9585

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

90000

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTORUM ERUDITORUM,

QUÆ

LIPSIÆ PUBLICANTUR,

SUPPLEMENTA.

TOMUS III.

Cum S. Cæſareæ Majeſtatis & Potentisſimi Electoris Saxoniæ Privilegiis.

LIPSIÆ.

Proſtant apud JOH. GROSSII Hæredes, THOM. FRITSCHIUM & FRID. GROSCHUF.

Typis CHRISTIANI GÖZI.
A. MDCCII.

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTORUM ERUDITORUM,
quæ Lipſiæ publicantur,
SUPPLEMENTA.
Tom. III. Sect. I.

HISTORIA SALISBURGENSIS, AUCTORE R. P. JOSEPHO MEZGER.

Salisburgi, ex typographeo Jo. Bapt. Mayr, A. 1692. in fol. Conſtat alphab. 14. plag. 21. & aliquot fig. æn.

QUi antiquiſſimæ celebratiſſimæque Eccleſiæ Salisburgenſis Hiſtoriam digno illuſtrarit commentario, vix quisquam hactenus repertus eſt. Equidem de rebus Salisburgenſibus ſcribere inter alios Hundius ſuſcepit; verum is quodammodo per tranſennam eas inſpexit, calamo ad aliarum quoque Eccleſiarum fundationes ſummatim proſequendas feſtinante. Chronicas quasdam compilationes vernacula conſcriptas paſſim in manibus habebant Salisburgenſes, ſed iis ad perfectionem alicubi integritatem, alicubi fidem & auctoritatem deeſſe ipſi ſentiebant. Aſt Chronico tamen ex fide dignis documentis condendo primus animum adjecit Franciſcus Dukerus, nec infelici cum ſucceſſu laborem perfecit, niſi quod ſolam ejus brevitatem Eruditi taxent. Quæ cuncta ex indicio illorum, qui præſentem evulgarunt Hiſtoriam, referimus, nulli dubitantes, quin notatos hactenus in aliis defectus Volumine hoc abunde compenſatos Lector inventurus ſit. Cum enim undecimi anni ſecularis feſtivitatem celebraret A. 1682. Reverendiſſimus tunc Salisburgenſium Archi-Epiſcopus Princeps, Maximilianus Gandolphus, operæ duxit pretium monere, ut acta Eccleſiæ ſuæ in juſtam hiſtoriam ampliori paulo & magis completa forma redigerentur. Quod conſilium exequendum in ſe ſuſcepit

Admodum Rev. P. *Joſephus Mezgerus*, Prior monaſterii ad S. Petrum, Doctor, Profeſſor, & Univerſitatis Salisburgenſis Pro-Cancellarius, qui tamen in Erneſti Archi-Epiſcopi temporibus, ſeculique adeo decimi ſexti dimidio ob mortem intervenientem ſubſtitit. Ne ergo mutilum relinqueretur opus, manum ei admoverunt, Hiſtoriamque ad annum 1687 perduxerunt germani ipſius fratres *Franciſcus* atque *Paulus*, Profeſſores ac Doctores in eadem Univerſitate Theologi, quibus adeo curantibus factum eſt, ut vitas Epiſcoporum & Archi-Epiſcoporum Salisburgenſium, Abbatumque monaſterii S. Petri, quod ibidem habetur, integras evolvere, ac quæ per illos undecim ſeculorum decurſu geſta fuerunt, enarrata legere poſſimus.

Antequam vero in ipſam Hiſtoriam intromittatur Lector, in limine prius exhibere viſum fuit Diſſertationem de antiquitate Eccleſiæ Salisburgenſis & Monaſterii S. Petri, cujus cognitio cum ab ætate S. Ruperti fundatoris unice dependeat, idcirco de hac curioſius diſpicitur. Et primo quidem Auctor Aventini aliorumque opinionem redarguit, qui jam circa A. 540 Rupertum ponunt in Bavaria, ac multo magis ab iis diſſentire ſe profitetur, qui in Actis, quæ divulgant, Sanctorum longius adhuc regredientes, ipſo ſeculo quinto intra A. 466 & 483 labores Ruperti collocant. Neque facit cum Joanne Mabillonio, qui S. Rupertum ad A. C. 700 & ultra ſtatuit; neque cum Velſero, Brunnero & ſequacibus, qui eundem ad A. 616 in Bojariam introducunt. Sed potius eam eſſe ait antiquiſſimam traditionem a patribus acceptam, inſitamque, imo innatam S. Petri & Salisburgi incolis, circa A. C. 580 converſionem Bojariæ per S. Rupertum baptizato Theodone Duce cœpiſſe, ac non multo poſt circa A. 582 fundamenta Eccleſiæ Salisburgenſis jacta fuiſſe. Hanc igitur ſtatuminare, ac difficultatem, quæ de ætate Theodonis velut huic aſſerto parum conveniente ab aliquibus movetur, modis enervare omnibus annititur. Inde Jubilum, quod audit, Jubilæum ſequitur; chronoſticha nempe & panegyrici qua proſa qua verſa oratione concepti, in quibus ſingulorum, per quæ Salisburgenſis floruit Eccleſia, ſeculorum genius deſcribitur.

His præmiſſis ipſa nunc hiſtorica relatio ſe pandit, totusque in eo Auctor eſt, ut libro *primo* vitam S. Ruperti emetiatur. Quamobrem non brevem modo illius deſcriptionem in frontiſpicio apponit, quam

Aman-

Amandus, Abbas S. Petri, ex MSS. ſui monaſterii aliisque auctoribus collegit, ſed proprium quoque eumque multo prolixiorem commentarium ſubnectit. Franco-Germanum eum facit, quicquid ſecus ſcribant alii, ſed parentes ejus ignorari dicit, nec ſatis certum eſſe, quo præciſe anno lucem hanc aſpexerit; non a vero tamen multum aberrare iſtos exiſtimat, qui circa A.C. 540 eum editum conjiciant. Nomen ejus primitus fuiſſe Rhuodbertus, ſeu Rhudbertus, quod deinceps pro diverſitate ſcribentium modo in Robertus, modo in Rutpertus tranſierit, hodie vero ad Latinorum morem magis climatum Rupertus efferri innuit. Poſt memoratam ejus peregrinationem, ad Epiſcopatum Wormatienſem promotum ipſum ſiſtit, unde tamen poſt iterum ejectum, eaque occaſione a Theodone Duce in Bavariam vocatum perhibet. Heic vero exantlatos ejus in religione plantanda labores prolixius recenſet, auſpicatus ab informatione & baptiſmo Theodonis. Mox Giſilarium & Chunialdum, diſcipulos Ruperti introducit. Converſionem dehinc vicinæ Bavariæ, originemque monaſterii S. Georgii in Weltenburg, & Capellas Ratisbonæ ac Oetingæ Divæ Virgini a Ruperto ſacratas perſequitur. Nec omittit ſuſceptum ab eo paſſim alibi Evangelii præconium, usquedum demum commemorat, quomodo Juvavium pervenerit, locumque illum occuparit, qui hodienum Salisburgi nomine cognitus decantatusque habetur. Extructum ibi refert monaſterium S. Petri ſub regula S. Benedicti, illatumque corpus S. Amandi Epiſcopi, quem Eccleſiæ *Wormatienſis antiſtitem ordine* ſecundum, ſed nomine primum conſtituit. Juvavium autem, utut urbs olim famoſa fuerit, Ruperti tamen ævo penitus collapſum narrat, aſt reſtauratum mox poſt illius acceſſum, & Salisburgi nomine ob ditionem illam ſalis fertiliſſimam donatum fuiſſe memorat, fortunam quoque fundatæ inibi Eccleſiæ multis modis auctam celebrat, ac Rupertum latius progredientem, & varia paſſim erigi curantem monaſteria introducit. Nec parcus eſt in evehendo ejus ſpiritu prophetico, & in prædicanda ſingulari præparatione ad mortem, quæ ipſum, incertum quo anno, poſt tot labores pro religione toleratos ſuſtulerit. Tacemus, quæ de ejus ſepultura, miraculisque & canonizatione ſub finem hujus libri Auctor narrat. In *ſecundo* libro geſta Eccleſiæ & Monaſterii Salisburgenſis ab A. C. 623 usque ad 785 exhibet, potiſſimumque vitas Epiſcoporum & Abbatum

Digitized by Google

batum, qui per illum tractum temporis regimine eccleſiaſtico defuncti ſunt, delineat. Hos inter duo præ reliquis laudantur, Vitalis alter, quem A. 646 obiiſſe dicit; & alter Virgilius, quem A. 754 Salisburgenſe faſtigium adiiſſe, iſtudque A. 784 morte poſtulante iterum deſeruiſſe perhibet. Hic autem cum in Ducatum Carinthiæ excurrens religionem ſtudioſe ibi propagarit, hinc varia immiſcet Auctor, quæ ad jactorum ibidem fidei fundamentorum hiſtoriam penitius noſcendam faciunt. *Tertius* liber Eccleſiam Salisburgenſem ad metropolitanam dignitatem exaltatam monſtrat, primumque ejus Archi-Epiſcopum Arnonem ob res præclare geſtas celeberrimum prolixius extollit. Epiſcopatus etiam Archipræſulatui Salisburgenſi ſubjectos enumerat. Leonem Papam A. 802, & Carolum M. Imperatorem anno ſubſequente Salisburgum ſua dignatos ait præſentia. Concilium provinciale A. 807 ab Arnone indictum habitumque deſcribit, & more ſuo vitas reliquorum Archi-Epiſcoporum Arnonem inſecutorum usque ad Thiemonem recenſet, quem poſtremum A. C. 1101 in urbe Galilææ Corozaim a barbaris martyrio coronatum innuit. De cætero uti in hoc libro diverſas Sanctorum reliquias Salisburgum diverſis temporibus allatas repræſentat, ita inprimis ſacra Martini Turonenſis lipſana e Turonum urbe huc transportata, eademque ab Ottone M. Imp. concredita primum Heroldo Archi-Epiſcopo, ac poſtmodum fruſtra repetita fuiſſe, commemorat. Liber *quartus* eadem methodo Archi-Epiſcopos Salisburgenſes & Abbates S. Petri ab A. 1101 usque ad 1555 claros ſecundum ſeriem ſucceſſionis nominat, ſingulorumque res geſtas declarat. Multa heic præ cæteris Conradi I. Archi-Epiſcopi elogia occurrunt, multa etiam de actis Matthæi Langii Cardinalis ad Pontificatum Salisburgenſem poſtea promoti in medium afferuntur. Finito autem libro hoc, vivendi quoque finem fecit illius æque ac trium præcedentium Auctor, & proin, quæ reſtant in hoc volumine, fratribus illius, quos ante diximus, debentur. Hi libro unico, *quinti* titulum qui præfixum gerit, ſtatum Eccleſiæ Salisburgenſis ab A. 1555 ad annum usque 1687 ſtylo hiſtorico adumbrarunt, veſtigiisque anteceſſoris ſui inſiſtentes, Archi-Epiſcoporum imprimis & Abbatum hæc tempora attingentium vitam & res geſtas enarrarunt. Videas heic inter alia fuſius deſcribi fundationem Univerſitatis Salisburgenſis, quæ A. 1623 ab Archi-Epiſcopo

ſcopo Paride ſuſcepta dicitur, prout & illius progreſſus ſtatusque poſtea inſecutus in gratiam Lectoris curioſi non ineleganter ſiſtitur. Videas memoratam ſepulcri S. Ruperti & S. Vitalis apertionem, translationemque corporum Ruperti & Virgilii ad baſilicam Salisburgenſem. Videas originem inſtituti in Vitalis honorem feſti. Videas alia ſub eodem Paride in decus & ſplendorem Eccleſiæ Salisburgenſis ſolicite peracta. Satis etiam prolixa eſt deſcriptio ſolennitatis ſecularis A. 1682 celebratæ, quam ita informant Noſtri, ut nihil facile eorum, quæ tunc obſervata fuere, omiſiſſe videantur. Arcus quoque triumphales, quos vel Archi-Epiſcopus, vel Status Provinciales, vel civitatis Magiſtratus, vel alii in honorem ſive Martini, ſive Ruperti, Vitalis aut Amandi, ſive aliorum erigi curarunt, non verbis modo perſpicuis delineant, ſed æri etiam inciſos in tabulis peculiaribus conſpiciendos exhibent. Tandem vero poſt relatum obitum Archi-Epiſcopi Gandolphi, cujus auſpiciis cuncta hæc ſolennia peracta fuerunt, in electione ſuccedentis ei Joannis Erneſti, e Comitibus de Thun, cui & inſcriptum eſt hoc opus, libro huic terminum conſtituunt.

Sed nondum integri Voluminis comparet terminus. Ne enim hiſtoricæ narrationis ſeries paſſim hiulca redderetur, frequentioresve interpolationes Lectori crearent faſtidium, conſultum viſum fuit, documenta inſtrumentaque antiqua varia, una cum nonnullis parergis junctim Hiſtoriæ jam abſolutæ ſubjicere. Et hæc contenta ſunt libri *ſexti*, qui tamen iterum in tres claſſes ſubdiviſus eſt. In prima collocantur documenta Archi-Epiſcopatum Salisburgenſem concernentia. In ſecunda ea, quæ cœnobia Salisburgenſia erectamque ibi Univerſitatem reſpiciunt, ubi multæ quoque ordinationes de S. Martini, Ruperti, Vitalis, Amandi, Virgilii, Hermetis, pluriumque aliorum ſepulchro, allatione, translatione, actibusque ſimilibus in medium proferuntur. Ut uberem templorum ſacrarumque ædium aliarum in & prope civitatem Salisburgenſem catalogum, & reliquiarum ibi aſſervatarum indicium nunc taceamus. In tertiam claſſem rejecta ſunt nomina Epiſcoporum, Archi-Epiſcoporum, Præpoſitorum, Decanorum & Canonicorum Salisburgenſium; tum Epiſcoporum quatuor Epiſcopatuum, ad collationem Archi-Epiſcopi Salisburgenſis pertinentium; Abbatum porro, Præpoſitorum & Abbatiſſarum, tam exemtorum quam non exemtorum diœceſi Salisbur-

genſi, vicinorumque in Styria & Carinthia exiſtentium; ut adeo nuspiam reperiat Lector, quod jure deſideret.

Quin imo inſerta quoque libris ſingulis varia hinc inde ſunt, quæ qualicunque duntaxat cognatione Hiſtoriam Salisburgenſem viſa fuerunt attingere, civilia etiam non pauca, quæ non aliam ob cauſam trahere huc lubuit, quam quod iſtis, ad quæ delati fuerunt Noſtri, ſeculis contigere. Talia ſunt in libro primo commentatio de vita & morte S. Trudperti, cap. 4; de origine, gente & Principibus Bojorum, c. 9; de vita & martyrio S. Maximiliani, Archi-Epiſcopi Laureacenſis, c. 15; de morte Ducis Theodonis, c. 25; de vita & ſanctitate S. Erentrudis, c. 27. In libro ſecundo de Ducibus Bavariæ, Theodeberto, Hucberto & ſucceſſoribus c. 5; de S. Bonifacio, Apoſtolo Germaniæ, Archi-Epiſcopo Moguntino, c. 7; de Rege Pipino, ejusque fratre Carolomanno, & mutatione regni Franciæ, c. 10. In libro tertio de Caroli M. geſtis, religione, virtute, teſtamento, morte, c. 2. 12; de Alcuini Caroli M. præceptoris ſanctitate & doctrina, c. 9, prout & poemata quædam hujus Alcuini eccleſiam, capellas & altaria cœnobii S. Petri Salisburgi concernentia, ex antiquiſſimo MSto lib. VI. p. 1131. apponuntur; de Ludovici Pii Imp. vita, pietate & morte, c. 14; de S. Wolfgango, Epiſcopo Ratisbonenſi, c. 23; de gemina expeditione Chriſtianorum in Terram ſanctam contra Saracenos & Turcas, c. 34. In libro quarto de origine & imperio Domus Auſtriacæ, c. 26; de Lutheraniſmi progreſſu & rebus geſtis, usque ad initium Concilii Tridentini, c. 54; de indictione Concilii Tridentini & belli Smalcaldici, c. 55; de exitu belli Smalcaldici, deque viciſſitudine & translatione Concilii Tridentini, c. 56. In libro quinto de tragico rerum in Europa ſtatu poſt abdicationem Caroli V. c. 2; de continuatione Concilii Tridentini, c. 3; de Puritanis in Anglia, Hugonottis in Gallia, Geuſiis in Belgio, aliisque illorum temporum hæreticis, c. 4; de Turcarum ſeculo ſuperiori contra Chriſtianos progresſibus, c. 5; de prodigio dentis aurei, A. 1593 in pago Sileſiæ Vegelsdorfio in ore filii ſeptennis fabri cujusdam lignarii obſervato; ſupplicio Ducis Bironii & Comitis Eſſexii; expugnata Oſtenda, &c. c. 13; de motibus Bohemicis bellique Germanici initiis, c. 17. 19; de Maximiliani, Bavariæ Ducis, Septemviratu, c. 21; de agreſtium in Auſtria ſuperiori ſeditione A. 1626. agitata, c. 23; de bello Danico circa idem tempus

tempus exardeſcente, c. 24; de primo ſecundoque bello Suecico, c. 27. 29; de vario Imperii Romani ſtatu & rebus geſtis ab A. 1642 usque ad armiſtitium Bavaricum, c. 31; de origine devotionis & peregrinationis ad Virginem conſolatricem in Plain, c. 37; de electione Leopoldi I. Cæſaris, c. 38; de Novarini amiſſione, Caniſæ obſidione, morte Serinii, c. 40; de ſtatu Germaniæ ſub bello Gallico ſuperiori, c. 47; de obſidione & liberatione Viennæ noviſſima, progreſſibusque Fœderatorum adverſus Turcas, c. 53, 54. Ut plura hujus generis & inter hæc frequentiſſimas imprimis relationes, quas de variante pro diverſis temporibus ſtatu Ordinis S. Benedicti paſſim inſpergere Auctoribus noſtris placuit, ſilentio prætereamus.

AN ESSAY TOWARD A NATURAL HISTORY OF THE EARTH, &c.

Hoc eſt:

TENTAMEN CIRCA NATURALEM HISTORIAM TELLURIS corporumque terreſtrium, in ſpecie mineralium, nec non maris, fluminum & fontium, cum recenſione univerſalis diluvii, effectuumque, quos illud in terra produxit, auctore JOH. WOODWARD M. D, Prof. Phyſic. in Collegio Greshamenſi & Regiæ Societatis Socio.

Londini apud Richardum Wilckir. 1695. 8. plag. 18½.

PRopoſitum eſt clariſſimo Auctori telluris conſcribere hiſtoriam naturalem, operæque ſibi pretium facturus viſus eſt, ſi hoc in libro ejusdem formam animo comprehenſam delinearet. Cum autem obſervationes fide & induſtria debite peractæ, omnium jam fere conſenſu, fundamentum ſint, cui realis philoſophia eſt inædificanda, primo loco recenſet, quantum operæ his faciendis impenderit, non ſolum totam fere Angliam peragrando, cryptas, fodinas, fontes, flumina, mareque ſolicite perluſtrando, corpora in illis contenta eorumque figuram & ſitum, una cum illis, quæ in exteriori occurrunt ſuperficie, diligenter annotando, ſed etiam ope virorum, quorum perſpectus ipſi candor & curioſitas, diſpoſitionem telluris in aliis orbis terrarum regionibus, quam ſimilem illi, quæ in Anglia occurrit, comperit, exquirendo. Reſervantur autem hæ obſervationes majori operi, cujus præſens, ut diximus, exiguum ſpecimen & parva quaſi idea eſt,

eſt,quodque,quam primum licebit,cum publico communicabitur. Diſtribuentur autem in duas generales claſſes, quarum prima comprehendet obſervationes circa materiam omnem terreſtrem, quæ in ſtrata naturaliter diſponitur,quo pertinent lapis arenaceus, marmor, carbo foſſilis, creta, omnia terrarum genera, marga lutum, arena, ſabulum &c. altera particulares obſervationes complectetur circa metallica & mineralia corpora. Et primum quidem obſervata ſiſtentur circa lapidem arenaceum, quæ ſcilicet hujus ſint diverſæ ſpecies, quomodo differant duritie, colore, textura & materia conſtitutiva; in ſpecie vero, quomodo hic lapis in terra ſit diſpoſitus, & in ſtrata ope fiſſurarum parallelarum diviſus, quis ordo & numerus ſtratorum, eorumque ſitus aſpectu horizontis, quæ ſingulorum craſſities, profunditas &c. quomodo ſe habeant interruptiones ſtratorum, ſeu perpendiculares fiſſuræ, quæ horizontales interſecant, quænam earum capacitas, intervalla, quæque mineralis & metallica materia communiter in illis contineatur. Hic quoque recenſebuntur, quæ circa corpora heterogenea immerſa & incluſa huic lapidi, teſtas nimirum oſtrearum, mytulorum, concharum aliasque productiones marinas obſervavit, quantum ſcilicet attinet ad magnum illorum numerum, diverſas eorum ſpecies, ordinem, modum quo diſponuntur, diverſas profunditates, in quibus reperiuntur, materiam quam continent, & qua illorum cavitates ſolent eſſe repletæ. His ſuccedent ſimiles obſervationes circa marmora, lithanthraces, cretam, eorumque fiſſuras, ſitum ſtratorum, conchasque & alia heterogenea corpora, quæ in illis reperiuntur. Sequentur quæ pertinent ad margam, lutum, varias terrarum ſpecies, arenam, ſabulum ſimiliaque foſſilia, conchas ſimiliaque his corpora in iis diſpoſita, ſtratorum poſitionem, ordinem, diſtinctionem, qua ab ſe invicem ope diverſæ materiæ differentisque conſiſtentiæ & coloris ſejunguntur, cum ſtrata hujus laxioris materiæ non dividantur ordinarie a ſe invicem interpoſitis horizontalibus fiſſuris. Tandem quæ referuntur ad ſuperius aut exterius ſtratum, quo terræ globus undique tegitur, quodque ſeminarium quaſi & promptuarium eſt, unde materia ad formationem & incrementum animalium & vegetabilium ſuppeditatur, & in quod ipſa ſucceſſive tandem rurſus convertuntur. Antequam vero ex præmiſſis obſervationibus Cl. Auctor conſequentias deducet, explicaturus

rus

rus quomodo marina illa corpora fuerint in terræ viſceribus recondita, peculiari diſſertatione confutabit hypotheſin, qua corpora illa terræ ſuam debere originem, in iisque locis, ubi reperiuntur, nata ſtatuuntur, præſertim cum pro illa pugnent non contemnendæ rationes, quales ſunt, quod reperiantur inter belemnitas, ſelenitas, marcaſitas, ſilices aliaque hujus generis, quæ abſque controverſia foſſilia ſunt naturalia, atque, ut ſupponitur, in loco ſuæ formationis; quod reperiantur corpora formam ſimilitudinemque cum conchyliis habentia, cum tamen talia revera non ſint, ſed tota conſtent partim lapide arenaceo, partim ſilice aut alia minerali materia; quod inveniantur, quæ figuram quidem referunt echinorum &c. nihilominus tamen adhæreſcentem habent materiam metallicam exteriori ſuperficiei, vel eadem ita ſuis partibus interioribus imbuta ſunt, ut plane aliam faciem præ ſe ferant, quam conchylia, quæ in mari hodie reperiuntur; quod inter conchas, quæ pulchræ, non mutatæ & liberæ a metallica materia deprehenduntur, ſint, quæ ad nullam ſpeciem teſtaceorum piſcium hodie occurrentium referri poſſunt; quodque tandem hodie in littoribus obviæ ſint teſtæ, v. g. buccina largiora, conchæ Veneris &c. quæ in terra non occurrunt. His objectionibus ut occurratur, oſtendet Cl. Auctor, corpora, de quibus jam agitur, revera in mari fuiſſe producta, belemnitas autem, ſelenitas & id genus alia, quæ una cum illis effodiuntur, non ibi, ubi reperiuntur, eſſe formata, ſed abſoluta fuiſſe antequam illum locum ſitumque acquirerent; mineralia conchyliis ſimilia primum formata fuiſſe in cavitatibus illarum teſtarum, quas referunt, cum in ſolutionis adhuc ſtatu exiſtentia his quaſi modulis fuiſſent infuſa; partes autem metallicas aut minerales teſtis adhærentes, vel inſidentes earum poris, adventitias eſſe, & a teſtaceis microſcopiorum ope diſtingui poſſe; longe etiam plures reperiri teſtas ab omni minerali contagio liberas, quæ in littoribus hodie reperiundis plane ſimiles, ratione figuræ, ſubſtantiæ & texturæ; quippe cum eadem in utrisque ſit tendentia fibrarum & ſtriarum, eadem compoſitio lamellarum quæ ab his fibris componuntur, eadem veſtigia tendinum, eædemque papillæ & ſuturæ, prætereaque iisdem ſint obnoxiæ accidentibus, dum ſcilicet minores cum majoribus concreſcunt, habent balanos, tubulos vermiculares, uniones, corallia & his ſimilia in iis creſcentia, eandem gravitatem ſpecificam, easdem in Medicina

Digitized by Google

vires, iisdemque menſtruis & eodem modo ſolvuntur. Quamvis etiam negari non poſſit, conchas effodi quæ ad nullam littoralium ſpeciem referri poſſint, dubitandum tamen non eſſe, exuvias marinorum eſſe animalium, cum ejusdem cum aliis ſint ſubſtantiæ, texturæ & gravitatis ſpecificæ, pertinentes ſcilicet ad conchas illas, quas pelagias vocant, quasque in oceani fundo ſemper degere, ex urinatorum relatione conſtat. Quod autem nonnullæ conchæ aut cruſtæ animalium marinorum rarius inveniantur in terra, hujus rei cauſam eſſe, quod ſint ſpecie leviores lapide, marmore & reliqua ordinaria materia terreſtri, atque adeo univerſalis diluvii tempore, (cum terræ lapides mineraliaque omnia ſoliditate ſua fuiſſent privata atque inter ſe confuſa, tandemque ſubſiderent rurſus globumque noſtrum terraqueum componerent, idque tardius aut citius pro ratione gravitatum ſpecificarum, teſtæque illis ſtratis includerentur, quorum materia eandem cum ipſis habet ſpecificam gravitatem, ita ut lapidi arenaceo tantum immergerentur pectines, cochleæ & conchæ graviores, non autem oſtreæ, echini & conchæ leviores, quæ magno numero in ſtratis cretaceis deprehendantur) conchæ illæ leviſſimæ & cruſtæ animalium, nec non dentes & oſſa cartilagineorum & ſquamoſorum piſcium ultimo ſubſederint, in ipſaque fere terræ ſuperficie diſſeminata fuerint, ubi continuis expoſita aëris aliisque injuriis non potuerint non corrumpi. Huic diſſertationi jungetur appendix pluribus ſectionibus conſtans, in quibus agetur de unicornu foſſili, lapide Judaico, entrocho, aſteria, nec non de bufonite, gloſſopetra & cornu Ammonis, probabiturque hæc una cum multis aliis quæ gemmæ lapidesque habita fuerunt, nihil eſſe niſi dentes, oſſa aliasque partes marinorum animalium, diluvio univerſali in terra derelictas.

Jam ad ipſum Opus quod attinet, in ſex illud Cl. Auctor partes tribuet, & poſtquam in diſſertatione jam dicta probaverit, vere eſſe corpora marina, quæ pro foſſilibus habentur, disquiret in *parte prima*, quonam modo ex oceano in terram tranſlata fuerint, rejecturus conjecturas doctorum virorum, qui v. g. ad inundationes particulares, mutationem centri gravitatis, alveum maris mutatum, inſularum ope terræ motus exortum, & his ſimilia confugiunt. Qua etiam occaſione ſpecialius confirmabit, quamvis revera globo terraqueo nonnullæ accidant alterationes, eas tamen leves eſſe,

ac

ac fere imperceptibiles, taleſque ut potius tendant in beneficium & conſervationem terræ ejuſqueproductionum, quam ad earum deſtructionem, probabitque ex claris indubiæque fidei monumentis antiquitatis, hiſtoria & geographia, ac conſideratione præſentis ſtatus earum regionum, quas olim oceano ſepultas fuiſſe, & paulatim ex eo emerſiſſe perhibent, aut a terræ motibus repente ſupra ejus ſuperficiem evectas, imaginarias eſſe illas mutationes & nunquam contigiſſe, ſed ſtatos fixosque manſiſſe terminos terræ & maris, eodemque fere in ſtatu eſſe globum terraqueum hodie, quo fuit poſt finitum diluvium univerſale. Solicite quoque excutiet, quæ veteres pariter ac recentiores auctores de origine Ægypti, Theſſaliæ, Myſiæ, Lydiæ, Ioniæ, &c. falſo referunt, fontemque erroris aperiet. *Pars ſecunda* præcipue verſabitur in ſequentibus propoſitionibus confirmandis. (1) Marina hæc corpora in diluvio univerſali ab oceano abrepta, & cum aqua reverteretur in ſuos alveos, in terra derelicta fuiſſe. (2) Tempore diluvii, cum terreſtris globus aquis cooperiretur, omnes lapides & marmora terræ antediluvianæ, omnia ejus metalla mineraleſque concretiones, uno verbo, foſſilia omnia quæ antea ſoliditatem aliquam obtinuerant, plane fuiſſe diſſoluta, ita ut cohæſio, qua minima ipſorum corpuſcula junguntur, plane ceſſaret, minimasque eorum partes, una cum particulis terræ, arenæ, corporibusque animalium & vegetabilium promiſcue aquæ innataſſe. (3) Maſſæ hujus in aqua hærentis partes denuo fuiſſe præcipitatas ac ſubſediſſe, ſecundum gravitatis leges, quantum ſcilicet in tanta rerum confuſione fuit poſſibile, ut ſcilicet graviora prius ſubſiderent, leviora poſterius, diverſaque ſtrata conſtituerent; atque hinc factum, ut diverſiſſimæ res, ſed ejusdem pene gravitatis ſpecificæ, eidem ſtrato includerentur, corpora autem lapide cretaque leviora, (v. g. partes terræ, animalium & plantarum, exceptis illis, quibus adhæſerat mineralis materia gravioresque reddiderat,) extremum ſtratum efficerent, ibique ſucceſſu temporis illa corrumperentur, quæ non bituminoſa materia delibuta ſe ab interitu vindicarent, ſemina vero germinarent, faciemque terræ complerent herbis, arboribus atque fruticibus. (4) Strata marmoris, lapidum &c. ſoliditatem ſuam obtinuiſſe, ſimul ac arena, vel alia ex quibus conſiſtunt materia, ad fundum pervenerat, particulæque ſibi denuo incubuerant, atque hæc ſtrata, quæ jam ſolida ſunt,

ſunt, omnia tunc fuiſſe orta. (5) Strata hæc, cujuscunque ſint materiæ, omnia primum fuiſſe inter ſe parallela, plana & regularia, ſuperficiemque terræ non aſperam ſed plane ſphæricam; continua etiam, nec interrupta fuiſſe aut fracta, ipſisque totam aquæ maſſam incubuiſſe, & conſtituiſſe ſphæram fluidam terræ globum cingentem. (6) Poſt aliquod tempus ſtrata hæc fuiſſe confracta in omnibus globi partibus, ſitumque eorum variatum, ut nonnullis in locis elevarentur, in nonnullis deprimerentur. (7) Agens illud, ſeu vim hanc disruptionem efficientem, intra ipſam terram fuiſſe. (8) Omnes irregularitates & inæqualitates globi terreſtris huic cauſæ deberi, atque illo tempore montes, valles, cavernas, inſulas, alveumque maris ſuam cepiſſe originem, totumque adeo globum terraqueum eum in ſtatum redactum, qui jam oculis noſtris obſervatur. Quæ omnia ne quis putet cum divina vel ſapientia vel bonitate aut providentia pugnare, probandum ſuſcipiet Cl. Auctor, quamvis ſcopus diluvii fuerit pœna juſtiſſima generi humano infligenda, principaliter tamen deſtructionem quoque & alterationem telluris huc pertinere, quæ olim condita pro hominibus innocentibus, requirebat jam conſtitutionem aliam, accommodatam fragilitati terricolarum. Antediluvianam enim terram generaliter fertiliorem fuiſſe noſtra, majorique in copia & puritate fructus edidiſſe, abſque omni fere cura & cultura, ut homo tempus nobilioribus occupationibus poſſet impendere; poſt lapſum autem Adami hanc fertilitatem homines in luxuriam generalemque adeo corruptionem convertiſſe, ac proinde divinum Numen ſpatium, quo vixere homines antediluviani, non contraxiſſe tantum, ſed terræ quoque conſtitutionem ita immutaſſe, ut ceſſaret illa fertilitas, qua olim abuſi homines, tantusque ſolum eſſet ejus proventus, qui humani generis inopiæ ſatisfaceret, neque is ſine labore & agricultura, otii remedio, acquireretur. Ne vero quis exiſtimet, quæ de fertilitate antediluvianæ terræ fuerunt dicta, non congruere cum relatione Moſaica, peculiari digreſſione confirmabit, hanc hypotheſin pulchre cum illa conſpirare. Nempe Adami lapſum terræ maledictionem divinam contraxiſſe quidem, ſed perinde ut mors Adamo interminata non ſtatim eidem inflicta fuit, ita plenariam maledictionis terræ executionem ad diluvium usque dilatam fuiſſe: neque obſtare huic ſententiæ mentionem agriculturæ a Moſe factam; concedi enim poſſe

poſſe, partes terræ quasdam cultura eguiſſe, & probabile eſſe, Deum expuliſſe Adamum ex Paradiſo in maxime ſterilem globi partem; neque tamen hinc effici, fuiſſe modum colendi agros noſtro plane ſimilem aut æque laborioſum. Alia quoque huc pertinentia uberius explicabit, v. g. quodnam illud fuerit immediatum inſtrumentum ſive medium, quo lapides reliquaque ſolida materia terræ antediluvianæ fuerunt diſſoluta? Cur conchæ, dentes, oſſa reliquæque partes animalium, nec non trunci, radices &c. plantarum, non æque fuerint diſſoluta? Cur, cum juxta terræ centrum fuerit cavitas, continens totam aquæ terram inundantis molem, terreſtris materia primum ſubſidens illam non repleverit, ſed ſphæricum quaſi arcum circa illam efformarit? Quomodo aqua illa tempore diluvii, & ex quibus emiſſariis eruperit? Quid ejus occuparit locum, & qua via in ſedes priſtinas redierit? Qua ratione ſtrata lapidum & marmorum ſtatim poſt ſubſidentiam tantam acquiſiverint ſoliditatem? Quid diſruperit ſtrata & diſlocarit? Inquiret quoque in conjecturas doctorum virorum, circa formationem lapidis arenacei, & originem montium & inſularum, ſuæ hypotheſi contrarias; oſtenſurus, lapides illos jam exiſtentes non eſſe ortos in creatione mundi, neque ab illo tempore magis magisque conſolidatos; non creſcere etiam per juxta poſitionem aut majorem acquirere temporis ſucceſſu ſoliditatem; montes noſtros non productos in creatione, neque excitatos a terræ motibus; inſulas magnitudinis notabilis non fuiſſe a continente abruptas, vel vi terræ motuum, vel furore oceani. Junget huic ſecundæ parti *Diſcurſum ac arboribus ſubterraneis* ſeu ligno foſſili, quod evincet nullo alio medio, quam ab univerſali diluvio, ita fuiſſe in terra plerumque bituminoſa repoſitum. *Partis tertiæ prima ſectione* ea pertractabuntur, quæ pertinent ad præſentem & naturalem ſtatum fluidorum in terra. Nimirum docebitur, (1) terræ viſceribus incluſam vaſtam ſphæram aqueam, quæ a Mole abyſſus dicitur. (2) Hujus aquas communicare cum oceano per certos hiatus, eſſeque illius ſuperficiei concentricas. (3) Perpetuam eſſe aquarum in atmoſphæra circulationem, ut tantum, ſi globum totum ſpectes, aſcendat ſub vaporum ſpecie, quantum in pluvia, rore, grandine, nive deſcendit. (4) Aquas illas deſcendentes partim in flumina & mare effundi, partim a ſuperioribus terræ ſtratis abſorberi, partim augere

fontium aquas. (5.6.7) Neque tamen fontes pluviis aut vaporibus totam ſuam originem debere, ſed magnæ potius abyſſo. (8) Ignem fere uniformem & conſtantem diſſeminatum per terræ partes omnes, qui in vapores ſolvat abyſſi aquam, ut undique verſus ſuperficiem globi aſcendant, pervadantque non ſolum fiſſuras & intervalla ſtratorum, ſed ipſa quoque ſtrata firmiſſima & denſiſſima lapidis arenacei & marmoris. Procedere autem vapores illos directe verſus globi ſuperficiem, niſi denſius ſtratum objiciatur, efficiatque ut per horizontale ſtrati ſuperioris & inferioris intervallum diffundantur, donec ad perpendicularia intervalla deveniant, altiusque evecti & condenſati fontes & flumina efficiant, quorum aquæ nunc augentur nunc minuuntur, pro diverſa caloris exterioris ratione. (9) Has aquas denuo mediantibus fluminibus & pluviis reverti ad ſuam originem, dum labuntur in oceanum, qui cum abyſſo communicat. (10) Finem hujus aquarum diſtributionis perpetuæque circulationis eſſe propagationem corporum animalium, vegetabilium & mineralium. (11) Vaporem ex abyſſo adſcendentem continuo, & ſtrata ſabuli, arenæ, terræ, lapidum pervadentem, ſenſim deſtruere oſſa, conchas, dentes, aliasque partes animalium, nec non arbores aliaque vegetabilia, quæ diluvii tempore in terra fuerunt recondita; eidem quoque adſcribendam corroſionem diſſolutionemque corporum, quæ aëri perperam tribui ſoleat. (12) Ignem ſubterraneum, ſi aliqua terræ in parte propter meatus obſtructos majori congregetur copia, efficere magnam rarefactionem & intumeſcentiam aquarum abyſſi, ſimulque vim ſuam exerere in terram ſuper faciem abyſſi expanſam, eamque agitare & concutere, eſſeque adeo cauſam terræ motuum. (13) Ætnam, Veſuvium, Heclam, reliquosque Vulcanos, eſſe totidem ſpiracula, per quæ ſubterraneus ignis præternaturaliter congregatus erumpat, majorem alias ſtragem daturus, ſi illa forent obſtructa. (14) Thermas fonteſque calidos calorem ſuum non acceptum referre colluctationi aut efferveſcentiæ mineralium, ſed igni ſubterraneo. His, poſtquam contra Burnetium oſtenſum, ſtructuram hujus terræ argumentum eſſe ſummæ ſapientiæ Numinis divini, accedet inſtar appendicis (1) *Diſſertatio de fluxu & refluxu maris*, nec non de æſtu aliisque non vulgaribus phænomenis quorundam fontium; (2) *Diſcurſus de maris ſalſedine*; (3) *Diſcurſus de vento* ejusque ori-

gine

Digitized by Google

gine & uſu. In *ſectione hujus partis ſecunda* demonſtrabitur (1) Diluvium hoc fuiſſe univerſale, & altiſſimos quoque montes aquis fuiſſe coopertos. (2) Diluvii tempore oceani aquam primum in terram irruiſſe, & huic ſucceſſiſſe aquam abyſſi. (3) Cum ſtrata fuiſſent rupta, maſſam hanc aquæ in partes terræ inferiores, lacus aliasque cavitates, alveum oceani, tandemque per hujus fiſſuras in abyſſum deſcendiſſe. (4) Inter creationem & diluvium neceſſario non contemnendum temporis interceſſiſſe ſpatium, & tot annos probabiliter, quot Moſes literis conſignavit. (5) Diluvium cœpiſſe verno tempore. (6) Non homines ſolum & animalia terreſtria, ſed maximam quoque piſcium & aquatilium partem in diluvio interiiſſe. (7) Non accidiſſe hoc diluvium concurſu naturalium cauſarum, ſed inductum a Deo maximam ſapientiam & potentiam exerente. Concludetur hæc ſectio *duobus diſcurſibus* acceſſoriis, quorum primus aget *de migratione nationum*, ſpeciatim in Americam, alter *de univerſali diluvio*, a gentilibus unanimi fere conſenſu credito.

Quarta pars de origine & formatione metallorum & mineralium exponet, quantum hujus rei difficultas patitur, quippe cum neque ex colore, neque figura, neque ſitu aut loco certum poſſit de illis ferri judicium, mixtaque utplurimum & confuſa, quæ ad diverſiſſima genera pertinent, reperiantur, mineraliumque in ſpecies accurata diſtinctio adhuc deſideretur. Præcipue autem oſtendere ſataget doctiſſimus Auctor, (1) mineralia & metalla, quæ in ſtratis reperiuntur, ibi fuiſſe univerſalis diluvii tempore repoſita, ita ut quæ jam *in intervallis* perpendicularibus reperiuntur, ex illis ſucceſſu temporis ope motus aquæ abyſſi potuerint colligi. (2) Plurimas mineralium & metallorum particulas, cum ſubſiderent, ſibi invicem adhæſiſſe, & in unam maſſam, ſeu minerales & metallicos nodulos, qui jam reperiuntur, concreviſſe, atque ita tum qui irregularem, tum qui regularem obtinent figuram, fuiſſe formatos. Quandoque autem particulas ejusdem generis, quandoque diverſi in unum corpus coiviſſe; imo nonnullas aut adhæſiſſe lateribus oſſium, dentium, teſtarum animalium, aut etiam illorum ſubiiſſe poros; quasdam cavitatibus echinorum, cochlearum, concharum quaſi pro plasmatibus infuſas conſtituiſſe corpora, quæ echinitæ, cochlitæ & conchitæ a Phyſicis appellantur. (3) Materiam metallicam una cum materia ſtratorum

rum

rum, cui admixta, directe ſubſediſſe, & cum diverſa hæc fuerit in diverſis regionibus, ipſæque particulæ metallicæ uno in loco copioſiores quam in alio, hinc factum, ut metalla & mineralia eadem nunc in hoc nunc alio ſtrato reperiantur, & quædam jam terræ partes ſint metallis & mineralibus gravidæ, quædam ſteriles. (4) Quæcunque jam mineralia & metalla reperiuntur in perpendicularibus intervallis ſtratorum, olim in ipſis ſtratis jacuiſſe. (5) Aquam ex abyſſo aſcendentem verſus terræ ſuperficiem, & ſtratorum poros pervadentem, decerpere particulas ſtratorum metallicas, ſecumque abripere & deferre ad intervalla perpendicularia, ibique relinquere aquam etiam pluviam, dum exteriora permeat ſtrata, idem efficere. (6) Hoc modo omnem materiam metallicam, quæ jam in intervallis perpendicularibus reperitur, eo delatam fuiſſe, ſive rudis & indigeſta ſit, ſive regularem figuram habeat. (7) Nihil extraordinarii occurrere in productione & formatione metallorum illorum & mineralium, neque in ſubſidium vocandam virtutem plaſticam; ſed omnia phænomena ex configuratione particularum minimarum ex quibus conſiſtunt, & motione aquæ has particulas congregantis, explicari poſſe, ad eum fere modum, quo cryſtalliſationes corporum in ſuis menſtruis declarari ſolent. (9) Stratorum, quæ copioſe ſunt particulis metallicis repleta pori cum ſint Strictiores difficulter illos pervadi a vaporibus abyſſi, atque hinc eorum intervalla perpendicularia parcius repleri metallis & mineralibus, ſecus ac fit in ſtratis laxioris texturæ. (10) Mineralia & metalla in perpendicularibus *intervallis ſtratorum* hærentia tamdiu creſcere, donec ſint repleta, vel promptuarium mineralium & metallicarum particularum in ſtratis continuis plane ſit exhauſtum; neque tamen hodie hoc incrementum, poſt tot ſeculorum decurſum, admodum eſſe ſenſibile. (11) Materiam mineralem & metallicam, quæ in ipſis ſtratis jacet, nunc non creſcere, ſed a tempore diluvii potius diminutam fuiſſe; contingere etiam quandoque translationem materiæ hujus ab una parte ſtrati in aliam. (12) Bitumen cujus maſſæ quandoque in fontibus reperiuntur, aut quod olei forma ſuperficiei aquæ innatat, nec non ſal quo ſalinæ, & reliqua mineralia, quibus acidulæ aut fontes medicati abundant, originaliter locata fuiſſe in ſtratis lapidum, lithanthracum, terræ &c. & hinc ad fontes ope vaporum educta. (13) Quando aqua fluminum aut

aut fontium erumpit ex aperturis ſuis, cum majori quam ordinaria agitatione & rapiditate, ſecum vehere partes ſtratorum per quæ movetur, easque motu imminuto denuo deponere, adeoque hinc petrefactiones vulgo ſic dictas eſſe derivandas. (14) Cum calor exterior auctus eſt, non tantum aqueas particulas, ſed terreas quoque & minerales in aerem attolli; idem contingere in eructatione montium ignivomorum, eruptione thermarum, terræ motibus: imo exiguo ſatis calore, qualis ab animalibus procedit, nitrum in ſtabulis, præſertim in quibus ſtercus congeſtum, elevari, Solis autem intenſiorem æſtum vel maxime excitare halitus minerales. Hos in aerem evectos cauſam eſſe meteororum igneorum, ab animalibus autem cum aere hauſtos procreare febres peſtilentiales morbosque alios, præſertim ſi ſint arſenicales, ſtagnentque circa terræ ſuperficiem in nebulis. Sequentur hanc quartam partem *tractatus* varii ad explicationem & confirmationem quorundam ejus locorum facientes, v. g. (1) *Regulæ & directiones pro detegendis mineralibus & metallis* in terra latentibus, cum disquiſitione, cur illa ſuperficiei terræ quandoque adeo vicina jaceant, nec in generali illa ſubſidentia locum magis profundum petierint. (2) *Examen* communis *doctrinæ de generatione metallorum & mineralium*, ſpeciatim illius, quam Chymici fovent, cum appendice de *metallorum transmutatione*, in qua impoſturæ Chryſopoetarum detegentur, evinceturque artis quam profitentur impoſſibilitas facillimis ſimpliciſſimisque rationibus phyſicis, probabitur quoque non dari talem naturalem gradationem & converſionem unius metalli aut mineralis in aliud, qualem nonnulli finxerunt. Agetur porro de *mineralibus ſuccis* in terra, quos nonnulli Scriptores pro ſeminibus mineralium habuerunt, oſtendeturque, maximam partem illos nihil eſſe aliud, niſi aquam minerali materia valde imprægnatam. (3) *Relationes circa ſtatum mineralium & metallorum in regionibus peregrinis*, præſertim illorum, quæ in Anglia non reperiuntur. (4) *Obſervationes circa ſuccinum* Anglicanum & Boruſſicum, cum diſcurſu demonſtrante ſuccinum non eſſe gummoſam aut reſinoſam ſubſtantiam, ex arboribus calore Solis eductam & concretam in aqua maris aut fluminum, ſed eſſe foſſile naturale, & ab aquis tantum detegi, dum abluunt & a littoribus decerpunt partes illius ſtrati, cui infixum jacet, ut in aliis quoque mineralibus uſu venire ſolet. *Parte quinta*

perſequetur Cl. Auctor alterationes, quæ terraqueo globo acciderunt inde usque a diluvii tempore. Rejectis autem illis, quas miram terraqueo globo varietatem inducentes nonnulli finxerunt, planum faciet, exiguas illas admodum eſſe, neque ad deſtructionem globi terraquei aut generis humani, ſed ejus potius bonum comparatas. Reducentur autem ad ſequentia capita. (1) Exterius terræ ſtratum in perpetuo fluxu eſſe & mutatione, dum ex eodem animalia & vegetabilia formantur, & in idem redeunt corrupta. (2) Rupes, montes aliasque terræ elevationes, inprimis illas, quæ fodiuntur aut arantur, continue decreſcere & humiliores fieri, dum partes earum ſuperficiales ab aqua pluvia in plana valleſque devolvuntur. (3) Has tamen non ſenſibiliter depreſſiorum locorum augere altitudines, cum partim in aerem eleventur, partim in flumina ipſumque mare deferantur, partim in hiatibus rupium aut circa eorum radices deponantur. (4) Diſſolutione & defluxione arenæ detegi corpora marina in montibus ſepulta. (5) Eadem externis injuriis expoſita corrumpi & frangi, lapideſque cavitatibus eorum tanquam modulis incluſos venire in conſpectum. (6) Lapides hoſce teſtis ſpoliatos, iiſdemque injuriis obnoxios, ſenſim quoque atteri & corrumpi. Eodem in loco oſtendetur, omnes has mutationes cum reliquis, quæ a terræ motibus, eruptionibus ignivomorum montium, &c. oriuntur, neceſſarias & excellentes adferre utilitates. *In ſexta parte* Cl. Auctor retro reſpiciens, ſtatum terræ antediluvianæ contemplabitur, confirmaturus (1) Faciem terræ antediluvianæ non fuiſſe lævem, uniformemque, ſed inæqualem, & in montes, valles, plana, nec non mare, lacus & flumina *diſtinctam.* (2) Quantitatem aquæ in ſuperficie globi f[illegible] eandem fuiſſe, oceanum ejuſdem magnitudinis & terras interfluentem. (3) Aquam maris ſalſam fuiſſe, perinde ut nunc eſt, agitatamque fluxu & refluxu, procellis, aliiſque commotionibus. (4) Mare abundaſſe omnibus piſcium generibus, tam cartilagineorum & ſquamoſorum, quam teſtaceorum & cruſtaceorum; lacus quoque & fluvios repletos fuiſſe piſcibus fluviatilibus & lacuſtribus. (5) Terram conſitam fuiſſe uberrima herbarum, fruticum, arborumque copia, inſtructamque undique maximo animalium, quadrupedum, inſectorum, avium &c. numero. (6) Animales & vegetabiles productiones terræ antediluvianæ nullo modo diſcrepaſſe a præſentibus. Exſtitiſſe tunc eadem animalium & vegetabilium genera,

eaſdem

eaſdemque ſubordinatas ſpecies. Fuiſſe quoque ejusdem ſtaturæ & molis, ejusdemque figuræ, earundenque partes ejusdem texturæ, compoſitionis & coloris, cum jam exiſtentibus. (7) Tam metalla quam mineralia fuiſſe in terra antediluviana (8) Terraqueum globum eundem habuiſſe ſitum & poſitionem reſpectu Solis, atque nunc habet, ejusque axem eodem modo fuiſſe inclinatum, easdemque quoque obtinuiſſe viciſſitudines caloris & frigoris, humiditatis & ſiccitatis, nec non anni tempeſtatum, quales nunc locum habent. Sed hæc prolixius commemorare nobis non licet, cum jam brevitatis limites nobis conſtitutos tranſiluiſſe videri poſſimus.

מסכת תענית
ID EST:
CODEX TALMUDICUS DE JEJUNIO, EX HEBRÆO ſermone in Latinum verſus, Commentarioque illuſtratus a DANIELE LUNDIO, Sueco.

Trajecti ad Rhenum, apud Franciſcum Halma, 1694. 8. Plag. dim. 9.

CLariſſimus Lundius bene de literarum Ebræarum ſtudio mereri voluit, doctam verſionem Codicis Talmudici de jejunio adornando, eandemque ſelectis obſervationibus illuſtrando. Ne ſpecimen deſit, nonnulla delibabimus. De Præcentoribus obſervat, non uno eos in Talmude deſignari nomine. Quatuor tamen quæ illis tribuuntur, maxime illuſtria eſſe atque frequentia. Interdum enim, qui Præcentoris *munere fungitur*, שליח צבור vocatur, nonnunquam חזן הכנסת dicitur, quandoque פורס על שמע audit, ſæpius quoque התיבה עובר לפני appellitatur. Hæc nomina reipſa a ſe non adeo differre autumat, ut non unum pro altero uſurpetur. Vim ſingulorum tamen ediſſerit. Legatum Synagogæ ſive שליח צבור eum eſſe docet, qui totum negotium religioſum in Synagoga peragit. Amplum hunc eſſe honoris titulum addit, adeo ut de Pontifice ſummo etiam uſurpetur, quod eſſet inſtar Legati inter Deum populumque. Vocari præterea huncce Præcentorem miſſum monet, quod nunquam antea preces potuerit inchoare, quam a Præſide Synagogæ de eo mandatum accepiſſet peculiare. Miniſter vero Synagogæ, qui curam gerit ornamentorum arcæ, & totius templi חזן הכנסת nuncupa-

Annot. ad. Cap. I. p. 4.

cupatur. Uti vero a videndo & inſpiciendo nomen habet, ita hoc ei datum fuit negotii, ut diligenter curaret, ne res Synagogæ detrimenti quid caperent. Latius tamen, obſervante Noſtro, idem nomen חזן patet, & quandoque de eo uſurpatur, qui in judicium vocandos citabat, imo etiam de eo, qui plagas infligebat reo a Synedrio damnato. Id Maimonidis teſtimonio comprobat. Olim vero inter Legatum Eccleſiæ & Miniſtrum Synagogæ diſcrimen aliquod interceſſiſſe, ex Raſchio docet: quale tamen iſtud fuerit, non explicat. Quæ vero nominis פורס על שמע ſit ratio, non omnes forte intelligunt. Noſter hac de re ita ſentit: ſi quando evenerit, inquit, ut poſt benedictiones dictas, aliqui ſero veniant, tunc ex cœtu is, qui recitandi munus in ſe ſuſceperit, ac recitatis formulis precationum קדיש & ברכו in Synagoga ulterius perrexerit ad conſuetam formulam יוצר אור וכו vocatur פורס על שמע, ideo quod ſeparat quaſi ſectionem שמע a reliquis benedictionibus. Non ſatis itaque muneris hujus rationem ei aſſecutus videtur Robertus Sheringhamius, dum his vocibus eum deſignari autumat: qui exponeret ſuper *lectionem Schemah*. Denique per עובר לפני התיבה eum innui contendit, qui XVIII benedictiones עמידה dictas una cum קדושה recitat. Jarchium quidem exiſtimare, quod non alius quam Legatus Eccleſiæ hac voce denotetur. Interim non diſſimulat, hodiernos Judæos inter quatuor hæcce nomina nullum plane agnoſcere diſcrimen, ſed vocem חזן הכנסת ad omnia hæcce munera extendere, vel quod hodie uſitatius, vo-
p. 10. cem שמש pro eo uſurpare. De afflictionibus Judæorum in jejuniis illorum receptis, abſtinentia ſcilicet a cibo potuque, lotione, unctione, inductione calcei, & concubitu cum uxore, itidem nonnulla diſſerit. Nimirum abſtinentiam a cibo potuque Divinitus Judæis fuiſſe injunctam, Divinarum litterarum oraculis comprobat. Aſt lotionis & unctionis intermiſſionem a Magiſtris Ebræorum fuiſſe introductam: licet & ejus exemplum in Davide jam 2. Sam. XII. 10. occurrat. Diſcalceationis præceptum traditionibus ſuam quidem debere originem, ſed inde etiam certa ratione mitigatum temperatumque fuiſſe. Calceos enim ex corio induere nefas fuiſſe, neutiquam autem ſoccos ex panno confectos. Ex eodem fonte manaſſe etiam interdictionem cohabitationis uxoris cum marito, cujus ea fuerit conditio, ut ne uno quidem cum uxore lecto uti ma-

rito

rito licuerit. De cornuum atque tubarum in jejuniis uſu ita expo- p. 11.
nit, ut hiſce in civitate, illis autem extra civitatem locum fuiſſe demonſtret; hinc aliis, quæ ad uſum horum inſtrumentorum pertinent, interſperſis, tandem ſubnectit, ſonum huncce homines excitaſſe, ut a peccatis per pœnitentiam mentem purgarent, idque & Maimonidis quodam documento comprobat, qui a novi anni initio, quo cornua inflabantur, usque ad feſtum expiationis, morem fuiſſe perhibet, ad pœnitentiam ſeſe accingere.

Cum pœnitentia jejuniisque crimina ſua expiarent Judæi, ſo- Ad cap. II.
lebant, ut Lundius tradit, arcam in qua volumen legis reconditum p. 14.
ſervabatur, proferre in plateam, ut vel hac ratione iratum Numen ad miſericordiam flecterent. Id vero dum fiebat, tantus omnium erat mœror, ut nec a lachrymis ſibi temperarent. Cinerem quoque volumini legis impoſitum fuiſſe, ex Maimonide Noſter demonſtrat. R. Joſeph Karo quidem fatetur ſe neſcire, unde hoc Maimonides didicerit; in Gemara enim hac de re altum eſſe ſilentium. Penitius ergo in hanc rem inquirenti Auctori ſeſe obtulit R. Aſcher in ἀνακεφαλαιώσει ſua Talmudica longe aliter textum Talmudicum referens, ac hodie in noſtris exemplis legitur. Unde ex diverſa lectione nodum hunc ortum concludit, qui cæteroquin non facile a quoquam ſolvi poſſit. Cinerem arcæ capitibusque olim impoſitum porro ex
Talmude docet, ut ligationem Iſaaci Numini in memoriam revoca- p. 15.
rent. Debebat vero cinis, ut itidem ex Gemara didicit, in loco phylacteriorum poni, hoc eſt, ut conjicit, in ea capitis parte, quæ Medicorum *filiis ſciſſura cranii* dicitur Nec iſtud hic prætermittit, quod Judæis in more poſitum fuerit, cum jejunarent, finitis in Synagoga ſacris ad ſepulchra adire, ut communis & ſeveriſſimæ legis, qua omnes jubentur mori, recordarentur. Quin & hodienum Judæos in
quibusdam locis hunc frequentare morem, ſe accepiſſe addit. Ver- p. 16.
ba autem quibus ad bonam frugem excitabantur Judæi, eleganter dicuntur: דברי כבושין verba prementia ſive ſubigentia. Ita nimirum, inquit, verba ad pœnitentiam excitantia comparata eſſe de-
cet, ut animum ſubigant velut ac premant. De volumine jejunii, p. 27.
cujus Miſchna hic meminit, ita cenſet, ex perantiquis illud conſtitiſſe traditionibus, diesque ſignificaſſe, qui Numinis miraculis beneficiisque ſingularibus in Judæos collatis ſunt illuſtres. Conſcriptum

 illud

illud fuiſſe lingua Aramæa, ex fragmentis colligit: Auctores autem ejus cum חכמים ſapientes appellitentur, certior inde redditur, ante templum ſecundum illud non fuiſſe confectum. De noviluniis, feſto initiationis, ſortiumque, & nono die menſis Abh Judæis funeſto ſtrictim etiam quædam delibat.

Cap. III. & IV. p. 35. 36. De vocibus הירקון שדפן, itemque locuſtis & bruchis, ita diſſerit, ut de prima obſervet, Bartenorienſem commentarium per eam ventum intelligere, qui ſegetes ita corrumpat, ut ſemine ſive granis ſpolientur. Alteram rubiginem vertere ſolent. Raſchius tamen, obſervante Auctore, morbi ſpeciem ea indigitari putat, ſed Bartenorienſis rubiginem intelligit, qua ſegetes flaveſcentes reddantur. Locuſtas autem Judæis adeo execrabiles viſas fuiſſe ex Gemara docet, ut ſi tot ſolum conſpectæ ſint, quot inter ſe junctæ avis magnitudinem æquarent, je-
p. 45. junium indictum & cornua inflata fuerint. Hymni magni dum injicit mentionem, duplicem apud Ebræos fuiſſe monet. Unum quidem varios Pſalmos Davidicos complexum, in menſis cujusque principio, feſto dedicationis, & tribus feſtis majoribus, recitatum fuiſſe. Alterum vero, qui in præſenti codice Talmudico memoratur, peculiari ratione hymni magni titulo inſigniri, nec aliud quid quam trigeſimum ſextum ſupra centeſimum Pſalmum hoc nomine indigitari. Sed hæc hinc decerpſiſſe ſufficiat: namque quæ de manuum ſublatione in benedictionibus p. 46; de ſtationibus Iſraelitarum p. 48; de lignorum oblationibus p. 54. diſſerit, & quæ id genus alia ſunt, prætermittere inſtituti noſtri ratio nos jubet.

OECONOMIA CORPORIS ANIMALIS, AUCTORE GUILIELMO KOCKBURN.

Londini apud Hug. Newman, 1695. in 8. pl. 10.

TAnta olim de Fermentis, quorum beneficio functiones corporis noſtri peragi voluerunt, commenti ſunt Veteres, invento tam ſuavi ac felici, ut plurimi ex Neotericis eidem ſubſcribere non dubitaverint hodierno etiam die. Vanum vero omne confictumque eſſe, quicquid de iis traditur, ut oſtenderet Auctor clariſſimus, appulit animum ad ſcribendam hanc Oeconomiam Animalem Corporis, in Germania etiam non ita pridem Auguſtæ Vindelicorum recuſam, qua

Digitized by Google

qua omnes functiones, quæ in corpore noſtro obſervantur, ſine fermentis, modo plane naturali perfici, declarare omnibus allaborat viribus. Exorditur vero ab alimentorum aſſumptione, quam maxime neceſſariam judicat, quod notabilis quotidie ex corpore noſtro particularum fiat ſeceſſus. Alimenta igitur a dentibus conquaſſata, & cum ſaliva intime ſubacta, quamprimum ventriculi cavum ſubintrarint, hujus fibras carneas ſeſe contrahere, interioremque ſuperficiem arctius aſſumpta complecti, motuque leni eadem, a ſaliva bene diſſoluta, diſcontinuare ſuſpicatur. Maximum vero ponderis ponit in ſaliva, a cujus commiſcela coctionem abſolvi debitam, aſt ſi deficiat a genio ſuo, quocunque id fiat modo, lædi chylificationem non dubitat. Inteſtina porro ex alimentis natum chylum craſſiorem ad anum usque protrudere, tenuiorem vero in vaſorum lacteorum orificia cogere cenſet, absque ulla bilis ſuccique pancreatici, quam ſomniare aliis placuit, lucta atque efferveſcentia; cum nihil niſi viſcidiorem chylum diſcerpant & tenuiorem reddant. Hunc motu ordinario in venam ſubclaviam infuſum cum refluo ſanguine in cor devolvi, ſanguinique intimius admiſceri, nullum ipſi eſt dubium. Ad quam hujus cum ſanguine permixtionem motu locali atque cuneis, qui chyli partes dirimere valeant, opus eſſe cenſet. Quapropter contractioni cordis aliarumque partium, qua liquores moveantur & agitentur in ſe ipſos, multum, imo totum tribuit, rejectis aliorum de fermentatione figmentis. Hoc humore ſanguineo, qui in arteriis venisque continetur, nos nutriri oſtendit, circulationisque hinc infert neceſſitatem; motum tamen illius non a ſe ipſo, nec a rarefactione, nec a fermentatione aut ebullitione, nec ab attractione, ſed ab impulſu a corde, quod impetum ſuum ſpiritibus debet animalibus, deducit. Calorem ſanguinis a motu quidem procreari, pendere tamen ab attritione partium calorificarum declarat. Pulſum a ſanguine majoris molis, digitos noſtros repellente derivat, de ejusque indicio fallaci plura diſſerit; habita tamen temperamentorum ratione, cuique temperamento proprium certumque, ſcilicet bilioſis magnum, melancholicis rarum, pituitoſis parvum & depreſſum aſſignans. Sanguinem porro in ſuo contemplatur circulo, ejusque mutationes ordine explicat. Ille enim cum ad renes devenerit, urinam, reliquis hactenus maſſæ ſanguineæ partibus involutam, manifeſtat. Hujus ſtatum

p. 12. p. 19. p. 20. p. 25. p. 40. p. 45. p. 57.

ſtatum inveſtigans Auctor naturalem, ex aqua communi, ſale &
terra inſipida ſive tartaro conſtare perſuaſum habet, ex quorum va-
ria commixtione ſedimenta, ſuſpenſiones atque nubeculas in urina
fieri exiſtimat. Ratione temperamentorum variare hanc, nihilque
p. 67. certi ex inſpectione hujus haberi poſſe opinatur. Sequens denique
problema ſolvere allaborat: qui fiat, quod potatores quidam liqui-
dum æque fere celeriter ac biberint, excernant? Sanguinis motum
& fluxilitatem debitam ad urinæ in renibus ſecretionem ſupponens,
in potatoribus ex ventriculo a potu repleto aortam vaſaque vicina
comprimi oſtendit, quare ſanguis in motu impeditus majorem tenu-
p. 71. ioris partis ſuæ copiam dimittere, inhibitaque ſimul tranſpiratio mo-
lem augere & cumulare debeat. Progreditur ad ſecretionem ſan-
guinis, qui ad teſtes appellens liquorem dat ſeminalem. Hujus ſpi-
rituoſas partes tunicas ovuli fœminei, in quo omnia exſtitiſſe com-
p. 82. pendioſe putat, penetrare, liquorêsque in eo contentos agitare ac ra-
refacere credit. Iter porro ſanguinis ad lienem proſequitur, hu-
juſque viſceris uſum rimatur. Comminuere ſanguinem, pulmo-
numque vices præſtare illud in non natis, h. e. ſanguinem chylo inti-
p. 85. me miſcere; hincque abſque periculo in natis, qui pulmonibus u-
tuntur, exſcindi poſſe autumat. Secretiones tandem omnes fieri cen-
ſet, quod partes corporis ea tantum admittant, quæ reſpectu magni-
tudinis figuræque maximam cum earum porulis & meatibus agno-
p. 99. ſcunt analogiam, excluſis cæteris, quibus nihil cum his eſt proporti-
onis. Ita ſanguinem per arterias carotides & vertebrales ſenſim ad
cerebrum appellentem, porulis glandularum hujus ſubtiliorem ſui
relinquere partem credit, quæ arteriarum dilatatione in origines ner-
vorum prematur, tandemque in omnes corporis partes dimittatur.
Hanc vocat ſuccum nervoſum, quem exiſtere & materialem eſſe
experimento, quod ligatura in nervo facta ab influxu intercipiatur,
comprobat. Hunc ſuccum per totum ſyſtema nervoſum fluentem,
muſculos inflare, qui cum antagoniſtis ſuis, qui ſunt quaſi eorum an-
tipondia, ſimul inflati, in æquilibrio manent, donec bilanx vertatur,
ſibi perſuadet. Quieſcentibus tamen omnibus cor moveri debere,
quod antagoniſta careat, ex apoplecticorum conſtitutione confir-
p. 110. mat. Demonſtratis, quæ ſanguini circulanti obvenire ſoleant, trans-
ſpirationem paucis attingit. Poros corpori noſtro non denegat,
aerem

Digitized by Google

aërem vero per eos corpus noſtrum ingredi poſſe pernegat, quod particulæ quædam continuo ac vivido motu ad exteriora propellantur, quæ aërem externum protrudere longius valeant. Explicat inde phænomenon, quod melancholici triſteſque graviores in bilance inveniantur, quam ſi læti fuerint; rationem ponens in aëre externo, qui corpora, in quibus ſanguis non adeo velociter circulatur, graviora reddit. Ad reſpirationem hinc tranſitum faciens, p. 118.
illius cauſam dicit muſculos, cum aer & pulmones paſſive ſe habere videantur. Eandem neceſſariam deprædicat; interim non admittit, aerem ejusque particulas ſulphureas ſive nitroſas ſanguini in pulmonibus admiſceri, quod pulmo extracto in antlia pneumatica aere externo diſrumpatur. In eam tamen deſcendit ſententiam, quod aer mediocris conſiſtentiæ particulas ſanguinis chylique dirimere poſſit: ubi plura de nulla fœtus in utero reſpiratione tradit. Evacuationibus naturalibus accenſet etiam Auctor coronidis loco fluxum menſtruorum, fœminis ſolennem & proprium. A repletione p. 127.
ſanguinis illum fieri, nullum quidem ipſi dubium eſt; in cauſam vero repletionis inquirit. Sanguine igitur perpetuo fluente, non tantum e fluidis, ſed etiam ex carnibus, nervis, membranis, tendinibus, oſſibusque particulas diſſolvi, pro comperto habet. Particulas has cum ſanguine in vaſorum interſtitia impingentes repelli, hincque pro majori minorive quantitate ſanguinem augere & promovere ejus motum dicit, adeo ut canales tenſiles diſtendat, & ſi ſint tenuiores, rumpat, hæmorrhagiamque procreet. Cuicunque igitur ſtructura narium uterique nota eſt, per horum vaſa ſanguini facile exitum præberi fatebitur. Hinc provectioris ætatis puella hoc laborare malo tantum videtur Auctori noſtro, quod durioribus factis vaſis, major appulſus ſanguinis ad arterias tenuiores tum temporis deprehendatur. Ideo incerta menſtruorum quoque eſſe initia evincit; nulla vero obſervari temporis decurſu, ex rigidis factis vaſis eſſe judicat. Quod ſervent periodum, fortuitum ipſo judice eſt; quibus enim temperamentum vivendique ratio diem conſtituerunt certum, eundem, cum idem vivendi modus ſervetur, neceſſe eſt ut retineant. Concludit denique, lactis ſecretionem eſſe ex chylo, & a vaſis lacteis p. 136.
in mammas deferri, vaſis lymphaticis glanduloſaque mammarum ſtructura lympham ſecernentibus. Ex hac ſanguinis diminutione

deficere menſtrua non ambigit, interim coitu ad uterum denuo regredi, mammasque ſuo ſpoliare opimo Nectare, teſte experientia confirmat.

ANGELI RODULPHINI ALLEGATIONES, IN QUIBUS FERE omnes arduæ Fideicommiſſorum Quæſtiones tractantur & reſolvuntur. Opus Poſthumum.

Bononiæ, typis Petri-Mariæ de Montibus, 1693. fol. alph. 6. pl. 14.

ERuditi Advocati eſſe, lites quæ agitantur in foro, non modo inſtruere ac tueri, ſed & de Jure quaſi reſpondere, atque utriusque partis momenta, præmiſſa facti cujusque ſerie, trutinare atque evolvere, exemplo laudabili & imitando oſtendit inſignis apud Italos JC. & Advocatus Urbis Romæ, dum viveret, celeberrimus, Angelus Rodulphinus, cujus Allegationes a Silveſtro Bonfilio J. U. D. editas, qua rem fideicommiſſariam inprimis ſpectant, ſtrictim recenſebimus. Statim autem Allegatione II (nam 1. 10. 12. 14. 18. 19. 31. 32. 38. 41. 44. 69. 94. 112. 126. una cum aliis quibusdam ad diverſas a fideicommisſis doctrinas quæſtionesque pertinent) adducitur teſtamentum aliquod Anconitanum, continens ſubſtitutiones una plures, & prohibitionem alienationis, cum clauſula, *ſi ſubſtitutus ſine filiis deceſſerit*, ut tunc ſuccederent filiæ, earumque lineis extinctis Hoſpitale B. Mariæ. Cum autem ſubſtitutus deceſſiſſet relictis duobus filiis, quærebatur, an filius ultimo loco defunctus (Vincentius) potuerit teſtari de bonis teſtatoris, an potius purificatum ſit fideicommiſſum ad favorem eorum, qui a teſtatore in caſum deficientium maſculorum vocabantur? Reſpondit Noſter, purificatum eſſe, ut evitetur incompatibilitas: quia ſi gravatus eſt Vincentius, impoſſibile eſt, vocatos ultimo loco admitti ſolum ſub ea conditione, quæ ſupponat non exiſtentiam Vincentii. Gravatum autem fuiſſe citra dubium, quia prohibitio injuncta ſit non ſolis certis perſonis, ſed omnibus ſucceſſoribus, verbis prægnantibus, adeoque realis illa ſit potius quam perſonalis. Prohibitionem autem realem inducere fideicommiſſum a quibuscunque poſſeſſoribus. Allegatione *tertia* ſtatuit, gravatum non cenſeri, neque omnino poſſidere titulo fideicommiſſi eum, qui a teſtatore non ſit nominatus, ſed fortuito ſucceſſerit ante natis, puta quod in

Digitized by Google

in caſu mortis Thomæ ſine filiis ſubſtituti ſint fratres, absque mentione heredum. Et quanquam ſubjunxerit teſtator, quod ſi fratres & eorum heredes non obſervaſſent ejus voluntatem, tunc prædium fore ſanctiſſimæ Virginis Lauretanæ; non tamen continere gravamen heredum, quia non verificata prius ſit ſubſtitutio ad eorum favorem. Heredes autem, qui non ſuccedunt ut ſubſtituti, non intelligi gravatos; & prohibitionem factam heredi comprehendere heredem heredis, quando hic ſuccedit uti repræſentans primum heredem defunctum. Gravamina enim non eſſe multiplicanda, quamdiu verba operari poſſunt in aliquo caſu. *Quarta* decernit, cum teſtator heredi inſtituto ſubſtituiſſet proximiores in gradu ex linea maſculina in perpetuum, ſi heres ſine filiis deceſſerit, expiraſſe fideicommiſſum, ſi heres defunctus ſit cum filiis, & fuiſſe purificatum ad favorem eorum, uti in conditione poſitorum ſub nomine filiorum, quod includat nepotes & deſcendentes. Poſitos autem in conditione diſtinguendos eſſe a ſubſtitutis, ad evitandam perplexitatem, ne alioqui poſiti in conditione, qui excludunt ſubſtitutos, excludant ſe ipſos. Deficere etiam adjectionem tractus ſucceſſivi. Quanquam enim is fuerit appoſitus in ſubſtitutione proximiorum, tamen inde non inferri ad conſtitutos in conditione, ob diverſitatem perſonarum & rationis. Neque contemplationem agnationis habitam in proximioribus ſubſtitutis, extendendam eſſe ad filios ut extendatur gravamen; quia ſæpe nolint teſtatores gravare filios & deſcendentes, ſed ſolum inter eos reſervare jus ſuccedendi ab inteſtato, & nihilominus gravent alios agnatos *transverſales*. Et quanquam teſtator injunxerit heredibus onus perpetuum certæ eleemoſynæ, verba tamen pati reſtrictionem ad tempus durantis fidei commiſſi, neque inde inferri ad perpetuum fideicommiſſum univerſale. Alioqui fruſtra teſtator adjeciſſet conditionem, *ſi ſine filiis*: filios ergo voluiſſe relinquere in libertate, ut evitetur ſuperfluitas. Satis enim alioquin fuiſſet vocare proximiores in perpetuum, ſub quibus comprehendantur filii & deſcendentes. Quæ paulo uberius illuſtrantur Allegatione quinta. *Sexta* proponit, cum dixiſſet teſtator, ſubſtituo filiis meis, ſine filiis decedentibus, cippum domus in gradu proximiorum, nullum adeſſe fideicommiſſum, ad excludendum pronepotem ex uno, in favorem ſuperſtitum nepotum ex altero filio. Nam ſub nomine proximiorum absque repu-

gnantia non potuiſſe intelligi nepotes, quos mortuos ſuppoſuerit teſtator. Et repugnantiam hanc non ceſſare, ſi pluralitas (*omnibus* decedentibus) reſolvatur in ſingularitates (*aliquo* decedente, nempe filio teſtatoris Andrea.) Supereſſe enim perſonam (pronepotem ex filia, Gerhardum) quæ juxta teſtatoris mentem excludat ſubſtitutum, & impediat hanc reſolutionem in ſingularitates. Matrem enim illius fuiſſe honoratam, uti vocatam ex poſitione in conditione ex conjecturis. Atque has ſuperabundare, propter reciprocam ſubſtitutionem inter primos inſtitutos, & vocationem nepotum ad portionem patrui, ac repetitam poſitionem in conditione, atque ob qualitatem legitimitatis, & ex digreſſu ad plures gradus ſubſtitutionis, præſertim in deſcendentibus, in quibus leviores ſufficiant. Matre igitur Gerhardi vocata appellatione filiorum, neque conſiderata conſervatione agnationis per ſimplicem cippi (i. e. proximorum de domo) vocationem, Gerhardum patri ſuo, Andreæ nepoti teſtatoris, ſuccedere ab inteſtato, excluſis patruis. *Septima*, cum ſubſtituiſſet teſtator ſuos ex fratre nepotes & eorum filios reciproce, in ſtirpes & non in capita, iisque omnibus decedentibus abſque filiis legitimis, porro ſubſtitueret magis attinentes, ſive cippum domus, dixit Noſter, fratrem patruelis teſtatoris excludere filios aliorum fratrum patruelium teſtatoris; quia ſit proximior in gradu, conſiderata etiam proximitate tam reſpectu gravantis, quam reſpectu gravati. Nec poſſe obtendi repræſentationem: cum non agatur de fideicommiſſo ordinato ab aſcendente, neque a patruo, amita, avunculo vel matertera. Teſtatorem etiam non intendiſſe repræſentationem ex verbis, *in ſtirpes & non in capita*, appoſitis quippe non inter ſtirpes diverſas, ſed ſolum inter patrem & filios, in hoc, ut filii non concurrant cum patre in hereditate transverſalis, ſicut alioquin concurrerent, ſed ordine ſucceſſivo admittantur. Majorem difficultatem inſurgere circa ſororem dictorum heredum. Dici enim poſſe pro illius capacitate, rationem conſervandæ agnationis hic non habitam, & fœminas vocatas ſub nomine filiorum in præcedenti parte teſtamenti, intelligi etiam vocatas in ſubſequente parte ſub nomine cippi domus, ut vocationes inter ſe correſpondeant. Præterea vocationem unius tantum gradus agnatorum non inducere præſumptionem conſervationis agnationis. Quumque vocatio proximiorum cippi domus intelligatur

tur de primo ſolum gradu, extingui fideicommiſſum, poſtquam ad proximiorem devenit. Nihilominus defendi poſſe excluſionem ſororis. Unam enim ſubſtitutionem declarare aliam, & inter ſe correſpondere, ſi fœminæ prius expreſſim vocatæ fuiſſent in una. Hic autem præcedentem vocationem ſub nomine filiorum deſtrui ex poſteriori vocatione cippi domus, quæ illam reſtringat ad maſculos. Neque etiam unum tantum gradum ſine tractu ſucceſſivo hic vocatum eſſe; cum ſola vocatio proximiorum de agnatione vel de cippo importet fideicommiſſum ſucceſſivum & conſiderationem agnationis; ex hac autem tractus ſucceſſivus implicite reſultet. Hæc de ſorore; de fratre dictorum heredum, qui monachus ſit, reſpondet, monachum & monaſterium fortius excludi quam fœminam. Rotam tamen non eandem ſemper tenuiſſe ſententiam. *Octavam*, cum teſtator filiis ſuis ſubſtituiſſet ſuperviventem ex eis, ſeu alterius filios, & decedentibus omnibus filiis, voluiſſet, ut hereditas rediret pro medietate ad cippum domus, & pro medietate cederet locis piis, gravatum cenſet Noſter non modo nepotem teſtatoris ex primo filio Iohanne, ſed & pronepotem, eique ademptam poteſtatem teſtandi, in favorem ſecundi filii teſtatoris, Dominici: & eſſe hic reciprocam tacitam ſubſtitutionem inter omnes deſcendentes teſtatoris, adjecto præterea, *ut bona conſerventur in agnatione*: quæ verba reſtringi non poſſint ad duos primos filios inſtitutos; quodque voluerit fideicommiſſum *repetitum eſſe in perpetuum*, quæ verba tractum ſucceſſivum denotent. Nec requiri, ut tractus hic ſucceſſivus exprimatur in ipſa ſubſtitutione, ſed ſatis eſſe, ſi deſumatur ex aliis etiam partibus teſtamenti. Et hanc ſubſtitutionem, qua tertium requiſitum, utique factam eſſe ultimo morienti, quæ fuerit facta *decedentibus omnibus*. Stante igitur hac reciproca tacita ſubſtitutione, pluralitatem non reſolvi in ſingularitatem, pro medietate ſcilicet ſolius cippi domus, ſed & pro altera medietate ad favorem piorum locorum. Subjungitur his recte caſus in eodem genere diverſus Allegatione *nona*. Cum enim teſtator duobus filiis ſubſtituiſſet ſuperviventem, vel ejus filios maſculos, & ſi aliquis dictorum filiorum ſuorum & heredum deceſſerit, relictis filiabus fœminis, ut dictæ filiæ dotentur; & ſi ex dictis filiis ſuis & heredibus remanſerint aliquæ filiæ poſt eorum mortem, nullo maſculo ſuperſtite, ut tunc dictæ filiæ ſuccedant in bonis; & ſi ambo dictorum ſuorum

orum

Digitized by Google

orum filiorum deceſſerint nullis relictis filiis maſculis, neque fœminis, tunc ſubſtituiſſet Luchinam & Chriſtophoram &c. gravatos arbitratur filios quidem teſtatoris erga nepotes, & proprios filios maſculos, non autem ipſos nepotes teſtatoris inter ſe. Mortuo igitur primo filio teſtatoris, recte ſucceſſiſſe ei per fideicommiſſum duos illius filios, Johannem & Barnabeum. Johannem autem & Barnabeum non eſſe reciproce inter ſe gravatos: ſed mortuo Johanne, valere illius teſtamentum de bonis fideicommiſſariis. Nullum hic eſſe reciprocum tacitum fideicommiſſum, ob defectum requiſiti tertii. Fœminas enim non fuiſſe ſubſtitutas ultimo morienti, ſed filiis teſtatoris, atque adeo gravamen reſtringi ad ipſos primos heredes inſtitutos, neque referri ad nepotes in conditione poſitos. Loqui enim teſtatorem de tempore mortis heredum, ibi, *poſt eorum mortem*, non autem indeterminare. Ex vocatione igitur activa Johannis & Barnabei non inferri ad paſſivam, quaſi reciproce inter ſe ſint gravati. Onus equidem eleemoſynæ, ſubſtitutioni adjectum, poſſe declarare perpetuitatem fidei commiſſi, concurrentibus aliis verbis collectivis plurium perſonarum vocatarum & graduum; adimpleri tamen poſſe etiam a ſucceſſoribus extraneis, etiamſi ipſi onere fideicommiſſi gravati haud ſint. *Undecima* hæc eſt. Subſtituerat teſtator nepotibus ex fratre heredibus univerſalibus filios eorum & deſcendentes maſculos in infinitum: deficiente autem linea maſculina dictorum nepotum ſuorum, ſubſtituerat filios Antonii in quatuor prædiis, tanquam fidei commiſſo particulari. Cum igitur defeciſſet linea maſculina nepotum, reſpondet Rodulphinus, fideicommiſſum quatuor prædiorum deberi Argentinæ, filiæ Antonii. Si enim teſtator voluiſſet ſe reſtringere ad maſculos, non omiſiſſet expreſſionem maſculorum in ultima parte orationis. Non igitur cenſeri repetitam qualitatem maſculinitatis, quia non agatur de vocatione filiorum earundem perſonarum, quarum maſculi prius fuerant vocati, ſed de filiis diverſæ perſonæ. In diverſis autem perſonis poſſe concurrere diverſam teſtatoris affectionem: quaſi voluerit dividere bona ſua, gravando ultimum maſculum non in tota hereditate, ſed in ſolis quatuor prædiis, ad favorem Antonii ejuſque filiorum & deſcendentium. Neque hic cenſeri tacite conſideratam conſervationem agnationis, quia ex tacito non debeat inferri ad aliud tacitum, & ratio conſervandi agnationem

Digitized by Google

tionem in deſcendentia heredis etiam expreſſa, non trahatur ad conſervationem agnationis in deſcendentia ſubſtituti, etiam agnati. Et quandoquidem hæc doctrina per integrum Opus diffuſa ſparſim recurrit, juvat ire per aliquot Allegationes. Sic Allegatione XXII. n. 27. & XXIII. n. 9. aſſerit, comprehendi fœminas ſub nomine *familiæ & agnationis*, in ſubſidium, ceſſantibus maſculis, etſi teſtator diſerte dixerit, bona debere perpetuo remanere in familia & agnatione ſua & illorum heredum; quia excluſio fœminarum intelligatur in caſu ſuperextantium maſculorum, qui ſolam habeant prælationem. Contra Allegatione XLV & XLVI affertur caſus, ubi teſtator ſubſtituens Petro filio ſuo fœminas filias & Petri deſcendentes, deficientibus maſculis, intelligitur excluſiſſe maſculos ex fœminis, ita ut nomen lineæ fœminæ reſtringatur ad ſexum. Fœminis enim, agnatis deficientibus, ſubſtituerat iterum alios agnatos ex alio filio prædefuncto nepotes, & eorum deſcendentes maſculos. Quod ſi, ait Noſter, teſtator ſub nomine *deſcendentium* voluiſſet vocare maſculos etiam ex fœminis, non vocaſſet filias fœminas & deſcendentes Petri, ſed filias fœminas, *& earum deſcendentes*, vel poſt vocatas filias fœminas & deſcendentes Petri, adjeciſſet, *& earum deſcendentes:* quemadmodum id ſciverit exprimere de deſcendentibus maſculorum in pluribus partibus teſtamenti. Solas igitur fœminas vocatas habere hic qualitatem agnatitiam, non & maſculos ex eis, ſed tranſire fideicommiſſum ad alios agnatos. Vocari enim hic maſculos ex maſculis, cum repetitione qualitatis maſculinitatis, non ob ſolam prædilectionem ſexus, ſed cum implicita excluſione maſculorum ex fœminis, & fœminas ipſas gravari fideicommiſſo ſucceſſivo, ad favorem aliorum agnatorum. Porro Allegatione LX proponitur fideicommiſſum Mediolanenſe in cauſa Nobilium de Vicedominis, de quibus obſervat Noſter, Nobiles iſtos ſolere proſpicere agnationi. Teſtator inſtituerat heredes Matthæum & Johannem filios ſuos, & poſt eos, eorum filios, & deſcendentes maſculos in infinitum, & in eorum defectum ſubſtituerat quatuor deſcendentes ex Franciſco, ſi tunc vixerint, & ſi non vixerint, *eorum deſcendentes* & filios maſculos, uſque in infinitum. Placuit Auctori adhærere opinioni affirmanti, quod etiam hoc caſu excludantur deſcendentes ex fœmina. Stante ſcilicet tractu ſucceſſivo, & digreſſu ad plures gradus ſubſtitutionum active & paſſive

ſive

ſive usque in infinitum, juncta etiam expreſſione qualitatis maſculinitatis filiorum & deſcendentium, (qui habeant copulative utramque qualitatem, quod ſint maſculi & filii maſculi, quod ex Allegatione XCIII & CXI huc repetendum,) non ſolum in deſcendentibus teſtatoris, ſed & in deſcendentibus transverſalium: quæ omnia evincant, conſervationem agnationis haberi pro expreſſa. Quanquam enim teſtator non proſpexerit continuationi agnationis, in caſu ſuperviventiæ transverſalium, eam tamen non intelligi voluiſſe in aliis caſibus negligere, qui evenerunt vel evenire poſſunt. Aliud dicendum, ſi fideicommiſſum ſit factum a fœmina, vel vocatæ ſint fœminæ, vel *earum deſcendentes*, ubi agnatio non videatur conſiderata, & ſupponantur vocationes mere activæ, non paſſivæ & conditionales, in quibus fiat reſtrictio ad perſonas ſupra diſpoſitive vocatas. Sed &, ſi poſita in conditione fuerit linea maſculina & fœminina, fieri poſſe reſtrictionem ad ſolas fœminas, quia in illis verificari poſſit præcedens vocatio diſpoſitiva. Iterum excutitur hæc controverſia Allegatione LXXVIII. Dixerat teſtator, *volo bona conſervari in ipſos inſtitutos & ſubſtitutos &c. & eorum deſcendentes in infinitum.* Reſpondit Noſter, *deſcendentium* nomine non comprehendi hic fœminam Camillam, filiam ultimi maſculi Hieronymi, de familia teſtatoris; quia declararit teſtator, nullam aliam fœminam eſſe admittendam, excepta Priſca, ejus filia, deficientibus maſculis. Sed nec filios Camillæ vocatos videri, quia ſemper vocentur maſculi per viam primogenituræ de primogenito in primogenitum: quod filiis Camillæ non competat. Deinde expreſſiſſe teſtatorem, deſcendentes ex Priſca debere deferre inſignia ſuæ familiæ; in deſcendentibus autem ex linea Hieronymi id non expresſiſſe; quod ſupponeret, ſolum vocaſſe illos, qui vere eſſent de ipſius familia, nec indigerent nova aſſumptione inſignium, neque adeo deſcendentes ex fœminis. Quanquam enim & hi poſſint aſſumere inſignia; tamen hoc onus non poſſe adimpleri, niſi ab iis, quibus expreſſe ſit injunctum, neque fieri extenſio de perſona in perſonam. Addi his merebantur Allegationes XCIII, CX, CXI, CLXIII, CLXXIV, CLXXVII, & CLXIXX, quarum ſingulæ huc collimant, niſi ex adductis jam ſatis pateret ingenium Auctoris, atque concinna brevitas, quodque caput rei eſt, judicium robuſtum & conſtans.

HISTO-

HISTOIRE DE BERRY.

Id eſt:

HISTORIA PROVINCIÆ BITURICENSIS IN GALLIA, AUCTORE GASPARD THAUMAS de la THAUMASSIERE, Equite & Parlamenti Bituricenſis Advocato.

Pariſiis apud Jac. Morel, 1689. in fol. Alphab. 15. plag. 1.

DUdum eſt, quod optarunt Viri clariſſimi, ut per totum orbem cultiorum gentium provinciarumque hiſtoriæ ab his potiſſimum ac ſingillatim traderentur, qui iis natales debent; ſiquidem ea re fieri poſſe arbitrantur, cum ita omnes a natura ſimus comparati, ut patriæ tener amor inſideat mentibus, atque illi ſemper velimus bene, apudque alios honorem & exiſtimationem conciliari, ut res geſtæ a talibus Viris, tanquam genuinis aut populi aut provinciæ alicujus civibus, longe accuratiori ſtudio, quam ab exteris plerumque fieri ſolet, exponantur. Cui & id accedit, quod civi ea concedantur inſpicienda pertractandaque monumenta, quæ aliis, qui pari ſanguinis ac jurium propinquitate nobis conjuncti non ſunt, conſueverunt interdum denegari. Igitur quid judicare de iſthoc, quod modo indicavimus, Opere debeamus, obſcurum eſſe non poteſt, quandoquidem vel ex mole ejus, quantam induſtriam & accurationem in Bituricenſis provinciæ, unius ex Gallicis non infimæ, Hiſtoria ex tot monumentis tabuliſque publicis concinnanda collocaverit *nobiliſſimus Auctor*, clariſſime patet.

Duodecim autem illud libris complexus eſt; quorum etſi compendia dare velimus, tamen id non æque licet, cum monumenta iſta rectius poſſint ab hiſtoriæ Gallicæ curioſis perlegi, quam breviter atque ideo non ſatis integre a nobis enarrari.

Libro I, capite I. poſtquam pauca de origine urbium gene- p. 1.
ratim dixiſſet, ex Livio aliiſque, atque ad primariam Bituricenſium p. 2.
urbem, Bourges Gallis dictam, ſermonem inflexiſſet, ſe tandem fatetur ignorare, quo præciſe tempore orta illa ſit, quod nullibi certa de ejus origine expoſitio extet; tametſi de vetuſtate ejuſdem dubitari vetent tot indicia autorumque antiquiſſimorum conſenſus. Ex his enim palam fieri, eam jam celebrem fuiſſe anno ante C. N. 615, a C. V.

139, ſecundo Olympiadis 41, & O. C. 3439; tempore autem Julii Cæſaris (ut ex Commentariis ejus L. IV patet) quaſi omnium pulcherrimam in Gallia habitam; eandem ante diviſionem Galliæ in majores quatuor provincias ab Auguſto factam, primariam totius & novæ & veteris Aquitaniæ fuiſſe civitatem, nec non ſedem Præſidis Romani; quin deinceps eam a Carolo M. conſtitutamfuiſſe Aquitanici Regni metropolim: hodie vero & id nominis honoriſque in Ducatu Bituricenſi (*Berry*) gerere, & præterea Archi-Epiſcopo, qui ſimul Patriarcha & Primas Aquitaniæ audiat, ſedem præbere. Quando vero
p. 2, 3. *Capite II.* in etymologiam appellatæ urbis inquirit, hos irridet, qui eam vel a *binis turribus*, quaſi *bis turritam* dicas; vel a Græcis vocibus Οὐτόριγες, Βιτύριχές; vel abs Noachi nepote *Ogyge* & Chaldaico vocabulo *Bit*, quod filium denotet; vel ἀπὸ τῦ BIT, quod ſignificet *abundanter*, & τύρκος, quod forte & frugax (*fort & produiſent;*) vel denique a *butyro*, quod regio ſit armentorum, lactisque eoque butyri admodum fertilis, dictam volunt: atque certius omnino dicit aſſeverari, eam & a Jul. Cæſare, & T. Livio *Avaricum*, cives vero nuncupatos fuiſſe *Bituriges*, urbemque ſubſequutis temporibus, *Bituricam*, *Biturigam*, & a Francis *Bourges* appellatam. Inde
p. 3. 4. porro *Cap.* III. eos refutat, qui Avaricum Cæſaris contendunt eſſe alteram provinciæ hujus urbem *Vierzon* aut *Viaron*. *Cap.*
p. 5. 6. IV de Regibus antiquis Bituricenſibus agit, atque *Cap.* V. de oppugnatione & occupatione urbis per J. Cæſarem facta; quemadmodum & Cap. VI. VII. de aliis, quæ urbi acciderunt, fatis iniquioribus; tum *Cap.* VIII. de Coloniis Bituricenſium in urbem Burdegalenſem (*Bourdeaux*) olim ductis. *Cap.* IX, X, usque ad XXV. de Comitibus & Vice-Comitibus Bituricenſibus agit, quorum ultimus Eudo Arpi-
p. 23. 25. 32. nus Philippo I. Franciæ Regi Vicecomitatum Bituricenſem A. C. 1100. vendiderit. Ita provinciam illam Coronæ Francicæ innexam fuiſſe ait, donec Johannes Rex filio ſuo tertio Johanni eam ſub Ducatus titulo A. 1360. in clientelam conceſſerit; cujus in eo Ducatu ſucceſſores ex Regio Francico utriusque ſexus ſanguine, ex quibus ultima fuit Ludovica Lotharingica A. 1601 defuncta, Auctor a Cap. XXVII ad XXXVIII recenſet.

Exin *Cap.* XXXIX - LVI de ſecularibus æque ac eccleſiaſticis in
p. 61. urbe Magiſtratibus agit, & *Cap.* LVII de Univerſitate in ea abs Paulo II.

P. R.

P. R. conſentientibus Ludovico XI. Gall. R. & ejus fratre Carolo Duce Bituricenſium, anno C. 1464. reſtituta (cum de ejus conſtitutione prima nihil poſſit affirmari;) laudatis ſimul præcipue, qui in ea floruere hactenus, Jurium Doctoribus *Capp.* LVIII-LXXIX, Andrea videlicet Alciato, Franciſco Duareno, Hugone Donello, Franciſco Hottomanno, Jacobo Cujacio, aliisque quam plurimis. Capite LXXX. Franciæ Mareſchallos, qui ex Bituricenſibus ad hanc primariam regni dignitatem pervenere, aliosque Magiſtratus ex eadem provincia oriundos Capp. LXXXI-LXXXIII. enumerat. p. 79.

Libro II. occupatur Auctoris calamus in deſcribendæ urbis, & quod circa eam ſitum eſt, ſoli bonitate, ædificiorumque publicorum, templorum & monaſteriorum claritudine, atque proventibus privilegiisque; ita tamen, ut mentionem quoque faciat inſignium urbi conceſſorum, in quibus conſpiciuntur in area cærulea (*azur*) tres gradientes verveces (*moutons*) argentei cornibus armati nigris, colla vero nolis ſive campanulis tribus aureis rubeisque ornati, (*accollez de gueles clarinez d' or*;) quibus figuris haud ita pridem ſuperaddita fuerint & caput, quale in inſignibus regni Galliæ eſt, & loco fulcimentorum (*ſupports*) paſtores duo, hinc maſculus, fœmina illinc, peda ſua in manibus tenentes. *Capite* porro IV urbis bibliothecas inſigniores, & *Cap.* V. turrim prægrandem, templumque Cathedrale. S. Stephano dicatum, aliasque Eccleſias prolixe ſatisdeſcribit per totum librum II. Libro autem III. fere integro de ita dictis quondam probis hominibus, (*Prud' hommes*,) de Majoribus populi, (*Maires*,) de Scabinis (*Echevins*,) Magiſtratibusque urbis aliis, eorum privilegiis, electione, & quæ huc ſpectant, agit; tum porro Cap. XLVI. de ordine Equitum *tabulæ* ſeu *menſæ rotundæ* A. C. 1487 a civibus inter ſe ipſos inſtituto, cujus inſigne fuerit Roſarium (*un Chappelet*, ſive *Paternoſter*) ex 50 nigris auro notatis & filo ſerico viridis coloris conſutis globulis conſtans, una cum imagine B. Virginis Mariæ ex aurea nube prodeuntis, infra vero laminula, cui inſcriptum Equitis nomen, appenſa. Notandum autem eſt judicium Auctoris, Catholico-Romanam fidem profeſſi, quando *Cap.* XCV. ea recenſet, quæ A. C. 1572 geſta ſunt, de ſtrage eorum qui Reformatæ Religioni addicti juſſu Regio etiam in urbe Bituricenſium fuerunt occiſi. Sic autem ſcribit: *Cette année fut fatale par*

L. 97. p. 98. p. 97. p. 100. f. p. 137. p. 138. 139. p. 168. p. 195.

les cruels maſſacres de ceux de la Religion pretendüe Reformée, faits tant en cette Ville, qu' en pluſieurs autres du Royaume, que tous les gens de bien auront pour jamais en horreur & en abomination, comme contraires à la Loy de Dieu & à l' humanité même. Id eſt: *Fatalem hunc annum funeſtumque reddidit ſtrages Reformatorum non in hac minus noſtra quam plurimis aliis Regni urbibus peracta; quam rem ut indigniſſimam execrabuntur omnes boni, quippe & legibus divinis humanitatique ipſi adverſam.* Libro IV. ſtatum provinciæ urbisque potiſſimum Bituri-
p. 273. cenſis Eccleſiaſticum tradit, ac monet Capp. I. II. Archi-Epiſcopum quidem ejus titulo Primatis & Patriarchæ Aquitaniæ gaudere, verum incertum tamen eſſe, quo tempore eodem ſit donatus, ſemper licet &
p. 283. a plurimis Regibus vindicato defenſoque. Archi-Epiſcopum autem primum omnium fuiſſe S. Urſinum, Bituricenſium Apoſtolum.
p. 553. ſſ. *Libro* V. Hiſtoriam urbis Auxelloduni (*Iſſoudun*,) Caſtri Duni (*Dun-le-roy*,) Magduni (*Meun ſur Eure*,) Virzionis (*Vierzon*,) Concorzaldi (*Concorzault*,) aliarumque, & eorum qui ipſis dominati
p. 399. ſunt, Genealogiam exhibet; velut & *Libro VI.* urbis Comitatusque
p. 499. Sancerrani (*Sancerre*,) *Libroque* VII Principatus *Deols*, Caſtelli rubri
p. 639. (*Chateau-roux*,) *Libro* VIII Baroniarum de *Gracay*, *Bouſſac*, *Lini-*
p. 692. *eres*, *S. Aignan*, hodie Ducatus titulo inſignitæ, atque porro *Libro*
p. 585. *IX.* aliarum Dynaſtiarum, tum *Libro X.* Abbatiarum omnium, ac de-
p. 813. ſ. nique *Libris XI.* & XII. excellentium in Bituricenſibus familiarum notitiam accurate ſatis, atque ſtupendæ induſtriæ exemplo, recenſet, quæ iis non profutura eſſe non poſſunt, qui in colligenda celebriorum inter Francicas Gentium Geneologia ſtudium ſuum collocare
p. 754. amant. Juvabit autem hoc loco ex *Libro XI.* duas adhuc Inſcriptiones, unam ante circiter LXXX annos prope Caſtrum *Maubranches*, & alteram A. 1687. menſe Januario in una turrium hujus Urbis collapſa, repertam.

Prima hæc eſt:

FLAVIA CUBA
FIRMANI F.
COSOSO DEO MARTI SUO
HOC SIGNUM
DICAVIT AUGUSTO.

Altera

Digitized by Google

Altera iſta:

SOLIMARÆ.
SACRUM
ÆDEM. CUM. SUIS.
ORNAMENTIS.
FIRMANA. C. OBRICI. E.
MATER.

D. S. D.

Cum vero eruditis crux figeretur, qualis eſſet ille Deus *Coſoſus*, hanc ait Auctor a Scaligero datam Carolo Labbeo interroganti reſponſionem: *Noli mirari de* Coſoſo *Deo. Non ſolum enim Nationes, ſed & Urbes propria Numina habent. Itaque in Inſcriptionibus* Numina Localia *videas, quæ alibi non extant. Neque mirum ſi Fœmina dedicat: Viri enim & Deos conſecrabant. Sed aliud eſt in fine, quod nunc per occupationes interpretari non poſſum.* In altera quod legitur SOLIMARÆ vocabulum, explicuere alii per *Soli Mariæ*, alii *Soli Marti Æterno*, aliis rurſum contendentibus *Solimaram* eſſe æque Deum aliquem Localem, ac *Coſoſum*. De quibus judicium eſto penes talium curioſos. Laudem ſaltem meretur Auctor, quod & hæc antiquitatis monumenta voluit conſervare; cujus Opera alia, in præfatione hujus indicata, alio tempore expectamus.

THE RESURRECTION OF THE (SAME) BODY ASSERTED.

Id eſt:

RESURRECTIO (EJUSDEM) CORPORIS ASSERTA EX TRAditionibus Gentilium, antiquorum Judæorum, & primitivæ Eccleſiæ Patrum, cum reſponſione ad Objectiones contra eam allatas, per HUMFREDUM HODY S. Th. D. Collegii Wadhamenſis, quod Oxonii eſt, Socium, atque Reverendiſſimo JOHANNI Archi-Epiſcopo Cantuarienſi a Sacris.

Londini apud Awnsham & Johannem Churchil, 1694. in 8. plag. 15.

OPuſculum hoc Reverendus Autor (cujus frequens in Actis noſtris mentio) per modum epiſtolæ ad Amicum, quem *Philaletbem* ſubinde nominat, conſcripſiſſe videtur. Quanquam enim Reverendo admodum Worceſtrienſi Epiſcopo Domino *Eduardo Stillingfleet*, (cujus ſe nuper Sacellanum, ſemper cultorem profitetur,) brevi nuncupatione illud conſecraverit; ſub ipſum tamen ejus exordium, Philalethem ſuum compellat, ejusque hortatu huncce laborem a ſe ſuſceptum teſtatur. Quem ſcopum hoc libro propoſitum ſibi habuerit, brevi præmonitione nos voluit edoceri. Oſtendere nimirum ſategit, quod Reſurrectio ejusdem corporis ſit doctrina Evangelica; quo demonſtrato, reliqua ex Judæorum Gentiliumve traditionibus ex abundanti quaſi addidit, ut docerentur magis curioſi, Reſurrectionis doctrinam eſſe generalem, atque inde a *Noab* Antediluvianisque Patriarchis derivatam. Præterea ſcire nos voluit, ea ſe procedere via, quæ ab aliis trita hactenus non fuerit, ſed nova ſit, ipſique minimum peculiaris. Nos igitur, quomodo rem geſſerit, age videamus.

Definitione Reſurrectionis ex *Maimonide* adducta, quod ſit *reditus animæ ad idem corpus, a quo ſeparata fuit*, ait, quod juxta hanc definitionem Catholica fides ſit, *idem corpus, quod mortuum eſt, con-*
p. 1. *ſiſtens ex iisdem particulis, reſurrecturum e ſepulcro ſuo, in die judicii, ac reunitum iri cum anima.* Hanc confirmaturus, nititur oſtendere 1.) ex ipſis Gentilium traditionibus eam probabilem reddi. 2.) ex dictis V. T. & Judæorum antiquorum traditionibus, ſi non certam, tamen magis quam probabilem. 3.) ex N. T. vero & unanimi primitivæ Eccleſiæ conſenſu ante *Origenem*, certam plane eam eſſe evinci. Quibus omnibus denique ſubjungit ad potiſſimas, quæ contra doctrinam iſtam moveri ſolent, objectiones reſponſionem.

Ad primum eorum, in quæ hoc opus diviſit, capitum ſpectare
p. 2. videtur Autor a Photio commemoratus, qui 15. libris probavit, Re-
p. 3. ſurrectionis doctrinam Gentilibus fuiſſe cum Chriſtianis communem. Quo ſucceſſu tentatum id ab eo fuerit, ignorare nos cogit temporum quæ opus iſtud nobis eripuit, injuria. Aliunde tamen ſatis oſtendere ſe poſſe confidit Reverendus Autor, quam plurimas Gentilium opiniones traditioni cuidam de corporum reſurrectione fuiſſe innixas, imo

imo illi originem unice debuiſſe. Affert hanc in rem primo ſtatim loco eorum de *Manibus*, vel animabus a corpore ſeparatis, opinionem. p. 3.
De iis enim credidere, quod eadem, quæ corpora, habeant membra, pariterque ac ea, edant atque bibant. Huc quoque eorundem de metempſychoſi: de corpore æque diu ac anima durante: de apotheoſi, p. 6. p. 11.
& translatione corporum in cœlum: de reditu animarum quarundam in corpora: de anno Platonico magno & reſtitutione rerum, p. 13. p. 15.
dogmata trahit atque opiniones. p. 16.
Secundo apte ſatis cum Chriſtianorum de reſurrectione fide convenire arbitratur Magis veteribus & recentioribus apud Perſas, aliisque item gentibus, quæ Arabiam, Indiam, Ceylon, Javam, Pegu, Chinam, Guineam, Pruſſiam, olim hodieque habitarunt. Traditiones autem iſtas non a Judæis e lectione Scripturæ S. nec a Chriſtianis vel Mahumedanis manaſſe, facile quidem eſſe probatu, hic tamen iſti rei locum non eſſe arbitratur. p. 19. p. 29. ſeq. p. 50.

In membro ſecundo, in quo ex Judæorum traditione de Reſurrectione agit, diſputat primum contra ſententiam *Manaſſis Ben Iſrael*, p. 53.
qui in Præfatione dedicatoria ad librum de Reſurrectione ſcripſit, *Reſurrectionis doctrinam adeo ſemper a Judæis receptam fuiſſe, ut eam negans pro Iſraelita vero minime fuerit habitus*: oſtenditque, non ſemper reſurrectionem inter eos fuiſſe receptam, tanquam neceſſarium fidei articulum, nec communionis conditionem extitiſſe: nam *Eſſenos*, qui tamen a Judæis communione privati non ſint, putat eam pernegaſſe, inque eorum ſententia ipſum quoque fuiſſe *Philonem*. Imo ne Sadducæos quidem, negantes immortalitatem animæ, pro hæreticis apud Judæos cenſet habitos, ſed in communionem, imo ad ſummum Pontificatum admiſſos fuiſſe, e. g. *Hircanum*. Factum id eſſe ait usque ad exitum ſeculi poſt Chriſtum primi, temporaque quibus *Joſephus* diem ſuum obiit. Poſt quæ tempora hæreſeos damnati Sadducæi, diesque quo ex Synedrio ejecti illi ſunt, (videl. 7. menſis *Sebath* ſeu Januarii,) inter feſtos in Calendario Judæorum relatus fuerit. p. 54. p. 56. p. 61. 89. p. 65.
Nihilominus tamen probat Autor noſter, Reſurrectionem maximæ Judæorum parti creditam eſſe: nec aliter de illa eos, quam nos hodie, ſenſiſſe temporibus ante & poſt Chriſtum. Diſerte id docet ex ſermonibus filiorum Maccabeæ mulieris, qui ſermones quidem aliter a *Joſepho*, & aliter quoque ab Hiſtorico *Arabe* in Polyglottis enarrentur,

atta-

Digitized by Google

A. 70. attamen eodem tendant, ac confirment, hanc fuiſſe tum temporis
p. 76. Judæorum opinionem. In Chaldæa Paraphraſi quoque hujus doctrinæ
p. 66. extare oſtendit veſtigia; ut alia ejus argumenta taceamus.
p. 98. Teſtimonia ex Inſtrumento Vetere de Reſurrectione ipſi ſunt:
Deut. XXXII, 39. 1. Sam. II, 6. Eſaiæ XXVI, 19. Ezech. XXXVII, Dan.
XII, 2. Job. XIX, 25. &c. Quanquam enim *Euſebius* in Commentario
in Pſalm V. aſſeruerit, a Davide primum in V. T. traditam eſſe Reſur-
p. 96. rectionem, judicium, & ſpem futuræ vitæ; Græcusque Scholiaſtes ad
Pſalm. LXVI, qui inſcribitur ᾠδὴ ψαλμοῦ ἀναστάσεως, neget Reſur-
rectionem ibi intelligendam, quoniam nullibi eam David tradi-
diſſe videatur: *Hodius* tamen ex citatis locis doctrinam hanc firmari
p. 106. poſſe ſtatuit, niſi quod dictum Jobi controverſum in medio relinquat,
& ad locum Danielis obſervet, quod verba, *multi ex dormientibus*, ſibi
p. 101 aliquando anſam dederint cogitandi, non omnino omnes in die ulti-
ma reſurrecturos. Licet enim multi ſæpe pro omnibus dicantur, hic
tamen exemptionem quandam innui putat, cum phraſis, *multi ex dor-
mientibus*, luculente non omnes reſurrecturos dicat, ſed aliquos ad-
huc in ſtatu iſto dormientium relinquat. Se itaque exiſtimaſſe ait, Gen-
tilium illos, qui probam & virtuti conſentaneam vitam tranſegere, non
reſurrecturos eſſe. Ad infernum enim eos detrudere, ſibi nimium
atrox; ſalutem vero eos conſecutos affirmare, haud tutum viſum ſibi
eſſe fatetur. Non diu tamen in hac opinione ſeſe inquit fuiſſe: *multos*
enim reſurgentes Danielis, idem valere, atque *omnes* Chriſti Joh. V.
δευτέρας φροντίδες ſe edocuiſſe.
Teſtimonia N. T. ad quæ tertio loco expendenda accedit, fir-
p. 108. miora ſunt Joh. V, 28. Apoc XX, 13. Matth. X, 28. ubi dicitur corpus,
quod occidi poteſt, etiam in infernum detrudi poſſe. Sic Matth. V,
29. 30. dicitur, totum corpus in gehennam projiciendum. I. Cor. XV,
53. *hoc* corruptibile induere incorruptionem, & *hoc* mortale induere
p. 117. immortalitatem. I. Theſſ. IV, 16. 17. dicuntur mutandi homines, qui
in Chriſti adventu ultimo ſuperſtites, ipſi obviam vehentur. Si igi-
tur iſti eodem prorſus, quo antea, corpore utentur, æquum erit, ut &
olim defuncti, pariter in judicio compareant iidem. Ex reſurrectione
etiam Chriſti probat ejuſdem corporis reſurrectionem; nam laudata
conformitate inter *Chriſti* reſurrectionem & noſtram ex Rom. capp.
p. 122. 5. 6. 8. I. Cor. 15. &c. Phil. 3. concludit, quod ſicuti Chriſti corpus
cru-

Digitized by Google

crucifixum iterum reſurrexit, ita & noſtrum omnino corpus, quod geſtamus, reſuſcitandum ſit. Urget denique *Enochi* & *Eliæ* in cœlos evectionem, mortuorum patiente & moriente *Chriſto* reſurrectionem, quorum illi certe ſua corpora retinuerint, hi vero ex ſepulcris apertis (nam ſi alia fuiſſent corpora, ſepulcra aperiri neceſſe non fuiſſet) ſua corpora reſumſerint. Et denique vim vocis *ἀνάστασις*, quæ dicat reſtaurationem ejus quod olim cecidit, urget, quæ non niſi improprie ſumenda foret, ſi alius corporis creatio intelligenda eſſet. p.129.9.

His Scripturæ teſtimoniis ſubjungit Patrum dicta, inde a *Clemente Romano* usque ad *Origenem*, cujus errores 14. circa reſurrectionem opera ſua collectos, paulo aliter quam Huetius in *Origenianis*, (quem ſibi ad manum, cum iſta ſcriberet, non fuiſſe teſtatur,) ex iisdem tamen ferme cum Huetio autoribus exhibet. De iſtis Patrum dictis omnibus obſervari vult, (α) plurimos eorum non ſolum fuiſſe innutritos Philoſophiæ opinionibusque Græcorum, verum etiam extitiſſe Philoſophos & Juris-Conſultos ante Chriſtianam fidem ſuſceptam; nihilominus tamen hanc ejusdem corporis reſurrectionem & credidiſſe & defendiſſe, quanquam in nulla re, teſte *Auguſtino, tam vehementer, tam pertinaciter, tam obnixe & contentioſe contradictum ſit fidei Chriſtianæ, ſicut de carnis reſurrectione*, imo etiam riſui & ſcommatibus a *Plinio, Juliano* ac *Celſo* expoſita fuerit. (β) Pleraque Patrum iſtorum loca deſumta eſſe e libris Gentilibus reſurrectionem negantibus oppoſitis. Cum hiſce vero facile tranſigere illi potuiſſent, ſi æthereum ſolum aliquod corpus reſurrecturum eſſe cum Origene & novatoribus quibusdam admittere voluiſſent: nunquam enim æthereo aliquo corpore animam deſtitui, conſtans erat plerorumque apud Græcos Philoſophorum ſententia. Et quanquam objici poſſet, Patres ejusdem corporis reſurrectionem aſſeruiſſe, quoniam mille annorum voluptatem terreſtrem cum Chriſto olim venturo ſperaverint, oſtendit tamen *Hodius*, quod plures, in ſpecie *Athenagoras* & *Clemens Alexandrinus* id pernegantes, nihilominus tamen dictam reſurrectionem defenderint. p. 33. p.161. p.178. p. 180. p. 183.

Objectionum, quas Autor ultimo loco ſolvit, prima eſt rei difficultas, quandoquidem non ſolum beſtiæ, verum & homo hominem ſæpe devoret, qui proinde in carnem ipſamq; ſubſtantiam ejus convertatur. Reſpondet igitur non ſolum provocando ad Dei omnipotentiã & curam p. 184.

conſervandi particulas ad unumquodque corpus pertinentes, quo vera
fiat ipſius promiſſio: verum oſtendit etiam, quod, licet homo hominem
edat, vel etiam ex magna exercituum ſtrage & corporum humano-
rum putredine agri pingueſcant, indeque gramen vel frumentum
proveniat, cedens in boum aliorumque altilium cibum, quæ denique
p. 186. hominis eſca fiant; via tamen iniri poſſit, qua rationi quoque per-
ſuaderi queat, poſſibile eſſe, ut corpus ab alio animali devoratum ite-
rum redeat. Juxta *Sanctorii* enim aſſertum dici poſſe, quod non
niſi pars quinquageſima cibi ejuſmodi ſumti in nutrimentum eden-
tis convertatur: poſſe igitur absque omni difficultate ſervari par-
ticulas ad unumquodque corpus pertinentes. Porro nec omnes par-
ticulas neceſſario requiri ad corporis ejuſdem reſtitutionem, ſed pri-
marias, quales ſunt, oſſa, cutis, nervi, tendines, ligamenta, & ſubſtan-
tia variorum vaſorum: nam ut pinguedines inſolitæ, & aliæ omnes
particulæ, quæ unquam fuerunt in corpore humano, ad illud ipſum
redeant, nullam poſtulare rationem. Domino *Boyleo* tamen
hic non accedit *Hodius*, in tractatu, quem de poſſibilitate reſurrecti-
onis ſcripſit, ſtatuenti, idem corpus reſurrexiſſe dici poſſe, ſi modo
oſſa conſervata fuerint eadem, caro licet aliunde nova accerſatur:
quorſum etiam digitum fuiſſe intenſum *Ezechielis* Cap. XXXVII,
Boyleo viſum fuerat. Pernegat enim id ipſum Noſter, contraque Boyle-
p. 190. um verba Pauli 1 Cor. XV, 37. ſtudioſe vindicat, opinionem ejus de
plaſtica facultate in particulis humani cadaveris remanente, novam-
p. 111. que materiam attrahente, cum Judæorum de oſſiculo *Luz*, cui reſur-
rectionis vim plaſticam aſſerunt, opinione contendens.

p. 192. Objectioni ſecundæ, terram minime ſufficere aſſervandis tot
chiliadibus humanorum corporum, reſpondet oſtendendo, vel
ipſam Angliæ partem 17 id præſtare poſſe, ſi unicuique corpori
aſſignetur pes ſolidus. Objectioni tertiæ ab indignitate corporum
p. 197. noſtrorum reſpondet, quod, licet nunc corpus dicatur ergaſtulum
animæ, nec non alia viliſſima patiatur nomina, omnia tamen iſta olim
ſint ceſſatura, dicitque cum *Hieronymo*: *hæc eſt vera reſurrectionis
confeſſio, quæ ſic gloriam carni tribuit, ut non auferat veritatem.* Obje-
p. 105. ctioni quartæ, quod corpus humanum ob gravitatem non aptum
futurum ſit inhabitare cœlos, reponit (α) nihil eſſe grave in regioni-
bus æthereis, & poſſe olim corpora noſtra ibi ſuſtineri, quomodo
nunc

nunc terræ globus in aere ſuſtinetur. (β) Fortaſſis non omnia in futuro ſeculo fore ætherea, ſed etiam terram, quam Apoſtoli *Johannes*, *Petrus* & alii promiſere, novam. Quintæ denique objectioni, non neceſſe eſſe, ut corpus reſurgat, non contentus illa vulgari reſponſione, (qua dicitur, quod corpus cum anima bene maleve operans eaſdem pœnas vel præmia conſequi debeat: quoniam, ut videtur *Hodio*, corpus non magis peccet, quam gladius, quo occiditur homo, ſed inſtrumentum animæ ſit ſolummodo, & proprie loquendo nec doloris, nec lætitiæ capax,) reſpondet, quod ad reſurrectionem hominis requiratur etiam corpus, cum alias non integer in judicio compariturus eſſet homo, ſed tantum pars ipſius aliqua: deinde, quod, ſicuti in Adamo, niſi peccaſſet, manſiſſemus immortales, quoad corpus & animam; ita in Chriſto, lapſum reparante, neceſſario credendum ſit, vitam utrique reſtitui. Denique etiam ſufficere putat voluntatem Dei, quæ reſurrectionem corporum decreverit, cujusque non ſemper ratio dari queat. Atque ſic credit *Hodius*, nullam doctrinam Chriſtianam apertius in Scriptura tradi, neque per traditiones Patrum clarius doceri, neque generalius receptam eſſe, quam iſtam de reſurrectione. Ideoque contradictionem involvere, Chriſtianam fidem profiteri & iſtam negare, cenſet. Imo conjungendam eſſe omnino utramque, & docendam cum *Paulo* apud *Athenienſes*, non *aliquam*, ſed *hanc* reſurrectionem, concludit.

p. 208. p. 10. p. 217. p. 223.

ANTONII MALAGONNELLII FLORENTINI ORATIONES.

Romæ, apud Franc. Buagnum, 1695. in 12. plag. 10.

ORationum hunc faſciculum equidem & Venetiis anno 1694 lucem adſpexiſſe accepimus: ſed cum mendis non levibus deformatam editionem iſtam cerneret doctiſſimus Emanuel Martinus, pulchro fœtui adſperſam maculam delendam modis omnibus, eumque cultiori habitu in conſpectum Orbis literati producendum ſtatuit, nova hac & emendatiori adornata. Cui quoque læti ominis cauſa terſam præmiſit epiſtolam Joannis Gabrielis Reginerii, qua Romano Pontifici hodierno orationes dictæ non ſolum inſcribuntur, verum & fortunatus idem cenſetur, quod virtutis ſuæ præconem Malagonellium invenerit.

Occupare enim diſertiſſimus Italus *Primam* voluit in dicti

Digitized by Google

modo Innocentii XII laudibus,cujus magnanimitatem,juſticiam,pieta-
tem, munificentiam,& alia virtutum ornamenta admiratur & extollit.
p. 13. Admiratione autem cumprimis dignum cenſet, quod hæc ſua decora
per exteras gentes,varioſque populorum mores,intacta & illibata ſer-
vaverit, & rariſſimam magnis domibus laudem cuſtodiverit innocen-
tiam. In publica enim mundi luce ac aulis Principum, inter ancillan-
tis nequitiæ blandimenta, & feliciora virtutibus ſcelera degentem,non
invidia premi aut premere, non voluptatibus irretiri, non ſpe, non
metu torqueri; ſed obniti cupiditatibus, affectibus imminere, pro-
ſperam adverſamque fortunam ex æquo reſpicere,non minus arduum
ac portentoſum Orator exiſtimat,quam cum ſanctiſſimo Regum Davi-
de fauces leonum eliſiſſe,& intra ſepta crudelitatis ſtetiſſe cum Daniele
ſecurum. *Secunda* novo de eligendo agit Pontifice, ab obitu Cle-
mentis IX, atque teſtatur inter alia, nihil publicis omnium votis æque
expeti, quam ut a Purpuratorum Senatu talis eligatur, in quo ſi non
43. omnes eæ virtutes eniteant, quas inauguratus imperio Salomon a
Deo obtinuit, redivivam ſaltem munificentiam Urbani IIX, pruden-
tiam Innocentii X, Alexandri VII caſtam & inconcuſſam mentem,mo-
derationem denique, pietatem & vigilantiam laudati jam Clementis
queant venerari. In *Tertia* perſonam Legatorum Reipublicæ Mari-
nenſis induit Orator, eorumque nomine Chriſtinam Sueciæ Regi-
nam excipit, Flaminiæ tum fines ingreſſam. Oſtendere autem cumpri-
p. 47. mis ſatagit, præſentia atque ſubſidio tantæ Principis non indignam
videri rerumpublicarum minimam, quod imperii ſui anguſtias &
morum innocentia, & ſimplicitate cultus, quin & legum ſanctitate
tueatur; nec alii fini ſuburbanæ vitæ laudes, in quas digreſſus hic
ſubinde legitur, inſerviunt. Oratione *Quarta* in Judam προδότην
p. 48. 77. ſic invehitur, ut temeratam oſculis fidem, conſcelerata Pontificum
concilia, corrupta judicia, nefarios reges; adhæc pollutam auro di-
gnitatem Apoſtolatus, divinitatem venundatam, & perorante judi-
cum cauſa exemtos pœna latrones, datamque crucis ſupplicio inno-
centiam devoveat ſimul atque deteſtetur. *Quinta* Legatorum
p. 95. Helvetiæ Catholicæ nomine habita, initio virtutes Clementis IX, ima-
99. ginem glorioſi principatus adumbrandi cauſa celebrat; poſtmodum
militaria Helvetiorum decora, & prolixa in Romanam ſedem me-
rita extollit. *Sexta* in celebrando Regis Poloniæ facto, Viennam
a Tur-

Digitized by Google

a Turcarum obſidione liberantis verſatur. Ubi parum Autori facundiſſimo fuit, prudentiam ſummam atque fortitudinem Regis invictiſſimi dignis laudibus efferre, niſi & Fœderatorum copiis, Saxonicis præſertim, & glorioſiſſimo eorundem Duci, Domino atque Nutritio noſtro, dum viveret, Clementiſſimo IOH. GEORGIO III dignam laudis adoream tribueret: neque extremas, in quas obſeſſam urbem hoſtis barbarus conjecerat, anguſtias, nec inſuperabilem civium conſtantiam, nec præclari defenſoris Erneſti Starenbergii vigilantiam & infractum animum, ſilentio præterire, ſed egregia arte potius & ſtudio non vulgari ornare voluit. Orationum *Septima* Innocentii XI laudationem exhibet, adhibitis eam in rem Cæſarum imaginibus, nec non arcuum pompa triumphalium, aliisque Capitolii ſignis, ac priſcis Urbis, ut vocat, miraculis. *Octava* pro argumento eſt Panegyricus, Clementi X vivis erepto dictus. Ad cujus quidem gloriam nihil ait fuiſſe accommodatius, quam rerum habenas eo potiſſimum tempore moderari, quo bella, fames, terræ motus, & alia adverſorum genera naſci non alio fine viſa ſint, quam ut virtuti cederent imperantis. *Nona* eaque poſtrema (ſi ordinem, nullatenus ſi artem ſpectes) Reginæ Chriſtinæ fatis functæ encomium complectitur, & quantum in amiſſa ea damnum conditio pauperum, præſertim vero artium ac literarum ſtudia ſenſerint, facundiſſimus & ſtyli cumprimis ſublimitate cuivis antiquorum comparandus Orator noſter ſplendide exponit.

p. 109. ſeq. 122.
p. 114. 116.
p. 141. ſeq.
p. 151.
q. 155.
p. 169.
p. 171.
p. 172. ſeq.

EPISTOLA DN. BUISSIERE, ANATOMICI AC CHIRURGI Gallici, de Ovo in Tuba Fallopiana cadaveris fœminini diſſecti reperto.

EXHIBITA GALLICO IDIOMATE IN ACTIS PHILOSOphicis Anglicanis menſe Januario a. 1694; nec non in Diario Eruditorum Pariſienſi d. 12. Sept. 1695.

In Latinum nunc ſermonem in gratiam Philiatrorum tranſlata.

Mitto Tibi, Domine, Deſcriptionem Tubarum in matrice fœminei corporis a me non ita pridem diſſecti deprehenſarum. Fœmina erat juvenis 25 vel 26 annorum, quæ non multo ante partum fuerat enixa: id quod cognoſcere mihi licuit, 1. ex cicatricibus infimi

ventris adhuc recentibus; 2. ex diſruptione furcillæ, cujus cicatrix admodum erat nova; 3. ex magnitudine matricis; denique ex apertura ovarii in latere ſiniſtro, ex qua ovum, quod inſervierat priori infanti, exiverat, quæ adhucdum lata valde erat, & cujus extrema paululum adhuc diſrupta videbantur. Ea, tametſi non longo ante tempore peperiſſet, denuo ſeu ex libidine, ſeu quod ſperaret, mortem ſibi, ubi gravida facta eſſet, illatum non iri, cum amico quodam, aut forte aliquo ex captivis aliis congreſſa eſt, ita ut conceperit. Verum mortis ſupplicium ante ea ſubiit, quam ovum a ſemine virili imprægnatum deferri potuit in uterum. Eum vero dum inciſione facta aperiiſſem, deprehendi tubam dextri lateris verſus extremitatem ſuam præter ſolitum diſtenſam, eaque diſtenſio in maxima latitudine complectebatur paulo plus quam pollicem unum in diametro, & paulo ultra ſequipollicem extendebatur, verſus matricem paulatim diminuta. Ea pars hunc in modum dilatata ſe incurvabat, totumque fere amplexabatur ovarium, cujus membranæ tam firmiter adhærebat, ut ab ea non niſi vi divelli poſſet. Divulſa vero liquorem præbuit limpidum & pinguem, qui probabiliter iſti fuit uſui, ut vel membranas tubæ relaxaret, quo diſtenderetur commodius ſpatiumque ovulo concederet in matricem delabendi, vel forte ut ductum illum, ad parandum ovulo quam facillimum tranſitum lubricaret, vel etiam ut præſtaret utrumque. Et illico quidem inquiſivi, num quid dignoſci in corpore tubæ poſſet, a quo liquor ille produci potuiſſet: ſed nihil tale in ea deprehendi, licet multo craſſior eſſet ſolito. Craſſitudo illa provenerat ex fibrarum illius intumeſcentia, quæ non minus carnoſæ erant, quam fibræ muſculorum conſuetæ: id quod ſine dubio hoc ſolum ſtatu accidit, ut ſatis illi virium motusque ſuppetat ad exprimendum ovulum (poſtquam ab ovario ſeparatum eſt,) inque matricem propellendum. Ego itaque ſic judico, quod liquor iſte in tuba contentus ex ovario proveniat, quodque ex fibris parvisque vaſis lymphaticis aliisque, quæ ad tranſitum ovo impprægnato aperiendum rumpuntur, liquor ille defluat, adeo ut licet laceratio ovarii vulnus ſit ac ſymptoma, utilitatem tamen præbeat, effectuſque abſolute fortean neceſſarios producat, ſeu ad primam ovi nutritionem, ſeu ad faciliorem reddendum ejus in matricem tranſitum: ita enim Natura novit cuncta ad ſalutarem uſum dirigere. Confirmatur ſententia

Digitized by Google

tia

tia mea ex eo, quod in fœmellis brutorum animantium, ex quarum ovario plura ovula ſimul prodeunt, maxima illic liquoris illius copia deprehendatur. Obtigit poſtea mihi ea felicitas, ut parem, ac in fœmina hac, diſpoſitionem in ſcropha deprehenderem, cujus tubarum ex utroque latere ovarium complectentium quæque tres circiter aut quatuor liquoris ejusmodi uncias continebat. Tuba tandem ab ovario ſeparata, liquoreque delapſo, ovum aperte conſpectui noſtro fuit oblatum. Æquabat illud magnitudine avellanam, liquore in media tubæ cavitate dilatata involutum. Tres ovuli quadrantes jam extra ovarium per factum illic foramen prodierant, ut illi non amplius videretur adnexum. Nihilominus, cum auferre illud niterer, adhærere adhuc illi deprehendi per petiolum quendam (un pedicule) ſatis durum, per quem tranſibant vaſa ſanguinea, intra ovulum & ſuper illo diſpergenda. Per illa vaſa fœtus materiam incrementi & nutrimenti ſui recipit, non in ovario ſolum, ſed & in matrice, cum petiolus ille formandæ placentæ inſervire debeat (niſi placenta ipſa eſt, in ovario jam formata) matricis corpori adhærendo. Atque hinc intelligi etiam debet, quod ſpiritus ſeminalis maris deferatur ad corpus fœtus in ovulo, ad motum illi ac fœcunditatem præſtandam. In matrice nulla adhuc ſenſibilis mutatio deprehendebatur, niſi quod mucoſi pluſculum contineret; id quod naturæ ſatis eſt conveniens. Tuba ſiniſtri lateris in ſtatu ſuo naturali erat conſtituta, quemadmodum & ovarium, excepta apertura, per quam ovum prioris *infantis exierat.* Mitto figuram matricis tum fœminæ, tum ſcrophæ. Sciendum vero, quod ſcrophæ quidem matrix multo minor exhibita ſit, quam revera eſt, fœminæ vero in juſta ejus magnitudine.

Fig. I. Matricem Fœminæ repræſentans. TAB. I.

aa Corpus matricis.
bb Tuba dilatata, amplectens ovarium d.
c Ovum impragnatum tubæ incluſum.
E Ovarium ſiniſtrum.
F Foramen per quod prioris infantis ovum exierat.
g Tuba ſiniſtra.
h. Arteria hypogaſtrica.
ll. Ligamenta rotunda.

K. O.

K. Ovum ab ovario ſeparatum

L. Petiolus, quo adnexum fuit ovario ovum.

Fig. II. Matricem ſcrophæ ſiſtens.

aa. Vagina.

b. Vulva.

c. Veſica.

dddd. Cornua matricis.

EE. Tubæ Fallopianæ.

FF. Extremitas tubarum dilatatarum, ovaria amplectentium & liquore plenarum.

G. Appendix tubarum.

HH. Arteriæ uteri.

iiii. Ova ut ex ovario egrediuntur.

kk. Una ex tubis a parte ovarii ſeparata.

WINTER-EVENING CONFERENCE, BETWEEN NEIGHBOURS.

Id eſt:

COLLOQUIA BRUMALIA VESPERTINA INTER VICINOS inſtituta: Auctore JOH. GOODMAN S. TH. D.

Londini apud Lucam Meredith, 1694. in 8. Plag. 28.

ELegantia libelli hujus facile perſuaſit nobis, ut ejus in Actis Eruditorum mentionem aliquam faceremus, tametſi novitatis gratiam dudum exuiſſet, ſexies jam in Anglia typis excuſus, quarum tamen editionum toties repetitarum non niſi ultima ad nos pervenit. Amici duo Sebaſtianus & Philander colloquio primo de optima temporis impendendi ratione diſſerunt, ludisque & compotationibus improbatis, tum ſtudium litterarum, tum de rebus ſacris ſermocinationes commendant. In colloquio ſecundo iidem tertium quendam Biophilum, hominem ſcepticum, admittunt, & ad rectiorem de extremo judicio ac vita æterna ſenſum præparant. In tertio eoque ultimo curatius de exiſtentia Numinis, vita æterna, creatione mundi, aliisque contra Atheos diſſeritur, non comtis ſolum verbis, ſed argumentis etiam quam maxime ſolidis.

* * *

Digitized by Google

ACTORUM ERUDITORUM,

quæ Lipſiæ publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. III. Sect. II.

S. HILARII PICTAVORUM EPISCOPI OPERA AD manuſcriptos codices Gallicanos, Romanos, Belgicos, nec non ad veteres editiones caſtigata, aliquot aucta opuſculis, præviis in locos difficiles diſputationibus, præfationibus, admonitionibus, notis, S. Confeſſoris vita & copioſisſimis indicibus locupletata & illuſtrata, ſtudio & labore MONACHORUM ORDINIS S. BENEDICTI E CONGREGATIONE S. MAURI.

Pariſiis excudebat Franciſcus Muguet, A. C. 1693. in fol.
Conſtant Alphab. 11. plag. 6.

Hilarii Pictavienſis Epiſcopi libros de Trinitate, ad Conſtantium, contra Conſtantium, contra Auxentium & de ſynodis *Georgius Cribellius* Presbyter, ejusdem in Pſalmos aliquot commentarium *Johannes Solidus Cracovius* hortante Jacobo Fabro Stapulenſi e tenebris eruit. His Hilarii ſcriptis commentarium in Matthæi evangelium,& epiſtolam ad Apram *Jodocus Badius Aſcenſius* adjunxit, cum A. 1510 Pariſiis Hilarii opera ederentur. Poſtea *Deſiderius Eraſmus* Roterodamus Hilarii opera, addita prolixa præfatione, quæ & Romanam & Pariſienſium Theologorum cenſuram incurrit, Baſileæ A. 1523 ex Frobenii officina in lucem publicam emiſit, ex qua iterum A. C. 1535 Hilarii opera prodierunt, adjecto tractatu de Patris & Filii unitate, quem tamen non ab Hilario ſcriptum, ſed a ſtudioſo quodam ex Hilarii libris de Trinitate, attexta alterius cujusdam ſcriptoris lacinia, conſutum ipſi editionis illius curatores agnoverunt. Alia quædam Hilario ſuppoſita opuſcula, nempe tractatus de eſſentia Patris & Filii, duæ ad Auguſtinum epiſtolæ, & carmen,

quod Geneſis inſcribitur, in editione Pariſienſi A. C. 1544 *Ludovici Miræi* ſtudio accurata acceſſerunt. Hanc Pariſienſem editionem novæ Baſileenſes exceperunt. Nam A. C. 1550 Hilarii lucubrationes *Martini Lypſii* ſtudio ad plura exemplaria collatæ & recognitæ prodierunt, quibus A. C. 1570 *Johannes Jacobus Grynæus* vitam Hilarii a ſe compoſitam præmiſit. Verum *Johannes Gillotius*, qui A. C. 1572 novam Hilarii operum editionem accuravit, huic vitæ Hilarii per Grynæum elaboratæ ſuam ipſius de vita & ſcriptis Hilarii lucubrationem ſubſtituit, cui etiam vitam Hilarii ex Hieronymo & Gregorio Turonenſi, nec non duos Fortunati libros de vita Hilarii, & Petri Damiani ſermonem de translatione reliquiarum Hilarii adjecit. Noſtro ſeculo Pariſiis A. C. 1605 Hilarii opera, & fragmentis Hilarii, quæ A. C. 1598 ex bibliotheca Petri Pithœi *Nicolaus Faber* ſeorſim ediderat, & tractatibus in pſalmos 13, 14, 149 & 150 locupletata, lucem publicam adſpexerunt; quæ editio & Coloniæ recuſa, & Pariſiis A. C. 1631 & 1652 iterata fuit.

Noviſſimam operum Hilarii editionem, quæ nobis nunc recenſenda eſt, doctiſſimis Monachis Ordinis S. Benedicti e congregatione S. Mauri debemus. In ea primum locum *commentarii* in quosdam *pſalmos* occupant, etſi eos poſtremis vitæ annis a ſanctiſſimo Præſule ſcriptos exiſtiment. Accedit autem in hac editione nunc primum tractatus de titulo pſalmi 9, item tractatus de titulo pſalmi 91. Præterea tractatum in pſalmum 13, qui in antiquioribus editionibus plane omiſſus, in reliquis mutilatus eſt, Benedictini nunc integrum ediderunt. De commentariis in pſalmos 126, 127, 128, 129 & 130 obſervant, quod, etſi a *Raphaele Bagata* Zenoni Veronenſi aſſerantur, & inter ejus opera legantur, ſtylus tamen magis ad Hilarium accedat; ut alia argumenta, quibus Hilario commentarios illos vindicant, taceamus. His in pſalmos commentariis proxime adjungunt *commentarium in evangelium Matthæi* in 33 canones ſeu titulos & capita diviſum, in quo adhuc Hilarii præfatio deſideratur, cujus Caſſianus & Alcuinus meminerunt. Poſt exegetica Hilarii ſcripta ſequuntur *libri 12 de Trinitate*, qui in nonnullis codicibus de fide contra Arianos, de fide S. Trinitatis, & de fide contra omnes hæreſes inſcribuntur, & variis quidem hæreticis, inprimis tamen Arianis opponuntur, etſi ſemel tantum Ariomanitarum, & bis Arii mentio in hoc commentario occurrat. Quod autem

autem Hilarius non plures quam duodecim libros de Trinitate ſcripſerit, Benedictini tam ex ipſo Hilario, quam ex Hieronymo confirmant, qui in epiſtola 84 Hilarium & ſtylo & 12 libris Quintiliani imitationem affectaſſe tradit. Unde minime dubitandum cenſent, quin Caſſiodorus, qui in inſtitutionibus ſuis divinis, 13 libros Hilarii de Trinitate numerat, librum de ſynodis annumeraverit. Libros de Trinitate ille ipſe, cujus mentionem fecimus, *liber de ſynodis* excipit, cui Benedictini ejusdem Hilarii *reſponſa* adverſus hujus libri reprehenſores *apologetica* hactenus nondum edita ſubjungunt, in quibus ille fidei ſuæ rationem reddere voluit, cum ſe ob librum de ſynodis male audire a Lucifero, forte Calaritano, monitus fuiſſet. Proximum ab his reſponſis locum tenent *epiſtola ad Abram ſive Apram* filiam, quam Benedictini, ſecus ac Eraſmo, Gillotio ac aliis viſum fuit, pro genuina venditant; *hymnus matutinus* eidem Apræ transmiſſus; *liber 1 ad Conſtantium, liber 2. ad Conſtantium*, & *liber contra Conſtantium*, in quo cum Hilarius contra leges reverentiæ ſummis Magiſtratibus debitæ egiſſe videatur, Benedictini aſperiorum verborum cauſam non tam exilii impatientiæ, aut auſteriori mentis indoli, quam temporum neceſſitati tribuendam cenſent, cum lupum ovinis pellibus indutum detegere opus fuerit. Ultimum inter Hilarii opera locum in hac editione tenent *liber contra Auxentium, fragmenta ex opere hiſtorico* a Fabro primum edita & nunc alio ordine digeſta, & denique *fragmenta ex aliis Hilarii operibus* in veteribus monumentis relicta. In appendice operum Hilarii legitur *metrum in Geneſin, tractatus de Patris & Filii unitate, tractatus de eſſentia Patris & Filii*, & *fides Alcuini*, quæ olim a *Leunclavio* cum aliis quibusdam aliorum opuſculis ſub Hilarii Pictavienſis nomine Græce & Latine edita fuerat. His adduntur *Nicolai Fabri prolixa in Hilarii fragmenta præfatio*, ſyllabus manuſcriptorum nec non editorum codicum, ad quos Hilarii opera in hac editione exacta & emendata ſunt, & index locorum Scripturæ apud Hilarium occurrentium, quem duo alii indices, unus rerum & ſententiarum, alter gloſſarum, quibus Hilarius utitur, ſequuntur.

Singulis Hilarii ſcriptis & admonitiones ſuas præmiſerunt, & uberrimas notas doctiſſimi editores adjecerunt. Neque hic tacenda, quæ ſtatim in limine poſt epiſtolam dedicatoriam ponitur, generalis ad opera Hilarii præfatio, in qua primum de variis operum Hilarii editionibus,

tionibus, deinde de codicibus manuſcriptis differunt, quorum antiquiſſimus eſt Vaticanus, quem *Mabillon* in opere de arte diplomatica p. 355, ubi ſpecimen illius codicis exhibet, ipſo, quo Hilarius vixit, aut proxime ſequenti ſeculo ſcriptum conjicit. In eadem generali præfatione deperdita Hilarii opera recenſent, & inter alia de hymnis ejus agentes obſervant, quod in manuſcripta quadam Abbonis Floriacenſis epiſtola euchariſticus, qui vulgo Ambroſio & Auguſtino tribui ſolet, Hilario adſcribatur. Poſtea de obſcuritate Hilarii & cauſis illius obſcuritatis verba faciunt, & imprimis circa ejus doctrinam occupantur, quid de Chriſti conceptione & paſſione, quid de ejus exaltatione & gloria, quid de regno Dei & Chriſti, de ſupremo judicio, de igne judicii, de gratia & aliis quibusdam fidei capitibus ſenſerit, eum in finem inquirunt, ut eum ab erroribus, quorum paſſim reus agitur, abſolvant, & vere ab Hieronymo in epiſtola 7 ſcriptum probent, quod inoffenſo pede ſcripta Hilarii decurrant. Obſervant igitur, *Johannem Præpoſitum* in literis ad Philippum Bonæ Spei Hilario quidem imputaſſe, quod non ſolum Chriſtum ex matris ſubſtantia natum negaverit, ſed etiam Chriſtum ex Spiritus S. ſubſtantia carnem ſuam aſſumſiſſe affirmaverit, eundemque errorem Hilario etiam ab Eraſmo, Sculteto & aliis impingi; verum Hilarium claris & perſpicuis verbis ſæpius in ſuis operibus docere, quod Chriſtus carnem ſuam ex matris ſuæ ſubſtantia acceperit, & loca, quæ pro contraria ſententia allegari ſolent, nihil aliud innuere, quam quod Maria non virtute quadam naturali, ſed divini Spiritus operatione fœtum conceperit. Quem ſenſum etiam admittunt verba Hilarii de Chriſto dicentis, *habitum hominis, originem non hominis fuiſſe*. Cæterum miramur, Benedictinos in Hilarii lectione verſatiſſimos, cum hæc Hilarii verba a *Sculteto* in Medulla Patrum ex 10 libro de Trinitate allegata inveniſſent, ea in toto libro fruſtra quæſiviſſe, nec invenire potuiſſe, ideoque Scultetum malæ in referendis Patrum verbis fidei & cujusdam ad labefactandam fidei illorum famam propenſionis arguere. Nam ſi paginam 1066 editionis ſuæ perluſtrare velint, in linea 37 Hilarii ſententiam a Sculteto allegatam totidem verbis expreſſam invenient, adeoque Scultetum Hilario injuriam non feciſſe deprehendent. Sed hæc ὡς ἐν παρόδῳ. Nunc ad alia pergamus. Accuſat Eraſmus in præfatione ſua Hilarium, quod libro 8 de Trinitate homines cum Deo Patre & Filio

Filio unum eſſe natura, non adoptione aut conſenſu aſſeruerit. Hinc Benedictinis occaſio nata explicandi, qua ratione Hilarius homines cum Chriſto, & mediante Chriſto cum Patre unum eſſe docuerit. Quod dum faciunt, ſimul de euchariſtia, per quam ſingulari modo homines cum Chriſto uniuntur, qualis Hilarii ſententia fuerit, exponunt. Cum autem vix ullus error Hilario frequentius objici ſoleat, quam quod Chriſtum dolori, metui, triſtitiæ aliisque hujuscemodi paſſionibus obnoxium negaverit, pro qua ſententia imprimis liber 10 de Trinitate allegari ſolet, tantum abeſt, ut Benedictini controverſiam hanc intactam reliquerint, ut potius Hilarium ab illo errore liberum fuiſſe multis rationibus oſtendant. Animadvertunt primum omnium fuiſſe *Claudianum Mamertum*, qui Hilarium hujus erroris arguit; ſed illi reliquos omnes veteris eccleſiæ Doctores vel Hilario coævos vel proximis ſeculis claros opponi poſſe, qui orthodoxam Hilarii fidem commendarint, quod facturi non fuiſſent, ſi in ejus ſcriptis tantum errorem deprehendere potuiſſent. Obſervant *Berengarium*, qui primus poſt Claudianum Mamertum Hilario illum errorem tribuit, ſtatim a *Lanfranco* fuiſſe confutatum, *Johanni* vero *Præpoſito* Mamerti & Berengarii veſtigiis inſiſtenti *Philippum Bonæ Spei* & *Hunaldum* obſtitiſſe. Urgent etiam Aphthartodocetis in mentem nunquam veniſſe, ut errorem ſuum Hilarii conſenſu tuerentur. Notant Hilarium quidem differentiam inter Chriſti infirmitates & noſtras quadruplicem agnoviſſe, quatenus docuit, infirmitates Chriſti voluntarias fuiſſe, cum noſtræ coactæ ſint; Chriſtum pro nobis doluiſſe, cum merito nos noſtro affligamur; Chriſtum ſuarum paſſionum dominum fuiſſe, cum noſtræ nobis dominentur; & Chriſti infirmitates divinitatem ejus non tetigiſſe, cum nihil ſit in nobis, quod infirmitatibus non ſit ſubjectum: nequaquam autem ex Hilario probari poſſe, quod carni Chriſti dolorem aliasque paſſiones ſimpliciter denegaverit; imo potius Hilarium non ſolum in aliis operibus, ſed etiam in libris de Trinitate, & in ipſo quoque libro decimo, unde accuſatores ejus argumenta ſua potiſſimum depromant, multa huic errori contraria docere, nec ſolum Chriſto famem, dolorem, triſtitiam, fletum aliaque hujuscemodi tribuere, ſed etiam in cauſas illarum paſſionum inquirere. Unde colligunt, Hilarium in illis locis, in quibus Chriſtum doloris expertem facere videtur, contra Theopaſchitas diſputare. Confirmant hanc ſententiam ex eo,

quod Hilarius lib. 1, c. 32. declaret, ſe libro decimo contra hæreticos acturum, qui divinæ naturæ immemores ad impietatis ſuæ argumenta diſpenſationis geſta tenuerint, & quod ſub initium libri 11 dicat, ſe ſuperiore ſeu decimo libro contra hæreticos militaſſe, qui diſpenſationem aſſumti corporis ad divinitatis contumeliam rapuerint, & ex ſalutis noſtræ ſacramento impietatis ſuæ cauſas quæſiverint, dum nempe ex doloribus aſſumtæ carnis Dei aſſumentis infirmitatem adſtruxerint. Accuſatur præterea a nonnullis Hilarius, quod Verbum a Chriſto moriente ſeceſſiſſe ſtatuerit. Reſpondent autem Benedictini, verba Hilarii ſic explicari poſſe, quod divinitas ſe a carne ſeparaverit, non unionem ſolvendo, ſed protectionem ſubtrahendo, vel quod caro recedentis divinitatis disſidium conteſtata fuerit, quatenus nullum præſentiæ ſuæ ſignum ediderit. Interim haud inficiantur, Patres nonnullos Verbi a Chriſto moriente ſeparationem docuiſſe, quos tamen ab hæreticis multum diſcrepaſſe obſervant, cum hæretici divinitatem quaſi infirmam ac trepidam a Chriſto ſecesſiſſe ſtatuerint, ut pasſionem & mortem evitaret, Patres autem docuerint, quod Chriſtus mortem ſubire non potuiſſet, niſi divinitatis virtus ab eo recesſiſſet. Addunt, Patres ſeceſſionem illam in morte factam ſtatuiſſe, hæreticos ante mortem, & Patres Verbi conjunctionem cum anima illæſam tradidiſſe, hæreticos autem totum hominem a divinitate deſertum contendiſſe. A pasſione Chriſti ad ejus gloriam progrediuntur, & animadvertunt, videri quidem in nonnullis locis Hilarium Apellis errorem foviſſe, vel Eutychianæ hæreſeos ſemina jeciſſe, & docuiſſe, quod humana Chriſti natura in divinam tranſiverit, & genus mutarit, & hinc una Dei & aſſumti hominis natura evaſerit; verum ex aliis locis manifeſtum eſſe, quod carnis gloriam illæſa ejus veritate prædicaverit. Qua occaſione etiam explicant, quid Hilarius de noſtrorum corporum poſt reſurrectionem gloria ſenſerit. Circa Hilarii ſententiam de regno Chriſti & Patris triplex inſtituitur quæſtio, quomodo nempe Hilarius regnum Chriſti a regno Dei diſtinguat? an Millenariorum aliorumque illis affinium errori faveat? & poſtremo, qua in re cum Dei tum Chriſti regna ſita eſſe velit? Quæ quæſtiones a Benedictinis ita reſolvuntur, ut Hilarius a Millenariorum errore, minime vero a recepta fide de ſanctorum hinc migrantium beatitudine alienus pronuncietur. Ad locum de noviſſimo judicio accedentes notant, non ita pridem virum

quendam celeberrimum, quo nomine, niſi fallimur, *Dupinium* deſignant, ſcripſiſſe, quod non ferendus ſit Hilarii de extremo judicio error, & cum vir ille celeberrimus, in quo ſitus ſit error ille minime tolerandus, non explicaverit, in Hilarii ſententiam inquirunt, quam talem fuiſſe cenſent, ut diſtinxerit juſtos, qui ſtatim beatitudine donentur; impios, quos vita emigrantes infernus excipiat; & inter utrumque genus medios, ſortisque ſuæ usque ad diem judicii incertos, & aliquando cum quæſtione & examine judicandos, cum reliqui tribunali Chriſti eum tantum in finem affuturi ſint, ut iis a ſupremo Judice vel beatitudo, vel pœnæ retributio confirmetur. A judicio ad ignem judicii transeuntes obſervant, quod Hilarius docuerit, ignem judicii omnibus ſubeundum, & ne ſanctisſimam quidem Dei matrem immunem futuram; neque tamen adverſus gloriam ac ſanctitatem purisſimæ Dei genitricis quicquam inde confici poſſe arbitrantur, cum Hilarius non obſcure ſignificet, ſe ſacræ Scripturæ autoritate coactum B. Virginem in judicii ſeveritatem non minus ac alios homines venturam tradidiſſe. In ultimo præfationis hujus generalis capite negant contra Claudianum Mamertum, quod Hilarius nihil creatum incorporeum ſtatuerit, & iterum *Dupinium* ſuppreſſo ejus nomine reprehendunt, quod rerum ſpiritualium notitiam Hilario minus claram fuiſſe ſcripſerit. Diſſentiunt etiam a *Cotelerio*, qui in notis ad conſtitutiones Apoſtolicas Hilarium libr. 2 de Trinitate inter Angelorum ordines ſecula numeraſſe ſcribit. Tandem etiam quæ Hilarii de gratia opinio fuerit, ea ratione oſtendere laborant, ne Hilarius viribus liberi arbitrii & bonorum operum meritis contradixiſſe videatur. Hæc de Hilarii doctrina ipſis prælibare libuit: plura pasſim in notis tangunt, quas ſingulatim recenſere brevitatis ſtudio prohibemur. Nunc igitur hoc tantum addimus, quod Benedictini præfationi ſuæ generali vitam Hilarii, quam ipſi ex Hilarii ſcriptis & aliis veterum monumentis concinnarunt, nec non *Fortunati* libros de vita Hilarii, *Damiani* ſermonem de translatione reliquiarum Hilarii, & ſelecta veterum de Hilario teſtimonia ſubjungant.

MAGNETISMUS MAGNUS.
Or,
METAPHYSICAL AND DIVINE CONTEMPLATIONS on the Magnet.

h. e.

h. e.

Magnetiſmus magnus, ſive Contemplationes Metaphyſicæ & Divinæ e conſideratione magnetis ſubnatæ, auctore MATTHÆO HALE, Equite, olimque ſupremi tribunalis Regii Præſide.

Londini apud Gul. Schrowsbury, anno 1695. plag. 11½ in 8.

POſthumum hocce ſummi Viri opuſculum Lectorum noſtrorum oculis dum ſiſtimus, tantum abeſt, ut hederam ei a nobis ſuſpendendam eſſe exiſtimemus, ut potius vel ſolum Autoris nomen omnes exquiſitæ commendationis partes abunde arbitremur implere. Ille enim ingenio, dum viveret, nemini, eruditione nonniſi paucisſimis ſecundus, ſumma prudentia, admiranda in rebus gerendis dexteritate atque juſtitia, probitate incomparabili, cæterisque virtutibus ſuis meruit, ut mediocri loco natus, ad ſummos non tantum honores eveheretur, ſed poſt fata quoque, quæ ante tria hæc luſtra univerſa Anglia luxit, *ſtudiorum indefeſſus amator, ſummus prudentiæ myſta, philoſophus acutisſimus, juſtitiæ maximus ſacerdos, imo columna juſtitiæ, peculiare ſerenisſimi heri ſui decus, honos Angliæ* denique audiverit. Quæ ipſa & alia multo majora elogia diſſentientes quoque in Anglia partes certatim in eum congeſſerunt: uti ſi alia teſtimonia non ſuppeterent, abunde vel ſolus Rever. Salisburienſis Epiſcopus (Gilb. Burnet,) qui vitam ejus; maximusque Presbyterianæ factionis patronus, Rich. Baxterus, qui obſervationes, monumentaque aliqua ad vitam ejus ſpectantia evulgavit, edocere nos poſſent. Quorum laudes, quibus virum huncce celebrarunt, ſane ſummas, meritis tamen ejus non eſſe majores, ipſe fateri cogitur, qui nimius in hominum laudibus non facile ſolet eſſe, Antonius Wood, in cujus Athenis Oxonienſibus alia quamplurima, quibus ſeculum noſtrum beavit, ſcripta, ut & brevem vitæ ejus ſummam, quibus curæ talia ſunt, reperire poterunt.

Inter illa quamplurima ſunt, quæ profundisſimæ Philoſophiæ atque Theologiæ non minus peritum, quam legum humanarum, patriæ imprimis Reipublicæ, fuit, eum extitiſſe, clarisſime evincunt. E quibus ſi vel ſolum de origine generis humani, cedro ſane dignum opus, in quo impia Atheorum de ea ſomnia, non minore argumentorum pondere, quam ingenii elegantia, ſolidisſime contudit, appellaremus,

mus, jam fidei affatim noſtro de eo judicio eſſet præſtructum. Verum & lucem adſpexerunt plurima non minoris pretii alia, & inter ſchedas ejus poſt fata fuerunt inventa. Inter poſteriora tria de *Magnete* comparuere opuſcula: quorum primo *Magnetiſmi Magnetici* nomine ab eo inſcripto, de ipſo Magnete ejusque natura egit. In altero, cui *Magnetiſmi Phyſici* titulum dedit, magneticas virtutes in aliis corporibus naturalibus ſibi obſervatas expoſuit. In tertio denique, quod *Magnetiſmum Magnum* appellavit, quid tractaverit, nunc paulo fuſius edocebimus: illud ipſum enim eſt, in quo recenſendo noſter nunc quidem labor verſabitur.

Ut autem paucisſimis ſcopum illuſtris Auctoris complectamur, c. I.
nullus alius ille eſt, quam, cum omnes creaturæ characteres habeant
impreſſos indelebiles, ad ſummi alicujus Entis cognitionem deducentes, quid magnetis natura in ſe habeat huc faciens, ſolide demonſtrare. Ad Deum itaque, ejusque cognitionem, magnetem nos deduce- c. II.
re, primo oſtendit, ſi cauſarum, quæ virtutes ejus efficiunt, ſeriem propius contemplemur. Quod acus nimirum magnetica polo ſeſe obvertat, cum contra aliæ, quæ magneti affrictæ non ſunt, quemcunque primum nacta fuerint ſitum retineant, id a magnete eam habere, apud omnes conſtat. Magneti eandem virtutem a terra obtigiſſe, quæ ſimilem verſus polos ſentit inclinationem, nemini quoque ignotum eſt. Verum unde terræ vaſta moles hancce proprietatem nacta fuerit, de eo potisſimum eſt diſpiciendum.
Sane a *modificatione* materiæ ejus procedere hanc virtutem non p. 8.
poſſe oſtendit, cum virtus & potentia ad materiam, motu omni per ſe deſtitutam, non ſpectent; motus vero, particulis ejus impreſſus, varius atque inſtabilis ſemper eſſe ſoleat. Aut a ſeipſa itaque
ſimpliciter terram habere hancce virtutem, aut ab ente aliquo poten- p. 9.
te atque agente eam accepiſſe concludit. Prius ex iſtis abſonum pla- p. 10.
ne eſſe, atque a ſana ratione alienum, aliquot argumentis evincit.
Poſterius itaque amplectitur: cumque a cauſa aliqua efficiente, quæ p. 11.
extra eum ſit, mundum iſta virtute inſtructum eſſe, hac ratione conſtet; cauſam iſtam & intellectu & ſumma potentia inſtructam eſſe oportere demonſtrat. Intellectu quidem, quod ad certos fines virtutem iſtam terræ a ſe inſitam ordinaverit; potentia vero ſumma, quod omnino non mediocris roboris ſit, talem aliquam vaſtisſimo iſti cor-

c.III.p.17. pori inſpirare virtutem. Aſt cum hac ratione e reductione virtutis magneti eſſentialis ad primam ejus cauſam, exiſtentiam ſupremi Entis demonſtraſſet; jam porro conſiderat, quid ex virtute iſta ſive forma atque potentia in ſe ipſa ſpectata de ſummi perfectiſſimique Entis exiſtentia concludi queat, quam pariter ac alias formas internas, quibus corpora moventur, ita comparatam eſſe oſtendit, ut ab alio, quam
c.IV. a Deo proficiſci non poſſit. Formas porro hujusmodi, & inprimis magneticas, tum majoris magnetis, h. e. globi terraquei, tum minoris, ita ad fines ſuos ordinatas eſſe docet, ut non poſſit non inde aliquis,
c.V. VI. haud plane ſtupidus, Dei exiſtentiam colligere. Imo ſapientiam quoque & potentiam Dei ex lapide hoc non minus, quam ex aliis innumeris rebus clariſſime elucere, varie atq; ingenioſe oſtendit. Hisce autem tanquam generalioribus præmiſſis, jam denique doctiſſimus Autor divina quædam myſteria ſymbolis a magnete petitis illuſtrare
c.VII. aggreditur. Cumq; Symbolicam hujusmodi Theologiam incommodis ſuis non carere, autorum quorundam qui uſi ea ſunt, Paracelſi v. g. & Böhmii vitio, probe ſciat: cauſas, quæ in præcipitia hujusmodi eos ſeduxerint, cum cura explicat, ſibique ipſi limites ſolicite circumponit, ne ſimili vertigine ipſe quoq; corripiatur. Scopumq; adeo ſuum non eſſe ait oſtendere, quod divina myſteria ad motuum magneticorum menſuram ſint exigenda: verum exempla ſolum a magneticis operationibus mutuo ſe quaſi accepturũ eſſe dicit, terminosq; in doctrina magnetica obvios, quales ſunt *attractio*, *converſio*, *averſio*, *poſitio*, *directio*, *motio*, *quies*, & alii, quibus lux illis inferri queat. Et quamvis in ea opinione neutiquam ſeſe eſſe dicat, quod ſancti Scriptores ullo habito ad magnetis naturam & operationes reſpectu locuti fuerint: nihilominus tamen loquendi modos ab iis adhibitos analogiam ſatis accuratam cum magnetica philoſophia ſervare putat, atque hujus rei aliquot exempla ex Jerem. XXXI, 18. Pſal. LXIII, 2. Cant. I, 4. Jo. XII, 32. Pſal. LXXIIX, 37. Pſ. XXV, 15. CXLI, 8. adducit. Quod adeo ipſum excuſando inſtituto ſuo ſuffecturum apud æquos harum rerum judices eſſe, non dubitat.

Animæ itaque, modo quodam peculiari a Deo quaſi efflatæ, ſtatum maxime naturalem atque felicem eſſe ait, ſi ei ſoli obvertatur, ſi
c.VIII. ad eum inclinatio, cuſpis & apex ejus dirigatur. Ab eo itaque ſi ad crea-

creaturas declinet, in hac ipſa vita quiete deſtitutam, & miſeram eſſe, nulloque fluxorum horum bonorum, ad quæ convertitur, ſiſti poſſe atque pacari, ab uno ad aliud deſultantem, oſtendit. In altera vero vita, in qua voluptates, commoda atque honores præſentis ævi nihil prorſus valeant, utpote quæ virtutem ſuam ultra hujus vitæ meridianum non extendant, animam illis ſolummodo aſſuetam, mutata inclinatione ſua, nihil plane offendere ait, in quo vel umbram quietis inveniat. Ut adeo ſi alia inferni tormenta expectanda non eſſent, hoc ipſum inſtar omnium futurum ſit, quod miſere adeo ſeſe deceptam deprehendat. Aſt unde inquis iſta inclinationis animæ mutatio? Ejus hanc illuſtris Autor rationem reddit: duo nimirum ineſſe dicit animæ humanæ corpori unitæ principia, *facultatem* ſcilicet *intellectualem*, ſeu rationalem, quæ eſſe jure debebat τὸ ἡγεμονικόν, ſecreta quadam inclinatione ad Deum ſeſe convertentem: *partemque ſenſualem* fluxa hujus mundi bona natura ſua reſpicientem. Ab hac itaque ſi ſuperari gubernariq; ſeſe patiatur illa, mutatur genuina animæ inclinatio, præcipue ſi iſta hujus ſuperioritas uſu & conſuetudine confirmetur. Sic enim tandem ipſa quoque intellectualis facultas, ſenſualis adeo evadit, ut innati quoque naturalis religionis characteres mirum in modum in ea denique obſcurentur. Præter hanc alias adhuc tres mutationis hujus cauſas adducit. Primam, debitæ attentionis ad characteres illos religionis naturalis innatos abſentiam: alteram, appetitus ſenſitivi ad bona præſentia inclinationem: tertiam denique ſubtiles *Satanæ tentationes*. Contra tamen tria quoque eſſe obſervat, quæ homini in ſervanda naturali ſua ad Deum converſione ſubveniant: primum, propenſionem atque inclinationem, ipſi animæ humanæ texturæ quaſi a natura implantatam, atque inſertam, qua ad ſupremi alicujus entis venerationem compellatur: ſecundo, oculum animæ intellectualem, cui objecta Dei bonitas faciat occurrere, quæ ad Deum animam pertrahant atque inclinent, imo in hujusmodi poſitu Deo obverſo etiam conſervent: tertio denique, ſecretum aliquem dulciſſimumque Spiritus divini influxum, qui ſolicitet animam, moveat atque inclinet, ut amore obedientiaque Deum proſequatur. Tria hæcce media poſitum animæ & obverſionem ad Deum efficientia, vel potius conſervantia, fuſius in ſequentibus explicat, & naturalem quidem illam propenſionem, cujus primo loco meminit, tum inde eſſe ait, quod

c. IX.

c. X.

Digitized by Google

uti aliæ res omnes ad cauſas ſuas,& magnes quoq; ad terram,cui originem debet,ita anima quoq; ſecundum naturæ leges ad Deum, qui cauſa ejus exiſtit,convertatur : tum inde,quod ſimile ſui res omnes appetant, animaque adeo ad Deum,cujus imaginem gerit, merito ſeſe inclinet: tum inde deniq;, quod illa potisſimum res omnes reſpicere ſoleant, unde
c. XI. protectionem conſervationemq; ſuam pendere norunt. Oculum porro intellectualem gemino objectorum genere ad Deum nos pertrahere docet,tum iis nimirum,quæ in volumine operum *providentiæ,* tum iis, quæ in *revelationis* divinæ volumine continentur. Opera *pro-*
c.XII. *videntiæ* divinæ varia, tanquam aptisſima *attractiva* ad varias *humanæ animæ anſulas* referri dicit, ut eam adeo ad Deum non posſint non inclinare. *Anſulas* hujusmodi animæ tres præcipuas ejus eſſe affectiones, *amorem* nimirum,*gratitudinem* & *fiduciam in Deum.* Ad *amorem* referri eumque apprehendere quaſi, excellentiam & pulchritudinem hujus univerſi; beneficentiamque & bonitatem Dei, amoris divini, reciprocum amorem (ſiquidem *magnes amoris amor eſt,*) elicientis, tum in omnes creaturas ſuas, tum in animam præprimis argumenta. Alteram anſulam, *gratitudinem,* quod attinet, adeo humano generi naturalem, ut pro hoſte ejus apud omnes reputetur ingratus, in eo illam conſiſtere ait, ut 1) ſecreto aliquo nexu benefactori animæ jungatur; 2) ut ſerio omnibus amoris officiis beneficio accepto reſpondere cupiat. Et hanc quoque bonitate divina, qua creaturis & homini præſertim ſeſe communicat, excitari docet. *Fiducia* denique in extremis necesſitatibus, & quibus nullum par ſit creaturarum auxilium, ad
c.XIII. Deum nos pertrahi oſtendit. Verum cum iſta oculi intellectualis objecta, ob varias, quas clarisſime indicat, rationes haudquaquam ſufficiant, ut anima in ſua ad Deum obverſione conſervetur, alia adhuc, quæ id efficere queant, in *revelationis* volumine animæ repræſentare Deo placuit: omnia nimirum illa, quæ ad ſalutem religionemque noſtram pertinent. Hæc itaque aptisſima media ad id obtinendum eſſe oſtendit, eaque occaſione & præceptorum evangelicorum egregiam ſapientiam, & religionis Chriſtianæ veritatem aliquot argumentis e-
c.XIV. vincit: quin & quam ſanæ rationi illa ſit conveniens, latius deinde deducit. Quibus factis ad tertium denique medium, quo anima in
c.XV. debito ſuo ad Deum poſitu conſervatur, pergit, ſecretum nimirum Spiritus Sancti influxum, quod ſupernaturale appellat, cum reliquorum

quorum naturale alterum, alterum rationale appellaſſet. Nimirum quemadmodum magnes præter intrinſecum, quod habet, motus ſui principium, communis quoque magnetiſmi terræ inſiti fruitur influxu, aſſiſtentia & excitatione: ita animam non naturali tantum aliquo motu atque rationali, ſed etiam a Spiritu Sancto peculiari quadam ratione ad Deum inclinari ſtatuit. Scilicet antiquos etiam Gentilium philoſophos, Ariſtotelem atque Platonem, eorumq; ſectatores, Simplicium, Themiſtium, Alexandrum Aphrodiſeum, Avicennam & Averroem; imo & Judæorum doctores, primosque Chriſtianorum philoſophos theologosque exiſtimaſſe ait, præter individuam propriamque cujusvis hominis animam, Mentem aliquam univerſalem intellectu præditam exiſtere. Illi id a Deo datum officii eſſe ex eorum ſententia, ut animam humanam illuminet, ad actum intelligendi eam excitet, principiaque & notiones ſeu veritates univerſales, totique generi humano communes, ei inſpiret. Et hoc ipſum eſſe, quod intellectum vocant agentem, quam *ultimam Intelligentiarum ſeparatarum* credat Averroes, actuationi (ut barbare loquamur) & excitationi intellectus humani deſtinatam. Hæc vero quamvis haud parum obſcura ſit opinio, veritatem tamen in ea maximi omnino momenti latere ſibi perſuadet, quam evolvere hoc fere modo aggreditur. Deum omnipotentem uti præſentia ſua eſſentiali, ita influxu quoque efficacisſimo, a quo omnium rerum conſervatio pendeat, univerſis creaturis adeſſe ſtatuit. Hujus autem influxus modum pro varia creaturarum natura varium quoque eſſe, adeo ut rebus pure naturalibus, juxta communem & ordinariam naturæ legem eum impertiatur: rationali vero creaturæ, intellectu & voluntate præditæ, eundem modo facultatibus hisce accommodato communicet. Duabus porro potisſimum viis in animam huncce influxum penetrare, illuminatione nimirum ad intellectum, perſuaſione autem & incitatione ad voluntatem habito reſpectu. Illuminationem idem eſſe intellectui, quod oculo Sol eſt; perſuaſionem ſive animi inclinationem, licet ei reſiſtere homo posſit, adeo tamen efficacem eſſe, ut, Deo volente, omnia impetrare posſit, Pſ. CX,3, Prov. XXI,1. Hujusmodi inde ait influxu, ſive in intellectum, ſive in voluntatem, nullam uspiam gentem vel nationem penitus deſtitutam fuiſſe; magis tamen efficacem in quibusdam, ad gentilem quoq; orbem ſpectantibus, eum extitiſſe. Indeque ſemper ſeſe

viros ſapientia, juſtitia & pietate apud Gentiles celebratos magni feciſſe, tanquam viros divinum quendam influxum atque ductum ſecutos. Eos enim divini Spiritus virtute, ut ſuam communemque hominum ſalutem promoverent, imo & ad majorem lucem recipiendam homines præpararent, illuminatos excitatosque fuiſſe. Majorem denique hujus influxus efficaciam apud Judæos, longe denique maximam poſt Meſsiæ adventum miſſumque in populum Dei Spiritum ſanctum extitiſſe.
c.XV. Concludit denique graviſſima parænesi, ut ſtatum ſuum maxime naturalem, hoc eſt, converſionem ad Deum, magnetis inſtar polum verſus tendentis, tueri mortales ſedulo nitantur, quodve pauci adeo ad hoc curas mentemve ſuam advertant, in alia omnia abeuntes, conqueritur.

DISQUISITIO IN HYPOTHESIN BAXTERIANAM de Fœdere Gratiæ. Auctore CAROLO ROBOTHAMO, Eccleſiæ Anglicanæ Presbytero Norfolcienſi.

Londini, impenſis Roberti Clavell, 1694. in 8. Alphab. 1.

VAria commenta ingenium excogitavit humanum, quibus intra ſalutis metas, etiam ſine fide in Chriſtum, Gentiles collocare anniſum fuit. Modo enim Pelagiani diſtribuerunt tempora, ac docuerunt, ante legem ſalvos homines factos eſſe per naturam, deinde per legem, poſtremo per Chriſtum. Modo Socinus, poſt ſublatam Chriſti divinitatem atq; ſatisfactionem, a veteribus omnem fidem in Chriſtum vel ſalutem per Chriſtum conſequendam removit. Modo Curcellæus neminem quidem olim ſalvatum dixit, niſi ex reſpectu ad Chriſtum, communem omnium redemtorem; negavit tamen, veteribus neceſſariam fuiſſe fidem in Chriſtum futurum redemtorem, iisque ſub lege & fœdere naturæ relictis, credentibus tamen in Deum univerſi creatorem & gubernatorem, vitamq; ſuam ſecundum rectæ rationis lumen omnibus affulgens inſtituentibus, ſalutem conceſſit. Ultimus autem inter hos Baxterus in Methodo Theologiæ Chriſtianæ magis adhuc polire iſta ſtuduit, quæ alii in favorem Gentilium antea protulerant. Et negavit quidem ille, cuiquam homini lapſo ſalutem contigiſſe, & contingere potuiſſe per fœdus naturæ, perfectæque & illibatæ innocentiæ. Statuit vero, omnes ab initio ſalvatos fuiſſe nonniſi per mortem & meritum Chri-

Digitized by Google

Chriſti, per fidem in Deum redemtorem & liberatorem, per fœdus ac legem gratiæ & miſericordiæ omnibus in univerſum hominibus a lapſu diſpenſatam, indultam & patefactam, partim per traditionem illius primævæ promisſionis & protevangelii, Gen. III, 15, partim per obvia quædam ratiocinia facile deducta & collecta a regimine mundi, ab experimentis patientiæ, elementiæ & benignitatis divinæ erga genus humanum: omnes vero omnium gentium & ſeculorum mortales maxime judicandos ſecundum hoc fœdus gratiæ univerſalis, neminem autem deciſive & determinative propter mera peccata commiſſa contra legem naturæ condemnandum. Hanc illius hypotheſin clarisſimus Robothamus ulterius examinandam in ſe ſuſcepit, atque inſtitutum iſthoc ita proſecutus eſt, ut tota de ſalute Gentilium controverſia plene ſatis planeque in hoc libro pertractata videatur.

Quemadmodum autem in capite *primo* concedit, in illo protevangelio Gen. III, 15. factam eſſe ab initio promisſionem de Chriſto venturo & ſerpentem victuro; nec refragatur, in hac promisſione fundatum eſſe, & fortiter inſinuatum gratiæ miſericordiæque fœdus, quod datum fuerit primitus Adamo, eique jam lapſo, non tamen, ut ſalvandorum capiti; quemadmodum porro fœdus hoc miſericordiæ ex intentione Dei extenſibile & applicabile fuiſſe largitur ad omnes ſingulosq; Adæ poſteros, ſub conditione fidei, pœnitentiæ novæque in futurum obedientiæ, adeoque omnes fuiſſe in remota ſaltem posſibilitate ſalutis: ita circa hæc duo imprimis hac vice diſceptandum eſſe innuit, *primo*, utrum totum genus humanum ante Chriſti adventum ſemper & ubique fuerit ſub lege gratiæ? ſive, utrum in regno gratiæ initialis totum genus humanum ſubditorum obligatorum & vocatorum vices obtinuerit? ſecundo, utrum religio Chriſtiana ſit omnibus neceſſaria ad ſalutem? vel, an fides in Chriſtum incarnatum (ſeu religio proprie Chriſtiana) ſit unica jam ad ſalutem via? Primam quæſtionem adſtrui, ſecundam negari a Baxtero innuit. Circa utramque vero contrarium oſtenſurus Auctor, antequam ad prioris conſiderationem pleniorem ſe accingat, diſtinguit in fœdere gratiæ initiali inſtitutionem ab adminiſtratione, ac iſtud quoad inſtitutionem univerſale, omnibus datum & omnibus in mundo tunc exiſtentibus notum fuiſſe fatetur; ſed tandem poſt aliquot annorum centurias, creſcente hominum multitudine, ignorantiaque, ſocordia & cœcitate per

per maximam generis humani partem ſerpente, in adminiſtratione particulare iſtud factum ſuperaddit, non propter anguſtias quidem aut imminutionem fœderis ipſius, ſed propter hominum malitiam & apoſtaſiam, quam defectus & ſubtractio mediorum exceperit. Hinc inſuper diſtinguit inter tenorem fœderis gratiæ, & ejus *οἰκονομίαν* atque diſpenſationem. Illum omnes ſub conditione comprehendiſſe, unumque & eundem per omnia ſecula ante-evangelica fuiſſe ait; ſed hanc viciſſim, utpote quæ fieri conſueverit per miniſterium verbi, per revelationem, promiſſionem, primordialem publicationem, certamque & continuatam ſive ore ſive ſcripto traditionem, modo fuſiorem & latiorem, modo ſtrictiorem atque parciorem conſtituit. Quibus præſuppoſitis expreſſe negat, quod omnes & ſinguli ſub ſtatu, diſpenſatione & adminiſtratione fœderis gratiæ actu ponendi ſint. Theſin ergo hanc ſuam idoneis corroborare argumentis nititur. Primum exinde petit, quod eſſe ſub gratia ſive ſub fœdere gratiæ, ſtatum inferat magnæ proximitatis ad Deum, fruitionem mediorum, ac ſuppeditationem & participationem gratiæ ſufficientis; nihil autem iſtiusmodi Gentilibus tribuendum, e locis Scripturæ ſacræ quamplurimis probatum dat. Rationem ſecundam deſumit a neceſſitate vocationis in ordine ad ſtatum gratiæ, quam ex juſto Dei judicio Gentilibus denegatam fuiſſe dicit. Equidem conari Baxterum virtualem eorum vocationem ſtatuminare, ſed hanc ne cum propriis quidem illius hypotheſibus conſiſtere poſſe refert. Tertium argumentum depromit ex eo, quod, ipſo non negante Baxtero, nemo eſſe queat ſubditus in regno fœderis gratiæ, niſi cui prius obligatio ad iſtud fuerit impoſita. Obligationem autem, quæ ad Gentiles conſurgat ex lege naturæ, adigere quidem ipſos ad primum conſenſum fidei & obedientiæ erga fœdus gratiæ præſtandæ, ſed non immediate, nec abſolute, ſed ex hypotheſi, ac non niſi ſuppoſita vocatione, promulgatione & cognitione fœderis gratiæ in iſta promiſſione fundati; hinc infert, quod illi ſubditi gratiæ, ſive obligati ſive profeſſi, nequaquam ſint. Qua occaſione ſimul obſervat, parum vero eſſe ſimile, quod aſſerit Baxterus, totum genus humanum ſecundum legem gratiæ judicandum fore. Gentiles enim non poſſe judicari ſecundum iſtud fœdus, quod ignorarint, ſed eos potius ex lumine & legibus rationis omnibus indultæ ſententiam ſubituros.

Stabilita

Digitized by Google

Stabilita ad hunc modum ſua ſententia, in capite *ſecundo* Auctor contrariam Baxteri opinionem refellit, & ad ſingula, quæ is in medium attulerat, argumenta reſpondet. Duplici nimirum ratione legem gratiæ univerſalis & initialis hominibus innotuiſſe contenderat ille, ſemel quaſi a priori, per traditionem, iterumque quaſi a poſteriori, per ipſam naturam & opera providentiæ. Enimvero uti Auctor legem gratiæ ab initio promulgatam, ac ab Adamo & Noacho omnibus poſteris, qui tunc extitere, traditam fuiſſe, lubens concedit; ita, experientia teſte, primam hanc promulgationem in maxima hominum parte tandem oblivioni traditam fuiſſe, & poſt aliquot ſeculorum decurſum prorſus intercidiſſe regerit. Manſiſſe quidem apud gentes plurimas notionem de ſacrificiis expiatoriis & propitiatoriis in genere; aſt periiſſe omnem de ſacrificio illo unice propitiatorio in individuo memoriam, periiſſe typicam rationem & σχέσιν ſacrificiorum, quæ ad Chriſtum reſpicere Gentiles plane ignoraverint. Præterea e ſacrificiis intelligere quidem eos potuiſſe, Deum non eſſe implacabilem, ſed quod actu placatus jam ſit, nulla cum fiducia ſtatuere ipſis ex hoc fundamento licuiſſe. Quod vero attinet ad ipſam naturam & ad opera providentiæ, unde notitiam legis gratiæ univerſalis obvenire potuiſſe Gentilibus, ſecundo loco Baxterus affirmaverat, totam ejus argumentationem triplici fulcro inniti Noſter obſervat, patientiæ primo divinæ, miſericordiæ dein adhuc parcenti, tandemque beneficentiæ divinæ bona terrena continuanti & plura in homines cumulanti. Quamobrem partes ille ſingulas ſeorſim conſiderat. Circa patientiam divinam admittit, quod ea manu quaſi ducat ad pœnitentiam; verum longe dicit eſſe aliud, inſervire pœnitentiæ, aliud, condere legem gratiæ. Miſericordiam divinam parcere quidem ait mundo in commodum Eccleſiæ, & eorum, qui per ſingula ætatum ſecula e mundo ad Eccleſiam ſint evocandi; aſt inde nondum ſequi, fœdus gratiæ univerſalis totum quaquaverſum genus humanum complectens omnibus eſſe indultum aut patefactum, cum in univerſali illo & moderato mundi regimine peculiaris habeatur reſpectus ad actu fœderatos vel ad nunc & olim fœderandos. Cognoſcere Gentiles potuiſſe, quod exactionem pœnarum pro delictis ad tempus Deus differat, ſed quod peccatis in perpetuum ignoſcat, colligere eos idcirco nondum potuiſſe;

I con-

condonationem enim non fieri niſi per legem *ἀμνηςίας* poſitive latam, cujus certe notitia ad Gentiles nulla pervenerit. Ex benignitate & beneficentia Dei erga genus humanum recte inferri, ipſum velle bonum creaturæ ſuæ, ſed non recte, velle ipſum omne bonum cuivis creaturæ. De cætero ex hac Baxteri hypotheſi conſequentiam hanc nectit Auctor, quod fides ſalvifica per media naturalia acquiratur & prorſus naturalis vocari queat; hoc vero quam ſit inconveniens, rationibus heic pluribus demonſtrat.

In Capite *tertio* quærit: utrum ad fidem ſalutiferam ſemper & ubique neceſſarium fuerit, ut ea terminaretur in Meſſiam venturum, ceu gratiæ procuratorem ac hominum redemtorem & ſalvatorem? Ubi primo quidem talia Baxteri dicta allegat, quæ affirmativæ parti favere videantur; paulo tamen poſt ea ipſius effata repetit, quæ, quod negativam tenuerit ſententiam, expreſſius ac fortius teſtentur. Ei ergo ſe opponit, ac fidem in Meſſiam ſemper neceſſariam fuiſſe probat ante omnia e promiſſione Gen. III, 15. facta, quæ Meſſiæ & incarnationem; & paſſionem, & victoriam, & divinitatem haud fruſtra ſane urſerit. In ſacrificiis quoque (quæ inde ab origine mundi obtinuiſſe cenſet,) reſpexiſſe pios ad Chriſtum, nullus dubitat. Porro debitum gratitudinis indiſpenſabile requiſiviſſe ſtatuit, ut Redemtor cognitus magnique æſtimatus ſemper fuerit. Ad hæc abſurda plurima e ſententia adverſa elicit: ſequi enim ex eadem putat, lapſis & reatu obſtrictis peccatoribus immediatum ad Deum acceſſum ſperare licuiſſe ſine omni, quem noverint aut expectaverint, mediatore vel favoris procuratore; facilius ſalvari Ethnicos extra fidem Chriſti, quam nos intra eam, quandoquidem fides in Deum creatorem ſimpliciſſima ſit, & pauca admodum capita contineat; Chriſtum auctorem fuiſſe ſalutis omnibus ſalvandis, non autem objectum fidei ſalutiferæ. Tandem quoque nullum hanc doctrinam in Scriptura fundamentum habere oſtendit. Equidem pro ea allegaverat Baxterus imprimis loca Act. X, 35. & Hebr. XI, 6. Verum reſpondet Noſter, in priore dici, acceptum eſſe Deo omnem, qui ipſum timeat, juſtitiamque operetur, ſed hæc fidem in Chriſtum non excludere, ſicuti & ad ingenerandam Cornelio fidem hoc ipſum teſtatus Petrus miſſus fuerit. In poſteriori autem præſuppoſita ſolum fidei ſalutiferæ memorari ait, ac Paulum, ſi *κατὰ ῥητὸν* effatum ejus capias, de

fide

ſide tali agere exiſtimat, quæ hiſtoricam vel dogmaticam haud tranſcendat. Jobum etiam in exemplum hominum iſtiusmodi, qui nuda fide in miſericordiam Dei,ſine intuitu in Chriſtum, ſupremo Numini accepti fuerint, Baxterus allegaverat. Sed ejus in Chriſtum fidem ex libri ipſius capite XIX, 25. 26. manifeſtam reddit Noſter; ac deinceps,quam ex diametro contrarietur defenſa ab adverſario fides ſenſui ſententiisque Patrum,paucis annotat,ſuperpondii in vicem refutans iſtud Baxteri aſſertum, quando in opere Anglicano,de apparitionibus & ſagis, Filium Dei tempore Veteris Teſtamenti ſub ſpecie hominis vel ſub nomine angeli Patriarchis unquam apparuiſſe negavit.

In Capite *quarto* ad examen quæſtionis ſecundæ tranſit, utrum fides in Chriſtum incarnatum ſive religio proprie Chriſtiana ſit unica ad ſalutem via? Baxterus eam negat, ac contendit, ex lege charitatis erga Deum & proximum teneri nos opinari, nonnullos ex omnibus terræ nationibus fœderis initialis conditiones etiam nunc vere præſtare, & inde certo ſalvos fieri. At Noſter, ne repeteret ea, quæ circa ipſius fœderis naturam ac perennitatem jam tum ſuperius monuerat, eousque charitatis legem ſe nequaquam extendere reſpondet, ut indiſtincte quodvis de quovis nobis polliceamur. Deinceps fœdus iſtud initiale dudum ceſſaſſe ait per introductionem melioris ſpei, & per expirationem præfixi ei termini, imo & per ipſam rerum ſtatusque mutationem. Nec ſequi inde admittit,(prout *quidem voluerat* Baxterus,) ac ſi per incarnationem Chriſti homines in ſtatum deteriorem conjecti, beneficiaque Dei imminuta fuisſent, cum certe tenor fœderis evangelici æque nunc univerſalis ſit, ac fuerit tenor fœderis illius primi, neminem quippe excludens, niſi finaliter incredulum & impœnitentem; quoad actualem vero fœderis adminiſtrationem, exhibitionem & diſpenſationem, multo longius & latius diſſeminatum ait fœderis evangelici præconium, quam primi illius initialis, ſiquidem iſtud omnes fere terrarum tractus pervaſiſſe conſtet.

Qua de cauſa in capite *quinto* probat, extra fidem Jeſu Chriſti, in Evangelio & Novo Teſtamento jam patefacti, non dari ſalutem. Et heic primo loco provocat ad Scripturæ ſilentium, eamque duo fœdera gratiæ ſibimet contemporanea, duos ſalutis modos &

vias, duplicemque ſalvificam fidem, ſeu potius triplicem (unam in nudam Dei miſericordiam, alteram in promisſionem ſeminis benedicti & prænunciati, ac tertiam in Chriſtum præſentem & exhibitum) penitus ignorare aſſerit. Secundum argumentum ipſi præbet materia ac finis Epiſtolæ ad Romanos, in qua ad hunc ſcopum omnia colliment, ut evincat Paulus, omnibus univerſim, tum Gentilibus tum Judæis, incumbere necesſitatem Chriſtianiſmi. Tertium a mentione vocationis Gentilium alius, præterquam evangelicæ, in Scripturis nuſpiam occurrente: quartum a ſtatu Gentilium extra fidem & Eccleſiam evangelicam, juxta quem foris ponantur, canesque & immundi nuncupentur: quintum ab Aquinate mutuatur, ſupra jam allatum, quod fides ſalvifica neceſſario cohæreat cum objecto ſalvifico, hoc eſt, in auctorem ſalutis neceſſario ferri debeat. Sexto iſtud infert, quod, ſi apud Gentiles adhucdum vigeat gratiæ & vitæ fœdus, exin ſequatur, gratis Chriſtum prædicari, gratis Apoſtolos miſſos in orbem, fruſtra evangelium per gentes diſſeminari; quandoquidem eo pacto Ethnici jam domi paratam habeant veniam & vitam, & omnia, quæ ipſis ad ſalutem ſint neceſſaria. Septimum a complexu Eccleſiæ Chriſtianæ derivat, ſub cujus ambitu contineantur omnes oves præſcitæ & a Deo datæ, omnes Dei filii, omnes regeniti, omnes juſtificati, omnes ſanctificati, omnes beandi, & omnes ſalvandi; quod argumentum uti quoad membra ſingula ſeorſim late probat, ita ex eodem veritatem ſui aſſerti ſatis roborari exiſtimat. Poſtmodum dicta Biblica nonnulla urget, in quibus ſub necesſitate abſoluta fides in Chriſtum ab omnibus ſalvari cupientibus requiritur, v. g. Joh. III, 17. 36. V, 23. VIII, 24. XX, 31. I. Cor. III, 11. I. Joh. V, 11; loca autem ſimilis tenoris clarisſima, quæ pro ſua mente Baxterus explicuerat, Eph. II, 11. 12. Act. IV, 12. Rom. X, 14. Marc. XVI, 16. Joh. XIV, 6. Joh. XVII, 3. genuinæ interpretationi ac ſenſui reſtituit. Denique in teſtimoniis quorundam antiquorum non duntaxat Patrum, ſed recentiorum quoque Theologorum Baxtero manifeſte adverſantium ſubſiſtit.

Univerſæ autem Disquiſitioni ſingularem annectit appendicem, in qua ſuffragia Patrum examinat, quibus in favorem ſuum ſive Curcellæus ſive Baxterus abuſi fuerint. Tenet vero Noſter circa ea iſtum modum, ut loca ab his allegata vel e ſcriptis ſuppoſititiis petita

tita, vel in alienum ſenſum detorta, vel ex ſe incongrua, vel ex collatione parallelorum aliter accipienda venire affirmet. Qua methodo non Curcellæo ſolum ad Ambroſii, Chryſoſtomi, Hieronymi, Auguſtini, Theodoreti, & e neotericis ad Abulenſis, Eraſmi, Fabri, Vivis, Zvinglii & aliorum auctoritatem provocanti; ſed Baxtero etiam de Juſtini Martyris, Clementis Alexandrini, Lactantiique ſuffragio multum glorianti ſatisfacere ſe poſſe autumat. In ultimis pagellis judicium comparet, quod in ſuis articulis Eccleſia Anglicana circa præſentem cauſam tulerit.

FONTEIN DES HEILS &c.

Hoc eſt:

Fons Salutis, in Catechiſmo Heidelbergenſi monſtratus, & e Sacra Scriptura oraculis in clariore luce collocatus, ut puriſſima inde vitæ mortisque ſolatia hauriri queant. Autore HERONE SIBERSMA, V. D. apud Amſtelæd. Miniſtro.

Leovardiæ apud Heronem Nautam, 1694. in 4. Alphab. 5. plag. 3.

Reverendus Autor id potiſſimum in hoc opere egit, ut doctrinam in Catechiſmo Heidelbergenſi traditam, cujuscunque capacitatis Lectoribus adeo redderet claram, ut nemo facile in ea hærere poſſet: ut porro eandem clariſſimis Scripturæ locis confirmaret: ut rationes atque momenta articulorum fidei diligenter expenderet: quidque ſolatii ex illis animæ, de ſalute ſua anxie ſolicitæ, expectandum ſit, oſtenderet. Atque in omnibus quidem iſtis, quantum cauſæ, quam tuetur, conditio permittebat, feliciter ſeſe promiſſis exſolvit; perſpicuitate tamen quam maxime opus hoc ſuum commendabile fecit. Vel ipſa enim methodus, qua uſus in eo eſt, ad illam cum maxime conducit, dum Heidelbergenſis Catechiſmi quæſtiones novis ſemper quæſtionibus illuſtrat, quas verbis adeo luculentis, ex Scripturis maximam partem deſumtis, ſolvit, ut obtuſiorem quoque mentis aciem non facile arceant. Cæterum ea moderatione eſt, ut ſine amaritudine aliter ſentientium Eccleſiarum fidem tangat, & propriæ Eccleſiæ σκληρὰς διδασκαλίας, verbis ſaltem paulo mitioribus paſſim proponat. Denique id propoſitum habuiſſe

buiſſe videtur, ut non ſcientiam ſolum, ſed praxin quoque Chriſtianam hocce labore ſuo promoveat.

HET EERSTE DEEL DER WAARAGTIGE WEGEN &c.
Hoc eſt:

Viarum Dei veracium, quas cum hominibus ſolet inire, Pars prima, autore TACO HAIO van den HONNERT, V. D. apud Brielenſes Miniſtro.

Dordraci apud Cornel. Willegaarts, 1695. in 8. Conſtat Alph. 3. plag. 7.

Reverendi Autoris ſcopus, quem hoc opere potisſimum intendit, ille eſt, ut ſolida veritatis atque virtutis demonſtratione officii admoneat illos, qui ſpreta ſacrarum literarum autoritate, omnia ſibi licere putant. Eos itaque ex ſanæ rationis principiis, quæ abnegare, quamdiu homines videri volunt, nequeant, meliora edocere atque in viam reducere nititur. Id ut efficiat, ita fere procedit, ut primo loco exiſtentiam atque eſſentiam Dei ex innata nobis potisſimum idea, juxta principia Carteſiana, luculente iis ob oculos ponat, atque una demonſtret, eum omniſufficientem a nulla alia re, omnes contra res alias ab eo unice pendere. Inde enim firmisſime concludit, ad omnia illa officia peragenda homines eſſe obſtrictos, quæ ſecundo partis hujus prioris capite fuse expoſuit. Inde in capite tertio oſtendit, omnes tamen mortales peccatis non tantum obnoxios, verum plane ineptos etiam redditos eſſe, ad exequenda iſta officia ſua. Aſt impotentiam iſtam neutiquam illos ab obligatione, qua ſatisfacere officio ſuo voluntatique divinæ tenentur, abſolvere, capite quarto demonſtrat. Quin potius eorum eſſe oſtendit, eo omni ſtudio eniti, ut via quadam convenienti naturalem iſtam ineptitudinem ſuam ſuperent. Ad quod cum opus habeant divina quadam revelatione, de ea invenienda ſolicitos eos eſſe oportere docet. Ne vero in ea inquirenda imponi ſibi patiantur, characteres, quibus revelatio, quæ originis ſit vere divinæ, dignoſci queat, proponit. Quos S. Literis, in Eccleſia Dei vulgo receptis, applicans, certitudine omnino mathematica ſeſe eviciſſe confidit, revelationes vere divinas in iis comprehendi.

DE

DE SENDBRIEF VAN PAULUS AN DE GALATEN &c.
hoc eſt,
Epiſtola Pauli ad Galatas, breviter illuſtrata & explicata a TH. AKERSLOOT, V. D. Miniſtro.

Lugduni Batav. apud Joh. du Vivié, 1695. in 4. Alph. 3. plag. 14.

Quam hactenus aliquoties obſervavimus Theologorum Belgarum in illuſtrandis vernaculo ſermone ſacris oraculis induſtriam, eam Reverendus Autor quoque civibus ſuis probare voluit. Qui ut eo magis perſpicuam reddat ſuam Epiſtolæ Paulinæ, quæ ſtudia ejus occupavit, interpretationem, eam ſemper obſervat methodum, ut primo ſummam cujusvis capitis breviter ob oculos ponat, verba deinde ſenſusque ſacros ſingulatim illuſtret, & brevi denique repetitione inſtituta, quomodo omnia inter ſe cohæreant, & quo ſcopo ab autore θεοφόρῳ prolata fuerint, edoceat. Et quamvis a philologicis criticisque diſceptationibus ſtudio abſtinuiſſe videatur, ne ſimpliciores ab operis hujus lectione abſterreret, difficiliora tamen non omnino intacta transmittit, ſed quam fieri poteſt maxime perſpicua ea reddere nititur. Sic, ut vel unicum adducamus exemplum, locum iſtum Gal. II, 6, quem ellipſin quandam obſcurum reddere omnes agnoſcunt, varieque adeo ſupplere laborant, ipſemet hoc modo ſupplendum exiſtimat: *Ab illis autem, qui aliquid eſſe videbantur, nunquam exprobratum mihi fuit, quaſi mala fide Evangelium prædicatum a me fuerit, imò potius ipſemet Petro,* uti ex v. 11. patet, *hancce dicam ſcripſi.*

NOTITIA MONASTICA.
Or a Short Hiſtory of the Religious Houſes in England & Wales.
Hoc eſt:
Notitia Monaſtica, ſive brevis Hiſtoria monaſteriorum Angliæ & Walliæ, concinnata a THOMA TANNERO.

Londini apud A. & I. Churchill, 1695. in 8. Alph. 1. plag. 3.

Varias hactenus Hiſtoriæ Anglicanæ partes illuſtrandas ſibi doctiſſimi iſtius Regni cives ſumſerunt; nemo tamen fere adhuc poſt editum a Rogero Dodswortho, & Gulielmo Dugdalio *Monaſticon*

ſticon magnum *Anglicanum*, monaſteriorum hiſtoriam attigit. Non ingratum itaque fore ſperat clariſſimus Autor hocce opuſculum ſuum, tum iis, qui vegrandi illo opere carere malunt, quam tantum temporis atque æris ei impendere, tum iis etiam, qui poſſeſſione illius gaudent. Quamplurimos enim illius defectus a ſe reſartos, erroresque correctos eſſe ait; quin & exinde pretii haud parum labori ſuo acceſſurum merito ſperat, quod bibliothecas, in quibus monumenta ad monaſteriorum hiſtoriam pertinentia aſſervantur, ſtudioſe indicarit, & editos quoque libros, ex quibus illuſtrari illa posſint, allegaverit pasſim, inſigniaque præterea plerorumque monaſteriorum æri inciſa repræſentaverit. Sane Monaſticon illud magnum perfectum adeo non eſſe, ut nihil ei accedere queat, neminem facile negaturum ait. Fuiſſe enim eorum, qui illud concinnarunt, ſcopum præcipuum, authentica monumenta & privilegia monaſteriorum colligere, cui dum intenti fuerint nimis, quamplurimas obſervationes prætermiſerint ad fundationem & leges variorum monaſteriorum pertinentes. Evidens hoc eſſe ait ex ſchedis Lelandi, in quibus, juſſu Henrici VIII in monaſticas Angliæ res inquirens, multa præclara de variis monaſteriis notaverat, plane in Monaſtico prætermiſſa, quamvis ſchedis illis, quæ manuſcriptæ hodienum aſſerventur, uti licuerit Dugdalio. Erroribus autem grande adeo opus non poſſe non ſcatere ait, quos quamvis corrigere fuiſſet ejus, qui epitomen illius nuper concinnavit, tantum tamen abeſſe ait ut hoc fecerit, ut larga potius manu novi fuerint additi. Ipſum clariſſimum Autorem quod attinet, ea methodo ille utitur, ut de monaſteriis Angliæ agat ordine iſto, quem Comitatuum hujus Regni diviſio ipſi ſuppeditavit. Ut tamen multum temporis terendum non eſſet in volvendo revolvendoque libro, ſi forte de aliquo eum conſulere eſſet opus, alphabetico deinde ordine monaſteria etiam digesſit. De ſingulis ſuccincte, quos fundatores habuerint, quos benefactores, quam regulam fuerint ſecuta, cuinam Sanctorum & quo tempore fuerint dicata, quas mutationes inſigniores ſubierint, quibus denique reditibus fuerint gaviſa, edocuit. Autores inſuper tam editos, quam in bibliothecis adhuc deliteſcentes, monumentaque & privilegia ad illa ſpectantia ſtudiose allegavit. Et ne quidquam huic opuſculo deeſſet, de origine & progreſſu ſtatus monachalis & mona-

ſteriorum

Digitized by Google

ſteriorum in Anglia, fuſe ſatis pro inſtituti ratione, in præfatione egit. Atque aſceticam quidem vitam occaſione perſecutionum bellorumque, in Anglia pariter ac aliis regionibus originem cepiſſe putat, monaſticas vero regulas ante S. Patricii tempora, ſeculumque a Chriſto nato quintum, in Angliam perlatas haud fuiſſe, cum Admodum Reverendo Worceſtrienſi Epiſcopo ſtatuit. Regulam D. Benedicti ante Gulielmi Conqueſtoris tempora accurate in hoc regno obſervatam non fuiſſe contendit. Monialium clauſtra ante Saxonum invaſionem in Anglia fuiſſe, Lelandum affirmare ait. Auguſtinum tamen, qui monachis regulas præſcripſit, nullas monialibus dediſſe obſervat; aſt proximo ſeculo, poſt Chriſtum nimirum natum ſeptimo, frequentem extare dicit clauſtrorum monialium inter Saxones mentionem. Et Eadbaldum quidem Regem anno 630 tale quoddam monaſterium, Folkſtoniam, nimirum in Cantio, fundaſſe obſervat, ut adeo errare cum Weavero neceſſe ſit Dugdalium, dicentem primum monialium in Anglia clauſtrum eſſe Barkingenſe in Comitatu Eſſexiæ, quod tamen anno 680 demum exſtructum eſſe conſtet. Quæ deinceps de progreſſu vitæ monaſticæ, variaque fortuna monaſteriorum, eorumque tandem abrogatione, ex Dugdalio potiſſimum narrat, prolixum hic nimis eſſet repetere. Plane abrogata ea fuiſſe non ſine præſentiſſimo bonarum literarum periculo cenſet. Suſpicionem enim, quæ plerorumque inſedit animos, quaſi otio & voluptatibus ſe ſolum mancipaverint monachi, ſolicite admodum depellit, non contemnendis argumentis oſtendens, iis *potiſſimum* deberi, quod temporibus iſtis Muſæ Anglicano *regno* penitus non emigraverint. Imo non deeſſe ait alia quamplurima incommoda, quæ monaſteriorum omnimodam evaſtationem inſecuta in Anglia fuiſſe clariſsime oſtendi poſſent, ſi argumentum hoc accuratius pertractare temporum horum ratio permitteret.

JOHANNIS WALLISII NOVA METHODUS INVENIENDI parallaxin ſtellarum fixarum, reſpectu orbis terræ annui, ſcripta ad Guilielmum Molineux.

Translata ex Actis Philoſophicis Anglicanis, num. 201, A. 1693, pag. 844 ſeqq.

ELigenda eſt ſtella quædam circumpolaris (quæ vicinior eſt polo Æquatoris quam zenith noſtrum, nec valde remota a polo Zodiaci)

probeque attendendum, ubi poſſit obſervari hæc ſtella in maximo ſuo Azimutho orientali aut occidentali. Quo facto turri cuidam aut alii ædificio ſatis alto ſcite adaptanda eſt lens teleſcopii objectiva bonæ notæ eo in ſitu, ut per illam ſtella videri poſſit, porroque in diſtantia debita muro cuidam inferius ocularis affigenda eſt lens vitro objectivo reſpondens, & ita collocanda, ut per utramque ſtella in ſitu deſiderato conſpici poſſit; id quod tunc optime fieri poteſt, quando ſtella noctu apparet in tali ſitu, circa tempus cujuſdam ſolſtitii. Utroque autem vitro rite collocato, ut nec a vento, nec tempeſtatibus illi damnum inferri poſſit, oculari micrometrum, cujus fila ad Horizontem ſunt perpendicularia, jungendum eſt, ac deinde probe diſpiciendum anno ſequenti aut porro quoque, num aliqua in Azimutho obſervari diverſitas poſſit. Cui quidem propoſito inſervire poteſt humerus urſæ minoris, vel etiam media in cauda urſæ majoris. Huic enim cum adhæreat ita vicina Alcor, ut utraque cadat intra micrometron, forſan detegi poterit differentia parallaxis harum ſtellarum. Si enim parallaxis ſtellæ majoris deprehendatur, minoris autem vel plane non, vel minus bene diſcerni poſſit, earum diſtantia forſan diverſa diverſis anni temporibus animadverti poterit bono teleſcopio debitæ longitudinis, ex qua ſtatim diverſa earum parallaxis colligetur. Cum autem probabile ſit, omnes fixas ſtellas non eſſe eodem intervallo a nobis remotas, animus non deſpondendus eſt, ſi non incidamus ſtatim in ſtellam, in qua parallaxis obſervabilis eſt, ſed alia porro aſſumenda eſt, quæ fortaſſis voto noſtro reſpondebit. Neque enim hac methodo aſtringimur ad ſtellas per Zenith noſtrum tranſeuntes, & præterea liquet ex Aſtronomia, ſi temporibus diverſis diverſa poſſit obſervari meridiana ejuſdem fixæ altitudo, obſervabilem etiam fore diverſitatem ejus maximi Azimuthi orientalis & occidentalis, quod melius poteſt obſervari, quam fixarum ortus aut occaſus, nec obnoxium eſt refractioni, ut altitudo meridionalis.

EXPERIMENTUM FACTUM CORAM PRÆSIDE ET Membris Regiæ Societatis, in quo miranda mutatio coloris ex pallido ſeu transparenti aut claro liquore in valde cæruleum fuit exhibita, & quidem in inſtanti; admiſſione ſolius aëris; applicatum ad illuſtrandas mutationes colorum in ſanguine animalium reſpirantium, a FR. SLARE M.D. & R. S. Membro.

Tran-

Translatum ex Actis Philoſophicis Anglicanis num. 204, A. 1693, p. 898 ſeq.

Capienda eſt limatura cupri recens facta, imponendaque phialæ vitreæ, cujus fundus latus eſt atque planus, eique affundendus urinoſus ſpiritus, five ſalis armoniaci, ſive urinæ ipſius, ſed non paratus cum calce viva. Vitrum non ultra dimidium replendum eſt, & exacte obturandum, ne aer poſſit irrepere: ſi enim in hac circumſtantia erretur, experimentum non ſuccedit. Spiritus hic ſpatio quatuor, quinque aut ſex dierum magis ſaturo ſemper colore tingetur, poſtea per duos circiter aut tres dies in eodem ſtatu conſiſtet, ac tandem rurſus colorem gradatim amittet, donec pallidus plane evadat, ex omni colore privatus. Quo facto decantandus eſt ſtatim liquor in vacuo aeris a limatura in aliud vaſculum, quod exacte quoque obturandum, usque donec experimentum faciendum ſit. Nam ſi aer admittatur, ſtatim exterior ejus ſuperficies immediate tingitur, atque ille color ſenſim magis penetrat, donec totum liquorem pervaſerit; idque facit eo citius, quo amplius eſt vitrum, liquorque majorem habet ſuperficiem, vel etiam, ſi liquor ex uno vitro in aliud effundatur. Ad phænomeni hujus rationem quod attinet, quamvis liquor ille videatur omnes depoſuiſſe particulas venereas in vaſis fundum, dum colorem ſuum exuit, cenſet tamen experientiſſimus Dn. Slare, in ejus poris latitare adhuc quasdam particulas cupreæ naturæ, quippe cum menſtruum illud urinoſum egerit in diverſas materias, quarum una ſulphurea, quæ cœruleum ſuppeditavit colorem, & denuo præcipitata fuit, altera ſalina, quæ nullam tincturam ſuppeditat ſine aeris ſubſidio; ac proinde aerem, quando admittitur, tales menſtruo inſinuare particulas, quæ ſtimulent menſtruum, illique motum impertiantur, ut particulas inhærentes penitus diſſolvat, ſicque colorem recuperet; cui analogum quid contingat, quando in inſpiratione aer in veſiculis pulmonalibus ſanguini admiſcetur, eumque floridiorem reddit antea etiam quam ad ipſum cor recurrit. Aerem enim procul dubio ſalibus volatilibus eſſe repletum, quorum nota characteriſtica ſit, ut ab igne citius eleventur quam aqua; neque tamen ſalia illa nitroſa eſſe, ut communiter ſentiunt, quippe cum & nitrum fixiſſimum ſit, & talia phænomena ſanguini noſtro additum non producat, qualia ſolent oriri a volatilibus alcalicis; magnumque adeo commodum afferre vitæ humanæ aerem, neque minorem tamen

quandoque noxam, ſi contagioſis halitibus, quos immediate ad ſanguinem in inſpiratione defert, repletus fuerit.

EXCERPTA EX COMMENTARIIS MATHEMATICIS & Phyſicis Academiæ Regiæ Scientiarum Pariſienſis, editis d. 31 Auguſti anni 1693, usque ad finem illius anni.

CUm Dn. Bernoulli, Profeſſor Mathematum Baſileenſis celeberrimus, in Actis Eruditorum menſis Junii A. 1693 *methodum* expoſuiſſet generalem *determinandi* in omnibus curvis *puncta cauſticarum per refractionem*, ſuppoſitis evolutis, analyſin vero ſuam ſuppreſſiſſet, Illuſtris Marchio *Hoſpitalius* illis, qui calculi differentialis periti ſunt, facilem oſtendit methodum, ex qua immediate conſtructio Bernoulliana deducitur. Dominus *De la Hire* menſe Aprilis, cum in hortis arcis Meudonenſis obſervaſſet plurimos grandes crateres aqua plenos, iisque in locis ſitos, ubi ventus non facile poterat agitare ſuperficiem aquæ, ſequens fecit circa *undulationem aquæ* experimentum. In limbo crateris cujusdam dimenſus eſt diſtantiam duodecim pedum, jactoque lapillo in aquam quatuor aut quinque pedum intervallo a limbo e regione partis, quam erat metitus, numeravit dimidia ſecunda ope penduli portatilis. Deprehendit ergo undas, quas motus lapidis excitarat, ſemper fere circiter octo ſecunda cum dimidio tranſigere ad percurrendum ſpatium 12 pedum, illasque ſe æqualiter extendere, ut dimidio tempore dimidium quoque ſpatium pertranſirent. Cum autem poſtea nunc minores, nunc majores lapides crateri injeciſſet, non potuit obſervare ſenſibilem differentiam inter tempus, quo undæ a lapidibus diverſæ magnitudinis formatæ eadem percurrunt ſpatia. Hæc ergo celeritas motus undarum aquearum ſi comparetur cum velocitate motus undarum aeris, quæ percurrunt 180 hexapodas in ſecundo temporis minuto, facile reperietur, aeream undam percurrere 763 pedes, interim dum aquea unum tantum pedem emetitur, atque ita eandem hic fere obtinere rationem, quam *Dn. De la Hire* inter gravitatem aeris & aquæ obſervavit. *Dn. Mery*, ut eo clarius explicaret rationem, cur teſtudo tamdiu poſſit vivere ſine reſpiratione, quamque in eo poſitam dixerat menſe Martio, quod cor ejus ſatis haberet virium ad promovendum circularem ſanguinis motum ſine reſpirationis adminiculo, jam prolixius declarat, in quo *robur cordis teſtudinis*, & *debilitas*

cordis

cordis humani conſiſtat. Nimirum, quamvis illa, quæ in firmitate fibrarum cordis ſita eſt vis, eadem fere ſit in corde humano & teſtudinum, hanc tamen intercedere cenſet differentiam, quod tota vis cordis teſtudinum, quæ in corde humano bifariam dividitur, unita fortior exiſtit, dum tres ventriculi ejus a ſe mutuo in agendo dependent, omneſque cordis vires conſpirant ad ſanguinem ex dextro ventriculo pellendum: cum contra duo ventriculi cordis in homine inter ſe non communicantes, functiones ſuas ſeparatim obeant, & alter ſanguinem in aortam, alter in arteriam pulmonalem exprimat. Porro cum vires cordis relative quoque poſſint conſiderari, perpendendo quantum ſanguinis ipſi ſit propellendum, per quantum ſpatium & quanta cum celeritate, *Dn. Mery* ſatis luculenter oſtendit, plus eſſe ſanguinis in corpore hominis, quam teſtudinis, reſpectu ad illorum magnitudinem habito, ſanguinemque minus emetiri viæ in corpore teſtudinis quam hominis, & tardius quoque moveri; atque adeo cor teſtudinis omnino majorem habere vim in circulatione ſanguinis promovenda, quam cor hominis, concludit. *Aerem* autem *adjuvare circulationem ſanguinis* hoc modo putat: ipſum nempe in inſpiratione penetrare ad veſiculas pulmonales, in exſpiratione autem ejus aliquam partem ex veſiculis pulmonalibus exprimi in venas pulmonis, eamque ſanguinem verſus cor repellere, & ipſi largiri impulſionem, qua carebat ad circulationem abſolvendam. Aerem porro venis pulmonalibus incluſum commiſceri cum ſanguine,&quia in qualibet veſicula pulmonali terminatur ramus aſperæ arteriæ,& ramus venæ pulmonalis,aerem & ſanguinē probe miſceri in minimisq; partibus, quando ex venis pulmonialbus in ſiniſtrum cordis ventriculum & arterias una tranſeunt. Hanc autem mixturā faciliorem reddere motum ſanguinis, tum quod ſanguis, qui alias nimium denſus graviſque foret,levior redditus eſt per aerem,qui illum rariorem effecit, tum quod aer ſanguini admiſtus neceſſario producit infinitas parvas bullulas, quæ ſanguinis volumen multum augent, atque ita expandunt cor & arterias, ut vel minima compreſſio ſufficiat ad ſanguinem cum violentia propellendum. Syſtolen ergo cordis putat effici a ſpiritibus animalibus, dum inflant fibras, atque ita diminuunt capacitatem ventriculorum cordis & canalium arterioſorum; aeri autem diaſtolen debere originem, dum hic e latere ſuo naturali ventriculos & arterias dilatat, ſtatim atque deſinit

Digitized by Google

compreſſio, quæ a ſpiritibus animalibus oriebatur. Interim ne aer tandem circulationem impediret, ſi tanta ejus in ſanguine coacervaretur copia, ut ſpiritus animales ejus elaterem ſuperare & cor contrahere nequirent; tantum ſemper ex vaſis per transſpirationem inſenſilem exire, quantum per reſpirationem ingreditur, ita ut nunquam elater aeris vim vincat ſpirituum animalium. Cum autem probabile ſit, transſpirationem illam magis lente fieri in teſtudine, quam in homine, hinc quoque cauſam patere, cur homo crebriori transſpiratione opus habeat. Huic tandem accedere pulmonum magnitudinem, quæ proportionaliter major eſt in teſtudine quam homine, habetque veſiculas ſatis capaces, quæ poſtquam ſemel repletæ, diu ſatis ſanguini aerem ſuppeditare poſſunt.

Dn. Marchio *Hoſpitalius* demonſtrare contendit, cum clariſſimi Geometræ ſtatuant, *in puncto inflexionis radium evolutæ ſemper eſſe infinite magnum*, dari infinita genera curvarum, quæ in puncto inflexionis radium evolutæ habent æqualem zero, ſeu nihilo. *Dn. Caſſini* d. 10 menſis Junii elapſi duas obſervavit *paraſelenas*, quarum diſtantia a Luna $23^{\circ}. 40'$: nec non 19 menſis dicti *arcum cæleſtem*, qui cum apparuiſſet paulo ante Solis occaſum, duravit plus quam dimidium horæ quadrantem, poſtquam totus Sol occubuerat. In paraſelenis placuit Domino Caſſini *Mariotti* hypotheſis, qua utitur in magnis coronis & pareliis explicandis. Diametrum iridis, quæ rubro colore terminabatur, dimenſus, eam 84° reperit, altitudinem vero eo tempore 42°, ita ut in Horizonte ejus eſſet centrum, ejusque ſemidiameter 42°, perinde ut in iride, quam *Dn. Richer* in inſula Cajenne obſervarat; unde efficitur, magnam climatum differentiam non producere ſenſibilem differentiam in magnitudine arcus cæleſtis. Cum vero hora 8 & minuto 6 altitudo apparens extremitatis maxime ſenſibilis fuiſſet 4°, atque tota iris tandem, elapſa hora 8 & 13 minutis diſparuiſſet, concluſit vapores, in quibus erat formatus ille arcus, paulo plus quam 3000 pedes elevatos fuiſſe. Cum *Dn. Homberg aquam pluvialem antimonio ruditer contuſo affudiſſet*, atque hæc infuſio hyeme integra & duabus æſtatibus ſtetiſſet quieta, obſervavit ille latera vitri interna pictura foliorum ſibi ſcite implexorum cooperta. Crediderat equidem, hanc eſſe cryſtalliſationem aliquam, ſed conatus abradere ſalem a lateribus, deprehendit latera ampullæ induta pellicula ſubflava, ſine apparentia

rentia

ſentia ſalis, & lineamenta foliorum inſculpta quaſi huic pelliculæ. Aqua ipſa acidiuſcula fuit; rationem vero figuræ foliorum reddere, eorumque formationis, difficile admodum judicavit *Dn. Homberg*. Impreſſionem vaſis lateribus factam ita concepit: cum ampulla per integram æſtatem expoſita fuerit Solis calori, hunc effeciſſe, ut aqua in antimonium ageret, & aliquam partem ſalis ab hoc minerali extraheret. Sal hoc hyeme ſequenti fuiſſe cryſtalliſatum in formam foliorum ſuper limo, qui ab aqua pluvia ſeceſſerat: æſtate autem ſequente denuo cryſtallos illas fuſas fuiſſe, & acrimonia ſua diſſolviſſe illas limi partes, quibus incubuerant, atque adeo reliquiſſe in vaſe ſuæ figuræ veſtigia.

Dn. Tournefort porro oſtendit, ſine abuſu terminum *muſculi* in Botanicam poſſe recipi, ſi per muſculum intelligatur pars quædam ex fibris ita contexta, ut harum contractione cogatur pars illa agere modo aliquo determinato: atque hoc ipſum egregiis novis obſervationibus in quibusdam plantis factis illuſtravit.

Dn. Varignon expoſuit methodum facilem & generalem inveniendi exacte rationem aeris naturalis, ad aerem rarefactum in machina pneumatica, nec non rationem recipientis aut globi hujus machinæ ad antliam, & numerum exantlationum neceſſariarum in omnibus ſuppoſitionibus poſſibilibus. Primum autem demonſtravit hoc theorema: quantitatem aeris naturalis, qui eſt in recipiente machinæ pneumaticæ ante exantlationem ſemper ſe habere ad quantitatem aeris reſidui, poſt quemcunque numerum eductionis piſtilli, ut capacitas antliæ & recipientis ſimul ſumpta elevata ad potentiam, cujus ille numerus & exponens, ſe habet ad ſimilem potentiam capacitatis ſolius recipientis. Hoc eſt, ſi dicatur

aer naturalis, qui erat in recipiente ante exantlationem a.
reſiduus poſt finitam exantlationem u.
capacitas recipientis r.
capacitas antliæ & recipientis ſimul s.
numerus exantlationum n.

eſſe ſemper generaliter: $a . u :: s^n . r^n$.

vel ſi b, k, l, m, ſumantur pro logarithmis quantitatum a, u, s, r,

eſſe b, k, ln, mn, in proportione Arithmetica,

ac proinde generaliter: $b + mn = k = ln$, ſeu $b - k = ln - mn$.

Hinc ergo docuit (1), ſi detur capacitas recipientis & antliæ, aut tantum

tum earum ratio cum numero exantlationum, invenire rationem aeris naturalis ad aerem reſiduum; (2) ex data ratione aeris naturalis ad aerem reſiduum, cum numero exantlationum, invenire rationem antliæ ad recipientem; (3) data ratione antliæ ad recipientem, & aeris naturalis ad aerem reſiduum, invenire numerum exantlationum neceſſariarum, ut aer rarefiat in ratione data. Quorum quidem problematum reſolutio ex formulis generalibus datis non difficulter poteſt derivari, remque ipſam, ſed ſine demonſtratione, jam pridem *Dn. Jac. Bernoullius* in Corollario Diſſertationi ſecundæ de Seriebus infinitis adjecto ſtrictim tradidit.

Dn. De la Hire accurate deſcripſit *inſectum*, quod muſcis inhærere, easque ſolet depaſcere. *Dn. Homberg* recenſuit ſingulare *phænomenon*, quod ipſi contigit *in auro* diſſoluto & miſto variis ſalibus, tandemque fuſo cum ferro & ſmiride. Amiſerat enim hoc ductilitatem ſuam, neque eandem recipiebat, ſive id catino (coupelle) cum plumbo impoſitum ordinario modo purgaret, ſive argento colliquatum poſt aquæ ſeparatoriæ uſum (le depart) cum borace funderet, ſive tandem alia uſitata ad aurum purgandum adhiberet media. Tandem ergo illud cum ſex partibus antimonii crudi fudit, regulumque tribus partibus plumbi additis denuo teſtæ intulit, ut plane plumbum & antimonium evaporarent; ſed cum ignis extinctus eſſet, cum admiratione deprehendit, auri maſſam quaſi coopertam fungo coloris foliorum mortuorum, qui ad primum ſtatim attactum in pulverem abibat. Idem phænomenon rediit, quoties auri maſſam cum illo pulvere fudit, donec tandem aurum ſeorſim tractatum primum pulvere ſimili coopertum, & poſt tertiam tandem fuſionem, ſine pulvere & plane ductile redditum fuit; id quod etiam contigit pulveri jam dicto, qui itidem primum in auri maſſam fungo coopertam, tandem vero poſt octo fuſiones plane in aurum purum putum abiit. Cauſam autem totam hujus phænomeni probabiliter conjicit in ſmiridem auro admixtam, putans materiæ hujus excreſcentiam fuiſſe mixturam ex ſmiride, quæ in auro remanſerat, particulisque antimonii, plumbi, ipſiusque auri, atque hanc mixturam diutius in fuſione perſtitiſſe, quam reliquam maſſam auri puri, quæ dum congelabat, ſe conſtrinxerit, illasque partes liquidas necdum congelatas coegerit evadere per parvas aperturas ſupra ſuperficiem ſuperiorem maſſæ aureæ. *Dn. Mery*

cum

cum cura examinavit ſtructuram *cutis pelecani*, deprehenditque modum, quo hæc avis cutem aere replet, ſeque leviorem reddit, reperto ductu, per quem aer ex pulmonibus in ſinus membranoſos pectoris delatus in cellulas cutis defertur. Situs is eſt, ſub axilla inter apophyſin lateralem anteriorem ſterni, & primam, quæ non articulatur cum illo, coſtam, clauditurque membrana veſiculari, & per hunc aer, qui per aſperam arteriam ingreditur in pulmones & ſinus pectoris, ex his tranſit in membranam ſpongioſam, quæ contegit muſculos, atque hinc irruit in cellulas cutis, per foramina membranæ, ubi radix plumarum terminatur; & aperturæ illæ membranarum, quæ formant differentia latera cellularum, permittunt aeri, ut ex unis in alias tranſeat. *Dn. Varignon* duas demonſtravit propoſitiones, ex quibus deduxit doctrinam de celeritate *ponderum* cadentium *per plura plana inclinata* contigua, quam nec Galilæus, nec eum ſecuti Mechanici ſatis exacte tradiderunt. *Dn. Homberg novum* invenit *phoſphorum* facile parabilem, cujus hæc eſt præparatio: recipe partem ſalis Ammoniaci pulveriſati unam, & duas partes calcis vivæ extinctæ ab aeris humiditate; exacte illas commiſce, inditasque caliculo fuſorio inter parvo igni fuſionis. Quamprimum caliculus rubeſcet, mixtura liquefiet ſeque elevabit, unde bacillo ferreo commovenda eſt, ne effluat. Ubi autem fuſa erit, effunde eam in lancem cupream, adparebitque, poſtquam erit frigefacta, griſea, & quaſi vitrefacta, ſique illi durum aliquod corpus incutias, v. gr. ferrum aut cuprum, momento igneſcet quaſi omni illa in parte, cui ictus eſt incuſſus. Poſſunt etiam bacilli ferrei aut cuprei intingi catino, quando adhuc miſtura eſt in fuſione, ut illa obducantur, & eo commodius experimentum capi poſſit, aſſervarique in loco ſicco, ne ab aeris humiditate corrumpantur.

CONCILIUM VETERUM ET NEOTERICORUM DE conſervanda valetudine, ſive de morborum cauſis procatarcticis, in quationes experimentorum ſuffragiis diſcuſſæ exarantur. Auctore MICHAELE ANGELO ANDRILLO Phil. & Med. Veron. in Veneto Collegio cooptato.

Lugduni apud Joh. de Lupiſa, 1693. in 4. Alph. 2. pl. 4.

PRopoſitum eſt clariſſimo Auctori in cauſas procatarcticas, quæ varios morbos generant, accuratius inquirere, atque demonſtrare, quod,

L

quod, quæcunque hactenus experimenta fide & induſtria Recentiorum peracta fuerint, doctrinas Veterum illuſtrent atque ſtabiliant. Has vero cauſas appellare voluit ſex illas res non-naturales, nimirum aerem, animi pathemata, motum & quietem, ſomnum & vigiliam, cibum & potum, excreta & retenta. Non ignorat equidem Noſter, res illas maxime naturales eſſe nobis; interim tamen, cum erroneo uſu cauſæ nobis morborum fiant quotidie, non-naturales cum aliis nuncupare haud dubitavit. Operæ itaque ſibi pretium facturus viſus eſt, ſi ſecundum numerum ſex rerum non-naturalium, totum librum ſex complecteretur partibus, ſingulasque denuo in varios ſubdivideret articulos; cauſas hinc morborum principales eo promtius rimaturus, ſelectas Neotericorum obſervationes diligenter annotando, & ad doctrinas Veterum debite applicando. Initium libri facit ab aere, quem maximum in omnibus, quæ corpori accidunt, cum Hippocrate auctorem & dominum agnoſcere non ambigit. Quapropter in parte I. recenſitis, quæ indefeſſo hactenus ſtudio recentiores edidere, experimentis, naturam variosque aeris effectus ſcrutatur; & quæ ex frigido & intenſe calido, aut pravis effluviis inquinato evenire poſſint mala, adjicit. Judicat denique ſaniores illos, quibus hyems & æſtas temperatæ contingunt, hiſtoriisque comprobat coſmographicis. In parte II, præmiſſo generali pathematum animi examine, animo præſenti & tranquillo eos eſſe jubet, qui commoda frui valetudine cupiunt. Ægritudines etiam animi enumerat prolixius, mediaque quibus obicem illis ponere facile queamus, adjungit. In parte III. de motu & quiete exponit, quantum commodi ex utriusque uſu moderato, tantum etiam malorum ex immoderato in nos redundare; quibus tamen propulſandis adjicit remedia. In parte IV. explicatis ſomni vigiliæque natura & cauſis, præcipue oſtendere ſatagit, quæ ex abuſu horum toto die naſcantur vitia: artificiaque ſubnectit, quibus ſomnum, ſi capere non poſſimus, nobis conciliare queamus. De inſomniis diſſerens, ex illis ſanitatem morboſque prædici poſſe, variis declarat exemplis. In parte V. de excretis & retentis ſcribens, varias evacuationum enumerat ſpecies, ut ſunt vomitus, alvus lubricanda, ſudor, inſenſibilisque tranſpiratio. Ex Veneris abuſu cum vires maxime dejiciantur, in hoc explicando prolixius occupatur, monendo inſuper, quibus mediis caſtitas ſervari poſſit. In parte VI. de victus ratione agens, alimentorum

natu-

naturam, quantitatem, qualitatem prolixe explicat, tempusque opportunum conſtituit, quo rite aſſumi debeant. Concludit tandem, ſubnectendo theoremata, quibus oſtendit, omnes ac ſingulos debere commodam ſibi aptamque victus quantitatem, ſi longiori frui vita velint, determinare.

LA MEDICINA VENTILATA NEL SALASSO, & nella Purgatione &c.

ſeu:

Examen Medicum Venaſectionis & Purgationis, auctore STEPHANO PICCOLO, *Medico Philoſopho Veronenſi.*

Coloniæ 1695. in 4. Alph. 1. pl. 1.

PRomittit nobiliſſimus Autor in ipſo libri titulo quinque partes, de venæ ſectione, purgatione, ſyſtemate principiorum, privilegiis ſomni, & vigiliarum. Prima ſolum pars adhucdum lucem vidit, de venæ ſectione, quæ cum purgantibus maxime ſalutare conſtituit præſidium. Cum vero juxta Williſium morbi eventus, omniumque, toto ejus decurſu, accidentium apparatus phlebotomiæ, modo neglectæ, modo celebratæ imputari ſoleat, occaſio ſcribendi fuit conſtitutio maligna anni 1693, indeque enatus morbus epidemius. Statuit hinc, quod venæ ſectio ſit remedium conveniens, utile & neceſſarium corpori noſtro, in ſtatu plethorico, ſeu plenitudine ſanguinis & abundantia, unde facile in motu ſuo impediatur, ſpiſſeſcat & morbificus evadat, idque elegantibus floſculis ex recentiorum hypotheſibus confirmat. Probat idem latius contra Helmontium, cujus verba de liberaliori miſſione diſſerentis citat, nec illam adeo vires proſternere, naturæ vero mori & æmulationi in variis morbis reſpondere, demonſtrat. Ipſam quoque cacochymiam in ſanguine per venæ ſectionem cum fructu expediri poſſe, veterem corporis ſuccum emittendo, novum ſenſim inducendo, una ventilando, revellendo & emendando eundem, non minus oſtendit, ac, ſtante etiam circuitu ſanguinis, revulſionem & derivationem concedi poſſe; poſita videlicet quantitate imminuta & preſſione urgente, ipſorum muſculorum, aeris, & fibrarum circularium, quo dato ſpatio ampliori ſanguinis motus & celerior & potentior concitetur, in doloribus, inflammationibus, contuſionibus, ſuffocationis metu, angina. Limitari vero hæc a regione, anni tempore, ætate

plìisque circumſtantiis, dum v. g. inprimis in ſeptentrionali climate parcius mittendus veniat ſanguis, quam in calidis. Explicat iſta fuſius diſſerendo de inflammationum cauſis & fiendi modis, ſecundum inæqualem motum acceleratum ſanguinis, earum ſpeciebus, peripneumonia, pleuritide, ophthalmia &c. & ad objectiones reſpondendo allegat cumprimis, tanquam indubitatum exemplum, beneficium revulſionis in hæmorrhagiis, quando, juxta Tertullianum, ſanguinis fluxum perfuſa inſuper venula revocat medicus, ipſis recentioribus conſentientibus laudatis. Nec poſſe remedia acido peregrino coagulativo oppoſita, citra venæ ſectionem magis præſentaneam, paria illis in caſibus facere: ubi & uſque ad coloris mutationem, imo usque ad animi deliquium, venam ſecandam eſſe docet, facile vel aquæ aſperſione avertendum. His præmiſſis, in ſpecie definit, quod in febribus conveniat venæ ſectio, indicationibus ſufficientibus non temere vel inconſiderate, ſed prudenter examinatis. Hinc ad febrium pathologiam digreditur, calorem inimicum & peregrinum naturæ, productum ab efferveſcentia præternaturali ſanguinis virtute multum expanſiva præditi, a motu quem inſequitur & tumultu inordinato principiorum, ſeu excandeſcentiæ febrilis; non vero a diminuta & tardiori ſanguinis circulatione. Unde infert, in tali ſtatu ſanguinis turbato, quo læduntur ſpiritus vitales, tanquam primi animæ miniſtri, indicari venæ ſectionem, quod depleat, ventilet, & tollat impetum inordinatum. Idque in omni febre, exceptis febre ephemera & hectica, niſi grave quid urgeat. Maximum momentum conſiſtere in febribus, quæ ſunt indolis malignæ, aut minantur eſſe, aut fingunt non eſſe. Una hinc harum curioſe delibat naturam, ſupponens nil aliud eam eſſe quam deſtructionem formæ ſanguinis, ſeu corruptelam, cuicunque demum ſecundum diverſas hypotheſes autorum illa debeatur. Agit ergo de venæ ſectione in peſte ipſa, & malignis aliis, prudenter diſtinguens & urgentia indicantia, & momenta horaria ipſa, & gradum malignitatis aliaque, nec abſolute concedens, nec ſimpliciter denegans eandem, ſed dexteritati Medici cuncta relinquens. Illuſtrat hæc exemplis & locis dubiis viſis ex ipſo Hippocrate, & Galeno, non unis. Subjungit hinc examen ſymptomatum febrium inprimis, quæ contra-indicare queant venæſectionem, ut fluxus alvi, petechiarum, parotidum, abſceſſuum, variolarum, menſium fluxus, graviditatis, inprimis in venis

nis inferioribus, puerperii, etiam cum variolis, ac tandem ætatis ac anni temporis.

MARTINI LISTER EXERCITATIO ANATOMICA altera, in qua de Buccinis fluviatilibus & marinis maxime agitur, quorum diſſectiones tabulis æneis illuſtrantur. His accedit Exercitatio Medicinalis de Variolis.

Londini apud Sam. Smith & Benj. Walford. 1695. in 8. Alph. 1. pl. 3. & figurarum tabulis 6.

SAtis exactam ab Autore celeberrimo Cochlearum terreſtrium hactenus vidimus diſſectionem, quam A. 1695. M. Jul. p. 316. recenſuimus: novam tamen alteramque luci exponere exercitationem, ut curioſorum deſideriis porro ſatisfaceret, idem conſtituit. Cum vero in prima cumprimis ſermonem de terreſtribus fecerit, in altera hac fluviatiles marinasque ſolicite examinat, tabulisque illuſtrat æneis; in fine Diſquiſitionem Medicinalem, ut vocat, de Variolis adnectens. In ſupplementum prioris Exercitationis, antequam ad propoſitum accedat, duarum adhuc mentionem facit terreſtrium, quarum alteram ob ambiguitatem ejus ad fluviatiles viviparas quodammodo referri poſſe putat; alteram, cum in Hiſtoria Cochlearum Angliæ nondum delineaverit, compreſſam ac unicolorem, umbilicoque circinato ſatis ab aliis diſtinctam deſcribit, androgynam non minus ac reliquas terreſtres ex diſſectione genitalium facta enuncians. Ipſis jam fluviatilibus mariniſque manum admovens, partes tum externas, tum internas oculo ſiſtit. Externæ ipſi ſunt operculum teſtaceum, pes, cornicula, oculi ad horum radices poſiti, os anguſtum fiſtuloſumque cum promuſcide, gula; detracta vero teſta, ligamentum cartilaginoſum, quo cochleæ cum operculo committuntur, ingens apertura, quam ſuper caput retro paululum ſtylo flatuve cognovit, & foramen rotundum anguſtumque, quo piſcium plane more aquam recipiunt atque eructant. Internas porro partes, & quidem ſciſſa membrana dorſali, ſphincterem inteſtini recti, ipſum inteſtinum usque ad hepar inteſtinale, ut vocat, productum, ventriculum rugoſum capaciſſimumque, corculum exiguum, penem fibroſum ac fiſtuloſum, uterum extra cohleas poſitum, fœtus perfectos atque imperfectos copioſe continentemo, vaſum ad fundum uteri adnexum detegit. Circa genitalia occupatiſſimus,

ſimus, ſingulis anni menſibus uterum cochleæ maximæ, virideſcentis, faſciatæ, tanquam viviparæ, nec aliarum inſtar androgynæ, aperuit, in quo ſemper fœtus ovaque plurima curioſo luſtravit oculo, atteſtantibus potiſſimum Figuris tabulæ 7, ex Auctoris Hiſtoria Conchyliorum in *Actorum Supplem.* Tom.II. Sect.5. p.249. jamjam tranſcriptis. Ova in vivis mollia, tenuique inveſtita membrana, coctione vero indurata fuiſſe deprehendit, quæ aquis immerſa biduum, intumuerunt, corpuſculumque album, quod movebatur, manifeſtarunt. Præter enarratas partes adjicit nonnullas, quas in marinis, utpote majoribus, conſpicere potuit; nimirum aortam, venam cavam, peculiareque viſcus innominatum, cordi ſemper adjacens, e quo ſingulæ venulæ cordi inſerebantur. Illud meſenterii, veri hepatis, lienis aliorumque viſcerum vices ſuſtinere judicat, quo ſuccus vitalis paululum retardetur. Cur vero fluviatiles aqua marina, marinæ fluviatili, terreſtres utraque necentur, ex ſalſedine & pondere aquæ deducit. De cerebro tandem iſtorum animalculorum acturus, cochleas, quod carnem per ſe humidam poſſideant, cerebro non adeo lubricante, ut cætera animalia, inſtructas eſſe opinatur. Plura hinc de cerebri ſubſtantia verba faciens, œconomiam animalium paucis percurrit, & a cerebro pituitoſum quendam humorem, qui externas filamentorum nervoſorum partes perreptet, ipſasque membranas irriget, tranſcolari non ambigit. Digreditur tamen longius, & quæ Leuwenhookius microſcopio de cerebri ſubſtantia detexit, perſtringit. Miratur ſcilicet Noſter, quod Leuwenhook corticalem æque ac medullarem cerebri ſubſtantiam ex innumeris vaſculis tenuiſſimis conſtare admittat, abſque facta mentione glandularum, quas Malpighius aliique in cerebro ejusque meningibus ad oculum demonſtrarunt. Pergit hinc ad ſuccum cochlearum vitalem, qui licet frigidus ſit, vitam ſervare debeat. Motum vero vitæque principium a motu cordis, calorem a particulis ſulphureis, quæ ab aere veniunt, deducit: has igitur particulas ab aquis, quas penetrare opus habent, impeditas, calorem ſuum in his adeo exſerere non poſſe, ut in aliis, ſuſpicatur. Quibus omnibus corollaria adjecit difficultates nonnullas declarantia.

In Diſquiſitione Medicinali de Variolis, explicatis Veterum, inprimis Arabum, æque ac recentiorum ſententiis, ſuam hac de re adjungit conjecturam. Originem nimirum variolarum ex beſtiolæ venenatæ morſu

morſu trahit, in omnesque hinc homines partim hæreditate, partim contagio tranſiiſſe arbitratur: in eo confirmatus, quod apud veteres, ex boæ ſerpentis morſu ſimiles noſtris fere puſtulas natas obſervaverit Plinius. Stabilire porro ſuam conatur ſententiam, enarrando prolixe ſymptomata, quæ homines plerumque hoc tempore invadere ſolent, quæ cum illis, quæ ex morſu animalculorum venenatorum accidunt, conveniant. Contagio in homines transferri ægritudinem iſtam ſibi perſuadet, admittens, aerem ab effluviis hominis variolati inquinatum, & ab alio inſpiratum, deglutitione ſalivæ contaminatæ facta, totam maſſam ſanguineam inficere. Ita Indos ab Anglis variolatis maxime infectos, a fide dignis teſtibus, Marindaliæ incolis, ſibi narratum Auctor teſtatur. Sanguini hinc commiſta effluvia venenoſa, cum circulatione ejus ad cutaneos etiam glandularum ductus propelli poſſe non dubitat, quarum extrema oſcilla vellicando inflammare atque in veſiculas attollere adveniens nova ſemper ſenſimque aucta materia poſſit, donec juſtam acquirant magnitudinem. Hæreditate in prolem ex inquinatis parentibus, hæreditario quodam infortunio, propagari idem malum poſſe, veriſimile ipſi videtur. Exhibitis denique morbi definitione, ſignis cauſiſque, nonnullas recenſet obſervationes, ſuamque, qua uſus fuit, jungit methodum, adverſariorumque reſpondet objectionibus; perſtringendo una modum curandi aliorum, qui de novis medicamentis glorientur. Ex obſervatis denique elicit, venæ ſectionem, vomitum, purgationem, enemata, veſicatoria, frigidæ potionem, & ſimilia evacuantia & frigida in variolis, ad caloris quidem febrilis exceſſum temperandum conferre, ſed nullo modo diminuere materiam venenatam, aut ſolvere morbum; cujus curam ſola expulſione papularum, a venenato vapore excitatarum, perfici declarat. Coronidis loco medicamenta, quibus uſus fuit, ſeorſum examinat, horumque duas conſtituit claſſes, altera illa quæ inflant, ſuperfluum expellunt, puſtulasque excitatas maturant; altera ea, quæ proprie veneno adverſantur, explicans.

MEMOIRES POUR SERVIR A L'HISTOIRE ECcleſiaſtique des Six premiers Siecles &c.

i. e.

i. e.

Commentarii componendæ ſex priorum ſeculorum Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ inſervituri. Tomus II.

Bruxellis apud E. H. Fricx, 1695. 12. Alph. 3. pl. 6.

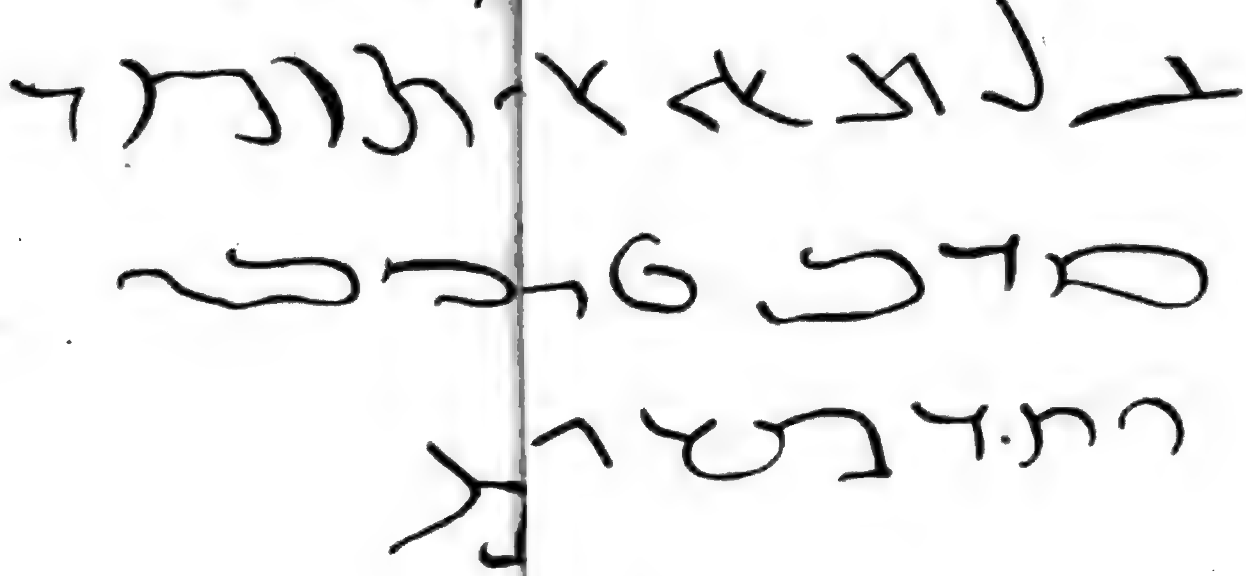
TOmum primum hujus operis, quod doctiſſimum Tillemontium occupat, recenſuimus menſe Junio A. 1695. p. 249. ſeqq. Nunc itaque Tomi ſecundi, qui ſe nobis ſiſtit, ſummam eadem ratione indicabimus.

Tom. II. Pars I. Tribus autem & iſte abſolvitur partibus, quarum prima Stephanum Diaconum, Nicodemum confeſſorem, Gamalielem celebrem legis interpretem, ejusque filium Abibam, Mariam Magdalenam, Lazarumque & hujus ſorores Martham & Mariam, Simonem Magum hæreſiarcham, Nicolaum & Nicolaitas, Menandrum, Gnoſticos, Cerinthianos, Theclam virginem, Philippum Evangeliſtam, perſecutionem Neronianam, Gervaſium & Protaſium Martyres Mediolanenſes, Nazarium & Celſum itidem Mediolanenſes Martyres, Marcum Evangeliſtam, Johannem Marcum Barnabæ diſcipulum, Apollinarium, Nazarenos Ebionitasque hæreticos, Hermam, perſecutionem Eccleſiæ ſub Domitiano, Dionyſium Areopagitam, Flaviam Domitillam virginem martyrio inſignem, ejusque avunculum Clementem Conſulem & Martyrem, Lucam Evangeliſtam, Titum & Timotheum, Pauli Apoſtoli diſcipulos, & denique Clementem Romanum Epiſcopum & Martyrem exhibet. In notis ad vitam Divi Stephani, de templo antiquiſſimo Anconæ in Proto-Martyris memoriam extructo, & Auguſtino laudato differit. De anno & die, quo interfectus ſit Stephanus, certi quid definiri poſſe abnuit, utut conſuetudine, in occidentali præcipue Eccleſia, receptum ſit, 26 diem Decembris memoriæ ejus conſecrare. Ceterum quoniam in ipſa Stephani hiſtoria de reliquiis ejus prolixe egit, in notis, quæ forte in hoc argumento obſcura videri poterant, uberius pertractat. Hinc de die, quo corpus Stephani repertum ſit, verba facit. Varias relationes, quæ de reliquiarum Stephani detectione extant, ſub examen revocat, Oroſiumque eas in Africa reliquiſſe negat. Petroniam quoque, quam Stephanus ſanitati reſtituiſſe dicitur, eandem cum Megecia eſſe contendit: & tandem quæ de translatione corporis Stephani narrantur, aut aperte falſa, aut ſuſpectæ ſaltem fidei eſſe autumat. Ad Gamalielem provectus, redarguit au-

ctorem

Digitized by Google

TAB. II. *ad T*
SECT. III. p

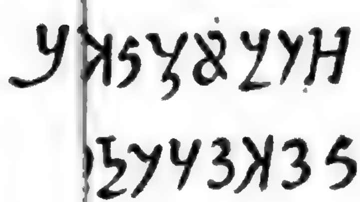
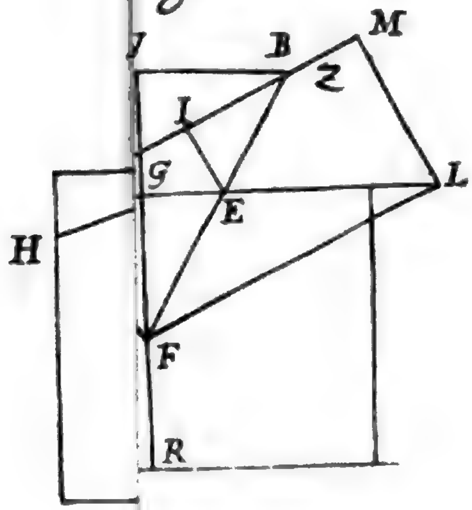

Fig: 2.

Digitized by Google

ctorem libri Recognitionum, aſſerentem, Gamalielem ſuaſu & auctoritate Apoſtolorum adductum, Chriſtianam religionem, cui addictus fuerit, diſſimulaſſe. Hoc a moribus Apoſtolorum plane abhorrere ait. Interim non negat, Gamalielem tandem Judaicam, cui innutritus erat, ſuperſtitionem, cum filio Abiba exuiſſe: aſt ante Apoſtolum Paulum eum converſum fuiſſe, aſſerere non audet. Subjungit denique, quæ de Gamaliele ejusque familia in ſcriptis Judæorum referuntur. De Maria Magdalena cumprimis ſollicitus eſt, eamque a Maria Lazari ſorore, ut & peccatrice illa, de qua Lucas c. VII. v. 37. egit, ſecernendam eſſe monet, & prolixe ac erudite probat; litem olim hodieque hac de re agitatam commemorans, indicansque hanc ſententiam a Theologis Pariſienſibus olim rejectam, deinceps autem a doctiſſimis viris Pariſiis defenſam fuiſſe. Peccatricem illam in Galilæa, non autem Hieroſolymis, a Servatore criminum ſuorum impetraſſe veniam, docet. Marcellæ hiſtoriam de Magdalena, ut ſpuriam rejicit: rationemque, cur Epheſum Magdalena commigraverit, indicat. Fueritne Epheſo, an ex Bithynia, ut alii volunt, corpus Magdalenæ Conſtantinopolin translatum, auctores inter ſe non convenire obſervat. Sequitur hinc Simon ille Magus & Hæreticorum princeps, cui ſtatuam Romæ poſitam, prolixe probat. Nec erraſſe aſſeverantem hoc Juſtinum, aut Simonem cum Semone Sanco confudiſſe, ut nonnulli recentiorum objiciunt, contendit, idque pluribus argumentis erudite evincit. Aſt Paulum Apoſtolum in Ep. ad Coloſſ. cap. II. v. 18. ad Simonis hujus diſcipulos reſpicere, contra Dionyſium Petavium negat. De Nicolao, fueritne hæreſeos conditor auctorque, an dicto ſaltem imprudentiori ei præbuerit occaſionem, in ipſa Hiſtoria diſquirit: in Notis autem, an fuerit unus ex 70 Diſcipulis, diſputat; quod affirmare quidem non audet: interim ex hoc capite, quod non fuerit Judæus, negari hoc non poſſe contendit, cum contrarium facile demonſtrari queat. Addit etiam, incerta imo falſa eſſe, quæ ab auctore, quẽ Sirmondus ſub nomine Prædeſtinati edidit, de concilio quodam Antiocheno contra Cainitas celebrato tradit. Cerinthum, cujus dogmata in Hiſtoria ipſa commemorat, tempore Domitiani vixiſſe, ſuosque diſſeminaſſe errores, monſtrat. Cumque conſtet, eum Jeſum diſcreviſſe a Chriſto, & aſſeruiſſe Chriſtum pati non potuiſſe, locum Epipha-

piphanii, in quo dicitur ex mente Cerinthi, Chriſtum paſſum eſſe, ita emendandum cenſet, ut pro voce *Chriſtus*, *Jeſus* ſubſtituatur. Denique de Cerintho & iſtud obſervat, eum Revelationem quandam ad exemplum divi Johannis commentum eſſe, neutiquam autem, ut nonnulli arbitrantur, Johannis Apocalypſin ſibi vindicaſſe. De Thecla virgine diſſerens, Vitam ejus, quæ Baſilio Seleucienſi tribuitur, nullius eſſe auctoritatis demonſtrat. Ex Methodio autem Theclæ hujus vitam recte peti putat: Homiliam autem de vita Theclæ Chryſoſtomo, cui tribui ſolet, abjudicat: nec martyribus, quod alii faciunt, hanc virginem annumerat. Philippum, qui Samariæ doctrinam Evangelii annuntiavit, non Apoſtolum iſtum hoc nomine inſignitum, ſed Diaconum, qui & Evangeliſta ideo dicatur, fuiſſe probat. Eunuchum autem Candaces miniſtrum, non Gentilem, ut nonnulli putant, ſed aut Judæum, aut ſaltem Proſelytum fuiſſe ſtatuit: Chryſoſtomum autem non aſſerere, quod, ut paſchatos feſto intereſſet, Hieroſolymam profectus ſit, contra Baronium monet: aſt quod Auguſtinus velut ex Actis Apoſtolorum refert, Spiritum Sanctum ſuper Eunuchum delapſum, id in hodiernis Novi Teſtamenti codicibus non legi, legi tamen in nonnullis manuſcriptis. Neronianæ perſecutionis hiſtoriam texens, ad Epiſtolam ad Diognetum provocaverat. In Notis ergo uberius demonſtrat, Juſtinum Martyrem neutiquam pro ejus auctore haberi poſſe. Neronis autem perſecutionem non particularem fuiſſe, ſed per totum Imperium ſe diffudiſſe, contra Dodvvellum aſſerit. Subjungit quoque nonnulla de quibusdam martyribus Etruriæ, de actis Vitalis, de reliquiis Urſicini, ut & de Hermagora & Fortunato Aquileienſi. Ad Gervaſium Protaſiumque Martyres delatus, hoc ſibi potiſſimum evincendum ſumſit, ſub Nerone eos mortem pro doctrinæ cœleſtis veritate ſubiiſſe. Ambroſii Epiſtolam quinquageſimam tertiam, unde multa quæ huc ſpectant, deſumi ſolent, ſpuriam eſſe pronuntiat. Multa quoque de utriusque reliquiis addit. De Nazario autem & Celſo verba faciens, Acta, unde horum vita peti ſolet, ſpuria eſſe contendit. Matrem Nazarii a nonnullis Perpetuam vocari monet, & a Nazario Mediolanenſi, Nazarium Romanum itidem Martyrem, diſcernendum docet. Hinc ad Marcum Evangeliſtam progreditur. Acta ejus a Bollando edita ſeculo demum IV aut V conſcripta, & hinc non adeo

magnæ,

Digitized by Google

magnæ, ſed tamen nec nullius auctoritatis eſſe, pronuntiat. Marcum vero ſeptuaginta diſcipulis annumerandum eſſe negat. Evangelium ab eo anno 45 conſcriptum putat, & quidem Græco, non Romano idiomate. Ultimum quoque Evangelii hujus caput ab ipſo Marco additum fuiſſe, probat. Præterea, ut alia minoris momenti prætermittamus, rationibus comprobat, Marcum anno 49 in Ægyptum miſſum eſſe. Hinc de Therapeutis Philoni commemoratis diſſerendi illi ſubnaſcitur occaſio, quos Chriſtianos fuiſſe, contra nonnullos recentiores cum Euſebio aſſerit, & Blondellum cum Eſſenis male eos confudiſſe obſervat. Diſputat quoque, an Epiſcopi Alexandrini olim a Presbyteris conſtituti ac ordinati ſint? & an alii in Ægypto præter Alexandrinum fuerint Epiſcopi? Illud negat: hoc affirmat. Mortuum autem eſſe Marcum A. C. 68 aſſerit, idque argumentis evincit. Reliquias ejus excutiens, hiſtoriam, quam Bollandus aliique de translatione corporis Marci in urbem Venetam afferunt, genuinam eſſe inficiatur: Johannem vero Marcum Mariæ filium, nec cum Johanne Evangeliſta, nec cum Marco Evangeliſta confundendum eſſe, ſedulo inculcat: Marcum autem Barnabæ cognatum eundem cum Johanne Marco fuiſſe, veroſimile exiſtimat. De Apollinario & Ebionitis poſtquam pauca monuit, & hosce quidem circa tempora Domitiani eccleſiam turbaſſe probavit, de Herma, cui liber *Paſtoris* nomine inſignitus tribuitur, uberius diſquirit. Nimirum librum iſtum Hermæ paulo ante Domitiani perſecutionem ſcriptum eſſe, probat; aſt Hermam fuiſſe Sacerdotem, contra Dodwellum negat: genuinum quoque eſſe iſtum librum, qui hodienum *Paſtoris* titulum præfert, contra Cocum & Rivetum demonſtrare annititur, tandemque monet, cum Herma non confundendum eſſe Hermem Pii Pontificis fratrem. Ex iis, quæ ad perſecutionem Domitiani notavit, hoc ſaltem obſervamus, quod A. Chriſti 95, ſecus ac Baronius aliique ſentiunt, huncce Imperatorem in Chriſtianos ſævire cœpiſſe arbitretur. Dionyſium Areopagitam ſub eodem Imperatore martyrio affectum docet, Græcorumque de eo fabulas explodit. De operibus quæ Dionyſio huic tribuuntur, erudite diſſerit, eaque perperam huic auctori vendicari, adeo manifeſtum eſſe ait, ut nemo antiquitatis mediocriter peritus ea de re dubitare poſſit; ſimulque Natalem Alexandrum ſecus ſentientem notat. Circa vitam Domitillæ hoc agit, ut S.

ut S. Domitillam hanc, eamque virginem, diſtinguat a Domitilla Flavii Oneſimi uxore; cum Victorino quoque martyre non confundendum Victorinum pœnitentem, docet. Lucam Evangeliſtam non Judæum, ſed Gentilem fuiſſe, priusquam Chriſtianorum diſciplinam ſequeretur, valde vero ſimile eſſe ait. Eundem non ipſius Chriſti, ſed Apoſtolorum diſcipulum fuiſſe probat, Græcorumque de eo commenta explodit. Hiſtoriam Evangelicam ab eo anno circiter 53 conditam fuiſſe arbitratur, & contra Eſtium probat. Theophili, cui libros ſuos inſcripſit Lucas, nomine non quemvis Dei amantem, ſed certum hominem indigitari pronuntiat, & alia de morte & reliquiis ejus ſubnectit. Timotheum nec Derbæ, nec Theſſalonicæ, ſed Lyſtræ potius natum eſſe probat: aſt eum cognatum Pauli fuiſſe, probari poſſe abnuit. Eundem a Paulo Philippos miſſum & in cuſtodiam datum anno 62, ex Ebr. XIII. v. 23. colligit. Hinc de Actis Timothei, quæ Polycrati tribuuntur, de tempore quo mortuus eſt, & de corpore ejus Conſtantinopolin translato diſſerit. Tandem de Clemente Romano obſervat, nonnullos aſſerere, quod Petrum in Epiſcopatu Romano immediate exceperit: alios autem, quod quartum inter Epiſcopos Romanos occupet locum. Fatetur difficile eſſe, veterum ſententias hac ſuper re conciliare; tandem tamen Baronii ſententiam, a qua Cotelerium quoque, Bollandum, & Alexandrum non procul abeſſe ait, approbat, quod Clemens a Petro Epiſcopus eccleſiæ Romanæ fuerit conſtitutus, ſed quod ſua ſponte & Lino & Anacleto ceſſerit, & hiſce demum mortuis hocce munus adierit. In chronologia Lini, & ceterorum Romanæ eccleſiæ Epiſcoporum ad Pontianum usque, Euſebium ſe ſequi dicit, idque non ſine ratione a ſe fieri prolixe probat. Hinc de tempore, quo Linus mortuus eſt, ejusque martyrio, adhuc quædam obſervat, & Cletum eundem cum Anacleto eſſe probat. Epiſtolam Clementis ad Corinthios circa annum 97 ſcriptam eſſe aſſerit, & loca quædam obſcuriora hujus Epiſtolæ illuſtrat, additisque nonnullis de quibusdam Alexandrinis & aliis Epiſcopis obſervationibus, de tempore, quo Clemens mortuus eſt, ejusque martyrio, diſquirit: & tandem de altera Epiſtola ad Corinthios, quæ Clementi tribuitur, & cujus fragmentum Junius cum priori edidit, quædam obſervat.

Pars Secunda hujus Tomi ſiſtit perſecutionem Eccleſiæ ſub Traja-

Trajano, Simeonem Epiſcopum Hieroſolymitanum, Ignatium, Euariſtum Romanum Epiſcopum, hæreſin Elceſaitarum, ac Saturnini & Baſilidis, perſecutionem Eccleſiæ ſub Adriano, Alexandrum Romanum Epiſcopum, Symphoroſiam ejusque ſeptem liberos Martyres, Sabinam, Serapiamque, Teleſphorum Romanum Epiſcopum & Martyrem, cum Hygino ſucceſſore ejus; hæreſes Carpocratianorum, Valentinianorum, & Antitactarum, Marcionitarumque; Pium Papam, hæreſes Ophitarum & Sethianorum, Marcoſianorum & Arconticorum, Papiam Johannis diſcipulum & Millenarios; porro perſecutionem Eccleſiæ ſub M. Aurelio Antonino, Felicitatem ejusque ſeptem liberos Martyres, Polycarpum, Ptolemæum, Lucam & anonymum quendam itidem Martyres, & tandem Juſtinum Philoſophum & Martyrem. Tom. IV. Pars II.

In Notis ad perſecutionem Trajani, Euſebium contra Pearſonium & Dodwellum defendit, quod aſſeruerit, Simeonem Hieroſolymitanum anno 10 Trajani martyrium ſubiiſſe: Tiberiani ad Trajanum epiſtolam ut ſpuriam rejicit: de Antonino Pro-Conſule Aſiæ, de quo Tertullianus, Cæſario Martyre, actis Hyacinthi & Eudociæ, & aliis Martyribus disquirit. Simeonem ad Hieroſolymitanum Epiſcopatum ante annum Chriſti 70 perveniſſe autumat. Ignatium poſt Evodium demum ad Epiſcopatum Antiochenum evectum, ſed a Petro Apoſtolo tamen conſecratum fuiſſe pronunciat, & ita cum Euſebio conciliare Chryſoſtomum annititur: hinc varios de Evodio Antiocheno rejicit errores, & de Actis martyrii Ignatii, pace Eccleſiæ Antiochenæ, Rufo quoque & Zoſimo diſputat. Epiſtolam ad Polycarpum Ignatio vendicat: Ignatii autem ad Philippenſes & alias nonnullas ſuppoſititias eſſe agnoſcit. Addit denique nonnulla de morte Ignatii ejusque reliquiis. Diſquirit porro, quamdiu Epiſcopatui ſuo præfuerit Evariſtus. Baſilidem & Saturninum poſt Apoſtolorum demum ætatem, & quidem ſub Adriano vixiſſe affirmat. Et ad Adriani quidem perſecutionem, qua Chriſtianos vexavit, delatus, de Martyribus nonnullis & Sanctorum actis diſceptat: Quadratum anno Chriſti 126 Apologiam ſuam Imperatori exhibuiſſe pronuntiat, eumque cum Epiſcopo Athenienſi, cui itidem Quadrati nomen hæſit, neutiquam confundendum eſſe, ſedulo inculcat. Ex iis, quæ ad vitam Alexandri Romani Pontificis notavit, maxime obſervatu digna ſunt chrono-

Digitized by Google

logicæ. Alexandrum itaque anno Chriſti 119, tertio Adriani, mortuum eſſe pronuntiat: circa annum, quo Primus, Epiſcopus Alexandrinus quartus, mortuus eſt, Euſebium notat: Juſtum autem, quintum Alexandrinæ Eccleſiæ Epiſcopum anno 133 mortem obiiſſe memorat: Sixtum I, Episc. Romanum, quem & aliis Xyſtum dici obſervat, A. 128 die 23 Decembris, mortuum eſſe putat, idque rationibus confirmat. In notis ad vitam Symphoroſiæ ſollicitus eſt de quibusdam Sanctorum Actis, & id genus aliis huc pertinentibus quæſtionibus. De Teleſphoro Pontifice diſputans, errores quosdam communes profligat, notatque Pontificale antiquiſſimum, in quo perperam dicatur, eum Epiſcopatui ſuo præfuiſſe temporibus Antonini & Marci, (ita enim legendum cenſet pro Antonini Macrini:) de tempore etiam, quo Eumenes Epiſcopus Alexandrinus mortuus eſt, itemque quamdiu Epiſcopatui præfuerit Hyginus, diſputat. Ad Hæreticos iterum digreſſus, Carpocratem circa tempora Adriani in ſcenam prodiiſſe evincit: nec falſum eſſe, quod Tertullianus dixit, Valentinum duabus vicibus ex Eccleſia eſſe ejectum, contra Pearſonium autumat. Eundem Valentinum tempore Aniceti Pontificis mortuum eſſe aſſerit; unde falli Tertullianum concludit, qui eum ſub *Eleutherio* adhuc vixiſſe dicit. Fabulam quoque Prædeſtinati de Heracleonte ab Alexandro Pontifice damnato rejicit. Marcionem errores ſuos circa annum 145 ſpargere cœpiſſe, & aliquot poſt annis Juſtinum ſuam edidiſſe Apologiam, prolixe docet. Tertullianum Libro IV contra Marcionem cap. 4. pro Cerdone dixiſſe Marcionem aſſerit, & hac occaſione contra Pearſonium diſputat: quæ Epiphanius de placitis nonnullis Apellis refert, non ſatis cum iis, quæ Tertullianus, Origenes, Euſebius habent, conſentire monet. Pium Pontificem Hygino, non Aniceto ſucceſſiſſe, & quindecim circiter annos Epiſcopatui Romano præfuiſſe, probat. Hermem fratrem Pii eundem fuiſſe cum auctore libri, cui titulus *Paſtor*, contra Baronium denuo negat. Literas quoque ad Juſtum Viennenſem, quæ Pio huic tribuuntur, ſpurias eſſe pronuntiat: & denique de Sanctis quibusdam & eorum Actis non nulla ſubjungit. In notis ad Marcoſianos Baronium perſtringit, aſſerentem, concilium Gangrenſe ſub Conſtantino celebratum in eoque Eutacten condemnatum eſſe. De Papia autem obſervat, eum fuiſſe diſcipulum Johannis Apoſtoli: ſententiam de morte Judæ, quæ

Papiæ

Digitized by Google

Papiæ tribuitur, ſibi neutiquam veroſimilem videri,nec vere Papiæ adſcribi,non diſſimulat. M. Aurelii Antonini perſecutionem illuſtrans, Athenagoræ Apologiam anno 177 ſcriptam,probat: multa quoque de variis Sanctis qui hac ætate martyrio affecti ſunt, Sanctorumque Actis obſervat. In notis ad Polycarpum,hiſtoriam quandam de vita Polycarpi ut ſuppoſititiam rejicit, & de ceteris Epiſcopis, qui ante eum Eccleſiam Smyrnenſem rexerunt, diſſerit. Cumprimis autem in eo operoſus eſt, ut oſtendat, Polycarpum die 23 Februarii, anno 6 imperii Marci Aurelii & L. Veri,ſive 166 Chriſti,martyrio affectum fuiſſe. Refellit hic Pearſonium, autumantem quod Polycarpus anno 147 martyrium ſubierit. Tandem ad Juſtinum perveniens refert,vitam Juſtini jam olim a ſe conſcriptam fuiſſe, priusquam animum ad hosce commentarios edendos induceret. Hanc itaque, paucis mutatis, operi huic inſerere ei placuit. In notis,Juſtinum circa annum 103 natum eſſe,non plane a veritate abhorrere putat. Patrem Juſtini Priſcum, avum Bachium dictum fuiſſe probat. Eundem qua religionem, qua ſtirpem, Gentilem fuiſſe, priusquam Chriſtianorum ſacra amplecteretur: converſum autem eum fuiſſe circa annum 133 affirmat. Quod ad libros Juſtini attinet, breviorem iſtam Diſſertationem ad Gentiles ſive Græcos, non confundendam eſſe cum ejus Exhortatione ad Græcos, monet: ipſam autem Exhortationem omnino Juſtino vendicat, & num eadem ſit cum Elencho ab Euſebio commemorato,diſquirit. Hinc de libro ejus de Monarchia, ſcriptis contra Ariſtotelem, & aliis, quæ perperam Juſtino tribuuntur, diſputat: Apologiam Juſtini prolixiorem primam eſſe, eamque circa annum Chriſti 150 conſcriptam docet: Epiſtolam Antonini ad provincias Aſiæ de Chriſtianis agentem, non Marco Aurelio,ſed Tito Antonino Pio tribuendam prolixe evincit: alteram eamque minorem Juſtini apologiam ad Marcum Aurelium ſcriptam putat; tandemque de Actis, ut vocantur, Juſtini diſquirit.

In Tertia denique Tomi II parte de Concordio Presbytero & Martyre Spoletano, Aniceto Papa, Melitone Epiſcopo Sardenſi; Encratitis, Severianis, Apoſtolicis & Hydroparaſtatis hæreticis; de Montaniſtis & Cataphrygibus, Dionyſio Epiſcopo Corinthio, Claudio Apollinari, de Bardeſane hæreſeos conditore ejusque filio Harmonio, de Alogis hæreticis, & Sotere Papa, diſſerit.

In notis ad Concordium, Anicetum & Melitonem, de Sanctis nonnullis & Sanctorum Actis, ut & difficultatibus nonnullis chrono-

logi-

Tom. II. Pars II.

logicis diſſerit: Melitonem autem Sanctis annumerare non dubitat, etiamſi ab Anthropomorphitarum errore non alienus fuerit. Tatianum Encratitarum aliorumque hæreticorum principem & patrem rhetoricam docuiſſe, ex Euſebio probari poſſe negat. Abnuit quoque, Concordiam ſive Harmoniam Tatiani hodie ſupereſſe. Montaniſtarum hæreſin circa annum Chriſti 171 caput extuliſſe aſſerit: Myſiam Montani patriam partem Phrygiæ fuiſſe autumat, indeque Montanum & Phrygium, ejusque ſectatores Phrygios, itemque Cataphryges dictos fuiſſe. Eleutherium Papam Martyresque Gallos Euſebio memoratos Montaniſtarum hæreſi faviſſe negat: aſt Victorem Papam iis plusculum indulſiſſe agnoſcit: Epiſtolam Serapionis contra Montaniſtas in Concilio quodam ſcriptam putat: Apollonium cum Thraſea & Aſterio Urbano, & hunc rurſus cum aliis ſubinde confundi monet. Hinc nonnullis de Zotico obſervatis, concilium Iconienſe tempore Firmiliani circa annum 231 celebratum fuiſſe pronuntiat: perperam a Blondello aſſeri, quod Epiphanius docuerit, tempore Johannis Evangeliſtæ Thyatiræ nullam fuiſſe Eccleſiam, probat: Montaniſtas paſſionis Chriſti ſolennia die 6 aut 7 Aprilis peregiſſe, & hinc ſequenti die Dominica feſtum Reſurrectionis celebraſſe, valde ſibi veroſimile videri, fatetur. Ad vitam Dionyſii Corinthii, varia commenta, quæ de eo circumferuntur, explodit. Apollinarium Hierapoli natum eſſe, non ſatis ſolide a Bollando probari dicit, & opus quod Apollinario huic contra Montaniſtas tribui ſolet, ei abjudicat. Bardeſanem opus ſuum contra fatum Marco Aurelio inſcripſiſſe negat, & tandem in notis ad vitam Soteris deloco quodam Dionyſii Corinthii, & anno quo Soter mortuus eſt, diſceptat.

Comparet quoque in hoc opere prolixa & erudita epiſtola ad R. P. Lami, in qua diſceptatur, an Chriſtus Servator in ultima cœna agnum paſchalem comederit? & an Johannes Baptiſta duabus vicibus in carcerem fuerit conjectus? Illud negaverat *Lami* in Harmonia Evangelica: hoc affirmaverat. Tillemontius contra in utroque a P. Lami diſſentit. Tres autem Epiſtolæ hujus ſunt partes: in prima ſententiam ſuam eamque communem, quod omnino Chriſtus pridie paſſionis ſuæ agnum Paſchalem comederit, adſtruit, & ad præcipua argumenta, quæ oppoſuerat Lami, reſpondet: in ſecunda dubia quædam levioris momenti diluit: in tertia denique alteram Lami de duplici Johannis captivitate ſententiam impugnat. Agmen claudit Compendium Chronologicum, in quo, quæ tum in Commentariis hisce conſcribendæ hiſtoriæ eccleſiaſticæ inſervientibus, tum in Hiſtoria Imperatorum a ſe edita, memoratu digna occurrunt, ſecundum ſeriem temporis diſponuntur.

ACTORUM ERUDITORUM,

quæ Lipſiæ publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. III. Sect. III.

TRAITE' DE MECANIQUE, OU L' ON EXPLIQUE tout ce &c.

h. e.

TRACTATUS DE MECHANICA, IN QUO ID OMNE quod ſcitu neceſſarium eſt in artium exercitio, nec non proprietates corporum gravium, quarum cognitio magnum uſum habet in Phyſica, explicantur: Auctore DN. DE LA HIRE, Profeſſore Mathematum Regio & Academiæ Scientiarum Socio.

Pariſiis ex typographeo Regio, apud Joh. Aniſſon, 1695. 12. plag. 21.

Cum pleraque veterum ſcripta Mechanica temporum invidia nobis ſubtraxerit, paucique ex recentioribus in ſcientia motus tradenda cum fructu elaborarint, non poterit non gratiſſimus eſſe Matheſeos & Philoſophiæ naturalis ſtudioſis hic liber, quo doctiſſimus Auctor 126 propoſitionibus accurate complexus eſt, quæ ad ſolidorum æquilibrium cognoſcendum pertinent. Cum enim nonnulli recentiorum Archimedis tantum ſuppoſitionibus fuerint uſi, alii rejectis illis novas adoptarint, quas tamen Auctor ſolas non ſufficientes deprehendit ad bonam demonſtrationem efficiendam, quidam denique maxime principalem propoſitionem inſtar ſuppoſitionis ſumſerint; conatus ille eſt hoc in opere propoſitiones omnes demonſtrare more Geometrarum veterum, nullo uſus vel axiomate, vel propoſitione fundamentali, præter illam, quam omnes, qui de Mechanicis ſcripſerunt, ab initio ſtatim ſupponunt; eamque ut magis redderet evidentem, in prima propoſitione demonſtravit per aliam magis univerſalem, nullique in Phy-

ſica dubitationi obnoxiam, nimirum in potentiarum viribus æſtimandis, ſi omnia ex utraque parte ſint æqualia, momenta quoque illarum æqualia eſſe. Poſtquam ergo ſuppoſuit (1) Figuram corporis non mutare ejus gravitatem, poſſeque grave ut ſuperficiem, aut lineam, aut punctum ejusdem gravitatis conſiderari; (2) Directiones duorum corporum gravium machinæ adplicatorum eſſe parallelas; (3) Gravia in omnibus punctis ſuæ lineæ directionis æque gravitare: accedit ad machinarum explicationem, inprimis vectis, ad quem etiam reliquas machinas reducit, tam recti quam angularis: ita ut primum conſideret corpora tanquam nullam extenſionem habentia, ne diverſæ diſtantiæ a centro terræ & diverſa media demonſtrationes dubias reddere poſſint; deinceps autem oſtendat, quænam poſſit accidere corporibus mutatio reſpectu diverſarum directionum ſuarum partium verſus centrum terræ, in Hydroſtatico tractatu, propediem ut ſperamus edendo, explicaturus, quæ contingant corporibus motis in diverſis mediis liquidis. Speciatim in Cuneo, ſi vis eum pellens, tanquam potentia conſideretur, nullo habito ad percusſionem reſpectu, & tota reſiſtentia corporis non elaſtici ſita concipiatur in fibris ſeu ligamentis, quibus continetur, poſitis in linea F R, demonſtrat, ſive Cuneus perfecte durus & lævis nitatur contra corpus findendum in D & E, ut in fig. 1, ſive in D F & E F, ut in fig. 2, ſemper potentiam, cujus directio eſt ſecundum lineam N S C F, ad reſiſtentiam in ſtatu æquilibrii eſſe ut F D ad L D, ſeu in caſu fig. 2. ut NA ad A C. Neque vero potentiarum machinis applicatarum vires ſolum determinat, & ſubinde quæ in illarum uſu obſervanda ſunt notat doctisſimus Auctor, ſed iis etiam alia affinia & ſcitu jucunda adjicit, qualia ſunt quæ docet de tribus potentiis idem punctum per diverſas directiones trahentibus, & in æquilibrio conſtitutis; de inveniendo centro gravitatis linearum, ſuperficierum & ſolidorum; de moletrinis alatis & calculo virium, quas ventus in alas exerit; de figura quæ danda horologio fuſo, ut tractio elateris æqualis reddatur; de majorum rotarum in vehiculis præſtantia præ minoribus, & his ſimilia. Atque hæc quidem prioribus 108 propoſitionibus traduntur: in reliquis autem agitur de principiis mechanicis ad motus animales explicandos adhibendis; de vi chordarum humectatarum in attollendis ponderibus; de forma cycloidali dentium aut brachiorum in machinis hydrauli-

TAB. II. Fig. 1. & 2.

draulicis, &c. Inprimis accurate exponitur de percuſſione, centro percuſſionis & oſcillationis, motu gravium in planis inclinatis & cycloide, motu projectorum, ac reſiſtentia ſolidorum: ita ut coronidis loco tria non vulgaria reſolvantur problemata, quorum primum docet, chordæ non gravis partibus applicare pondera, ut quamlibet figuram curvam recipiat; ſecundum, invenire figuram ſuperficiei in omnibus ſuis partibus æque gravis, quæ terminata duabus lineis parallelis ſua gravitate curvedinem datam quamcunque aſſumat; tertium, determinare quanto ſint onerandi pondere lapides fornicum, ut omnes maneant in æquilibrio, tametſi ſuperficies, quibus ſe tangunt, ſint maxime expolitæ.

THE ANTIQUITIES OF PALMYRA, &c.

Hoc eſt:

ANTIQUITATES PALMYRENÆ, URBIS ILLIUS Ejusque Imperatorum hiſtoriam, ab ea condita usque ad noſtrum ævum complexæ. Accedit Criticarum Obſervationum Appendix de nominibus, religione & forma regiminis Palmyrenæ regionis. Nec non Commentarius ad Inſcriptiones nuper ibi repertas. Auctore ABRAHAMO SELLERO.

Londini apud Sam. Smith & B. Walford, 1696. in 8. plag. 25.

Celebratiſſimæ olim per Orientem urbis Palmyræ venerabiles reliquias, de magnificentia ejus in flore ſuo adhuc conſtitutæ abunde teſtantes, ante annos non adeo multos, celeberrimum Mercatorum Londinenſium, quorum induſtria cum orientalibus orbis partibus commercia florent, Collegium quosdam ex ordine ſuo, quos rerum hujusmodi ſcrutatione bene de litteris merendi accenſos eſſe noverat deſiderio, rimari juſſerat. Qui licet ejus, qui rerum ſummæ iſtis in locis tempore illo præerat, Arabum Principis perfidia, quæ prima vice difficillimum iſtud iter molientibus gravis fuerat, ita ut bonis per vim ereptis, de vita propemodum iis fuerit dimicandum, a nobili adeo inſtituto deterreri potuiſſent; denuo tamen illud, felicioribus auſpiciis, anno 1691 aggredi fuerunt auſi. Quorum etiam Ephemeridis, quicquid in moleſtiſſimo itinere notatu dignum obſervatum ab iis fuerat, præci-

Digitized by Google

præcipue autem accuratam ruderum Palmyrenorum delineationem
complexæ,& illuſtri Regiæ Londinenſi Societati oblatæ,ejusdem Socie-
tatis beneficio,una cum eorum,qui antea (anno nimirum 1678) idem
iter, fruſtra licet ſuſceperant,Diurno,curioſis hujusmodi rerum ama-
toribus copia in Actis (Transactions) Philoſophicis facta fuit. De-
dit illa res clarisſimo Sellero, cujus alibi quoque honorifica, quam
meretur, mentio in Actis noſtris habetur, occaſionem, & hiſtoriam
illius urbis fuſius perſequendi, & reperta ibi antiquitatis monumen-
ta ingenii ſui luce illuſtrandi. Quod ipſum poſt Hallifaxium & Hal-
leyum, quorum de hiſtoria Palmyrenorum & repertis apud eos an-
tiquis monumentis ſtricturas nonnullas eadem illa Societas publici ju-
ris fecerat, quam præſtiterit feliciter, facile Lectores judicaturos
ſperamus, ubi brevem rerum potisſimarum ſummam a nobis acci-
pere non fuerint dedignati. Quam eo magis acceptam iis fore
non dubitamus, quo impatientius hactenus, promiſſum aliquando
ab illuſtri Cupero de urbe Salomonis ejusque reliquiis opus, a ple-
risque novimus eſſe expectatum. Hiſtoriam itaque nobilisſimæ hu-
c.II.p.3. jus urbis ab ipſis Salomonis temporibus Sellerus auſpicatur. Il-
lum enim Tadmorem, quod antiquisſimum urbis nomen fuit, hodie
quoq; ab incolis tractus iſtius retentum, condidiſſe, ex 1. Reg. IX, 18
& 2. Chron. IIX, 3. 4. probat; prætereaque Abulfaraji, Joannis Ma-
lelæ, & Joſephi teſtimoniis confirmat, de ipſo illo Tadmoris æque
ac Palmyræ nomine in Appendice prolixius acturus. Interea tamen
in eam ſententiam proclivis eſſe videtur, quæ cum Arabe libri Chro-
nicorum interprete, reſtauratorem potius quam primum condito-
rem Tadmoris, ſive Palmyræ, Salomonem fuiſſe cenſet. Cum impro-
babile non ſit, loca iſta, in quæ Noachica arca poſt diluvium
delata fuiſſe creditur, mature admodum habitata excultaque fuiſ-
c.III.p.6. ſe. De ſitu inde ejus ex Ptolemæo, Plinio, Joſepho & Chronico
p.7. Alexandrino agit, ſolique ſalubritatem ex Joſepho & Longini qua-
dam ad Porphyrium epiſtola deſcribit: primos autem incolas, Abra-
c.IV.p.11. hami ex Cettura poſteros fuiſſe contendit. Mercatura porro eam
præcipue effloreſcere cœpiſſe, & ad iſtud, in quo aliquantisper con-
c.V.p.16. ſtitit, faſtigium evectam eſſe docet. Imperii formam pro temporum
diverſitate variam fuiſſe putat: Salomonis ævo per ςρατηγοὺς & ἡ-
γεμόνας, quorum Joſephus Ant. VIII, 2 meminit; poſt Craſſi in O-
riente

riente cladem per toparchas illud adminiſtratum fuiſſe exiſtimans;
donec Plinii tandem ævo αὐτονόμος evaderet, ſub Caracallæ autem p. 17.
imperio in Coloniam Romanam abiret, & ſub Odenatho denique
& filiis ejus in Oriente imperium acquireret: a quo faſtigio ab Au-
reliano detruſa, noſtro ævo Arabum Principum cuidam, Turcis p. 18.
tributum pendenti, obſequium præſtare ſoleat. Religionem quod
attinet, Judaicam ibi Salomonis ævo obtinuiſſe non dubitat, Judai- c.VI, p.19.
caque nomina ſuperioribus etiam temporibus complura ibi obvia
fuiſſe obſervat. Quid quod ipſa Zenobia, (quam, utut a Cleopatra
genus repetat, originem tamen Palmyræ debere non dubitat, patre
quippe ejus, imperio ab ea jam amiſſo, ibi adhuc degente,) Judæos
mores fuerit ſecuta? in cujus gratiam quoque, honorificam adeo
ſcriptorum Moſis mentionem facere Longinum arbitratur. Quantum p. 20.
ad gentiles, quæ poſtea ibi invaluerunt, ſuperſtitiones, nomina ido-
lorum quorundam, qualia *Alagbelus*, *Malachbelus*, *Jaribolus*, *Ve-
nus Aphacitis*, ex monumentis Palmyrenis commemorat. Chriſtia-
niſmum tamen primis ſtatim temporibus radices ibi egiſſe, perſua-
ſum habet, & Epiſcopos quosdam urbis ex ſubſcriptionibus Con-
ciliorum commemorat: quorum primus eſt, qui Nicæno concilio
ſubſcripſit, *Marinus*. Similiter ex martyrologiis Martyres quosdam
Palmyrenos producit, e quorum memoria de Chriſtianiſmo ibi p. 21.
quandoq; florente, ſed a Mahometaniſmo ſenſim oppreſſo, conſtare
queat. Jam porro ad varia fata Palmyrenæ urbis deſcribenda pergit:
nil tamen ante exercitam a M. Antonio in eam crudelitatem, ſucceſſu c. VII.
tamen deſtitutam, & ab Appiano deſcriptam invenit, quod notari p. 26.
admodum mereatur. A quo tempore rurſum usque ad Trajani æ-
vum libertate ſua fruentem, ſine inſigni rerum viciſſitudine eam
floruiſſe obſervat. In illius autem expeditione contra Parthos & Ar- c. VIII.
menos, quam ex Dione deſcribit, multa tuliſſe Palmyram eo argu- p. 30.
mento colligit, quod ſi aliter ſeſe res haberet, opus non habitura
fuiſſet favore & liberalitate Hadriani, qui eam reſtauratam nomi-
ne ſuo Hadrianopolin appellari voluit. Indeque nummus apud Pa- p. 34.
tinum p.203, præferens ΑΔΡΙΑΝ ...... ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC, non
ad Hadrianopolin Thraciæ, vel Cyrenaicæ, ſed ad Palmyram, quic-
quid contra dicat Harduinus, referendus ei eſſe videtur. Nam non
Metropoleos tantum nomine inſignem fuiſſe Palmyram, ex Ptole-

mæo probat: ſed imaginem quoque mulieris tumulo asſidentis in nummo expreſſam,percommode ad eam, montibus & tumulis pasſim cinctam, quorum uni arx, ingreſſum urbis defendens, ſit ſuperſtructa,referri poſſe cenſet. Ad eandem alium quoque nummum apud eundem Patinum p. 302 pertinere credit, in cujus parte averſa ſagittarius exhibetur, quo militum genere Palmyram præſtitiſſe ex
p. 35. Hiſtoricis notum eſt. Imo ad iſtud Adriani beneficium,varias etiam
C. X. p. 38. inſcriptiones Palmyræ repertas reſpicere monet. Breviter deinceps, quomodo Colonia a Caracalla reddita fuerit, in matris Juliæ Domnæ gratiam, quæ Syræ originis erat, poſtmodum autem Alexandro Se-
p. 40. vero in expeditione contra Perſas auxilia miſerit, perſtringit. Et ſic ad Odenathum denique, & filios reliquamque familiam devenit,cujus ope cum ad ſummum felicitatis culmen perducta Palmyra fuerit,prolixisſime in ejus hiſtoria verſatur. Ubi tamen Uranii Ἀραβικὰ,in quorum ſecundo libro fuſe Palmyræ res perſecutus fuit,Domnini item Antiocheni & Philoſtrati Athenienſis huc pertinentia monumenta intercidiſſe, graviter dolet; nec minus periiſſe queritur panegyricam in Odenathum Longini orationem : quæ omnia ſi temporum evaſiſſent injuriam, jejunis Latinorum ſcriptorum narratio-
c. XI--XVI. nibus de Palmyræ rebus facile carere poſſemus. Interea tamen ex iis qui ad manus noſtras pervenerunt Hiſtoricis, Agathia, Zonara, Georgio Syncello,Zoſimo,Joanne Malela,Sexto Rufo,Treb.Pollione, Oroſio fuſe ſatis Odenathi res perſequitur. E quibus hoc loco
p. 72. nihil aliud attingere placet, quam quod nummos Gallieni ad annum C. 266 pertinentes, in quibus pacis Auguſtorum, & concordiæ Auguſtorum mentio habetur, minus recte de pace inter Gallienum & Valerianum Juniorem interpretari Illuſtrisſimum Comitem Biragium (cujus mortem,quæ Calendis Aprilis anni hujus 1697 ipſi obtigit, merito dolemus) Auctor exiſtimet. Duo enim ejus rei ſuppetere ſibi ait argumenta, primum, quod Auguſtus nondum fuerit anno 266 Valerianus, ſequenti demum anno iſtum honorem adeptus, uti ipſe fateatur Biragius. Alterum,quod nullæ cum Valeriano lites Gallieno fuiſſe uspiam legantur. Ideoque ipſe de pace cum Odenatho a Gallieno facta, cujus Treb. Pollio p. 184 memi-
p. 59. nerit, nummos illos potius explicat. Auguſtum enim Odenathum fuiſſe,& a Gallieno in imperii ſocietatem, poſt rem contra Perſas bene geſtam cooptatum,ejusdem Hiſtorici auctoritate pag. 180 evincit,fru-
ſtra

ſtra eſſe oſtendens illos, qui inter Tyrannos eum retulere. Poſt ex-
poſitas Odenathi res ad Zenobiam pergit, cui Orientis imperium poſt c.XVII.p.76.
mariti Odenathi, ut & privigni Herodis fata, ceſſit, eidemque
Septimiæ prænomen fuiſſe, ex nummis obſervat. Ejus fratrem fuiſ- p. 78.
ſe Lucium Epidium Achilleum, qui XX poſt Palmyram ab Aure-
liano evaſtatam anno Ægypto præfectus, Imperii ſigna arripuit,
probabile ſibi eſſe fatetur, eo potiſſimum inducto, quod parens
etiam ejus Achillei nomine appellatus fuerit. Inde autem reliqua c.XIIX--
quæ ad familiam, corporis animique virtutes, eruditionem, religio- XXV.
nem, mores, & res geſtas ſtupendæ hujus Fœminæ ſpectant, accura-
te exponit. Religionis ejus occaſione quos taxat, inſignes duos errores p. 86.
commemorare hic juvat. Alter Triſtani eſt, qui Photii auctoritate
narrat, Odenathum etiam, Zenobiæ maritum, Judaicam amplexum
eſſe religionem, ab uxore, quæ a Paulo Samoſatenſi ad Judaicam
Eccleſiam adducta fuerit, perſuaſum. Cum tamen hujus traditio-
nis nec vola nec veſtigium apud Photium exſtet: & turpiſſimus error
ſit, a Paulo Samoſatenſi, hæretico quidem, ſed Chriſtiano tamen
Epiſcopo, ad Judaiſmum converſam dicere Zenobiam. Alter Ni- p. 87.
cephori eſt, a quo traditam l. VI c. 27 hiſtoriam falſam plane eſſe,
& male accepto Theodoriti loco, lib. II de Hæreſibus, ubi de Pau-
lo Samoſateno agit, originem debere perſuaſiſſimum habet. Poſt C. XXVI. p.
infauſtam Zenobiæ captivitatem quid ſub Achilleo parente ejus ten- 117.
taverint Palmyreni, vel ut Zoſimus ait, ſub Antiocho, in ſequen-
tibus exponit, quaque ratione ad evaſtationem urbis inductus Au- C. XXVIII.
relianus victor fuerit, explicat: Marci item Firmii, collapſas Zenobiæ p. 121.
fortunas reſtaurare auſi, infelices ſucceſſus ex Vopiſco narrat.
Ipſam autem Zenobiam quæ fata Romæ poſtea manſerint, ex Lati- c.XXVIII. p.
nis potius Hiſtoricis, Hieronymo, Eutropio, Treb. Pollione, quam 124.
e Græcis longius remotis, Zoſimo puta, Joanne Malela, Zonara &
aliis diſcendum exiſtimat. Atque in ſpecie nonnulla de villa ei in c.XXX.p.133.
Tiburtino ab Aureliano conceſſa, & nomine ejus appellata, ex Fulvii
Carduli Antiquitatibus Tiburtinis affert, imo & de filiorum ejus,
Herenniani & Timolai, exitu diverſas auctorum ſententias adducit.
Ipſam Palmyram vero, etſi miſere ab Aureliano deformata, omni- c. XXXII. p.
buſque privilegiis ſuis exuta fuerit, penitus tamen deſtructam haud 140.
cenſet fuiſſe, utpote quæ adverſus Perſas propugnaculi loco potue-

rit

rit inſervire: unde a Cerronio Baſſo ei præfecto Solis quoque templum
p. 141. deſtructum reſtaurari Imperator voluerit. Et in eo quidem ſtatu eam perſtitiſſe usque ad Diocletiani tempora cenſet, quibus Hieroclem Palmyrenæ provinciæ præfectum fuiſſe legimus in inſcriptione Palmyræ reperta, quæ honoribus Diocletiani, Maximiniani, Conſtantii, & Galerii, ob feliciter poſita urbis *Caſtrorum* fundamenta, conſecrata eſt: in cujus urbis origines hac occaſione paulo diligentius ſimul inquirit, eamq; anno Chriſti 298 ædificari cœptam eſſe colligit.
c. XXXIII. Honorio imperante, præſidia Palmyræ, ad Ducis Phœniciæ provin-
p. 150. ciam tum ſpectantis, Præfectum primæ legionis Illyricæ obiiſſe, ex Notitiis Imperii eo tempore, uti eruditorum fert ſententia, collectis probat. Atque hanc ejus fuiſſe conditionem tum, cum Stephanus ſuum περὶ πόλεων opus ederet, putat: hinc enim eſſe ait, quod
p. 151. Φρέριον τῆς Συρίας ab eo appelletur. Inde vero ex Procopio *de Ædificiis*, Juſtiniani de reſtauranda ea conſilium exponit, atque eum arcis prope Palmyram, cujus hodienum rudera ſuperſunt, conditorem eſſe ſtatuit, uti & aquæductus quinque milliarium iter ſub
c. XXXIV. terra conficientis, & ſtructo ex marmore ſpurio fornice tecti. In
p. 154. Mahomedanorum denique poteſtatem circa annum 638 eam deveniſſe dicit, a quo tempore non munimentorum tantum cura nulla amplius habita fuerit, cum propugnaculum deinceps non extiterit, Perſia quoque Mahomedanis parente, ſed commerciorum quoque beneficium urbi huic perierit, ob aſſiduas Mahomedanorum cum Chriſtianis inimicitias, mercatorum ſocietatibus tuto iter iſthac facere prohibitis. Ut adeo commerciis cum Sinu Perſico interceptis, Palmyra in deſerto ſita, nulloque alio quam commerciorum beneficio ſeſe tueri valens, in paupertatem, qua nunc premitur, præceps fuerit data. Alios poſt illa tempora minoris momenti eventus nunc
p. 157. præterimus. Id forte notatu non indignum, exiguum illum fluvium, quem Palmyram alluere Ptolemæus, cum Euphrate vero poſtea jungi Marius Niger tradit, cujusque nullum hodie veſtigium apparet, periiſſe, ex clariſſimi Selleri ſententia, terræ motu, quem anno 859 in tractibus illis ſæviſſe conſtat: qui eum ipſum eſſe fluvium cenſet, quem illo tempore evanuiſſe Elmacinus memoriæ prodidit.
p. 159. Denique poſt collapſum Calipharum in Babylonia imperium, in Mamalucarum manus, & poſt eos deſtructos in Turcarum Imperatoris

toris poteſtatem Palmyram incidiſſe dicit, ſub quo hodienum a Principibus nationis ſuæ, quos Elmiros appellant, gubernentur Palmyreni, raptu plerumque vivere asſueti.

Potisſimis hiſtoriæ Palmyrenæ capitibus traditis, reſtat ut ex appendice Criticarum Obſervationum ſpeciminis loco unam vel alteram afferentes, reliquarum obiter indicium faciamus. Primo itaque ſtatim loco de utroque urbis nomine, *Tadmor* nimirum & *Palmyra* agit. Primum quod attinet, Hebræi codices תדמר id ſcribunt, LXX interpretes Θεοδμός, vel ut Alexandrinus codex habet, Θεδμός. Quamobrem inepte ab Harduino in ſuis ad Plinium notis *Theudemer*, a Joſepho vero Θαδαμόρα nomen illud ſcribi, Auctor exiſtimat. Parum deinde memorat aliquando abfuiſſe, quin ipſe quoque cum Sponio atq; aliis, Hieronymi auctoritate ſibi perſuaderi paſſus fuerit, *Thamar* apud Ezechielem cap. 47 eandem urbem cum *Tadmur* ſive Palmyra eſſe. Jamque in eo ſe fuiſſe dicit, ut LXX interpretum verſionem ex Hebræis codicibus correcturus, pro ἀπὸ Θαιμὰν καὶ Φοινικῶνος, legeret ἀπὸ Θαιμὰρ τῦ καὶ Φοινικῶνος (h. e. *a Thamar, quæ & urbs palmarum ſive Palmyra dicitur*). Veruntamen poſtmodum ſe deprehendiſſe ait, Prophetam dicere, *Thamar* urbem a meridionali parte Judææ terminum conſtituere, cum *Tadmur* contra in orientali plaga poſita ſit: atque adeo repudiata Hieronymi ſententia, diſtinguendas duas urbes iſtas cenſet. Hieronymum autem nil aliud quam urbis *Tamar* etymologiam decepiſſe, putat, quæ *palmam* notat, a qua ipſum *Palmyræ* nomen quoque eſſe, perperam ſibi, cum Græcæ originis hoc nomen ſit, perſuaſerit. Indeque optimam eſſe τῶν LXX lectionem putat, cum Theman omnino, cum Hierichunte ſecundum Targum Jonathanis eadem, meridionalem Judææ partem terminet, a qua Φοινικῶνα ſive Palmetum non longe disſitam fuiſſe, ex Strabone L. 16 conſtet. Jam *Palmyræ* etymologiam quod attinet, rejecta Hieronymi, & Joannis Malelæ ſententia, quorum ille a *Palma*, hic διὰ τὸ πάλαι μοῖραν γενέσθαι τὴν κώμην τῷ Γολιάθ, Palmyram dictam putat; nec non Halleyi opinione, qui a πάλμυς, quod βασιλέα πατέρα Heſychius interpretatur, vel Παλμύτῃ Ægyptiorum Deo vocem illam derivat; ipſe a πάλμη, quod ſcutum Perſicum notat, originem vocis repetit. Quam appellationis rationem non loco tantum, qui propugna-

C. I. p. 175.
p. 176.
p. 178.
p. 180.

culum contra hoſtes fuit, apprime convenire, ſed cum altero quoq;
p. 180. nomine *Tadmur* amice conſpirare putat; præſidium enim Arabibus *Dimaron* ſignificare. Nomina autem, quæ Caſtaldus, Ortelius & Sanſonus Palmyræ hodie ab incolis dari tradunt, explodit, nomenque antiquum *Tadmur* apud omnes eam obtinere dicit. Ut alia autem, quæ de hac urbe notatu digna, maxime autem de eccleſiaſtica ejus dignitate, de ſitu ex Arabibus Geographis, & aliis rebus affert, prætereamus; conjecturam ejus ſaltem adducemus de colonia
p. 181. juris Italici in ea conſtituta. Factum id enim a Caracalla eſſe, Ulpiani auctoritate ſupra affirmavit; jam tamen in ea fere ſententia ſe eſſe ait, ut a parente ejus Septimio Severo coloniam factam eſſe Palmyram dicat, a Caracalla juris Italici privilegiis ei inſuper conceſſis. Conjecturam autem illam duobus firmat argumentis: (1) quod alias quoq; illarum regionum urbes, Rheſaniam puto, Tyrum, Laodiceam, Niſibin, Singaram beneficio iſto affecerit Septimius; (2) quod nomen Septimii frequens adeo ſit in illuſtribus Palmyrenorum familiis, probabili peculiaris reverentiæ ob beneficium aliquod in Imperatorem iſtum indicio. Eadem occaſione nomen ΜΗΤΡΟΚΟΛΩΝΕΙΑC, quod in inſcriptionum aliqua Palmyræ tribuitur, examinat, dividendamque eſſe vocem iſtam putat in ΜΗΤΡΟ. & ΚΟΛΩΝΕΙΑC, ut ſit *Μητροπόλεως κολωνείας*: quæ nomina ita junctim Antiochiæ quoque in nummis tribui ait, cum *μητροκολωνίας*
c. II. p. 187. nomen nuſpiam omnino alibi occurrat. Poſt iſta de nominibus Palmyrenorum, quorum in inſcriptionibus mentio, agit, eaque Hebraica Syriacave maximam partem eſſe, utpote quas linguas locuti etiam antiquitus Palmyreni fuerint, oſtendit. Optare autem hac occaſione ſe dicit, ut iis, quibus Græcas Palmyrenorum inſcriptiones debemus, Syriacos etiam characteres, qui Græcis in omnibus monumentis Palmyrenis, eadem ratione qua in tabula marmorea apud Sponium (in Miſc. p. 1.) ſubjecti comparent, depingere placuiſſet. Cum enim probabile ei ſit, imo extra omne dubium fere collocetur ex eo, quod Hallifaxius obſervavit, (quod ſcilicet, cum in inſcriptione aliqua Græca opera data eraſum inveniatur Philippi Tyranni nomen, in Syriaca ei ſubjecta eodem, quo in Græca, loco ſimilis lacuna reperiatur, quam idem exoſum nomen olim litteris Syriacis ſcriptum impleviſſe videatur) nihil aliud Syriacis iſtis, h. e.

verna-

Digitized by Google

vernaculis Palmyrenorum litteris contineri, quam quod Græcæ ſignificant; plane non dubitat, inde & Græcarum inſcriptionum, in nominibus præſertim propriis, admiſſos errores emendari, & vetus alphabetum Syriacum cum aliqua linguæ parte reſtitui potuiſſe. Quemadmodum autem iſta ipſa obſervatio penitus dispellit Petiti fumos, quos nobis Syriacam Sponiani marmoris inſcriptionem interpretans, vendere auſus fuit; utpote quam nihil aliud dicere veriſimile eſt, quam adſcripta verba Græca, ΑΓΛΙΒΩΛΩ ΚΑΙ ΜΑΛΑΧΒΗΛΩ ΠΑΤΡΩΟΙϹ ΘΕΟΙϹ ΚΑΙ ΤΟ ϹΙΓΝΟΝ ΑΡΓΤΡΟΤΝ ϹΤΝ ΠΑΝΤΙ ΚΟϹΜΩ ΑΝΕΘΗΚΕ Λ. ΑΤΡ. ΗΛΙΟΔΩΡΟϹ ΑΝΤΙΟΧΟΤ ΑΔΡΙΑΝΟϹ ΠΑΛΜΤΡΗΝΟϹ ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ ΤΠΕΡ ϹΩΤΗΡΙΑϹ ΑΤΤΟΤ ΚΑΙ Τ̄ ϹΤΜΒΙΟΤ ΚΑΙ Τ̄ ΤΕΚΝΩΝ ΕΤΟΤϹ ΖΜΦ ΜΗΝΟϹ ΠΕΡΙΤΙΟΤ: ita non monere hac occaſione non poſſumus, recte omnino doctiſſimum Gallandium apud laudatum modo Sponium conjeciſſe, minus accurate expreſſos eſſe characteres illos, in ea, quam Sponius exhibet, marmoris Romani delineatione. Quamobrem eos ſumma diligentia accuratiſſime deſcriptos Lectorum noſtrorum oculis hoc loco ſiſti non abs re fore judicavimus. Imo ut habeant, in quo exercere poſſint ingenium ii, qui rebus hujusmodi delectantur, addere etiam placuit aliam inſcriptionem Palmyrenis litteris exaratam, quam Hallifaxius exhibet in ſcriptis ad Virum doctiſſimum Eduardum Bernhardum, nuper eheu! nobis ereptum, litteris, quas ab Ill. Societate Regia in Transactionibus Philoſophicis, uti jam diximus, publicatas habemus. Cujus poſterioris, ſi vera eſt Hallifaxii & Selleri modo a nobis expoſita ſententia, ille ſenſus eſſe debet, quem præmiſſa ei verba Græca ſequentia conficiunt: ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΤΟΤ ΤΑΦΕΩΝΟϹ ΕΚΤΙϹΕΝ ΕΞ ΙΔΙΩΝ ϹΕΠΤΙΜΙΟϹ ΟΔΑΙΝΑΘΟϹ Ο ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟϹ ϹΤΝΚΛΗΤ.... ΑΙΡΑΝΟΤ ΟΤΑΒΑΛΛΑΘΟΤ ΤΟΤ ΝΑϹΩΡΟΤ ΑΤΤΩ ΤΕ ΚΑΙ ΤΙΟΙϹ ΑΤΤΟΤ ΚΑΙ ΤΙΩΝΟΙϹ ΕΙϹ ΤΟ ΠΑΝΤΕΛΕϹ ΑΙΩΝΙΟΝ ΤΕΙΜΗΝ. Verum ut ad Sellerum noſtrum redeamus, ſpeciatim ille obſervat, ſequioribus temporibus Græcorum Latinorumque more prænomina ſibi adſciviſſe Palmyrenos, quæ Græca plerumque etiam Latinave habuerint, cognomine ex patria lingua ſemper derivato. Forſan autem malam apud Lectores gratiam non inibimus, ſi quæ de Odenathi inter cætera nomine ei annotare placuit, hic repetamus. Scilicet Enathum a Malela ſemper

Tab. II. fig. 3.

Fig. 4.

p. 191.

p. 194.

Imperatorem illum vocari obſervat, quem, Syrum quippe, & linguæ Palmyrenæ non ignarum, rectius forſan quam alios nomen iſtud protuliſſe exiſtimat: præcipue cum Ennathæ Scythopolitanæ Martyris nomen ab Euſebio quoque commemoratum inveniatur. Hinc vero in eam adducitur ſententiam, ut idem Odenathi, Ennathi & Egnatii ſive Ignatii nomen eſſe ſtatuat: poſtremum enim horum in Latinarum ſaltem aurium gratiam paulo magis fuiſſe immutatum ſibi perſuadet. Atq; inde duos rariſſimos apud Patinum (p. 413) nummos, nec non inſcriptionem quandam a Fulvio Urſino in notis ad Hiſtoriæ Auguſtæ Scriptores (p. 509) publicatam explicat, in quibus inter alia Gallieno Imperatori Ignatii quoque nomen tribuitur. Ipſum itaque illud in Odenathi ſive Ignatii Palmyrenorum Principis gratiam, cum quo Imperatoris etiam titulum ob præclara in Perſas patrata facinora, conſervatumque nominis Romani honorem
c. III. p. 197. rem communicaverat, a Gallieno adſcitum fuiſſe, plus quam probabile ſibi videri fatetur. Magiſtratus inde & publica Palmyrenorum
p. 197. officia in inſcriptionibus memorata fuſe exponit, qualia ἀγορανόμων
p. 204. 210. ſunt, βουλευτῶν καὶ συγκλητικῶν, ἐπιτρόπων δουκηναρίων, γραμματέων, συμποσιάρχων & aliorum. Porro ad idololatricas eorum
p. 217. 230. ſuperſtitiones deſcribendas progreditur. Sicuti autem omnis idololatriæ primas origines a Solis & Lunæ cultu repetendas eſſe per-
c. IV. p. 241. ſuaſum habet, non memoratos tantum in ſacris litteris Pſeudo Deos, Baalem, Molochum, Milchomum, Rimmonem, Chemochum, Chiu-
p. 245. num, Niſrochum, Nergalem, ſed & Saturnum, Jovem, Herculem, Oſirin, Serapin, Belum, Apollinem, Mithram, Marnam, & alios quamplures Solem repræſentaſſe, prolixe oſtendens; (quemadmodum & in Aſtarte, Urania, Iſide, Mylitta, Alilath, Cybele, Junone,
p. 262. Lucina, Diana & Venere, Lunam unice cultam fuiſſe exiſtimat:) ita Syros, & inter eos Palmyrenos, duos illos mundi oculos in præcipuo honore habuiſſe, atque ad eos pleraque idolorum ab iis culto-
p. 264. rum nomina pertinuiſſe arbitratur. Cumque de Sole rem manifeſtam faciat celeberrimum, cujus hodienum rudera ſuperſunt, Solis templum ab Aureliano olim reſtauratum; de Luna potiſſimum agit, quam Veneris nomine eos veneratos dicit. Imprimis enim Venerem Aphacenſem, a fonte prope Naclam (ubi templum Veneris, quam Alilath, i. e. Lunam ibi appellari Abulfarajus obſervat, etiam

erat

erat) ita appellatam, eos coluiſſe, vel ex inſcriptione Palmyrena
conſtare ait, ex qua pateat ἐπιμελητὴν τῆς πηγῆς Ἔφκας (ſive Ἀφά-
κας) Palmyrenos conſtituiſſe. Unde & prolixe de fonte & templo p. 269. 355.
illo, ex Euſebio, Socrate, Zoſimo, Sozomeno, Suida & aliis differen- ſeqq.
di occaſionem arripuit. Malachbelum vero & Alagbelum in Pal-
myrenis inſcriptionibus obvios, non, quod Seldenus exiſtimavit,
hybernum æſtivumque Solem, nec ut cum Sponio Halleyus ſtatue- p. 248.
re videtur, Solem & Lunam repræſentare credit, ſed Solis παρέδρους
& Φρουρούς, qualem Oſiridi, Solem notanti, Anubim Ægyptii quo-
que, Plutarcho teſte, adjunxerint. Quoniam autem Vaballathi in c. IV. p. 272.
nummis aliisq; Palmyrenorum monumentis paſſim habetur mentio,
de eo curatius agere in ſequentibus inſtituit. Et Odenathi quidem
Imperatoris, Zenobiæque mariti, eum filium fuiſſe, Halleyo aliisque
pro ea ſententia militantibus minime concedendum eſſe putat. Quin
potius ejus ex Athenæo Herode, filio, (ex conjuge ante Zenobiam
ducta ei nato) nepotem Vaballathum fuiſſe exiſtimat. Concinnata p. 274.
itaque, duarum præcipue inſcriptionum, quarum alteram ſupra ex-
hibuimus, auxilio Odenathi genealogia, varia obſervat, quibus ſuam
firmari contrariamque everti ſententiam arbitratur. Primo enim p. 272.
id certum eſſe ait, ſuperſtiti adhuc Odenatho nepotes fuiſſe genitos,
quandoquidem υἱωνῶν expreſſa mentio extet in monumento, quod
ſibi liberisque & nepotibus ſuis Palmyræ poſuit. Illos autem ex ſuſ-
ceptis e Zenobia filiis Timolao & Herenniano natos haud eſſe, inde
colligit, quod parvuli adhuc fuiſſe a Treb. Pollione hi dicantur, cum
pater eorum Odenathus periret. Probabile itaque eſſe ait, Herodis,
Zenobiæ privigni (quem Odenathus in imperii ſocietatem ſibi ad-
ſciverit, & cui iniqua nunquam non illa fuerit, ſuos liberos impe-
rio deſtinans) filios, iſtos Odenathi nepotes fuiſſe. Atque inter eos
Vaballathum quoque exſtitiſſe cenſet, qui Herode patre, avoque
Odenatho interemtis, imperium invita arripuerit Zenobia, atque ob
id ipſum, quod inimico in eam animo eſſet, Aureliani gratiam meruе-
rit, quam titulus Imperatoris & in averſa nummorum Aureliani par-
te expreſſa imago abunde faciant teſtatam. Quoniam autem Vo- p. 283.
piſci locus (in Aurel. c. 38), quo *Vaballathi filii nomine, non Timolai
& Herenniani, imperium tenuiſſe Zenobia* dicitur, adverſari huic ſen-
tentiæ videtur; erroris tum ex Treb. Pollione, tum ex ipſo Vopiſco-

(l. c. cap. 22) *ubi filiorum nomine Zenobiam* in Oriente regnaſſe di-
cit, priorem Vopiſci ſententiam revincit; imo ad nummos etiam
provocat, in quibus ſecundi & tertii anni Timolai & Herenniani
mentio habeatur. Et hinc Triſtani admittendam eſſe cenſet loci illius
emendationem, modo MStum aliquod illi faveat. Si tamen nimis
p. 284. dura illa videatur, forſan ſtatuendum eſſe ait, Vopiſcum apud Græ-
cos Scriptores, a quibus omnia ſeſe accepiſſe ipſe fateatur, Οὐαβαλ-
λάθου υἱῶν inveniſſe, quos tamen feſtinanter nimis inſpiciens ita
expreſſerit, ac ſi υἱοῦ in eorum libris reperiſſet. Porro caput Va-
ballathi in averſa nummorum Aureliani parte invicte putat proba-
re, hoſtem eum, non filium Zenobiæ fuiſſe. Quod ſi aliter ſe habuiſ-
ſet, abductum etiam eum cum Zenobia Romam, ut captivus ibi de-
tineretur, oportuiſſe cenſet. Quod tamen factum haud eſſe, ex num-
mis concludit, in quibus ſeptimus Imperii Vaballathi annus memo-
retur, cum quinto vel ſexto poſt Odenathi mortem Zenobiæ, eva-
p. 285. ſtata Palmyra, Romam fuerit commigrandum. Denique cum ur-
geant Viri docti, Herodis mentionem in Vaballathi nummis non
haberi, contra Athenæ vel Athenæi eum in illis filium dici, quo no-
mine appellatum Herodem eſſe probari nequeat; reſpondet Noſter,
primo id certum eſſe, Græcis prænominibus uſos Palmyrenos fuiſſe.
Deinde nummum ex Goltzio affert (p. 73. Theſ.), cujus legenda
ΟΤΑΒΑΛΛΑΘΟC ΑΘΗΝ. ΟΤ.... ita interpretatur Οὐαβάλλαθος
Ἀθηναίου Ὀυορώδου, eam nominis Herodis ſcribendi apud Græcos
uſitatam eſſe rationem, omni dubio carere cenſens. Cæterum non
diſſimulat, ſe aliquando in ea fuiſſe ſententia, nomen Ἀθήνου in num-
mis Vaballathi ex tranſpoſitione litterarum, imperitorum linguæ Sy-
riacæ monetariorum culpa facta, ex nomine Ἡνάθου, quo Odena-
thum appellaſſe Malelam ſupra monitum fuit, natum eſſe: quam
p. 280. tamen, ubi in Goltzianum nummum incidiſſet, mutaſſe ſe ait. Jam
ea adhuc commemorare liceat, quæ de appoſitis capiti Vaballathi
in nummis litteris VCRIMOR, vel ut alii corrupte habent, VCRI-
MP vel VCRIMDR) commentetur. Male enim eas explicare
cenſet Harduinum: *Vice Cæſaris Rector Imperii Orientalis*; cum *Cæſa-
ris* titulus Aureliano, cujus vices in Imperio ille obiit, tribui nequeat,
non adeptis quippe ſummum imperium, ſed ei tantum deſtinatis
conveniens: ut adeo *Vice Imperatoris* dicendum potius fuerit, qui Ne-

meſio

meſio titulus in Gruteriana inſcriptione datus eſſe deprehendatur. Rectius itaq; *Vir Clariſſimus Rector Imperii Orientalis* legi, Noſter exiſtimat. Ita enim Provinciarum Gubernatores, (in quorum ordinem p. 279.
Vaballathum poſtremis temporibus ab Aureliano, utpote qui animo ab eo factus fuerat alieniore, redactum eſſe cenſet,) appellatos fuiſſe, exemplis e Gruterianis inſcriptionibus petitis oſtendit.
Attamen hujusmodi Provinciarum Rectores, ambitione ductos, Regum ſæpe aliosque ſplendidiſſimos titulos affectaſſe, ex Antiochi, qui p. 282.
Sebaſtes toparcha fuit, magnumque Regem nihilominus ſe dicere voluit, nummo probat. Et hinc nummos Vaballathi explicat, qui habent VABALLATHUS REX UCRIM P. P. Quamvis non abſurdum eſſe cenſeat, ſi iſta inſcriptione novam aliquam Vaballathi, illam forſan Cyrrheſticæ partem nacti, cujus metropolis *Urima* prope Euphratem erat, quæ in nummo errore quodam *Ucrima* vocetur, ſtationem ſignificari aliquis dicat. Quæ de Longino ultimo loco C. VI. p. 287.
paulo fuſius tradit, ut hic repetamus, opus non eſſe ducimus; quin potius ad Commentarium tandem deveniamus, quo inſcriptiones Palmyrenas ei illuſtratas dare placuit. In eo id præſertim agit, ut c. VII. p. 295.
tum vitia quæ in eas, ſive veterum ſtatuariorum, ſive exſcriptorum culpa irrepſerunt, diligenter emendet, tum lacunas ſuppleat, & ſi quæ ad hiſtoriam ritusque veteres pertinentia in iis occurrant, ſtudioſe annotet. Sic ex inſcriptione Julii Aurelii Zenobii, qui Alexandro Severo contra Perſas exercitum ducenti ſuppetias tulerat, honoribus conſecrata, Criſpini qui exercitui Imperatoris cum ſumma po- p. 316.
teſtate præerat, prænomen, quo Rutilius appellatus fuit, eruit. Sic cum in eadem inſcriptione Philippi, qui Gordianum, ſuum in Impe- p. 320.
rio deceſſorem, interemit, nomen eraſum conſpiciatur, multa de gentium cultiorum more abolendi exoſorum ſibi hominum memoriam & monumenta obſervat. Sic de Ἀρχηγέταις ſive tribuum p. 333.
Principibus, quæ vox in inſcriptionum quadam corrupte Ἀργαπέτης ſcripta, & ab Halleyo in Ὀρλαγέτης perperam, judice Sellero noſtro, mutata fuerat, multa notat, eaque occaſione aliquot veterum loca explicat. Cumque in inſcriptione Jovis honoribus dica- p. 352.
ta Ἔφκας (vel uti legendum putat, Ἀφάκας) πηγῆς ὑπὸ Ἰαριβώλου Θεοῦ mentio fiat, denuo de templo Naclenſi, vicinoque illi fonte Aphacenſis Veneris multa ex Sozomeno aliisque commentatur. Im-

primis

primis vero quis *Jaribolus* Deus, in ea memoratus, fuerit inquirit. Veneris autem Aphacenſis, ſive Lunæ πάρεδρον fuiſſe cenſet; id quod ex ipſo nomine probabili conjectura colligi poſſe putat, utpote quod בעל ירח, h. e. *Dominum Lunæ* ſonare videatur. Nec improbabile eſſe ait, eum, quem Adonidem appellatum, Græci πάρεδρον Veneris conſtituebant, *Jaribolum* a Syris dictum fuiſſe, cum idem *Baal* & *Adonai* ſignificare omnino conſtet. Ut adeo hic quoque ab Halleyo, qui Jaribolum cum Aglibolo apud Sponium eundem eſſe putat, imo hujus nomen, quod vitio laborare cenſet, in illius mutari cupit, in diverſa rurſum abeat. Quæ autem porro de παρέδρων & συνθρόνων hujusmodi officio affert, prætereunda nobis nunc eſſe putamus; uti & reliqua, quæ inſcriptionum harum occaſione erudite diſſeruit: melius de Lectoribus noſtris merituros nos eſſe ſperantes, ſi etiamnum ſuperborum urbis, totius aliquando Orientis dominæ, ruderum,
TAB. III. ipſo ſqualore ſuo venerationem quandam excitantium, accuratam delineationem oculis eorum ſubjiciamus, quam ſi prolixiori de rebus ejus narratione eos ulterius detinuerimus.

MARTINI LISTERI SEX EXERCITATIONES Medicinales de quibusdam morbis Chronicis.

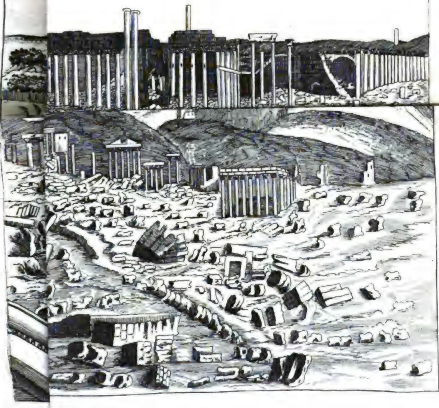
Londini apud S. Smith, 1694. in 8. plag. 26.

Qui ex Naturalis Hiſtoriæ, & Fontium medicatorum Angliæ, aliorumque ſcriptorum editione jam dudum inclaruit, celeberrimus Auctor, præſentis operis initio præfixit rationem, cur id emittere in lucem publicam voluerit. Nimirum non quæſtus cauſa vel gloriæ ſpe ſe ait ductum, verum ut obtrectatoribus ſaltem oſtenderet, ſe Medicinam non perfunctorie feciſſe, ſed ipſam ceu artem præcipuam coluiſſe ſemper. Ex his enim tractatibus de facili poſſe innoteſcere, quod artem Medicam ex ipſis fontibus curaverit, illamque totam ex adverſariis propriis eadem facilitate, atque hos conſcripſit, potuerit conſignare. Majorum vero inſtitutis ſe proceſſiſſe ait, quod adverterit, ipſos morbos non multum mutatos fuiſſe ab antiquorum ſeculis in hunc usque diem, ſi victus & cœli ratio habeatur. Imo ſe nullum ex eorum, quos acutos vocant, numero obſervaſſe novum morbum, qui ad veterum vel claſſem, vel deſcriptionem referri

non

TA

M PALMYRÆ CONSPECTUS

Digitized by Google

non poſſit. Hinc & medicamenta a majoribus celebrata per propriam praxin uſumque ſe maluiſſe confirmare, quam vel Adeptorum arcanis nunquam aperiendis, vel Hypotheticorum hominum abortivis quaſi remediis ſe addicere. Totus autem liber ſex tractatibus continetur, ſcilicet de hydrope, de diabete, hydrophobia, lue venerea, de ſcorbuto & de arthritide. In ſingulorum evolutione ita ſe exhibet clariſſimus Auctor, ut primo affectum ipſum deſcriptione ejus naturali ſiſtat, addito plerumque modo, quo & procreari & curari conſueverit; hinc ægrotos aliquot ſimili ægritudine preſſos, atque utplurimum ſuæ olim curæ commiſſos adducat; mox rationem morbi ulterius inveſtiget, cauſas ſcilicet efficientes, procatarcticas & evidentes, nec non medicamentorum apparatum cum cautelis ſubinde neceſſariis enumerando. Ex ſingulis vero tractatibus, ad legem inſtituti noſtri, paucula huc trahemus, cætera lectoris perluſtrationi relicturi.

Tract. I. de hydrope, aſcitem utpote reliquis ſpeciebus in Anglia frequentiorem conſiderans, ejus increſcendi rationes a victu mutato derivandas putat, potiſſimum a potu nunc quam antea multo deteriore. Cereviſiam enim fuco quaſi infici, dum coquatur, additione nimirum ſalis culinarii, vel calcis vivæ, vel ſacchari fecum, in quibus omnibus mira vis cauſtica ſit. Præterea ingurgitationem annuam & ſolennem aquarum mineralium ſale calcario ex abundanti ſaturatarum accuſat. Imo tandem vini ſpiritum quoque hiſce accenſet, quem ex rerum carnem exedentium numero pronunciat, ita ut ab hoc internæ ſtomachi fibræ ſive villi exedantur, ipſumque viſcus inflammetur, adeoque chylus crudus & lentus conficiatur. A chylo autem tali quomodo totus homo malum corporis habitum induat, pedumque primo tumor, hinc reliqua oriantur ſymptomata, pluribus ediſſeritur. Mox XVIII ægrotorum variæ ex hydrope miſeriæ recenſentur, quibus vel reſtaurata ſanitas vel mors inviſa finem impoſuit. Hinc ſecundum indicationes efformatas medicamenta allegantur, in quorum naturam, doſin & operandi rationem fuſius inquiritur. Primum vero inter illa locum occupat elaterium, quod non tantum auctoritate & aſſenſu antiquorum, Scribonii Largi, Dioſcoridis, Plinii, Aetii, egregia laude celebratur, ſed & vix una aut altera ægrotorum modo

memoratorum curatio abſque illo peracta refertur. 2. Radicis ebuli ſuccus memoratur, utpote mitiori quidem facultate, non tamen ſine quadam ſtomachi offenſione aquas educens, ſed inflammationes ſimul prohibens ac mitigans. Simili virtute præditam ſambucum, Dioſcorides & Trallianus affirmare perhibentur. Hac autem occaſione vinum emeticum cum croco metallorum paratum, & celeberrimi cujusdam Scriptoris conſilio aſciticis ad ℥j. & ℥jß iterato exhibendum, partim auctoritate aliquorum Medicorum tanquam periculoſum, partim quoque ad expugnandum affectum ut invalidum rejicitur. 3. Iridis ſuccus aſciti percurando idoneus valde putatur, quod copioſiſſime aquas movere, humores craſſos digerere, ſomnum conciliare, & torminibus mederi valeat; propterea ac ſtrumas quoque fœminarumque locos emolliendos atque ad fiſtulas conducere aſſeritur. 4. Euphorbium ſe offert, ab Ægineta & Cælio Aureliano inter hydragoga primaria habitum, atque duorum vel trium cochlearium quantitate mulſo commiſtum, in potu datum, vel ovis ſorbilibus aſperſum. Quamvis vero clariſſimi Auctoris experientia hæc ipſius vis comprobata nunquam ſit, hoc tamen ſe non ignorare ait, quod euphorbium eximiam virtutem exerat in corruptorum oſſium aut carnis mundatione & perfecta reſtitutione. 5. Ad bryoniam albam accedit, a veteribus ad hydropes ſanandos decantatam, ex ſuo tamen præſcripto nunquam adhibitam. Eclegma inde cum melle fieri refert difficulter ſpirantibus utile, item tuſſientibus, ſtrangulatu oppreſſis, divulſis, ruptis, laterum doloribus, ulcerum phagedænis, gangrænis &c. Gambogii, novæ reſinæ, quoque meminit ſatis probatæ efficaciæ, niſi quod tormina excitet, duplici tamen ejus correctione, quæ traditur, præcavenda. Cæterum cum pleraque hydragoga ex herbarum genere (quo gialapam & ſir. de ſpina cervina refert) minorum multo virium, & imparia morbo tam atroci domando judicet, ad metallica potius antiquorum procedere mavult, utpote in quibus omnes characteres ad hydropem curandum requiſiti reperiantur. Sic itaque producuntur ſquama & flores æris, ærugo raſilis, atramentum ſutorium, chalcitis, miſy & ſory, ex quibus poſterioribus medicamentis ſe magiſterium quoddam Veneris conficere ait clariſſimus Auctor, quod aquas hydropicorum vehementer educat, ſomnum conciliet,

Digitized by Google

ac præter fidem anodynum ſit. Ultimo loco de lapide cæruleo ſive Lazuli,& de Armenio ſermo fit,ubi imprimis Willisius taxatur,quod utrumque catharcticorum numero improprie accenſeri autumet, ac præterea Mercurio dulci incertitudinis atque infidæ purgationis notam adfigat.

Tract. II. de Diabete agitur, utpote affectu ad hydropem quaſi pertinente, cum ſcilicet in utroque ſuperabundans aqua peccet, atque in hydrope propter lentorem ægre moveatur, in diabete autem ob tenuitatem mira copia effundi ſoleat. Affectus & olim & nunc rarus, Londini tamen pro ſuo modulo cum hydrope jam pari paſſu graſſari dicitur. Galeno, Tralliano, Ætio aliisque veteribus eum non ſæpe viſum fuiſſe,credibile putatur; hinc juxta Aretæi deſcriptionem, utpote omnium accuratisſimam, ejus ſymptomata in principio,progreſſu & ſtatu perfecto traduntur. Mox de ſubjecto disquiritur, utrum renes ex antiquorum ſententia, an ſtomachus & inteſtina maxime tenuia, primario afficiantur? Cumque auctore Aretæo interdum contingat,ut renes potioni exitum non permittant, etiamſi cætera ſymptomata ſæviant, adeoque cita mictio ſignum diabetis pathognomonicum, i. e. proprium & perpetuum haberi nequeat, hinc primaria affectus ſedes ſtomachus & inteſtina ſtatuuntur,adjectis ſtatim aliquot rationibus idem comprobantibus. Imprimis vero a ſummo ſtomachi & inteſtinorum ardore certam aliquam facultatem deleteriam ſive venenatam omni potioni præter naturam ſuam ſubito imprimi, ut vehementer diuretica & acris evadat, aſſeritur. Poſtea VIII hiſtoriæ adducuntur eorum, qui diabetis malo laborarunt. Tandem cauſæ efficientes, procatarcticæ & evidentes enumerantur,ubi medicamenta quædam mala, primo ſtomachum & inteſtina, mox renes & veſicam maxime infeſtantia recenſentur, antimonium ſcilicet diaphoreticum, mel crudum & venenoſum, balſamum Capavæ dictum, opium, vina arſenico vel ſulphuris fumo nimium imbuta, thée, terebinthinata, ſpiritus vini & id genus plurima præter modum aſſumta, quo & aquæ muriaticæ ſive ſulphureæ,aut ſalibus & metallis terrenis ebriæ referuntur. Hac occaſione digresſio fit ad fontes medicatos populo Londinenſi maxime uſitatos, & a ſuis locis nominatos, nimirum Hoxden, Streetham, Dullidge, Barnet, Epſom, Sunning-hill, Nord-hall, Tunbrid-

ge. Ex his Hoxdenenſes aquas ferratas, & naphtha quadam imbutas gratisſimi odoris fœniculum aut aniſum ſpirante pronunciat: Streethamenſes vero leviter tantummodo ferratas, magis vero calcario ſale turgidas inveniri. In genere autem affirmat Auctor, omnes aquas atramentoſas quatenus tales ex ſolo pyrite oriri, quod in nullo alio lapide vitriolum prope Londinum temere reperiatur. Hinc explicat, quomodo atramentoſæ, ac quomodo vitriolicæ aquæ evadant, atque tandem de nitro calcario, a ſale petræ nec non nitro antiquorum diverſo memorat, quod fere omnibus illorum fontibus plus minusve inſit. E diverticulo autem in viam regreſſus, ſymptomatum in diabete præcipuorum ætiologias tradit: (1) cur urina adeo dulceſcat, ut ſacchari vel mellis ſaporem referat? Ubi remota Williſii aliorumque opinione id paulatim ideo contingere arbitratur, quod primum aquoſior ſeri pars effundatur, mox colliquatione procedente ipſa quoque ſeri pars chyloſior &c. (2) Unde tam inſolens urinæ effuſio? Reſp. a nimium colliquato & attenuato chylo, a quo mox ipſum ſerum ſive chylus veteranus intra habitum corporis in quendam ichorem quaſi corrumpatur. (3) Deducta ſitis inſatiabilis ratione ab inflammatis viſceribus, & parte exteriore inteſtinalis corporis habitus pariter ſumme inflammata, ad remedia tandem devenitur, quæ Aretæo auctore eadem, atque in hydrope habentur, ita ut univerſa quoque victus vitæque ratio eadem eſſe debeat. Duo tamen præcipue curationis ſcopi proponuntur: (1) ut ſtomacho imprimis, ſitis fonti, auxilium feratur, (2) ut colliquatio a veneno orta ſedetur; ubi lac commendatur, & fructus quilibet, (ut poma granata, limones, fraga, ceraſa) aquæ pro potu incocti, vinum itidem meracius adſtringens, ac tandem hiera, quæ utrique indicationi curativæ abunde ſatisfacere perhibetur. Quod vero hiera picra Galeni non intelligatur, ſed aliud medicamentum Scribonii Largi hiſtoria & laudibus decantatum, fuſius exponitur, ſimulque declaratur, quod huic antidoto inferioris ſeculi Medici male theriacam Andromachi ut ſuccedaneam ſuppoſuerint. Exiſtimat vero clarisſimus Auctor, diaſcordii paululum ob mitem & temperatum effectum, exhiberi cum utilitate forſitan poſſe.

Tract. III. Hydrophobiam, affectum præcedenti contrarium, totalem

Digitized by Google

talem ſcilicet aquæ potusque omnis averſionem explicat. Quemadmodum vero a canis rabidi morſu hoc morbi genus exoriri, indubitatum eſt: ita non tantum rabioſi canis, ſed & hominis demorſi conditiones ob oculos ponuntur, idque potisſimum ex relatione Cælii Aureliani, qui omnium antiquorum in hoc affectu deſcribendo diligentisſimus celebratur. Mox prognoſticon adjicitur unicum, in quo Scriptores fere omnes conſentire dicuntur; aquæ ſcilicet metu oppresſis in anguſto ſpem eſſe, imo neminem hoc morbo correptum ſervari poſſe. Hinc hiſtoriis ex ſimili malo ægrotorum recenſitis, quæ antiquorum hac de re notitia fuerit, brevisſimis adducitur. Suam vero mox ſubjicit rationibusque roborat ſententiam celeberrimus Auctor, ipſam ſcilicet ſalivam præcipue vitiari, ſimulque exiſtimat, a morſu canis rabioſi novam naturam caninam aliquatenus homini ſuperinduci. Id quod liquido conſtare putat ex ejus latratu vere canino: ex linguæ exertione rapidoque deglutiendi modo: ex potionis horrore in erectiore hominis poſitione; & delectabili aſpectu, atque ſpontanea & vehementi appetitione ejusdem potus, ſi æger quadrupedum more procumbat. Potionem vero hos miſeros per ſe non averſari, ſed ideo ſaltem quod propriam ſalivam venenatam, a potulentis ſibi oblatis vehementius, quam a crasſis aut ſolidis cibis motam, deglutire amplius in ſtomachum non ſuſtineant. Quæſtionibus deinde aliquibus reſpondet, e. g. cur ſola ſaliva inficiatur, non itidem alii humores aut ipſe ſanguis? cur canina ſaliva ſola, non aliorum inſanientium quadrupedum rabiem efficiat? cur aliqui ex morſu canis rabioſi non hydrophobici fiant, ſed vel ipſi, vel eorum tamen nati inſania peculiari & infectoria vitientur in plures usque generationes &c. ac triſte tandem corollarium ſubnectit, plurimarum ita familiarum illuſtrium neſcio quam melancholiam & inſaniam hæreditariam de facili poſſe procreari. His præmisſis, inde rationes & remedia huic morbo accommodata adducuntur. Quamvis vero duplex præprimis intentio pro cura venditetur, una ſcilicet prophylactica, ne demorſi homines in aquæ timorem incidant: altera curatoria, quæ hydrophobicos ſive aquæ metu jam occupatos curet: utriusque tamen pleraque remedia communia perhibentur. Cumque ſaliva venenata præcipue noxia ſit, illa imprimis evacuanda & temperanda judica-

tur, ne ſtomachum amplius offendat. Ex fonte autem Chirurgico commendantur cucurbitulæ, ignis, medicamenta exedentia vulneri admota &c. ex pharmaceutico antidota, ut theriaca, mithridatium, hiera, nuces juglandes ab antiquis Plinio & Ætio laudatæ. Qua vero ratione rabioſis opem ferre valeant, verba clariſſimi Auctoris explicant: *Alia*, inquit, *peculiaris qualitas his nucibus donatur (quæ ei cum oleo ex ſemine lini & papaveris communis eſt) nimirum per ſe ſiccari, pictoribus hodiernis notiſſima. Atque adeo hæ nuces propter hanc præcipue rationem aptæ natæ ſunt, ſalivam acrem & venenoſam obtrudere. Etenim cum corporis humani omnia ſalia fere urinoſa ſint, i. e. glabra & pinguia, quod digitorum attritione plane conſtat, hujusmodi olea ex ſimilitudine & natura quadam communi propius aſſociari, & cum levi corporis calore, quæ earum proprietas eſt, ſtrictius uniri poſſe, credibile eſt.* Inter antidota prophylactica recenſentur quoque cinis cancrorum fluviatilium, hippocampus marinus, ſylveſtris roſæ tuberculum, helleborus albus, ipſius rabioſi canis hepar coctum, oleum roſatum, quod cum fructu exhiberi poſſe quibusdam inductus rationibus putat celeberrimus Auctor. De violenta autem aquæ exhibitione, nec non de immerſione involuntaria in frigidam pariter diſſerit, exiſtimans parum exinde aut nihil commodi expectandum eſſe. Ad quæſtionem tandem, cur hydrophobia morbus inſanabilis ſit, varie reſpondet, atque, ſi quid proſpere agi queat, a morſu illato ſtatim id moliendum eſſe arbitratur. Mantiſſa dictis adjicitur de corticis Peruviani exhibendi modo & tempore. Scilicet ſi juxta methodum Sydenhami ejusque ſectatorum febris paroxyſmo declinante is propinetur, & intermiſſione tota, remiſſionisve intercapedine aliquoties iteretur, multum iſtius pulveris nauſeante ſtomacho & fruſtraneo ſæpius eventu aſſumendum eſſe dicitur: e contrario autem, ſi e vino puro per diem unum, vel aliquot paucis tantum horis maceratus exhibeatur, idque ante adventum paroxyſmi (quando ſcilicet maxima corporis integritas eſt) maximeque ſi id fiat ipſo ineunte morbo, una ejus doſis plus debellare affectum perhibetur, quam decem alias exhibitæ. Cæterum refert clariſſimus Auctor, ſe unum ex primis eſſe, qui olim iſtud medicamentum inter antidota repoſuerit. Neque corticem illum putat minoris nunc efficaciæ eſſe, quam viginti retro annis, adeoque

adeoque non in illius bonitate, ſed in exhibitionis tempore ac modo diſcrimen intercedere. Quam in rem allegat Badi Tractatum de Cortice Peruviano ante 30 annos editum, ex quo S. aliique nuperi Scriptores ſua pleraque omnia, præter ineptum & intempeſtivum propinandi modum, hauſiſſe judicantur. Se autem ait ante 20 annos cortice trunci iſtius arboris ſæpe uſum eſſe, ad craſſitiem & latitudinem volæ manus, & profundis ſulcis & fiſſuris conſpicuo, imo aliquando valde carioſo ac putrido, cum nullo tunc pretio melior haberi potuerit; nec unquam meminit eventum optimum & deſideratum inde non ſucceſſiſſe. Tandem animadverſiones quoque leguntur in Petri Salii Diverſi librum, quem tunc demum ſe vidiſſe primo refert celeberrimus Auctor, cum tantum non impreſſæ fuerint iſthæc de hydrophobia cogitationes. Paucis vero traditur, in quibus tum ab invicem diſſentiant, tum quoque conveniant, ac ſeptem ſingularia ex Salio breviter excerpta communicantur, quæ viſa ſunt affectui lucem quam maxime fœnerari.

Locum IV. occupat plus quam ferina lues, quæ dicitur venerea, morbus novus, vulgaris, & contagioſus, ab humore aliquo venenato fere in coitu contractus, ulceribus, doloribusque ſe manifeſtans. Subjiciuntur ſtatim ſymptomata, morbum in omni ejus ſtatu circumſcribentia, nec non modi, quibus ſoleat malum communicari. De origine quoque diſſeritur, atque per Hiſpanos quidem in Europam ex inſulis Americanis allatum illud eſſe traditur, ubi nimirum vel a morſu aut eſu alicujus animalis, (forſan Inguanæ, beſtiolæ haud mediocris ex ſerpentum quadrupedum genere) vel ab alio victu aliquo venenato, id ortum fuiſſe credibile putatur, & rationibus quibusdam confirmatur. Hinc in cauſam efficientem, venenum ſcilicet ſui generis, ac quomodo id ex infecto in ſanum corpus penetret, vireſque ſuas explicet, inquiritur. Mox XV ægroti adducuntur, quorum labes occulta fere ex adjuvantibus remediis tantum agnoſcenda. Exiſtimat autem clariſſimus Auctor, curationis ſcopum omnem in purgatione & medicamentis ex hydrargyro confectis, præcipueque nunquam ſatis laudando mercurio dulci & guajaci decocto conſiſtere, imo his fere duobus medicamentis totam curationis methodum hodie includi. Horum itaque medicamentorum virtutes brevi conſideratione examinat, atque de hydrargyro non

non tantum probat contra Fernelium, quod uſus ejusdem medicus primus non Arabum ſcholæ, ſed antiquis Græcis jure meritoque debeatur; ſed quid etiam differentiæ interſit inter cinnabarim & hydrargyrum, item quæ operationis ſub ſalivatione ratio, & quæ commoda inde proveniant, ſimul exponit. Scilicet per hydrargyrum quidem malum leniri atque differri, non auferri, nec ullam curam absque guajaci interventu eſſe efficacem, nec tamen a guajaco ſolo proſperum ſucceſſum exſpectandum citra periculum recidivæ. Subnectitur deinde brevis de guajaco diſcurſus, atque illud hydrargyri, ut hic veneni in lue antidotum celebratur. Hæc curandi via per iſthæc duo medicamina facilior cæteris atque expeditior putatur, citra ſudorem ſcilicet peragenda, ſi medicinis purgatoriis adjuvetur, ac cætera boni regiminis præcepta ſerventur. Certisſimus enim effectus promittitur, modo cura diutius paulo protrahatur. Imo vinum, experientia Auctoris, ſucceſſus proſperitatem non fertur impedire, ſed potius promovere.

Exercitatione V. Scorbutus ſiſtitur, affectus ſcilicet præcedenti multis ſignis communibus valde affinis, propriis tamen, quæ recenſentur, facile cognoſcendus; a veteribus neglectus, ſuperiore tandem ſeculo ab Eugaleno accurate deſcriptus. Cauſa efficiens allegatur victus ſalſus, ut, e. g. ſalſamenta e marinis piſcibus vel muria conditis, vel per ſe ſiccatis, item caſeus vetus & ſalſus &c. potiones quælibet ſalſæ, ut cereviſiæ in Anglia cum ſale aut calce viva paratæ: item aer ipſe marinus vere ſalſus; ceu ſalſæ pluviæ calidis maxime regionibus ex fide navigantium ſatis teſtari perhibentur. Quomodo autem ex ſale condimentorum antiquisſimo pesſimum hoc morbi genus oriatur, ſtomacho primum & inteſtinis inde vitium contrahentibus, dum eorum filamenta exedantur, totusque ventriculus tenuior reddatur, ac inflammetur, chylusque adeo crudus & ſupra modum ſalſus conficiatur, pluribus diſſeritur. Et ex hoc principio ſymptomatum omnium in ſcorbuto obſervatorum fons & origo deducitur; ubi incidenter explicatur, cur hydrargyrus in hoc morbo curando nil proſit; item, cur ſanguis quidem muriaticus non deprehendatur, in habitu corporis tamen ejusmodi ſalis copia ſubſiſtat. Mox XII ægri producuntur, maculis varii generis & hæmorrhagiis mali naturam referentibus, quibus vel ſanitas reſtituta,

vel

vel mors obtigit. Tandem ubi ad remedia devenitur, præcipua ſcorbuti medicamenta celebrantur cochlearia, limonumque aurantiorumve ſucci, item olera & omnigeni fructus, quo magis acidi, eo meliores, ut inde acetum quoque & vitrioli ſpiritus valde prodeſſe ſtatuantur. Imo quæ commoda ab iſtiusmodi acidis exſpectanda ſint, aceti exemplo a Dioſcoride ſumme laudati demonſtratur, ſubjuncta ſtatim operationis ſive effectus ratione. Cochlearia vero & naſturtium ob piperatam, quam in ſinu gerunt, acerbitatem, craſſos corporis humores magis attenuare, & in omnes ejus meatus facilius ſibi viam facere, adeoque ſalem crudum urinoſum, ubicunque demum deliteſcat, propius ſubigere ac expellere dicuntur. De limonum, aurantiorum, malorumque Punicorum, ſcilicet perfecte maturorum, ſuccis porro traditur, quod remediorum omnium ad hunc morbum præſtantisſima ſint, miſerisque nautis infinita experientia probatisſima. Piſonis ſimul effatum ſubnectitur, qui ex nullo remedio ſimplici tot felices ſe vidiſſe ait effectus in tota praxi ſua, quam ex limonibus. Ultimo loco quæſtioni, cur ſcorbuto correpti, & ſanguinis misſionem, & purgationem male plerumque ferant? reſponſio apparatur.

Exercitatio VI arthritidem exhibet, ſeu dolorem articulorum, ſive in pedibus, manibus aut coxendice hæreat, ac diverſis nominibus ſalutetur. Quomodo autem differat a rheumatiſmo, paucis adjicitur, atque deſcriptio affectus ex C. Aureliano, ſummæ accurationis viro, transſcripta traditur. Mox de cauſa doloris conjuncta, nempe diſtenſione præternaturali ab infarctu ductuum excretoriorum, in tendinibus cartilaginoſis membraniſque ad oſſa pertinentibus diſſeritur. Cauſa vero antecedens in ſtomachi actionem labefactatam conjicitur, cum ſcilicet chylus crudus ac lentus in hoc morbo paretur. Hippocratis itaque opinio, quod cauſa ſit ſanguis bile & pituita corruptus, inque articulos effuſus; nec non modernorum quorundam ſententia, quod neſcio quis ſal tartari peccet, rationibus nonnullis refellitur. Hinc Auctoris cujusdam aſſertio, de exiguis quibusdam paroxyſmis quotidie recurrentibus ad podagram conſtituendam, bella atque lepida fictio appellatur, alia iſtius rei ratione adjecta. Aliquot quoq; quæſtionibus reſpondetur, e. g. cur mulier podagra non laboret, niſi menſtrua defuerint? item cur pueri & eunuchi

Digitized by Google

ea non torqueantur? Mox XII ægrotorum hiſtoriæ ſubjunguntur, in quibus plerumque venæſectio celebrata legitur, nec non alvi ductio, vel per enema, vel per laxans medicamentum. Emplaſtrum quoque unum vel alterum quandoque opem tuliſſe fertur, v. g. pag. 22. & 23. empl. viride ex Scribonio Largo, item cataplasma ex mica panis ſiliginei, croco, aloe & lacte &c. Deinde prognoſticon de morbo hoc inſanabili adducitur, quod nimirum nemo a Medico expectare debeat, ut a podagra ſemel liberatus deinceps in perpetuum ſanus perſiſtat. Rationes inveniuntur ſubjunctæ. Ubi imprimis & hoc annotamus, quod Auctor vehementer neget, tophos ulla arte poſſe diſſolvi; quod tamen omnino ſe perfacili negotio beneficio Herculis ſui Antipodagrici præſtare poſſe gloriatur Nathan Lacy in Tractatu de Podagra a nobis menſe Sept. anno 1694 pag. 330 recenſito. Cæterum non dubitat celeberrimus Auctor, ex antiquorum virorum auctoritate, ac propria & multiplici plurimorum annorum experientia aſſerere, arthritidem poſſe ſanari, non ineunte tantum morbo, ſed etiam veteraſcente. Cum vero id alioquin negaverit S. curamque potius naturæ maluerit committere, ejus rationes perſtringuntur, & quæ forſan in remedii vicem ab illo allegantur, v. gr. vectio in curru, item equitatio &c. non ſatis commode ſuaderi judicantur. Medicamenta tandem memorantur ex veterum imprimis & propria obſervantia optima, cum externa, tum interna. Inter priora laudantur unguenta & acopa ex ſquilla confecta: inter poſteriora tanquam præcipua referuntur hiera antiquisſima diacolocynthidis, & altera picra Galeni. Ad præſervationem vero emetica commendantur mitiora, veteribus quidem elleboro uſis incognita, ſed tamen tutisſima, quale egregium celebratur vinum emeticum, non tantum extra paroxysmum podagricum, ſed alias quoque ad omnes nervorum affectus utilisſimum.

A NEW LIGHT OF CHIRURGERY, &c.

Hoc eſt:

Novum Lumen Chirurgicum, in quo detegitur magis tuta & expedita via curandi vulnera, quam antehac in uſu fuit, illuſtratum variis experimentis hoc anno in Flandria factis. Auctore JOH. COLBATH, Med.

Londini apud D. Brown, 1695. in 8. plag. 7.

Item:

Item:

THE NEW LIGHT OF CHIRURGERY VINDICAted from the many unjuſt aſperſions, &c.

Hoc eſt:

Novum Lumen Chirurgicum vindicatum a multis injuſtis accuſationibus quorundam incognitorum calumniatorum, cum additione paucorum quorundam experimentorum hac hyeme in Anglia factorum. Auctore JOH. COLBATH, Medico.

Londini, apud D. Brown, 1696. in 8. plag. $6\frac{1}{2}$.

Cum horum librorum Auctori parum arrideret trita Chirurgis methodus in curatione vulnerum recentium, accuratius in illam inquiſiviſſe, cumque eam a ratione plane abludere deprehendiſſet, aliam tutiorem ſe & inveſtigaſſe & inveniſſe, in priori libro profitetur. Id vero ut comprobet, primum nutritionem animalium explicat, quæ non ſanguine fiat, qui pabulum ſit biolychnii, ſed ſero, quod expleat interſtitia fibrarum poſt tranſpirationem inſenſibilem vacua relicta; atque hinc concludit, vulnerum ſanationem a natura eodem peragi modo. Deinde probare nititur, omnino impediri naturam in vulnerum cura a vulgaribus Chirurgorum remediis & methodo, quia medicamina uſitata fibras diviſas relaxant, ut ſuccum nutritium continere nequeant, ſed ille in vulnus effundatur, ibique corruptus in ſaniem degeneret, a cujus particulis fermentantibus tumores & inflammationes, imo febres ſymptomaticæ producantur, poſtquam in ſanguinem fuerunt delatæ. Porro id quoque taxat in Chirurgorum plerisque, quod parum opis adferre poſſunt, ut ipſimet confitentur, vulneribus internis, pulmonum, hepatis &c. quod, cum vas ſanguiferum læſum eſt, in ſiſtendo ſanguine ad cauteria & ſtrictas ligaturas confugiunt, irreparabile non raro damnum læſis adferentes; quod carnium eſu vinique potu ægris interdicunt; ac licet jam magna ſit ſanguinis facta profuſio, venam tamen ſæpius incidunt ad febrim propellendam. Contra autem ſibi in promtu eſſe remedia, pulverem nimirum vulnerarium aqua calida ſolvendum, & tincturam ſulphuris Veneris, aſſeverat, quæ nullam talem noxam inferant, ſed vulnera tuto, cito, jucundeque perſanent, ſive externa ſint ſive interna; quia profluvium ſanguinis ſtatim inhibent;

hibent; nullum tumorem neque inflammationem efficiunt, nec febrim; quia ſuccum nutritium a corruptione & vulnus a ſuppuratione præſervant, ita ut quarto circiter die expletum reperiatur ſubſtantia gelatinoſa, quæ deinde in carnem convertatur; bis tantum applicantur in vulneribus gladio inflictis, & quarto demum die, ſæpius autem in illis, quæ a globis ſclopetariis illata, quia ex illis aliquandiu notabilis quantitas materiæ aqueæ effluit, ſimulque ex illis corpora forinſecus illata eliminat; in eorum uſu non opus eſt, ut fragmina oſſium eximantur, quia cum reliquis prompte conglutinantur; neque ægroti carne & vino moderate aſſumendo prohibentur. His ergo ut fidem conciliet, 14 inſignia experimenta in Flandria facta enumerat.

Ob hanc autem novam & humano generi maxime proficuam medendi rationem, libellis editis ſe impetitum fuiſſe a Chirurgis quibusdam invidis, tum multa quoque falſa de infelici remediorum ſuorum uſu in vulgus ſparſa queritur Auctor, hasque proinde, quas vocat, calumnias ut a ſe repelleret, conſcripſit libellum poſteriorem, in quo & falſitatem eorum, quæ perperam de ſuis medicamentis relata, tum uſum eorum innoxium & valde conducibilem experimentis ipſa in Anglia factis demonſtrare ſatagit.

ΕΠΙΝΙΚΙΟΝ *RHYTHMO TEUTONICO LUDOVICO Regi acclamatum, quum Nortmannos anno DCCCLXXXIII viciſſet. Interpretatione Latina & commentatione hiſtorica illuſtravit JO. SCHILTER.*

Argentorati, ſumptibus Jo. Reinh. Dulſeckeri, 1696. in 4.
Conſtat plag. 10.

Inter alias rhythmicæ poeſeos utilitates hæc vel præcipua eſt, quod ejus ope barbaræ etiam gentes & literarum plane rudes, dulcedine iſtius allectæ, ſuarum rerum memoriam πατροπαραδότοις cantilenis ad ſeros usque nepotes conſervarunt, earum etiam quasdam ad nos transmiſerunt. De priſcis Germanis id Tacitus indicat cap. 2. & lib. II Annal. in fine, Arminium, Cheruſcorum Principem fortisſimum, a ſuis occiſum, *cani adhuc barbaras apud gentes* idem affirmat. De Gothis Jornandes teſtatur, ipſos *præclara majorum geſta* in

Digitized by Google

in carminibus patrio ſermone comprehenſa, frequenter concinere; & Eginhardus de Carolo Magno narrat, ipſum *barbara & antiquiſſima carmina, quibus veterum Regum actus & bella canerentur, ſcripſiſſe memoriaque mandaſſe.* His carminibus accenſendum eſt, quod e tenebris protulit non juris ſolum ſed omnis elegantioris litteraturæ, quam raro hodie exemplo cum legitima ſcientia conjunxit, peritiſſimus vir Joannes Schilterus, qui acceptum ex monaſterio S. Amandi ſive Elnonenſi, a celeberrimo viro Jo. Mabillonio, veterem hymnum, victoriam Ludovici Regis, ut ipſe exiſtimat, Franciæ occidentalis, ſeu Galliæ, (qui Ludovici Balbi filius, Caroli Calvi nepos, Ludovici Pii pronepos, Caroli Magni abnepos extitit,) a Normannis anno 883 reportatam, juxta Carbonariam, in loco qui vocatus tunc fuit Sodalcurch, decantantem, deſcriptum manu Dom. Eybenii, recenſuit, Latina interpretatione dilucide explicavit, & notis eruditis illuſtravit. In his poſtquam de Ludovico hoc Rege Franciæ late diſſeruiſſet, & an orientalis an occidentalis Franciæ Rex (nam utriusque iſtorum temporum Reges hoc nomine veniunt) ſit intelligendus, disquiſiviſſet, tandem vero ex diviſione regni Galliæ inter fratres facta, quæ prælium hoc anteceſſit, occidentalem Franciam Ludovico huic Normannorum victori paruiſſe oſtendiſſet; varia in ἐπινικίῳ iſto quæ occurrunt vocabula, ex antiquitate Teutonica explicat, & ſignificationes eorum eruit, quorundam etiam verſuum ſententias exponit. Sic *Thruhtin* & *Druhtin* Celtis & inde oriundis Francis, Alemannis & Belgis *Dominum* & *Deum* denotare §. 12. *magaczoga* pædagogum, educatorem §. 13. *dugidi* virtuoſos & heroes §. 14. *githigini* famulitium, ſatellites §. 15. *fronisc* illuſtrem, generoſum, *fron, vron* publicum, ſanctum §. 16. *zala* numerum, partem §. 18. *wan* fraudem, dolum §. 18. *chorunga* tentationem, *arbeidi* periculum, *tholon* tolerare, pati §. 19. *lidan, lithan* duci, ire, venire, tranſire §. 20. *koron* tentare, ſeducere §. 22. *baranscara* contumeliam §. 23. 24. *thiob* hominem improbum, einen Dieb §. 25. *goudman* nobilem, εὔανδρον §. 26. *falloſes* veteratores, doloſos §. 27. *buren* ſe tollere §. 28. *erwirren* auferre, *girren* conſternare, confundere §. 29. *irbalgan* iraſci, indignari §. 30. *ingaldiz* impotentia animi, tyrannis §. 31. 32. *frammordes* in poſterum §. 33. *ritan* equitare, & tam equo quam curru vehi, *reite* expeditio §. 34. *retten*

defendere §. 35. *gundſanon* vexillum §. 36. *alfromin* optimum §. 38. *hiu* vos, *geſellion* commilitones §. 39. *notſtallon* conſtabularium, militem neceſſarium §. 40. 41. *ginerien* liberare, ſalvare §. 43. *boldon*, fidelem, *belethe* heroem §. 43. *giskerin* donare, largiri, *giwahin* cuſtodire, *ellian* feſtinare §. 44. *bilibin* mori, *kunne* familiam §. 45. *lioth* canticum, *liothfrono* litaniam ſeu preces publicas & ſacras, *barr* carmen §. 46. *armen* miſereri §. 47. *wig* prælium, pugnam, bellum, *wigant* milites, *wigesleitida* belli duces, *widarwigan* rebelles §. 50. *gekunni* congenitum, *lid* ſiceram, potus genus §. 51. *webin* cedere §. 52. *lib* vitam §. 53. *ſalig* ſecurum, liberum, unde *terra ſalica*, *Franci ſalici*, liberi & immunes ab oneribus vulgaribus, *caro*, *garu* paratum, *ſuvar* gravem, *eregrehtin* majeſtatem, gloriam §. 56. oſtendit, & exemplis ex Otfrido, Willeramo, Sæmundo, aliisque monumentis linguæ Alemannicæ veteris, explicationes ſuas comprobat. Hujus linguæ, quæ majorum noſtrorum fuit patria, quum utilis valde ſit cognitio, & nemo feudorum conſuetudines recte interpretari, hiſtoricos mediæ ætatis intelligere, officiorumque & dignitatum appellationes cognoſcere posſit, niſi ab hac inſtructus; in id jam incumbit doctisſimi Schilteri induſtria, ut inſtructisſimum linguæ Teutonicæ veteris *Gloſſarium*, quod multorum annorum ſtudio collegit, digerat & in ordinem redigat, eum in modum quo eruditus Gallus Carolus du Fresne, Dominus du Cange, ad Latinitatis & Græcitatis mediæ infimæque ſcriptores Gloſſaria inſignia ac copioſisſima condidit. *Otfridi* etiam, Monachi Weiſſenburgenſis, volumen Evangeliorum ante octingentos annos rhythmo Germanico compoſitum, a Matthia Flacio anno 1571 Baſileæ evulgatum, ſed mendoſe admodum editum, idem antiquitatis ſacræ & profanæ peritisſimus Schilterus, ubi inſignem illum codicem Mſcum Vindobonenſem, ex Imperatoris auguſtisſimi ſcriniis impetrabit, in quibus eum extare P. Lambecius indicat Comm. de Bibl. Vind. Lib. II. cap. 5. 416-465. publicam in lucem emittet; *Andreæ Ratubonenſis* Chronicon Bavaricum præterea, ex duobus egregiis MStis archivi Argentinenſis, nitidius prolaturus; & *Poema vetus* Germanicum de bello Caroli M. contra Saracenos in Hiſpania cum notis evulgaturus, iſta ratione qua jam notas in ἐπινίκιον Ludovicianum exhibuit, in quibus p. 23. & 58. iſtorum operum ſpem fecit. Quam ut impleat, & otium ei viresque

que

Digitized by Google

que commentationes has publicæ luci exponendi ſuffecturæ ſuppetant, litterarum cauſſa vovemus.

HISTOIRE SOMMAIRE DE NORMANDIE.
Hoc eſt:
Hiſtoria Normanniæ compendiaria, auctore Dn. DE MASSEVILLE. Pars II & III.
Rotomagi apud Petr. Ferrand, 1691. 1693. in 12. Alph. 3.

De prima hujus Hiſtoriæ parte Tomo I. Supplement. p. 202 expoſuimus. Sequuntur nunc II & III. In ſecunda, & libro quidem IV continetur, quicquid ſub Stephano Bleſenſi, Gotofredo Andegavenſi, Henrico II, Richardo, & Johanne ſine terra, Ducibus Normanniæ, qui omnes fere ſimul Angliæ fuerunt Reges, geſtum eſt: & quam graviter Gallis iidem colliſi fuerint, maxime cum Eleonora a Ludovico marito Galliæ Rege repudiata, Henrico II Angliæ poſt Regi nupſiſſet, isque adeo Aquitaniam & Pictaviam obtinuiſſet; quæ fuit ingentium bellorum Anglos inter & Gallos origo: quid Richardus, qui Cor Leonis dicebatur, in Palæſtina egerit, ac qua ratione demum Johannes, dum quietus ſedet in Anglia & voluptatibus cum nova conjuge indulget, Normanniam, felicibus Philippi II auſpiciis coronæ Gallicæ denuo innexam, circa annum 1204 amiſerit, prolixe explicatur. L. V de ſtatu Normanniæ eccleſiaſtico, qualis fuit ſeculo XII, agitur, quæque concilia habita, quæ ſchismata exorta, qui Archiepiſcopi fuerint, quæ monaſteria atque templa extructa fuerint, narratur. L. VI Philippi II, Ludovici VIII, & Ludovici Sancti, novorum Normanniæ Ducum & Regum ſimul Galliæ geſta, & iſtius inprimis ſingulares victoriæ de Ottone Imperatore, Johanne Angliæ Rege, Comitibus Flandriæ & Bononiæ, qui ipſius invidentes fortunæ ſocietatem adverſus illum inierant, reportatæ percenſentur. Qua occaſione pecu- p. 257.
liaris comparatio inſtituitur inter Philippum Auguſtum, &, qui nunc imperat, Ludovicum XIV, quod uterq; poſt ſterile aliquandiu parentum conjugium a Deo datus ſit; uterq; in teneris annis regno potitus, exortas in eo turbas feliciter ſedaverit; uterque quas amiſerant Majores, provincias recuperatas demum ſolertia ſua conſervaverit, Normanniam quidem, agrum Cenomanenſem, Andegavum, tractum Turonenſem, Pictaviam, Alverniam cum Bituricenſis regionis

&

& Picardiæ parte Philippus Auguſtus, Ludovicus vero Magnus Lotharingiam, Burgundiæ Comitatum, Luxenburgum, agrum Cameracenſem cum inſigni Hannoniæ & Flandriæ portione; quod ambo hoſtes inde ſibi eosdem, Germanos, Anglos & Belgas excitaverint; quod Julio menſe duas ingentes victorias reportaverint, Philippus nimirum ad Boviniacum atque Ligerim, Ludovicus autem prope Floriacum ac in mari; quod pari zelo adverſus infideles & hæreticos flagraverint, idemque ſtudium circa converſionem eorum adhibuerint; quod uterque leges tulerint ſalutares, artes foverint, ædificia præclara extruxerint; quod filios ejus ætatis, ut exercitus ducere & caſtella expugnare vivis adhuc parentibus poſſent, ac ex iisdem nepotes quoque habuerint. Subjiciuntur in fine, prout in I quoque parte factum obſervavimus, variæ annotationes, in quarum ultima Matthæi Pariſienſis nobilisſimi Hiſtorici ſubleſta fides, quodque, cum Anglus fuerit natione, ex nimio partium ſtudio & conſueta ſcriptoribus πατριδομανίᾳ, quicquid a Gallis laudabiliter factum, ſilentio fere transmiſerit, multis exemplis demonſtratur. Promittit quoque Auctor *Tractatum Heraldico-Genealogicum illuſtrium Normanniæ Familiarum*, ut & *Chorographiam Normanniæ*, rogatque, ut qui in ſcriniis ſuis aſſervant, quæ huic inſtituto posſint inſervire, benigne eadem ſibi concedant.

Tertia pars in quatuor libros diſpeſcitur, ex quibus VII, VIII & X iterum res in Gallia inde a Philippo Audace ad Carolum usque V geſtas, tum & gravisſima bella, quæ in hæc tempora inciderunt, & quorum Normanni ſubinde pars magna fuerunt, exponit; IX vero ſtatum Normanniæ Eccleſiaſticum, quem ſeculo XIII habuit, eadem ratione, qua ſupra ſeculi XII Hiſtoriam ſacram exhibitam fuiſſe monuimus, pertractat. In annotatis recenſentur variæ opiniones de origine vocabuli *Echiquier*, quod Latini Scacarium vocant, & ſupremam Normanniæ Curiam ſive Parlamentum ambulatorium denotat, quale circa A. 915 ibidem conſtitutum, & a Philippo Pulchro A. 1302 reſtauratum eſt. De Carolo Comite Valeſiæ & Alenconii, qui imperante Carolo IV A. 1325 obiit, id obſervatur, fuiſſe tot Imperatoribus atque Regibus aut conſanguinitate junctum, aut affinem, ut titulum Imperatoris Conſtantinopolitani geſſerit, cum uxorem duxiſſet ejus Imperii

perii hæredem a Martino V Arragoniæ Rex nominatus ſit, Regis filius, frater, pater, quatuor Regum avunculus, Imperatoris ſocer, Imperatoris atque Regis gener, & ſeptem inſuper Regum affinis extiterit; neque tamen unquam ad ſupremam ſive Imperatoris ſive Regis dignitatem potuiſſe aſpirare. Neque eſt tranſeundum, quod de Dieppenſibus refertur, eosdem ſcilicet anno 1364 Guineam primos detexiſſe, vicoque ibidem, qui Dieppe dicitur, conſtituto in ſui memoriam, ebur inde in patriam retuliſſe, quod hodienum tam ſingulari opera atque artificio edolare calleant, ut qui paria cum ipſis faciant in hoc ſtudio, alibi per totum terrarum orbem non inveniantur.

OUDE EN RECHT-ZINNIGE WAARHEID in 't Stuck der Bedeeling der Tyden &c.

Hoc eſt:

VETUS ET ORTHODOXA VERITAS IN DOCTRINA DE temporum œconomia & peccatorum remiſſione, obſcurata quidem umbratiliumque novitatum nomine obſuſcata, jam tamen in luce collocata & contra omnes objectiones vindicata a JOANNE SWARTTE, Philoſ. & S. Th. dum viveret Doctore, Miniſteriique apud Leerienſes Seniore.

Roterodami apud Bernh. van Sandbergen, 1695. in 4. alphab. 5.

REverendus voluminis hujus Autor, jam olim, in patriis præcipue Eccleſiis, haud exiguam famam ſibi conciliavit, in quibus haud parum celebrata fuerunt, quæ ei cum Paulo Leſſio interceſſere de Sabbati obſervatione controverſiæ. Occaſionem illæ dederunt ei, ut publico ſcripto innocentiam ſuam & in doctrina puritatem defenderet, quod ante annos aliquam multos, *Veteris & orthodoxæ veritatis circa doctrinam de Sabbato* titulo inſignitum, publicam lucem adſpexit. Invenerat illud opus apud pleroſque favorem, quem non omnibus obtingere patiuntur ſua fata libellis, qui proinde optabant, ut aliis in poſterum ſcriptis Eccleſiam demereri vellet Reverendus Autor ejus. Qui etiam ab iis haud ægre admodum per-

ſuaſus, illud, quod titulus voluminis oculis noſtris nunc obverſantis indicat, argumentum prolixiori opere perſequi animum induxit, præcipue cum hujus conſilii ſui in ſupra memorato tractatu mentionem injeciſſet. In eo autem non fidei atque doctrinæ ſuæ tantum rationem ſe reddidiſſe monet, ſed polliceri quoque non dubitat, quamplurima minime vulgaria Lectoribus ſeſe in eo eſſe oblatura. Noſtrum jam erit, methodum ejus pauciſſimis indicare.

Totius itaque operis, quod molitus, veluti fundamentum, non procul ab initio ejus, hoc fere ſternendum eſſe cenſuit: quod Deus omniſufficiens, perfectus, omniſapiens, & omnipotens, ab æterno propoſitum habuerit, decretumque fecerit, ex lapſorum hominum cœtu *λαὸν περιούσιον* ſibi deligendi, quem Mediatore intercedente ſibi reconciliaret, fide donaret, vitaque æterna immutabili conſilio bearet, ut divinas ſuas virtutes & gloriam eo ipſo exereret atque manifeſtaret. Decretum iſtud variis nominibus in Scripturis appellatum, *διαθήκης* præcipue & ברית nomine inſigniri, easque voces teſtamentum potius, hoc eſt, diſpoſitionem de hæreditate, quam fœdus ſignificare, variis rationibus oſtendit. Teſtamentum vero hocce æternum & immutabile teſtatorem Deum triunum, ſecundam tamen ſpeciatim Trinitatis perſonam, hæredes certos eosque nominatim deſignatos homines exſiſtere, bonorum vero eam rationem eſſe, ut iis excidere nequeant hæredes, ſed vi teſtamenti firmiter & in æternum ea poſſidere debeant, docet, ita tamen ut non niſi intercedente Teſtatoris morte, hæreditatem adeant. Duas autem quaſi teſtamenti hujus partes eſſe ſtatuit, quarum prior Filium hæredem omnium paternorum bonorum conſtituens, eique regnum in populum juſtum decernens, fundamentum quaſi poſteriori parti præbeat, qua membra & ſubditi illius regni cohæredes conſtituantur. Cum autem teſtamentum hoc certas quasdam conditiones ab hæredibus impleri requirat, opus eſſe ut ſponſor adſit, qui ex ipſis hæredibus primogenitus Chriſtus ſit, qui pro nobis fratribus ſuis minorennibus, imo nondum natis, de implendis conditionibus iſtis fidem ſuam obſtrinxerit. De hoc itaque officio Chriſti, quod mediatorium communi nomine appellatur, prolixe agit, atque ut paucis mentem ejus de eo complectamur, non *expromiſſionis*, ſed *fidejuſſionis* rationem ejus ſponſionem habuiſſe putat; ob quam nimi-

nimirum Pater & judex ſe ab hæredibus futuris exacturum non eſſe declaraverit, ut ipſi debita ſua exſolverent, uſque ad tempus iſtud, quo ſponſor illud præſtiturus erat; ita tamen ut in illis tanquam præcipuis debitoribus obligatio ad pœnam, ipſumque debitum, uſque ad tempus plenariæ ſatisfactionis, tam reſpectu implendarum teſtamenti conditionum, quam reſpectu pœnarum promeritarum, a ſponſore præſtandæ maneret. Teſtamentum autem iſtud, uti e re illorum, qui hæredes fuerunt conſtituti, non erat, ut obſignatum quaſi & occultum maneret: ita Deum ejus argumentum hominibus omnibus ævis, diverſimode tamen, revelaſſe. Pro diverſis itaque revelationis modis, tria tempora accurate diſtinguenda eſſe, quorum primo teſtamentum æternum nuda promiſſione ab Adamo uſque ad Moſen, ſecundo umbris & figuris a tempore Moſis usque ad Chriſti adventum, expoſitum fuerit. Quibus denique ſucceſſerit tertium, quo umbris & typis ceſſantibus, ipſum corpus ſive res illis ſignificata locum eorum occupaverit. De tribus hiſce temporibus, divinaque, quæ illis obtinuit, œconomia, ſimpliciter primo opinionem ſuam proponit, Cocceji ſemper veſtigiis inhærens, quam deinde pariter ad hactenus propoſitam de teſtamento ſententiam fuſiſſime deducit, multisque argumentorum ponderibus confirmare annititur; refutatis ſollicite objectionibus eorum, quibus iſta Theologiam tradendi ratio minus probatur, ſacrisque literis, Propheticis imprimis, ea qua ſolent Cocceji diſcipuli methodo & ingenio explicatis.

DELL' ISTORIA DEL MONASTERO DI S. BENEDETTO &c

Hoc eſt:

Hiſtoria Monaſterii S. Benedicti intra Padum & Larionem, in tractu Mantuano Libri V. autore D. BENEDICTO BACCHINO, e Congregatione Benedictinorum Caſinenſi &c.

Mutinæ, apud Capponum &c. A. 1696. Alph. 2. pl. 3.

Benedictus Bacchinus, celeberrimus Vir & vel Diarii Eruditorum Italici editione nomen dudum adeptus, a Simeone Belinzani Abbate Cœnobii Benedictini, quod eſt in ditione Mantuana inter Padum & Larionem, cujus in ſe inſignem benevolentiam in præfatione

 depra-

deprædicat, perſuaderi ſe paſſus eſt, ut Monaſterii iſtius hiſtoriam ſcriberet, eandemque Eminentiſſimo Cardinali Cœleſtino Sfondrati, Benedictinorum inſigni, dum viveret, Patrono dedicaret. In ejus libro I expoſitis breviter Longobardicis rebus, reliquiisque familiarum poſt demtum Longobardis in Italia imperium ſuperſtitibus, ad Sigefridum accedit, qui in Lucenſi civitate circa ſeculorum IX & X confinia dominium habuit, divitiisque & potentia cumprimis eminens, natas ex ſe illuſtres maxime in Italia familias, & quæ hodienum perdurat, Eſtenſem quoque reliquit. Is ex filio Attone Theudaldum habuit nepotem, qui primus Cœnobium, de quo ſermo eſt, circa annum 1007 fundavit, ac B. Virgini, S. Benedicto, S. Michaeli Archangelo, & S. Petro ſacrum eſſe juſſit. Illuſtravit ejus initia S. Simeon, qui cupiditate videndi religioſa per Aſiam & Europam loca, huc venit quoque, & multa miracula operatus eſt; opes vero ac ædificia Theudaldi filius Bonifacius, extructo inter alia in S. Simeonis iſtius honorem novo templo, inſigniter auxit, & ex Beatrice altera conjuge anno 1046 Mathildem genuit. Atque hujus maxime inſignia in Benedictinos illos beneficia eaque inſuper merita exciterunt, ut plurimus ſit Autori noſtro per univerſam Hiſtoriam de ipſa ſermo, qui omnem Sigefridi genealogiam, ad illam uſque Mathildem, peculiari ſchemate, ut quicquid in hoc I libro continetur, uno ſtatim obtutu cognoſcatur, ſub operis initium exhibuit.

Mathildis hæc, ut L. II exponitur, cum mortuo patre Bonifacio, Gothofredum Lotharingium Ducem vitricum eſſet nacta, filio hujus Gothofredo juniori deſponſata (ut tanto firmius pangeretur adverſus Imperatorem fœdus, cum quo & Gothofredo ob Lotharingiam & Beatrici ob ditiones Italicas interceſſit controverſia) & poſtquam mortuo jam vitrico, una cum Matre multa hactenus & ab Henrico III Imperatore, & inter Antipaparum graviſſimas contentiones perpeſſa, ditiones aliquandiu gubernaverat, eidem demum 24 annorum virgo anno Chriſti 1069 matrimonio fuit juncta, quamvis non tam conjugii, quam, quæ Lamberti Schafnabrugenſis verba ſunt, *quandam viduitatis ſpeciem longiſſimis ab eo ſpatiis excluſa prætendebat*, *cum nec ipſa maritum in Lotharingiam extra natale ſolum ſequi vellet, & ille Ducatus, quem in*

Lo-

Lotharingia adminiſtrabat, negotiis implicitus, vix poſt tertium vel quartum annum ſemel Marchiam Italicam inviſeret. Una igitur ditiones ſuas moderatæ ſunt Mater & Filia, & una nomina ſua diplomatibus ſubſcripſerunt. Mathildi vero poſt mariti & matris obitum Anſelmus quidam, Lucenſis Epiſcopus, Pontificis Romani providentia Rector ſpiritualis & Conſiliarius ſtatus contigit, qui prudentia ſua Mathildi non parum profuit, arctaque cum Alexandro II & Gregorio VII Pontificibus amicitia eandem conjunxit, & inter Antipaparum furores, & adverſus Imperatoris odium, quantum potuit, ſervavit; quamvis, ut erant turbida tum tempora, non vulgariter ſubinde & ipſa & Cœnobium ejus Benedictinum affligerentur. Ejus Anſelmi, qui ut Monachi Benedictini regulas Cluniacenſis Congregationis aſſumerent, & eidem A. 1080 unirentur, autor fuit, vitam virtutesque & mortem atque exequias, ſub libri hujus finem, Bacchinus prolixe deſcribit.

L. III de ſecundis Mathildis cum Guelfone Bavariæ Duce nuptiis agit. Hunc ſibi elegerat maritum, *non tam*, ut Bertholdus memorat, *pro incontinentia, quam pro R. Pontificis obedientia, ut tanto virilius S. R. Eccleſiæ contra Schiſmaticos poſſet ſubvenire.* At enim vero multarum calamitatum cauſa extitit hoc conjugium: ſiquidem Henricus IV Imperator odio adverſus Guelfonem Italiam ingreſſus, Mantuanam ditionem late vaſtavit, nec monaſterio pepercit, & ut a fide, qua Romano Pontifici addicti erant Monachi, in ſuas partes pertraherentur, anniſus eſt. Suſtinuit tamen vim Imperatoris egregie Mathildis, eoque repulſo trans Padum, cœnobio ſuos incolas & florem ſuum reddidit, atque tametſi a marito quoque in gratiam cum Henrico redeunte deſereretur, non defecit tamen animo, ſed eluctata, quibus premebatur, anguſtias, victoriam ſubinde de validiſſimo hoſte reportavit. Unde ut grati animi erga Deum, judice Autore noſtro, extaret documentum, nova beneficia in monaſterium contulit, quin & ex favore in Romanam Sedem, omnia bona ſua, quæ habebat & acquiſitura erat, Eccleſiæ S. Petri obtulit; qua ſua liberalitate id promeruit, ut Pontifex monaſterium Benedictinum liberum & a quacunque aliena juriſdictione exemtum eſſe juberet.

Sequitur Libro IV Imperatoris mors, & Synodi Guaſtallæ in Mathildis ditione, ad componendas inter Italos Germanosque de Epiſcoporum inveſtitura controverſias habitæ, fit mentio. Inde Mathildis novæ donationes, & Vidonis quoque Comitis, qui ſubditus ipſius fuit, & hinc in eodem donationis diplomate eidem tanquam Feudi dominæ ad latus adjungitur, munificentia ſingularis, & quod terras aliquas Benedictinis obtulerit, deprædicantur. Contigit dehinc Henricum V novum Imperatorem in Italiam venire, cujus non minus Legatos, quos præmiſerat, benigne excepit Mathildis, ac ipſum quoque egregie coluit, magno viciſſim ab eodem affecta honore, cum poſt Pontificem captivum factum, Roma redux *matrem* appellaret, juraretque non aliam mulierem huic ſimilem ſe vidiſſe, eidemque Mantuam ſubjiceret, & Proreginam Liguriæ conſtitueret. Idem Benedictinis quoque, maxime precibus Alberici Abbatis, qui conſanguineus ipſius erat, permotus, privilegia confirmavit, & conceſſum ab Henrico IV immunitatis diploma ratum eſſe juſſit; cujus exemplum ſequentes Imperatores omnes ad Leopoldum usque, qui nunc glorioſiſſime imperat, imitati ſunt, ſic ut Cœnobio *Imperialis Monaſterii* titulus fuerit paratus.

Ultimo libro inter alia laudatur Monachorum iſtorum in deſcribendis libris induſtria, quorum multi in Vaticanam Bibliothecam fuerunt translati. De Mathilde vero ſcribitur, quod imminente jam vitæ fine, ut plurimum in monaſterio hoc fuerit commorata, librosque evolverit, & delectata Monachorum pſalmodia pietatis exercitiis perpetuo vacaverit; quod & lecto jam decumbens D. Jacobo Protectori ſuo ſacellum exſtrui juſſerit, tandemque in ipſius Vigilia A. 1115 placide expiraverit & in cœnobio fuerit condita. Hæc ea ſunt, quæ Bacchinus libro hoc, cujus ad nos exemplar beneficio Illuſtris *Magliabechii* pervenit, pertractat, uſus maxime Donnizonis cujusdam induſtria, qui Mathildis res geſtas carmine heroico decantavit, exhibensque ſub calcem libri diplomata, quorum in ipſo operis contextu facta fuerat mentio.

A DIS-

Digitized by Google

A DISCOURSE CONCERNING THE AUTHORITY &c.

i. e.

Diſſertationes, quibus autoritas, ſtylus atque perfectio Veteris Novique Teſtamenti librorum expenditur. Volumen III.

Autore JOHANNE EDUARDI Collegii D. Joannis apud Cantabrigienſes quondam Socio.

Londini apud Jon. Robinſon, &c. 1695. alph. 1. plag. 15½ in 8.

CLariſſimus *Jo. Eduardi*, cujus non infrequens hactenus in Actis noſtris mentio facta fuit, inter alia in id quoque ingenii vires impendit, ut cœcas plerumque in æſtimandis bonis ſuis mortalium mentes, divinos Scripturarum theſauros vero ſuo cenſere pretio doceret. Conſcripſit eo animo tria ſpiſſa ſatis volumina, quibus excellentiam eorum, in quantum humana eam aſſequi poteſt infirmitas, ob oculos omnibus ponere atque celebrare ſuſcepit. In quorum primo & ſecundo uti id potiſſimum egit, ut evidentiſſimis argumentis autoritatem ſuam Scripturæ aſſereret, & ſtyli ejus indolem, docte innumera fere ejus loca interpretatus, nobis traderet: ita in tertio hoc, quod nunc perluſtrare animus eſt, ut ex ejus genio de reliquis etiam conjecturam facere Lectores queant, ſummam ejus & undiquaque abſolutam perfectionem conſiderare conſtituit. Eo igitur in illud omnes ingenii nervos intendit, ut Biblicam eruditionem ſolidiſſimam eſſe perfectiſſimamque, S. Literas bibliothecam plane numeris ſuis abſolutam ſolas conſtituere, quin denique omne eruditionis genus, omnes artes iis contineri, jucunda ſolertia evincat.

Totius autem hujus voluminis ſumma ad quinque fere capita redit, de quibus ſingulis quanta fieri poterit brevitate dicemus. Primum pertinet ad uſum perfectionemque Scripturæ, in relatione c. I. p. 9.
ad res ſpirituales noſtramque ſalutem concernentes conſideratæ. Eam enim tam fidei noſtræ perfectam regulam atque normam, p. 14.
quam vitæ canonem eſſe, Autor oſtendit, ad quem ea penitus ſit p. 34.
exigenda. Non nimis autem prolixus eſt in hac operis ſui parte, ſed p. 37.
poſtquam nec Judæorum Cabbala, ſive orali lege, nec Pontificiorum traditionibus, nec Familiſtarum, Quakerorum aliorumque

En-

Digitized by Google

Enthuſiaſtarum fanatico Spiritu opus nobis eſſe ad ſupplendos, quibus Scripturam laborare ſomniant, defectus, demonſtraſſet; ad id ſtatim progreditur, quod alterum hujus tractationis caput conſtituit, ut ſcilicet Scripturæ excellentiam & perfectionem inde evincat, quod nihil fere ſit ſive eruditioni ſive vitæ uſibus inſerviens, cujus non prima ſaltem principia & quaſi ſemina in illa inveniantur. Fuſis-
c. II. p. 45. ſime omnium iſtud argumentum perſequitur, a rebus hiſtoricis
p. 47. atque ad vitam civilem pertinentibus initium faciens. Ubi poſtquam de antiquitate Hebraicæ linguæ, quam primævam ſtatuit, prælibaſſet, atque magnum pro excellentia S. Literarum inde duxiſſet argumentum, quod ejus puritas in iis ſolis nobis ſervata fuerit; primas mundi origines atque creationis hiſtoriam, antiquiſſimarum item gentium ortus & habitacula, juris civilis & judiciorum origines, variasque imperiorum inter gentes facies, quatuor denique Monarchiarum conditionem ex Scripturis vel ſolis, vel melius quam
c. II. p. 111. ex aliis libris omnibus; nobis innoteſcere evincit. Unde quid Scripturæ de agricultura & pecuaria, quid item de antiquiſſimis cibi & potus generibus, ritibusque in illis ſumendis adhibitis, quales accubatio, diſcalceatio, pedum lotio & alii, nos doceat, perſequitur,
c. III. p. 157. primosque artium mechanicarum inventores ex iis recenſet. Porro ad literarum inventionem progreditur, omnemque ſcribendi rationem, qualis antiquiſſimis temporibus obtinuit, ex Moſis Hiſtoria aliisque Scripturæ monumentis exponit: quæ item ad Poeſin, ad Muſicam, & ad rerum naturalium ſcientiam ſpectantia in ea occurrunt, percenſet, atque ſpeciatim Anatomiæ, Medicinæ, Chirurgiæ, mortuorum condiendorum artis, ejus item quæ ad pharmacopolas ſpectat, antiquiſſimam mentionem in Scripturis haberi, primosque qui eas excoluerint, in iis nominari oſtendit. Navigationis etiam incunabula ex ea repetit; qua occaſione cum de claſſe Salomonis, & Ophir regione, quam illa petebat, paulo fuſius agat,
p. 194. quæ ea de re ſentiat, non poſſumus non hoc loco repetere. Nempe non ad Indos, quod credunt nonnulli, Salomonis claſſem navigaſſe perſuaſum habet, idque tum inde probat, quod ſine magneticæ acus uſu, quam inventam tum nondum fuiſſe putat, longinquum adeo iter ſuſcipi haud potuerit; tum hinc, quod mare mediterraneum κατ' ἐξοχὴν eo tempore mare, & mare magnum fuerit appella-

pellatum: quod nomen neutiquam ei daturos fuiſſe Chananææ terræ incolas Iſraelitas cenſet, ſi ad Indos navigantibus magnus ille, qui ſuperandus erat, Oceanus innotuiſſet. Africam itaque claſſe iſta petitam fuiſſe cenſet, ad quam littora legentes nautæ Salomonis penetraverint, auri quippe optimi in nonnullis locis feracem. Quæ conjectura eo veroſimilior illi videtur, quod inter Apher, quod antiquius eſt Africæ nomen, & אופר Ophir, ne in nomine quidem aliquam eſſe differentiam exiſtimet. Id quoque notatu non indignum, p. 196.
quod de Salomonis claſſe 1 Reg. IX. 26. memoratum eſſe obſervat, ædificari illam ſolitam eſſe in Maris Rubri littore, in terra Edom. Hinc namque non Dionyſii Alexandrini tantum locum illuſtrat, qui Erythræos, h. e. Edomitas, (ab Edom enim ſeu Eſavo & regionem & mare Erythræum appellatum cenſet) primos navium architectos appellat; ſed & alterum paulo obſcuriorem Plinii locum, qui L. VII c. LVI ait: *navem primum ex Ægypto in Græciam Danaum invexiſſe; ante vero ratibus navigatum eſſe in mari rubro, inter inſulas, a Rege Erythra.* Verum cum Autore clariſſimo ad alia p. 197.
pergendum. Quæ de Aſtronomicis itaque rebus in Scripturis habentur, deinceps perſequitur: atque de armis etiam aliisque bellicis inſtrumentis, quorum in iis mentio eſt, agit. Ubi multa, quæ apud p. 206.
cultiſſimas gentes ſequioribus temporibus in uſu fuerunt, antiquiſſimo illo ævo jam obſervata eſſe oſtendit. Sic v. c. ſcuti in prælio factam jacturam apud Ebræos non minus turpem quam poſtea apud Græcos fuiſſe, probat ex iſtis leſſi, quem Saulo Davides cecinit, verbis II. Sam. I, v. 21. *ibi projectus eſt clypeus fortium, clypeus Saul* &c. ut alia hujusmodi ſilentio nunc prætereamus. Ea deinceps p. 221.
etiam, quæ de venationibus & ſaltationibus ex S. Scripturis diſcere licet, in medium affert, quæ item de ritibus matrimonialibus & nu- c.V. p. 225.
ptialibus, nec non de ratione commerciorum, & pecuniæ ſpeciatim iſtis temporibus uſu, in iis habentur. Nec ſuperficiarie de veſtibus varioque ornatu utriusque ſexus agit, ut & de antiquiſſimis ſepeliendi modis in Scriptura traditis, ritibusque ac ceremoniis, quibus c.VI. p. 265.
mortuos ſuos plangentes luctum ſuum teſtatum facere ſolebant. Ea occaſione erudite de ſepulcris veterum Britannorum agit, lapidumque cumulis, qui miræ artis cæmento in unum quaſi lapidem coaluere, eis ſuperimpoſitis. Atque inter alia antiquum nomen

Stone Hengs, quo vernacula lingua appellantur, inde ductum eſſe exiſtimat, quod cæmento iſto arcte ſibi invicem cohæreant lapides; non quod, ut Camdenus exiſtimavit, in aere quaſi hæreant lapideæ iſtæ columnæ. Non expectabit Lector, ut quo modo hanc ſepulcra conſtruendi apud Britannos rationem, cum antiquiſſimis moribus ille comparaverit, quibus itidem receptum fuiſſe in Sacris Literis legimus, ut lapides imponerentur magnorum funerum receptaculis: quin potius nobiſcum ad ſecundæ hujus etiam tractationis finem properabit, quem latiſſime patentem ſcientiarum campum in Sacris Literis nobis apertum commendans, rerumque in iis traditarum certitudinem cum aliorum ſcriptorum incertis narrationibus contendens, ei quoque tandem impoſuit.

Jam tertio loco, quo melius SS. Literarum omnium oculis pateat excellentia, ſingulos qui eas conſtituunt libros ſpeciatim perluſtrat, atque in eorum autores, ſtylum, argumenta, aliaque a Critico non inutiliter diſcutienda, ſtudioſe inquirit. Prolixum nimis foret ſingula illa nunc perſequi: ſufficiat pauca ex iis annotaſſe. Inter ea igitur, quæ de Moſis, cujus vitam & res geſtas fuſiſſime exponit, libris
c. VII. obſervavit, illud inter poſtrema haud videtur annotandum, quod
p. 320. hiſtoriam creationis cœli & terræ ab eo traditam peculiari quadam ratione explicaverit. Ut mentem ejus quam breviſſime exponamus, in primo commate primi Geneſeos capitis, generalem quaſi ideam ante omnia totius creationis delineari putat, quæ deinceps
p. 321. quoad ſingulas partes ſuas magis luculenter deſcribatur. Prima autem die geminum opus abſolviſſe Deum cenſet, maſſam nimirum ex terra & aqua compoſitam, quam terram Moſes, chaos profani ſcriptores paſſim appellent, e qua Deus omnia corpora ad mundum noſtrum inferiorem ſpectantia deinceps produxerit, (utpote cum qua cœleſtia corpora ſuperioresque regiones nihil commune habeant) unde & Thales cum aliis quibusdam aquam vel potius li-
p. 323. mum aliquem, rerum principium recte ſtatuerit; & lucem tenuem atque vagabundam, ab ignea nimirum & luminoſa materia proſilientem, quam Spiritus Dei potentiſſima incubatione ſua produxerit, ex qua puriſſimus æther cum cœleſtibus poſtmodum corporibus fuerit formatus. Hæc duo itaque univerſalia rerum omnium viſibilium principia, prima die condita ſtatuit, & huic quidem agentis, illi

illi patientis partes aſſignat, atque eorum productione proprie ſic p. 325.
dictam creationem abſolutam eſſe monet, cum ſequentium dierum
operibus conditam prima die materiam omnipotens Creator adhi-
buerit. Per expanſum ſecunda die conditum, nihil aliud quam ae-
ream regionem intelligit, aquarum parte verbo omnipotente Crea-
toris rarefacta & attenuata exortam, & ſpatium aliquod inter
aquas ſupra terram prius congeſtas conſtituentem, ita ut ſuperiores
in nubibus contentæ ab inferioribus terræque propioribus divide-
rentur. Cum autem diviſio aquarum ſecunda die penitus non ab-
ſoluta fuerit (unde & approbationem divinam, qua reliquorum die-
rum opera ad perfectionem perducta bona pronunciavit, nondum
abſoluto operi conceſſam non fuiſſe putat) tertia die complemen-
tum illam accepiſſe ait, qua & diviſis exacte, & in receptacula ſua
conjectis aquis, arida terra facta fuerit. Quarta autem die æthe-
reum expanſum, ſtellarum omnium domicilium, a modo comme-
morato expanſo aereo diſtinguendum, conditum eſſe cenſet, quod
luce in varia corpora compacta ornatum fuiſſe, Hiſtoria Moſis nos
docet. Atque hanc ſuam de creatione cœli & terræ opinionem
non Carteſiana hypotheſi tantum cenſet eſſe magis probabilem,
multoque motus legibus convenientiorem, ſed & Burnetium p. 330.
ſeveriſſima notat cenſura, cujus de opere quarti diei judicium
ne Philoſopho quidem, nedum Chriſtiano dignum eſſe arbitratur.
Cum enim ille parum veroſimiliter Moſis verba rem proponere exi-
ſtimet, eo quod quarta die plura atque majora, quam reliquis diebus
omnibus, a Deo producta eſſe innuant, miratur Philoſophum non
percepiſſe, materiam illam rudem, maſſam inquam terraqueam, quæ
operum reliquarum dierum fuit, ex noſtri Autoris ſententia, princi-
pium & elementum, non adeo facile moveri potuiſſe, quam flui-
dam æthereamque lucis materiam, ex qua quartæ diei opera concin-
nata fuere. Mittamus reliqua huc pertinentia, & unicum ſaltem p. 393.
id ex iis, quæ in iſta voluminis parte ab Autore noſtro diſceptantur,
annotemus, eum ut majorem Salomonis ſcriptis autoritatem con-
ciliet, eorum partes etiam tueri, qui eum poſt lapſum ad meliorem
mentem rediiſſe, æternæque ſalutis factum eſſe participem ſta-
tuerunt.

De quarto nunc etiam, quod tractandum ſuſcepit, capite non-

nulla erunt dicenda. Duabus nimirum eo reſpondetur objectionibus, quibus optimam, quam merito omnes de Scripturæ perfectione mortales fovere debebant opinionem, minuere atque infirmare
c. XI. p. 451. nonnulli nituntur. Prior eſt, quam ſive a libris in V. T. uti exiſtimant, allegatis, hodieque deperditis, ſive a locis in Novo Fœdere productis, atque in nullo ſacrorum monumentorum hodie obviis, nonnulli petunt. Et libros quidem in V. T. allegatos quod attinet, nullum eorum deperditum eſſe, ſed partem eorum, quæ hodie habemus, monumentorum eos conſtituere, Lightfooti & Rabbinorum plerumque inſiſtens veſtigiis docet. Ad loca vero e Novo Fœdere in hanc rem prolata ita reſpondet, ut vel afferat e libris V. T. quæ illis utcunque reſpondere videntur, vel non ſcriptum aliquod, ſed dictum, ore a divinorum Virorum nonnemine tantum prolatum, quandoque ab Evangeliſtis & Apoſtolis citari dicat, vel generatim tantum Veteris Teſtamenti doctrinam, ad nullum peculiarem locum reſpicientes Apoſtolos proponere ſtatuat. Sic v. c. Jaco-
p. 463. bum Apoſtolum iis, quæ c. IV. v. 5. Epiſtolæ ſuæ allegat, neque reſpicere credit ad Gen. VI, 3. neque ad Num. XI, 29. neque quod Knathbull exiſtimavit, ex libro deperdito ea eſſe putat depromta, ſed in genere Virorum Dei in V. T. indicari credit doctrinam, qua de cordis humani depravatione paſſim homines quid tenere debeant edocuere: ſimilique modo Lucæ XI, 49. etiam explicari jubet.
p. 466. Locum vero 1. Cor. V, 9. quo inducti nonnulli aliam adhuc, præter
p. 467. eas quas hodie legimus, Pauli Epiſtolam olim exſtitiſſe ſibi perſuaſerunt, ita exponit, ut vel ἔγραψα pro γράφω poni dicat, haud infrequenti in Novi Teſtamenti libris enallage, Ebraiſmi aliquid redolente, atque adeo hanc ipſam epiſtolam intelligi credat: vel ῥῆσιν illam ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ a Paulo inſertam eſſe contendat, cum relegeret ſuam epiſtolam, ad ea quæ paulo poſt c. VI. 13 18. & VII. 2. ſcripſerat, oculum intendente. Prolixum nimis eſſet ſingula referre, quibus aliis hujusmodi locis quamplurimis reſpondet. Ad alteram enim etiam objectionem deveniendum eſt. Ea ab immani, quod
c. XII. inter Hebraicum textum, & LXX, ut vulgo appellantur, Interpre-
p. 477. tum verſionem intercedit, diſcrimine deſumitur. Cui poſteriori cum nimium quantum nonnulli tribuant, ſuſpectus non reddi non poteſt Hebræus, prout hodie circumfertur textus, niſi idoneis argu-

mentis

mentis ab originali in verſionem culpa devolvatur. Clariſſimus itaque Autor noſter, ſuccincte enarrata LXX Interpretum hiſtoria, ita Hebraicum textum tuetur, ut omnem tamen illis, quod parum prudenter nonnulli faciunt, autoritatem non eripiat, ſed diverſitatum varias cauſas adducat, quarum ſingulas haud exigua exemplorum copia illuſtrat. Sunt illæ, quod codicibus vocalibus deſtitutis fuerint uſi, atque adeo diverſam in punctis conſonantibus ſubjiciendis quandoque rationem ſecuti fuerint: quod conſonantes etiam ob formæ ſimilitudinem paſſim inter ſe confuderint: quod & vocales & conſonantes ſimul quandoque parum accurate legerint: quod æquivocæ valde pleræque voces Hebraicæ ſint, varieque adeo reddi potuerint, id quod poſtmodum omniũ vocis cujusdam ſignificationum haud gnaris diverſitatis ſuſpicionem fecerit: quod porro ſenſum ſæpius quam verba expreſſerint Interpretes Græci: quod codices eorum a librariis quandoque corrupti ſint: quod denique paraphraſin potius quam verſionem paſſim dederint. Utut autem haſce diverſitatum cauſas expendentibus difficile non ſit, conciliare in plerisque cum Ebraico textu Græcam verſionem, atque id ſaltem efficere, ut neque contra illius integritatem, neque contra hujus fidem aliquod idoneum argumentum ex utriusque collatione deſumi queat; negare tamen non poteſt, addidiſſe LXX Seniores quandoque nonnulla, quæ planiſſime Ebraico textui contradicant, ut quando Noachi corvum non rediiſſe ad eum dicunt, & Cainanum in Patriarcharum genealogiam intrudunt; quos graviſſimos eſſe lapſus non diſſimulat, niſi cum Bocharto eos quoque librariis tribuere aliquis malit. Quod vero nonnulli deliberato animo quamplura loca, ad Meſſiam aliaque hujusmodi myſteria pertinentia, corrupta ab iis fuiſſe cenſent, ſive indignos tantarum rerum cognitione Gentiles exiſtimantibus, ſive ne offenderent aures eorum tam abſtruſis myſteriis, veritis, neutiquam ei probabile videtur; quin potius ſequioris ævi Judæis, ſi quæ tales in verſione iſta occurrant corruptiones, tribuendas eas eſſe exiſtimat, ferali in Chriſtum ejusque ſequaces odio debacchantibus. Atque iis etiam deberi Chronologiæ in iſta verſione cenſet corruptionem, ne ſcilicet chronologico argumento de adventu Meſſiæ a Chriſtianis convinci poſſent. Sed omittamus iſta: aliæ enim etiam in LXX Interpretibus diverſitates inve-

p. 492. p. 496. p. 498. p. 502. p. 509. p. 510. p. 511. p. 514.

inveniuntur, quibus ab Hebræo textu recedunt, a Judæis ſequioribus minime profectæ. Cur autem, inquit Cl. Autor noſter, cum ita ſeſe res habeat, a Chriſto & Apoſtolis allegantur, & quidem ipſa eorum loca producentibus, quæ aliter Hebræus textus repræſentat? Atque mox iſta difficultate ita ſe expedit, ut quandam agnoſcat συγκατάβασιν Scriptorum θεοπνεύςων, verſione ab omnibus Judæis tum approbata, & a Gentilibus etiam Hebraicarum literarum ignaris unice legenda utentium, atque adeo illis ex principiis eorum cum ipſis diſputando, his vero Sacras Literas, prout manibus eorum terebantur, repræſentando conſulentium. Ut tamen omnimodo ab illis verſionem iſtam approbatam non eſſe evincat, loca illa ſtudioſe indicat, in quibus a verſione illa Græca recedendum ſibi eſſe putarunt. Superfluum cætera eſſe ducimus, ea quæ de Orientalibus verſionibus, nec non de verſionibus Latinis tam veteribus quam modernis, ut & reliquis Græcis interpretationibus, hujus poſterioris objectionis occaſione, Clar. Autor diſſeruit, utpote quæ ad rem, quam agit, non adeo multum faciunt, ab ipſo quoque breviter ſolum perſtricta. Quin potius ultimum rerum, quas in hoc volumine tractandas ſuſcepit, caput tribus adhuc verbis
c. XIII. attingamus. Anglicam nimirum Sacrarum Literarum translatio-
p. 532. nem denique caſtigandam ſuſcipit, atque tam in Veteri quam Novo Teſtamento vitiis eam haud raro laborare demonſtrat, cujus laboris ejus ſpecimina quædam hic quoque edere non gravaremur, niſi oppido paucos noſſemus eſſe, qui apud alias gentes verſio-
c. XIV. ne illa ſoleant uti. Coronidem vero denique toti huic operi
p. 596. ſeria ad verſandas nocturna diurnaque manu Sacras Literas adhortatione imponit, quibus ſubſidiis inſtructi ad earum lectionem accedere, qua item ratione in iis tractandis verſari debeamus, ſi ſolidam ex iis ſcientiam cupiamus haurire, una oſtendens.

M. GEORGII LANI SS. THEOL. BACCALAUREI Mauſoleum Saxonicum.

Lipſiæ apud Autorem, & Jo. Lud. Gleditſch, 1696. 8. Alph. 1. pl. 16.

Con-

COntinentur hoc opere Panegyrici, quibus Sereniſſimorum Saxoniæ Electorum Albertinæ lineæ, glorioſiſſimæ memoriæ, *Mauritii, Auguſti, Chriſtiani I, Chriſtiani II, Joh. Georgii I, Joh. Georgii II, Joh. Georgii III,* & *Joh. Georgii IV* vitam, mortem ac res geſtas & proſa & carmine Heroico doctiſſimus Auctor deſcripſit, publice antehac diverſis temporibus in Academiæ noſtræ templo Paulino recitati, unoque nunc volumine omnium uſui expoſiti. Ut vero planiora cuncta redderentur, Notas Rhetoricas, Philologicas & Hiſtoricas adjicere viſum Auctori fuit, quibus Reformationis a B. Luthero quondam divinis auſpiciis ſuſceptæ inprimis Hiſtoriæ lucem aliquam affundere ſategit.

CABALA OR MYSTERIES OT STATE &c.

Hoc eſt:

Cabala ſive Myſteria ad Rempublicam ejusque adminiſtrationem ſpectantia, literis contenta, quas Viri illuſtres, & in rebus gerendis tam in Anglia quam alibi inſignes, Henrici VIII, Eliſabethæ, Jacobi I & Caroli I ævo ſcripſerunt.

Londini apud Tho. Sawbridge &c. 1691. in fol. Alph. 5. plag. 20.

TErtia hæc editio eſt libri jam olim anno 1654 paulo minori, & novem poſt annis hac ipſa qua nunc prodit forma, Londinenſibus typis evulgati. Qui uti ab eo, quo lucem primum adſpexit, tempore abunde ſe commendavit illis, qui magnorum virorum conſilia penitius intueri, iisque cum eventibus diligenter comparatis, prudentiæ capere incrementa ſatagunt: ita opus non habet, ut noſtra opera atque commendatione nunc primum eis innoteſcat. Quo minus tamen recentiſſimam hanc editionem, paulo licet ſerius ad nos perlatam, penitus ſileremus, id potiſſimum in cauſa fuit, quod non indicibus tantum, Lectorum uſibus perquam accommodatis, prodierit ornatior, ſed auctario etiam non contemnendo inſignis eorum favorem ſibi expetat. Iſtud, ne plane nihil de eo dicamus, maximam partem abſolvunt literæ & monumenta, ad res a Roberto Leiceſtriæ Comite, & Thoma Barone Buckhurſto, Sereniſſimæ Eliſabethæ juſſu atque auſpiciis, ſuperiori ſecu-

Digitized by Google

ſeculo in Belgio, moleſtum Hiſpanorum jugum excutere tum moliente, geſtas ſpectantia. Quorum uti haud poſtrema portio vel de copiarum utriusque partis conditione, vel de urbibus & caſtris ſive obſidendis ſive tuendis, vel de neceſſariis bello ſumtibus comparandis, aliisque hujusmodi agit, quæ omnibus æque Lectoribus utilia atque accepta hodie fore, polliceri non poſſumus: ita haud pauca tamen inter ea deprehendimus, quæ agitatis eo tempore ſive in Anglia ſive in Belgio conſiliis, haud parum lucis affundere poſſe videantur. Maxime inter ea obſervationem meretur earum rerum copioſa enarratio, quæ ſecus quam vel Sereniſſima illa Regina, vel Leiceſtriæ Comes optaſſent, in Belgio a Buckhurſto geſta fuerunt. Quæ ita tamen referuntur, ut ea quæ ad defendenda illa a Bukhurſto, ad exaggeranda vero eadem a Leiceſtriæ Comite allata fuere, una ſubjungantur. Verum quantacunque iſta ſint, non ſola auctarium novæ hujus editionis abſolvunt: habentur enim in eo etiam nonnullæ Caroli I literæ, ad hiſtoriam excitatorum anno 1642 a Magno Regni Concilio motuum pertinentes. Imo & alia nonnulla accedunt non parum jucunda, e quibus paulo luculentius commemoranda eſſet Bajazethi Chami Turcarum Imperatoris ad Alexandrum VI. Pontificem Rom. de interficiendo fratre ſuo Gem epiſtola, niſi eadem nupero Specimini Hiſtoriæ Arcanæ de Vita Alexandri VI (p. 22.) inſerta, propius jam plerisque innotuiſſet. Imo forte etiam hoc loco commemorari non indignæ ſunt, quæ ſub finem hujus appendicis exhibentur, Henrici VIII Angliæ Regis ad Cardinalem Cibum, & Caroli V Imperatoris ad modo dictum Henricum epiſtolæ: in quarum priori Henricus urbis Romæ evaſtationem, Caroli auſpiciis a Duce Burbonio patratam, lugubri oratione deplorat, vitamque & opes ad tuendam Romanæ Eccleſiæ autoritatem offert: in altera vero Carolus Henrico conſilii facinorisque ſui rationes exponit, atque injuſti nihil ſeſe admiſiſſe demonſtrat; ſibi ipſi imputare debere Romanam Eccleſiam, ſi quid gravius fuerit paſſa, exiſtimans, utpote quæ unice flammæ ipſi adeo pernicioſæ materiam prima ſubminiſtraverit.

(o)

Digitized by Google

ACTORUM ERUDITORUM,

quæ Lipſiæ publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom III. Sect. IV.

NICOLAI PARTHENII GIANNETTASII, SOC. JESU, Æſtates Surrentinæ.

Neapoli, apud Jac. Raillard, 1696, in 8. plag. 18½

Qui venuſtiſſimorum poematum de re nautica & piſcatoria cantu, librisq; *Piſcatoriorum* & *Nauticorum*, *Halieuticorum* item nominibus inſcriptis, & in his Actis Tomo I Supplem. p. 1. & 577 recenſitis, ſuperioribus annis elegantiorum literarum cultores demulcere ſategit, & dulciſſimorum carminum horum ſuavitate in admirationem rapuit; idem Dialogorum feſtivitate nunc Lectores mirifice oblectat, feliciſſimi ingenii & profluentis dictionis in utroq; tam ſoluto quam ligato genere Scriptor luculentus ac plane inſignis. Surrentum, urbs eximia regni Neapolitani, in ora ſinus iſtius, circumjacenti agro *Surrentini* nomen dedit, fertilitate collium celebri, de quo Columella Lib. III cap. 8 affirmat, *hujus agri vites*, non minus ac Maſſici, Albani ac Cecubi, *omnium quas terra ſuſtinet, in nobilitate vini principes eſſe.* In iſto tractu cum villa ſit ſita, in qua Auctor ruſticans vel ſolus oculos paſcit, vel cum amicis e vicinis locis, cumprimis autem Neapoli, accurrentibus animum oblectat, ei *Surrentini* nomen impoſuit: cujus loci amœnitatem, & totius regionis jucundiſſimum ſitum ad mare fertilitatemq; graphice deſcribit, ibiq; ſe ruſticantem ſæpenumero ab amicis ſalutari, eruditisque confabulationibus

nibus, vel inter epulas,vel inter deambulandum recreari,narrat *cap. 1.* Sermones hos in commentaria a ſe relatos *Surrentinarum Æſtatum* nomine inſignivit,& collocutores Quinctium, Eulalium, Sextum Nigrum, Lucilium, Antigenem, Quartum Manium, Valerium, Taurinum,Sylvium,Cardinalem Cantelmum, Vellejum nominat,qui cum ipſo de variis rebus ſermones miſcuerunt,quorum argumenta breviter exponemus. Apud Indos regem (cujus divitiæ & magnificentia opesque ſic deſcribuntur , ut in univerſo terrarum orbe quidquam vel opulentum magis vel ſplendidum non reperiatur) quotannis, dum illius natalitius dies recurrit, ponderari, & quot libras pendat, exactiſſime trutinari ſolere, & ſi gravior pinguiorque is reperiatur, magna lætitia populum affici, *cap. 2* narrat. Qua ratione perexiguum in navi gubernaculum, quod in puppi temonem vocant,univerſam navigii molem regat, &, quaquaverſus gubernatori viſum, tam facile verſet, *cap. 3.* exponit. A ſeipſo convivium adornatum, & fercula varia ſua manu confecta, gallinaceos pullos coctos, artocreas ficedulis ac coturnicibus variisque condimentis inſtructum, placentas confectas, vitulinos lumbos aſſatos,liba ex dulcibus conflata, convivisque coquum & piſtorem hunc mirantibus appoſita,*cap. 4.*narrat;quibus artibus Auctorem pollere, etiam *e p. 73. 76. 96. 98. 243. 248.* liquet. Fame expleta, ubi Veſuvium adjacentem nonnullos fumi vortices ac flammarum cuneos ex ambuſto cratere evomere cernerent, eaque occaſione de fulminalibus, ſeu machinis bellicis ac tormentis, quæ fulminis vice æreas pilas quam longiſſime ejaculantur, ſermonem inſtituiſſent, quidam amicorum operis poetici mentionem injicit,quod Auctor de re bellica molitur, e quo libri iſtius,qui de bellicis tormentis agit, initium recitat *p. 34.* cujus ut guſtum Lector habeat, hos excerpere lubet verſus:

Nunc Martis tormenta, quibus vel prælia miſcens
Extentis tonat in campis, vel fervidus arces
Fulminat obſeſſas, & mœnia dejicit ictu:
Quam varia, & qualis ſit bellatoribus uſus,
Dicere nunc labor inſequitur. &c.
Principio tormenta, nigris quæ vexit ab umbris
Sanguineus Mavors, Furiis & Dite miniſtro,
Ardentes quoniam jaculantur ad æthera flammas

Hor-

Horriſonis late bombis, cognomine noſtri
Illa hinc Bombardas appellavere vocantes.
Mirum, horrendum, ingens inventum Martis, aperto
Ede ſeu ſtragem campo, ſeu fulmine clauſas
Dejectare velit totis cum mœnibus urbes, &c.

Opus ſane præclarum futurum, & tactica, poliorcetica ac navalia bella pulcherrimo carmine expoſiturum, cujus etiam mentionem *p.* 36. 65. 103. 118. 191. 205. 211. 219. 253. facit, ad quod abſolvendum Auctori otium & ſeceſſum a Neapoli, quem neceſſarium ſibi eſſe ait, inque Surrentina villa ſua commorationem optamus. Dum vero carminis de tormentis initium recitat, amici ex eo quærunt, apud quas primum gentes tormentorum bellicorum fuerit uſus, an Sinenſes, an Venetos, an Gallos, an Anglos, an Germanos? quibus reſpondet *p.* 42, ſibi videri ab incolis regni Butani, quod ultra Seras & Aſemenſes ſitum, originem accerſendam tormentorum bellicorum, quæ ibi reperiantur ante quingentos annos facta, tum ænea tum ferrea, ſclopi item minores affabre politi. Ab his populis ad Peguanos primum, inde ad Sinas artem conficiendarum iſtarum machinarum perveniſſe, *p.* 43. De adamantum ortu, & quibus in locis reperiantur, quaque vel arte vel induſtria eruantur, *cap.* 5. docet, de earumque natura *cap.* 6. diſſerit. In quo præter ea roſæ laudationem Græcam ex Achille Tatio Lib. II. petitam *p.* 56. editionis Salmaſii, quæ ex Sapphus poematibus depromta creditur, epigrammate Latino eleganti reddidit *p.* 56. Ex Bellicis, quæ abſoluta eſſe *p.* 63. indicat, elegantem locum de equorum delectu & equeſtri exercitatione *cap.* 7. recitat. Veſuvii montis incendium, quod anno 1696 contigit, & Auctor ipſe ſpectavit Eminentiſſimo cum Cardinale Jacobo Cantelmo, prolixe deſcribit *cap.* 8, facta ſimul mentione, quomodo cocolatæ potio præparetur *p.* 84. Libri ſecundi *cap.* 1. variorum ferculorum ab Auctore perite confectorum apparatus narratur, *p.* 96. & e Bellicis ipſius carmen de fortitudine Andr. Cantelmi Ducis Hiſpani recitatur *p.* 103 Terræ motuum cauſam ignem eſſe *cap.* 2. docetur, & de iiſdem *cap.* 3. 4. late diſſeritur, ac inſtar cuniculorum arte factorum, ignem in terra, ubi ſulphur & nitrum accenderit, concuſſiones concitare *p.* 117. oſtenditur; attenuatos etiam vapores *p.* 127. earundem cauſam eſſe, nequaquam vero a planetarum habitudine eas effici *p.* 137. indeque nec prædici poſſe *p.* 136. 138. Muſcus, odoramenti genus, ex animalis in Tartaria veſica quomodo petatur, traditur *cap.* 5. Carmen

venuſtum de lue hypochondriaca & medicina adverſus eam ex ſuccino *cap* 6. recitatur. Lætiſſima Campaniæ ora *cap. 7.* decantatur. Harmonicam ſeu muſicam eſſe inter ſapores convenientiam, ita ut ſuavis reſpondeat octavæ ſeu διαπασῶν, pinguis quintæ ſeu διαπέντε, ſalſus quartæ διατεσσάρων, inſipidus ſemiditono, adſtringens ditono, &c. in *eod. cap. p. 173*, ab aſtris etiam ſapores pendere & iis aſſimilari *p. 179.* demonſtratur & aſtringens ad Saturnum, pinguis ad Jovem, acer & amarus & auſterus ad Solem, dulcis ad Venerem, ſalſus ad Martem, inſipidus ad Lunam, acidus ad Mercurium refertur. De Muſicæ inventore, ſive Orpheo, ſive Amphione, ſive Apolline, ſive paſtore quodam Arcade, Bœotiove, ſive Pythagora, de utilitate etiam ejus *cap. 8.* disſeritur. Libri tertii *cap. 1.* Veſuvium bis centum paſſus de ſua altitudine incendiis perdidiſſe affirmat Auctor *p. 198*, neque tamen e tartaris ignem iſtius montis prorumpere *p. 200*, & quæ de geniis ſpectrisque ad montem iſtum viſis narrantur, fabulas eſſe ait *p. 201.* Homeri & Virgilii loca, de clypeo Achillis a Vulcano confecto, in Bellicis ſe imitatum eſſe & tormento bellico accommodaſſe *cap. 2* profitetur, prolixamque & elegantem deſcriptionem inde profert *p. 205.* Villam Pollii Felicis a Statio decantatam ut luſtrarint, & vetera monumenta ſint ſcrutati, ac Herculis Neptuniq; fana a Pollio extructa inveſtigarint, *cap 3* narrat, & Ignatii Lojolæ laudes qua ratione tum Bellicis ſuis, tum Saberidi (juvenile quam vocat poema) intexuerit, memorat *p. 218. ſeq.* Thracii Boſpori & Conſtantinopoleos amœnitatem *p. 223.* exponit. Ridiculam de ſpectro, quod falſo tale putatum eſt, hiſtoriam *cap. 4.* narrat. Montes ignivomos præter Veſuvium *cap. 5.* nominat *p. 245.* vera autem quæ cauſa ſit incendii horum montium *cap. 6*, ediſſerit, & e Bellicis ſuis ſic canit:

> *Nimirum multo quoniam ſuccenſa calore*
> *Materia in rapidum vertit ſe foſſilis ignem.*
> *Quæ poſtquam intumuit, nec jam ſpumoſa tenet ſe,*
> *Inſtar aquæ, rupto quæ defluit aggere ripæ,*
> *Immenſa ex alto ſeſe cratere refundit*
> *Eluvie, & circum rapidis vorat omnia flammis.*

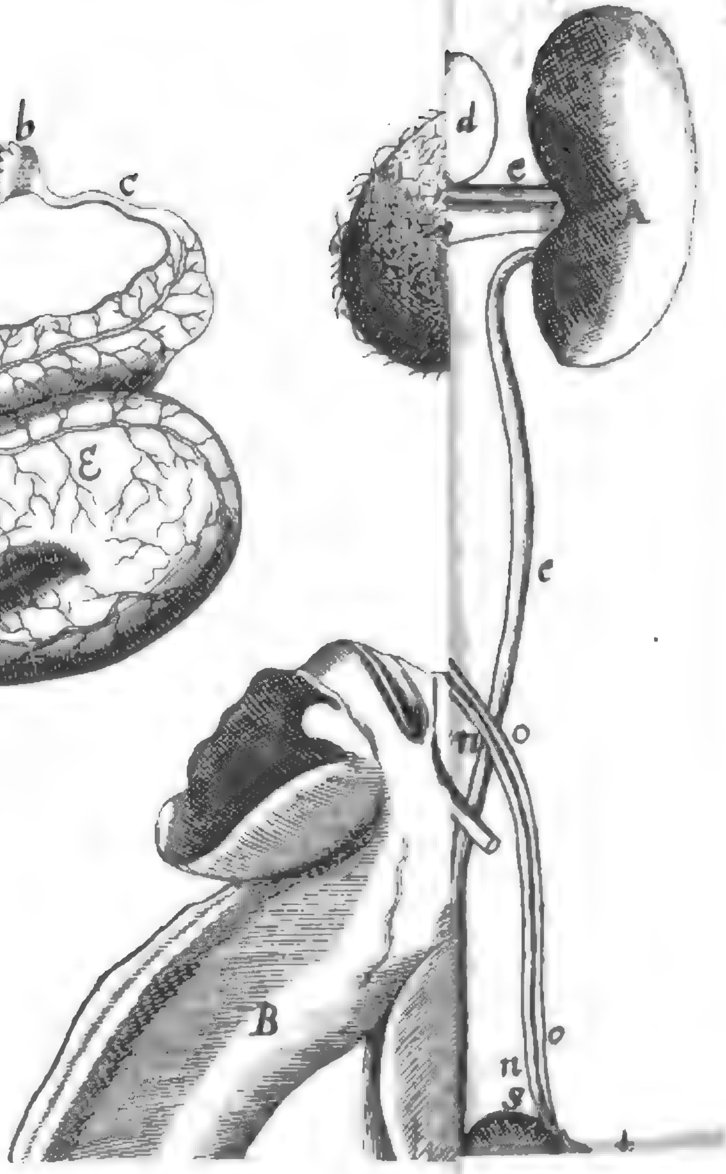
Quod deinde latius explicat *p. 254. ſeq.* Carmen ſoterium pro reſtituta Hiſpaniarum Regi valetudine *cap. 7.* decantat. De ſimiarum ludicris & riſum non magis quam admirationem moventibus geſticulationibus ac præliis *cap. 8.* agit.

CON-

Digitized by Google

Fig. 3.

CONTINUATIO ANATOMIÆ MARSUPIALIS AMERICANI, in Collegio Greshamenſi diſſecti ab EDUARDO TYSON, M. D. Collegii Medicorum & Societatis Regiæ Socio, atque Anatomiæ apud Chirurgos Londinenſes Profeſſore.

Excerpta ex Actis (Tranſactions) Philoſophicis Anglicis Menſ. April. 1698. No. 239.

ANatomiæ hujus partem, quæ externam inprimis animalis hujus exotici conformationem cum oſteologia complectitur, in Actis hiſce menſe Septembri A. 1698, pag. 407. ſeq. exhibuimus. Nunc reliqua perſequemur. Cum vero ex partibus internis eas potiſſimum deſignare mens ſit, quæ ſingulari conformatione, nec in aliis æq; animantibus ita obvia, pollent, circa thoracis viſcera contenta non aliud innuendum occurrit, quam pulmones molles, ſpongioſos, dilatari aptos ac convenienti magnitudine præditos, in uno latere tres lobos, in altero autem unum ſolummodo, ſed amplitudine tribus æqualem, obtinuiſſe; cor vero, duabus auriculis & duobus ventriculis inſtructum ac pericardio ſolenni ratione incluſum, pro totius corporis magnitudine extitiſſe majus, conumque obtuſiorem habuiſſe.

Circa gulam magnæ aderant glandulæ maxillares. Lingua, longitudine tres pollices, latitudine autem tres pollicis quartas paululum excedens, aſpera erat, variiſque ornata protuberantiis, quarum apices introrſum vergebant.

Abdomen, in quo plura curioſius notari merentur, a thorace dividebatur ab interpoſito diaphragmate, lato, robuſto ac carneo, latiori thoracis parti adnexo; quod ipſum tamen quo minus ab abdominis viſceribus, animali cauda arboribus adpenſo, comprimeretur, provide ab inteſtinorum inferius oſtendenda ſuſpenſione ſolebat impediri.

Sub diaphragmate locabatur ventriculus, (*Tab. IV. Fig. 1. B.*) ab hepatis portione coopertus, & figura ordinaria, ratione extremorum protuberantium quodammodo ſemilunari, qualem tophus piloſus inde extractus & *Fig. 4.* delineatus exhibet, circumſcriptus. Imprimis ſtructura & ſitus duorum orificiorum, alterius gulæ, (*Fig. 1.* TAB IV.

Digitized by Google

A.) alterius pylori, (*ibid. e.*) peculiari prorſus ratione ſeſe habebant, cum adeo vicini eſſent, ut ſe invicem contingere viderentur, ac inciſo etiam ventriculo non niſi tenuis iſthmus utrique interponeretur. Orificia iſta haud in ventriculi extremitatibus, ſicut communiter, occurrebant, ſed ſuperius circa mediam, magis tamen eam partem, quæ duodenum (*ff.*) reſpicit, inſerebantur. Ventriculus ipſe ſatis parvus & contractus admodum, quod per aliquot dies nihil alimentorum aſſumptum fuiſſet, conſpiciebatur, longitudine circiter tres pollices cum dimidio, ac profunditate duos pollices adæquans. Gula, ingeſta quæ ad ventriculum defert, longitudine novem pollicum, craſſis conſtabat fibris muſcularibus; pylorus autem contenta rurſus evacuans, viam monſtrabat patulam, omni conſtrictione annulari ſive valvulari, qualis in plerisque animalium reperitur, deſtitutam, quamvis fibrarum carnearum craſſior hic, quam in aliis inteſtinis, eſſet faſciculus.

Sed ante ventriculi diſſectionem in altero ejus latere foramen aliquod eundem perterebrans, magnitudine ac figura piſi communis, obſervabatur, enatum occaſione ulceris, quale præceſſiſſe omnino margo ſanioſus perſuadebat, quin mortem ipſam animali attuliſſe vix dubium relinquitur, cum a repoſitorio ſuo antea decidiſſet, ac ab eo tempore ad motionem impotens anſam cuſtodi præbuiſſet ſuſpicandi, devoratum aliquid ab ipſo fuiſſe, quod gulæ etiamnum inhæreret aut ſaltem ventriculum læderet.

Nec abſimilem ventriculi perforationem in humanis jam cadaveribus *Autor* ter annotavit, quarum ultimam ſicuti paulo ante ægri obitum cum alio Medico in conſilium vocatus prædixerat, ita & de eadem in ipſa poſtmodum ſectione certior fuit redditus. Cauſam vero ejusmodi perforationis in ventriculi glandulas, a Peyero & Nehemia Grew in inteſtinis deſcriptas, quatenus in ſcrophulas vel ſteatomata degenerantes tunicas ventriculi exulcerant, vel ideo *Noſter* rejicit, quod in exemplis recenſitis glandulas dictas, exiliſſimas alias ac ſæpe vix in ſenſus incurrentes, hinc inde perquam magnas atque ſteatomatoſas videre ſibi licuerit. Quodſi autem perforatio ventriculi ab inflammatione potius in apoſtema faceſſente, vel a veneno etiam corroſivo dependeret, foramen multo amplius, nec regulare tamen, haberi, tum in infante, in quo interior ventriculi regio multum erat ſphacelata, tum in alio ſubjecto, quod arſenicum aſſumſerat, *Autor* pariter obſervavit.

Etſi

Etſi vero ventriculus perforatus erat, nequicquam tamen contentorum ejus in abdominis cavitatem effuſum deprehendebatur, neque poſt ventriculi diſſectionem quicquam etiam in eo extabat, quod per viam hanc potuiſſet evacuari, quoniam non niſi ægagropila; ſuperius indigitata ſemilunaris, muco quodam pilos glutinante obducta, inibi continebatur.

Ut intelligatur nihilo minus, quomodo alimenta in ventriculo ſufficienter digeſta commode inde in nutritionis gratiam diſpenſentur, neque tamen per pylorum ſatis potentem, ſpeciatim in conſueto animalis ſitu inverſo, ubi cauda ſe ſuſpendit, regurgitent, ſingularem inteſtinorum ac meſenterii ſtructuram perpendere convenit. A meſenterio alias inteſtina colligari pariter atque certa ratione ordinari, vel ex eo conſtat, quod inteſtina meſenterii peripheriæ exteriori non tam adnectantur, quam ab externa potius meſenterii membrana utrimque protenſa ita inveſtiantur, ut, tunica iſta communi ab altera muſculari caute ſeparata, totus inteſtinorum tubulus extrahi, & relicta pellicula communis, cum meſenterio continuata, inteſtinorum adinſtar queat inflari. Quod meſenterium hic duplex, ſecus ac in multis aliis animalibus, occurrebat, alterum minoribus, alterum majoribus ſive craſſioribus inteſtinis deſtinatum, ratione figuræ & magnitudinis omnino inter ſe diſcrepans, licet utrumque corpus eſſet continuum. Prius vocare placet meſenterium (*Fig. I. u.*) minorum, poſterius autem meſenterium (*W.*) majorum, ſcilicet inteſtinorum; quia minorum & majorum appellatio, ſaltem in præſenti ſubjecto, rem aptius quam vulgaria tenuium & craſſorum nomina, reputetur exprimere. Cum duodenum (*ff.*) a ventriculo ſub colo, (S) ubi hoc cum cœco (R.) cohæret, ad mediam ſpinam deſcenderet, protenſio exinde meſenterii minorum lineam ſpiralem in morem cochleæ æmulabatur, quanquam circumvolutiones inteſtinorum flatu diſtentorum haud perfecte ſpirales, ſed tales exiſterent, quales in figura eo quidem ordine, quo ſe invicem inſequebantur, literis Alphabeti *g. h. i.* & ſic porro notatæ, ex parte repræſentantur; magna enim gyrorum portio profundiorem tenebat ſitum, quam ut depingi poſſet.

Alterum meſenterium majorum, quod meſocolon hic minus apposite diceretur, quoniam ad cœcum (*rr.*) & rectum (*r.*) æque ſpectabat ac ad colon, (SSS.) vergebat magis ad planitiem, in peripheria

pheria vero figuram circularem habebat, in quantum cœcum & colon minora inteſtina ambiendo, integrum fere circulum deſcriberent.

Inteſtina minora, & quidem inflata, ad ſex pedum & dimidii accedebant longitudinem. Cœcum ſex pollices, & colon atque rectum duos pedes longitudine æquabant. Peripheria duodeni, puta flatu expanſi, tres pollices, ac ilei (q.) duos pollices cum dimidio habebat; circumferentia vero cœci in parte capaciſſima ſex pollices, coli pollices quatuor, & recti tres circiter pollices adæquabat. A ſpina ad extimam usque inteſtinorum protenſionem ſex pollices menſurabantur, & diameter maxima, quam colon in figura ejusmodi circulari conſtituebat, ſeptem pollices aliquantum excedebat.

In toto inteſtinorum canali nulla valvula, nec ad cœcum ipſum, comparebat. Et quamvis foramen, in cœcum quod hiabat, multo minus eſſet capacitate ipſius inteſtini, via tamen intra illud ad contenta recipienda & emittenda ſatis patebat. Etenim cum multa aqua pro fæcibus inteſtinorum eluendis in ventriculum immitteretur, hæc cœcum omnino prius replebat, quam colon; & ubi colon elevaretur, aqua ex hoc in cœcum primum, & dein repleto iſto in ileon pergebat.

Aſt relictis, quæ circa glandulas internæ inteſtinorum tunicæ, circa ſanguifera meſenterii vaſa &c. potuiſſent obſervari, dicere tantum *Autor* pergit, quid ſibi de integra inteſtinorum ſtructura & figura, uſibus a natura deſignatis perquam accommodata, videatur.

Primo namque auxilio numeroſarum iſtarum inteſtinorum gyrationum & circumvolutionum, chylus longe commodius in chylifera ſeparatur vaſa, quoniam inteſtinorum capacitate adeo larga & ſine valvulis exiſtente, mora ſic contentis chymoſis injicitur, ne celerius juſto deſcendant, ac penitus cum fæcibus potiorem partem eliminentur.

Deinde ope iſtiusmodi cochleæ ſive ſpiralis figuræ meſenterii primi, cui minora affiguntur inteſtina, regurgitatio contentorum ex inteſtinis ad ventriculum in frequenti animalis ſitu declivi, quando cauda adpendet, impeditur. Quamvis enim via ex ventriculo per pylorum ad duodenum ſatis pateat, in prædicto nihilominus corporis ſitu, quo magna inteſtinorum moles ad diaphragma urgetur, reduplicatio quædam ſive complicatura duodeni non poteſt non inferri, tranſitum per pylorum multum occludens, conſequenter contentorum aſcen-

aſcenſum æque difficilem reddens, ac ubi animal quatuor pedibus innititur.

Aliam inteſtinorum ſtructuram eamque inverſam *Autor* in *Anatomia Tajacu ſive Apri Mexicani Moſchiferi*, a nobis in *Actis A. 1685. p. 75.* recenſita, exhibuit, dum colon ibi figuram ſpiralem in *Tab. I. Fig. 5.* repræſentatam, inteſtina vero tenuia planum aliquod conſtituebant; quemadmodum ſpiralis inteſtinorum circumvolutio in diverſis animalibus diverſa, v. g. in capris & cervis, ac potiſſimum in ruſticula ſylvatica, deprehenditur; ob reliquas tamen partes adhuc deſcribendas, vix ad ſingula comparativæ inteſtinorum Anatomes licebit digredi.

Pancreas amplum erat, altera parte (quantum *Autor* recordatur,) ad ſplenem protenſum, & altera ad duodenum deſcendens.

Splen, obſcure rubens, longitudinem duorum pollicum & dimidii, ac unum pollicem in parte latiſſima habebat.

Hepar, coloris minei, vere magnum erat, e tribus lobis (*Fig. 5.* B. B. B.) contextum, quorum duo notabiliter ſuperabant tertium, non niſi hepate inverſo conſpicuum; quo in ſitu una non in alterius ſolum lobi majoris margine profundæ inciſuræ, (*o o o*) inæqualem ſive ſerratum illum reddentes, ſed in medio etiam partis concavæ ejuſdem lobi plures fiſſuræ (*d d d.*) profundæ advertebantur, eum forſan in finem, ut in animalis ſitu inverſo, quando cauda ſuſpenſum eſt, tanto commodius partibus aliis queat cedere. Folliculus (C.) fellis multum hic habebatur capax; ſitus autem hepatis & lienis vix diverſus, ac in aliis animantibus conſpicitur.

Partium urinariarum conformatio a ſolenni textura parum quoad veſicam urinariam recedebat. Renes, (*Fig. 2.* A. A.) utrinque figura phaſeolum exprimentes, pollicem unum ac dimidium longitudine, ac tres pollicis quartas latitudine parum excedebant. Venæ (*b b.*) atque arteriæ (*c c*) emulgentes ſatis comparebant; interius vero ad ſuperiorem partem renum glandulæ renales, (D D.) renes ſuccenturiati quæ nonnullis dicuntur, habebant ſitum, magnæ omnino ac obſcure rubicundæ, pariter atque renes, cum in hominibus aliisque animalibus colore utplurimum albicante vel flaveſcente gaudeant. Ureteres, (*e e.*) quinque circiter pollices & dimidium longi, in collum veſicæ urinariæ implantabatur, quemadmodum in *Figura* lite-

U ra

ra f. monſtrantur, primum ſub utroq; uteri extremo incedentes, hinc vero quaſi duplicati illud transgredientes. Veſica urinaria (G.) inflata magnitudine & figura ovum gallinaceum referebat. Collum veſicæ ſive urethra longitudine pollicis vaginæ uteri incumbebat, in canalem demum, veſicæ urinariæ ac vaginæ uterinæ communem ac pollicem circiter cum dimidio longum, deſinens.

In plerisque animalibus circa renes duæ magnæ adipis portiones illos tegentes ac membrana adipoſa comprehenſæ occurrunt; hic vero quatuor magna & protuberantia adipis deprehendebantur fruſta, utrinque duo; quorum duo in pelvi abdominis prope veſicam urinariam & partes uterinas, reliqua vero duo inter hæc atque renes collocabantur, e multis laminis ſeparatu haud difficilibus coagmentata. Atque ex his duo illa adipoſa corpora, quæ utero adjacebant, teſtes ſub ano interius jacentes a Marggravio & Piſone videntur denominari; quanquam in maribus veri teſtes etiam juxta hos Autores alium ſitum obſervent.

Verum quoad uterum, tantum abeſt, ut nullus ſecundum Marggravium & Piſonem adfuerit, , ut potius non duo ſolum ovaria, duæ tubæ Fallopianæ, duo cornua uteri, ſed & duo uteri atque duæ vaginæ uterinæ haberentur.

Ovaria, (*ff.*) unum utrinque, ad extremitates cornuum uteri obtinebant ſitum, adnexa uteri alis ac magnitudine viciam exæquantia. Vaſa præparantia, nempe arteriæ (*nnn.*) & venæ, (*oooo.*) perquam erant conſpicua, maximam partem cornibus uteri deſtinata. Prope ovaria fimbriæ (*Fig.3.bb.*) foliaceæ cum tranſitu ad tubas Fallopianas cernebantur; quæ tubæ Fallopianæ (*Fig.3.cc.Fig.2.tt.*) duo erant graciles canaliculi, alis uteri ſuffulti, flexuoſe progredientes ac in extremitates cornuum uteri deſinentes. Cornua uteri (*Fig 3.dd, Fig.2.u. u.w.*) inflata magnitudinem habebant calami anſerini, & longitudinem unius pollicis atq; dimidii; alis uteri adhæreſcebant in utroq; termino aliquantum incurvata, & quidem, in uteros ubi abeunt, introrſum, extrorſum vero altera extremitate reflexa. Subſtantia ipſorum craſſior videbatur uteris ipſis, non tamen æque transparens, propter copioſa vaſcula ſanguifera, quibus undique irrigabantur. Etenim in parte interna, tam ſuperius, quam inferius, omnem cornuum longitudinem ampli vaſculorum ſanguineorum perreptabant trunci, plures e lateribu

bus emittentes ramulos, haud dubie in gratiam fœtuum, qui in animalibus multiparis uteri cornua inhabitant ibique formantur. Atque hic interne parva quædam interioris membranæ notabatur elongatio, uteri cornua quaſi in cellulas, licet imperfecte, diſpeſcens. Catuli alias una vice nunc quatuor vel quinque, nunc ſex vel ſeptem, geſtari perhibentur.

Duo uteri (*Fig. 3. e e. Fig. 2. a a.*) circa medium præciſe, ubi cornua duo terminum acquirunt, jungi invicem ac extrinſecus non niſi unum corpus continuum efficere videbantur, ab hoc tantum conjunctionis loco juxta veſicæ collum utrinque protenſum, ac poſtmodum ad idem veſicæ collum, ubi vaginam uteri ingreditur, reflexum. Hæc ipſa nihilominus pars continuitatem præ ſe ferens, cum poſt inflationem & exſiccationem diſſecaretur, a membrana (*Fig. 2. y.*) inſtar diaphragmatis transverſa juxta cornuum inſertionem in duo corpora adeo exacte ſeparabatur, ut nulla inter utrumque intercederet communicatio.

Et certe fabrica hujus partis perquam miranda exiſtit, qualis in alio animali aut ſaltem in quadrupede nondum innotuit. Fœmellis quidem in oſtrearum & gammarorum ſpecie duplex eſt uterus, quemadmodum maribus quoque penis duplex; ex quadrupedibus tamen terreſtribus noſtrum animal eſt unicum, quod gemino gaudet utero, & ita quidem, ut uterque eorum, tum reflexionis memoratæ intuitu, tum ratione diaphragmatis imperfecti mox deſcribendi, rurſus duplex appareat.

Uteri tales non æque alis, ac ovaria, tubæ & cornua, alligabantur, ſed, ubi ad cornuum inſertionem inter ſe uniuntur, ſtrictius longe cum collo (*Fig. 3. l l.*) veſicæ, quam intercedentibus membranis cum recto cohæreſcebant. Quo in ſitu collum veſicæ ipſi diaphragmati, quod diſtinctionem gemini uteri inferre fuit dictum, incumbebat. Atque hic loci corpus utriusque uteri craſſitiem extremi digiti æmulabatur, peripheria vero unum pollicem ac tres quartas menſurabatur. Cum autem uterque inde uterus lateraliter, non vero ſecundum ſpinæ longitudinem, protenderetur, cavitas ejus interna ſucceſſive increſcebat, ac circumferentia circa reflexionis angulum duos pollices cum dimidio æquabat. E diverſo, dum uteri ſic lateraliter ad pollicem unum & tres quartas protenſi ad veſicæ denuo collum reflectebant-

ctebantur, (*Fig. 3. e e.*) demumque in duas vaginas, (*Fig. 2. i i*) ſub urethra (*b.*) locatas, deſinebant, ab angulo reflexionis cavitas utriusque uteri paulatim imminuebatur, ac multo anguſtior reliqua uteri parte reddebatur. Idcirco capacitas utriusque uteri ad externam prominentiam, ubi reflecti incipit, erat maxima; quæ tametſi primum communis videretur ad longitudinem pollicis, poſtea nihilominus interne membrana (*z.*) detegebatur, ab interno uteri latere ac potiſſimum a cornibus, ubi latera uterorum duplicantur, producta, hancque cavitatem ex parte dividens, diaphragmatis propterea ſecundi vel imperfecti nomine inſignienda.

Vaſorum ſanguiferorum in luſtratis uteris quatuor ampli notabantur trunci, a vaſis hypograſtricis (*ppp.*) & ſpermaticis (*nnn. ooo.*) provenientes, ac plures ramulos per totam illius longitudinem ſuggerentes. Plures itidem in uteris hiſce inflatis & exſiccatis faſciculi fibrarum muſcularium advertebantur, certam inter ſe diſtantiam ſervantes, ac integram uterorum longitudinem emetientes, pro fœtibus eo promtius excludendis.

Duæ vaginæ, (*i i. Fig. 3. f.*) extremis uterorum ad veſicæ collum reflexis continuatæ, craſſitie ſtraminis triticei ſub urethra (*Fig. 2. b.*) excurrebant. Quemadmodum vero eadem cum urethra longitudine, unius videlicet pollicis, gaudebant, ita & cum urethra in canalem quendam communem (k.) coibant, capacitate ipſis æqualem ac unum pollicem cum dimidio longum. Hic, propter numeroſa vaſcula ſanguifera rubens, in recto denique inteſtino prope anum ita figebat terminum, ut in animali vivo non aliud foramen extrinſecum, quam quod ad rectum ducit, pateſceret. In ſectione tamen elevata cute, inſtar valvulæ illud tegente, foramen ipſum, viam ad canalem communem oſtendens, ac flatum per tubulum ad veſicam urinariam pariter atque uterinas partes, nempe vaginas, uteros & cornua admittens, cernebatur; adeo ut fæcibus, urinæ & fœtibus eliminandis non niſi unicum in cute foramen (*Fig. 3.* C.) conducat.

Tandem ex Oſteologia in Actis A. 1698, p. 407. ſq. præmiſſa ſolæ vertebræ, ſpinam cum prima conſtituentes, reſtitant explanandæ. Nempe altera cervicis vertebra non ſolum ſpinam (*Fig. 6 b.*) latam, craſſam & triangularem, ſed & ſinum(*c.*)profundum, ac ſemicircularem, magnæ vertebræ primæ portioni recipiendæ, ſicque articulationi firmandæ, accommo-

Digitized by Google

accommodatum exhibebat. Neque proceſſu odontoide ſive dentato, (*d.*) qui nomen vertebræ dentatæ ipſi conciliat ac in primæ vertebræ foramine, tranſitum ſimul medullæ ſpinali concedente, recipitur; neque poſterius proceſſibus obliquis, duobus æque ſuperioribus, (*e.*) ac inferioribus, (*f.*) deſtituebatur. Altera hinc cervicis vertebra iisdem proceſſibus, (*Fig. 7. ee. ff.*) tam anterius, quam poſterius, erat inſtructa; ſed ſpina (*d.*) ejus tres pollicis quartas alta & tertiam pollicis partem craſſa exiſtebat, in apice parum fiſſa. Dictis pariter proceſſibus uti tertia, ita & quarta atq; quinta vertebra gaudebant; ſpinæ ſolum earum, itidem craſſæ & in apice fiſſæ, quoad magnitudinem & craſſitiem ſucceſſive decreſcebant. Vertebra ſexta, præter proceſſus memoratos, utrinque ſimul acutum quendam tranſverſum ac ſpinam multo breviorem magisque acuminatum habebat, quam præcedaneæ. Septimæ cervicis vertebræ non niſi duo proceſſus obliqui anteriores, & duo transverſi acuti erant, una cum ſpina brevi admodum & acuta, ita ut ſpina primæ vertebræ thoracis, quando caput attollebatur, apicem quintæ vertebræ cervicalis contingeret. Omnes hæ vertebræ tam valide & arcte invicem cohærebant, ut in articulatione iſta longitudinem duorum pollicum nondum explerent, etiamſi quælibet earum ſatis eſſet lata. Sed admirationem cumprimis excitabat craſſities & robur ſpinarum ſecundæ, tertiæ, quartæ & quintæ vertebrarum cervicis, in aliis animantibus non æque occurrens, haud dubie ad injurias arcendas, quas lapſus aliquis poteſt inferre, adeoque ad idem cum cranii protuberantiis oſſeis munus obeundum. Nec alium in finem ſpinæ diverſarum vertebrarum thoracis & lumborum prominebant planæ ac latæ, quam ut ictus tanto commodius exciperetur, ubi animal in terram decidere contingeret; qua ratione & cervici, & dorſo, & capiti, nullum fracturæ periculum imminet, cum ſecuritas & defenſio ubique præſto ſit inſignis.

Superiores ſeptem vertebræ thoracis duos obliquos obtinebant proceſſus (*Fig. 8. b b.*) anteriores, ſub obliquis poſterioribus vertebræ impoſitæ excurrentes; duos obliquos proceſſus (*c c*) poſteriores, eosdem vertebræ inferioris transgredientes, duosque pariter proceſſus transverſos (*d d.*) in extremis leviter ſinuatos, (*e e*) ad capitula adnexarum coſtarum excipienda. Spinæ (*a.*) harum vertebrarum tenues erant, acutæ & tres circiter pollicis partes longæ. Sex reliquæ

 ver-

vertebræ thoracis inferiores ſpinis brevibus, craſſis & planis gaudebant; proceſſus ipſarum obliqui, ſpinæ utrinque continuati, canaliculum quaſi efformabant; & proceſſus transverſi quodammodo a prioribus diſcrepabant. Vertebræ lumborum (*Fig. 9.*) quo propius ad os ſacrum accedebant, eo magis craſſities earum in apicibus ſeu extremis imminuebatur; ſed hic proceſſus obliqui (*b b. c c.*) aderant gemini, quatuor nempe in utroque vertebræ termino, latiores tamen infernæ. Tres vertebræ oſſis ſacri ſtricte adnaſcebantur oſſi ilium, ultima nihilominus non æque perfecte, ac duæ ſuperiores; ſed huic utrinque latus quidam erat proceſſus transverſus, quemadmodum omnes ſpinam tenuem obtinebant. Duæ primæ vertebræ caudæ non niſi unam ſpinam, parvam & acutam, habebant; in reliquis vero cunctis, tam ſuperius, quam inferius, duæ obſervabantur ſpinæ, ſupernæ tamen latiores. In ſex prioribus vertebris caudæ utrinque latus quidam proceſſus transverſus ad internodii longitudinem eminebat, in reliquis autem vertebris ad principium tantummodo & finem aliqua protuberantia utrinque cernebatur. Circa mediam caudam vertebræ erant longiſſimæ, unum circiter pollicem longæ; breviores autem ad radicem & extremitatem caudæ.

Aſt curioſiſſimum omnium Naturæ mechaniſmum ſpinæ iſtæ videbantur exhibere, recta locatæ in medio inferioris vertebrarum caudæ partis. Vertebrarum primæ tres nulla certe ejusmodi ſpina gaudebant, neque tali indigebant, veluti ambitu oſſium coxendicis comprehenſæ; ſed in reliquis vertebris cunctis, ad caudæ usque extremitatem, illæ obſervabantur, & tanto quidem minores ac breviores, quo propiores termino caudæ exiſtebant. Spinæ (*Fig. 10. b b b.*) hæ, ubi longiſſimæ, unam circiter pollicis quartam æquabant vel parum etiam ſuperabant, & ad articulationem cujuslibet internodii in medio ſitæ cum præcedenti non minus quam ſubſequenti vertebra cohæreſcebant. Corpus ſiquidem non integrum ac continuum eædem efficiebant, ſed duobus cruribus, in extremitatibus poſtea perfecte unitis, a vertebris exſurgebant. Qua ratione oſſibus hiſce multum accedit roboris, foramenque (*c c.*) intermedium transmittendis vaſculis ſanguiferis inſervit, prout & ſtria ſive vagina per omnem vertebrarum longitudinem pro recipiendis iisdem annotabatur, ne a compreſſione vaſcula dicta lædantur, quando animal cauda adpendet,

Atque

Atque huic negotio ipſi expediundo nulla omnino ſtructura alia æque videtur proportionata; ubi namque cauda circa ramum aliquem arboris eſt voluta, ab unco ejusmodi ſpinæ integrum corporis pondus facile ſuſtentatur, nec magnum adeo muſculorum requiritur robur; utpote qui ad caudam magis inflectendam faciunt, a ſingulis vertebris præcedentibus enati ac in ſubſequentes utrinque implantati. Præter quos tamen, pro integra cauda corroboranda, quatuor quoque muſculi, duo videlicet ſuperne & duo inferne, ab oſſe ſacro oriundi advertebantur, per totam caudæ longitudinem decurrentes ac tendines internodiis ſive vertebris ſingulis infigentes, ita ut cute detracta muſculi hi tendinoſis ſuis expanſionibus omnem quaſi caudam exterius inveſtire viderentur.

De cætero quem eximium & ſpecificum uſum deſcripta cauda in praxi medica præſtet, Hernandez prolixe edocet: *Cauda hujus animalis*, inquiens, *egregium eſt medicamentum; trita enim drachmæ unius menſura, atque ex aqua aliquoties devorata, nullo praaſſumto alimento eo die quo hauritur, urinæ meatus mire abſtergit, eadem evocata, tractisque lapillis, & quacunque alia re meatus obſtruente. Venerem excitat, generat lac, ac perfractis medetur, & cholicis, partum accelerat, menſes elicit, extrahitque tuſa & impoſita aculeos qui ſunt infixi, ac ventrem emollit.* Concludit denique: *Et fortaſſis nullum extat medicamentum ad has res omnes peragendas præſtantius.*

Explicatio Figurarum Tabulæ IV.

Fig. I. Ventriculum ac inteſtina cum diverſis gyrationibus repræſentans

A. Gula.
B. Ventriculus.
c. Perforatio ventriculi ab ulcere inflicta.
dd. Protuberantiæ duæ ventriculi in duabus extremitatibus.
e. Pylorus.
f. Principium duodeni.
g,h,i,k,l,m,n,o,p,q, Inteſtina tenuia & nonnullæ eorum circumvolutiones; aliæ quippe profundiorem ſitum ſervantes viſum effugiunt. Ordo autem, quo ſibi invicem ſuccedunt, ordine Alphabeti indigitatur, ita ut g. inſequatur f, & g. ſuccedat i, atque i. excipiat k, usque occurrat q, ubi ileum exoneratur in cœcum, vel hoc repleto in colon ad primam literam S.

RR. Cœcum.
SSS. Colon.
T. Rectum.
V. Primum meſenterium, ſeu meſenterium minorum inteſtinorum.
W. Secundum meſenterium, ſeu meſenterium majorum inteſtinorum.

Fig. 2. partes urinarias atque uterinas ſiſtens.

AA. Bini renes.
bb. Venæ emulgentes.
cc. Arteriæ emulgentes.
dd. Glandulæ renales.
ee. Ureteres duo.
f. Inſertio ureteris ſiniſtri in collum veſicæ.
G. Veſica urinaria ad latus reclinata.
h. Urethra.
ii. Duæ vaginæ uteri.
k. Via communis ab urethra & duabus vaginis.
l. Arteria aorta ſive magna.
m. Vena cava.
nn.n. Arteriæ ſpermaticæ.
oo.oo. Venæ ſpermaticæ.
ppp. Arteriæ & venæ hypograſtricæ.
rrr. Alæ uteri, ſeu potius cornuum.
SS. Ovaria.
tt. Tubæ Fallopianæ.
uu. Cornu uteri lateris ſiniſtri non apertum.
W. Cornu uteri lateris dextri non apertum.
xx. Duo uteri aperti.
y. Diaphragma duos uteros dividens.
zz. Diaphragma imperfectum, ex parte quemlibet uterum dividens ac viæ incumbens iſtius uteri partis, quæ duplicata ad vaginam tendit.

Fig. 3. ſpecialius uterinas partes oſtendens.

AA. Duo ovaria.
bb. Fimbria foliacea.
cc. Tubæ Fallopianæ.

dd.

d d. Duo cornua uteri.
E E. Duo uteri reduplicati.
f. Inciſio colli uteri ſiniſtri, quo via ejus ad vaginam hoc in latere pateat.
g. Vagina ſiniſtra aperta.
h. Oſtium vaginæ dextræ.
i. Via communis ab urethra & vaginis.
k. Urethra.
l l. Veſica urinaria inciſa.

Fig. 4. Tophum piloſum, ſeu ægagropilum e ventriculo exemtum demonſtrans.

Fig. 5. Hepar exhibens.

A. Vena cava.
B B B. Tres hepatis lobi.
C. Veſicula fellis.
d d d. Fiſſuræ in hepatis corpore.
e e e. Inciſuræ in marginibus hepatis.

Fig. 6.

A. Spina ſecundæ vertebræ cervicis.
b. Craſſities ejus.
c. Sinus amplus pro vertebra prima recipienda.
d. Dens hujus vertebræ.
e. Proceſſus obliquus ſuperior ab uno latere.
f. Proceſſus obliquus inferior ab eodem latere.

Fig. 7.

A. monſtrat ſpinam tertiæ vertebræ cervicis cum naturali ejus craſſitie.
b. Foramen, per quod medulla ſpinalis fertur.
c c. Duo foramina parva pro vaſculorum tranſitu.
d. Fiſſuram repræſentat in ſpinæ apice.
e e. Duo proceſſus obliqui ſuperiores a parte antica.
f f. Duo proceſſus obliqui inferiores a parte antica.

Fig. 8. ſiſtens primam vertebram thoracis.

A. Spina, quæ longa eſt & acuta.
b b. Obliqui proceſſus anteriores.
c c. Obliqui proceſſus poſteriores.
d d. Proceſſus transverſi.
e e. Ubi coſtæ connectuntur.

f. Foramen, quod medulla ſpinalis tranſit.

Fig. 9. quartam vertebram lumborum repræſentans.

a a. Duo obliqui proceſſus ſuperiores a parte poſtica.

b. Spina.

c c. Duo obliqui proceſſus inferiores a parte poſtica.

Fig. 10. ſecundam & tertiam vertebram caudæ exhibens.

a a. Duæ vertebræ caudæ.

b b b. Spinæ ſive unci interiores, quorum ope commodius cauda valet ſuſpendi.

c c. Foramen in medio hujus ſpinæ, viam vaſculis ſanguiferis concedens.

DE DEI BENEDICTIONE COMMENTARIOLUS, SEU AD ſelectiora Patrum Excalceatorum Ordinis Eremitarum S. Auguſtini de vocali Dei cultu ſtatuta Obſervationes variæ, quibus bina accedunt Disquiſitiones: I. de Hymni Te Deum laudamus *Auctoribus. II. de Cantu a D. Ambroſio in Mediolanenſem Eccleſiam inducto. Auctore P. EUSTACHIO a S. UBALDO, ex eisdem Excalceatis S. Mediolanenſis Inquiſitionis Conſultore.*

Mediolani, apud Carolum Antonium Malateſtam, 1695, 4.
Alphab. 1. plag. 19½

QUid in maxima hujus operis parte præſtiterit doctiſſimus ejusdem Auctor, facile quis vel ex ipſo titulo intelliget. Videlicet in eo totus ille occupatur, ut Ordinis ſui ſtatuta circa laudes divinas voce decantandas explicet, &, quicquid vel ad *Horas*, quæ audiunt, obſervandas, vel peragendum diurnum nocturnumve *Officium*, vel celebrandam aut quotidie aut certis diebus feſtis *Miſſam*, eamque ſive pulicam ſive privatam, vel ad munia ejusmodi alia ſpectat, ſecundum præſcriptas conſtitutiones examinet. Unde de variis *Orationibus*, *Pſalmis*, *Antiphonis*, & *Litaniis* inter Excalceatos S. Auguſtini Monachos dici & cantari ſolitis prolixius heic agitur, ritusque in vocali hoc ſupremi Numinis cultu tenendi ſolicite excutiuntur.

Sed placuit præterea Auctori eruditiſſimo Excurſus duos, ac eos quidem ſatis libere evagantes, inſtituere, duasque ſubnectere Disquiſitiones, quarum ſummam paulo curatius rimari noſtrum eſſe arbitramur.

Prima

Prima nempe hymno, *Te Deum laudamus*, conſecrata eſt, ejusque antiquitatem ultra Sanctorum Benedicti & Cæſarii tempora aſſurgere, ſtatim in frontiſpicio ſubinnuit. Poſt de ejusdem origine Auctor diſpicit, ac clariſſimi Tenzelii ante omnia ſententiam, quod ille ex matutino Græcorum hymno expreſſus magisque auctus fuerit, adducit, & hanc ſubtilem quidem nuncupat excogitationem, quæ tamen præter arbitrarium inventum nihil firmitatis habeat. Ejus vero auctorem modo Hilarium Pictavienſem, modo Abundium, modo Siſebutum, Nicetium modo, & modo Nicetam, modo plures e Sanctorum Patrum numero venditari, ſed nullum tamen horum id nominis mereri obſervat, cum potius Ambroſio & Auguſtino vera inventionis gloria tribuenda ſit. Neque enim adſtipulatur iis, qui ſoli eum Ambroſio vindicant, ſed conjungendos maxime venire hos duum-viros contendit, ac teſtem imprimis S. Datium, idem in Chronico ſuo aſſerentem, advocat. At enimvero cum a multis impugnetur iſtud Chronicon, hinc adſtruendæ ejusdem auctoritati multum operæ impendit, atque uti iſtud hodie quidem non reperiri amplius admittit, ſic olim certe extitiſſe indubium pronunciat, cum pluries & a pluribus, quos nominat, Scriptoribus antiquis allegetur & laudetur. Ipſum vero Mediolanenſem Archi-Epiſcopum, Datii nomine inſignitum, ſeculoque ſexto clarum, & non alium quendam multo recentiorem, quod Puricellus velit, ſubintelligendum venire autumat, pluresque hujus ſuæ opinionis rationes in medium adducit, multa interim huic Chronico ſubin additamenta acceſſiſſe haud inficiatus. Nec tamen, ſi a teſtimonio Datii vel maxime abieris, alia deficere monet iſtius ſuæ ſententiæ argumenta, quæ inter præcipuum ſit iſtud, quod hæc adeo communis & inveterata ſit: unde magnum illorum, qui idem ſecum ſtatuant, catalogum attexit. Tenzelio autem ſilentium Auguſtini, cæteroquin geſta baptiſmi ſui ſolicite commemorantis, urgenti reſpondet, ex argumento tali negativo nihil evinci, cum & plura alia, quæ de baptiſmo ſuo deque ſua vita univerſa dicere potuiſſet, Auguſtinus prætermiſerit.

Secunda Disquiſitio de *cantu a D. Ambroſio in Mediolanenſem Eccleſiam inducto* agit. Cum nempe dubium reddatur per diverſas Eruditorum opiniones, utrum vel cantus alternationem, vel populi cantum ſimplicem Ambroſius apud Mediolanenſes primus introduxerit,

rit, neutrum horum ab eo factum Noſter cenſet, ac potius modulati cantus in Eccleſia iſta obſervandi auctorem beatum huncce Patrem pronunciat, multisque hoc aſſertum argumentis ex Auguſtino, teſte quippe oculato, ſtatuminat, duas etiam priores ſententias latius refutat, ac tandem Joſepho Ripamontio & aliis, qui modulati cantus originem S. Cajo, tertio Mediolanenſis Eccleſiæ Antiſtiti, attribuant, ſatisfacit.

GEOMETRIA MOTUS, AUCTORE JOHANNE CEVA, Mediolanenſi.

Bononiæ typis Ant. Piſari, 1692, 4. Plag. 13. & tab. æn. 9.

PRopoſitum fuit Auctori, jam aliis ſcriptis celeberrimo, naturam motuum pleniori methodo, quam antea factum putat, Geometrice exſequi, eum præcipue in finem, ut viam aperiret, & quodammodo alveum ſterneret aquarum doctrinæ; quod argumentum utiliſſimum & profundæ indaginis jam diu meditatur. Quamvis enim concedat, indiviſibilium methodum intelligentiam afferre faciliorem, quam ſi quis rigori geometrico penitus inſiſtat, viſæ tamen ſunt illi difficiliores demonſtrationes magis decere Geometras. Primo ergo libro, qui 16 propoſitiones complectitur, de motu agit ſimplici, certisque formatis curvis, quibus velocitates, tempora &c. mobilium univerſaliter repræſentantur, ex illarum conſideratione & comparatione naturam motus elicit, mentionem quoque faciens figurarum infinite longarum, quæ definitæ tamen ſunt magnitudinis, nec non infinitarum (excepta conica) hyperbolarum quadraturas admittentium, quia illarum menſuram in aquarum rationibus ex uſu ſibi futuram ſperat. Secundi libri propoſitionibus 46 de motu compoſito exponit, quo dum fertur mobile, conſideratur habere plures in diverſas partes, vel etiam in eandem partem, conatus, ex quibus oriatur tertia vis ab illis diſtincta. Præcipue autem curvis exprimere docet accelerationes motuum, directionesque mobilium explanat, oſtendens quomodo ſemitæ illorum inveniendæ ſint, ſi pluribus affecta ſint directionibus. Poſtquam autem de ſpiralium & parabolarum æqualitate nonnulla tradidit, Galilæi propoſitionem, quod tempora ſimilium vibrationum ſint in ſubduplicata ratione arcuum exactorum, ſeu longitudinum pendulorum, quorum ſunt vibrationes, quam Auctor quon-

quondam haut ruditer deceptus falſam crediderat, ſua pariter ac Vincentii Viviani, eximii noſtri ævi Geometræ, demonſtratione confirmat, librumque concludit conſideratione funiculorum, qui a ponderibus appenſis extendi poſſunt illisque remotis ſe in priſtinam reſtituere longitudinem, inquirendo, qua id fiat ratione, cum funiculi ſunt diſſimiles aut inæquales, aut pondera inæqualia. Appendicis loco novum genus baliſtæ ad ejaculanda miſſilia aptæ, cujus arcus ex pluribus conſtat partibus elateriis ſuis inſtructis, oculis objicitur & declaratur.

DISINGANNI, OVERO RAGIONI FISICHE FONDATE SU l'Autorità ed Eſperienza, &c.

Hoc eſt:

ERRORIS CONFUTATIO, SEU RATIONES PHYSICÆ AUctoritati & experientiæ innixæ, quæ probant, aërem Venetiarum omnino ſalubrem eſſe, Nobilitati Venetæ conſecrata a LUDOVICO TESTI, Medico Phyſico.

Coloniæ, apud Jo. Wilhelmum Schell, 1694, 4. plag. 12.

Occaſionem hoc opuſculum, quod beneficio Magliabechii noſtri ad nos pervenit, conſcribendi clariſſimo Auctori dederunt literæ Antonii Valſinerii, Medici ac Phyſici Rheginenſis, in quibus commemoratum fuerat, ſuum quendam amicum, qui Venetias ire deſtinaverat, moras adhuc nectere, verentem parum ſanum eſſe Venetiis, media in palude fundatis, aerem, eumque ſuæ opinionis ſequentes allegare rationes: Ex paludibus continue exſpirare particulas aqueas & impuras, a quibus craſſior reddatur aer graviorque, ut majori cum vi premat veſiculas pulmonares, liberumque ſanguinis motum præpediat; aquæ particulas anguilliformes circumplicitas ſpiris aeris vim ejus elaſticam corrumpere, & prohibere, quo minus nitrum illud perfectiſſimum, quod ſanguinem volatiliorem reddit, intricatum particulis vaporoſis ſatis in pulmonibus ſeparari poſſit, ut proinde ſanguis denſior maneat & obnoxius ſtagnationi; his accedere tetros illos odores, qui, cum canales excavantur, aut aquæ ſunt depreſſiores, ex particulis cœnoſis aut aliis rebus corruptis exhalant, & nares non tantum

tum offendunt, ſed in ſanguinem quoque per pulmonum poros ſe inſinuantes, ad putredinem eundem diſponunt; porro ſalem, qui una cum aqua elevatur & cum aere inſpiratur, mille malorum eſſe cauſam, ſi a ventis agitatæ ipſius particulæ acuantur, ipſeque acidorum naturam induat; fortaſſis etiam Venetias, mari quippe vicinas, expoſitas eſſe Auſtris, qui peſtes ſint liquidorum & venenum ſolidorum. Rogavit proinde Valſinerius Ludovicum Teſti, qui jam multos annos Venetiis vivus valensque tranſegerat, ſcrupulos ut eximeret amico, qui ut hanc epiſtolam exararet, auctor ipſi fuerat. Reſpondens ergo ille Diſſertatione epiſtolica ſatis prolixa, ſanitatem aeri Veneto aſſerit variis argumentis. Ac primum quidem conſiderare jubet tempus, ex quo fundatæ Venetiæ. Quoniam enim plures quam 1200 jam præterierunt anni, cum flos Nobilitatis Italicæ eo confugit, probabile non eſſe putat, ſi locum hunc ſanitati inimicum deprehendiſſent ſapientes viri, fixam ibi locaturos fuiſſe ſedem, præſertim evaneſcente tandem periculo. Deinde ad ſuum provocat exemplum, qui relicta terra continenti, ubi gravibus laboraverit morbis, ſe Venetias contulerit, ibique viginti jam annos vixerit nunquam lectulo affixus. Ad rem porro ipſam procedens, primam ex tribus propoſitionibus quas probare ſuſtinet, nimirum, Venetiarum aerem optimas habere conditiones, quæ ad ſanitatem corporis conſervandam faciant, hoc confirmat argumento, quod ab aqua ſalſa exſpiret volatile aliquod benignumque acidum (id quod teſtentur aurea & argentea vaſa, quæ aeris injuriæ expoſita nigrorem facile delendum contrahant) quod aeri commiſtum & ab hominibus inſpiratione hauſtum putredini & corruptioni omni reſiſtat, & conjunctum cum alcali volatili corporis noſtri blandam fermentationem excitet, in qua purum ab impuro ſegregetur. Secunda propoſitio, quod ſcilicet, cum copioſis tellus madeſcit imbribus, ſecurius ſit habitare Venetiis, quam in continenti commorari, hinc ſtabilitur, quod aqua dulcis ſuperabundans corrumpitur, putresque emittit halitus, qui inſpirati limoſum lentumque reddunt ſanguinem, obſtructionesque pariunt, quæ malorum poſt ſe trahunt iliada Id quod Venetiis metuendum non ſit, cujus urbis atmoſphæra corruptioni reſiſtat, ipſa vero terra aqua ſalſa cooperiatur. Ne vero quis fœtorem ex palude exhalantem objiciat, negat doctiſſimus Auctor, illas ingrati odoris particulas noxias eſſe humano corpori, quia ſi tales forent, tanta illarum copia, quanta ex palude emittitur,
non

non poſſet non endemium aliquod producere malum, quod Venetis eſſet proprium, nec commune cum illis, qui terram continentem inhabitant; confutatoque Sanctorio, qui melancholiam hypochondriacam Venetiis præcipue vigere aſſeruit, ad experientiam ſuam provocat, & aliquot annorum, inprimis anni 1693 exemplis comprobat, magis alibi ſæviiſſe morbos, quam Venetiis. Ante autem quam ad tertiam propoſitionem oſtendendam accedat, qua contendit Cl. Auctor, ſi quis accuratam vivendi rationem obſervare velit Venetiis, illum æq; diuturnam hic agere poſſe vitam, quam ullo alio in loco, qui ab aere ſaluberrimo celebratur, bene monet, ſe non aſſerere, plane mortalitatis legibus ſolutos eſſe Venetos, præſertim ſi Auſter diu ſpiret huic urbi infeſtus, cæteris tamen paribus nihil eſſe, quod in aere Veneto deſiderari poſſit, & voracitati aut immoderatæ Veneri tribuendum, quod etiam Venetiis nonnulli miſeram trahunt vitam. Alias enim bonitatem aeris vel hinc manifeſtam reddi poſſe, quod ſanguineum Venetis impertit temperamentum, & magnus Venetiis reperitur hominum longævorum numerus. Ac ne quis dicat, corrigi aeris malignitatem frequentibus illis ignibus, qui quotidie ardent in urbe plusquam ducenta millia hominum capiente, gratis hoc fingi reſpondet, cum æſtatis tempore, quo rari incenduntur ignes, aer non minus purus ſit, & quæ incluſæ vivunt virgines Græcæ monaſterio inſulæ paludis dimidio milliari Venetiis diſtantis, hujus tamen remedii non participes, ita belle ſe habeant, ut multæ non annum ſolum 80 & 90 attingant, ſed centeſimum quoque vivendo ſuperent. Tandem ut omnes difficultates, quæ contra hanc theoriam moveri poſſunt, ab ipſa experientia deſtruerentur, factis experimentis oſtendit, citius a vaporibus aquæ dulcis quam ſalſæ corpora corrumpi. Vaſis enim, quibus terras varii generis indiderat, easque humectarat aqua, nunc ſalſa nunc dulci, ignem lucernæ ſubjecit, ut blanda fieret evaporatio, halitibusque illis 24 horas expoſuit piſces facile computreſcentes, v. g. tincas, ſardellas, &c. deprehenditque in vaſe, cui indita terra fuerat ex canali Veneto aqua ſalſa humectata, piſcem incorruptum duraſſe, perinde ut factum in alio vaſe, quod terram ſabuloſam ex flumine Brenta ſumtam & aqua dulci perfuſam continebat: fuiſſe autem corruptos ab illis exhalationibus piſces, quæ proceſſerant tum ex terra ſabuloſa conjuncta cum terrra ſalſa canalis Veneti, quam aqua dulci ſalſæ permixta imbuerat; tum ex

terra

terra ſabuloſa Brentæ fluminis ſale ſuo ſpoliata & aqua dulci madefacta; tum quoque ex terra canalis Veneti aqua dulci calida ſale ſuo orbata & denuo eadem perfuſa; tum denique ex terra nigra ex agro allata, & madeſcente aqua dulci. Sequitur poſt hæc Valſinerii epiſtola qua Teſti rationes probat & confirmat; idemque agit Prosper Magatus medicus itidem Rheginenſis in Reflexionibus, quæ colophonem libro imponunt, ſuper aerem Venetum. In his doctis dijudicandum proponit, an non in pulmonibus pars aliqua lymphæ ab aere ſecernatur, præſertim cum in iſtis tanta copia vaſorum lymphaticorum reperiatur, quanta in nulla alia corporis parte, & procul dubio in cellulas innummeras ideo diviſi ſint pulmones, ut aer inſpiratione hauſtus diutius in illis detineatur, & commode ab illo ſecedere poſſint particulæ aqueæ, collectæque in cellulis abire in ductus lymphaticos. Item quoque hinc probabile reddi putat, quod animalia, quæ abundant lympha, magnos quoque habent pulmones; quod melancholici ſine cibo potuve durant aliquot dies, neque tamen ſudorem & urinam emittere deſinunt; quod dyſenterici excernunt plus humoris aquoſi, quam alimenta ipſis ſuppeditare poſſunt; quodq; catharri & fluxiones rheumaticæ magis hyberno tempore, quo aer frigidus humidusque eſt, quam æſtate, homines affligunt.

THE ARTIFICIAL CLOCK-MACKER. A TREATISE OF WATCH and Clock-Worck.

h. e.

ARTIFEX HOROLOGIOPOEUS, SEU TRACTATUS DE AUtomatis, quæ vel indice ſolo, vel etiam campanarum ſonitu horas deſignant, auctore W. D. M. A.

Londini apud Jacob. Knapton, 1696, 8. plag. 9.

QUæ de automatopœia huc usque ſcripſerunt viri docti, pauca ſunt & ita comparata, ut ab hominibus artem hanc profitentibus vix intelligi poſſint, nedum ab illis, qui artificioſis machinulis illis delectantur, & regulas, ſecundum quas conſtrui ſolent, cognoſcere cupiunt. Unde gratisſimum ſuis quidem Anglis præſtitiſſe officium cenſendus eſt ſolertiſſimus hujus libri Auctor, qui non ſolum præcipua,

quæ

quæ ad automatum horariorum elaborationem pertinent, hoc libello perſpicue complexus eſt, ſed alia quoque huc ſpectantia non injucunda, & imprimis hiſtoriam illarum machinarum, eidem inſeruit. Explicatis enim terminis technicis, artem docet ſupputandi numeros, quibus rotarum & tympanorum dentes converſionesque exprimuntur, quæ pertinent cum ad illam organi partem, quæ indicem circumducit, tum ad alteram, quæ efficit, ut campanæ ſonitu horæ indicentur; hisque ſubjicit, quomodo cylindri phonotactici, qui non raro cum machinis chronometricis conjungi ſolent, ſint dividendi, quibusque exprimendi denticulorum numeris motus corporum cœleſtium. Porro indicat, quomodo mutanda automata illa exoleta, ut illis pendula applicari poſſint, aut alias illorum motus convertendus in alium, quæque ratio diametrorum in tympanis rotisque aſſumenda ſit, ut apte ſe invicem movere poſſint. Cum autem accuratiſſime rotarum motum moderentur pendula, prolixius de his quoq; præcipit Auctor, exhibetq; numeros, quibus deſignantur varii generis automata, ut ſint exemplorum inſtar præcepta tradita illuſtrantium. In his quoque habetur deſcriptio machinæ a Dn. Olao Römero excogitatæ, qua motus ſatellitum Jovis repræſentatur, quamque ille cum Dn. Flamſtedio A. 1679 communicavit. Ultimo tandem loco habentur aliquot tabulæ, quarum prima eſt temporis reſoluti in prima & ſecunda minuta; ſecunda inſervit corrigendo horologiorum motui ex obſervatione fixarum; tertia denique oſtendit ad decem priores gradus altitudinis Solis refractionem mediam a Dn. Flamſtedio obſervatam, & hinc ortam variationem in tempore, quod ſciatericum deſignat, cum Sol eſt in Æquatore, vel alterutro Tropicorum. Jam quod ad inventionem horologiorum attinet, probabile putat Auctor, ſemper homines uſos fuiſſe inſtrumentis chronometricis, antiquiſſimum tamen poſt hominum memoriam eſſe ſolarium Achazi, refertque porro apud Græcos & Romanos in uſu fuiſſe ſciaterica, quorum auctor Anaximander Mileſius habetur, & clepſydras, quarum inventio P. Cornelio Naſicæ cenſori a Cenſorino tribuitur: celebrari quoque ab auctoribus horologium Dionyſii, Saporis Perſiæ Regis, machinam Cteſibis, ſphæramque Archimedis & Poſidonii. Artem autem αὐτοματοποιητικὴν ſucceſſu temporis deperditam, ante pauca ſecula inventam denuo fuiſſe a Germanis, nec tamen ſatis conſtare de tempore & auctore. Ad recentiora

 ergo

ergo progreſſus commemorat, incertum eſſe, quis pendula primus horologiis aptaverit, cum ſibi Chriſtianus Hugenius hoc inventum vindicet, alii hoc Galilæo, alii Juſto Byrgio Rudolphi Imperatoris mechanico tribuant; id tamen eſſe certiſſimum, non viguiſſe illorum uſum ante quam ab Hugenio fuit evulgatus, & primum quidem horologium oſcillatorium ab artifice Germano Fromentill in Anglia ſecundum directionem Hugenii fuiſſe fabrefactum, paulo tamen poſt conſtructionem ejus mutatam a Londinenſi artifice Clemente, ita ut oſcillationes minorem circuli arcum percurrerent, contra quem tamen Hoockius ſibi hoc inventum aſſeruerit: Hugenium porro mentionem penduli circularis tanquam a ſe inventi feciſſe, ſed contradicente Hoockio, qui ſibi illud vindicarit: eundem Hoockium primum quoque in horologiis portatilibus libramento applicuiſſe filum elaſticum, & alia quoq; excogitaſſe A. 1658 automata duobus libramentis inſtructa; poſt hæc autem, & procul dubio elapſo anno 1673, quo prodiit liber Hugenii de horologio oſcillatorio, in quo nulla hujus rei fit mentio, Hugenianum innotuiſſe inventum, quo lamella elaſtica in ſpiram contorta libramento applicatur. Denique & A. 1676 a Dno. Barlow reperta fuiſſe horologia repetentia majora, & circa finem regni Jacobi, ejusdem artificii minora; quo tamen tempore artifex quidam Londinenſis Quare ſimile quoque ſuo Marte elaborarit, intruſione unius fibulæ præſtans, quod Barlow immiſſione duarum effecerat.

HERCULIS PIGANTII ICTI FERRARIENSIS RERUM PUBLIcarum Advocati & Senatoris ad Statuta Ferrariæ Commentariorum Tomi II.

Ferrariæ apud Bernardinum Pomatellum, 1694, fol. Alph. 10.

SOlemne quidem eſt politioribus Europæ populis in caſuum anfractu ad Romanas leges tanquam ad communem juris fontem confugere, indeque aut normam aut ſapientiam petere; anceps tamen pleriſque invalido earum auxilio inniti, quas nec intermortuum autorum imperium tuetur, nec noſtrorum Principum approbatio ſuſtinet, quæque omnem autoritatem a Doctorum opinionibus recipiunt, pari ſæpe numero de non uſu ac de fori obſervantia teſtantibus. Tutiſſimum ergo

Digitized by Google

ergo bene conſtitutis Rebuspublicis eſt viſum, proprio jure uti, quæve ipſarum mores aut ratio ferenda ſuaſere, ſcripto ſuis tradere. Nec minori & patriam & rem literariam merito ſibi devinxiſſe crediderunt, qui ejusmodi ſtatuta illius aut ſtudio aut doctrinæ fiducia illuſtraverunt. Ut enim civi jus, in quo verſatur, ignoraſſe turpe, ſic cæteris aliorum leges noſſe jucundum, & ad univerſalis ſolidæq; Juriſprudentiæ cognitionem adſpirantibus proficuum. Hinc nec ſine fructu eruditus orbis conſuetudines Pariſienſium cum Molinæi, Burgundiæ cum Chaſſanæi, Mechlinenſium cum Chriſtinæi, Lubecæ cum Mevii, aliasq; cum aliorū egregiis commentariis legit, & Pignantio noſtro Ferrariæ ſtatuta potiſſimam quoad partem non diſſimilibus lucubrationibus explicata debet. Cum vero ipſa ex antiquis illis de A. 1476 & 1534 magiſtratuum ope reformata, & ab Alphonſo II Ferrarienſi Duce A. 1567 confirmata, in plerisq; regulis Romani juris inſiſtant, nec non niſi ſpeciali ex ratione ab iis abeant, exercitatiſſimꝰ hic in ſchola, foro & judiciis JCtus & differentiæ cauſas exponere latius ac approbare, & convenientiam, ad multorum Italorum morem, ex allegata magis Dd. multitudine, quam legum vel vi vel ſubtilitate oſtendere, duobus voluminibus conſtituit; quibus etiam nunc altera editione emiſſis Romanæ Rotæ deciſiones acceſſere. Ex his nonnulla nunc annotabimus a jure communi recedentia.

Utq; adeo e primis ſtatim lineis obſervare licet, tam ſancta habuiſſe Ferrarienſes ſua hæc ſtatuta, ut ne uſu unquam fori nec longisſima conſuetudine immutari aut abrogari poſſent, expreſſe caverint: ſic alienum nonnullis videbitur, quod nec ceſſionario extraneo contra civem actio concedatur, nec iis jus reddatur in civitate qui publicas collectas ſolvere ceſſant, & onus ejus ſubire nolentes lucro hoc indigni judicentur. Cum præterea in coercendo proceſſu malitiisq; litigantium præſcindendis ſeduli Ferrarienſes fuerint, proceſſum ſummariſſimum ſine admiſſu procuratoris in ſumma ad libras decem aſſurgente delinearunt, nec non paulo ſolenniorem in ſumma 50 librarum, & ordinarium in ſumma 50 libras exſuperante conceſſere; in inficiantes vero, vel exceptiones ſuas minus probantes pœnam arbitrariam ſtatuerunt, & denique ut conjuncti in proximis ab utraque linea gradibus ad compromiſſa vel inviti compellantur, æquum duxerunt. Nec inde minus, ad temerarias lites evitandas, juramentum calumniæ procura-

toribus injunctum, illiſque ſalarium ademtum eſt, qui ab altera parte illud petere aut negligunt aut temnunt. Libri autem mercatorii, qui juſtis inſtructi requiſitis alias juramento accedente in quacunque ſumma probant, hic ſolum in artificum æque ac mercatorum mercibus ad 5 libras, & ſi mercatores zornalia, ut in Statutis vocantur, & librum authenticum inſimul habuerint, ad 15 libras probare ſolent. Neve creditor malitioſus plus aut jam ſolutum petat, hoc facto, vel ipſo juramento calumniæ præſtito, non ſolum ad rem indebite exactam reſtituendam, ſed etiam ad dupli pœnam & omnes litis expenſas condemnatur. Utut cæterum in feriis obſervandis rigidæ fere ſunt municipales leges, ruſticos tamen ob commoditatem in iisdem ad jurandum admittunt. Condemnationem in expenſas nullis interlocutoriis ſententiis annecti, adeoque a negotio principali ejusque deciſione dependere volunt: appellantem econtra ab interlocutoria, vel alio inſufficienti gravamine, pœna 25 librarum plectunt; quin imo judicem ſalario privant, ubi an fruſtra appellatum fuerit nec ne, expreſſe minus declaraverit; illi vero ad quem appellatum, omnimoda executio permittitur. Certum autem tam in interlocutoriis ad 30 ſolidos, quam in definitivis ad rationem petitæ ſummæ ſalarium judici conſtituitur. Ruſtici porro ſpeciali gaudent privilegio, quod, ut alii mercatores in nundinis, ſic ipſi diebus fori publici nequeant capi aut detineri. Mulieres vero nec intercedunt pro aliis rite, nec obligantur, niſi accedente ad communis juris ſolennitates parentum vel filii natu majoris, vel duorum ad minimum cognatorum præſentia. Ulterius poſſeſſionem defuncti & ante aditionem aut apprehenſionem hæredis in hunc continuari, alterique per alterum etiam extraneum ſtipulari, & ſine alia ceſſione aut ratihabitione acquiri actionem poſſe, cum Bononienſibus & Mediolanenſibus, contra civilis juris regulas, non absq; æquitatis ratione commune habent. Econtra ab hac aliquatenus recedere videntur, cum vicinum cogunt alteri majorem fundi partem ad certam usq; menſuram, ſed diverſis villæ locis poſſidenti, ſuam minorem commutandam cum æque commodo fundo offerre, aut aream & domum proxime adhabitanti, & ædificium ſuum in decus civitatis noviter extendere parato, juſto pretio vendere. Sic conductori quoq; in re conducta jus protimiſeos indiſtincte concedunt, & pecuniam ſub uſuris credere ſub pœna amittendæ ſortis prohibent. Circa dotium materiam

am non minus ſpecialiora quædam ordinata deprehendimus. Defuncto enim marito uxor dotem & a fratre datam eidemq; in caſum ſoluti matrimonii ſtipulatam recipit, imo & confeſſatam exigit, nec marito nec ejus hæredibus exceptione non numeratæ dotis ullo tempore competente; donationem vero propter nuptias non niſi expreſſe a marito per teſtamentum legatam acquirit, cum uxore viciſſim mortua, & liberis non extantibus, dimidiam tantummodo dotem ille lucretur. In Feudalibus deciſum, quod feudum ob culpam in dominum commisſam ad ipſum dominum, ob delictum vero in alium ad agnatos & ſimultanee inveſtitos indiſtincte, alienatum vero novum ad dominum, antiquum ad agnatos devolvatur; quodque filii, patre quidem inveſtituram negligente, ſed ante domini querelã mortuo, noviter inveſtiendi ſint. In emphytheuſi qui canonem per triennium e fundo recepit, licet de inveſtitura non conſtet, dominium ejus directum firmiter eſt conſecutus; ſolvere autem ceſſans utile quidem dominiũ non amittit, nec jure cadit, ſed in pœnam dupli incidit. Jus porro præſcriptionis inibi, ut in aliis quoq; rebus, breves ſatis termini concedunt poſſeſſoribus, & in immobilibus rite alienatis, factaq; alienatione per præconem publice denunciata aut ad abſentium notitiam delata, quatuordecim menſes, in actionibus vero præſcribendis quindecim anni ſufficiunt. Ut deinde hæc ſtatuta filio familias, vel invito parente, poteſtatem inter agnatos teſtandi deferunt: ſic in ſucceſſionib9 diverſam plane a communi jure rationem præſcribunt. Maſculi videlicet filiique ſoli, & iis deficientibus agnati ad quartum usque gradum juris Canonici, excluſis plane filiabus & ab ipſis deſcendentibus maſculis omnique alias ſexu fœminino, ad familiarum dignitatem ſervandam ſuccedunt; his ſolum & quidem ab aſcendentibus nondum dotatis, ad legitimæ quantitatem dotandis, matrique inſuper & aviæ in legitima illis debita uſufructu ad vitæ dies reſervato. Quin & monaſterium ingredientium bona, contra jura Canonica, non eccleſiæ ſed agnatis ab inteſtato ſucceſſuris deferuntur. Neve bene adeo dotatæ virgines ab exteris Ferrarienſibus ſubducantur, ſub pœna 3000 librarum mulieri, patri ejus & propinquis matrimonium cum illis contrahere ſine magiſtratus conſenſu prohibitum. Alia quæ ſtatum civitatis publicum in reliquis concernunt libris, ſpeciatim recenſere non adeo magnum operæ foret pretium; ſicut & ex iis, quæ Autor in commentariis adjecit, aut in Rotæ Romanæ

deciſionibus occurrunt, ut huc multa tranſcribamus, vel ipſæ inſtituti noſtri leges, quæ brevitatem nobis commendant, non videntur permittere.

AGRI PATAVINI INSCRIPTIONES SACRÆ ET PROfanæ F. JACOBI SALOMONII.

Patavii apud Aloyſium Pavinum, bibliopolam Venetum, 1696, in 4. alph. 2. plag. 12.

PAtriam ſuam litteris illuſtrare, & ſuorum civium glorioſis titulis exornare, eorumq; memoriam conſervare, annisi ſunt plures Patavini: præ cæteris Bernardinus Scardeonius, Sertorius Vrſatus, Jac. Ph. Tomaſinus; qui tam ex antiquis quam novis auctoribus, quicquid præclari de Patavino agro repererunt, & quicquid de præſtantiſſimis hujus antiquiſſimæ celeberrimæque urbis civibus, qui vel literis, vel armis, vel ingenio, vel alterius cujuslibet rei geſtæ gloria claruerunt, reperire licuit, ab interitu vindicare allaborarunt, non magis decorum putantes, ſtatuam in Populi Romani foro habere ſibi, quam alteri ponere. Quum autem in lapidibus vetuſtis & monumentis, præclarorum civium memoria quam maxime conſervetur; iſtorum eximiam curam habuere, quos diximus, patriæ amantes viri, & ſaxa antiquis notis inſcripta, quæ aut Patavii intra mœnia, aut extra in agro extant, juſtis commentariis ſunt complexi. Neque hi tamen ita officio ſunt defuncti, quin uberem materiam reliquerint induſtriæ doctiſſimi ſenis Salomonii, Ordinis Prædicatorum in cœnobio D. Auguſtini Patavino Fratris, ad colligendas agri Patavini ſacras & profanas Inſcriptiones toto animo converſi. Has ſummo ſtudio collectas dum evulgavit, non nudas aut ſteriles in publicum mittendas duxit; verum hiſtorica rerum geſtarum & bellorum a Patavinis ipſoque ejus conditore Antenore, a mille ante natum Chriſtum annis & ultra geſtorum ad ſuperioris usque ſeculi tempora deducta narratione, nec non Geographica territorii Patavini veteris & hodierni deſignatione, crebrisque annotationibus, Inſcriptiones quas exhibet dilucidavit; allegatis ubique ſcriptoribus ex quibus quæ allata ſunt depromſit, Alb. Muſſato, Angelo Portenaro, Barth. Burchielato, Torello Sarraina, Sec. Lancellotto, Rolandino Grammatico, Petro Sardo, Petro Juſtiniano, Petro Marcello, Hier. Ate-

Ateſtino, Georgio Pilono, Jo. Palatio, Jo. Franc. Tinto, Jo. Bapt. Pigna, Jo. Bapt. Vero, Paulo Paruta, Laur. Pignorio, Lud. Moſcardo, Elia Cauriolo, Wilhelmo & Albrigetto Cortuſiis, Hieronymo della Corte, Bern. Corio, Bapt. Pagliarino, & aliis. Ex quibus omnibus quæ ad Patavini territorii, & Inſcriptionum ibi repertarum, cognitionem faciunt, magna cura excerpſit: ut non modo lapidum, antiquorum & recentium, ſepulcralium plerorumque, in iisque extantium epigrapharum, ſed etiam privatorum æque ac publicorum ædificiorum, templorum, baſilicarum, ædicularum, columnarum, ſacellorum, viarum publicarum, pontium, turrium, mœniorum, portarum, rerumque memorabilium & antiquitus in iſta terra geſtarum notitia animos lectorum imbuat. Ex epigraphis unicam, quæ Franc. Petrarchæ honori, quo Italia quam maxime nec immerito gloriatur, conſecrata fuit, poſtquam tumulum ejus Bavariæ Duces adiiſſent & conſpexiſſent, apponere libet. Nempe Arquadum collis amœnus atque cultiſſimus, vino dulciſſimo abundans, Poetæ hujus ſepulcro celeberrimus & maxime nobilitatus, & in æſtate quotidie ab advenis frequentatus, in cœmeterio ſub dio, æneum caput ad vivam Petrarchæ imaginem conformatum conſpiciendum præbet, cum hac inſcriptione: FR. PETR. PAVL. VALDEZVCCVS. PAT. POEMATVM EIVS ADMIRATOR AEDIVM AGRI Q. POSSESSOR HANC EFF. P. ANN. M. D. XLVII. IDIB. SEPT. MANFREDINO COMITE VICARIO, referente Bernardino Scardeonio Lib. I. claſſ. 1. fol. 18. Hunc tumulum quum A. 1667 Bavariæ Duces inviſiſſent, ad parietem templi Arquadenſis, prope domum Archipræſulis, hanc inſcriptionem tabulæ marmoreæ inſculptam Auctor p. 154. narrat: *Arquades nunc memorabiles dignioribus obſequiis, illuſtrioribus tropæis feſtinantes accurrite, ovantes plaudite, jubilantes adſpicite Majeſtatem ubique fulgentem Electoralem Sacri Romani Imperii apicem, radiantes vultus, ſereniſſimos Soles Ferdinandi Mariæ, Adelaidæ Heroinæ, Bavariæ Ducum, generoſiſſimos, inviſtiſſ., glorioſiſſimos, pietate, religione, juſtitia incomparabiles, vitiorum ultores, virtutum altores, demum Charitum pupulas. Qui inſignia Petrarchæ Romano triumpho laureati funeream inviſentes memoriam, tanto vati defuncto majorem honorem attulerunt, quam eo vivo Angliæ Rex nuptiali menſa donavit. Liviana lingua eloquentiæ theſauro Gaditanos traxit Franciſci cineres. Quid am-*

amplius? mira fama, tacita loquela, Principes protrahunt. Auguſtiſſimis igitur nominibus, Germaniæ inclytis ſideribus, Bavaræ Genti felicitatem ſemper ominantibus, Euganeis præclara monumenta relinquentibus, Eques Marcus Hieronymus Bellinus Conſtantinus bujus Vicariatus Archipresbyter immortali memoria perpetuo dicavit. Anno ab orbe reparato M DC LXVII. Antiquius monumentum, Petrarchæ & duobus aliis claris Italis conſecratum ſuperiore ſeculo, eadem pag. exhibet, quod in Archipresbyteralis templi pariete marmoreæ tabellæ inſcriptum ſit: *Danti Aldgherio, Franciſco Petrarchæ, & Joanni Boccacio, viris ingenio eloquentiaque clariſſimis, Italicæ linguæ parentibus, ut quorum corpora mors & fortuna ſejunxerat, nomina ſaltem ſimul collecta permanerent, Joannes Brevius Canon. Cenetenſis, bujus Baſilicæ Rector, in ſui erga eos amoris obſequiiq; teſtimonium poſuit M D XXIIII.* Arcæ marmoreæ, quæ oſſa Petrarchæ continet, ἔμμετρον hanc inſcriptionem inſculptam p. 155. memorat:

Frigida Franciſci lapis hic tegit oſſa Petrarchæ.
Suſcipe Virgo parens animam, ſate Virgine parce;
Feſſaque jam terris cœli requieſcat in arce,
1374. 18. Julii.

Quin & ſub ſceleto felis Petrarchæ, quod ibi conſpicitur, hæc carmina Antonii Quærengi obſervat legi:

Etruscus gemino Vates exarſit amore,
Maximus ignis ego, Laura ſecundus erat.
Quid rides? divinæ illam ſi gratia formæ,
Me dignam tanto fecit amante fides.
Si numeros geniumque ſacris dedit illa libellis,
Cauſa ego, ne ſævis muribus eſca forent.

* *

Arcebam ſacro vivens a limine mures,
Ne domini exitio ſcripta diſerta darent.
Incutio trepidis eadem defuncta pavorem,
Et viget exanimi in pectore priſca fides.

Has clariſſimi Vatis conſervandæ memoriæ cauſa præ cæteris excerpſiſſe juvat epigraphas: plures enim depromere nimis foret prolixum & ab inſtituto noſtro alienum.

PRA-

Digitized by Google

PRAXEOS MAYERNIANÆ EX ADVERSARIIS, CONSILIIS ac Epiſtolis ejus concinnatum Syntagma alterum.

Tractatus quatuor continens, 1. de febribus, 2. de morbis externis, 3. de arthritide, 4. de lue Venerea.

Londini apud Sam. Smith & Benjam. Walford, 1695, 8. plagul. 19.

QUod in Actis hiſce anno 1691 pag. 57. in recenſione primi Syntagmatis Mayerniani monuimus, id nunc quoque repetendum arbitramur, Syntagma alterum pari brevitate perluſtraturi. Neque enim dubium eſt, quin alia longe facie præſens liber nunc compareret, ſi accurato judicio & limæ nobiliſſimi Auctoris ſui ante editionẽ ſubjici potuiſſet. Cum autem ipſo jamdudum defuncto in publicum prodeat, atque ex præſcriptorum olim conſiliorum & epiſtolarum apographis excerptum & conſarcinatum opus ſit, nemo facile mirabitur, ſi imperfecta forſan in eo deprehendantur quamplurima. Circumſcribitur autem quatuor Tractatibus, quorum ſinguli ex diverſis capitibus conſtant.

Primus quatuor complectitur, atque febrim continuam putridam, deinde malignam, mox peſtem, & tandem febres intermittentes exhibet. Secundus circa morbos externos occupatus 22 capita continet, agitque de colica, præſertim billioſa, de enterocele, de ſarcocele, de procidentia ani, de ulcere ab urethra in anum pervio, de varice in utroque teſticulo, de mammarum cancro ulcerato, de bronchocele, de rachitide, de variis ad gangrænam remediis, de morſu canis rabidi, de ſanguinis depuratione, de faciei rubore, de phlegmate ſalſo & tuberculis faciei, de cutis & faciei maculis & aſperitate, de tinea, de unguium deciduorum fragilitate lepræ ſpecie, de pſora, lepra & elephantiaſi, de herpete, de pruritu in genere & impetigine, ac tandem in ſpecie de ani, teſticulorum & vulvæ pruritu. Tertius tractatus de arthritide in capita ſectus non reperitur, ſed varias duntaxat remediorum formulas proponit. Quartus de lue Venerea poſt prolegomena ſex capitibus abſolvitur, de luis ſcilicet recens conceptæ ſignis & ſymptomatibus, de ejusdem curatione generali, de gonorrhœa, de pudendi carie vel ulceribus & bubone, de carunculæ in ure-

thra curatione, ac tandem de inveteratæ luis ſymptomatum gravio-rum cura, videlicet ozænæ, faucium aut palati ulceris, oſſium palati &c. cariei, nodorum, tinnitus aurium ac ſurditatis. Horum omni-um tractatio in eo tantum conſiſtit, ut medicamenta cum ſimplicia, tum compoſita capitibus certis inſerantur, præmiſſis interdum indica-tionibus aut monitis quibusdam, ad quæ reſpicere in curatione expe-diat. In ſpecie Tr. IV de lue Venerea, natura mercurii, atque ex i-pſo parata medicamenta varia, nec non cura luis, & diæta ſimul obſer-vanda, paulo fuſius explicantur. Nos ſequentia tantum huc trahimus præ aliis notabiliora.

Aurum fulminans ad grana III. vel IV. cum theriaca, mithridatio aut diaſcordio commiſtum in febribus intermitten-tibus paulo ante paroxyſmum; in continuis inſtante criſi jubetur ex-hiberi. Epicarpia quoque non vana judicantur, præſertim ſi recipiant ☿um crudum & camphoram, aut fiant ex allio, ſale marino & pipere, ac digito minimo applicentur. In febre maligna enemata crebra, nec non urgente capitis dolore ſequens frontale commendantur: R. conſerv. roſ. rubr. & fl. roris marini a. ℥. pulveris ſubtiliſſ. betonicæ ʒß. amygdal. amarar. contuſar. parum no. IV. nuc. moſch. ʒß. unguent. alabaſtr. in aqua ſtillat. beton. lot. v. M. pro frontali. Contra peſtem amuleti ſequentis deſcriptio traditur. R. bufon. terreſtr. vel in cli-bano, vel ad Solem ſiccat. no. ij. arſen. cryſtallin. auripigmenti, mer-curii ſublimati a. ℥iv. pulveris gentianæ, zedoariæ, rutæ, ſcordii a. ℥ß. caryophyll. macis a. iij. camphor. j. F. pulvis ſubtilis pro ſacculis in-terpallatis, vel cum mucilagine gummi tragac. F. ſcutum inſtar cordis. Bubones maturari jubentur ſequenti modo. R. cœpam magnam ex-cavatam, repleatur theriaca, coqu. ſub cineribus, addatur eadem quantitas bulb. lil. albor. ſub ciner. coct. Contundantur ſimul in mor-tario (ſi crudus ſit tumor, addatur ſtercus columbinum & fermentum vetus) M. F. cataplaſma tumori applicandum. Superponatur pa-nis e clibano calens. In febribus intermittentibus epicarpium e cor-tice mediano juglandis in aceto acerrimo macerato, duabus horis ante paroxyſmum applicatum, veſicas cum dolore excitare, & febrem quandoque fugare: genitale autem cervi pulveriſ. ad ʒj. in aqua card. bened. ante paroxyſmum ſumptum, tribus acceſſionibus febrem tolle-re perhibetur. Quodſi duabus horis ante paroxyſmum ligentur ſum-

mitates

mitates omnium digitorum (excepto medio) cum lana rubra, ita ut cum dolore intumeſcant, certiſſime poſt tres acceſſiones febris traditur exſpirare. In doloribus colicis a bile unicum remedium celebratur dulcis vel manna cathartica purpurea cum pilulis mochlicis aut cochiæ minoribus, vel extracto colocynth. exhibita. Specificum quoque in hoc caſu laudatur allium crudum comeſtum, vel clyſter potens ex allio contuſo & in aqua cocto cum additione vini generoſi apparatus. Salis autem armoniaci portio glandis inſtar effingenda & ſupponenda ſuadetur, cum experientia frequens teſtetur, affectum miſerere mei dictum inſtar miraculi inde ſanari; quidni ergo in colica prodeſſe queat? In ſarcocele tanquam ſpecificum commendatur lac aluminis cum ſpiritu vini & albumine ovi, agitandum cum fruſto aluminis, & applicandum e multiplicibus linteis. In mammarum autem cancro ulcerato, inter ſpecifica memoratur pulvis ſtercoris humani calcinati. Sequens aqua cancrum fere totum abſumpſiſſe dicitur, cum nullo pene aut ſaltem exili & tolerando dolore: R. aquæ ſtillatit. e ranis no. 100. cancr. marin. no. 50. cancr. fluviatil. no. 100. veron. utriusque, herbæ Robert. a. faſcicul. ij. ſ. ℔j. ſpir. vini optime rectif. ℔ij. Ægyptiac. ℥iv. ol. arſenic. parat. poſt fixationem cum ſale tartar. (niſi per ſe velit reſolvi) ℥ij. M. pro injectione ſemel tantum in die facienda.

In rachitide per veronicam marem, ceu excellentiſſimum in hoc affectu remedium, cura memoratur peracta, pyrotico tantum in nucha colli applicato. Aqua ad gangrænam Chirurgi Pariſienſis de la Haye ſequenti modo deſcribitur. R. aquæ calcis ℔j. ☿ ſublim. ſubtiliſſime pulveriſ. ℈j. M. agitentur ſimul in mortario vitreo cum piſtillo vitreo; aqua primo fit rubra, deinde flaveſcit. Poteſt augeri aut minui doſis Mercurii pro re nata. Poſtea ut eſchara brevi decidat F. cataplaſma ex urticis cum ſale communi contuſis & admotis, quod ad omnia ulcera valde eſt efficax. Ubi magna eſt putredo, adde ſpirit. vini & ſalis ammoniaci. Ad ſeparationem carnis mortuæ & novæ regenerationem facere ſtercus humanum dicitur, ſi calidum cum urina calida adhibeatur, & applicetur per quatriduum. Singulare pro oculis ſequens laudatur: R. lapid. aquilin. part. iij. perlar. part. j. F. alcohol ſiccans ſine dolore. Obſervatio hic ſubjicitur de muliere ulcus cancroſum habente in palpebra ſuperiori, ab hoc pulvere paucis

vicibus inſperſo, poſt omnia alia irrito adhibita, curata. Inſperſus autem ſatis ſpiſſe pulvis, & ejusdem portio miſta cum butyro recenti inſulſo, unguentum in pulvillo extenſum ſupra pulverem applicatum, nec ante 2 vel 3 aut 6 dies remotum. Omnes autem aliæ axungiæ inflammationes inducere perhibentur, butyrum non ita. Siccans potentiſſimum celebratur ſequens: R. aquæ calcis ℥iv. borracis ʒj. M. & applicetur tepide cum linteolis vel filamentis carptis. Optimum hoc eſſe fertur ad fiſſuras & ulcera papillarum a ſuctu vel morſu lactantium. Si aqua calcis multo ſale imprægnata cum oleo roſarum, vel cum butyro recenti incorporetur longa agitatione, evadit anodynum mundificans & exſiccans. In tinea veſicatoria cervici, imo aliquando ipſi parti affectæ jubentur applicari, non ſecus atque hirudines capiti adhiberi variis in locis queant. In pſora, lepra, elephantiaſi inter alia commendatur vinum viperinum verno tempore magna quantitate paratum, infundendo ſcilicet ſeu potius ſuffocando viperas in vino, de quo bibat æger bis in die per multos menſes. Sic mercator quidam ex uſu hujus vini convaluiſſe dicitur, cui tandem tumores inſtar ovi columbini in inguinibus exorti. Juſſus eſt pyroticum applicare, & excitare fonticulos piſoque majori apertos tenere, id quod fecit, atque penitus ab hoc affectu fuit liberatus. Ad ſcabiem humidam cum pruritu tollendam R. terræ ſigillatæ quantum vis, affundatur acetum ſtillatitium, & ſtet in infuſ. per diem & noctem, dein agitetur acetum cum oleo olivarum communi, donec fiat linimentum album, quod ſcabiem ſiccare fertur, pruritum tollere, & maculas rubras faciei æquare cum reliqua cute. In pruritu ani, teſticulorum, & in ſpecie vulvæ, ſpecificum laudatur ſagittalis aquatica tota cum radice in aqua cocta pro fotu cum linteis. De quodam arthritide admodum violenta in omnibus juncturis laborante refertur, quod curatus fuerit exhibitione mercurii vitæ gran. ij. & ℈ij. caryocoſtin., unde duodecies vomuerit, & octies purgatus ſit, ita ut ſtatim ſine baculo (quo antea uſus) potuerit deambulare. Axungia leporis ad ʒj. in vino vel cereviſia ſumpta optimum in arthritide remedium & purgans per ſeceſſum celebratur. In eodem affectu liquor ranarum Majalium per deſcenſum deſtillatus & rectificatus optimum anodynum habetur. Unguentum vero præſentaneum ſalutatur e ſalis marini torrefacti ʒj. & olei olivarum ℥iv. paratum. Cura quoque magnetica addu-

adducitur cum carne bubula vino prius humectata & parti affectæ ſæpius applicata, cum mirum in modum extrahere humorem peccantem credatur. Remedium potentiſſimum ad roborandos articulos memoratur ſequens lac aluminis: R. aqu. vit. vulg. ℔j. albumin. ov. rec. agitatione in aquam reduct. no. vj. M. & cum magno aluminis fruſto agitentur, donec liquor inſpiſſatus lactis inſtar albeſcat. Ante applicationem non nimis calefaciendum eſt, ne alumen concreſcat, ſed linteum valde calefactum liquore imbuendum, & illico applicandum. Inter plurima contra luem veneream medicamenta deſcribitur quoque pulvis calomelanicus ſequ. modo: R. ſublimati magiſtralis ℥viij. mercurii philoſophici ℥vj. ʒij. M. ſimul in mortario marmoreo diutiſſime agitando, donec perfecta ſucceſſerit incorporatio, irrorando pauculo vini ſpiritu. F. ſublimatio ad 3. tantum vices (ſeparando farinam a cryſtallis) Tandem F. lævigatio in marmore cum aqua cinamomi, & pulv. ex cryſtallis videlicet ſolis. Doſis a ℈j. ad ʒß. Sublimati autem magiſtralis & mercurii philoſophici deſcriptio mox ſubjicitur, & clyſſus metallorum eadem fere ratione atque iiſdem ingredientibus ac pulvis calomelanicus delineatus legitur. Pilulæ quoque traduntur quarum compoſitio Clariſſimo Auctori feliciſſime ceſſit: R. calomel. ſublimati dulcis ℈j. pil. cochiar. min. ℈j. vel polychreſt. gr. Xij. vel extracti colocynth. ℈ß. olei aniſ. gt. IV. M. p. doſi. Ad vermes necandos R. mercurii, in ſucco abſynthii, tanaceti, ſantonici, abrotani & ſimilium extincti ℥j. pulveris ſubtiliſſimi aloes, corallinæ, gummi guajaci a. ʒij. c. balſam. Peruviano F. maſſa. Hyſterica ſymptomata ſæviſſima, & fermentationes in momento ventrem diſtendentes in molem ingentem, cum magnis convulſionibus, & loquelæ per aliquot ſeptimanas omnimoda privatione, quaſi incantamento ceſſarunt, irritis omnibus aliis remediis, data ℥ß. mercurii crudi, non ſecus atque æthiops mineralis pluribus hyſtericis utiliter exhibitus, & horribiles convulſiones inde ſedatæ memorantur. Oculi procidentia cum ſcrofuloſis glandulis pone aurem & ad temporalem muſculum ulceratis, poſt vanum remediorum omnium uſum, curata ſalivatione refertur. In exhibitione cinnabaris vulgaris nihil periculi ſubeſſe dicitur. Cum enim conſtet ex ſulphure & mercurio, quæ ſeorſim innoxie poſſint deglutiri, quidni multo tutius conjuncta, quia mercurius optime corrigitur a ſulphure. Contra gonorrhœam, & fluorem album ſequens

commendatur: Caro bubula fumo indurata, & ab externa nigredine mundata, diſcerpatur in filamenta, quæ multiplici ablutione aquæ calentis liberentur a ſalſedine poſtea mantili optime deterſa, poſt exemptum e furno panem, iterata immiſſione ſiccentur, dum poſſint reduci in pulverem, de quo cape partes duas, baccarum maturarum hederæ arboreæ partem unam, M. exacte. Hujus pulveris ʒj. exhibeatur pluribus diebus conſequentibus mane, ita ut ſtatim ab aſſumptione ejus cyathus hydromel. ſimplicis vel decocti radicis eryngii exhauriatur. Mirus perhibetur effectus trivialis hujus remedii, quod ab obſtetrice promanavit ob certam citamque fluoris muliebris curationem admodum celebri. NB. pro corporibus pituitoſis non abluenda, ſed ſiccanda tantum caro jubetur. Gonorrhœam virulentam certo ſanare præmiſſis præmittendis, carunculas itidem curare & ſiccare, nec non pruritum intolerabilem ani, ſcroti, pubis, fiſſuras quoque & ulcera tollere fertur mercurius dulcis ſ. calomel. in alkool reductus, & in ampullam lixivii calcis vivæ recens uſtæ projectus. Vel R. aqu. calcis ℥vj. mellis roſati ʒij. mercurii dulcis ʒj. M. F. injectio, qua Dn. Digby intra quinque dies perfecte a gonorrhœa dolorifica liberatus traditur. Bolus vero intra paucos dies gonorrhœam curans talis proſtat: R. camphor. ß. ſalis ſaturni ʒj. ſalis tartari gr. Xij. caſſiæ fiſtul. ʒß. terebinth. Venet. ʒj. M. F. bolus. In ulceribus & excoriationibus pudendorum nihil tam extinguere malignitatem creditur, quam ſuffitus e cinnabari. Unguentum vero diapompholygos mixtum cum mercurio crudo præſtantiſſimum celebratur remedium ad ulcera Venerea (in quacunque parte) vel alia inveterata & maligna. Ganglion ſatis amplæ magnitudinis in fronte, pomorum mandragoræ per medium ſectorum applicatione ſæpius iterata evanuiſſe memoratur. In diſſolvendis nodis Venereis Clar. Auctor maximam vim attribuit ſacculo c. mercurio dulci interpaſſato, vel etiam paſtæ ſequenti: R. mercurii dulc. ℥iv. farin. ſem. lini & fœnugræc. a ʒiij. pulveris rad. alth. cicut. hermodactyl. a. ʒij. M. & F. paſta cum ſpiritu vini, quæ extendatur ſuper veſic. dupl. Tegatur linteo tenuiſſ. aſſuendo veſicæ, apponatur parti affectæ, atque, ut dictum eſt, ſæpius humectetur. In Venereis & frigidis tumoribus, inquit celeberrimus Auctor, haud ſcio, an ullum hoc vernaculo & evporiſto cataplaſmate, quod e rad. ſigilli Mariæ & axungiæ porci paribus fit portionibus, inveniri poſſit efficacius. In

tinni-

Digitized by Google

tinnitu aurium a lue Gallica inveterata commendatur fumus caryophyllorum per infundibulum in aurem receptus, unde futurum ſit, ut multa aqua per nares emanet.

TRAITE' HISTORIQUE DES MONNOYES DE FRANCE &c.

i. e.

TRACTATUS HISTORICUS DE NUMMIS FRANCORUM, eorumque figuris, ab initio Monarchiæ usque ad hæc tempora, auctore Dn. LE BLANC.

Amſtelodami, juxta exemplar Pariſienſe, apud P. Mortier, 1692. 4.
Alph. 2. pl. 14. cum multis tabulis æneis.

REm arduam, multisque difficultatibus impeditam, Auctor doctiſſimus aggreſſus eſt, dum de monetis Franciæ ex inſtituto exponere ſecum conſtituit. Marquardus Freherus, decus iſtud Germaniæ noſtræ, obſervante ipſo Auctore, hanc hiſtoriæ Francicæ partem, quæ monetam reſpicit, plus quam Cimmeriis involutam eſſe tenebris conqueritur, vixque nomina veteris monetæ Francicæ nota ſatis eſſe, tantum abeſſe, ut de valore ejus certi quid nobis conſtet. Ut vero ipſa difficultas rei ſtimulum Auctori ad laborem hunc ſuſcipiendum addidit, ita poſtquam eodem feliciter functus eſt, gloriam decusque ejus haud mediocriter auget.

Primo itaq; hoc agit, ut nomina atque valorem monetæ tum aureæ tum argenteæ, in Francia a regni primordio ad noſtra usque tempora cuſæ, rite & accurate deſignet. Et inter aureos quidem nummos primũ locum occupant *ſolidus*, item *dimidia*, ut & *tertia pars ſolidi* (*le ſol le demi-ſol, le tiers de ſol d'or.*) Merovingica ſtirpe rerum in Francia potiente, hanc monetæ ſpeciem in Francia uſitatam fuiſſe, & a Romanis ad Francos tranſiiſſe obſervat. Equidem & ſub Carolingica, & Capetingica ſtirpe ſolidos aureos in Francia obtinuiſſe, ſed paucos admodum ex hac ætate ad nos perveniſſe, ut quem tum obtinuerint valorem, haud facile definiri queat. Sub Philippo I invaluiſſe *Francos* ſeu *Florenos aureos* (*Francs d'or*, item *Florins d'or*) quos a ſolidis aureis non fuiſſe diverſos conjicit. Sub Hugonis Capeti primis ſucceſſoribus

ribus in uſu quoque fuiſſe *Byzantios* & *Obolos aureos*,(*Bezants d' or* & *Oboles d'or* qui tamen an à Franciæ Regibus fuerint cuſi, an aliunde invecti,definire non audet. Sequuntur *Agnelli* ſeu *Verveces aurei*,(*Aignels d' or* ſive *Moutons d' or*)qui Ludovico S. natales ſuos debeant. Nomen autem ſortiti ſunt,ut Auctor tradit, ab agno, aut vervece,cujus imago in hiſce nummis conſpiciebatur. Valorem hujus monetæ fixum determinatumque fuiſſe aſſerit,usq; ad Carolum VI,indeq; factum,ut exteri quoque hac moneta multum delectarentur. *Regales* (*Royaux*) ſub Philippo Pulchro cœpiſſe, a quo ejusmodi nummi diverſæ magnitudinis cuſi ſint(*petits Royaux* & *gros Royaux*.) Nomen accepit, teſte Auctore, hoc monetæ genus a Rege, qui veſtimentis Regiis ornatus in ea conſpicitur; valorem tamen non eundem, ut itidem autumat, ſemper obtinuit: utut quam diutiſſime Gallis fuerit frequentatum. Eundem Philippum Pulchrum auctorem eſſe monetæ, cui nomen *Maſſe ou Chaiſe*, partim quod Rex cujus imaginem præfert, manu dextra clavam teneat, partim quod rhedæ ſeu ſellæ inſidens exhibeatur: quin & illius monetæ, quam *Reines* vocant, originem ab hocce Rege arceſſendam eſſe contendit. Tria igitur monetæ aureæ genera Philippum quidem Pulchrum agnoſcere auctorem: ſed longe plura ad Philippum Valeſium eſſe referenda. Ab hoc enim profectos eſſe & *Pariſinos aureos* (*les Pariſis d' or*) ita dictos quod valor eorum 20 ſolidos Pariſienſes æquaret, & *Leoninos*, ita dictos quod leo pedibus Regis conculcatus, in iis conſpiceretur, & eos qui a tentorio (*Pavillon*) nomen adepti ſunt, itemque *Coronatos* quorum altera facies coronam exhibebat, *Angelicos* etiam ab Angelo, quem ſiſtebant, nominatos,ut & *Scutatos* quod in illis Rex manu ſiniſtra ſcutum teneat, & denique *Florenos Georgianos*, in quibus divus Georgius cum dracone pugnans conſpiciatur. Succeſſores autem Philippi ſolos ſcutatos (*les Deniers d' or a l' Eſcu*) retinuiſſe, niſi quod Henricus VI Angliæ Rex Pariſiis rerum potiens Angelicos (*Angelots*)cudi curaverit: ipſos tamen ſcutatos Johannis a ſcutatis Philippi quodammodo diverſos fuiſſe. Sub Johanne Rege cudi cœpiſſe porro docet *denarios aureos liliatos* (*deniers d' or aux fleurs de lis*) ſed paucos admodum cuſos fuiſſe,& mortuo hocce Rege in deſuetudinem abiiſſe. Sub finem regni ipſius,anno nimirum 1360, cuſos fuiſſe *Francos aureos* (*Franc d' or fin*) idque monetæ genus ſucceſſoribus Johannis, cum primis Carolo V & VII ut & Hen-

Henrico VI Angliæ Regi placuiſſe, atque ob materiæ bonitatem, pretiumque fixum & uſui accommodatum, in commerciis valde fuiſſe frequens. Florenos aureos liliatos (*Florins d' or aux fleurs de lis*) ſub Carolo V cœpiſſe, eosque & *Francos aureos* dictos, quod ejusdem cum Francis eſſent valoris; ſed tamen ut ab aliis diſcernerentur, *Francos pedeſtres* dictos eſſe, cæteros autem Francos a Johanne cudi cœptos *equeſtres*, quod Rex equo inſidens in illis conſpiceretur, appellatos fuiſſe. Sub Carolo VI etiam cuſos fuiſſe nummos, qui a Salutatione Angelica nomen adepti ſunt: ut & Coronatos, quos *Eſcus à la Couronne* dici obſervat, tum quod ſupra ſcutum Franciæ corona conſpiciatur, tum ut diſcernantur a ſcutatis Philippi Valeſii & Johannis I. Sed & aliud ſcutatorum genus Carolum huncce habere auctorem, ſcilicet qui ob galeam additam dicti ſint *Eſcus Heaumes.* Coronatos tamen cæteris fere omnibus palmam præripuiſſe, ut recentiori ætate, ſi *Henricianos* & *Ludovicianos* exceperis, non aliud fere monetæ genus ex auro cuſum ſit. Henricianos (*Henris d' or*) ſub Henrico II cœpiſſe & deſiiſſe: Ludovicianos ſub Ludovico XIII initium ſumſiſſe, hodieque in uſu eſſe: ſed liliatos aureos (*Lis d' or*) A. 1656 cudi cœptos, mox intermiſſos eſſe. Atque hæc ſunt monetæ aureæ genera, in Francia cuſa, de quibus plura adhuc obſervat, præſertim in valorem & pretium ſingulorum accurate inquirens, quibus recenſendis inſtituti noſtri memores, ſuperſedemus. Eadem ratione etiam de monetis argenteis, ut ex mixtis, ſive ex argento & ære compoſitis, ut & de nummis calculo ſubducendo inſervientibus, diſſerit, generalemque hancce tractationem adjectis Conſtitutionibus quibusdam Philippi Pulchri, Philippi Valeſii, Johannis I & Caroli VI huc facientibus, finit.

Hiſce itaque expeditis, per ſingulos Reges eundo, eorum nummos exhibet, & re ita exigente, uberiori expoſitione illuſtrat. Nos ex qualibet Regum Gallicorum ſtirpe unicum decerpemus exemplum, ne ſpecimen, ex quo de hocce opere judicare poſſit, lectori deſit. Priusquam autem Merovingicorum Regum nummos refert, quendam lectorum oculis ſubjicit, de quo, cui Regi adſcribendus ſit, diſputatur. Eſt nimirum tertia pars ſolidi aurei, cujus prima facies caput diademate, margaritis ornato, tectum exhibet, additis verbis: TEUDOME REX, h. e. TEUDOMER REX, littera R, more in nummis antiquis recepto, ſemel omiſſa. In altera parte figura conſpicitur, quam ſibi incogni- p. 44

cognitam eſſe Auctor profitetur, additis vocibus VVLTA CONNO, quibus locus, in quo nummus cuſus ſit, indicetur, quem tamen itidem ſibi ignotum eſſe non diſſimulat; licet in monetis ſubinde legatur *Civita Conno.* Ab Henrico Valeſio aliisque hunc nummum Teudomero filio Richimeri, cum matre Aſcilla a Romanis interfecti, vindicari obſervat: non tamen ex eo, quod ſignum crucis in hoc nummo non conſpiciatur, colligi poſſe, a Principe Ethnico eum cuſum fuiſſe, docet, cum Chriſtianorum quoque quorundam Principum nummi eodem deſtituantur. Teudomero tamen & ipſe hunc nummum tribuit: nec a ſua ſententia ſe dimoveri patitur auctoritate Procopii & Gregorii Turonenſis, quorum ille aſſerat, Reges Francorum imagines ſuas nummis aureis ante Juſtiniani tempora non impreſſiſſe, quippe qui illis demum hoc permiſerit; hic autem affirmet, tempore Arbogaſti non Reges, ſed Duces Francorum genti præfuiſſe. Namque Procopium quidem perperam hoc aſſerere, in ſequentibus probatum dedit: Gregorio autem Turonenſi, utut Fredegarium, Aimoinum, aliosque ſecum conſentientes habeat, opponi poſſe ſcriptores Latinos Mamertinum, Eumenium, Ammianumque Marcellinum & alios, qui non ſemel Francorum Reges commemorent.

Nummos a Pharamundo cuſos ſe non vidiſſe teſtatur; refert tamen, a Dn. la Carry e Societate Jeſu, quod ejusmodi nummi extent, ſe accepiſſe, nec dubitat, peritia & fide ejus fretus, quin genuini ſint.
p. 46. Primo itaque loco comparent nummi Clodovæi, interque eos tres tertiam partem ſoldi aurei conſtituentes: qui nummi licet Clodovæi nomine inſigniti ſint, non liquere tamen ait, ad quemnam ex tribus Clodovæis in Merovingica ſtirpe occurrentibus referri debeant: ſolum ultimum ex iis citra controverſiā Clodovæo II vindicandum eſſe. In primo caput Regis diademate redimitum conſpicitur, cum inſcriptione CLODOVIVS REX: in altera facie figura crucis litteris α & ω ſtipata exhibetur. Nimirum valde frequens fuit, docente Auctore, hisce litteris nomen Dei indicantibus nummos inſigniri: hinc & in nummis Dagoberti, Roberti, Henrici I, Philippi I & Ludovici VI eas extare. In altero itidem legitur nomen CHLODOVIVS REX: quem Pariſiis cuſum ex averſæ inſcriptione PARISIIS CIV colligitur. Diadema, quod caput Regis cingit, margaritis eſt ornatum, idque in hujus generis nummis uſitatiſſimum eſſe, Auctor docet. Nec ſine ratione

ſibi

Digitized by Google

ſibi perſuadet, in eo Reges Franciæ imitatos eſſe Imperatores Romanos,cum & his poſt Conſtantinum ejuſmodi coronæ ſeu diademata uſurpata fuerint. Ad Clodovæum primum autem hos nummos pertinere inde colligit, quod litteræ ſimillimæ ſint iis litteris, quæ in nummis citra controverſiam ad Clodovæum I ſpectantibus leguntur. De nomine vero Clodovæus ſeu Ludovicus obſervat, litteras initiales C H a Francis, ut fortior eſſet pronuntiatio, additas eſſe;eas tamen etiam ab antiquis, non exteris tantum, ſed & ipſis Francis quandoque omitti. Probat hoc ex antiquo monumento, in quo pro Clothario dicatur Lotharius: ſic & Childebertus & Hildebertus, Cherebertus & Erebertus, unum idemque eſſe. Illis itaque, qui in nomine Hludovicus, τὸ H Germanorum *Herr*,quod Dominum ſignificat,innuere putant, non ſuffragatur. Plane enim horum ſententiam inde confutari poſſe,quod nominibus plurium urbium olim H præpoſitum fuerit, e. g. Hturonus, Hbaiocas, Hredonis: in quibus, ſi quis H per Dominum explicare vellet, oppido ineptus foret. Subjungit his tres alios nummos, quos,licet in iis nomen Clodovæi non extet, ad eum tamen pertinere conjicit. Inſcriptio primi & tertii SOESIONIS, aut SVESIONIS ſatis docet, Sueſſione eos cuſos, quam urbem initio regni Clodovæo ſedem præbuiſſe, ex Frodoardo probat. In averſa primi nummi vir manu dextra ſecurim (*une hache*) tenens conſpicitur: & ſi Auctori credimus,ad hiſtoriam, quæ de Clodovæo circumfertur, quod militem, qui vas argenteum Regi ex præda deſtinatum proterve confregerat,ſecuri interfecerit,alluditur: addit, Clodovæum ſecuri loco ſceptri uſum fuiſſe. Inſcriptio BETTO nomen monetarii,juxta Auctorem,nobis manifeſtat. Quod cum in reliquis duobus nummis itidem inveniatur, colligit ex eo Auctor, Clodovæo I eos eſſe tribuendos. Ornatur autem in ultimo caput Regis corona radiata, more in Imperio declinante valde recepto. An autem corona,quam Anaſtaſius Imperator Clodovæo miſiſſe dicitur, talis fuerit, diſceptantibus hac de re eruditis, definire non audet. In prima quoque ſecundi nummi facie, inſcriptio eſt, EXONA FICI, locum indicans juxta Auctorem, Exonam ſcilicet urbem,quæ hodie *Eſſone* vocetur: neve quis miretur monetam in loco minus celebri cuſam,non infrequens illud olim fuiſſe, prolixe docet. Circa finem denique fatetur Noſter, ſe hoſce nummos Clodovæo quidem tribuiſſe ,neutiquam tamen id ſe pro re certa & extra omnem dubitationem poſita habere.

Poſt Merovingicam gentem, Carolingicam rerum ſummam
p. 93. in Gallia obtinuiſſe conſtat. Præcipuus in ea ipſe Carolus M. fuit, cujus, ut & fratris ejus Carolomanni, varios nummos Auctor producit. Generatim autem de Carolingicis nummis obſervat, nomen Caroli M. in illis ſemper ſcribi per C, adeoque obſervationem Mabillonii hac de re confirmari, cum cæteri ſtirpis hujus Reges Caroli nomine gaudentes, per K illud ſcribere conſueverint. Deinde & illud obſervat, litteras primorum nummorum, cuſorum quippe antequam Carolus Italiam ditionibus ſuis adjiceret, rudiores eſſe litteris, quæ in nummis poſtea cuſis inveniuntur. Cujus rei hanc rationẽ eſſe putat, quod Carolus aut Italis in hac re adhuc peritioribus in cudenda moneta uſus fuerit, aut quod Franci ab Italis artem concinnius nummos conficiendi didicerint. Deniq; & illud addit, litteram o in voce *Carolus* ſemper eſſe o *μικρὸν*, eodemq; modo rem ſe habere in vocibus Ludovicus & Lotharius. Et iſta quidem generatim obſervat. Cæterum in primi nummi, cujus figuram exhibet, facie prima monogramma vocis Carolomanni, ex quinque litteris CARLM compoſitum: in altera litteræ A. R. h. e. Auſtraſiorum Rex, conſpiciuntur. Hinc ſequuntur 6 denarii, quorum primæ facies vocem *Carolus*: averſæ litteras exhibent, ex quibus certi quid exſculpere Auctor non potuit; unde Criticis merito, ut ingenium in iis exerceant, commendantur. Qui in ſecunda ſerie n. 5. & 6. extant, in averſis habent vocem MEDOGVS ſeu MEDOLVS, de qua viri docti non plane inter ſe conveniunt. Dandinus, referente Auctore, urbem ſeu vicum, caput provinciæ Medoc ſeu Metullorum apud Burdegalenſes fuiſſe tradit, ibique officinam fuiſſe monetariam. Sirmondus & Henricus Valeſius, ut itidem Auctor refert, hoc nomine eam urbem Pictavienſis provinciæ indigitari putant, quæ hodie Mella ſeu Mellum dicitur; ſed non idoneis eos ſuam ſententiam firmaſſe argumentis, Noſter conqueritur. Licet quoque nonnulli *Metullum* urbem *Metallum* dictam contendant, a ſe tamen impetrare non potuit, ut in alio nummo quodam Caroli, in cujus prima facie vox METALLVM, in altera METVLO legitur, per illam itidem urbem hanc deſignari ſibi perſuadeat: ut nec illis ſuffragatur, qui voce *metalli* argentum hic deſignari autumant. Nec illud in ſequentibus nummis prætermittit, vocem *Caroli* in illis exprimi per CARLVS; confirmari enim hinc putat ſententiam Spelmanni, nomen hoc a ſeptentrionalium

Digitized by Google

ſium populorum voce CARL, qua virum deſignant, derivandum eſſe. Redit hinc ad monogramma Caroli,& contra Sirmondū diſputat, probatque, non Carolum Calvum demum, ſed jam Carolum M. ſanxiſſe, ut moneta monogrammate ipſius inſigniretur, factumque id ad imitationem Imperatorum Conſtantinopolitanorum. Quin & in ſubſcriptionibus monogrammate Carolum uſum, quod litteras pingere non didiciſſet, teſte Eginhardo: *ut imperitiam hanc honeſto ritu suppleret, monogrammatis uſum loco proprii ſigni invexit.* Erudite quoque de titulo *Dominus Noſter.* qui in quodam Caroli nummo extat, ſed cæteroquin rariſſime in hujus ætatis nummis Francicis, ut obſervat, reperitur, diſſerit, atque demonſtrat, ab Imperatoribus Romanis & Conſtantinopolitanis hunc morem accepiſſe Gothos, a Gothis Longobardos, a Longobardis eum ad Francos fuiſſe propagatum. Porro cum inter civitates, in quibus Carolus monetam cudi fecerit, Luca quoque Italiæ urbs fuerit, & hæc in quodam nummo Flavia dicatur, in rationem hujus rei inquirens docet, Autarim Longobardorum Regem, cognomento Flavium dictum, ejusq; ſucceſſores idem nomen retinuiſſe: hinc præcipuas regni Longobardici urbes Flavias dici voluiſſe, ut Imperii Romani urbes principes *Auguſtarum* titulo ſuperbire pulchrum duxerint. Exhibet denique nummum, in quo Carolus vocatur GRATIA DI IMPER. h. e. *Gratia Dei Imperator.* Comprobari hinc putat illorum ſententiam, qui Carolum primum omnium voces, *gratia Dei*, titulo ſuo addidiſſe autumant: ſimul tamen Frehero ſuffragatur, exiſtimanti, Carolum hoc feciſſe ad imitationem Græcorum, qui ſe θεοςεφεῖς *a Deo Coronatos* vocabant. Quin vidiſſe ſe ait & ejuſmodi Caroli titulum: *Carolus Sereniſſimus Auguſtus a Deo coronatus, Magnus & Pacificus Imperator.* Cætera prætermittimus.

Ex tertia Regum Gallicorum ſtirpe, Capetingica ſcilicet, multa memoratu haud indigna afferri poſſent, ſufficiat tamen pro inſtituti noſtri ratione, quæ Auctor de *argenteis* ſive *groſſis Turonenſibus* tradit, paucis indicare. A Ludovico S. primum hoc monetæ genus cudi cœpiſſe, pro explorato habet. *Groſſos* hoſce nummos vocari putat a magnitudine, quod nummorum argenteorum ea ætate in Gallia fuerint maximi; Turonenſes dici a Turono civitate, idque ex inſcriptione averſæ, TVRONVS CIVIS, h. e. TVRONVS CIVITAS, intelligi. De figura autem, quæ in averſa conſpicitur, (in prima enim facie crucis p. 160.

 ima-

Digitized by Google

imago exhibetur) admodum diſceptant inter ſe eruditi, obſervante quoque Auctore. Id exploratum eſſe dicit, a Ludovico S. usque ad Caroli V ætatem hanc figuram Turonenſibus impreſſam conſpici. Nonnulli, ut refert Auctor, catenas ſe hic videre ſibi perſuadent, per quas ex Palæſtina redux Ludovicus S. captivitatis ſuæ memoriam in nummis ad poſteros propagare voluerit. Hoc autem ſibi veroſimile non videri, non diſſimulat Auctor, nec quemquam hiſce ſuffragaturum putat, ſi figuram compedum *(Buyes)* ac manicarum ferrearum, quibus vinctus Ludovicus fuit, a Dn. Cangio deſcriptarum, cum hac figura Turonenſium conferat atque contendat. Alii, ut porro Auctor docet, ſe frontem arcis aut caſtelli in Turonenſibus videre credunt, quorum ſententia, judice Auctore, inde robur capit, quod in quibusdam conſtitutionibus monetariis, hæc figura *caſtellum* appellitetur. Addit porro, nonnullos contendere, Ludovicum in gratiam matris ſuæ, ex gente Caſtellana oriundæ, caſtelli figuram nummis impoſuiſſe, quia & in ejus inſignibus eadem caſtelli figura fuerit. Nec mirum cuiquam hoc videri poſſe, ſi ſecum reputet inſignem amorem, quo filius matrem fuerit proſecutus. Opponi tamen huic ſententiæ poſſe non diffitetur, quod eandem imaginem ſucceſſores Ludovici retinuerint, in quibus hæc ratio locum non inveniat; adeoq; quosdam potius induci, ut credant, turres Turoni urbis hic exhiberi: fratres autem Ludovici, ut Regem imitarentur, eandem figuram in ſuis nummis retinuiſſe. Non deeſſe denique addit, qui templum aliquod hac figura indicari autument, putentque Ludovicum S. exemplo Ludovici Pii aliorumque, templi figuram nummis imprimendo, ſuum erga Chriſtianam religionem affectum demonſtrare voluiſſe. Quæ quidem ſententia Auctori præ cæteris omnibus propius ad veritatem accedere videtur, licet certi quid definire non audeat. Sed hoſce flores ex uberrimo iſto campo decerpſiſſe ſufficiat. Diſſertationem operi huic ſubnexam de aliquibus numiſmatibus Caroli M. Ludovici Pii, Lotharii eorumque ſucceſſorum auſpicio Romæ cuſis, jam recenſuimus Supplement. T. II. Sect. 1. p. 36. ſeqq.

Engeländiſcher Kirchen- und Schulen Staat.

Hoc eſt:

ECCLESIARUM ET SCHOLARUM ANGLICARUM STATUS, deſcriptus ab HENRICO LUDOLFO BENTHEM.

Lune-

Luneburgi, apud Jo. Georgium Lipper, 1694. 8. Alphab. 2. plag. 5. & aliquot fig. æn.

INſtitutum Maxime Reverendi Auctoris, quod circa ſtatus Eccleſiarum Scholarumque in Anglia & Belgio deſcriptionem tenuit, generatim nuper, cum in recenſendo Statu Belgico verſaremur, delineavimus; nec eſt, ut de eo jam plura in medium afferamus, ubi de Anglicano, quem non minori certe induſtria dilucidavit, & ante iſtum edidit, ex promiſſo, quo menſe Januario anni hujus 1698 p. 27 fidem noſtram obſtrinximus, nonnihil dicere tenemur: methodo enim utrobique eadem fere in plerisque uſus fuit. Sigillatim ergo id ſaltem monemus, in peculiari, quod hujus operis auſpicium facit, præfamine utilitatem ex peregrinatione in ſtudioſum Theologiæ redundaturam multis in anteceſſum argumentis commendari; e regionibus vero ab hoc petendis, poſt Belgium imprimis Angliam laudari, & monita ab iis, qui proficiſci in oras iſtas voluerint, probe obſervanda ſincere ſuggeri. Ex opere autem ipſo diligentem atque accuratam ædificiorum, bibliothecarum, monumentorumque publicorum aliorum, quæ Londini, Oxonii & Cantabrigiæ viſuntur, conſuetudinum etiam in urbibus hiſce primariis & Anglia univerſa teneri, veſtiumque & a docentibus in utraque cathedra, & a diſcentibus in Academiis geſtari ſolitarum, & plurium ejuſcemodi deſcriptionem ut haud difficulter ſibi quisque pollicebitur, qui fuerit recordatus, quam liberalem in his, cum circa Belgas occuparetur, Auctor ſeſe exhibuerit: ſic magnam imprimis libri hujus partem ea conficiunt, quæ de Anglorum Liturgia commentatus eſt; quandoquidem conſuetas, quas paſſim in obeundis ſacris muniis adhibire ii ſolent, formulas ad verbum ſæpe, ſed Germanice verſas, inſeruit; Conſtitutiones item ſeu Canones Eccleſiaſticos a Jacobo I confirmatos, nec ubiq; ſatis obvios, Latino idiomate legendos ſuppeditavit. Diſſidium porro quod inter Epiſcopales, qui vocantur, & Presbyterianos intercedit, fuſe admodum declaravit; tandemque de Reformatione Pontificia, a Jacobo II attentata, dilucidam non minus ac prolixam Diſſertationem ſubnexuit. Scriptorum Anglicorum Bibliothecam quandam Theologicam quo minus adderet, Martinum Kempium labore hoc jam olim functum ait effeciſſe, quem tamen ad noſtra usque tempora ſe aliquando protracturum innuit.

JOHANNES DALLÆUS DE VERO USU PATRUM in epitome exhibitus a M. D. C. E. M.

Tubingæ, apud Georg. Frid. Bliferſium, 1692, in 12. plag. 11.

IAm pridem manibus Eruditorum tritus fuit liber, quem de vero Patrum uſu conſcripſit celeberrimus Dallæus; nec defuere, qui (quicquid ſecus viſum Matthæo imprimis Scrivenero & quibusdam aliis,) non ſine laude in hoc negotio verſatum ipſum fuiſſe, ingenue confeſſi ſunt. Multum certe ejus operam Sanctorum Patrum æſtimatoribus profuturam, poſt alios agnovit præſentis Auctor Epitomes, unde ut conſuleret doctiſſimam hanc commentationem vel ſemel lectam recolere cupientibus, paucioribus eam lineis concluſam exhibere ſtuduit. Ac cura quidem decenti in id allaboravit, ut eorum, in quibus aliquod momentum recumbit, nihil tranſiliret, multa dehinc in ordinem magis congruum redigeret, ac locis denique nonnullis per interſperſas notulas uberiorem lucem fœneraretur. In gratiam vero iſtorum, qui diſſerentem prolixius Auctorem ipſum conſulere voluerint, ſingulas, unde quævis depromſit, paginas margini appoſuit, editionem Genevenſem A. 1655. vulgatam in numerorum ordine ſecutus. Imo ut concinnatum ea ratione enchiridion vicem introductionis in hiſtoriam Patrum eo melius ſuſtineret, ſummariam præcipuorum Patrum deſignationem adjunxit, deque Ignatio, Juſtino, Polycarpo, Jrenæo, Clemente Alexandrino, Tertulliano, Origene, Cypriano, Dionyſio Alexandrino, Gregorio Thaumaturgo, Arnobio, Methodio, Lactantio, Euſebio Cæſarienſi, Paphnutio, Hilario Pictavienſi, Athanaſio, Baſilio Magno, Ephræmo Syro, Optato Milevitano, Gregorio Nyſſeno, Cyrillo Hieroſolymitano, Gregorio Nazianzeno, Didymo, Ambroſio, Epiphanio, Prudentio, Chryſoſtomo, Ruffino, Hieronymo, Auguſtino, Paulino, Iſidoro Peluſiota, Cyrillo Alexandrino, Hilario, Sedulio, Theodoreto, Leone Magno, Proſpero Aquitanico, Salviano, Nonno, Fulgentio, Vigilio, Caſſiodoro, Gregorio Turonenſi, Gregorio Magno, Iſidoro Hiſpalenſi, Damaſceno, Theophylacto, Bernhardo paucula quædam in medium attulit.

* * * * * * * * *

Digitized by Google

ACTORUM ERUDITORUM,

quæ Lipſiæ publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. III. Sect. V.

MUSEO DI FISICA ET DI ESPERIENZE &c.

h. e.

MUSEUM PHYSICUM ET EXPERIMENTALE, VARIEGAtum & exornatum obſervationibus naturalibus, notis medicinalibus, &c. auctore Dom. PAULO BOCCONE, Nobili Panormitano, Botanico Sereniſſimi Magni Ducis Hetruriæ, Collega Academiæ Cæſareæ Leopoldinæ Naturæ Curioſorum; jam vero Dom. SYLVIO BOCCONE Monacho Sacri ordinis Ciſtertienſis, in provincia Sicula.

Venetiis apud Jacob. Combum, 1697. in 4. cum 18 tabulis ære expreſſis.

PRodromus hujus operis, quod nuper ad nos delatum fuit, ſuperiori jam anno in Germania Germanico comparuit habitu, cum titulo: Don Sylvii Bocconis Ciſtertienſer Ordens ꝛc. Curiöſe Anmerckung über ein und andere natürliche Dinge/ aus ſeinem noch nie in Druck geweſenen Muſeo experimentali phyſico zuſammen gezogen / und im Durchreiſen durch Teutſchland zum Andencken ſeiner in teutſcher Sprache zum Druck hinterlaſſen. Franckf. und Leipzig in Verlegung Michael Rohrlachs ſeel. Wittib und Erben/ 1697. 12. plag. 22. Complectitur libellus ille 24 obſervationes eruditis & curioſis in Germania viris dedicatas, quæ hinc inde excerptæ ſunt ex hoc Muſeo, in quo tamen Italo-

rum claris nominibus ſunt inſcriptæ. Muſeum ipſum 46 obſervationes continet, in quarum *prioribus quatuor* horribilis ille terræ motus, qui in Sicilia A. 1693 factus eſt, accurate deſcribitur, & quam late ſtragem circumtulerit, exponitur. Obſervatione *quinta* ſuccinum nihil eſſe aliud, quam petroleum concretum, confirmatur. Sequentibus obſervationibus, aliquot terræ alcalicæ & medicinales in Italia reperiundæ, & ſingularium contra malum hypochondriacum aliosque morbos virium celebrantur; nempe in *Obſ. 6.* terra virginea aurea in ditione Ducis Mutinenſis effodi ſolita, *Obſ. 7.* terra Baira Siciliæ, *Obſ. 8.* lapis ejusdem generis cum Geode Cæſalpini, *Obſ. 9.* terra Rothomagenſis, *Obſ. 10.* terra Mililli. Obſervatione *undecima* refertur, prope Molentiam (*Monte Melone*) in Marchia Anconitana A. 1667. in monumento lateritio cadaver repertum, quod circa collum & prope pectus habuerit fruſtorum ſuccini perforatorum magnitudine & figura ovi gallinacei tantam copiam, ut dimidium fere modium implerent. Quæ quidem cum cadavere ideo condita hic fuiſſe cenſet Cl. Fabrettus, ut illud depoſito rei tam pretioſæ honore afficeretur. *Obſervatione 12.* fungus typhoides coccineus tuberoſus Melitenſis deſcribitur, ejusque vis contra dyſenteriam, aut ubi alias adſtrictione opus eſt, laudatur. *Obſerv. 13.* de liquore balſamico in urna vitrea cum cineribus in inſula Malta A. 1680 reperto, qui jam aliquot ſecula duraverat, diſputatur. *Obſervat. 14.* de Manna medicinali agitur, quæ nihil aliud eſt quam lacryma Orni, deſcriptæ a C. Bauhino in Pinace ſub nomine Fraxini rotundiore folio; ejusque differentiæ modusque colligendi accurate ob oculos ponuntur. *Obſerv. 15.* proprietates & uſus medicinalis Mannæ Calabræ recenſentur pariter, atque noxa Mannæ veteris, Julebusque Diatartar. P. Caſtelli non ſatis notus, propalatur. Porro autem *Obſervationes 16. 17. 18.* deſcribendis quibusdam animalibus peſtiferis, nempe araneis Corſicæ, Sardiniæ & tarantulis Apuliæ, eorumque antidotis impenduntur. In poſtrema ex his obſervatione doctiſſimus Auctor quoque lapidis, qui vulgo Pietra di Cobras dicitur, quemque pro artificiali aliquo corpore habet, virtutem experimentis confirmat, additis etiam aliis quibusdam contra venenum remediis. Idem argumentum perſequitur in *Obſervatione 19*, & poſtquam monuit, non omnibus promiſcue venenis eadem opponenda antidota, de Electuarii Orvietani compoſitione

agit,

Digitized by Google

agit, rejiciens formulas paſſim proſtantes, tanquam parum genuinas & deficientes, præſertim cum ipſe aliquando animadverterit, a quodam circumforaneo reliquis plantis alexipharmacis Gratiolam & Aſaram Baccaram, quæ purgatrices & emeticæ ſunt, addita fuiſſe, ut irritetur ſcilicet natura, & venenum per ſuperiorem aut inferiorem portam ejiciat. Quapropter duas affert formulas manuſcriptas, quarum una a Dn. Anfrano Franſoni nobili Genuenſi, altera a M. Aurelio Moretti Senenſi conſignata eſt; quibus ſubjungit electuarium Pauli III. Pontif. Max. pro veneno exhibito corroſivo ad tempus, & præſervatione ejus. In *Obſervat. 20.* defendit illos, qui ex ſignatura plantarum vires earum conjici poſſe putant, & aliquot plantarum alexipharmacarum ſignaturas contemplatus, ex iis tum potionem tum electuarium ſudoriferum, contra tarantularum venenum, docet componere. Subjicit, purgamenta algoſa coralliorum cum muſcis fucisque adhærentibus Trapano Tunetum convehi, ipſisque gypſo commixtis cameras incruſtari, in quibus deinde homines tuti vivant a ſcorpionibus. *Obſervatione 21.* effectus omnem fere fidem ſuperantes enarrantur, qui orti ex terrore ſubito, quem Siculi *Scanto* vocare ſolent, quod ſcil. in exterritis a ſcorpionibus ac viperis, viperæ ſcorpiique geniti fuerint, & cum urina excreti. Cæterum, quod elapſis fere 30 diebus a cane rabioſo admorſorum gula conſtringi ſolet a veneno, & impediri loquela, ut non loqui ſed latrare videantur, hinc orta dicitur vulgi fabula, in ſtomacho læſi a cane natos eſſe ex illo terrore catulos, eosque adultiores factos in gulam adſcendiſſe & latratum edere. *Obſervat. 22.* de obſtructionibus contumacibus, quibus Siculi maxime infeſtantur, & volvulo periodico hinc oriundo ejusque cura agitur. *In Obſerv. 23.* aliquot habentur exempla morborum periodis regularibus quovis anno recurrentium. Radicem Norvvegicam Naput pro Imperatoria habet Auctor, & contra colicam pariter atque lumbricos infantum commendat, ſi dum hi lactantur, nutrices illam mane aſſumant. *Obſervatione 24.* extant jucundæ quædam narrationes, de ſolertia & curioſis actionibus brutorum, quæ vel ſibi venam aperuerunt, vel vulneribus immiſere turundas, aut herbis ſibi vomitum provocarunt. *Obſervatione 25.* verſatur Auctor noſter in percenſendis plantis nonnullis, quæ effectus quosdam ſingulares producunt. Ita v. g. Rhus myrtifolia

Monſpeliaca boves interficere dicitur, Fraxinellæ autem ſeu Dictamni albi B. P. flores, recens decerpti, ſi tangant alios v. g. roſarum aut violarum flores, proprium ipſis auferre odorem, & Fraxinellæ odorem affricare. Omnia quoq; poma & fructus craſſis præditi corticibus, v. g. mala aurea, pepones, ſi acerbi colligantur, biduo matureſcere perhibentur, ſi cum illis mare trajiciatur, melones autem, ſi aqua marina ipſis affundatur. *Obſerv. 26.* ea referuntur, quæ ad effluvia prodigioſa plantarum & quorundam animalium pertinent, v. g. quod Anonis lactea non ſpinoſa muſcas abigat; quod cancri vivi emoriantur, ſi ſus infra carrum tranſeat, quo vehuntur; quod Gnaphalium minimum ſupinum Polygalæ argenteo folio carnem recentem a muſcis & vermibus defendat. Sequuntur *in Obſ. 27.* varii alii rariores effectus a natura producti. Ad quos pertinet, quod homo febri laborans ita comparatum habuit ſanguinem, ut muſcæ aliaque inſecta illum ſugentes ſtatim extinguerentur, non ſecus ac a veneno aſſumto. In fine adjicit Auctor deſcriptionem paſtilli vulnerarii, quo æmulari voluit balſamum, quod Turcis contra vulnera in uſu eſt. De apibus in montibus Hyblæis earumque œconomia, nec non de præſtantia mellis Hyblæi exponitur in *Obſervat. 28.* additurque modus ille nefarius, quo rapaces apes ab improbis hominibus reddi ſolent. *Obſervatio 29.* tota eſt in bituminis uſibus exponendis, præcipue picis Caſtrenſis, quæ ex fiſſura montis promanat. *Obſervationem 30.* deſcriptio Malacuborum ſeu partis cujuſdam territorii Agrigentinenſis ſibi vindicat, quæ continua quaſi in fermentatione eſt, ita ut ejus ſuperficies modo aſſurgat in colliculos, modo ſubſidat, relicto ſingulis in colliculis foramine, ex quo aqua turbida cum cœno & odore ſulphureo erumpat, & baculus aut canna dextre immiſſa cum impetu in aërem remittatur, non ſecus ac ſi arcu fuiſſet excuſſa. His accedunt nonnulla de fontibus petrolei in ditione Ducis Mutinenſis, & voragine, quæ *la Salſa* dicitur, fumum & flammas cineresque fœtidos non raro evomente, nec non de oleo coloris albiſſimi nulliusque odoris prope Viterbium reperto in puteo, in quo per lapides transſudans confluxerat. *Obſervatione 31.* oleum juniperi per deſcenſum deſtillati convenire cum oleo ſuccini judicatur, ita ut unum alterius poſſit eſſe ſuccedaneum; his autem proxime accedere petroleum. *Obſervatione 32.* illa defenditur ſententia, quæ gloſſopetras aliaque hujus generis petre-

Digitized by Google

petrefacta partes olim animalium fuiſſe aſſerit. *Obſervatione 33.* deſcribitur fons prope Camberium alternis fluens & refluens. *Obſervatio 34.* comprehendit aliquot dialogos, quibus Germanus, Anglus & Melitenſis ſecum invicem probata quædam contra varios morbos remedia communicant. His ſuccedit programma, quo Nobiliſſimus Schrœckius Bocconem in Academiam Naturæ Curioſorum cooptavit. *Obſervatio 35.* circa plantas quasdam paſſim naſcentes, ſed immerito neglectas, verſatur, cum tamen magnarum ſint virium, ut Verbaſcum mas latifolium, Solanum hortenſe, Eryngium campeſtre. *Obſ. 36.* modi referuntur, quibus Itali ſua lacticinia, inprimis caſeos, parare ſolent. *Obſervatio 37.* nihil aliud eſt quam Joh. Bapt. Hodiernæ tractatulus recuſus, cujus titulus *Nuvola pendente* ſeu nubes pendula. *Obſerv. 38.* deſcribitur lapis Geodes ſulphureus Agrigentini territorii, qui cortici ſaxeo puriſſimum ſulphur, tanquam nucleum, incluſum gerit & ſulphuris hujus uſus declaratur. *Obſervatio 39.* habet Cl. Joh. Bapt. Triumfetti epiſtolam, qua aluminis rupei fodina haut procul Roma diſtans & præparatio deſcribitur. *Obſervatione 40* de natura & prima formatione coralliorum ita cenſet Cl. Auctor: aquas marinas gravidas eſſe ſalibus, terris, fibris plantarum, ſubſtantiisque oleoſis & bituminoſis, quæ varie combinata & præcipitata marina illa producta componant. In coralliis quidem primum formari capſulam illam tartaream ſeu cruſtam poroſam & ſtellatam, quæ in ſuperficie totius ramificationis corallii rubri, & albi legitimi Dioſcoridis reperitur, cum mari extrahitur, antequam lævigetur & expoliatur; hanc eſſe moduli inſtar, & quaſi ſpongiam ob particularum configurationem abſorbere particulas corallinas, quæ lactis formam habeant, & ſaporem quaſi piperis. Unde in ea eſt ſententia, genuinam coralliorum tincturam lactis inſtar albam eſſe debere, & ſaporis aliquantum acris. Eadem quoque Obſervatione de aliis productionibus marinis, fucis, muſcis, ſpongiis agit Cl. Auctor, negans pumices, quibus vulgo utimur, omnes lapides eſſe ex Vulcanis eructatos, cum in illis quoque maribus reperiantur maxima in copia, ubi nulli exiſtunt montes ardentes, & quandoque in ſe fibras herbarum, conchylia, aliaque corpora ignem non ferentia recondant. In eodem fere aut affini argumento verſatur *Obſervatio 41*, ubi de origine plantarum marinarum imperfectarum, nec non zoophytorum,

fungorum item terreſtrium, & his ſimilium diſquiritur. Nimirum, Auctore judice, unctuoſitas quæ in mari aut terræ ſuperficie reperitur, frequenter vel ſeminis vice fungitur, vel aliquid ſemini analogum incluſum habet, quod deinde ab æthere agitatum modo in plantam imperfectam, modo in zoophyton aliquod ſpongiis ſimile abeat, pro varia materiæ diſpoſitione & motu eidem impreſſo. Cæterum illa zoophyta, quæ organa habent & vaſa reliquis animalibus communia, ut ſtellæ marinæ, echini &c. perinde ac reliqua animalia perfectiora ex ſemine naſci affirmat. *Obſervatione 42.* de ſerpentaria Virginiana, quæ adhucdum Italis ignota eſt, diſputat Auctor, eamque detortis ex Anglico nomine *Snackroot* vocibus, *Snecrut* & *Snaqroel*, adpellat. *Obſervatione 43.* de Turcoidibus novæ, ut vocantur, rupis agitur, quæ in Comitatu eſt Armignacenſi. Sunt autem nihil aliud quam foſſile figuram dentium, oſſium, &c. habens, quod igni reverberii expoſitum quaſi vitrificatur, & cœruleum illum colorem acquirit. *Obſervatione 44.* deſcribitur piſtacium mas, arbor a Bauhino omiſſa, qua abſente Siculi fœminam fructus parere non poſſe autumant. Unde flores maris collectos ex fœmina ſuſpendunt, antequam illa ſuos aperiat flores, ut ab exſiccatorum pulvere a ventis hinc inde diſperſo, tanquam ſemine maſculino, fœmina fœcundetur. Id quod hoc modo explicat Auctor: cum videamus quædam effluvia terræ eſſe plantis proficua, quædam nociva; concipi facile poſſe, particulas apicum in floribus maris piſtacii ſua oleoſitate humectare, irrigare atque adeo fœcundam reddere fœminam. Cumque Auctor olim aſſeruiſſet, Aſtroitem nihil eſſe aliud quam aggregatum multorum canaliculorum coralloidum, poroſorum, in medio ſtellatorum, & in ſuperficie ſtriatorum, quorum cavitatibus ſe terra ingeſſerit & induruerit, meliora edoctus in *Obſervat. 45.* hanc aſſertionem ad certum aliquod horum lapidum genus reſtringit, cum alia etiam dentur ejus genera, quæ non ſunt producta marina. *Ultima* tandem *Obſervatione* fungorum generationem Auctor contemplatur, quorum nonnullis ſemen cum ſuis involucris concedit, aliis ſemini quid analogum viſciditati unctuoſæ incluſum, ut ſimilis fere illorum ſit origo, quæ plantarum marinarum imperfectarum. In ſpecie agit de petra, quam vocant, fungifera, quam deprehendit non eſſe lapidem, ſed tube-

tuberis ſpeciem, ex terra, ligno fracido, & fibris plantarum variarum compoſitam.

MUSEO DI PIANTE RARE &c.

h. e.

MUSEUM PLANTARUM RARIORUM SICILIÆ, MALTÆ, Corſicæ, Italiæ, Pedemontii & Germaniæ, dedicatum nonnullis Patritiis Venetis, Protectoribus Botanicæ & bonarum literarum &c. a Dom. SYLVIO BOCCONE, Monacho ſacri ordinis Ciſtertienſis in provincia Sicula.

Venetiis apud Jacob. Combi, 1697. in 4. plag. 26. cum 136. fig. ære expreſſis.

Plantas, quarum accuratas deſcriptiones & figuras exhibet Cl. Auctor, in duodecim digeſſit tabularum Decades, non continuo ſe ſubſequentes ordine, ſed obſervationibus duodecim a ſe invicem diſtinctas. Ac principio quidem operis comparent literæ circulares ad omnes Botanophilos, in quibus Auctor ſerio illos hortatur, ſedulam ut navent operam in exquirendis Plantarum viribus. *Obſervatione* autem *prima* de uſu Thlaſpi Leucoji folio, latifolio, ſempervirenti & ſemper florenti, agit, idque ſuccedaneum Cochleariæ eſſe putat, plantamque antiſcorbuticam, perinde ut Leucojum maritimum crucigerum Camerarii. *Obſervatione ſecunda* ſpongiam roſæ ſylveſtris, a Lobelio in adverſariis Bedeguar dictam, laudat tanquam vegetabile alcalicum, quod contra morſum canis rabidi & viperarum, nec non alia venena, febres, dolores colicos, &c. multum valeat. *Obſervatione tertia* aliquot remedia antiphtiſica recenſet. *Obſervatione quarta* novam ſonchi ſpeciem, quam pyramidalem vocat, repræſentat, eique vim ſingularem contra viperarum morſum tribuit. *Obſervatione quinta* deſcriptionem Aſtroitis punctati nigri habet, & de ejusdem formatione conjecturas. In *Obſervatione ſexta* de Clinopodio minori, odore Pulegii, prope Tybur naſcente diſputatur, qui odor, judice Auctore, ex conjunctione ſalium volatilium & ſulphuris mineralis ex terra natali exſpirantium cum particulis oleoſis & ſulphureis plantæ propriis, ortum ſuum habet. In *Obſervatione ſeptima*

aliæ

aliæ plantæ Romæ obſervatæ, quæ odorem Pulegii ſibi adſciverant, recenſentur. *Obſervatione octava* extat epiſtola Joſephi de Aromatariis, edita olim cum diſputatione de Rabie contagioſa Venetiis A. 1625, in qua plantarum ex ovulis productio plane ad mentem recentiorum conciſe deſcribitur. *Obſervatione nona* de oſſibus cum morbo tum arte mollificatis agitur, & ferculum non ingratum ex porcorum pedibus parandum offertur. *Obſervatione decima* exemplum recenſetur viri, qui calculo renum laborans uſu gummi ceraſorum convaluit. Sequitur Zerilli Profeſſoris Piſenſis Meditatio de Vegetatione Plantarum mechanice explicanda. *Obſervationis undecimæ* vice fungitur Davidis Abercrombii *nova medicinæ tum practicæ tum ſpeculativæ clavis* ante aliquot jam annos in lucem emiſſa. Accedit porro Andreæ Cæſalpini *appendix* ad libros ſuos de Plantis quinque conſtans capitibus. Denique *ultima Obſervatio* radicis Nuizi aut Gin Sem prodigioſas vires explicat.

HISTOIRE EVANGELIQUE &c.

h. e.

HISTORIA EVANGELICA CONFIRMATA PER JUDAICAM & Romanam, Autore R. P. Dom. PAULO PEZRON.

Pariſiis apud Joannem Boudot, 1696. 12.
Alph. 1. plag. 8.

ID in præſenti opere doctiſſimus aliiſque ſcriptis per orbem celebratiſſimus Autor operam dedit, ut ex quatuor Evangeliſtarum hiſtoria congeſta omnia, quæ ad vitam, dicta & geſta Salvatoris noſtri pertinent, ſecundum ordinem temporum apte diſponeret, luculenta & ſuavi oratione explicaret, aliorumque Scriptorum monumentis explicaret. Quamvis autem temporum rationem adeo habeat exactam, ut non contentus a nativitate Chriſti ſalutari, quam ad annum Urbis conditæ 749 refert, usque ad ſacroſanctam ejus διὰ τῶν παθημάτων τελείωσιν, omnia ad annum quo geſta ea eſſe videntur retuliſſe; ad anni tempeſtatem ipſamque, ſi fieri poſſit, diem quam proxime accedere nitatur: a perplexis tamen Chronologorum quæſtionibus contentioſe tractandis opera data abſtinuiſſe videtur, ne ſimplici-

ciori-

cioribus in ſcripto hoc pervolvendo impedimento eſſent. Attamen ita ſuperſtitioſe earum non evitavit tractationem, ut ubi res poſceret, ad eas concinne & luculente diſcutiendas quandoque digreſſus non fuerit. Sic enim, ut exempli loco quædam adducamus, vexatiſſimam controverſiam, de eo qui Syriam Præſidis nomine, ſub optimi Salvatoris in hunc mundum adventum obtinuit, non proletarie expendit. Quirinium vel Cyrinum Lucas Evangeliſta, Saturninum Tertullianus & Joſephus, Varum nummi qui hodie circumferuntur antiqui eum appellavere. Iſtum itaque, qui omnes eruditos exercuit, difficillimum nodum ita ſolvendum eſſe doctiſſimꝰ Pezronus putat, ut dicamus, Sentium Saturninum Syriæ inferioris, vicinarumque provinciarum Phœniciæ & Palæſtinæ fuiſſe Præſidem, Quintilium Varum autem, cum legionibus ſuis ad Rheni littora poſtea cæſum, Syriæ ſuperiori, quæ verſus Euphratem & Armeniam porrigitur, præfuiſſe. Nata eſt iſta Cl. Viro conjectura exinde, quod Beryti ſedem ſuam habuiſſe Saturninum ex Joſepho conſtet, ubi nuper admodum coloniam Romani conſtituerant; unde Auguſtus in litteris ad Herodem apud Joſephum Ant. XVI, 16. Berytum urbem vocet ἐν ᾗ κατοικοῦσι Ῥωμαῖοι. Quem locum fruſtra torſiſſe doctos quosdam homines ait, qui de Beryto ab Auguſto dici fuerunt mirati, quod Antiochiæ in iſtis regionibus putarunt proprium, ubi ſuperioris Syriæ Præſides, atque illis adeo temporibus Varus, conſidebant. Agrippa enim ſuaſore, ad coercendam Syriam inferiorem, Berytum munitam, coloniamque eo anno U. C. 740 deductam ab Auguſto fuiſſe, ex Euſebii Chronico, duas vero legiones ibi præſidia obiiſſe ex Strabonis L. 16 Geogr. colligit, ut adeo unica tantum legio Antiochiæ præſidia egiſſe videatur, cum plures tribus in Syria legiones ſub Auguſti imperio non fuerint. Quid mirum itaque, inquit Noſter, Saturninum ibi, quod expreſſe teſtatur Joſephus, ſedes habuiſſe, eique cenſum faciendi munus datum fuiſſe in regionibus ad provinciam ejus ſpectantibus? At ei inſtituendo cum ſolus non poſſet ſufficere, Quirinium vel Cyrinum in iſto negotio ipſi datum fuiſſe collegam & adjutorem exiſtimat. Ita enim in more poſitum apud Romanos fuiſſe, ut cenſui inſtituendo complures illuſtres Viros præficerent. Germanicum namque ad eum agendum P. Vitellium & C. Antium ſibi adſciviſſe. Neronem eandem curam in Galliis Q. Voluſio & p. 64.

 Sextio

Sextio Africano, Trebellioque Maximo commiſiſſe; Taciti utrumque teſtimonio. In Syria vero Saturnino quem meliori jure junxiſſet Auguſtus quam Quirinium, recens debellatis Homonadibus illuſtrem? Cujus nomen in cenſus commemoratione merito Lucam extare voluiſſe Pezronus ait, quod ipſe eum, delegata licet poteſtate, in Judæa egiſſet. Saturnini vero nomen, utpote ordinarium in Syria Magiſtratum obtinentis, in tabulis cenſualibus Romæ comparuiſſe, a Tertulliano inde deſcriptum. Verum ſatis de iſtis; aliæ enim oppido multæ hujus generis occurrunt obſervationes, quæ animum noſtrum ad ſe quaſi rapiunt atque avertunt. Jamque in eo eramus, ut
p.239. quæ de Tetrarchia Lyſaniæ, de reſtauratione & dedicatione Cæſareæ
p.374. Philippi aliisque erudite annotavit, referremus. Sed potiore jure poſtulant operam noſtram, quæ occaſione itineris ab Herode Antipa, Galilææ tetrarcha, Romam ſuſcepto ediſſerere illi placuit; cujus exiguam adeo rationem habuiſſe alios viros doctos, tanto magis mirandum, quod firmiſſimum illud argumentum ſibi ſuppeditare credat Cl. Autor, ad inveniendum annum prædicationis Joannis Baptiſtæ, Prophetici que Chriſti muneris initia, imo & ad antiquiſſimam Patrum traditionem, qui Chriſtum duobus Geminis Conſulibus vitam in cruce poſuiſſe affirmaverunt, ſtabiliendam. Iſtud itaque ab Herode iter ſub initium adminiſtrationis Pilati in Judæa ſuſceptum fuiſſe, ex Joſepho Ant. XIIX 3. probat. Pilatum vero primis anni 26 poſt Chriſtum natum, ſecundum æram vulgarem, menſibus, in Judæam veniſſe conſtare ait, ut adeo Herodem ante æſtatem illius anni Romæ quæ voluerat oporteat perfeciſſe; paulo poſt enim Urbe Tiberium exceſſiſſe, nunquam deinceps rediturum. Sed luculente magis & hanc itineris Herodiani epocham evinci ex dedicatione urbis Tiberiados, quam anno ſequenti 27 factam eſſe invictis argumentis conſtare putat; ante iter enim illud dedicatam eam haud fuiſſe dici non poteſt, cum alius itineris ſcopus non fuerit quam exorare Tiberium, ut urbem illam ſibi dedicari pateretur. Cum autem poſt reditum ſuum ſtatim in torum fratris uxorem Herodiadem adſciverit Antipas, quod facturum ſe illi promiſerat, cum Romam proficiſceretur, Joſepho autore, iſtud ſcandalum tanquam recentiſſimum ſevere perſtrinxiſſe Joannem exiſtimat, indeque conſequi putat, anno æræ Chriſtianæ vulgaris 26 & Joannem munus ſuum obiiſſe, & Chri-

ſtum

ſtum docere cœpiſſe: quem cum triennium in Prophetico officio exegiſſe conſtet, in Geminorum Conſulatum, quem anno æræ vulgaris Chriſtianæ 29 geſſerunt, incidere τὸ σωτήριον πάθος neceſſe eſt. Verum id argumentum ut vaſtum aliarum eruditiſſimarum obſervationum, in Opere iſto paſſim disjectarum, numerum nunc omittamus, in peculiari diſſertatione huic operi ſubjuncta, Cl. Autor tractavit. Eam orditur a teſtimoniis Patrum, qui diſerte Chriſtum ſub Conſulatum Geminorum mortem ſalvificam obiiſſe docent, Clementis inquam Alexandrini, Tertulliani, Lactantii, Sulpitii Severi, Auguſtini, Oroſii, autoris qui Catalogum Pontificum Romanorum ſub Liberio Papa concinnavit, Idatii, Proſperi, & Victoris Aquitani. Commodisſimam poſtea hanc ſententiam eſſe oſtendit, utpote juxta quam baptiſmus Chriſti in trigeſimum, mors in trigeſimum tertium ætatis ejus annum incidat, quorum illud traditione Scripturæ, hoc univerſali fere Eccleſiæ teſtimonio nitatur. Inde vero argumentis eam confirmare nititur, quorum primum a baptiſmo Chriſti, quem tricenarium eum ſuſcepiſſe, Lucæ & Patrum autoritate demonſtrat; alterum ab itinere Herodis Antipæ modo a nobis commemorato deſumtum eſt. Tertium ſuppeditat Joannes Evangeliſta cap. 2. comm. 20, ubi 46 annorum meminit in exſtructionem templi impenſorum. Per templum enim illud intelligi id, quod Herodes reſtauravit, Autor exiſtimat, cum de Zorobabelico probari non poſſit, tantum temporis in eo exſtruendo conſumtum fuiſſe. Decimo octavo regni ſui anno id ædificare cœpiſſe Herodem, qui fuerit 20 ante æram Chriſtianam, ex Joſepho Ant. XV, 14 probat. Viginti *igitur illis* annis jungi jubet 26 annos Chriſti; menſe Aprili enim anni Chriſti 27 verba illa apud Joannem a Judæis prolata eſſe: qua ratione exſurgent 46 anni a Judæis commemorati. Quartum argumentum loco Oroſii innititur, qui apotheoſi Chriſti, quam Imperator Tiberius, poſt acceptum de reſurrectione ejus a Pilato nuntium, moliebatur, Sejanum imprimis obſtitiſſe teſtatur. At interfectus fuit Sejanus anno æræ vulgaris 31; ante illum itaque annum Chriſtum mortuum eſſe & reſurrexiſſe oportebit. Quintum argumentum antiquæ traditioni, cujus mentio apud Euſebium H. E. V, 18 aliosque extat, ſuperſtruit. Dedit nimirum, ſecundum eam, ante adſcenſionem ſuam in mandatis Chriſtus Apoſtolis, ut ne Judæa exce-

cederent ad annunciandum gentibus Evangelium, niſi poſt duodecim annorum exactum ſpatium: at ante annum C. 44 ad gentes abiiſſe Apoſtolos, luculente probari poſſe. Sextum argumentum ex hiſtoria Agbari apud Euſebium H. E. I,13 petitur, quam ad annum 340 æræ Edeſſenæ pertinere Euſebius dicit; qui annus coincidat cum anno æræ Chriſti vulgaris 29; at ſtatim poſt reſurrectionem Chriſti geſtum eſſe, quod ibi refertur, ipſe Euſebius memorat. Septima denique ratio deſumta eſt a traditione Judaica, quæ conſtantisſime docet, annis XL ante excidium templi, Synedrium Hieroſolymis Jamniam migraſſe. Cauſam illius migrationis injuſtam ſententiam, contra Chriſtum latam fuiſſe, ex Galatino L. IV. c. 6. probat. Sibique probabile videri ait, Tiberii juſſu, perſecutoribus Chriſtianorum, Tertulliano teſte, maxime infeſti, Jamniam, quæ Romana erat colonia, eſſe translatum, cum audiviſſet, quanta ſeveritate contra Stephanum & alios ab illo deſævitum fuerit. Hucque reſpicere Paraphraſten Chaldæum, apud quem in Pſalmorum Paraphraſi queratur Synedrium, a Rege improbo migrare ſe juſſum eſſe. Cum vero Stephanus anno 30 æræ vulgaris, quod alibi ſe probaturum pollicetur, teſtimonium de Jeſu ſanguine ſuo obſignaverit, Hieroſolymorumque excidium annum 70 inſignem reddiderit, rurſus exinde confici, quod probandum ſuſcepit, exiſtimat. Tot argumentis itaque ſtabilitæ ſententiæ nihil opponi poſſe putat, quam Eclipſin a Phlegonte annotatam, quæ in annum Chriſti 33 incidit, & quam eandem cum illa, quæ tempore mortis Chriſti contigit, eſſe ſtatuunt. Verum reſpondet Pezronus, Julium Africanum & Euſebium Cæſarienſem, qui de Eclipſi illa nos ex Phlegonte edocuere, eam ad conſtituendam Epocham mortis Chriſti neutiquam adhibere potuiſſe, cum alter eorum duobus annis recentiorem eam faciat quam alter, neuter vero ad annum Chriſti 33 eam referat. Imo illam Eclipſin ſolam forſan Bithyniam, quod innuere Phlegon videtur, terruiſſe, cauſamque terræ motum, quo illa tum quatiebatur, habuiſſe. Verum alia objectio exinde deſumi poteſt, quod Luna 14 anni 29 non posſit incidere in diem Jovis ſive in feriam quintam: at huic cum in peculiari diſſertatione de Paſchate, præcipue vero eo quod antequam crucis ſupplicium ſubiret, Chriſtus celebravit, huic operi itidem ſubjuncta, ſatisfecerit, ad illam hac uſi opportunitate

tate progredimur, præſertim cum de priori, in qua hactenus verſamur, diſſertatione nihil amplius reſtet monendum, niſi quod tria tantum paſchata Chriſtum, poſt ſuſceptum munus propheticum, celebraſſe, adductis Patrum locis ſub finem ejus probatum dederit.

In diſſertatione itaque illa de Paſchate id præcipue operam dat, ut & Evangeliſtas ſibi invicem, & viros doctisſimos Lamium & Tillemontium, qui magna eruditione ſummaq; modeſtia campum iſtum nuper ingresſi ſunt, inter ſe conciliet. Quod ut fiat, id primum demonſtrare aggreditur, duas dies ſe invicem immediate ſequentes Judæos celebraſſe, quarum utramq; tanquam diem decimam quartam primi menſis conſideraverint. Ut vero hoc obtineat, ante omnia ſibi demonſtrandum eſſe cenſet, Hebræos veteres in conſtituendis menſibus ſuis lunaribus, tam ad conjunctionem quam ad phaſin Lunæ reſpexiſſe. Cumque Luna adeo duo haberet initia, duas quoque decimas quartas neceſſario eam habuiſſe, quibus paſcha ex præſcripto legis rite celebratum fuerit. His ſuppoſitis feria quinta, quam diem Jovis vulgo appellamus, Chriſtum comediſſe agnum paſchalem ſtatuit, quæ dies erat decima quarta poſt conjunctionem, ſive a nova Luna. At eundem feria ſexta Principes Sacerdotum quoque, Joanne innuente, manducaſſe, quod illa eſſet dies decima quarta a phaſi. Duo itaque novilunia Judæos habuiſſe defendit, quod tanto minus mirum videri debet, quod Græci quoque & inter eos cultisſimi Athenienſes, eundem morem ſecuti fuerint.

Cardo rei in hoc ipſo verſari videtur: ut oſtendatur igitur, duo hujusmodi novilunia Judæos habuiſſe, primo allegat Judæorum recentiorum morem, traditum a Buxtorfio in Synag. Jud. c. 22. idemque Scaligeri quoque & Petavii teſtimoniis confirmat, qui diſerte tradunt, Judæis veteribus idem obſervatum fuiſſe. Sed firma magis argumenta ex antiquioribus mox depromit monumentis. Primum ei ſuppeditat Joſephus, qui Bell. Jud. VI, 4 ait Iſraelitas decima quarta Xanthici menſis Ægypto eſſe egreſſos, in Antiquitatibus vero L. II, c. 6. menſe Xanthico πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ κατὰ Σελήνην id factum eſſe docet: non aliam, ſi Noſter audiendus eſt, ob cauſam, quam quod dies poſt phaſin quartus decimus, quintus decimus, eſſet, ſi a conjunctione Lunæ numerare incipias.

 Eo-

Eodem reſpicere Joſephum cenſet, cum alibi neomeniæ *κατὰ Σελήνην* mentionem facit, quam hac ratione a neomenia *κατὰ Φάσιν* diſtinguere velit, Thucydidem hac ex parte imitatus, qui l. 2. p. 119 Solem deficere *νουμηνίᾳ κατὰ σελήνην* ait. Verum non ex Joſepho tantum, ſed ex ſacra quoque hiſtoria, gemina Judæorum novilunia defendit. Cum enim 1. Regum capite XXI David dicit הנה חדש מחר neomeniam eum intelligere cenſet; quemadmodum & Græca verſio hoc innuit. Usque ad tertiam diem eum deliteſcere voluiſſe ait, quod biduũ eſſet feſtum, uti & ex inſequentibus hiſtoriæ circumſtantiis patet, & id quidem ob geminam neomeniam, unde & החדש השני in Hebraico textu diſerte nominetur. Hac ratione diſpelli ſimul interpretum putat tenebras, qui biduam hanc ſolennitatem concoquere haud potuere, quam tamen hodienum etiam obſervent Judæi. Diſertis enim verbis teſtari Mardochæum Japhe in lib. *Lebuſ*, neutram neomeniarum menſis Tiſri eſſe diem profeſtum, ſed primum eſſe ſanctum ex lege, quia in eo fuit novilunium, ſecundum ex ſententia domus judicii, ut taceamus quæ ex c. 22 Synagogæ Buxtorfianæ denuo affert. Quæ ex libri Judith c. VIII, 6. ubi *προνουμηνιῶν καὶ νουμηνιῶν* mentio, item ex Proverb. VII, 10 - 25 pro gemina hac neomenia prolixe urget, argumenta præterire nunc liceat. Eandem ſtabilitam quoque in Horatii Satyra IX Libri I invenit; per *triceſima Sabbata* enim apud eum nil aliud quam neomeniam primam, quam conjunctio Lunæ die trigeſima menſis præcedentis efficit, & de qua præcipua controverſia eſt, cum de altera, quæ in primam menſis incidit, nemo dubitet, intelligendam eſſe contendit. Non vacat jam referre, qua ratione deinceps ex Plutarcho, Ariſtophane & Suida probet, Græcis, maximeque Athenienſibus geminam hujusmodi neomeniam obſervatam etiam eſſe; at quæ poſt illa, ut argumentum fortius ſtringat, addit, non prætereunda ducimus. Cum Deus, inquit, præciperet, quarta decima menſis die paſcha celebrari, quomodo id quæſo accepiſſe Hebræos exiſtimabimus? Menſis ſane, quem Lunæ curſu metiebantur, renovabatur cum iſto planeta, & ab illa renovatione חדש in lingua Hebraica appellabatur. Cur igitur eodem jure decimam quartam menſis diem in hac lege præfinitam, a renovatione Lunæ, quæ fit in conjunctione ejus, quam a phaſi ejus, quæ die poſt

con-

contingit, non computarent? Cum itaque dubia eſſet lex, aliter conſcientiæ vacillanti conſulere non poterant, quam ut utramque diem h. e. & eam quæ a conjunctione, & illam quæ a phaſi ejus decima quarta eſſet, hoc eſt, decimam quartam & decimam quintam menſis ſolemnem eſſe juberent. Hincque etiam eſſe docet, quod non recentiores tantum Judæi, teſte Buxtorfio Synag. c. 19, ſed antiquiores etiam, autore Joſepho Ant. II, 5, octo dies azymorum obſervent, cum ſeptem tantum obſervari lex poſtulet. Imo ipſos quoque Caraitas a Rabbaniſtis in iſta duarum neomeniarum obſervatione non diſſentire, paſſim inculcat.

Et hæc quidem in priori Diſſertationis de Paſchate parte diſcutiuntur; in ſecunda porro probare conatur, Judæos jam ante Chriſti adventum Cyclos ſuos habuiſſe, quibus in feſtis menſibusque ſuis conſtituendis uterentur, nec phaſes ſolummodo in iſto negotio, quod recentiorum quorundam commentum credit, eſſe ſecutos. Eam in rem primo Epiphanii autoritatem affert, qui Hæreſi LI num. 26 diſerte id affirmavit. Cum vero illam in dubium vocent qui aliter ſentiunt, Proſperi Aquitanici ei jungit teſtimonium, cui exacte convenit cum Cyclo ab Illuſtrisſimo Cardinali Noriſio olim edito, quem Judaicum Cyclum proinde eſſe, multis argumentis defendit. Jamque ubi iſta confirmaſſet, viam ſtratam ſibi eſſe exiſtimat, qua incedens ſatisfaciat iis, qui Chriſtum anno 29 æræ vulgaris paſſum non eſſe ideo exiſtimant, quod eo anno Luna paſchalis, ſive menſis Niſan, renovata non fuerit ante ſecundum diem Aprilis, horamque ejus veſpertinam octavam: decimaque quarta adeo Luna non niſi in decimum ſextum diem Aprilis incidere potuerit, qui eo anno erat feria ſeptima ſive dies Sabbati: unde ſequeretur Chriſtum, ſi eo anno mortuus eſſet, ſecundum legem Paſcha non celebraſſe, quod tamen Evangeliſtæ eum feciſſe teſtantur. Hujus itaque objectionis maximum omnino fore pondus Noſter fatetur, ſi Judæi menſes ſuos ſecundum apparitiones Lunæ accuratasque obſervationes Aſtronomicas inſtituiſſent. Verum id factum ab iis negat, ſed Cyclis eos uſos ad hoc negotium eſſe, ex præcedentibus conſtare ait: eum ipſum autem, cujus ex Epiphanio & aliis hactenus meminit, cyclum adeo laboraſſe vitio, ex ipſis illis, qui ejus meminere, autoribus obſervat, ut duobus diebus veras obſervationes quandoque anteverteret. Nemini vero in-

ro in-

ro incredibile videri debere docet, Judæos, quod iſtis admiſſis ſtatuendum eſt, Paſcha quandoque ante Lunam XIV, quæ revera talis eſſet, comediſſe, cum phaſin quoque Lunæ in computatione ſequentibus contingere potuerit, ut decima ſexta vel decima ſeptima Luna hoc feſtum celebrarent. Legi enim ſatisfieri, ſi Luna XIV civili & populari exiſtimatione per cyclum pro tali declarata, feſtum inſtituatur; quod adeo verum eſſe putat, ut propterea Philo de Vita Moſis l. 3. diſerte dicat, *περὶ τετταρεσκαιδεκάτην ἡμέραν* a Judæis hoc feſtum, non præciſe XIV celebrari. Atque eo quod ita fieret anno paſſionis Dominicæ, *μετὰ Φανῶν καὶ λαμπάδων* veniſſe ait, qui Chriſtum ad ſupplicium erant rapturi, quibus Lunæ orbe impleto opus non habuiſſent. Iſtamque anticipationem tanto magis probabilem reddit, quod Chriſtianos quoque cycli vitio in obſervando paſchate eam commiſiſſe conſtet. Iſtis autem obſervationibus obſtare notat traditionem a Maimonide in חרוש הח־ש conſervatam, qui ſub cujusvis menſis initium Synedrium fide dignis hominibus id negotium dediſſe ait, ut phaſin Lunæ obſervarent, quorum obſervationi feſtorum ratio deinde fuerit ſuperſtructa. Verum abrogat fidem huic traditioni Pezronus, ſi ad tempora excidio urbis antiquiora extendatur, illis enim cyclorum habitam rationem fuiſſe contendit; poſt illa vero tempora, & quidem præcipue poſt collectionem Miſnæ, rem ita, ut Maimonides ceteriq; Judæorum Magiſtri volunt, geſtam eſſe non negat. At ſatis pro inſtituto noſtro de iſtis. Id adhuc addendum, conſtare ex hactenus diſputatis, ut duas neomenias, ita duas decimas quartas quoque fuiſſe, quarum priori qui comedebant paſcha, alteram tamen etiam, ſecundum Pezronum, tanquam ſolennem obſervabant, quæ ipſis erat prima azymorum. Indeque eſt, quod ſub veſperam feriæ quintæ Chriſto Judam hortante, ut citius faceret, quod facere vellet, ita id acceperint reliqui diſcipulorum, ac ſi admoneret eum de rebus, quibus in feſto inſequentis diei opus eſſent habituri, comparandis. Imo & Sabbatum feſtum fuit, ut ex Joannis Evangelio patet, quoniam iſtud prima azymorum erat iis, qui feria ſexta paſcha, computatione a phaſi Lunæ inſtituta, adeoque altera decima quarta comederant.

JOH.

JOH. SCHILTERI INSTITUTIONUM JURIS Publici Romano-Germanici Tomi Duo.

Argentorati, ſumtibus Joh. Reinh. Dulsſeckeri, 1696. in 8. Alph. 3. plag. 13.

IN primo doctiſſimi operis tomo, Jus Publicum Romano-Germanicum juſto ſtudio ſuccincte celeberrimus Auctor exponit. Utitur autem methodo Sacratiſſimi Imperatoris Juſtiniani, in quo imitando eundem non tantum ſecutum eſſe Perilluſtrem Dn Rhetium, ſed & hujus tractatum præ oculis ſemper habuiſſe, ex collatione apparet. In *libro primo*, poſt explicatam doctrinæ, quam tradendam ſibi ſumſerat, indolem, de origine Juris Publici ſatagit. Hinc famoſioribus legum publicarum ſpeciebus breviter indicatis, uſum Juris Romani aliorumq; juriũ extraneorum *ſubſidiarium* aſſerit; in controverſiis vero ſucceſſionum ſimilibusque, Status Imperii præcipue juri proprio provinciali, ſed antiquo ſaltem, v. gr. Saxonico & Alemannico, ſubeſſe docet *l. 1. tit. 2. §. 17.* Poſtea de fine Reipublicæ Germanicæ, a plerisque Scriptoribus neglecto, ſed beneficio methodi analyticæ a ſe obſervato, ſollicitus Noſter, oſtendit, quod præter communem illum, *beatitudinem* ſcilicet & *virtutem civilem*, proprium quoque habeat Germania, & quidem ratione Regni (Germanici) *libertatem*, ratione Imperii (Romani) *Italiæ, imo totius Chriſtianitatis per Occidentem conſervationem, ductu Imperatoris Germanici obtinendam.* Inde refellit eos, qui Imperium Romanum ad Germanos translatum negant, quibus ipſum etiam Conringium, ideo quod *Imperium Germanicum laciniam veteris Imperii Romani eſſe* negaverat, accenſet *p. 54.* His expoſitis, juxta leges methodi Juſtinianeæ, primo *jus perſonarum* tradit, adeoque hominibus in liberos & ſervos diſtinctis, de varia devictorum conditione diſſerit. Speciatim vero ingenuos & nobiles, plebejos & homines proprios recenſet; ubi quidem ex antiquo documento probat, quod aliquando etiam Nobiles fuerint homines proprii & jure Smurdorum aliis obſtricti; quod jus Smurdorum re & nomine hodie ignotum eſſe fatetur, niſi Smurdos in gente Slavorum & Soraborum ſub Svordis & Svardonibus forte quærere

 velis.

velis. Inde ad jus poteſtatis digreditur, quod duplex eſſe tradit, *familiæ* & *imperii*. Sub illo comprehendit patriam poteſtatem perſonarum illuſtrium, nuptias, adoptiones & emancipationes (in quibus actibus eas a neceſſitate leges civiles obſervandi immunes pronunciat *p. 115.*) tutelas, jus capitis familiæ, quod *Senioratus* nomine venire ſolet: ſub hoc jura Reipublicæ complectitur. Hinc ſpeciatim de Imperatore ejusque titulis ac inſignibus, de modo perveniendi ad Imperium, de poteſtate Imperatoria, de Auguſta, Rege Romanorum, Vicariis, Statibus Imperii, Electoribus, Principibus eccleſiaſticis & ſecularibus, Comitibus, Baronibus & Nobilitate immediata, nec non Civitatibus Imperialibus; deinde de jure ſuperioritatis, protectionis, ac tandem de Statibus provincialibus ſatagit; quæ quidem diſſertationes juxta conſueta fere ſcriptorum Juris Publici capita decurrunt. Imperium tamen noſtrum, trecentis ante Fridericum I. annis, *ſacrum* fuiſſe dictum, ex Mabillonio obſervat Noſter *p. 127.* ſecus quam Bœclero & Conringio viſum erat, initium illius elogii ad laudati Friderici tempora referentibus. Non minus docte explicat vocem *Semperfreye*: nimirum eam non eſſe hybridam, ſed pure Germanicam, pleniusque *Sendbarfrey* ſonare, ac eo nomine hominem ſynodalem, qui jus ſuffragii in ſynodis & curiis Imperialibus habeat, ſignificari oſtendit *p. 229.* Denique diſcrimen Civitatum Imperialium, quo aliæ Reichs-Städte/ aliæ freye Reichs-Städte dicuntur, ex antiquitate eleganter repetit, vocem *imperialis*, immedietatem, *liberæ*, immunitatem a muneribus Cameræ notare docens *p. 233.*

In *libro ſecundo jus rerum* aggreſſurus, de varia Germaniæ, inprimis per Circulos, diviſione, territoriorumque ſingularium habitu quædam præmittit. Deinde quale dominium vel toti Imperio, vel ſingulis Statibus tribui debeat, & quibus modis idem acquiratur, oſtendit, injecta, juxta juſſum methodi Juſtinianeæ, rerum corporalium & incorporalium mentione, licet alias per univerſam Jurisprudentiam de rebus incorporalibus ſeu juribus agatur. Inde ad ſervitutes reales Juris Publici, quas vocat, pergit, easque dicit eſſe vel prædiorum ruſticorum, qualis ſit v. gr. tranſitus militaris, vel urbanorum, ut jus altius tollendi fortalitium, vel in alieno ſolo id conſtituendi &c. Qua occaſione negat, Principi in alieno territorio agenti, jurisdictionem in domeſticos ſuos competere, & a Legato ad Principem

non

non poſſe argumentum duci contendit *p. 282.* His uſumfructum Juris Publici addit, ac quomodo reliqui Inſtitutionum Juſtinianearum tituli, de uſucapionibus puta, donationibus, perſonis alienantibus & acquirentibus, ad Jus Publicum applicari vel trahi queant, amplius oſtendit; inter alia ratus, patribus illuſtribus per liberos non acquiri, cum regula Juris Romani, Jure Publico non ſit recepta *p. 294.* Poſt hæc a Triboniano ad materiam teſtamentorum ductus Noſter, in his Principes & Status Imperii legibus Romanis non ſubeſſe admonet *p. 297. 392:* legitimam tamen liberis deberi putat, cum ſit juris naturalis *p. 303:* quemadmodum Legem Falcidiam & SCtum Trebellianum, in teſtamentis Principum etiam locum habere exiſtimat, cum non ſint de apicibus & ſolennitatibus juris Quiritum, ſed leges publicæ, ob favorem heredum introductæ, & regulariter una cum jure civili receptæ *p. 308.* Paulo aliter in loco parallelo, ſcilicet *l. 2. tit. 42. §. 4. 5.* pronunciaverat Illuſtris Rhetius, nempe leges illas ceſſare, ſi Principes ſine ſolennibus teſtentur; locum vero habere, ſi vel ex adhibitione ſolennium, vel aliis circumſtantiis appareat, eos ſe legibus civilibus ſubjicere voluiſſe.

In *libro tertio* Noſter ſucceſſionem ab inteſtato, juxta diverſitatem territoriorum feudalium & allodialium, nec non ſucceſſionem conventionalem ex pactis oriundam declarat, etiam bonorum poſſeſſionis aliquem uſum heic eſſe exiſtimans. Deinde, quomodo juxta ſeriem titulorum Inſtitutionalium, de obligationibus, contractibus realibus, conſenſualibus, quaſi contractibus, perſonis obligationem acquirentibus, ſicilimenta quædam ex jure publico, vel ſaltem legibus Germanicis privatis colligi queant, ulterius oſtendit.

In *libro quarto* media jus vel perſonarum vel rerum perſequendi traditurus, Comitia Imperii tam generalia quam ſpecialia, deinde conventus provinciales ſiſtit. Ab his ad Judicia Imperii, Aulicum, Camerale, Archivum Imperii & Statuum, judicium Auſtregarum, privilegium electionis fori, judicium Magdeburgicum, Rohtwilenſe & Weſtphalicum ac judicia provincialia digreditur. Uti autem Proceſſum Cameralem, cauſis privatis & publicis communem, ad Juris Publici Prudentiam proprie non pertinere exiſtimat *p. 364.* ſecus ac non nemini fuerat viſum: ita quomodo per bellum

jus in Germania perſequi liceat, peculiariter exponit. In qua tractatione memorabile eſt diſcrimen, des täglichen Kriegs & des Zugs. Illa locutione in Receſſibus Imperii notatur exercitus quotidianus & ſtipendiarius, qualis hodie in uſu eſſe ſolet: hac vero ſubditi, vi ſequelæ, der Heers-Folge / ob incidentem neceſſitatem, ad arma vocati & coacti intelliguntur, quæ militandi ratio olim inprimis obtinuit. Quæ omnia prolixiori de *forma Imperii Germanici* diſquiſitione Noſter velut obſignat, cujus ſumma fere eo redit: in Regno Germanico non tam eſſe Rempublicam mixtam, quam potius Monarchiam ad conſenſum Procerum, quoad imperii civilis exercitium, reſtrictam: cum enim talis tempore Francorum fuerit, nec mutatio a parte Statuum probari queat, merito pro antiqua forma eſſe præſumendum, excepto tamen ſolo Collegio Electorali, quod in imperii communionem veniſſe fortaſſis dicendum ſit. *p. 436.* Ita pronunciat ratione Germaniæ in ſe ſpectatæ: ſi vero hæc ad exteros exemtos & non ſubditos referatur, tum eam peculiari ſenſu *Monarchiam*, i. e. complexum aliquem regnorum & rerumpublicarum liberarum, certo tamen modo ab uno, ut ſuperiore dependentium, aut magis ſpecialiter, ultimam ex quatuor Monarchiis Danieli repræſentatis eſſe exiſtimat. Hinc uti Occidentalia Regna & Reſpublicas pleraſque omnes, dependere ab Imperio Romano-Francorum & Germanorum, obligarique ad illud comiter conſervandum, (ſic enim verba habent) amplius cenſet *p. 445*: ita ſpeciatim de Republica Veneta, Genuenſi & Helvetica id dicendum eſſe arbitratur.

In altero tomo exhibet Conſultiſſimus Autor leges fundamentales Imperii, Acta publica, Reſponſa & Conſilia quædam, vix dum edita, interque illa in ſpecie Auream Bullam, Latine & Germanice conſcriptam, notisque nonnullis illuſtratam. Quæ omnia ad res Germaniæ illuſtrandas apprime facere, apud peritos cordatosque in confeſſo eſt.

MANUDUCTIO AD JUS CANONICUM AUTORE ANTONIO MATTHÆO, in Academia Lugduno-Batava Juris Anteceſſore.

Lugdu-

Digitized by Google

Lugduni Batavor. apud Fridericum Haaring, 1696. in 8. Alph. 1. plag. 9.

LIcet a Sacris Pontificiis alienus ſit Conſultisſimus Autor, manuductionem tamen ad Jus Canonicum & Pontificium concinnare non dubitavit, probe gnarus, quam utile ſit, adverſariorum dogmata penitius calluiſſe. Diſtinxit eam in tres libros, in quorum primo de *perſonis*, in ſecundo de *omnis generis rebus*, ſpiritualibus, eccleſiaſticis & temporalibus, in tertio de *actionibus & proceſſu* agit, ſecutus, ut videtur, Franciſcum de Roye aut ipſum, ſi mavis, Lancellottum, qui primus methodum, a compilatoribus Inſtitutionum Juſtinianearum mutuo ſumtam, Juri Canonico applicavit, eandem cum illis nominis celebritatem iſto inſtituto promeriturus, modo Pontifex ejus deſiderio annuiſſet. Eruditæ autem collectionis laudem Noſtrum hoc labore mereri, huncque ad notitiam Juris Canonici comparandam eſſe utilisſimum, cum dubio careat, pauca quædam inter legendum forte notata hinc illinc decerpere, nobis pro inſtituti ratione ſuffecerit. *P. 3.* contendit, Decretum Gratiani eſſe opus hominis privati, nec juſſu Papæ conſcriptum, nec ab eo etiam confirmatum. *P. 220.* oſtendit quod pecunia, quam pro epulis, ab inaugurato ſeu ordinato clerico olim dandis, exigebant, dicta fuerit *paſtellus*. *P. 106.* explicat rationem, quare monachatum profesſi, nomen mutaverint; quia ſcilicet cucullo eandem vim, quam baptiſmo tribuebant. *P.* 108. ex Concilio Laodicenſi monet, quod Chriſtiani, ad nuptias venientes, *ballare* i. e. ſaltare non debuerint. *P. 121. 252.* perſtringit flagitium Sacrificulorum Romanenſium, quo jam mortuis teſtamenta faciebant, quale crimen etiam Clodio objecit Cicero. *P. 150.* meminit veli, quo caput operire debebant fœminæ ad S. Cœnam acceſſuræ, quod *Dominicale* vocabant. *P. 178.* jus aſyli, quod Eccleſiis in Papatu tribuitur, *Salvitatem* quandoque dici docet. *P. 199.* exagitat imperitiam clericorum, in ſpecie Meinwerci Paderbornenſis Epiſcopi, qui ab Henrico II juſſus pro requie animarum patris ſui ac matris miſſam celebrare, arrepto codice vitioſe ſcripto, pro *famulis* & *famulabus*, legit *mulis* & *mulabus*. *P. 204.* oſtendit, quid ſint panes *civiles, gradiles* vel *populares*, nimirum hominibus plebejis ad victum

 ab al-

ab altis gradibus diſpenſi. *P. 219.* clericos a ſportulis, quas accipiebant, *fratres ſportulantes* fuiſſe dictos monet. *P. 256.* notat deprædationes, quas *levas* a levare vocabant, quibusque plebs mortui clerici mobilia diripiebat. *P. 273.* docet, quod olim clerici etiam in controverſiis ſecularibus pronunciaverint, condemnatumque ſententiæ non ſtatim parentem excommunicationis fulmine percuſſerint; cujus etiam is fuerit effectus, ut excommunicatus ne quidem ad nuptias admitteretur. *P. 280.* miram Epiſcopi Belvacenſis verſutiam obſervat, qui, ne contra canones, ſanguinem humanum funderet, in præliis clava, non gladio uſus eſt. *P. 320.* monſtrat, quid ſit *jurare manu tertia, quarta*, aut *ſexta* & ſic deinceps; nimirum innocentiam, adhibitis tot compurgatoribus, ſacramento probare. *P. 322.* docet, *cruce* aut *ad crucem contendere* eſſe, conceptis ad crucem verbis jurare, non, armis in crucis formam fabricatis pugnare, licet phraſis ſit ambigua. *P. 335.* recenſet, quam leviter homicidium a multis gentibus fuerit punitum. *P. 361.* innuit, *juſſionem, judicium trabale* i. e. firmum ratumque nullique amplius provocationi obnoxium. *P. 377.* adducit antiquas legum Germanicarum voces *ſonniorum* ſeu *eſſoniorum* i. e. impedimentorum legalium, a neceſſitate comparendi in judicio excuſantium; hinc *eſſoniare* vel *exoniare* erat, allegare impedimentum; qui vero citra ullam cauſam, deſerto vadimonio, contumax erat, *jactivus* ſeu *jectivus* dicebatur.

THE TRUE NATURE OF IMPOSTURE &c. h. e. *VERA FRAUDIS INDOLES, IN VITA MAHOMEdis demonſtrata ab HUMPHRIDO PRIDEAUX.*

Londini apud Wilh Rogerium, 1697. 8. plag. 14.

FRagmentum hic tenemus Operis multo amplioris, quod de controverſiis & exitio Eccleſiarum Orientalium Cl. Prideaux ab annis aliquam multis molitus fuit. Eccleſiæ enim & Imperii Orientalis triſtisſima fata disſidiis, quæ Religio peperit, vel unice vel potisſimum deberi, perſuaſus; Anglis ſuis, novaturientium quorundam

dam ingeniorum culpa ſimili ratione in varias opiniones diſtractis, pacem & unionem eccleſiaſticam fortius ſuaderi haud poſſe fuit arbitratus, quam flebili hujusmodi contentionum exitu, Orientalium Eccleſiarum exemplo, demonſtrato. Veruntamen cum in enarrandis, quæ Orientis Eccleſias miſere lacerarunt, litibus, non poſſet non in earum, quæ hodie in Anglia maxime diſceptantur, controverſiarum mentionem pasſim incidere, quales imprimis ſunt, quæ circa Trinitatis myſterium excitatæ fuerunt; ne pabulum adderet flammæ, quam extinctam maxime cupit, æterna oblivione ſepeliendum illud opus eſſe putavit. Præſenti tamen laciniæ ejus lucem noluit invidere, quod aliqua ex parte eam prodeſſe commodis pietati & religioni ex animo faventium poſſe, perſentiſceret. Cum enim perpetua cantilena, quam Chriſtianæ fidei ſectatoribus occinit impia Atheorum gens, illa ſit, univerſum Chriſtianismum ex fraudibus atque fucis compoſitum eſſe; quibus argumentis religio veteratorie excogitata ejusque inventores ſe prodere ſoleant, exemplo celeberrimi impoſtoris Mahomedis demonſtrat. Jam fruſtra eſſemus, ſi per ſingulas vitæ Mahomedicæ partes, Clarisſimi Autoris noſtri veſtigiis pressius inhærentes, ire vellemus, quam aliunde ſatis exploratam Viros doctos habere confidimus. Potisſima itaque, quibus fraus ejus ſeſe prodidit, argumenta hic ſpeciminis loco annotaſſe contenti, paucisſimis nos expediemus. Ab ipſa familia ejus, qua Korashitarum erat, haud parum roboris atque adjumenti veteratori huic accesſiſſe, primum eſt, quod obſervationem meretur; præcipue vero patrui ſui Abu Taleb, apud quem rerum ſumma Meccæ erat, quique nihil omittebat, quod ad reprimendos primorum ſuperſtitionis Mohammedicæ hoſtium impetus facere videbatur, initio egregie fuiſſe adjutum. Atque huc tendere omnia, quæ fuſe de genere Mohammedis a Cl. Autore exponuntur, nemo non animadvertit. Opes in matrimonium accepta ditisſima mercatoris Meccani vidua ſibi comparavit, qua defuncta ad ſtabiliendam potentiam tres ſimul uxores, eorum, quorum maxima apud Meccanos erat autoritas, filias duxit. Hisce munitum præſidiis, ſummam autoritatem, quæ in ejus familia fuerat, affectaſſe hominem, quod tota lex & vita ejus docet, ambitioſisſimum, facile patet, imo eandem auctam & amplificatam voluiſſe. Et hoc ipſi fuiſſe novæ religionis cudendæ præcipuum incitamentum, quis du-

dubitare audeat, toties inculcatæ legis ejus de religione armis defendenda & propaganda, nemineque ferendo, qui ſi non religionem, imperium ſaltem fidelium, quos vocat, non admittat, gnarus? Religionem vero huic ſcopo ſuo maxime conducere poſſe, facile perſpexit callidisſimus veterator, infirmitatis mortalium conſcius, qui nulla re magis quam ſuperſtitione ducuntur, nullum æque magis ferunt jugum, quam quod a viro θεηλάτῳ ſibi imponi credunt. Hacque via tanto facilius tutiusque ſe inceſſurum arbitratus eſt, quod Chriſtianos & Judæos non mutuis tantum odiis in ſe invicem, ſed in propria viſcera quoque ſua eo tempore atrocisſime ſævire, Arabes vero, gentiles ſuos, a priſtina ſuperſtitione diſcedentes, Zendicismo, a Sadduceismo non multum abludenti, addictiores eſſe animadverteret: quamobrem dubitare non poterat, quin aliquæ ipſius, inter tot ferali odio ſibi mutuo infeſtos vacillantesque homines, partes eſſent futuræ. Utque eo certius eſſent, nulla non delinimenta adhibuit, quibus homines ad eas pertraheret. Chriſtianæ Judaicæque religionis laciniis nugamenta ſua, ut eo facilius omnibus placerent, interpolavit: ſuperſtitioſum templi Meccani cultum, ſuis gentilibus tantopere adamatum, intactum reliquit; inſano eorum, quo ad Venerem proruebant, impetui, polygamia permiſſa, ſatisfecit: futuræ quoque vitæ ſive præmio ſive pœna tali propoſita, quæ maxime vel delectaret, vel terreret carnis ſuæ ſenſibus indulgentem populum, regiones iſtas incolentem. Et quis omnia lenocinia, quibus vel ambitioni, vel libidini ſuæ nefarius ille Propheta blanditus eſt, ediſſerat? Duo tantum adducere adhuc juvat, quorum alterum ad libidinem Mohammedis pertinet, cui gratificaturus, ut diſcipulis ſuis turpi cum ancillis ſuis commercio uti liceret, ſanxit, eo quod ipſe ex illis aliquam tam efflictim deperiret, ut juramento licet uxoribus ſuis zelotypis id promiſiſſet, nunquam tamen ab ea abſtinere potuerit, neſcio quam revelationem perjurio ſuo obtendens. Alterum eſt, quod doctrinam de fato induxerit, eo tantum ſcopo, ut tanto majores animos in præliis ſumerent aſſeclæ ejus, quibus pro amplificatione imperii ſui mortem appetentibus, Martyrii coronam inſuper in cœlis repoſitam pollicebatur: nihil adeo, ſi cadere eos contingat pugnantes, perdituris, utpote quorum ineluctabile fatum hoc velit; ampliſſimum vero præmium, quod pro tali cauſa mortem ſubeant, reportaturis.

Jam

Jam quid ſimile iſtis omnibus in Religione Chriſtiana occurrit? Nonne omnia Mohammediſmo plane contraria in ea invenimus? Nonne ea,quæ emolumento iſti fuere quam maxime, præcipuo illi fuere impedimento? Imo ita eſſe,quemlibet res ipſa fateri coget; quod tamen ut magis luculente pateat, peculiarem tractatum Vitæ iſti Mohammedis Cl. Autori ſubjungere placuit. Cujus en tibi Inſcriptionem:

A LETTER TO THE DEISTS &c.

h. e.

EPISTOLA AD DEISTAS, EVANGELIUM JESU Chriſti non ex fraudibus mendaciisque conflatum, ſed veritatem divinam eſſe demonſtrans.

Londini, apud W. Rogers, 1697. 8.
Conſtat plagulis 10.

IN hac epiſtola ſeptem characteres certiſſimaque argumenta proponit,ex quibus evidentiſſime colligi poſſit,an fraudi & malitiæ hominum originem Religio aliqua debeat. Primum eſt emolumentum aliquod, ex ea ad autores ſectatoresque ejus, ad φρόνημα τῆς σαρκὸς penitus compoſitos redundans, ad quod tanquam ſcopum ſuum religio unice collineet. Alterum eſt, ſi autores ejus homines ſint variis vitiorum maculis contaminati. Tertium, ſi in tota religionis textura utrumque iſtorum luculente deprehendatur. Quartum, ſi quædam aperte falſa contineat, ex quibus tota merito in ſuſpicionem adducatur. Quintum eſt,ſi fraudes & inſidiæ ad eam primo propagandam adhibeantur. Sextum, ſi ab ipſis autoribus ſuis, quorum aliquam multi nunquam eſſe non poſſunt, imprudenter fallaciæ prodantur. Et denique ſeptimum, ſi alia ratione, quam manu armata, defendi & ſuſtineri non poſſit. Omnes iſtos characteres in Religione Mahomedana, nullum in Chriſtiana, ſed potius contraria omnia deprehendi, luculentiſſime Cl. Autor probatum dedit.

MARMOREA BASIS COLOSSI TIBERIO CÆSA-ri erecti, ob civitates Aſiæ reſtitutas poſt horrendos terræ motus. Ad Ser. & Rev. Principem FRANCISCUM MARIAM MEDICEUM deſcripta & notis illuſtrata a LAUR. THEODORO GRONOVIO.

Ultrajecti, 1697. in fol. Plag. 10.

ET mole & venuſtate prorſus inſigne Marmor, Puteolis anno MDCXCIII repertum, & ab Ant. Bulifono deſcriptum, in Actis noſtris anni ſequentis XCIV menſe Aprili p. 173. ſqq. recenſuimus, ejusque iconiſmum repræſentavimus: ad quod iterum luſtrandum & erudita commentatione expolitum enarrandum nos invitat doctiſſimi Gronovii in his talibus antiquitatis eruditæ monumentis inveſtigandis ſollicita & felix induſtria. Is enim in ſecunda per Italiam peregrinatione Puteolos delatus, delineationem Bulifonianam cum ipſo marmore conferendam ſibi eſſe ratus, haud paulo plura & alia in iſto obſervavit, quæ Antonii diligentiam fugerant, quam tamen nec ipſam laude ſua privat. In eo conveniunt, baſin eſſe coloſſi, qui retulerit Tiberium ſellæ inſidentem, & quatuordecim Aſiæ civitates, quas Tiberius poſt terræ motum collapſas reſtituerit, fœminarum habitu cælatas, in ea hodienum cerni expreſſas. A Phlegonte cap. 13. de Mirab. ſaxum hoc memorari, fide Apollonii Grammatici, nummum etiam Aſiæ reſtitutas civitates indicantem & Tiberii (non Veſtæ nec Aſiæ) pateram manu tenentis inque ſolio collocati imaginem exhibentis, a Gorlæo proferri *cap.* 2. traditur: ſimulque Meurſius notatur, qui coloſſum Tiberii ſtatuasque etiam urbium inter falſa retulit. Numerus urbium Aſiæ a Tiberio reſtitutarum *cap.* 4. inveſtigatur. De origine & ſignificatione vocis AVGVSTI inſignis obſervatio Jo. Fred. Gronovii profertur *cap.* 7. Coloſſum hunc, anno Chriſti XXX erectum fuiſſe, demonſtratur *cap.* 10. In inſcriptione marmoris AVGVSTALES, non *Ludos* deſignare, quod exiſtimavit Bulifonus, ſed *Flamines* vel *Sacerdotes*, cap. 11. docetur. REMPVBLICAM neutiquam de Puteolenſium civitate, ſed Roma, accipiendam, cap. 12. traditur, Nec ludos a Tiberio

RESTI-

RESTITVTOS, nec a REPVBLICA ſtatuam, dici in epigraphe. ſed Aſiæ quæ adſtabant expreſſæ fœminarum effigie civitates; ut ſenſus ſit: Reſpublica reſtituit conquaſſatas terræ motu civitates: quo loco vis vocabuli *reſtituere* explicatur *cap.* 13. Pro THENIA, a Buliſone expreſſa, NENIA legendum traditur *cap.* 14. Prima urbs ex literarum punctis conjicitur SARDIANORVM *cap.* 15. ſecunda MAGNESIORVM *cap.* 16. tertia PHILADELPHIA *cap.* 17. quarta TMOLVS *cap.* 18. quinta CYME *cap.* 19. ſexta TEMNOS *cap.* 20. ſeptima CIBYRA *cap.* 21. octava MYRINA *cap.* 22. nona EPHESOS *cap.* 23. decima APOLLONIDEA *cap.* 24. undecima HYRCANIA *cap.* 25. duodecima MOSTENE *cap.* 26. decima tertia AEGAEAE *cap.* 27. decima quarta HIEROCAESAREA *cap.* 28. Has urbes dum deſignat doctiſſimus Auctor, multa erudita inſpergit, veteres ſcriptores emendat, recentiores autem quosdam caſtigat, ipſum etiam Scaligerum, ſummum virum, aliquoties notat & ab eo diſſentit. Doctam hanc de coloſſo Tiberiano, & marmorea reſtitutarum a Tiberio Aſianarum civitatum memoriam conſervante grandi baſe commentationem, ſtudiorum ſuorum maximo Mæcenati, Sereniſſimo Cardinali *Franciſco Mariæ Mediceo*, eruditionis elegantioris maximo cultori & patrono, dicandam duxit Auctor; præſidium ſibi a Mediceo hoc ſidere certiſſimum promittens, nec majorem uſpiam melioremque ſententiæ hujus de Puteolano marmore ac doctrinæ ſuæ fautorem reperiri exiſtimans.

CORNELII VAN BYNKERSHOEK JVRISCONSVLTI ad L. Lecta 40. ff. de R. C. Liber ſingularis, & Diſſertatio de Pactis juris ſtricti contractibus incontinenti adjectis.

Hagæ Comitis apud Abrahamum de Hondt, 1697. 8.

Plag. 16.

BEllaria hic apponuntur iis, quibus in ſubtilitates Romanas dentes pruriunt. Quicquid enim Latium vel in humanioribus, vel juris arte, eximium, politum, argutum ac ſubtile habet, ejus luculentum ſpecimen tam in libro ſingulari ad L. *Lecta*, quam Diſſertatione de *Pactis adjectis* exhibet, res Romanas exquiſite doctus ac κριτικώτατος Autor noſter,

Quod famoſiſſimæ ac inter *damnatas*, quas vocant, familiam velut ducentis, Legis *Lecta*, poſt varios aliorum conatus, interpretationem ſuſceperit, ejus rationem hanc fuiſſe ait, quod id agat unice, ut aliter quam hactenus factum fuerit, illius ſententiam explicet, eam omnino non aggreſſurus, ſi præter datas dudum illius expoſitiones, nihil aliud ſuccurriſſet. Ipſam vero legem ac ſingula ejus verba, quatuordecim capitibus, ita facunde, ſubtiliter, perſpicue etiam, (in quantum hoc ſubtilioris materiæ indoles admiſit) ex ſolidis Jurisprudentiæ Romanæ principiis explanat, ut iis, qui alias hoc literarum genus probant, meditationes iſtas mirifice eſſe placituras, exiſtimemus. Quæ ad ſingula verba commentatus eſt Noſter, in compendium redigere, natura rei non permittit. Hinc ſatis erit, ex ejus ſententia, celebratiſſimi illius centonis ſenſum, quoad potiora capita (minutias enim conſectari nec libet nec licet) breviter retuliſſe. Lecta erat in auditorio Æmilii Papiniani Præfecti Prætorio, Cautio trimembris. Scripſerat Lucius Titius (cujus vitam conſcripſit Papir. Maſſon, Noſtro vapulans p. 20.) ſe accepiſſe a Publio Mevio mutua quindecim ſeſtertia, ſeu quindecim mille ſeſtertios (hæc enim coincidunt. v. *p. 23.*) i. e. 3750 denarios *p. 54.* & hanc ſummam proximis Calendis, ſeu initio proximi menſis ſtipulanti Mevio reddere promiſerat Titius. (Hactenus primum cautionis membrum). Quod ſi ſtatuta die ſummam promiſſam non exolvat, tum ab hoc tempore moræ, quoad illam ſolverit, ſingulis menſibus, in denarios centenos ſummæ creditæ, ſingulos denarios, adeoque in ſortem univerſam, denarios triginta ſeptem cum dimidio, pœnæ i. e. uſuræ centeſimæ nomine *p. 54.* ſtipulanti creditori amplius ſpoponderat debitor Titius. (Hoc eſt ſecundum membrum cautionis allatæ.) Cum autem his ſtipulationum vinculis valde eſſet in anguſtias redactus (ex prima enim ſtipulatione integræ ſortis ſolutio Calendis proximis imminebat, ſin minus, ex ſecunda præſto erat uſura vorax avidumque in tempore fœnus) ideo pactione nuda, precibus forte debitoris obtenta, ac in continenti addita (quæ tertium cautionis membrum conſtituit) rigor primæ ſtipulationis fuit ea ratione temperatus, ut menſtrui refunderentur denarii treceni, adeoque omnis ſors 3750 denariorum, antea ſtatim proximis Calendis ſolvenda, in penſiones menſtruas duodecim cum dimidia ſecaretur, ſeu Idibus menſis tertii decimi demum penitus exſolveretur *p. 66.*

Hacte-

Digitized by Google

Hactenus cautio. Tranſierat vero numerus menſum (ita Noſter, non menſium *p. 69.*) toti ſorti ſolvendæ indultorum, i. e. duodecim cum dimidio (hoc enim Paulo non invito ſupponi poteſt.) Titius ſolverat nihil. Quin tota ſors ab eo tum potuerit peti, dubium erat nullum : quemadmodum etiam ſcrupulo carebat , quod ad uſuras idem ſit obſtrictus. Sed circa *modum* & *quantitatem uſurarum* in auditorio Papiniani oriebatur controverſia, *utrum videlicet ſingulis Calendis integræ ſortis uſuræ currant* (juxta tenorem ſtipulationis ſecundæ) an vero *illius duntaxat penſionis* , *quam ex pacto adjecto refundi convenerat*? Paulus legis noſtræ autor poſterius exiſtimabat, finito primo menſe, primæ tantum penſionis, & ita porro , uſuras præſtandas eſſe ratus ; ſed Antagoniſtæ , quorum præcipuus fortaſſis Ulpianus, prius tuebantur, & mox a prima mora , univerſæ ſortis uſuras præſtari volebant. v. *p. 74.* Ingens inter has ſententias eſſe diſcrimen,manifeſtum eſt. Nam ex ſententia Pauli , ſi Titius primis Calendis debitam trecenorum denariorum penſionem non ſolvat , uſurarum nomine ſaltem debet tres denarios, nempe pro ſumma debita, ſed ex Antagoniſtarum, 37 denarios & dimidium (v. *p. 75.*) i. e. uſuras totius ſortis. Rurſus ſi ſecundis Calendis debitam penſionem non inferat, tum juxta Paulum , primæ penſionis uſuras bis, ſecundæ ſemel, atque ita conjunctim denarios novem debet, quia ratione illius, mora bis, ratione hujus, ſemel ſaltem fuit commiſſa. v. *p. 93. ſeqq* : ſed juxta Antagoniſtas, ad ſecundam dilationem, iterum uſuræ totius ſortis exiguntur,& ita porro ; præcedentes vero non creſcunt ; nam ſemper intuitu ejusdem debiti exiguntur; hinc mora continuata, nova ſemper uſura committitur, ſed præcedentes duplicari , triplicari &c. nequeunt : at juxta Paulum uſuræ de diſtinctis penſionibus, adeoque diverſis debitis, ſolvuntur ; hinc mora continuata , præcedentes uſuræ creſcunt, i. e. duplicantur, triplicantur &c. & ratione novi debiti commiſſi, nova debetur uſura. Defendebat autem Paulus opinionem ſuam certiſſima ratione , nempe , cum per pactum adjectum expreſſe variata eſſet prima ſtipulatio , ibidemque contenta ſortis ſolvendæ ratio , de quo nullum etiam erat dubium , putabat eodem tacite quoque eſſe migratam ſecundam ſtipulationem, in eaque comprehenſum ſolvendarum uſurarum modum. Nam prima ſtipulatio jubebat Titium ſolvere proximis Calen-

lendis integram ſortem, ſecunda ſub conditione moræ univerſalis, ei imponebat neceſſitatem ſolvendarum uſurarum centeſimarum. Jam cum per pactum ſubjectum neceſſitas totam ſortem proximis Calendis ſolvendi fuerit remiſſa, & in duodecim menſes cum dimidio ſolutio ſortis ſecata, per hoc pactum neceſſario quoque effectum eſt, ne prima, ſecunda, tertia dilatione &c. univerſalis mora (conditio ſecundæ ſtipulationis neceſſaria) committi poſſit; deficiente autem conditione, obligatio ſolvendi uſuras totius ſortis, illi ſuperſtructa, neceſſario quoque deficit. Antagoniſtæ tamen cauſabantur, pactum additum tantummodo pertinere ad primam ſtipulationem, ac debitori, ratione ipſius ſortis convento, ſaltem ad exceptionem prodeſſe; ad ſecundam vero ſtipulationem minime debere extendi, cum nihil de hoc ſit dictum; hinc uſurarum ſolutionem, juxta tenorem laudatæ ſtipulationis non immutatæ, eſſe faciendam. *v.p.102.ſeq.* Sed Paulus non tantum directe ex ſuo principio reſpondet, ſolutione ſortis ſecata & dilata, etiam uſurarum ſolutionem ſecari, easque eo ſaltem tempore, quo mora fiat, accedere, ſed & oſtendit, adverſarios corium & flagellum attuliſſe ſecum. *v.p.115.* Nam eſto, pergit, quod pactum ſolum ad primam ſtipulationem pertineat, ſeu, ut adverſarii loquebantur, *ad exceptionem* (ſortis ſcilicet petitioni objiciendam) *tantum proſit*, tamen *uſurarum* (totius ſortis) *obligationem ipſo jure*, i. e. ex regulis juris civilis, *non poſſe committi*, docet. Nam quomodocunque tandem pactum additum explices, aut etiam conſtringas, illud tamen certum eſt, quod ejus virtute tota ſors ſimul non ſit ſolvenda, & quod adeo, una alterave dilatione, univerſalis mora nequeat committi; hac autem, velut conditione deficiente, obligatio ad uſuras totius ſortis nequit oriri. Addit tandem, quoad ſolutionem uſurarum, eo, quo adverſarii volebant, imo etiam adhuc graviori, modo potuiſſe convenire partes, ſed id non factum eſſe. *v.p.132.* Atque iſta ſententia Pauli uti manifeſta æquitate nititur, ita etiam in auditorio Papiniani probabiliter tum obtinuit, quam a vellicationibus quorundam, imprimis Hotomanni, Noſter inſuper vindicat *p. 141.* Sic igitur in decantata illa L. *Lecta* occurrit, *cautio*; nata ex ea *controverſia*: *ſententia Pauli*: *partis adverſæ*: *utriusque argumenta*: *refutationes adverſariorum*; de quibus quid docuerit Noſter, breviter enarravimus. Id adhuc monendum, hinc

inde

inde etiam aliarum legum occurrere explicationem. Ita in *c.5.* luculenta *l. 7. ſ. n. de pact.* datur expoſitio. *C.7. p.56. ſeqq.* egregia quædam de uſuris, intelligendis *Novella 32. 34. 106.* afferuntur. *C. 14. p. 137.* oſtenditur, inexplicabilem videri difficultatem in *l. 17. pr. de uſur.* quando Paulus, commiſſa mora, retro a die ſtipulationis uſuras deberi negat, licet ita conventum ſit; hinc examinatis aliorum explicationibus, Noſter concludit: *Liceat igitur mirari, & hactenus mirari tantum.*

De pactis, ſtricti juris contractibus, mutuo ſcilicet & ſtipulationi, *incontinenti adjectis*, hæc Noſtri eſt ſententia: ea *iis neque ratione Actoris neq; Rei ineſſe*, adeoque neque *actionem producere*, neque *actionem conſtitutam ipſo jure tollere*, ſed ſolum, juxta communem pactorum naturam, *exceptionem parere.* In hujus aſſertionis confirmationem primo præcipuum obſtaculum, ex *l. Lecta* depromtum, removet *p. 81. ſqq.* poſtea vero in adjecta *Diſſertatione peculiari*, propoſito controverſiæ ſtatu, ſententiam ſuam primo juris ratione, deinde auctoritate munit; tandem eos, qui pacta illa contractibus juris ſtricti, vel ſimpliciter, vel ratione Rei, vel ſaltem ſtipulationi ineſſe docent, aut alia adhuc ratione diſſentiunt, ordine refellit. Nobis iſta indicaſſe nunc ſatis eſt, certo perſuaſis, non plane pertinaces, iſtis lectis, ſententias contrarias non difficulter eſſe dimiſſuros.

PAROCHIAL ANTIQUITIES IN THE HISTORY OF AMBROSDEN, BURCESTER &c.

h. e.

ANTIQUITATES PAROCHIALES, QUAS IN Hiſtoria Ambrosduni, Birini Caſtri, aliorumque adjacentium locorum in Comitatu Oxonienſi & Buckinghamenſi eruere tentavit JOHSTE KENNET Vicarius Ambrosdunenſis.

Oxonii e Theatro Scheldon. 1695. in 4.

Alph. 4. chartæ maj. cum fig. æn.

Voluminoſi hujus operis eorum potiſſimum uſibus deſtinati, quorum curæ conſervatio privilegiorum bonorumque iſtarum Eccleſiarum demandata eſt, prima occaſio fuere lites Ambrosdunenſi Eccleſiæ de legato quodam ante annos aliquammultos motæ.

Quæ

Quæ ut Eccleſiæ ſuæ commodo feliciter tandem poſſent finiri, antiquæ chartæ ad iſtud negotium pertinentes Cl. Kenneto evolvendæ fuerunt, quarum perluſtratio integro opere plenius iſtius & vicinorum tractuum hiſtoriam & antiquitates tradendi impetum animo ejus indidit. Ab ipſis itaque antiquiſſimorum Brittannorum temporibus exorſus, & ſi quæ forſan linguæ eorum in locorum appellationibus occurrant veſtigia, diligenter rimatus, quæ Romanorum in Brittannia florente imperio tractuum iſtorum facies fuerit, quæ caſtra in iis ab illis poſita, quæ viæ per eos deductæ ſint inquirit, & ſi quæ morum & conſuetudinum Romanarum in iis ſupereſſe deprehendantur veſtigia, diligenter indicat, nummos quoque ibi effodi ſolitos non prætermittens, ac ex illis de hujus provinciæ diverſo diverſis temporibus ſtatu conjiciens. Ad Saxonum inde delatus tempora, quibus Chriſtianiſmi ſemina in locis iſtis ſpargi cœperunt, & utraque, de qua agitur, Parochia ortum nomenque ſortita videtur, Ambrosduno ab Ambroſii, fortiſſimi libertatis Brittannicæ contra Saxonum tyrannidem propugnatoris, ſtativis, Birini caſtro vero a Birino, qui ſeculo VII primus in Anglia Epiſcopus Dorceſtriæ ſedit, appellato; plura & magis luculenta de geſtis in tractibus illis rebus affert. Imo poſt Danorum tempora, reſtitutosque Saxones, & occupatam a Normannis Brittanniam, Annalium habitum huic tractationi ſuæ induit, atque eodem filo usq; ad annum 1460, quo Henricus VI fatis conceſſit, perduxit. Cum enim poſt illud tempus largà nimis rerum commemorandarum meſſis ſupereſſet, peculiari volumini eam reſervandam duxit, huic interea hiſtoria Alecti Caſtri (vulgo Allcheſter) anno 1622 ab anonymo conſignata, ſubjuncta. Ne autem parum ad ſe ſpectare exiſtiment toto a Brittannis orbe remoti eruditi hoc opus, tenendum eſt, quamplurima Cl. Kennetum, dum in antiquiſſimorum Brittannorum Romanorumque temporibus verſatur, afferre, quæ ad egregie illuſtrandos Græcos Latinosque Autores veteres faciunt. De Saxonum vero temporibus agentem, Mercianorum & Saxonum occidentalium fines accuratius deſcribere, multorum locorum, quam tempus abolevit, memoriam renovare, Conciliorum Anglicorum hiſtoriam paſſim illuſtrare, & innumera monumenta vetera afferre, quæ non tantum egregie augendo Monaſtico Anglicano, verum etiam Gloſſario Henr. Spelmanni poſſint inſervire.

Atque

Digitized by Google

Atque hinc factum eſt, ut Gloſſarium, voces a Spelmanno non explicatas,atque in monumentis hic publicatis occurrentes complectens, operibus annectere voluerit : vehementiſſime optans, ut Gloſſarii Spelmanniani auctiorem editionem, tum ex ineditis ipſius Spelmanni chartis, tum ex innumeris poſt ejus fata e tenebris protractis monumentis, Vir aliquis tanto labori idoneus, qualem Cl. Gibſonum eſſe judicat,adornare velit. Cangii enim Gloſſarium adeo ſupplere non poſſe Spelmanni defectus cenſet,ut ipſum potius ſupplementis opus habeat; quippe quod in explicatione vocum antiquitus in Anglia maxime frequentium,Spelmannianum unice ſequatur.

DE FERMENTO VOLATILI NUTRITIO CONJEctura rationales &c. Auct. GUIL. COWARD M. D. & Collegii Merton. Oxon. Socio.

Londini apud T. Bennet, 1695.in 8. Plag.12.

PRopoſitum eſt Cl. Auctori oſtendere, ſpiritum volatilem oleoſum, a ſanguine ventriculo infuſum, eſſe verum ac genuinum concoctionis ac nutritionis inſtrumentum. Quem in finem primum de fermentis & fermentatione in genere agit, ſaliumque variorum natura declarata, nonnulla his de fermentorum animalium ratione ſubnectit. Speciatim autem ad ventriculi fermentum accedens, Gliſſonii opinionem, qui illud in ſale acri & pungente ſpiritibusque imprægnato conſtituit,examinat,& vel ideo rejicit, quod omne acre provenit ab igneo foco, & acrimonia ſanguinis & humorum morboſa eſt. Neque probatur Auctori Williſii ſententia, qui acidi cujusdam fermenti ope concoctionem fieri ſtatuit. Cum enim cachecticis, quibus languidus reſtituendus appetitus, ſalia ſtomachica & volatilia cum ſucceſſu propinentur, non acida, ſed ab his potius magna morborum oriatur colluvies, hinc efficit,ventriculi fermentum eſſe nihil aliud, quam ſal volatile oleoſum pauco phlegmate dilutum ex arteriis, nervis & glandulis, in ventriculi cavitatem emiſſum,quo cibi deglutiti fermenteſcant,& in nutritionem idoneam abeant. Neque enim huic ſententiæ obſtare credit, quod acida quandoque digeſtionem juvant, cum id per accidens fiat, quando viſciditatem

tatem nova fermentatione cum fermento ventriculi orta, diſcindunt & diſſolvunt, vel etiam ventriculi plicas ad lævitatem tendentes iterum contrahunt. Digreſſus hinc ad ſpiritum volatilem oleoſum Sylvii, vulgares ejus parandi rationes carpit, ipſisque præfert alium modum, quo levi digeſtione paretur. Eſſe autem fermentum ventriculi noſtri ejusdem indolis cum jam dicto ſpiritu, vel hinc conſtare putat, quod quamplurimum in animali corpore ſalis volatilis elaboretur, (deſtillatione ex ipſo eliciendum) idque facile deinde cum chyli globulis oleoſis connubat. Vim autem digeſtivam liquorum volatilium probat experimento cerebri vitulini, quod cum his potius, quam aliis ſalibus, in liquamen abiit, additoque aniſi oleo flavedinem acquiſivit. Quibus propoſitis, ad fermenti volatilis oleoſi vim, quam in ſucco chyloſo diſponendo & corporis partibus alendis exſerit, exponendam pergit. Contendit autem contra G. Charletonum, ſuccum illum nutritium membris non a nervis, ſed ab arteriis adferri, parum motus argumento illius a celeri nimis ſanguinis motu deſumto. Nequaquam enim concedit, tam rapidam eſſe ſanguinis celeritatem, quæ impediat partium nutritiarum appoſitionem, ſed propter obliquam vaſorum inſertionem, ſatis aſſerit huic negotio accommodatam. Tam lentum autem ſucci nutritii motum non eſſe, ac in nervis a Charletono concipitur, hinc colligit, quod non ſolum infantes recens nati, brevi quandoque tempore in magnitudinem inuſitatam excreſcunt, nosque ipſi, quantum ſingulis diebus inſenſibili transpiratione perdimus, ex alimentis reſarcimus, ſed in diabete quandoque ſesquicongius ſucci nutritii excernitur; quæ quidem omnia cum lentiſſimo illo ſucci nutritii per exiles nervos motu conciliari nequeunt, ſed celerem ſatis & promtam ejusdem ſuggeſtionem requirunt. Deinde explicat Cl. Auctor, quomodo fermentum hoc rite ſe habens famem ſitimque excitet; contra vero, ſi a genuina ſua indole degenerarit, innumeras morborum cohortes poſt ſe trahat. Ultimo tandem loco de medicamentis ſtomachicis agit, cenſens, Poterii ſpecificum ſtomachicum & pulveres teſtaceos non magni eſſe momenti; præſtare his pulverem digeſtivum Riverii, & ſal volatile oleoſum Sylvii rite paratum; elixir ſtomachicum vitrioli Mynſichti plus juſto laudari; vires elixir proprietatis ab admixto ſpiritu quodam volatili exaltari; ſalia lixivia fruſtra præſcribi, niſi acidum aliquod viſco-

Digitized by G

viſcoſum lateat in ſtomacho; amaricantia palmam fere omnibus præripere, & ex cortice Peruviano tincturam contra affectus ventriculi præſtantem poſſe elici.

EXPERIMENTUM SINGULARE, DE PRODUctione ignis & flammæ a commiſſione duorum liquorum actu frigidorum, inventum a FRIDERICO SLARE M. D. Cenſore & Socio Collegii Medicorum, nec non membro Societatis Regiæ.

EXCERPTUM EX TRANSACTIS PHILOS. ANGL.
Menſ. Sept. & Octob. Ann. 1694.
p. 201. ſeqq.

REcipe nitri & olei vitrioli partes æquales, & fac, ut ex retorta igne arenæ candefacta deſtillet in vas recipiens ſpiritus nitri compoſitus, ab aëris acceſſu ſolicite cuſtodiendus. Deinde vaſi ſatis capaci immittatur pars una olei cujusdam eſſentialis deſtillati vel vegetabilis, (v. g. carvi, caryophyllorum, ſaſſafras, guajaci, buxi, camphoræ, piperis Jamaici, cinnamomi) vel animalis (v. g. ex cornu cervi, ungulis, cranio, ſanguineque humano parati.) Huic caute ſuperfundantur partes duæ ſpiritus nitri compoſiti; quo facto exorietur magna cum celeritate & ſtrepitu flamma parum diuturna, relinquens caput mortuum leve & inſipidum. Ex reliquis enim oleorum ſpeciebus, quæ ex ſeminibus elicita, pleraque ſtrepitum quidem magnum & exploſionem edunt, ſed non abeunt in flammam. Petroleum, ſuccini item, ceræque oleum, neque effervescunt cum ſpiritu nitri compoſito, neque exploſionem efficiunt. Porro nec illud omittendum, in vacuo ſuccedere hoc experimentum, & a flamma excitata, non ſine adſtantium periculo, disjici vas recipiens. Ad ætiologiam autem quod attinet hujus experimenti, exiſtimat ejus inventor, ſpiritum nitri compoſitum multis refertum eſſe particulis igneis accendentibus ſulphureas oleorum particulas, neque tamen olea eſſe tantum pabulum ignis & mere paſſive ſe habere, ſed cum turgeant ſale volatili alcalico, hoc promte effervescere cum acido ſpiritus jam dicti, ut oleoſæ particulæ violento abreptæ motu igneſcant, & in flammam convertantur. Vim tandem illam, quam in vacuo exſeruit

hæc mixtura, ab aëre non recipienti vaſi, ſed mixturæ ipſi inhærenti & prodigioſe rarefacto derivat.

METHODUS INVENIENDI VERUM MOMENTUM ingreſſus Solis in ſigna Tropica. Auctore E. HALLEY.

TRANSLATA EX TRANSACTIS PHILOS. ANGLIC. Menſe Jan. & Febr. 169$\frac{4}{5}$. p. 12. ſeqq.

PAradoxus forſan videbor, aut plane extra oleas vagari, ſi aſſeram, facilius nos certos reddi poſſe de vero momento ingreſſus Solis in Cancrum & Capricornum, quam obſervare vera tempora Æquinoctiorum, aut ingreſſum Solis in Arietem & Libram. Neque enim ignota mihi eſt Aſtronomorum, tam veterum quam recentiorum, contraria ſententia. Ptolemæus expreſſe dicit: Τὰς τῶν τροπῶν τηρήσεις δυσδιακρίτους εἶναι, & Ricciolus caput de Solſtitialibus obſervationibus his verbis inchoat: *Merito Snellius in notis ad obſervationes Haſſiacas pronunciavit, Herculei eſſe laboris vitare in Solſtitiis obſervandis errorem quadrantis diei*, idque propter magnam tarditatem mutationis Declinationis Solaris in die Tropico, quippe quæ integro die vix quartam minuti partem adæquat. Et certe hæc cauſa rem admodum difficilem redderet, nec inſtrumenta quæcunque ſufficerent ad illam perficiendam; ſi quidem momentum ingreſſus Solis in Tropicum determinandum foret unica obſervatione. Ego vero conſtitui oſtendere methodum, qua per tres ſe conſequentes obſervationes Solis prope Tropicum exiſtentis, iisque convenientibus temporis intervallis factis, ita poſſit inveniri exacte momentum Tropicum, ut accuratioribus etiam ſatisfaciat, & hoc quidem ſine ulla conſideratione parallaxis Solis, refractionis aeris, maximæ Obliquitatis Eclipticæ, aut latitudinis loci; quæ tamen omnia requiruntur alias, ut certi fiamus de Æquinoctiis per obſervationes; & erronee aſſumta, pepererunt errorem trium circiter horarum, in tempore Æquinoctiorum, deducto ex tabulis Nobiliſſimi Tychonis Brahei & Kepleri, cum Vernum tot horis contingat ſerius, Autumnale autem citius, quam ex calculo celeberrimorum illorum Auctorum deducitur.

Ante-

Antequam vero pergam, ſequentia, quæ ad hanc Methodum demonſtrandam faciunt, Lemmata, præmittenda duxi:

1) Quod motus Solis in Ecliptica circa tempora Tropica, tam prope æquabilis ſit, ut differentia ab Æquabilitate non ſit ſenſibilis, quinque diebus ante momentum Tropicum, & quinque poſt illud: quodque differentia orta ex parva inæqualitate quæ adeſt, nunquam ſuperet quartam minuti ſecundi partem in declinatione, idque propter propinquitatem Apogæi Solaris reſpectu Tropici Cancri.

2.) Quod, cum Sol non longius abeſt a Tropicis, quam 5 gradibus, ante & poſt ingreſſum in Tropicos, differentiæ quibus Sol diſtat a Tropicis, ſint ut ſinus verſi diſtantiarum Solis in longitudine a Tropicis; atque hi ſinus verſi in arcubus 5 gradibus minoribus, ſint inter ſe etiam ultra exactiſſimam ſenſus ſubtilitatem, ut quadrata horum arcuum. Ex duobus hiſce tertium ſequitur:

3.) Quinque diebus, ante & poſt momentum Tropicum, Declinationem Solis differre a maxima Tropica Declinatione ſpatiis, quæ ſint in duplicata ratione, ſive ut quadrata, temporum quibus Sol indiget ad Tropicum attingendum, aut quibus receſſit a Tropico. Hinc evidens eſt, ſi umbræ Solares vel in Meridiano vel alio quocunque Azimutho accurate obſerventur, circa tempora Tropica, ſpatia, quibus umbra Tropica vel deficit ab illis, vel excedit illas, aliis temporibus, ſemper eſſe proportionalia quadratis intervallorum temporis, inter illas Obſervationes, & verum tempus Tropicum; & conſequenter, ſi linea, in qua limites umbræ capti ſunt, fiat axis, & correſpondentia tempora a Tropicis, expoſita lineis rectis, aptentur axi, ut ordinatæ, futurum, ut extremitates harum linearum tangant Curvam Parabolicam, ut ex figura apparet, in qua a, b, c, e ſupponuntur eſſe puncta obſervata, lineæ aB, bC, cA, eF ſunt reſpective proportionales temporibus cujusque obſervationis, ante & poſt momentum ingreſſus in Tropicum Cancri.

Quibus præmiſſis poterit problema, de inveniendo vero tempore Tropico per tres obſervationes, reduci ad hoc Geometricum: Datis tribus punctis in parabola, A, B, C, ſeu A, F, C, una cum axis directione, invenire diſtantiam punctorum ab illo axe. Habet autem duos caſus; *Primus* eſt, quando tempus ſecundæ obſervationis præciſe eſt medium inter A & C. Atque tunc poſito *t* pro toto tempore

 inter

inter A & C, obtinebitur A C intervallum remotiſſimæ Obſervationis A a Tropico, per ſequentem analogiam:

$$2ac - bc \,.\, 2ac - \tfrac{1}{2}bc :: \tfrac{1}{2}t$$ ſeu A E. A C:

ſeu tempus remotiſſimæ Obſervationis a Tropico.

Alter caſus, quando media Obſervatio non exacte incidit in medium reliquorum duorum temporum, ut in F, aliquanto operoſior eſt: poſitoque toto tempore ab A ad C $= t$ & ab A ad F $= ſ$, $ce = c$, & $bc = b$, Theorema ita ſe habebit $\frac{ttc - bſſ}{2tc - 2bſ} =$ A C, tempori propoſito.

Hæc Methodus calculandi ut magis illuſtretur, non inutile forſan erit aliquot afferre exempla, eorum præſertim Aſtronomorum in gratiam, qui in artis ſuæ parte Geometrica minus ſunt eruditi. Anno 1500 Bernardus Waltherus menſe Junio Norībergæ obſervavit chordam diſtantiæ Solis a Zenith magno Parallactico inſtrumento Ptolemaico, ut ſequitur:

Jun. 2. 45467.		Jun. 8. 44975.
Jun. 9. 4[illegible]934.	&	Jun. 12. 44983.
Jun. 16. 44990.		Jun. 16. 44990.

In utroque caſu tempus medium exacte eſt inter extrema, ac proinde in prioribus tribus $ac = 533$, $bc = 477$, & t, tempus intermedium 14 dierum. Secundum ergo Regulam priorem, tempus Tropicum reperietur per hanc Proportionem:

589. $827\frac{1}{2} :: \frac{1}{2}t$ ſ. 7 dies. ad 9 dies. 20 hor. 2′.

Unde concluditur, tempus Tropicum Anni 1500 incidiſſe in Jun. 11 D. 20 H. 2′.

In poſterioribus tribus ac eſt $= 107$ & $bc = 15$, & totum intervallum temporis eſt 8 dierum $= t$. Unde

199. $106\frac{1}{2}$ :: 4 dies. ad 4 d. 3 h. 37′: quod tempus deductum ex 16 die mane, relinquit 11 d. 20 h. 23′, tempus Tropicum conveniens cum priori ad tertiam horæ partem.

Rurſus A. 1636 Gaſſendus Maſſiliæ obſervavit Solſtitium æſtivum gnomone, cujus altitudo 55 pedum, eum in finem, ut determinaret proportionem gnomonis ad umbram Solſtitialem, & reliquit nobis has Obſervationes, quæ exemplum ſecundæ Regulæ nobis eſſe poſſunt:

umbra

Umbra erat partium,

Jun. 19. St. N. 31766, quarum gnomon erat 89428

Jun. 20. 31753

Jun. 21. 31751

Jun. 22. 31750.

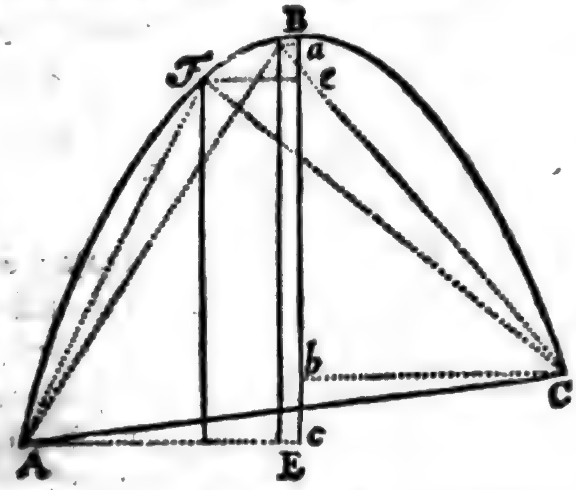
Quæ ſi dividantur in duas trium obſervationum ſeries, quarum prior ſit dierum 19, 20, 22; poſterior 19, 21, 22; in prioribus tribus erit $c = 13$, & $b = 7$, $t = 3$ diebus, $s = 1$; & in poſterioribus $c = 15$, $b = 7$, $t = 3$ & $ſ = 2$. Unde ſecundum Regulam, die 19 Junii mane Sol aberat a Tropico tempore, quod erat ad diem unum, ut $11 c - 55 b$ ad $2 tc - 2 bſ$, h. e. ut 110 ad 64 in prima ſerie; aut 107 ad 62 in ſecunda, h. eſt 1 d. 17 h. 15′ in prima, & 1 d. 17h. 25′ in ſecunda ſerie: ita ut concludendum ſit, momentum Tropicum fuiſſe Jun. 10 d. 17 h. 20′ in Meridiano Maſſilienſi.

Quod autem hæc duo tempora ſic obtenta, exactitudinem ſuam mutuo confirment & conveniãt, apparet ex intervallo temporis, quod inter ipſas intercedit, nempe 1 d. 2 h. 30′ minus quam 136 Anni Juliani: cujus 1 d. 1 h. 8′ oritur a defectu, quo differt annus Tropicus a Juliano, reliquum autem a progreſſione Apogæi Solaris hoc tempore: ita ut duæ obſervationes, ab eodem obſervatore factæ in eodem loco, non poſſint ſibi aptius reſpondere, idque ſine omni artificio aut vi in illis tractandis adhibita.

Quænam fuerint methodi, quibus veteres uſi ad concludendam horam Tropicam, Ptolemæus nuſpiam nobis tradidit. Utinam vero hæc illis innotuiſſet, ut ſic magis eſſemus certi de momentis Tropicis, quæ illi nobis litteris conſignata reliquerunt. Id quod ſingularem nobis præbuiſſet uſum in determinanda quæſtione: utrum Solis Apogæum fixum ſit in cœlo ſtellato, nec ne? aut ſi moveatur, quinam verus ſit ejuſdem motus? Certum eſt, ſi Ptolemæum audiamus, Tropicum momentum ab Euctemone & Metone obſervatum Jun. 27 mane, Anno 432 ante Chriſtum natum, nequaquam conciliari poſſe, niſi ſupponamus, obſervationem factam eſſe die proximo, ſ. Jun. 28 die mane. Et Ptolemæi proprium momentum Tropicum, obſervatum tertio Antonini anno, A. C. 140, utique contigerat 23, non 24 die Junii, ut apparebit illis, qui decenter conſiderabunt & comparabunt illa cum longitudine anni, deducta ex diligentibus & concordantibus obſer-

ſervationibus duorum illorum magnorum Aſtronomicorum genio-rum, Hipparchi & Albatani, ſtabilitis, & confirmatis omni exactitudine recentiorum. Nam iſtæ quidem obſervationes anni Tropici talem longitudinem exhibent, ut Julianus computus anticipet tantum unum diem trecentis annis. Nos vero certi ſumus, Solis revolutionem anticipare quam proxime tres dies quadringentis annis, ita ut tabulæ Ptolemaicæ huic ſuppoſitioni innixæ, totum diem aberrent in Solis loco definiendo, ſingulis 240 annis. Qui principalis error in capite tam fundamentali totam Almageſti ſtructuram vitiat, convincitque, ejus auctorem vel diligentia, vel fide, vel utraque caruiſſe. Sed ut ad Methodum noſtram revertamur, commodum hoc nobis vel maxime in ea accidit, quod nobis quodcunque ædificiũ altum, vel vertex turris cujusdam altæ, vel etiam murus altus quicunque, qui intercipere Solem, & veram umbram projicere poteſt, nobis loco inſtrumenti eſſe poſſit. Neque multum refert, quænam ſit poſitio plani in quo capitur umbra, aut lineæ in illo, in quo menſuratur receſſus Solis a Tropico: ſed quocunque modo inveniatur, receſſus ille ſemper erit in eadem proportione, propter anguli parvitatem, qui non eſt 6 minutorum in primis 5 diebus. Neque neceſſe eſt, ut menſuretur altitudo ædificii, modo id ſatis magnum ſit, ut ſpatia dimetienda ſatis ampla ſiant. Convenit tamen, ut planum, in quo capitur umbra, non multum recedat a perpendiculari ad Solem ſitu, certe non multum ſit obliquum, & ut muri umbram projicientis vertex rectus & lævis ſit, ejusque directio fere Orientalis & Occidentalis, propter rationes facile intelligendas a lectore, in ſphærica doctrina verſato. Requiritur etiam, ut capiatur extrema maxima aut minima deviatio umbræ muri, quia umbra ſat diu conſiſtit ſine alteratione; quod Obſervatori dabit opportunitatem, ut certus ſit de eo quod agit, nec turbetur a veloci tranſitu umbræ unius puncti in tanta diſtantia. Objicitur autem præcipue, difficile eſſe penumbram Solis accurate in ſuis extremis a vera umbra diſtinguere, ut proinde obſervatio hæc non ſatis exacte determinari poſſit: ſed ſi Sol transmittatur per teleſcopium, eo modo quo excipitur ejus ſpecies in Eclipſi Solari, & medietas ſuperior vitri objectivi quaſi reſecetur charta agglutinata, limbusque ſuperior Solis exacte videatur emergere ex ſpeciebus muri, aut potius eas contingere, (poſitio autem teleſcopii regulatur crine ſubtili extenſi in foco vitri

vitri ocularis) certus ſum, limitem umbræ obtineri poſſe ad extremam altitudinem. Hujus rei ſpecimen aliquod proximo Junii menſe dare conſtitui, ope muri præalti in templo D. Pauli Londinenſi, cujus quædam ſequentium Tranſactionum mentionem faciet. Interim quod præmiſi ſufficiet, ut alii manus operi admoveant, quibus in promtu ſunt præalta ædificia. Id unicum monebo, Tropicum hybernum hac methodo certius obtineri, quam æſtivum, quia idem Gnomon dat multo majorem Radium, pro hoc obſervandi modo. Figura, ad quam ſupra provocatum, hæc eſt

EXPERIMENTUM DN. EDUARDI COLES EX MIXtione Spiritus Sulphurei cum Alcali volatili producendi liquidum coloris rubri. Excerptum ex Transact. Anglic. Mens. Maj. 1697. p. 542.

DUas tresve libras Benzoni cum pauca arena ex retorta deſtilla usque ad ſiccitatem, ſpiritumque cum oleo pariter & floribus inde filtro chartaceo, & quod primum per filtrum prodit, ad uſum ſerva. Dicti ſpiritus duas partes junge uni parti ſpiritus Salis Ammoniaci & probe ſuccutiendo miſce, ita fiet, ut momento rubeſcat miſtura.

DE AMBRÆ GRISEÆ PRODUCTIONE NOVA Conjectura Dn. Roberti Tredvvey, excerpta ex literis ejus ad Dr. Leonard. Plukenet in Transact. Anglic. Mens. Sept. 1697. p. 711.

 In-

INvenit ante paucos annos inſulæ Jamaicæ incola quidam ambræ griſeæ magnum fruſtum, 150 libras æquans pondere, in littus ejectum, & in duas partes a maris agitatione diviſum. In hoc Dn. Tredwey vidit roſtra, alas, & partes corporis animalculorum, quæ inventor teſtatus eſt ſe viva vidiſſe, & ſuſpicari inſtar apum in littore a mari circumvolitare, ac proinde conjicit, ambram ab animalculo produci inſtar mellis aut ſerici.

GERHARDI NOODT JURISCONSULTI DE FOENORE & Uſuris Libri tres, in quibus multa Juris civilis aliorumque veterum Scriptorum loca aut illuſtrantur aut emendantur.

Lugduni Batavorum apud Fredericum Haaring. 1698. in 4to Conſt. 1. alph. 15. plag.

DOctrinam de Uſuris & Fœnore ſic comparatam eſſe, ut ea non intra juris Romani cancellos ſe contineat, ſed ex variis gentium moribus latam capiat & diffuſam interpretationem, imo ex jure divino forenſi æque ac morali diverſos eosdemque ſat arduos ſubinde caſus arceſſat, res ipſa haut obſcure loquitur. Nactus proinde eſt celeberrimus inter Belgas JCtus argumentum prorſus egregium, in quo diligentiam ingeniumque exerceret; quod etiam ita excoluit, ut ſive eruditas veteremque Romam intime redolentes legum expoſitiones, ſive Criticorum delicias requiras, magnam horum omnium poſſis habere copiam. Librum primum accuratiori vocum *fœnoris* & *uſuræ* evolutione orditur. Antiquiſſimi Auctores ſortis incrementum *fœnus* dixere, ſed *uſura* cujusque rei uſum ipſis notavit; poſtea utrumque vocabulum ſynonymice pro acceſſione pecuniæ vel frugum acceptum eſt. Ex corporum uſu, non *uſura* aut *fœnus*, ſed *merces* percipitur. Cum enim in Republica libera locatio quidem, ſed non contractus fœnoris toleraretur, hinc diſcrimen vocabulorum enatum eſt, quod neminem ante ſe obſervaſſe Noſter cenſet *p. 12*. Magis exquiſite ſi de uſu vocum ſtatuendum ſit, acceſſio ob moram ſolvenda, intuitu debitoris, *pœna*, creditoris, *id quod intereſt*, audit: quæ vero ex conventione percipitur, *uſura*, & locutione vetuſtiore, *fœnus* dici-

dicitur; quin *fœnus* etiam ſortem uſurariam notat, ſicut *mutuum* gratuitam, ad illam tamen ſolam fœnoris vocem male reſtrinxit Salmaſius. Poſtquam in judiciis b. f. ex mora uſuræ deberi cœperunt, (quod quidem ſub libera Republica non fuerat,) tum *uſura* acceſsionem tam ex mora, quam conventione debitam ſignificavit, ſed *fœnoris* nomen ad hanc ſaltem pertinuit; hinc *nauticum fœnus* innotuit, non *nauticæ uſuræ*. His expeditis, ad *moralitatem* uſurarum pergit, & licet veterum prudentum nonnulli, ut Cato, Ariſtoteles, Seneca, Lactantius, Ambroſius, Auguſtinus, Chryſoſtomus, nec non jus Canonicum plurimique ejus interpretes, uſuras damnent; Noſter tamen earum cauſam ſtrenue orat, ac primo quidem in uſuris ex mora ſolvendis, naturaliter nihil iniqui eſſe, poſtea nec ex conventione debitas æquitati naturali repugnare, ſed ſicut mutuum commodato, ita fœnus locationi conductioni, omnium confesſione licitæ, recte comparari oſtendit. Inde Chryſoſtomum tribus argumentis, judicio Hotmani gravisſimis, locationis & fœnoris differentiam probaturum refellit, ac tria alia ejus generis argumenta diluit; ex Senecæ quoque ſententia non fœnus, ſed ejus abuſum improbari amplius demonſtrat. Vindicata ita juxta jus naturæ & gentium uſurarum licentia, deinceps eas legi divinæ revelatæ non repugnare docet, cum lex Moſaica ſolum Judæis, ex arctioris & tantum non fraternæ neceſſitudinis, quæ inter ipſos eſſe debebat, rationibus, uſuras prohibeat, erga peregrinos vero palam permittat; Chriſtus vero in Novo Teſtamento fœnus non tollat, ſed humanitatem ſolum adverſus fori calumnias, quibus peſſime a JCtis Hebræis laxabatur, intendat: atque ad iſtam juris Gentium æquitatem, mores rigorem juris Canonici circa uſuras inflexiſſe, non omnino improbantibus ejus juris interpretibus, tandem admonet. Id ſeorſim annotari meretur, quod Noſter, poſtquam uſurarum erga peregrinos uſum Judæis ob commerciorum compendium, permiſſum fuiſſe dixerat, inde explicationem ejus, quod de calceis & veſtimentis non inveteratis *Deuteron c. 8. v. 4. c. 29. v. 5.* dicitur, deſumat, cenſens nimirum iſta non proprie accipienda, quaſi eadem veſtimentorum & calceorum corpora non inveterata aut attrita manſerint, ſed quod commerciorum, admisſione uſurarum quoque ſtabilitorum, beneficio in locum detritorum ſemper alia fuerint ſubſtituta *p. 69.* In libro ſecundo res Romanas

Digitized by Google

propius conſideraturus clariſsimus Autor, per modum præludii docet, quod vetus ſolvendarum uſurarum ratio plerumque fuerit menſtrua, ac in proximas Calendas creditores uſuras ſtipulari fuerint ſoliti; quod vero iidem a Calendis ad Idus dilationem conceſſerint, cenſentibus ita Viris celeberrimis, id veroſimile non credit. Ex iſta autem ratione menſtrua fluxit *uſura centeſima*, i.e. centeſima ſortis portio, ſingulis menſibus ſolvenda, a qua reliquæ uſuræ ſextantium, quadrantium &c. nomen accepere. His expoſitis, ante Juſtinianum eum uſurarum modum obtinuiſſe oſtendit, ut plerumque centeſima fuerit promiſſa; ultra eam nihil promitti exigique potuiſſe, viderique illum terminum jure Prætorio præſtitutum, in uſuris vero officio judicis in b. f. judiciis præſtandis, modum ex bono & æquo finiri, ita quidem ut nunquam centeſima excedatur, raro autem attingatur. Quare vero uſuris modus fuerit præſtitutus, cum in æſtimatione corporum ac pecunia certo loco promiſſa, ſine termino creſcat id quod intereſt, iſtum nodum ſatis, ut putat, difficilem, deinde ſolvit, ac caſus illos, quibus creditori legitimum uſurarum modum egredi, i. e. ultra uſuras centeſimas ſtipulari licuerit, aliquot capitibus expendit, nec non reſtrictas Senatorum, fiſci ac civitatum uſuras, anatociſmum veterem, & fructuum ante & poſt litem conteſtatam perceptorum uſuras adducit. Cum autem varius & incredibilis propemodum uſurarum eſſet abuſus, cum manifeſtus, tum tectus, malo huic medelam adhibuit Juſtinianus in *l. 26. §. 1. C. de uſur.* diligenter & plene Noſtro explicata. Tertius liber cauſis, ex quibus uſuræ naſcantur aut tollantur, deſtinatus eſt. Debenter uſuræ vel ex *obligatione* vel *officio judicis*. Illa vel ex teſtamento vel conventione oritur, dummodo hæc non ſit nuda, quæ regulariter obligationem uſurarum in cauſis ſtricti juris non parit; aliter vero dicendum de bonæ fidei judiciis, in quibus ex pacto contractui incontinenti adjecto uſuræ debentur, prolixiori ac per priora quinque capita diducto diſcurſu iſta omnia exponente Noſtro. *Officio judicis* in bonæ fidei judiciis, ex mora deberi uſuras, & quidem vi & amplitudine formulæ hujus *ex bona fide*, cenſuit Connanus, nec quiſquam hactenus interceſſit; ſed eum falli, ac in libera republica uſuras ex ſola mora non fuiſſe debitas, ſed ea mutata, primum Labeonem ingenio, ut alias, fretum aliquid hic eſſe molitum, donec Principes uſuras ob moram palam in omnibus

b. f. ju-

Digitized by Google

b. f. judiciis indulſerint, Noſter oſtendit, atque ex hac obſervatione plures Salmaſii errores, circa quendam Polybii locum commiſſos, notat. Uti vero legata & fideicommiſſa bonæ fidei judiciis, quoad uſuras ex mora præſtandas, comparari, ita fiſcum uſuras quidem accipere, ſed ob moram non debere, niſi in privati locum ſuccedat, nunquam vero ante moram uſuras in b. f. judiciis ſolvendas eſſe, dummodo moram non ſtricte pro ea, quæ *ex perſona* venit, accipias, ſed illam quoque, quæ *ex re* eſſe dicitur, addas, amplius docet, id adjiciens, quod hujus generis uſuræ uſque in diem condemnationis ſeu latæ ſententiæ ſaltem currant. Alia ratio eſt judiciorum ſtricti juris & arbitrariorum: in illis enim nunquam, ne quidem lite conteſtata, uſuræ officio judicis debentur, in his vero aliquando, non quidem ut uſuræ, ſed ut id quod intereſt, præſtandæ veniunt. Hæc ſumma eſt eorum quæ de cauſis ex quibus uſuræ debeantur, clariſſimus Autor diſſeruit. Poſtea modos tollendi aggreſſus, oſtendit uſuras tolli ſortis ſolutione, etiam præteritas, ſi ſaltem officio judicis debitæ fuerint, porro compenſatione, novatione, nec non oblatione, obſignatione & depoſitione, denique præſcriptione: ſeorſim autem, ſalva ſcil. ſorte, eas perire, ſi expreſſe aut tacite remittantur, aut ad duplum ſortis ſeu alterum tantum, in quo computando lapſus eſt Budæus, perveniant. In toto hoc opere clariſſimum Autorem plures juris Romani textus exponere, jam ſupra fuit admonitum. Major autem eorum numerus eſt, quam ut a nobis, brevitati deditis, recenſeri queant. Speciminis loco nominamus famoſam *l. 40. de R. C.* quam luculenta paraphraſi explicat *l. 3. c. 4.* Cumque Paulus *in fin. d. l.* doceat, ita conveniri poſſe, *ut pecunia ad diem non ſoluta, uſuræ retro ex die interpoſitæ ſtipulationis præſtentur*; idem vero *in l. 17. pr. de uſur.* talem conventionem improbare videatur, hinc iſtam etiam difficultatem (quam doctiſſimus Belga Bynkershœkius in libro ſingulari ad *d. l. lecta 40. de R. C.* ſupra a nobis pag 219. ſeqq. relato, hactenus fere inexplicabilem cenſuit *c. 14. p. 37.*) Noſter docte removet, oſtendendo, quod Paulus neutiquam in *d. l. 17.* conventionem memoratam, velut rationi juris repugnantem, improbet, ſed quod, cum illa D Marco in eo, de quo conſulebatur, caſu nimis dura videretur (quibus de cauſis, hactenus nihil refert, ſtet pro ratione voluntas) iſque adeo eam temperari vellet, nec tamen temperamenti modum exprimeret, ICtus

 no-

Digitized by Google

noſter ſaltem oſtendat, qua ratione judex Imperatoris Marci reſcripto ſatisfacere, ac conventionem iſtam, tum quidem duriorem viſam, rite temperare poſſet. His igitur bene inter ſe convenit: *conventio de uſuris ob moram retro ſolvendis valida eſt*, quod Paulus in *d. l. 40.* dicit; *eam tamen Imperans pro autoritate, qua pollet, aliquando temperare poteſt*, quod in *d.l.17.* aſſerit. Id etiam ſeorſim admonere liceat, quod Noſter *l.3.c.1.p.188.* promittat, ſe ex *l.11.§.1.l.40.de R.C.* aliisque locis pridem plenius ad edictum de Pactis eſſe demonſtraturum, quod pacta, ſtricti juris contractibus incontinenti adjecta, iis ex parte Rei inſint, & ideo actionem ipſo jure tollant, id quod doctisſimum Bynckershœkium in peculiari diſſertatione, libro antea laudato adjecta, alias prolixe, nec proletarie negaſſe novimus.

משניות

i. e.

MISNA, SIVE LEX ORALIS SECUNDARIA, CUM brevi Commentario קב ונקי *ex præſtantisſimis libris excerpta a R. ELISA filio R. ABRAHAMI, nepote R. JEHUDÆ & R. MOSIS.*

Amſtelodami apud Caſpar Anton. Stan. A. 457. id eſt Chriſti 1697. in 12. Alph. 1. plag. 4.

ETſi utrumque Judæorum Talmud, Hieroſolymitanum ſcilicet (cujus deſcriptio inter poſthuma celeberrimi Lightfooti opera nuper comparuit) & Babylonicum, in duas vulgo diſtribuatur partes, quarum una Miſnæ, Gemaræ nomine altera inſignitur; famoſiori tamen ſignificatu utrumque ut & Talmudis nomen, Babylonico imprimis Corpori a Judæis tribui ſolet, ita ut ſi Talmudis, Miſnæ aut Gemaræ vocabula ſine addito poſita ſint, de hoc ſolum intelligi debeant. Hujus prior pars, quæ *Miſna* vulgo dicitur, alias *Δευτέρωσις* ab Epiphanio & Hieronymo, aut ſecundaria Traditio, uti apud Juſtinianum Imperatorem explicatur, vel Documenta & Iterationes, quod Capello aliisque placet, liber antiquisſimus, utpote a R. Jehuda Sancto ex variis Traditionibus Patrum inde a Moſe obſervatis, circa A. C. 150 collectus, & ſecundariæ poſt divinum Ca-

Digitized by

nonem apud Judæos autoritatis, poſt varias editiones, partim conjunctim cum corpore Talmudico, partim ſeorſim, cum diverſorum commentariis publicatas, nunc iterum, ob multiplicem, quem Judæis præſtat uſum, in lucem prodit. In ea adornanda ſingularem induſtriam adhibuit R. Eliſa fil. R. Abrahami, qui non tantum in hanc minorem formam, ut ubivis ab omnibus teri poſſit, illam redegit, (cui ſimilis ſemel tantum prodierat Amſtel. A. 429) aſteriſcos Rabbinorum ac Sapientum halachis ſive deciſionibus, quæ aliis diſcrepantibus (v.gr. inter Sammæanos & Hillelianos, R. Meir & Sapientes &c,) præferri debent, ſubjecit, atque inſuper opus in certas ſectiones, ut per ſingulos menſes integrum perlegi poſſit, diſtribuit; verum etiam notas breviuſculas ſenſum difficilem explicantes, ex præſtantisſimis Commentatoribus excerptas ſubjunxit. E quibus, ut ſpeciminis ergo, unam alteramve ſaltim hoc loco afferamus, ſufficiet, cum ex harum inſpectione de reliquis facile quoque judicium formari poſſit.

Sic quando in Tractatu Berachoth c. 1. ad quæſtionem, quando oratio *audi Iſrael* &c. veſperi recitari debeat, Rabban Gamliel reſpondet, usque ad עמוד השחר (quod nonnulli reddunt *usq; dum aſcenderit columna aurora,*) Noſter ita exponit, *usq; dum apparuerit Lucifer ſive ſtella diurna.* Contra quando eodem loco de eadem oratione mane finienda, R Eliezer pronuntiat עד הנץ החמה (quod Guiſius interpretatur, *priusquam emicet Sol*) ipſe hoc modo illuſtrat, *illa hora, qua Sol ſuper montium apices prominet.* In cap. V. n. 6. vocem אסדא, quam Maimonides de *minima navicula*, Guiſius de *eſſeda* explicuit, iſte *ratem* exponit; uti cap. VI. no. 3. נובלות de ſructibus, qui ex arbore decidunt, antequam maturuerint, intelligi debere oſtendit. Porro in fine n. 2. C. 1. Tr. Pea, ubi de menſura anguli pauperibus relinquendi deciditur, illam fieri pro magnitudine agri, multitudine pauperum, וענוה ſeu proventus ubertate, vocem hanc in quibusdam exemplaribus aliter ſcribi notat, nempe ועבוה ſenſu non minus percommodo, id eſt, pro magnitudine aut parvitate granorum ſingulorum. Non minus in ejusd. Tr. II. cap. n. 1. vocem שלולית optime *ὑδραφράζει rivum aquæ*, a quo alii rivi potum accipiunt; & n. 6. הזוגות ſive conjugata de Schammai & Hillel explicat. Cap. V. n. 3. qui in fine mancus eſt, ultima verba hoc modo ſupplet; *quia fieri poteſt, ut ſpicilegium cadat de reliquis ſatis,* (intel-

lige

lige, ſi melica una metatur cum alio frumento, qua ratione pauperes damnum paterentur; quamvis plane alium ſenſum huic loco tribuat R. Daniel apud R Nathanem, cum quo facit Guiſius. Planum quoque priorum verborum Tr. Demai, quæ ſatis obſcura ſunt, ſenſum reddit הקלין שבדמאי i. e. in re dubia pro re parvi momenti, adeoque pro exemptis nec decimationi obnoxiis habentur השיתין i. e. ficus ſylveſtres, והרימין i. e. fructus rubi, והעוזרדין id eſt cerea pruna, & ficus albæ nempe ſylveſtres &c. Plura non addimus, quia illis, qui hunc librum aliquo in pretio habent, tantillum otii erit, ut has quoque notas integras perluſtrare poſſint.

CARBOGNANO ILLUSTRATO &c.

i. e.

CARBONIANUM ILLUSTRATUM, AUCTORE FLORAVANTE MARTINELLO Romano.

Romæ apud Franciſcum de Latur, 1695. in 8. Plag. 6.

INter ſcriptores Romanos fama inclytos locum non poſtremum Floravantes Martinellus obtinet, cujus ſcripta tum edita, tum inedita, in ſexta Bibliothecæ Romanæ ſeu Romanorum Scriptorum Centuria Vir illuſtris *Proſper Mandoſius*, Nobilis Romanus & Ordinis S. Stephani Eques, juſto ſtudio recenſuit. Delituit tamen hactenus, nec ad Mandoſii notitiam pervenit, quod hoc loco exhibemus, opuſculum; quippe quod a Bartholomæo Macchiono demum Carboniani, quorſum per otium diverterat, forte fortuna inventum dignumque judicatum fuit, quod additamentis quibusdam ſuis locupletatum publicæ luci exponeretur. Continet illud Carboniani, non ignobilis in Hetruria villæ, quæ ſub illuſtriſſimæ Domus Columniæ ditione eſt, & ab aëris ſalubritate commendari præcipue ſolet, accuratam deſcriptionem. Ut enim taceamus, quæ de ſitu loci, Etymologia nominis Carbonianum, grataque aeris temperie, de antiquitate item incolarum, de villæ, quæ ſuſtinuit, fatis, variiſque dominis, & ſimilibus aliis doctiſſimus Auctor tradit, Sanctorum imprimis, qui Chriſtianam Religionem eo in tractu diſſeminarunt, ac pro ea ſubire mortem non detrectarunt, nec non clarorum doctorumque virorum, qui Carboniano natales debent, memoriam ſtudioſe in eo vindicatam videas.

* * *

ACTORUM ERUDITORUM,

quæ Lipſiæ publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. III. Sect. VI.

MEMOIRES POUR SERVIR A L' HISTOIRE Eccleſiaſtique des ſix premiers ſiecles.

i. e.

COMMENTARII COMPONENDÆ HISTORIÆ Eccleſiaſticæ ſex priorum ſeculorum inſervituri. Auctore D. T. Tomus III.

Pariſiis apud C. Robuſtel, 1695. 4. Alph. 4. pl. 15.

INſtitutum doctiſſimi viri, Tillemontii, cum nemini ignotum eſſe poſſit, & ex iis quoque conſtet, quæ diximus cum primum atque ſecundum operis hujus tomum recenſeremus, de eo iterum quicquam commemorare, plane ſupervacaneum foret. Quare id ſolum nunc agemus, ut quædam ex iis, quæ in hoc quoque tomo, quo Hiſtoriam Eccleſiaſticam ab anno 177 usque ad annum 253 complexus eſt, obſervatu præcipue digna ſeſe nobis offerunt, delibemus.

In notis ad Theophilum Antiochenum diſputat, num commentarius in quatuor Evangeliſtas, qui Theophili hujus nomen præ ſe fert, eum omnino agnoſcat auctorem, & haud obſcure illis, qui hoc abnuunt, ſubſcribit. Locum quem ex Theophili Antiocheni commentario citet Hieronymus, in hoc quoque reperiri, ſed incertum eſſe, an non forte ab alio eidem ſit additus. Accedere quod Victor Presbyter Antiochenus aſſerat, ſibi neminem innotuiſſe, qui *Not. I. p. 611.*

 in

in Marcum Evangeliſtam fuerit commentatus, cum tamen iſte, de
quo ſermo eſt, commentarius in Marcum æque ac reliquos Hiſtoriæ
Evangelicæ conditores, confectus ſit. Quin inveniri in hoc com-
mentario locum ex epiſtola Cypriani ad Magnum: rurſusque ex-
ploratum eſſe, quod Cyprianus nihil unquam ex hoc commentario
in ſua tranſtulerit ſcripta. Labbæum provocare ad Hieronymum,
eoque ipſo ponere, quod Hieronymus loquatur de commentario,
qui hodienum extat, de quo tamen adhuc ſit controverſia. Victo-
rem Antiochenum dicere quidem, quod Theophilus ſcripſerit in E-
vangelia, non autem quod in quatuor Evangelia ſit commentatus.
Cautiorem eſſe Sixtum Senenſem, quippe qui non aſſerat, quod ge-
nuinum habeamus Theophili commentarium. Nec Trithemium
affirmare, quod ille unquam ſibi viſus ſit. Halloixium multa affer-
re loca ex hoc commentario, quæ Hieronymus, uti loquitur, fuerit
imitatus, ſed rurſus dubitari adhuc poſſe, an non potius Auctor com-
mentarii ſua depromſerit ex Hieronymo. Sed concludit tandem,
hocce opus non tam commentarium, quam molem confuſam &
inordinatam eſſe, congeſtam & convectatam ex iis, qui antea in
Not. II. p. 612. quatuor Evangeliſtas commentati fuerant. Libros autem ad Au-
tolycum Theophilo huic recte tribui, hactenus creditum inter eru-
ditos fuit, donec Dodwellus eos in dubium vocaret, eosque non huic
Theophilo, qui ſextus fuit inter Epiſcopos Antiochenos, ſed alii e-
jusdem nominis, & quidem recentiori, quippe qui anno 205 ſcri-
pſerit, durante adhuc perſecutione Severi, aſſereret. Sed diſplicet
admodum hæc ſententia Tillemontio. Rationem vero præcipuam,
qua ſuam firmet ſententiam Dodwellus, hanc eſſe ait, quod ex ipſo
hocce opere conſtet, ſcriptum illud eſſe durante perſecutione, &
quidem ea, quæ excitata fuerit *κατὰ τοὺς σπεύδοντας πρὸς ἀρετὴν
καὶ ἀσκοῦντας βίον ὅσιον*, quod Dodwellus de Origene ejusque ſe-
ctatoribus interpretatur; ut adeo non poſſit non intelligi perſecu-
tio Severi, quippe quæ prima fuerit, qua iſtud genus hominum af-
flictum fuit atque oppreſſum. Tillemontius contra docet, Severi
quoque perſecutionem non ad Origenis ſolum ſectatores, ſed ad
omnes pertinuiſſe Chriſtianos. Præterea nullam eſſe cauſam di-
cit, cur non per *τοὺς σπεύδοντας πρὸς ἀρετὴν*, item *ἀσκοῦντας βίον
ὅσιον*, omnes intelligi queant Chriſtiani, imo quod Theophilus in-
telli-

telligat, rationibus comprobat: ſed cetera, quæ hac de re diſputantur, mittimus.

De Irenæo Euſebius dicit, quod rexerit (ἐπισκόπει) Eccleſias Gallicanas. Hinc Queſnellius, ut Auctor obſervat, argumentum duxit, quo probaret, unum eo tempore ſaltem in Gallia fuiſſe Epiſcopum, ipſum ſcilicet Irenæum. Idem Queſnellius, ut porro Noſter refert, obſervat, Euſebium dicere, controverſiam de Paſchate dijudicatam fuiſſe ab Epiſcopis Ponti, & Eccleſiis Gallicanis; quo in loco cum Epiſcopis Ponti Eccleſias Gallicanas, non Epiſcopos, jungat, documento iterum id eſſe putat, non fuiſſe ea ætate in Gallia Epiſcopos, præter Lugdunenſem: idem denique ex eo evinci, quod in vita Saturnini dicatur, paucas in Gallia fuiſſe Eccleſias, cum iſte Toloſam veniſſet, quod factum fuerit A. 250. Non deeſſe tamen rationes ait Tillemontius, quæ hiſce opponantur. Namque in more poſitum fuiſſe Eccleſiarum fundatoribus, unicuique Eccleſiæ ſtatim adjungere Paſtorem, hoc eſt, Epiſcopum. Cum ergo concedatur, plures jam in Gallia hoc tempore fuiſſe Eccleſias, non poſſe quoque non concedi, plures ibi fuiſſe Epiſcopos. Maxime autem videri veroſimile, jam Viennam habuiſſe ea ætate ſuum Antiſtitem, cum in literis Chriſtianorum Viennenſium ac Lugdunenſium, Viennenſis Eccleſia in eodem cum Lugdunenſi ponatur ordine: qua ſi non inferior fuit, neceſſe quoque eſt, inquit, ut ſuum Epiſcopum habuerit. Hinc ergo concludit, vocem ἐπισκόπει apud Euſebium, non hoc ſibi velle, quod ſolus Galliarum fuerit Epiſcopus, ſed dignitatem ſolum præcipuam & auctoritatem Irenæi deſignare, qua tum ob Eccleſiæ Lugdunenſis, cui præerat, antiquitatem, tum ob virtutem ſuam ac ſapientiam, fuerit gaviſus. Quæ autem Auctor de Epiſcopis Viennenſibus hac occaſione accurate commentatur, digna ſunt quæ legantur, ſed prolixiora quam ut mitti in compendium queant. *Not. III. p. 620.*

Inter ea, quæ minus recte ab Irenæo dicta ſunt, a nonnullis & hoc refertur, quod aſſeruerit, animas impiorum tandem plane in nihilum redigi. Et inter recentiores quidem hunc errorem Irenæo tribuit Du-Pinius, ſed invito & reluctante Tillemontio. Irenæum namque piis atque beatis animabus immortalitatem quandam tribuere fatetur, quam deneget impiis, ſed talem ſolum, quam felici- *Not. V. p. 626.*

tatis

tatis vocare liceat. Ut enim vita impiorum æternis ſuppliciis deſtinatorum, mors potius dicenda eſt, quam vita: ita contra, vitam beatorum per eminentiam recte immortalitatem vocari. Et hanc eſſe Irenæi mentem, quippe qui in alio & recepto ſenſu immortales impiorum animas ſtatuat, productis locis luculentiſſimis comprobat. Neque hoc tantum eum docere oſtendit, quod anima non poſſit corrumpi & diſſolvi in partes, ſed quod mori plane nequeat, eo quod gaudeat eſſentia ſimplici, imo quod omnis omnino interitus ſit expers. Falli quoque Du-Pinium, dum æternas impiorum pœnas ab Irenæo aſſertas capiat pro pœnis diu quidem duraturis, ſed tamen habituris finem, & nefas eſſe ait, clariſſima Patrum verba hunc in modum detorquere. Ut autem Irenæum hunc in modum defendit: ita & Juſtinum ejusdem erroris perperam a Du-Pinio argui, obſervat.

Inter Romanæ Eccléſiæ Epiſcopos hoc tempore celebratur Victor, ſub quo magnis animorum motibus agitata fuit controverſia de celebratione feſti Paſchatos. Nec Auctor hanc prætermittit, ſed dum de vita Victoris exponit, & ſtatum quæſtionis ediſſerit, & concilia eam ob cauſam ſub Victore celebrata recenſet, & cetera memoratu digna adjungit. Sed ordine rem iſtam explicare, alterius loci eſt. Nos ſingularia quædam decerpemus. *Not. I. p. 629.* Edidit P. Gabriel Daniel, ut tum aliunde, tum ex Auctore conſtat, A. 1695 novum, uti vocat, Syſtema de Paſchate, in quo contendit, Eccleſias Aſiaticas decima quarta Luna non feſtum reſurrectionis, ſed paſſionis Servatoris noſtri concelebraſſe: feſtum autem reſurrectionis eos celebraſſe Luna decima ſexta. Enim vero notat Auctor, vocem Paſchatis, qua plerique utuntur, utrumque, tum paſſionis, tum reſurrectionis feſtum apud veteres deſignare. Et ſane ſaltem nonnullis Quartodecimanis in more poſitum fuiſſe, decima quarta Luna paſſionis Dominicæ feſtum celebrare, ex Epiphanio colligi quodammodo poſſe, non diffitetur Auctor, quippe qui autumet, nonnullos Quartodecimanorum jejunio tranſigere decimam quartam Lunam. Nihilo ſecius, quicquid ſit de Quartodecimanis ſeculi quarti, de iis qui tempore Victoris Papæ vixerunt, & quibuſcum acriter tum diſputatum fuit, Auctori noſtro extra dubium poſitum videtur, quod decima quarta Luna feſtum reſurrectionis, non paſſio-

ſionis Dominicæ celebraverint. In monumentis, quæ de hac controverſia tum agitata ſuperſint, nunquam paſſionis, ſæpius contra reſurrectionis Dominicæ injici mentionem. Confirmat hoc teſtimonio Euſebii; eique adjungit Anatolium, in cujus tractatu de Paſchate paſſionis Dominicæ nulla injiciatur mentio, aſt de die, quo feſtum reſurrectionis celebrandum ſit, eum omnino eſſe ſollicitum, & hanc ipſam ubique Paſchatos nomine inſignire. In Actis concilii Nicæni nihil occurrere docet, quo lis iſta dirimi poſſit, cum ex illis hoc ſolum conſtet, nonnullas Eccleſias orientales eodem cum Judæis die feſtum Paſchatos celebraſſe, Patres autem concilii juſſiſſe, ut iſtæ Eccleſiæ reliquarum potius Eccleſiarum, quam Judæorum, ſequerentur morem. Conſtantinum quidem alicubi aſſerere, Chriſtum Servatorem unicum ſolum nobis reliquiſſe feſtum celebrandum, diem ſcilicet recuperatæ a nobis libertatis, hoc eſt, paſſionis Dominicæ: aſt extra dubium Auctori poſitum videtur, quod Conſtantinus hac voce ſimul feſtum reſurrectionis Dominicæ fuerit complexus. Sed plura hunc in modum Auctor addit, quæ, ut ad alia nunc deveniamus, prætermittimus. Quemadmodum nec reliqua, quæ accurate Auctor de Victore diſputat, præſertim de Eccleſiarum Aſiaticarum excommunicatione, prolixius nunc nobis commemorare licet. Afferemus potius nonnulla de Clemente Alexandrino. Euſebius atque Hieronymus autumant, Stromata Clementis Alexandrini in octo libros olim diviſa fuiſſe: aſt Tillemontius ſuffragatur potius Photio, librum iſtum, qui in quibuſdam codicibus libri octavi Stromatum titulum gerit, a reliquis plane diverſum fuiſſe contendenti. Nimirum in quibuſdam codicibus librum de ſalute divitum, in aliis librum qui incipit: Ἀλλ᾽ ὐδὲ οἱ παλαίτατοι τῶν φιλοσόφων &c. ſeptem Stromatum libris adjungi. Et hunc quidē plane imperfectum eſſe pronuntiat; imo an Clementi huic aſſignandus ſit, ex ſtilo ejusq; obſcuritate Clementi ceteroquin propria, Criticæ artis peritis dijudicandum relinquit. Quod autem ad librum de ſalute divitum attinet, quem Combefiſius Auctario tertio Bibliothecæ Patrum inſeruerit, certum & exploratum Auctori videtur, hunc eundem eſſe, qui laudetur Euſebio aliisq; veterum. Ab Euſebio quoque, & Hieronymo, Anaſtaſioque Sinaita & aliis, eum tribui Clementi Alexandrino. Nihilo ſecius in codicibus manuſcriptis bibliothecæ

Not. V. p. 651.

Not. VIII. p. 653.

 Vati-

Vaticanæ, ut Auctor obſervat, tribuitur Origeni, cujus operibus etiam additus fuerit a Gislerio, qui in ſermonem Latinum eum verterit. Accedere dicit ſtilum libri, qui magis ſimplex illud & clarum dicendi genus, quo uſus eſt Origenes, quam ſublime & obſcurum Clementis, redolere videatur. Præterea præexiſtentiam animarum citra ambages a libri hujus auctore aſſeri, qui fuerit præcipuus fere Origenis error, & qui diſerte damnetur in excerptis Hypotypoſeon Clementis. Quin videri quoque alicubi auctorem provocare ad librum Principiorum a ſe ſcriptum: is autem quod Origenem agnoſcat auctorem, ſatis eſſe manifeſtum. Hiſce tamen rationibus induci non poteſt Auctor, ut credat, Euſebium perperam librum iſtum Clementi aſſeruiſſe. Certe ſtilum Origenis illi cognitum ſatis & perſpectum fuiſſe, ut rectius adeo, quam quisquam forte alius, hac de re potuerit ſtatuere. Cum autem liber iſte oratio ſit, quam viva voce pronuntiaverit Clemens, mirum non adeo eſſe, ſtilo planiore ac ſimpliciori, quam in reliquis ejus operibus conſpicitur, eum eſſe conſcriptum. Præexiſtentiam animarum a Clemente non minus quam Origene potuiſſe defendi: quin contendere nonnullos, in libris Stromatum huic errori eum favere; fruſtraque adeo eſſe Combefiſium, qui in alium detorquere ſenſum verba Clementis annitatur. Quod ſi in libris Hypotypoſeon hunc errorem damnaverit Clemens, nihil aliud ſupereſſe, quam ut dicamus cum Ruffino, Hæreticos libros Clementis corrupiſſe. Verborum denique, quibus ad librum Principiorum provocaſſe videtur, hunc quoque ſenſum eſſe poſſe: qui in principia Theologiæ inquirere velit, eum deprehenſurum in camelo latitare myſterium, figuramque ipſius Servatoris noſtri Chriſti. Saltem in libris Origenis περὶ ἀρχῶν non reperiri Auctor docet, quæ ibi referantur.

Not. III. p. 655. Clementi Alexandrino adjungimus Tertullianum. Diſputatur inter eruditos, quo tempore libri Tertulliani ad uxorem ab eo ſcripti ſint. Rigaltius putat, ætate jam ingraveſcente eos eſſe ſcriptos, eumque, docente Auctore, ſequitur Dalixius in diſſertatione de vita & ſcriptis Tertulliani. Et hunc quidem ideo hanc in ſententiam ingreſſum eſſe, ut evinceret inde, Tertullianum, Presbyterum licet, vixiſſe tamen in matrimonio. Provocare eum, ad ſen-

ſententiam ſuam confirmandam, ad caput primum libri dicti: in quo tamen nihil occurrat, quod ei faveat, niſi hoc, quod Tertullianus ibi profiteatur, quod ad mortem jam ſe componat, eumque in finem de rebus ſuis temporalibus quid fieri velit, conſtituat. Aſt ex eo nihil colligi poſſe Tillemontius cenſet, cum Chriſtianus quovis tempore paratus eſſe debeat, ſupremum ſuum obire diem, maxime autem eo tempore Chriſtiani ſemper ad hoc parati eſſe debuerint, eo quod mortis periculo ſemper eſſent expoſiti. Quin contrarium, librum ſcilicet iſtum a Tertulliano ſcriptum eſſe, priusquam Presbyter fieret, ex eo colligi poſſe, quod, obſervante ipſo Dalixio, uxor Tertulliani eo tempore, quo librum iſtum ſcripſit, in eo ætatis flore adhuc fuerit, ut poſt mariti mortem denuo alii nubere, & liberos parere potuerit. Fatetur interim, tempore Tertulliani nullam quidem de cœlibatu Clericorum extitiſſe legem expreſſam, tacitam tamen ex indole functionis ſacerdotalis reſultantem, ſemper in Eccleſia fuiſſe. Addit quoque, ex omni antiquitate vix duo aut tria exempla Presbyterorum, qui in matrimonio vixerint, proferri poſſe. De reliquis etiam Tertulliani ſcriptis *Not. VI. p. 656.* multa erudite Auctor diſputat, & inter alia contra eundem Dalixium & Du-Pinium probare annititur, librum de præſcriptionibus ſcriptum a Tertulliano fuiſſe, non cum eſſet hæreſi Montaniſtarum infectus, quod illi putant, ſed cum eſſet orthodoxus. Sed hiſce *Not. XIV. p. 662.* reliquisque hujus generis non immorabimur. Gravioris momenti eſt quæſtio, quam Auctor tractat, de ſchiſmate Tertulliani, hoc eſt, an ab Eccleſia Catholica diſceſſerit, poſtquam Montaniſtarum ſententiam amplexus eſt. Affirmare id diſerte videtur ipſe Tertullianus, dum, *nos*, inquit, *agnitio atque defenſio Paracleti disjunxit a Pſychicis.* Aſt eſſe tamen nonnullos ait Auctor, qui per Pſychicos intelligant Romanos; ut adeo Tertullianus hiſce verbis nihil aliud, quam ſuum a Romana urbe diſceſſum ſignificaverit. Hiſce tamẽ ſequentes opponit rationes: Primo, quod ex ipſis verbis, ſermoniſq; indole pateſcat, de ſeparatione ab eccleſia, non autẽ de diſceſſu ab urbe eum loqui. Deinde dubiũ adhuc eſſe, an unquam diu Romæ fuerit commoratus Tertullianus: neq; ob defenſionem Paracleti eam deſerere ſtatim neceſſe habuiſſet, ut Auctor judicat. Præterea, nulla comprobari ratione poſſe, quod voce Pſychici aliter uſus ſit Tertullianus,

Digitized by Google

lianus, ac ceteri Montaniſtæ. Jam autem conſtare, quod Montaniſtæ Pſychicorum nomine omnes, qui illorum placitis locum non relinquerent, deſignaverint. Et hæc licet ita ſe habere exiſtimet, profert tamen alium locum, quo diſerte profiteri videtur, ſe poſt ſuam ad partes Montaniſtarum diſceſſionem, in communione tamen cum Eccleſia Orientali perſtitiſſe: & digna quidem verba putamus, quæ & hic legantur: *Cum quibus* (eccleſiis Orientis) *communicamus jus pacis & nomen fraternitatis. Una nobis & illis fides, unus Deus, idem Chriſtus, eadem ſpes, eadem lavacri Sacramenta. Semel dixerim, una Eccleſia ſumus.* Hoc Tertulliani effatum quo pacto cum anathemate, quod Eccleſia vetus in Montaniſtas pronuntiare ſolita fuerit, & cum diſcrimine, quod inter Pſychicos & Montaniſtas ipſe Tertullianus fecerit, conſiſtere queat, id quidem ſe ignorare Auctor profitetur, remque iſtam judicio virorum harum rerum peritorum ſubmittit. Subjungit denique tabulam Chronologicam ſcriptorum Tertulliani, quæ in compendio exhibeat, quæ in ipſis notis prolixius ediſſeruit, quo videlicet tempore quisque Tertulliani liber prodierit.

Inter perſecutiones, quibus vexati ſunt hoc tempore Chriſtiani, memoratu cumprimis digna eſt Deciana. De qua cum multa Auctor diſputet, nos hoc unicum ſaltem obſervamus. Prodiit A. 1664 Toloſæ edictum, nomen utriusque Decii patris & filii præferens, contra Chriſtianos directum, magiſtratibus quippe inferioribus illorum vexationem injungens. Hoc an genuinum ſit, diſputatur. Affirmantes, docente Auctore, hac cumprimis utuntur ratione, quod hiſtoria Decianæ perſecutionis cum hoc edicto accurate conveniat, nihilque in eo præſcribatur ab Imperatore, quod non eum plane in modum factitatum a magiſtratibus, eccleſiaſticæ hiſtoriæ monumenta doceant. His ſuffragari nequit Auctor. Etenim quod ſtatim in limine hujus edicti, Decii vocentur *religioſiſſimi*, *invictiſſimi* & *triumphatores* atque *piiſſimi*, hoc moribus hujus ſeculi neutiquam reſpondere contendit. Ab iis & illud omnino abhorrere putat, quod additur: *una cum totius Romanæ militiæ Principibus per Senatus conſultum magnis & faventibus Diis:* ut & illud: *univerſis Aſiæ, Africæ & Europæ Præſidibus, Proconſulibus, Præfectis ſive Conſulibus, Rectoribus & Procuratoribus.*

Not. II. p. 699.

bus. Namque an unquam Imperatores uſi ſint vocibus Aſiæ, Africæ & Europæ, ad tres Imperii Romani partes deſignandas, dubitat: multo minus ſibi perſuadere poteſt, eos in edictis ſuis his vocibus uſos eſſe. Præterea ſi per Præſides intelligantur generatim provinciarum Rectores, inepte deinceps reliqua Magiſtratuum nomina ſubjici: quod ſi ea voce deſignentur illi, qui Proconſulibus fuerunt inferiores, rurſus inepte eos anteponi Proconſulibus. Sed cujusmodi cetera ſint, quæ contra hoc edictum Auctor diſputat, hinc intelligere licet. Addimus ergo potius aliquid de Libellaticis, de quibus itidem, Decianam perſecutionem enarrans, diſputat. *Not. III. p. 702.* Libellaticorum quippe nomine tum illi venire poſſunt, quibus præfecti aut magiſtratus dederunt libellum, quo ſignificabatur, eos ſacrificaſſe idolis: tum illi, qui oblato magiſtratibus libello profitebantur, ſe ſacrificaſſe idolis fidemque abnegaſſe, eoque impetrabant, ut numero ſuppliciis deſtinatorum eximerentur, idque interdum pro certa argenti ſumma, etiamſi falſum eſſet, quod profitebantur. Qua ergo ſignificatione ex his vox illa gaudeat, Auctor dubitat, cum in Cypriano loca deprehenderit, tum priori, tum poſteriori ſignificationi faventia. Forte, inquit, utrumque eo tempore receptum fuit. Interim Natali Alexandro neutiquam ſuffragari poteſt, Libellaticorum nomine eos quoque comprehendente, qui oblata certa pecuniæ ſumma imminens periculum declinarunt. Concedit Noſter, fuiſſe in veteri Eccleſia, qui hac ratione vitæ ſuæ conſulerent, eosque ab Eccleſia ideo non fuiſſe damnatos, quæ cum Libellaticos, hoc eſt, fidem Chriſtianam, accepto, aut oblato libello abnegantes, omnino damnaverit, concludit inde, illos non poſſe ſub Libellaticis comprehendi, ſed ab iis omnino eſſe diſcernendos. Quod autem Natalis Alexander duo genera Libellaticorum conſtituat, quorum unum abnegaverit fidem, alterum non item, in eo omni prorſus eum deſtitui ratione pronuntiat. De Cornelio Epiſcopo Romano verba faciens, non potuit non meminiſſe ſchismatis Novatiani, de quo tamen & deinceps ex inſtituto quoque diſſerit. De tempore, quo hocce ſchisma cœperit, dum ſolliciti ſunt eruditi, *Not. III.* nonnulli quidem vetus Pontificale Bucherii ſecuti contendunt, *p. 737.* Novatianum jam a Novato ſeductum, diſcedere ab Orthodoxis cœpiſſe, priusquam Cornelius ad Epiſcopatum Romanum eveheretur.

Et in hac quidem ſententia ſunt doctiſſimi viri, Valeſius, Pearſoniusque. Noſter autem illis adſtipulatur, qui poſt Cornelii ordinationem hoc factum fuiſſe contendunt, adeoque Novatianum æmulatione erga Cornelium incenſum, & hunc in iſta dignitate ſibi prælatum, ægre ferentem, novam hanc ſententiam propugnare cœpiſſe. Secus namque ſentientes per temporum rationes in ejusmodi conjici difficultates, ex quibus vix ſe expedire queant. Deinde obſtare illis ait auctoritatem Paciani, qui non ſemel & quidem diſerte teſtetur, tum demum, cum Epiſcopus Romanus factus eſt Cornelius, ſchismati funeſto originem dediſſe Novatianum. Ceterum Baronius auctor eſt, Cornelium duo Romæ celebraſſe Concilia in cauſa Novatiana, unum quidem eodem anno, quo Epiſcopus factus ſit, hoc eſt A. 251, alterum anno ſequenti. Docet porro idem Baronius in priori Concilio decretum fuiſſe, ut lapſi ſententiam Eccleſiæ in gratiam eos recipientis expectarent, in altero, eos recipiendos eſſe. At hanc ejus ſententiam omni prorſus deſtitui fundamento pronuntiat Auctor, qui Pearſonio adſtipulatur, unum tantum a Cornelio congregatum Romæ Concilium aſſerenti, in quo conſtitutum ſit, lapſos, poſtquam pœnitentiæ non ſimulatæ certa documenta dediſſent, in Eccleſiam eſſe recipiendos. Ad tempus autem Concilii hujus quod attinet, Auctor id celebratum fuiſſe putat, poſtquam Cornelius in Africa pro vero Epiſcopo agnitus eſſet, prius tamen quam Novatianus ordinaretur. Quam ſuam ſententiam pluribus rationibus, a nobis nunc prætermittendis, confirmat. De Novatianis dum porro ex inſtituto diſſerit, de eo quoque disquirit, an in Concilio Nicæno conſtitutum ſit, Epiſcopos Novatianorum, ſi forte ad veram Eccleſiam reverterentur, iterum eſſe ordinandos. Morinum enim refert Auctor in ea verſari opinione, ex decretis veteris Eccleſiæ denuo ordinandos fuiſſe Epiſcopos, qui in hæreſin aut ſchisma lapſi ad Eccleſiam redirent, aut non rite in ordinem iſtum fuiſſent cooptati. Provocare eum inter alia ad Canonem octavum concilii Nicæni, quem paulo accuratius conſiderandum ſibi ſumit Auctor. Sancitum autem hoc canone dicit, ſi Novatiani ad Eccleſiam redirent, recipiendos eos eſſe, ut poſt manuum impoſitionem (χειροθετουμένους) in munere ſacro permaneant. Morinus itaque per manuum impoſitionem intelligit ordinationem, fretus aucto-

Not. V. p. 739.

Not. III. p. 748.

auctoritate antiquæ verſionis, juſſu Concilii VI Carthaginienſis adornatæ, quæ verbum iſtud vertat per *eos ordinatos*, itemque codicis a Quesnellio editi, qui habeat, *placuit ut ordinentur*, quo pacto & in Iſidori verſione legatur, quemadmodum & Ruffini habeat, *ſed ordinatione data.* Multos alios Auctores addit Morinus, qui canonem dictum de ordinatione capiant, quibus tamen tantum abeſt ut Tillemontium in ſuam pertrahere potuerit ſententiam, ut contrarium potius ſtrenue tueatur. Interpretibus plerisque in more poſitum eſſe inquit, eum ſenſum in ſuis verſionibus ſequi, qui primum menti illorum ſeſe obtulerit: parumque eos ſollicitos eſſe, num ſenſus iſte præſenti loco ſit conveniens. Atque idem illis quoque eveniſſe dicit, qui canonem dictum Concilii Nicæni de ordinatione fuerint interpretati: idque vel inde colligi, quod juxta conſuetudinem Eccleſiæ Latinæ ordinatio ejusmodi Epiſcoporum non fuerit unquam iteranda, quæ tamen Nicæni Concilii decretis ſe in omnibus ſubmiſerit. Ad Auctores autẽ a Morino productos ſigillatim reſpondet, & quã ei non faveant oſtendit. Manuum autem impoſitionem non ſtatim fuiſſe ordinationem, ſed hic pro ritu peculiari habendam eſſe, qua Orientales pariter ac Occidentales Eccleſiæ in Novatianis aliisque hæreticis recipiendis uſæ ſint, docet, idque uberius explicat.

Tandem & de Origene aliquid addendum eſt: tanta enim ejus eſt celebritas, tot inter eruditos de eo agitantur controverſiæ, ut nefas ſit, ſicco eum præterrire pede. Levia ſunt, nec momentum trahunt, quod natus ſit A. 185, quod Ebrææ pariter ac Samaritanæ linguæ fuerit rudis, & quæ ſunt alia ejusdem commatis, erudite tamen ab Auctore pertractata. Gravioris momenti ſunt, quæ de Dialogis contra Marcionem, num Origenem agnoſcant auctorem, diſputat. Et negantium quidem partibus ut accedat Auctor, multis ſe inductum rationibus profitetur, quarum præcipuæ ſunt, quod conſtet, & Auctor, quisquis ſit, ipſe innuat, ſcriptum iſtum librum eſſe ſub Principe Chriſtiano, qui idola Gentilium eorumque templa everterit, deſtruxeritque, & in promovendo Chriſtianiſmo nihil fecerit reliqui, quod de Conſtantino M. non poſſit non intelligi: deinde, quod vox *Conſubſtantialis* in hiſce dialogis ſæpius occurrat, unde iterum tuto colligatur, auctorem

Not. I. & III. p. 753. 754.

Not. XIII. p. 760.

Digitized by Google

vixiſſe poſt Concilium Nicœnum. Et hiſce quidem rationibus inductos, Halloixium, Huetium, & Natalem Alexandrum, tandem conceſſiſſe, librum iſtum ante Conſtantini M. tempora non eſſe ſcriptum, licet Halloixius materiam ejus Origeni, formam & compoſitionem recentiori cuidam vendicaverit, meris tamen conjecturis innixus, quæ, cum fundamento deſtituantur, merito explodantur. Pleroſque autem tam claris rationibus vix tamen adduci poſſe Auctor dicit, ut Origeni hunc fœtum abjudicent, ideo quod Baſilius & Gregorius Nazianzenus eum pro auctore hujus libri agnoſcere videantur. Sed falli & hos putat, cum locus, quem ex his dialogis adducere videantur, ex libro ſeptimo Demonſtrationis Evangelicæ Euſebii ab illis afferatur. Idque argumento certiſſimo eſſe exiſtimat, Baſilium atq; Gregorium huncce Origenis librum non vidiſſe, aut eum pro iſtius auctore non habuiſſe, cum ceteroquin ex ipſo potius fonte, quam Euſebio locum iſtum retuliſſent. Atque hoc poſtquam pluribus confirmavit, concludit potius, Adamantium quendam, qui ſub Conſtantino M. vixerit, pro auctore hujus operis habendum eſſe. Confirmari ſe magnopere dicit in hac ſententia auctoritate Theodoreti, qui auctores recenſens, qui contra Marcionitas diſputarunt, Origenem laudat, Rhodonem, atque Adamantium, qui & alibi duos Adamantios, Origenem & alium recentiorem, quorum uterque errores Marcionitarum refutarit, ſollicite diſtinguat. Sed cetera mittimus: atque id ſaltem adhuc addimus, Auctorem illis quoque ſuffragari, qui Origenem unquam idolis ſacrificaſſe abnuunt. Epiphanium, qui præcipuus hujus narrationis auctor eſt, ſæpius aliorum relationibus deceptum, falſa memoriæ prodidiſſe ait. Præterea cum ſeculo IV & Vto multi eruditi viri acri odio erga Origenem incenſi conquirerent, quicquid memoriæ ejus inurere dedecus poſſet, nullum tamen tum extitiſſe, qui ejusmodi quid illi exprobraret, quod non fuiſſent intermiſſuri, ſi unquam iſto ſcelere ſe obſtrinxiſſet. Nec veroſimile eſſe, Alexandrinos ſub imperio Alexandri, cujus mater Mammæa Origeni favebat impenſe, tale quid auſuros fuiſſe: imo poni a commenti hujus defenſoribus, in communi Chriſtianorum vexatione, Origenem ad ſacrificandum idolis coactum fuiſſe, cum tamen eo tempore, quo Origenes Alexandria

Not. XXII. p. 766.

diſceſſit,

diſceſſit, Eccleſia Chriſtiana per 20 annos ſumma gaviſa ſit tranquillitate. Eos autem, qui Decianam perſecutionem intelligant, tot tamque magnis ſe involvere difficultatibus, quas ſuperare nullo modo queant. Nec tamen his tantum, ſed aliis quoque rationibus contra ſecus ſentientes pugnat, & Origenis innocentiam ſtrenue tuetur. Nos autem inſtituti noſtri memores, hic pedem figimus.

NICOLAI CAJETANI AGETA JCTI ANNOTAtiones ad Hannibalis Moles Deciſiones Rem Fiſcalem concernentes.

Neapoli apud Jacobum Raillard, 1692. in fol. Alph. 16.

HANNIBAL MOLES Philippi II Hiſpaniarum Regis Conſiliarius a latere, & in regno Neapolitano Cancellarius Regens, eam felicitatem conſecutus eſt, ut non tantum per vitam omnem ex rerum gerendarum peritia, & dexteritate, apud Regem æque, ac populum gratiam & favorem ſingularem promeruerit; ſed etiam poſt obitum perennem ſibi famam comparaverit ex tractatu juridico, quo doctrinam de Ærario & Re Fiſcali ex deciſionibus ſupremi Neapolitani Tribunalis dilucide expoſuiſſe fertur. Quamvis autem Deciſiones iſtæ poſt Viri hujus egregii mortem, quæ anno 1595 ipſi obvenit, diu ſatis & ultra ſeptuaginta annos ſcriniis domeſticis mancipatæ latuerint; poſtquam tamen ante ſex circiter luſtra publici juris primum factæ ſunt, per Italiæ provincias facile applauſum obtinuerunt. Excitatus hac fama Clariſſimus AGETA Advocatus in ſupremis Tribunalibus Regni Neapolitani diſertiſſimus, Annotationes ad dictas modo Deciſiones concinnavit, easdemque in IV partes diſtinxit. Ad quarum recenſionem nos protinus accingimus, id unicum prius commemoratu forte non indignum præmittentes, Auctorem Clariſſimum in opere hoc conficiendo non ſolum JCtorum conterraneorum commentariis fuiſſe uſum; verum etiam (quod alias Itali, aliique nobis extranei ita in more poſitum non habere videntur,) Germanorum JCtorum, aliorumque Virorum celebriorum monumenta literaria cum cura evolviſſe. Frequenter etenim inter legendum obvios habuimus Schurffium, Modeſtinum & Hartmannum Piſtoris, Vultejum, Mollerum,

lerum, Berlichium, Carpzovium, Brunnemannum, Struvium, Conringium, Rachelium, Pufendorffium & alia hujus ordinis nomina.

In Parte I Annotationes præcedit *Notitia Practica Ærarii Univerſalis* hac methodo elaborata, ut, poſtquam ſub Prænotionum rubricis VI de ſcriptoribus ad hoc inſtitutum pertinentibus, de ærarii conſtituendi utilitate, ejusdemque conſervatione & aliis, hujus quæ thematis ſunt, rebus fuſe ſatis actum, ampliſſimum deinde ratiocinarium ſe pandat, in quo de viribus ac reditibus Imperiorum, Regnorum, Principatuum, ac Rerumpublicarum, quotquot eorum in Europa, Aſia, Africa & America reperiuntur, per partes quatuor & capita dehinc ſubordinata computatio curioſa inſtituitur. Quemadmodum autem hoc argumentum ita comparatum eſt, ut propter receſſus, quos habet, ſecretiores, continuamque ſtatus publici mutationem exactæ determinationis illud nunquam capax futurum ſit; ita nec Autor noſter ſingulare quid præ cæteris ſibi temere polliceri videtur, inſtituto ſuo ſufficere ratus, ſi ex ſelectis Rerumpublicarum Scriptoribus, quorum nomina protinus allegata extant, quicquid hujus rei eſſet, ſtudioſe colligeret, & hac adeo ratione ulteriorem inquirendi anſam lectori cupido porrigeret. Ipſas Annotationes quod concernit, circa illas ſolæ rubricæ & paragraphi ad Deciſiones Hannibalis Moles ſemet referentes præmittuntur, quibus deinceps Annotationes reſpondent. Quod ſi caput exiſtit diffuſam magis interpretationem deſiderans, per quæſtiones numero ſpeciali diſtinctas expoſitio procedit. Quemadmodum vero alias in hoc per notas commentandi genere ordo doctrinæ æquabilis ſemper ac conſtans ſervari nequit; ita nec nos ex hoc opere tale ſpecimen exhibere valemus, quod Ærarii Reique Fiſcalis jura ſub concinna quadam connexione ſummatim referat. Per ſaturam proinde colligimus, quæ in ſingulis partibus hujus operis notabilia nobis viſa. Poſt Promptuarium illud Ærarii Univerſalis, cujus modo mentio a nobis facta fuit, in parte prima diſſerit Auctor potiſſimum de Immunitate ex privilegio conceſſa, de Exactione functionum fiſcalium, de Adoha, (quæ denotat certam pecuniæ ſummam a Vaſallo ſolvendam Domino pro redemtione ſervitiorum) de Dohannarum jure, ſub quo nomine veniunt novem redituum

publicorum ſeu vectigalium ſpecies his titulis conſpicuæ: (1) Jus Plateaticum, (2) Jus Fundici, (3) Jus Anchoragii, (4) Jus Gabellæ novæ, (5) Jus Refiexæ, (6) Jus Ponderaturæ, (7) Jus Menſuraturæ, (8) Jus Exituræ, (9) Jus ultimæ exituræ Regni. Exiguntur penſiones iſtæ ſecundum numeri præmiſſi ſeriem (1) pro rebus in platea venalibus, (2) pro cuſtodia mercium in domo Regia, (3) pro navium tranſitu, (4) pro rebus, quæ per mare veniunt, & exeunt, (5) pro mercibus mercaturæ & negotiationis terreſtris reſpectu, (6) & (7) pro ponderatione & admenſuratione mercium, (8) pro mercibus quæ exeunt e portu mercimonii cauſa, (9) pro mercibus, quæ extra Regnum deportantur. Et hæc poſtrema penſio gravisſima, eſt decimam mercium partem valore adæquans, unde & Jus decimæ appellari ſuevit. Hæc ipſa capita ſummatim recenſita, variæ quæſtiones non inelegantes, & ex Jure Romano accurate expoſitæ paſſim diſtinguunt. Ita ſatis fuſe diſceptatur *pag. 257*. Munus recipiendi hoſpitii an veniat ſub immunitate generaliter conceſſa? *pag. 265*. An Doctores LL. ſint immunes de Jure communi, a munere hoſpitii & qui? *pag. 307*. An poſſint incarcerari cives ob functionum fiſcalium debita? *pag. 371*. In quantum Princeps teneatur ad refectionem & extructionem murorum? *pag. 496*. Quando & in quantum merces incidant in commiſſum ob vectigal non ſolutum? *pag. 533*. In quantum emtor mercium teneatur ob fraudem circa vectigal a venditore incerto admiſſum? *pag. 539*. Cauſa defraudati vectigalis an civilis ſit, an criminalis? Et quæ adhuc ſunt aliæ hujus generis quæſtiones.

Pars II conſimiles prioribus materias continet. Agitur quippe de Immunitate ex Lege ſcripta ob numerum duodecim liberorum competente, de Jure Civitatis Neapolitanæ acquirendo, de penſionibus & gabellis ſpecialibus, quæ ex macello, ex pecoribus in paſcua Apuliæ latiſſime patentia immiſſis, ex ſulphure, ex cannabe aliisque ex rebus percipiuntur. Fuſius porro inquiritur in pœnas, quibus tenentur Officiales, qui pecuniam fiſcalem perfide retinent. Et circa hæc capita idem, quod in anteriore parte, inſtitutum ſervatur. Varias quippe quæſtiones per contraria opinionum diſcordantium ſuffragia ventilatas cernere datur. Ad hunc modum in diſquiſitionem venit *pag. 2. & 20*. An immunitas ob numerum duodecim

Digitized by Google

decim liberorum conceſſa duret morientibus filiis, & an locum habeat, ſi pater habeat unum filium & undecim nepotes ex altero filio præmortuo? *pag.54.* An infidelis baptizatus gaudeat Jure Civitatis illius, in qua baptiſmum ſuſcepit? *pag.57.* Expoſiti an gaudeant Jure Civitatis illius, in qua expoſiti tolluntur? *pag. 68.* An ſi quis in civitate non naſcitur, ſed filius eſt civis adventitii, commune cum patre habeat Jus Civitatis? *pag. 84.* An nundinæ & mercatus fieri poſſint citra immunitatem absque Principis conceſſione? *pag.267.* An id, quod diſpoſitum eſt, quod bona naufragii tempore ejecta poſſint iterum extrahi citra ſolutionem vectigalis, procedat, quando bona fuerunt aſſecurata? *pag.287.* An Princeps poſſit privare Officialem ſolo nutu & ſine cauſa? *pag. 293.* An officia poſſint vendi a Principe? *pag. 294.* An officia vendibilia ſint in patrimonio ementium? *pag.345.* Officiales an & quatenus alios ſibi poſſint ſubſtituere? &c. &c.

Pars III hæc potiſſimum capita evolvit; quid Juris ſit circa bona naufragio amiſſa & rurſus extracta, quid Juris ſit circa theſauros, circa penſiones a Principe ad vitam conceſſas. Uberius dehinc ab Autore explanantur duæ ex Jure Feudali depromtæ materiæ de Jure Releviorum, & Revolutione Feudi ad Dominium. Relevium, quod ſub Laudemii nomine nobis magis cognitum, eſt penſio, quam vaſallus circa Feudi renovationem Domino exſolvit. In Feudis Neapolitanis hæc penſio ordinaria eſt, & continet dimidiam partem fructuum illius anni, quo vaſallus mortuus eſt. Circa quæ Feuda illud porro ſingulare occurrit, quod ob neglectam renovationem inveſtituræ vaſallus non amittat Feudum, ut id quidem Jure Longobardico Feudali conſtitutum; ſed Relevium in duplo præſtare tenetur. His ergo præſuppoſitis, quæſtiones non ineleganter ſurgunt *pag.59.* Si anno, quo moritur vaſallus, nihil fructuum percipitur ex fundo, an debeatur relevium & quale? *pag. 64.* Si hæres intra annum mortis Vaſalli reemit Feudum non ita pridem alienatum cum pacto de retrovendendo, an debeatur relevium? *pag.70.* In relevio an debeat fieri deductio Adohæ (ſeu donativi, der Præſent-Gelder) *pag.72.* An relevium poſſit exigi a tertio poſſeſſore, potiſſimum quando illud in duplo propter neglectam inveſtituram exſolvendum.

Pars

Digitized by Google

Pars IV & poſtrema tales titulos exhibet, qui ad Jus Publicum Hiſpanicum & ad ſtatum Regni Neapolitani ſeorſim pertinent. Aſſeritur quippe prolixe ſatis juſtitia tituli poſſeſſionis Regis Catholici in Regno Siciliæ circa Pharum. Inquiritur porro tum in Cameræ Regiæ Summariæ per regnum Neapolitanum conſtitutæ originem & ſingularem denominandi rationem; tum in officium Præſidentis ac Locumtenentis, eorumque immunitates & privilegia. His ad finem perductis mantiſſæ loco Reſponſa & Relationes nonnullæ ſubjiciuntur, quæ partim Latina, partim Italica lingua conſcriptæ ad illuſtrationem eorum, quæ in anterioribus partibus tradita ſunt, apprime pertinent.

THE ENGLISH HISTORICAL LIBRARY. PART II. &c.

h. e.

BIBLIOTHECÆ HISTORICÆ ANGLICANÆ PARS II, exhibens Catalogum plerorumque Hiſtoricorum Eccleſiaſticorum, cum Animadverſionibus Criticis in potiores, ac Præfatione, in qua primæ partis errata corriguntur, defectusque ſupplentur. Auctore GUILIELMO NICHOLSON A. M. *Archi-Diac. Carleolenſi.*

Londini apud Abelem Swalb, 1697. 8. plag. 18 ½.

EX quo primam partem Bibliothecæ hujus Hiſtoricæ Anglicanæ in Actis Menſ. Januar. 1697 Eruditorum conſpectui obtulimus, facile augurari licuit, fore quamplurimos, qui utiliſſimo inſtituto Cl. Auctoris capti, reliquos tomos, quorum ſpem injecerat, totis quinquatribus nobiſcum expeterent. Quandoquidem vero iidem paulo tardius, quam vota publica patiebantur, in oras noſtras advecti fuerint, proinde ſecundum hic loci enarrare ingratiis cogimur, tertii autem recenſum Actis anni 1700 vindicabimus.

Hanc itaque laboris ſui alteram partem præfatione muniendam exiſtimavit induſtrius ac de hiſtoria patria merentiſſimus Auctor, tum ut errores typothetarum in priori admiſſos expungeret, tum quoque ut nonnulla, quæ abſoluta ejuſdem impreſſione vel ipſemet obſervaverat, vel amici detexerant, Auctarii loco illi ſuperadderet. Ex ultimi generis curis quædam delibaſſe, haud ingratum fuerit. Pag. 16. lin. 7 adnotari jubet, Johannem Marsha-

mum, paucis abhinc annis demortuum, operoſum fuiſſe in concinnando Indice Hiſtorico omnium Angliæ oppidorum, quibus ad ſuprema Regni comitia ablegatos mittendi jus competat, opusque prelo aptum fratri ſuo Roberto Marshamo reliquiſſe. Deinde ad p. 81. lin. 2. monet, pleroſque Antiquitatum Britannicarum indagatores *Myrdhyno ap Morvryn* (quem a patria Caledonium, a propenſione vitam ſolitariam in ſylvis traducendi Sylveſtrem nominant) carmen quoddam, cui titulus *Avallenau* h. e. arbores pomiferæ, ac ipſius Domino *Gwendholen ap Keidio* in prælio Arderithenſi anno 577 cceiſo inſcriptum, communibus ſuffragiis adjudicare. Fragmenta ejus nuper a *Lhwyd* quodam reperta eſſe, qui originem cognominis Avallonii Poetæ impoſiti inde derivatam contendit; cujus opinio ſi veritati innitatur, putidæ fraudis convinci antiquos Monachos Glaſtonienſes, qui ſtudio vatem iſtum ſibi vindicandi, Arturi Regis ſepulchrum cœnobiumque ſuum in inſula Avallonia ſita eſſe finxerant. Ad p. 198 lin. 8. R. Bradei Hiſtoriam Anglicam Londini A. 1685 in fol. publicatam laudandam ſuſcipit, propterea quod omnium ſolidiſſime probaſſet, jura illa ac privilegia cæteraſque immunitates, quibus conterranei ſui tantopere glorientur, meræ conceſſioni & conniventiæ Regum natales ſuos debere; neque enim illorum violationem ad priſtina civilia bella commovenda ſubditis fomitem miniſtraſſe, ſed potius ipſos Normannos ſatietate ſervitiorum Vaſalliticorum tricarumque Feudalium nefarias ejusmodi turbas concitaſſe. Ubi vero ad p. 214 lin. 11 Hiſtoriæ Edoardi III Regis a Joſua Barneſio compilatæ meminit, parcior eſt in encomiis illi tribuendis, ejusque feſtinatam maturitatem obſtare autumat, quo minus e tanta rerum copia Lector deſideratos fructus percipere poſſit. Obſervat quoque ad pag. 220 lin 10 D. Johannem Herdum Hiſtoriam Angliæ Edoardo IV & V, Richardo III ac Henrico VII regnantibus Latino carmine condidiſſe, illamque a privatorum manibus adhuc teri. Hæc atque alia plurima minime contemnenda, quibus tamen prolixius immorari nolumus, ceu primi tomi ſupplementum Præfatio continet: ea autem, quæ ad accuratiorem notitiam Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ viam planam atque expeditam reddunt, ſeptem capitibus fuſe exponuntur. *Primum* ſiſtit Scriptores Eccleſiarum Britticarum poſt illatam

tam Evangelii lucem præ cæteris conſpicuos, e quibus jus *προεδρίας* Joſepho Arimathienſi ex Balæi mente aſſignandum foret, quippe quem exemplo Apoſtolorum invitatum varias epiſtolas ad Eccleſias Britannicas ſcripſiſſe, confidenter magis quam vere aſſeruit. Proximum ab hoc locum vulgo vendicant Lucio Regi, quem literis ad Eleutherium Papam miſſis, perſonas ſacris ordinibus ſpectabiles ſui ſubditorumque baptizandorum cauſa expetiiſſe ajunt. Verum totam hiſtoriolam lubrico talo inniti, Luciumque, utut epiſtolæ illius autor ſtatuatur, leges potius Romanorum civiles, quam præcepta fidei anhelaſſe, ex Eleutherii reſponſo Noſter patere aſſeverat; neque plus autoritatis mereri innuit Eluani librum de *origine Eccleſiæ Britanniæ*, ac Medvini *geſta Fugatii & Damiani in Britannia*, quos dicti Pontificis ablegatos fuiſſe tradunt. Ab his ſi diſceſſeris, neminem præter Auguſtinum Monachum res Eccleſiaſticas Britanniæ conſignaſſe reperias, cui tamen laus iſta quaſi invito atque ex pravo intellectu verborum Gulielmi Malmesburienſis obtruditur. Dixerat ille, ſe nonnulla quæ primam fundationem monaſterii Glaſſenburienſis tangerent, inveniſſe *apud ſanctum Auguſtinum Anglorum Apoſtolum*; non quod a S. Auguſtino memorata eſſent, ſed quod in bibliotheca ædis S. Auguſtini, quæ Cantuariæ eſt, ſcrutanti quædam ſeſe obtulerint; quemadmodum ſimilis phraſis occurrit in verbis ſequentibus, *apud Sanctum Edmundum*, quæ pariter de bibliotheca Edmundiburienſi ſunt accipienda. Non vulgare pretium e contra adjudicat ſcriptis Dinothi Abbatis Bangorienſis, quorum alterum *Defenſorium Juriſdictionis Sedis Menevenſis*, alterum *de conſervandis Britannorum Ritibus* inſcribitur, quæque ad retundendos conatus prædicti Auguſtini quam maxime pertinuerunt. Seriem monumentorum Eccleſiaſticorum hujus periodi claudit *Sanctum Graal*, ſive libellus Gallicus de miraculis Joſephi Arimathienſis ac vaſculo, in quo partem ſanguinis a Salvatore noſtro effuſi collectam olim monſtrarunt Glaſtonienſes; qua occaſione in etymologiam vocis *Saingreal* Autor prolixius inquirit. Inter recentiores autem, qui antiquitatibus Eccleſiarum Britticarum indagandis operam collocarunt, nominat R. Broughtonum, H. Spelmannum, Jac. Uſſerium Armachanum, Gul. Lloydium Aſſaphenſem, ac E. Stillingfleet Wigornienſem, quem in *Originibus* ſu-

is *Britannicis* ſummam judicii acrimoniam atque inexhauſtum eruditionis apparatum oſtentaſſe refert. Vitas Martyrum & Sanctorum iſtius ævi quod attinet, nemo inventus eſt qui conjunctim exhibuerit, præter Johannem Anglicum, cui Pitſeus librum *de Vitis Sanctorum Wallenſium* adſcribit, ac Ricemarchum quendam, autorem Martyrologii Brittici inter κειμήλια Cottoniana latitantis haud incertum. Separatim vero extare notat vitas & miracula S. Albani protomartyris, Columbæ, Davidis, Dubricii, Germani, Kentigerni, Lupi, Niniani, Patricii, Teliau, Urſulæ, Winefridæ, aliorumque qui Sanctorum dignatione cenſentur; e quibus Joh. Tynmouthenſis plurima excerpta in Sanctilogium Britanniæ conjecit, quod in epitomen redegit J. Capgrave Provincialis Auguſtinianorum, patrioque ſermone tandem dedit Caxtonius A. 1516, vel in eo altero nobilior exiſtimandus, quod majore fingendi audacia ad verſionis laborem ſeſe accinxerit.

In *Secundo* capite Autor noſter Hiſtoricos Eccleſiæ Anglo-Saxonicæ ab adventu Auguſtini Monachi ad invaſionem Normannorum usque inclytos conquirit. Cum autem Saxonum converſio in ea tempora inciderit, quibus literarum neglectus cum nimia ſuperſtitione jamjam invaluerat, ac Monachorum commenta longe lateque prædominabantur, hinc potiorem partem hiſtoriæ iſtius ætatis e vitis Sanctorum Anglicæ originis, tanquam margaritam e quisquiliis eruendam fore affirmat. Vix enim ſupereſſe credit narrationem illam, quam Auguſtinus de ſucceſſibus Apoſtolatus ſui in Cantio Papæ Gregorio exhibuiſſe fertur; unicum ergo Bedam Hiſtorici nomine cohoneſtari poſſe, atque ab ejus Hiſtoria Eccleſiaſtica Gentis Anglorum in V libros diviſa lucem in caligine eſſe mutuandam. Uſus autem fuit potiſſimum Chronicis Regum Angliæ ante tempora ſua conditis, adjutusque commercio literario, quod ipſi cum aliis in reliquis Heptarchiæ regnis intercedebat, generalem quandam Hiſtoriam Eccleſiarum Angliæ conſcripſit, ita tamen ut propagationem fidei Chriſtianæ in Northumbria omnium prolixiſſime enarraverit. In hoc tam laudabili inſtituto, illum a partium ſtudio animum non prorſus alienum, Saxonibus quidem amiciorem Britannis vero ſubinde iniquiorem prodidiſſe, multi affirmare non dubitant, quorum querelam nec Autor noſter repro-

reprobat. Interim veniam Bedæ concedendam eſſe declarat, quod miracula paulo ambiguæ veritatis narrationibus ſuis admiſcuit; feciſſe enim more ita poſtulante ac neceſſitate quadam adactum, quandoquidem iſtis temporibus nil fere ſaperet, niſi officiôſis hujusmodi figmentis probe fuiſſet conditum. Cæterum mature ſatis hoc opus lingua Latina elaboratum Paraphraſin Anglo-Saxonicam habuit, cujus autorem Ælfredum Regem Saxonum vulgo adſtruunt, ſuffragante etiam Hickeſio ſummo in ſcriptis hujus idiomatis judice. Ipſius autem Hiſtoriæ verſionem Anglicam Thomas Stapletonus Doctor Lovanienſis adornavit, cui tamen nimia in Eccleſiam ſuam propenſio ſinceri interpretis laudes quodammodo invidit. Richardus Lavinghamus Prior Conventus Carmelitarum Briſtolienſis, quem ſub finem ſeculi decimi quarti inclaruiſſe ferunt, Bedam in epitomen redegit, quam ſic auſpicatur: *Britannia cui quondam Albion* &c. Omnia denique, quæ in Venerabilis Viri collectionibus habentur veriſimilia vel pure Eccleſiaſtica, cum aliis hujus generis bonæ notæ reliquiis, Henricus Spelmannus, qui indefeſſæ ſuæ induſtriæ veræque pietati majorem longe famam quam equeſtribus natalibus debuit, in primum tomum Conciliorum compegit, qua in re operam Uſſerii aliorumque, quorum gratam mentionem fecit, maxime proficuam expertus eſt. Cum autem tantæ molis opus in humeros ſuos ſusceperit, minime mirum videri debet, ipſum in quibusdam gradu parum firmo ac titubante inceſſiſſe, cujus exemplum proſtat in iis, quæ attulit de *Oswaldeslaw*, quam vocem de conſtitutione Oswaldi de ejiciendis Clericis uxoratis & introducendis Monachis intellexerat, Autor noſter econtra certum territorium, quod *Centuriatum* ſive *Hundredum* Angli vocant, Eccleſiæ B. Oswaldi aſſignatum ſignificare probat. Suadet nihilo ſecius atque impatienter exoptat, uti laudata Concilia e collectionibus Junianis ac Somnerianis locupletata denuo prælo ſubjiciantur. Cum vero hæc quoque Epocha peculiarem Sanctorum ſeriem numeret, hinc ad vitas eorum indigitandas mox digreditur, ac præter Egwinum Wigornienſem, Osbertum Clarentium, Henricum Huntingdonium aliosque, quibus variorum vitas ſimul exhibere volupe fuit, duos libros Cottoniani muſei Saxonica lingua conſcriptos præprimis commendat, alterum quidem Ælfricum, alterum

terum anonymum quendam autorem habentem. Proprios Biographos nacti ſunt Aldhelmus, Auguſtinus, Cedda, Cuthbertus, Dunſtanus, Edmundus, Elphegus, Ethelbertus, Ethelreda, Frideswida, Georgius, Guthlacus, Johannes Beverleienſis, Marcellinus Neotus, Oswaldus, Swithunus, Wilfridus & Wulſtanus, qui ubi vel editi reperiantur, vel inter bibliothecarum tam publicarum quam privatarum anecdota diliteſcant, prolixe recenſentur.

Tertium caput Scriptores celebriores ab appulſu Normannorum usque ad tempus Reformationis ſibi vendicat, in cujus limine Autor ſtatim meminit, atroces illas lites, regnante Stephano inter Archipræſulem Cantuarienſem atque Epiſcopum Vintonienſem agitatas, Juri Canonico & Appellationibus Romam verſus januam primitus in Anglia aperuiſſe, Clerumque in tantæ exiſtimationis culmine ſubito collocaſſe, ut ſine ejusdem concurſu nihil plane ſive in aula, ſive in bello expediri poſſe creditum fuerit; adeoque mirandum non eſſe, ſi poſt illam ætatem Hiſtoria patria Clericorum altercationibus rebusque mere Eccleſiaſticis ſcatere deprehendatur. Primo loco nominat Odericum Vitalem, cujus opus inter Normannicos Scriptores Pariſiis A. 1619 excuſos diu comparuit, atque in anno 1121 deſinit; ſed duplicis culpæ reum conſtituit, utpote qui in amicorum encomiis hoſtiumque vituperiis non modo limites exceſſerit, verum etiam res magni momenti per tranſennam quaſi pertractaverit, poſtquam nugis ad Lectorum nauſeam inhæſiſſet. Richardi Plutonis Monachi Cantuarienſis Hiſtoriam Eccleſiaſticam Richardo Duci Neuſtriæ inſcriptam diſparuiſſe *quidem ait*, cujus tamen jacturam non ambigit, quin reſarciant affatim Annales Burtonenſes, qui cum aliis Hiſtoricis Anglicis typis Oxonienſibus A. 1684 debentur, atque ob ſelectarum rerum ubertatem fidemque inſtrumentorum, haud proletaria lectione digni exiſtimandi ſunt. Quæ vero iisdem adhuc deeſſe queunt, ſupplere aſſerit *Provinciale* Linwoodi, quod Canonum & Conſtitutionum Eccleſiaſticarum, ſub XIV Archi Epiſcopis Cantuarienſibus, ſpatio ducentorum circiter annorum promulgatarum, atque ad formam Decretalium ſub certis Rubricis, adjecta ubique Autoris Gloſſa, relatarum farraginem ampliſſimam continet, & poſt varias editiones tandem Oxonii A. 1679 emendatius, plurimisque novis Canonibus Staf-

Staffordi ac Warhami auctius in lucem prodiit. Hujus defectibus ſuccurrere autumat ſupra laudati Spelmanni Conciliorum Anglicanorum Volumen ſecundum, quod ab ipſo rude atque imperfectum relictum Wilhelmi Dugdalei viri celeberrimæ famæ curas exercuit, ſed vel librariorum vel typothetarum ſupina negligentia tam miſere deformatum proſtat, ut novam ejus impreſſionem, quandoquidem Somnerus ſpongiæ Criticæ jamjam ſubjecit, non injuria quis expetiverit. Quid de Harpersfieldi, Parſonis, Smithi, Alfordi ac Creſſii, (quos emiſſarios Romanæ Sedis vocat, ad hoc quippe deſtinatos, ut Anglos ad recens excuſſam obedientiam reducere conarentur) ſtatuendum ſit, ſigillatim Autor perſcrutatur. Tandem ad indicandas vitas Anſelmi, Edmundi, Gilberti, Goodrici, Hughii, Remigii, Richardi Wychenſis, Roberti, Thomæ Beketti, quibus radiatum nimbum iſta ætas detulit, ſe delabi patitur, ac recenſitis ſedecim ſcriptoribus, qui in ultimi vita ac miraculis conſignandis unice deſudarunt, Richardum Jameſium inducit, qui ſolus omnium priorum conatibus illudere & *Decanoniſationem Thomæ Cantuarienſis* elucubrare ſuſtinuit, quam ipſam ab Oxonienſibus ineditam cuſtodiri affirmat.

In Capite IV Hiſtorias Anglicanæ Reformatæ Eccleſiæ usque ad obitum Eliſabethæ Reginæ examinat, illarumque agmen ducere ait eam, quam Johannes Foxius Præbendarius Sarisburienſis, A. 1587 Londini demortuus, Latino idiomate in gratiam exterorum primitus conſcripſit, poſtmodum vero, ubi varias editiones habuiſſet, tribus tandem voluminibus in fol. Anglice, pulcherrimis figuris æneis ornatam, Londinenſes typi A. 1684 reiterarunt. Docet autem ejusdem autorem in eo operam unice conſumſiſſe, ut adverſariorum aſperitatem ac corruptos mores ab una parte; ab altera vero Reformatorum conſtantiam ac patientiam in ſubeundis ſuppliciis orbi exponeret, adeoque Parſonis & Harpsfieldi ſtylos contra ſe armaſſe. Quin & nonnullis Pontificiorum hoc pacto anſa fuit præbita Reformatos nimiæ ſævitiæ coarguendi, ac ſuorum martyria jactandi, e quorum tribu hic perluſtrata memorare liceat Thomam Worthingtonium, qui libellum edidit inſcriptum: *Catalogus Martyrum pro Religione Catholica in Anglia occiſorum ab anno 1570 ad annum 1612*; brevem quidem illum, ſed vel eo nomine legendum, quod Seminariorum Anglicorum trans mare

con-

conditorum ſtatum atque incrementa enarret. Majorem ſtrepitum effecit Nicolai Sanderi, Profeſſoris quondam Juris Canonici in Academia Oxonienſi, dein Nuncii Pontificii in Hibernia, liber *de Origine & Progreſſu Schiſmatis Anglicani*, adauctus poſtea ab Edv. Rishton, in quo Eliſabetham Reginam atrocibus calumniis oneravit. Cum autem ea vivente nemini integrum fuerit iſtud ſcriptum refutatione quadam comprimere, ſpe nimirum concepta fore, ut tam putida figmenta citius evaneſcerent, inde tantum autoritatis ſuffragiique tulit, ut & Gallico & Hetruſco ſermone comparuerit, quod tamen rurſus amiſiſſe Autor confidit, ex quo Burnetus illud ad cenſoriam virgulam revocavit. Præter Twiſdeni Vindicias Eccleſiæ Anglicanæ ratione Schiſmatis, nec non Spelmanni apparatus indigeſtos ad tertium Volumen Conciliorum elaborandum, Th. Fulleri quoque ac P. Heylini labores ventilat, eorum defectus exacte notat, tandemque Reverendiſſimi Gilberti Burneti, qui Cathedræ Sarisburienſi ſumma cum laude præeſt, Hiſtoriam Reformationis duobus tomis comprehenſam ab eloquii gravitate, rerum pondere, induſtriaque in colligendis inſtrumentis plane admiranda deprædicat, illamque, quicquid demum Varillaſius, le Grand, Lowth, ac perſonatus quidam Harmer obſtrepere conati fuerint, abſolutiſſimam pronunciat. Præclare quoque ſentit de ejusdem Synopſi; nec minus monumenta illa, quæ Archi-Præſulem Cranmerum concernunt, atque a Strypio nuper publicata fuere, ſuas laudes, ubi ab editoris immodico pruritu res heterogeneas infarciendi receſſeris, utique ſibi vindicare putat, quippe quæ multa abſtruſa atque incognita in lucem protraxerint.

In Capite *quinto* Autor Hiſtorias generales Epiſcoporum & Cathedralium Eccleſiarum oculo non fugitivo percurrit, adductisque iis, qui vel Britannicorum, vel Saxonum, vel proximioris ævi Præſulum vitas expoſuiſſe aſſeruntur, publicum autem conſpectum nondum ſubierunt, Franciſci Godwini Commentarium de Præſulibus Latine editum recenſet, quem, licet ob ſermonis puritatem alias commendet, impudentiſſimi tamen plagii creberrimæque in rebus Chronologicis ceſpitationis reum inſimulat, adeoque Whartoni Angliam Sacram, nec non Athenas Oxonienſes Woodii multis illum paraſangis ſuperare contendit, integramque hiſtoriam Epi-

ſcopa-

ſcopalem, ſi cum Cottonianis & Bodlejanis reliquiis jungantur, inde parari poſſe, modo idonei architecti copia detur. Hac occaſione Lectorem inſtruendum arbitratur de invectivis ac libellis diffamatoriis, quibus aliqui Epiſcoporum ordinem famamque dilacerarunt; ſed multo operoſior eſt in referendis Scriptoribus ſingulorum Præſulatuum, juxta alphabeticum ordinem locatorum, ubi tam editos quam ineditos diſtincte memorat, vel quo fati genere perierint enarrat; præcipue autem Carleolenſis Eccleſiæ calamitatem conqueritur, quæ continuis Scotorum invaſionibus olim expoſita, ultimisque motibus quoque agitata, omnium fere regiſtrorum aliarumque chartarum jacturam fecerit. Abſoluto itaque hoc penſo, Autor noſter in capite *ſexto* illis Scriptoribus enumerandis, qui vitas quorundam duntaxat Præſulum ac virorum meritis in Eccleſiam illuſtrium poſteritati reliquerunt, unice inſiſtit. Lubentiſſime equidem largitur, Epiſcoporum nomina recentioris ætatis ſanctorum Catalogo aut Faſtis inſerta minime legi, prout illud ævum, quod invaſionem Normannorum præceſſit, talium oppido quam fuit fertile; ſinceram attamen probitatem ac ſingularem in rebus gerendis prudentiam eadem in fulgida celebritatis luce conſtituiſſe. Exorſus autem ab Archi-Epiſcopis Cantuarienſibus, qui tanquam Papæ alterius Orbis Britannicas Eccleſias moderati ſunt, eorum vitas, modo accuratos ſcriptores habuerint, potiorem hiſtoriæ Eccleſiaſticæ partem ſuppeditare judicat. Verum enim vero hic perpaucas ſupereſſe non immerito dolet, Simonis ſcil. Sudburii vitam a Guliel. Charthamo; Henrici Chichelei ab Art. Duckio; Johannis Mortoni a Buddeno expoſitam. Quæ Parkeri conſecrationem reſpiciunt, Franciſc. Wilſonum & Bramhalum promachos habuerunt, qui phantaſtica adverſariorum figmenta maſcule diſſiparunt. Whitgiffti conflictus cum Non-Conformiſtis, prout vocant, a Georgio Paulo celebrantur. Inter Præſules autem Metropolitanæ ſedis, quæ Eboraci eſt, natalium virtutumque ſplendore promeruiſſe refert Godfredum Plantagenetum, filium naturalem Henrici II, ut Gyraldi Cambrenſis; Richardum Scroopium, ut Clementis Maydeſtonii; Wolſeum Cardinalem, ut Cavendishii aliorumque ſcriptis nobilitarentur. Poſthinc Epiſcoporum ac Clericorum inferioris ſubſellii vitas prolixo agmine oſtentat, e quibus

Gulielmi Pateni, cui Waynfleti agnomen fuit, Wintonienſis Eccleſiæ Præſulis, a laudato Buddeno; Bernardi Gilpini Rectoris Houghtonienſis, ab ejus diſcipulo Georgio Carltonio Epiſcopo Chicheſtrienſi contextam docet, ac poſteriorem inprimis ob puritatem Latini ſermonis extollit.

Caput *ſeptimum* de Hiſtoriis, Chronicis ac Tabulariis Monaſteriorum Angliæ inſcribitur, in quo Autor monachalis induſtriæ encomiaſten agit, quippe cui accepta referenda ſit integrior notitia Genealogiarum Nobilium Familiarum, Infeudationum terrarum, Conſuetudinum ac Statutorum localium, Feudationum ac Dotationum Eccleſiarum aliarumque rerum, quæ, ſi illa defeciſſet, ſpiſſa caligine obvoluta conſpicerentur. Inde quoque eveniſſe ait, ut illæ Eccleſiæ Cathedrales, quibus Monachi olim poſſeſſores obtigerunt, ſuam hiſtoriam cæteris longe perfectiorem legant. Extare autem alicubi meminit narrationem de Benedictinis a tempore Edgari Regis usque ad Normannorum irruptionem, ſicque prima incunabula iſtius Ordinis in Anglia detegere. Exiſtimat enim, primos Monachos Saxones ignoraſſe plane regulam S. Benedicti, & ſub diſciplina potius vixiſſe inducta ex Hibernia, diverſiſſima plane ab ea cujus S. Dunſtanus autor fuit. Sub Normannorum vero regimine multi de Monaſteriis ex profeſſo egerunt, quorum tamen opera vel diſparuerunt prorſus, vel in chartophylaciis adhuc reconduntur; qua ſorte in Collegio S. Benedicti Cantabrigiæ adhuc fruitur illud Gul. Buttoneri ſive Buttonii de Civitatibus, Monaſteriis, Abbatiis, deque longitudine & latitudine eorum. Verum omnium Ordinum, quotquot in Angliam unquam admiſſi fuerunt, monumenta atque indices, qui quidem interitum effugerunt, Dugdalei & Dodsworthi adunata ſedulitas in Monaſticon Anglicanum tribus voluminibus digeſtum conjecit; quod cum mole ſua quodammodo laborare viſum fuerit, Cl. Tannerus ſe invitari paſſus eſt, ut Notitiam Monaſticam, quæ breviarii vicem ſuppleret, inde concinnaret, in qua tamen multa noviter detecta addidit, ac Lectori, penes quem deliteſcant, indicium fecit. Qui vero anguſtioribus terminis ſeſe continuerunt, peculiares quorundam Ordinum, inprimis Benedictinorum, Ciſtercienſium, Canonicorum Regula-

gularium, Minorum, & Carmelitarum hiſtorias ſeparatim moliti, exacte quoque ab Autore recenſentur.

In capite *octavo* æqua lance expenduntur Academiarum Hiſtoriæ, & Catalogi eorum, qui libris ſcriptis inibi inclaruerunt. In primordio autem ſalſe perſtringendum ſibi ſumit inficetum calorem Antiquariorum utriusque Univerſitatis, qui ut natales ſuarum nutricum ab antiquiſſimis ſeculis accerſere poſſent, licentiam quævis comminiſcendi, inſipidisque Declamationibus atque Apologiis ſeſe mutuo proſcindendi, quaſi præconis vox apertum bellum indixiſſet, ſibi datam crediderunt; quorum tamen inſulſiſſima commenta cum nemo cordatus concoquere queat, media via tutius incedere eos, qui Bladudem Regem primæ Univerſitatis Stanfordienſis fundatorem, indeque colonias quaſi Oxonium & Cantabrigiam deductas fuiſſe opinantur. Qui ſepoſito partium ſtudio ambarum Academiarum origines modeſte inveſtigandas ſuſcepit Joh. Roſſius, Hiſtoriæ ſuæ de Regibus Angliæ tale quid admiſcuit, & Lelando judice peculiarem libellum hac de re conſcripſit, qui & ipſe de Academiis Britannicis Commentarium prælo paratum habuit, æmulumque Joh. Pitſeum nactus eſt. In eadem quoque palæſtra Robertus Harius, Joh. Stowius, ac Robertus Burhilus ſeſe exercitaſſe dignoſcuntur. Diverſiſſimum tamen inſtitutum plurimis cordi fuiſſe, eosque, cum ſorores rivales libido de ſenioratu inter ſe digladiandi inceſſeret, alterutrius caſtra potius ſequi maluiſſe, iſtaque ratione omnia veteris ævi monumenta ad probandam Academiarum ætatem inſervientia impenſius conquirere, ſtudiumque domeſticarum antiquitatum conterraneis ſuis inſtillare cœpiſſe, Autor ediſſerit. Quod enim Oxonienſes in præſenti voluminibus viginti & uno, quæ farraginem Manuſcriptorum pro vetuſtate ſua militantium continent, gloriari queant, fructibus belli hujus literarii annumerandum eſſe; omnium vero maxime authenticam reputari famoſam illam Hiſtoriolam Oxonienſem unicæ tantum pagellæ in octavo, ut vocant, inſcriptam, cujus ſumma eſt, Brittones Academiam condidiſſe Grekeladii, eandemque Saxones poſtea Oxonium promoviſſe. Ex hiſce fontibus palmaria argumenta hauſiſſe cenſendi ſunt Thomas Key, Brian Twine, Leonardus Hutton, Fulmannus

nus aliique, qui almæ ſuæ matris dignitatem ac præcellentiam magna animi contentione ſtabilitum iverunt, quibusque contribules adjunxeris Iſaacum Waakium & Albericum Gentilem; quorum ille Regem Platonicum occaſione adventus Regis Jacobi I, ejusque receptionis in Univerſitate Oxonienſi, hic laudes Pariſinæ atque Oxonienſis Univerſitatis in lucem emiſit. Sed nulli potiori jure laurea debebitur, quam Antonio Wood, qui priores in eodem ſtadio ſecum currentes non modo æquavit, verum etiam longiſſimo intervallo poſt ſe reliquit in Hiſtoria & Antiquitatibus Univerſitatis Oxonienſis. Lingua equidem vernacula hoc opus elaboraverat; poſtquam vero Curatores Typographei Sheldoniani nonnullorum operas conduxiſſent, qui in Latinam converterent, de pravo verborum ſuorum intellectu ac perverſa immutatione graviter conqueri habuit. Quod ad Cantabrigienſem Univerſitatem attinet, & hæc quoque Hiſtoriola ſua non deſtituitur, cujus tenorem hunc eſſe ferunt: Gurguntium Regem plagas Britanniæ Orientales Cantabro, natione Hiſpano, tradidiſſe, qui Athenis, ubi ſtudiorum forte cauſa olim vixerat, Anaximandrum atque Anaxagoram veteres ſuos ſodales Cantabrigiam evocaverit, ut ibidem Philoſophiam docerent. Eandem autem eſſe hanc cum *Hiſtoria Cantabrigis*, cujus Nicolaus Cantelupus e Wallia oriundus & Prior Camelitarum Northamptoniæ, A. 1441 mortuus, autor aſſeritur, Uſſerio perſuaſum fuit. Cæterum Johannes Cajus Archiater Mariæ Reginæ, vir ingentis doctrinæ & Collegii cognominis fundator munificentiſſimus, de antiquitate Cantabrigienſis Academiæ duos libros divulgavit, in quibus nutricis ſuæ venerandam canitiem ab Arturo & Cadwalladero Regibus non ſolum deducere, verum etiam Oxonienſium ſplendorem opinione hominum inveteratum convellere ſategit. Ampliora adhuc meditatus eſſe videtur, ſed quæ in vulgus haud exierunt, & Cottonianam gazam fortaſſe locupletarunt. Quamvis autem ad ſimile quid audendum plures ingenii vires intenderint, eos tamen omnes, cum reliquis ſuæ partis aſſeclis, otium ſuum longe utilius impenſuros fuiſſe Autor noſter judicat, ſi repudiato furore eriſtico, Virorum literarum cultura celebrium, quos utraque Univerſitas produxit, catalogos concinnaſſent, ac perennem eorum memoriam ad poſteros propagando, exteris inprimis indicaſ-

caſſent, tot collegiorum alumnos liberalitate ſuorum Mecænatum digniſſimos extitiſſe, atque eruditorum copia Angliam ſemper affluxiſſe. Sed pauci admodum huic penſo invigilaſſe leguntur. Primum, qui Hiſtoriam Scriptorum Angliæ molitus fuerit, Autor laudat Joh. Boſtonium Monachum Edmundiburienſem A. D. 1410, a quo proximum nominat Lelandum, inde Balæum, poſt Pitſeum locat, quorum alter alterius ſcrinia expilavit, omnes vero a Boſtonio ſua mutuati ſunt. Pulchre ſatis atque exacte duorum ſeculorum Scriptores recenſuit ſupra commendatus *A. Wood* in Athenis Oxonienſibus ante hos octo vel novem annos foras emiſſis, cujus veſtigiis cum Autor Doctiſſimum *Tannerum* ſumma diligentia inhærere Lectori denunciet, hanc partem Hiſtoriæ Literariæ Anglicanæ olim conſummatiſſimam fore, confidentius auguramur.

RICHARD BAXTERS NARRATIVE OF THE MOST MEmorable Paſſages of bu Life and Times.

i. e.

RICHARDI BAXTERI RECENSUS MEMORABILIUM VITÆ ſuæ, rerumque ejus tempore geſtarum. E MSCR. Baxteriano edidit MATTHÆUS SYLVESTER.

Londini apud Th. Parkhurſt, J. Robinſon &c. 1696. in fol. Alph. 4, pl. 13.

MAgnum eſt Richardi Baxteri nomen, & ob aſcetica præprimis, quæ innumera fere ab eo edita, & alibi quoque non ſine adplauſu excepta fuere, ſcripta celeberrimum. Is Vitam ſuam, non integram licet, variam tamen & multiplici fortunæ luſu inſignem ipſe concinnavit: & ea ſimul, quæ vel ipſe vidit, aut quorum pars magna fuit, ſed inſtar rhapſodiæ compilata, ab A. 1615 ad Annum 1684 præſenti volumine comprehendit. Ipſum vero librum duabus partibus abſolutum Henrico Ashuſtio dedicavit Matthæus Sylveſter, Baxteri in præconio Evangelii Collega, quemque a Baxtero & Boyleo ultimæ voluntatis executioni deſtinatum, ob candorem incredibilem, fuiſſe memorat. Præmiſſa eſt Concio ab eodem Sylveſtro ad II. Reg. II, 14. in funere Baxteri habita, cujus ex hac vita deceſſus in VIII diem Decembris, A. 1691, horam 4 matutinam, diem.

Præf. b. 2.

diemque Martis, quam excelſam ſibi diem prædixerat, incidit. Videas in ea oratione de τῶν LXX ἀπφω erudite diſquiri; laudari item Baxterum ab abſtinentia, vita undique in exemplum compoſita, parſimonia temporis, beneficentia, quod cumulatim, non denariatim dederit; patientia in perſequutionibus, exquiſitiſſimis etiam corpuſculi doloribus, ubi ut valeret, rogatus reſponderit, *rectius ſane, quam mereor; imo optime; doleat caro, vincat modo ſpiritus.* Sæpe etiam dierum aliquot ſeceſſus quæſiviſſe narratur, ut æternitati vacaret, & ad beatam ſe ἀνάλυσιν pararet. Carceres ſuſtinuit haud unos: ſemel, quum Paraphraſin Notasque in N. T. evulgaſſet: alibi, quod conventicula celebraſſe diceretur, A. 1669 XI Junii carceri per ſemeſtre integrum mancipatus fuit: tandem &, ob privatum Verbi præconium, in famoſum Londinenſem carcerem, qui nonniſi furibus homicidisque patere alias ſolet, miſſus, Divina tamen, quod gratus prædicat, ope, & eorum, quorum no-
P. II, 60. mina recenſet, beneficentia refocillatus. Staturæ fuit longioris,
Præf. p. 16. ſed corpore macilento & haud parum inclinato; vultu ad gravitatem, humanitate temperatam compoſito; oculis micantibus, ſermone diſtincto, & a fuco plane omni alieno. Magnus regundorum affectuum artifex, & eorum quæ dicere intereſſet, accuratus penſitator: extemporaneus tamen, ubi neceſſitas exigeret, ad populum orator, ut qui hoc inprimis ad Eccleſiæ Miniſtrum requiri noverat, ut firmum atque cohærentem Theologiæ typum animo inſcriptum teneat: humilitatis item exemplum in eo ſingulare, quod oblatam a Carolo II ad altiora promotionem ſponte recuſaverit.

Singulis diebus Solis ac Jovis conciones habuit in ædibus Carthuſiano nomine inſignibus; donec ob calculi nimios dolores, infirmitatemque corporis, domi ſuæ detentus, libero auditoribus aditu conceſſo, Scripturas quotidie explicavit, nemine prohibente, Act. XXVIII. 30. Placide autem eo, quem jam diximus, die obiit, editis inter alia pro Civitate Londinenſi ſuſpiriis: *Miſerere o Domine:*
p. 16. *Miſerere, Miſerere ignorantiæ hujus miſeræ Civitatis.* Ad Sylveſtrum vero ſuum hæc fuere ejus ultima: *Doceat Te Dominus artem moriendi. Hoc voveo, hoc precor.*

Cæterum multa Eruditis hoc ipſo in opere obventura exiſtima-

ſtimamus, quæ eximiæ ſunt frugis: plura tamen, quæ ad inteſtinas alibique jam fuſe deſcriptas Anglorum, quoad Eccleſiæ regimen, lites attinent. Ita memorabile eſt Caroli II R. Mandatum ad Archiepiſcopum Eboracenſem D. Frewenum nec non alios XII Epiſcopos ex una parte, ex altera vero ad Baxterum & ſocios, ut collationem de Libro Communium, ut vocant, Precum (*of Common-Prayers*) utrinque inſtituant: cui quidem mandato ita Epiſcopi paruere, ut loco adſignato convenerint, a Presbyterianis primo omnium rationes diſſenſus audire deſiderarint, negantes ſe quidquam ante dicturos, quum non ipſi, ſed Presbyteriani conventum flagitaverint. Addit, ſe Fratribus ſuis Presbyterianis dixiſſe, non aſſentiri ſe illorum ſententiæ poſſe, quaſi liber iſte idololatricus eſſet, aut ad Papiſmum manuduceret; nec ſe quidquam in eo deſiderare, *niſi quod male ſit ordinatus*, nec omnia ad cultum Dei neceſſaria contineat. Mirum, quod inter alia Presbyterianorum nonnulli ter repetitas in Litania voces, *Kyrie eleiſon*, tautologicas eſſe dixerint. Multum quoque a ſuis pati neceſſe habuit Baxterus, ob *aſſertam Redemptionem univerſalem*: itaque injurias recenſet, queis a Piercio fuerit affectus. Monet quoque, ſe belli inteſtini tempore, cohorti Wallejanæ in militia Cromwellii ſacrorum Miniſtrum fuiſſe datum: coram Cromwello, jam Protectore, unam habuiſſe concionem ad 1. Cor. I, 10. ab quo & accerſitus, deque libertate conſcientiæ ſententiam dicere juſſus fuerit. Cromwellium, primo Capitaneum, neminem inter milites ſuos admiſiſſe, niſi quos vitæ probitas morumque innocentia commendaſſet: itaque neminem ab ipſo aut militibus ejus læſum, quippe qui ſe non pecuniæ, ſed patriæ defendendæ cauſſa bellare dixerint. Sparſam mox de eorum pietate ac fortitudine famam id effeciſſe, ut provinciæ tum unitæ Cromwellum ſibi ducem flagitaverint, militumque numerus, qui intra centum ſe hactenus continuerat, in bis mille, eosque pariter ſelectiſſimos & probiſſimos quosque, excreverit. Cromwelli bonam initio intentionem fuiſſe, tueri probos & publicam promovere ſalutem, ſed non abſque proprii commodi aut gloriæ ambitu.

[Margin: P. I, p. 305. — 307. — 308. — P. II. p. 206. — 52. — P. I. 98.]

Ubi prætermittendum forſan haud eſt, quod *Sylveſter* de Cromwello memorat, ipſum Regni a Papatu & ſervitute præſervatio- [Margin: Præfat.]

vatio-

vationem factis ſuis prætexuiſſe: multa ſe de Protectoris & totius familiæ ejus pietate, ſtrictoque ac exacto vitæ genere, de odio adverſus improbitatem ac diſſolutos præcipue mores audiviſſe: quod quidem ipſum vivendi genus *poſteri ejus* inter *Britannos hodie ſuperſtites* egregie exprimant.

P. II, 61. Anno 1669 Baxterus libellum ſcripſit Rationum pro Religione Chriſtiana, quod Gaſſendi & Hobbeſii Philoſophiam late ſerpere videret: quam ipſam ob cauſam quoque eidem Appendi-
62. cem de Immortalitate Animæ adjunxit. Cauſſam item retractati a
72. ſe libri Aphoriſmorum Politicorum recenſet, quæ fere una fuit, quod tantos ob eundem inſultus ſuſtinere, & experiri ſuo damno coactus fuerit, *melius eſſe Theologo, non immiſcere ſe negotiis ſtatus*
75, 76. *aut politicæ*, ſed Divino unice proviſui hæc talia commendare. Anno 1670 a Comite Lauderdalio vocatus eſt in Scotiam, optione data eligendi vel epiſcopatum, vel academicam functionem, vel aliud in Eccleſia munus. Noſter vero diverſis motus rationibus, Angliam deſerere noluit, eo uno ſe contentum fore profeſſus, ſi carcerum metu liberatus, Comitis auctoritate liberam in Anglia concionandi facultatem obtineret.

II, 76. Multa etiam de Vaniſtis, ab Henrico Vaneſio dictis, (quo de id memorat, ipſum reducto jam ad patrium imperium Carolo II, coram Parlamento cauſſam Cromwellii animoſe dixiſſe, & magno mox animo ſupplicium ſuſtinuiſſe, ut pronunciet Baxterus, neminem majore conſtantia aut hilariore vultu mortem adire poſ-
76 ſe) multa de Quærentibus & Ranteris, de Quakeris & Bohemiſtis
77 paſſim inſpergit. Eſt & lectu non indigna ejus collatio cum Jac. Uſſerio, Epiſcoporum placidiſſimo, de regimine Eccleſiaſtico tem-
II, 187, perando: itemque Epiſtola Baxteri ad Com. Orery de generali o-
107. mnium Proteſtantium unione adverſus Papatum. In quo tamen negotio, præter alios, & Stillingfleetum nactus eſt adverſarium, qui vulgatis contra Baxterum ſcriptis eum ſchiſmaticum & ſeparatiſtam
188. eſſe contendit. Obiter ibidem monet, ſe novercam habuiſſe, an-
II. 189 nos prope centum natam, ſuis in ædibus mortuam: ſocrum autem ſuam pientiſſimam ætatis annum XC attigiſſe. Recenſentur & va-
I, 107 ria Auctoris ſcripta, Aphoriſmi de Juſtificatione & de Fœderibus:
I. 108. de Quiete æterna: de Baptiſmo infantum e S. Scripturis demon-
I 108. ſtrato:

ſtrato: Vera Methodus ad pacem conſcientiæ: de Perſeverantia fi- I. 108.
delium: Confeſſio Fidei: Directiones ad Reformationem Eccle- I. 109.
ſiæ: de Catholica Unitate: de Religione Grotiana adverſus Pier- I. 111.
cium: Diſputationes quinque de Jure Sacramentorum: Gildas Sal- I. 113.
vianus, ſeu Paſtor reformatus: Catechiſmus Quakerianus, de ab- I. 116.
negatione ſui: Clavis Catholicorum: Diſputationes quinque de
Regimine Eccleſiaſtico: de Republica Sancta: Diſputatio de uni- I. 118.
verſali Redemptione, *contra Calvinum & Bezam*: Hiſtoria Concili-
orum: Liber familiis pauperum inſcriptus, qui & Germanice I. 123.
prodiit: de Catechiſatione domeſtica, & complura alia. Adjectæ III. 181.
ſunt Epiſtolæ nonnullæ ad Baxterum, quas inter eminent Amyraldi- II. 442.
anæ, itemque a Jo. Solicoffero, Eccleſiaſte Sangallenſi in Helvetia, 444.
literæ, ubi varia de Regimine Epiſcopali notatu non indigna legun-
tur.

A CONFERENCE WITH A THEIST &c.

h. e.

COLLATIONIS CUM THEISTA PARS III, IN QUA 1. Antiqua de Servatore noſtro vaticinia, 2. Chriſti atque Apoſtolorum vitæ & actiones, 3. Religionis Chriſtianæ capita ab accuſationibus Infidelium vindicantur, auctore GULIELMO NICHOLLS, S. Th. D.

Londini apud Saunders & Thom. Bennet, 1698. 8. Pl. 21.

POſtquam primam hujus operis partem in Actis noſtris A. 1696,
p. 537. ſeqq. alteram vero A. 1697 p. 367, ſeqq. recenſuimus,
tertiam nunc quoque exhibemus, in qua omnem Philologi atque
Credentii diſceptationem tribus potiſſimum capitibus contineri,
vel ex ipſo titulo ſtatim elucet. Primum ſcilicet Philologus, qui
contra veram religionem diſputat, ſacræque Scripturæ auctoritatem p. 6.
infringere conatur, Veteris Teſtamenti de Meſſia prædictiones in
Chriſtum nequaquam quadrare, adeoque inepte a Novi Teſtamen-
ti Scriptoribus ad eum adplicari adſerit, ſuamque ſententiam ex va-
riis Scripturæ locis, inprimis autem ex Gen. 3. 15. Num. 24. 17. Gen. 7.
49. 10. Jeſ. 7. 14. Jerem. 31. 15. Hoſ. 11. 1. nec non ex Pſalmis, 2. 22. &
72. probare nititur. Verum reſpondet Credentius Philologo, & 10.

Digitized by Google

tum generatim circa prædictiones de Chriſto aliqua monet, tum
26. ſingula ab adverſario prolata dicta gravibus argumentis vindicat;
quæ tamen omnia ob inſtituti noſtri rationem, ſtudiumque brevi-
tatis, referre prohibemur. Cum autem exin Philologus Creden-
tio nondum concedere velit, ſed potius clariora vaticinia expoſcat,
84. omnes hic de Gentilium vocatione vaticinationes Chriſti tempore
completas urget, easque a Divino inſtinctu profectas eſſe vel exin-
de confirmat, quod Prophetæ e Judæorum gente oriundi, qui aver-
ſiſſimo animo a Gentilibus erant, his toties ſummam felicitatem,
quæ nunc etiam ſubſecuta ſit, annunciaverint. Nec vero, quod
Philologus objicit, Vates iſtos ſolum conjecturas feciſſe, prædicta-
89. que non niſi fortuito eveniſſe, ex temporum, quibus illi vixerunt,
diverſitate, ipſiusque rei, quæ Judæis incredibilis plane erat, natu-
90. ra demonſtrat, ac deinde inprimis loca ex Haggai c. 2. v. 7. Malach.
3. v. 1. Jeſaiæ 52 & 53. Danielis 2. 7. 8 & 9. Michæ 5. v. 2. accurate ex-
plicat, atque Credentio opponit. Ille autem dum quærit, cur De-
us, ſi homines de adventu Chriſti certos reddere voluiſſet, non
118. clare atque diſtincte de eodem eos inſtruxerit, quod Divinæ ſim-
plicitati atque veritati maxime conveniens fuiſſe ait, ſed potius æ-
nigmatibus fere atque oraculis uſus fuerit: Credentius fidem po-
tius ex voluntate, quam intellectu profluere; Deum homines non ad
fidem cogere; ſummæ pietatis eſſe, in iſtis Dei promiſſionibus re-
cumbere oſtendit, tandemque neceſſe fuiſſe demonſtrat, ut vatici-
nationes illæ ante impletionem paulum obſcuritatis haberent.

120. Igitur Philologus ſecundo vitam atque actiones Chriſti ac
Apoſtolorum exagitans, inprimis circa natales Servatoris noſtri
122. plurima profert, Celſi apud Origenem lib. I veſtigiis fere inhæ-
rens; quæ cum blaſphema ſint ac plane nefanda, ea hic reticere,
quam repetere ſatius eſſe ducimus, potiusque videmus, quomodo
131. Chriſti actiones idem reprehendat, quas non adeo præclaras vi-
deri ſibi ait, uti quidem Chriſtianis vulgo videantur. Eum ſcili-
cet claudos quosdam atque cœcos valetudini reſtituiſſe dicit, cum
contra Romuli atque Numæ geſta longe ſint præſtantiora, quorum
alter Monarchiæ omnium maximæ fundamenta jecerit, alter vero
132. legibus eandem ſtabiliverit. Credentius ergo non propterea in
mundum Servatorem veniſſe monet, ut externo ſplendore ac ad-

paratu

paratu hominum oculos in ſe converteret, hominum myriadas trucidaret, civitates dirueret, everteret regna, ſed ut inſigni beneficentia atque amore totum genus humanum complecteretur; quod vere demum magnificum ſummaque gloria dignum eſſe, jure Credentius reputat. Denuo Chriſtum tanquam exemplar virtutum præſtantiſſimum male deprædicari, Philologus inſtat, qui, cum alios docuerit animi perturbationes frænare, ipſe tamen iisdem maxime 136.
indulſerit, & aliquando erga Phariſæos ira vehementiſſime commotus, illos verbis peracerbis perſtrinxerit, atque *Væ* illud horrendum ſuper eos toties ingeminaverit. Iſtam vero Chriſti iram nulla ratione reprehendendam eſſe, Credentius monſtrat, quem & nunquam, niſi ob graves cauſſas, commotum fuiſſe ait, & præcipue eo tempore, cum Phariſæos viperarum generationem adpellaret, eum nihil reprehenſione dignum peregiſſe exponit. Præterea ſer- 140.
mones, quos Chriſtus habuit, Philologus carpit, eos a Platonis atque Socratis gravitate longe abeſſe, nec niſi vulgares parabolas complecti judicans; iſti autem orationi, qua in monte officia moralia homines docuit, nullas præceptorum ineſſe rationes; unde præter imperitam plebem, neminem eadem perſuaderi potuiſſe opinatur. Aſt Credentius reſpondet, Chriſtum hanc per parabolas docendi 141.
conſuetudinem, antiquiſſimam pariter & utiliſſimam, & Judæos inter valde communem, ſecutum fuiſſe, genioque gentis, in qua vivebat, ſeſe accommodaſſe, quod ſciret, Græca illa atque Romana eloquentia ſe fruſtra Hieroſolymis uſurum, qua licet quidam doctiorum Judæorum perſuaſi forſitan fuiſſent, populus tamen, cujus curam Chriſtus inprimis gerebat, nihil utilitatis inde accepiſſet. Chriſtum autem rationes in doctrina ſua morali omiſiſſe cenſet, par- 146.
tim ne auditorum memoriam nimis oneraret, partim quod ob auctoritatem, quam tot miraculis ſibi comparaverat, iisdem haud opus eſſe videret. Et quanquam Philologus neget, parabolas iſtas a populo facile fuiſſe intellectas, adeoque abſonum eſſe contendat, morum præcepta tradere, quæ nemo percipiat; Servatorem tamen, quoties ipſe moralem doctrinam tradiderit, ſimilitudines intellectu prorſus non difficiles adhibuiſſe, quoties vero Chriſtianiſmi myſteria propoſuerit, & de Judæorum rejectione, Gentiliumque vocatione egerit, tantum parabolas paulo obſcuriores protuliſſe, Creden-

150. dentius probat. Ridet quoque Philologus Chriſti in urbem aſino
inſidentis ingreſſum, eumque reprehendit, quod illud Hoſanna ſi-
bi acclamari, veſteſque ſubſterni permiſerit; attamen Credentius
iſtud ex Orientalium populorum conſuetudine, hoc vero nequa-
154. quam ex arrogantia factum fuiſſe, oſtendit. Nunc veritatem mi-
raculorum Chriſti Philologus in dubium vocat, eumque tanquam
reliquis hominibus ſapientiorem, iisdem falſo ea perſuaſiſſe credit,
quæ aut nunquam, aut ſolum fortuito acciderint. Fieri potuiſſe
inſit, ut ægrotus ex opinione, quam de Chriſti ſanctitate atque mi-
raculis habebat, iterum convaluerit; quamobrem fidem firmam a
Chriſto toties commendari, eumque in patria ob incredulitatem
hominum nulla miracula edere potuiſſe, quoniam nempe iſti fal-
ſis perſuaſionibus, veluti ceteri, occupati haut fuerint. Proinde con-
tra hæc Credentius prolixe diſputat, variaque Philologo perpen-
157. denda penitius proponit. Chriſtum nimirum per omnem vitam
tanquam virum vere bonum ſeſe geſſiſſe, in quem ulla fraudis ſu-
ſpicio cadere non potuerit: impoſtores dare operam, ut miraculo-
rum ſuorum extent teſtes quam pauciſſimi, ne fraudes facile elu-
ceſcant; Servatorem vero & ſæpius eodem in loco, & in conſpe-
ctu plurimorum ſua miracula edidiſſe, quæ certe ita comparata
fuerint, ut præſtigiæ ullum in iis locum reperire non potuerint:
deceptores utilitatis cujusdam cauſſa dolos moliri; ſed ad Chri-
ſtum, qui & famam, & honores, & opes ſpreverit, nullos fructus
162. redundaſſe: in Judæorum gente falſos Prophetas atque homines
fraudulentos manſiſſe pœnas acerrimas; Chriſtum vero non adeo a
ratione remotum fuiſſe, ut ob inanem futilemque honorem vitam
ſuam periculo exponeret; ſi miracula ejus fraudulenta fuiſſent, ob
multitudinem eorum, qui omnium conſcii erant, ea latere haud po-
tuiſſe; ipſos denique Chriſti ac Chriſtianæ Religionis hoſtes veri-
tatem ſuo teſtimonio comprobaſſe oſtendit, quamvis non omnes
167. Divinæ cuidam virtuti illa adſcripſerint. Ceterum in patria Chri-
ſtum aut miracula non edidiſſe, aut non facere potuiſſe, in ſacris
litteris dici Credentius negat, ſed non multis eundem in illa ob ho-
minum incredulitatem claruiſſe, ſcribi concedit. Quæ verba poſt-
quam ex Grotii commentariis illuſtraſſet, nulla potius miracula
Chriſtum editurum fuiſſe concludit, ſi quidem timuiſſet, ne falla-

ciæ

ciæ ſuæ detegerentur. Fidem illam antecedentem ſeu bonam de
Chriſto opinionem nullo niti fundamento ait, eamque potius mira-
cula ejus ſubſecutam fuiſſe, quam anteceſſiſſe demonſtrat. Veri- 168.
tatem miraculorum Servatoris & inde Philologus labefactari cre-
dit, quod ipſe modo indoctos atque ſtupidos, piſcatores nempe,
publicanos aliosque ejusmodi ſortis homines, auditores ſibi elege-
rit, non alia ſcilicet de cauſſa, quam ut eosdem, tanquam nimium
credulos, eo magis ad credendum inducere, nudamque fidem ab iis
requirere poſſet, nec doctrinæ ſuæ rationem reddere opus haberet.
Aſt uti divites Chriſto non plane defuiſſe, exemplis Joſephi, Nico- 169.
demi, atque Sergii Pauli Credentius evincit: ita propterea indo-
ctos atque pauperes a Chriſto vocatos fuiſſe docet, partim quod
hos præ reliquis ad Chriſtianam Religionem aptos exiſtimaret, par-
tim ut Evangelii doctrina per tales propagata eo magis Divina oſ-
tenderetur. Equidem fidem præcipuum a Chriſto doctrinæ ſuæ
fundamentum conſtitutum fuiſſe, non negat; veruntamen præter
illam alia quoque eundem requiſiviſſe, vel ex illa oratione in mon-
te ab ipſo habita patere dicit. Quomodo vero homines plebeji 175.
de miraculis, quæ in ipſorum oculos atque ſenſus incurrebant, non
æque ac alii judicare potuerint, idem Credentius non videt. Quæ 177.
poſtea Philologus contra patientiam Chriſti diſſerat, quæ circa e-
jusdem reſurrectionem porro dubia moveat, quamque diligenter
Credentius ſingula refellat, qui occaſione reſurrectionis multa de 180.
Apollonio ejusque a Philoſtrato conſcripta hiſtoria enarrat, proli-
xius referre nunc non licet; cum nobis etiam de iis aliqua dicenda
ſint, quæ Philologus, *Celſum* apud Origenem, *Judæum* apud Lim-
borchium in Diſput. cum erudito Judæo, & *Blountium* in notis ad
Philoſtratum inprimis ſecutus, contra Apoſtolos diſputat. Illos 208.
itaque viros minus ſinceros credit, fabularumque variis figmentis,
ut doctrinam Chriſtianam plebi eo magis gratam redderent, orbem
fefelliſſe autumat. Sed cum Judæi atque Ethnici, ipſo Apoſtolo-
rum tempore, eos fraudis convincere non potuerint, id nunc de-
mum qui fieri queat, ſe non videre Credentius regerit, ipſorum-
que fidem atque honeſtatem variis argumentis deinceps confirmat.
Porro cum inter alia eviciſſet, nullam e doctrina Chriſtiana uti- 211.
litatem ad Apoſtolos rediiſſe, plurimasque calamitates ipſos circum- 215.

 ſtetiſſe, 218.

ſtetiſſe, Philologus quidem hæc abnuit, atque Apoſtolorum munus
nec omni lucro caruiſſe, nec tantis periculis expoſitum fuiſſe, affir-
219. mare non dubitat. Præterquam enim quod nihil habuerint, quod
potuerint amittere, id ſat præmii eos reputaſſe ait, quod Divino
Spiritu adflati crederentur, atque a tot ſectatoribus ſubmiſſe hono-
rarentur. Nec dubium eſſe addit, quin pecuniam in Eccleſiis col-
lectam Apoſtoli acceperint; fideles quoque bona ſua vendidiſſe, at-
que ad eorum pedes poſuiſſe, in Scriptura legi. In magno autem
periculo eos fuiſſe, Philologus ſibi perſuadere nequit; neque enim
eos inter Judæos, ſed Gentiles docuiſſe, neque idololatriam oppu-
221. gnaſſe dicit. Cuncta hæc refellens Credentius, exiſtimationem, li-
bertatem ac vitam denique Apoſtolos habuiſſe docet, quæ nemo
niſi inſanus in diſcrimen mittere ſoleat; præmium illud honoris
tanto periculo non æquiparandum; collectam pecuniam pauperi-
bus fuiſſe erogatam, ipſumque Paulum manibus ſuis vitam ſuſten-
taſſe demonſtrat. Non ideo Apoſtolos a Judæis ad Gentiles tranſ-
224. iiſſe, ut pericula averterent, ſed ne duræ cervicis populum erudi-
endo tempus fruſtra conſumerent. Maxime vero eos a Gentilibus
fuiſſe adflictos, tum ex epiſtolis ad Gentiles ſcriptis, tum exinde
conſtare probat, quod auditores ad conſtantiam toties hortentur.
226. Principia Chriſtianæ Religionis tradere, nihil eſſe aliud, quam ido-
lolatriam labefactare, denique exponit. Poſtea Philologus Apo-
228. ſtolorum miracula cum illis, quæ apud Pontificios fieri ſolent, con-
tendit, tandemque omne Religionis Chriſtianæ incrementum va-
nis quibusdam dogmatibus e Judæorum Cabala atque Gematria hau-
ſtis adſcribit, qui quidem primum ob miraculorum multitudinem,
Chriſtum Meſſiam eſſe crediderint, ſed deinceps ipſius paſſione at-
que morte permoti, ſententiam ſuam mutaverint. Teſtantibus ve-
230. ro Apoſtolis eum revixiſſe, ſpem de temporali Meſſia eos reſum-
ſiſſe ait, quam poſtea primi Chriſtianiſmi defenſores nutriverint,
dicendo fore, ut Chriſtus aliquando cum fidelibus mille annos in
terris regnaret. Verum Credentius & ingens inter Apoſtolorum
ac Pontificiorum miracula diſcrimen eſſe oſtendit & reliqua ad-
234. verſarii argumenta omnia ſtudioſe diluit, docens inprimis illam de
millenario regno opinionem ab Apoſtolis nequaquam originem
duxiſſe, ſed potius a Papia proveniſſe, qui familiaritatem cum viris
Apoſto-

Apoſtolicis jactans, præter alias doctrinas vanas, & hanc Eccleſiæ obtrudere voluerit. Ab hoc ergo eam accepiſſe Irenæum, Juſtinum Martyrem, aliosque doctores, circa finem ſecundi & principium tertii ſeculi florentes dicit (quæ enim ex Barnaba in hujus ſententiæ favorem adferantur, plane perperam adduci monet) & ſepultam quaſi deinde fuiſſe adſerit, usque dum ab Apollinari rurſus ſuſcitaretur.

Reſtat nunc, ut quæ Philologus contra dogmata in Novo Teſtamento tradita excipit, quoque videamus. Primum preces, quas 236.
Chriſtiani fundere ſolent, nullo naturalis religionis atque rationis fundamento niti, magnamque mortalium audaciam eſſe judicat, de tanta cum ſummo Numine familiaritate gloriari, ipſique aliquid quaſi præſcribere velle. Mundum conſtanti ac ſapientiſſima regi providentia, quæ hominum vanis precibus immutari nequeat; unde pluviam aut ſerenam tempeſtatem a Deo expetere, indignum penitus Chriſtianis eſſe cenſet. Deum porro ſapientem atque be- 237.
nignum eſſe, ſuarumque creaturarum amantiſſimum: hinc in voluntate ipſius potius acquieſcendum, quam importunis precibus eum defatigandum eſſe putat. Nec Deo ejusmodi blanditias placere, ipſumve laudes ſuas lubenter audire credit, cum nemo hominum ſapientiorum illud ſine moleſtia ſuſtinere ſoleat. Sed Cre- 239.
dentius Chriſtianos, ſecundum Chriſti mandatum, cum ſumma humilitate atque modeſtia, preces ad Deum fundere, cunctaque ipſius voluntati committere teſtatur; quod non magis audaciæ eſſe cenſet, quam a Principe aliquid rogare, ſi illud juſſerit. Preces quæ ob pluviam mittuntur, nolle, ut Deus ordinem naturæ invertat; quamvis enim ordinario ejusdem curſu, certa aquæ copia quovis 241.
die in vapores abeat, pluviamque gignat, Deum tamen pro ſuo in res humanas inperio facere poſſe dicit, ut alio in loco copioſe, in alio vero rarior decidat; quod ipſum miraculum ſeu violentam naturæ perturbationem eſſe negat. Porro ob promiſſum a Deo 243.
auxilium preces fundi, easque tanquam tributum ipſi debitum conferri demonſtrat, ad quod ſolvendum ipſa nos ratio ducat. De- 245
inde dum Credentius illam Chriſtianorum virtutem, quam mortificationem adpellant, reprehendit, & ſuperſtitioſam amentiam eſſe ait illis, quæ Deus nobis conceſſerit, licite non gaudere, Creden-
tius 246.

tius non modo ſæpius in ſacris litteris eandem commendari, ſed & absque illa neminem ad virtutis faſtigium pervenire poſſe evincit, quo tamen omnes eniti deceat. Noſtras enim adfectiones ita comparatas eſſe ait, ut ſi omnes, quæ licent, voluptates ipſis permit-
248. tantur, ad illicitas etiam admodum proclives fiant. Polygamiam quoque male inter Chriſtianos prohiberi Philologus exiſtimat, quod ea a Deo olim permiſſa, atque communi hominum etiam barbarorum conſuetudine recepta, cum ipſa natura maxime conveniat, quæ viros magis quam fœminas ad ſobolem procreandam a-
249. ptos reddiderit; cumque muliebris formæ dignitas cito defloreſcere ſoleat, naturam hoc ipſo indicare voluiſſe ait, uxores, ſi venuſtatem exuerint, repudiandas, aliasque adſumendas eſſe. Credentius autem noſtrorum temporum longe aliam rationem eſſe monſtrat, quam illorum, quæ diluvium ſtatim ſubſecuta fuerunt. Tunc enim orbem iterum hominibus replendum fuiſſe, Deumque Abrahamo ejusque poſteris polygamiam permiſiſſe ait, ne ad idololatriam Gentilium, apud quos illa in uſu erat, tranſirent, ſi eos-
250. dem majori quam ſe indulgentia gaudere animadverterent. Facilius vero eam Chriſti tempore, quo Romani ab iſta conſuetudine abhorrentes orbi imperabant, abrogari potuiſſe addit, quam Moſis aut Abrahami ætate, qua apud omnes Gentes obtinebat. Barbarorum exemplo, polygamiam naturæ convenientem eſſe, non probari, eamque a Chriſto ideo interdictam eſſe monet, quoniam cum illa animi puritate, quam Chriſtiana Religio requirit, conſi-
251. ſtere nequeat. Simplex matrimonium etiam cum majori, quam polygamiam, voluptate conjunctum eſſe, præter alia ex Horatii lib.
252. 1. Carm. 13. & Propertii lib. 1. Eleg. 15. teſtimoniis confirmat, quos tamen vagis libidinibus non adeo infenſos fuiſſe, neminem fugiat.
253. Virorum erga uxores amorem, decreſcente illarum ætate, ſimul de-
255. creſcere negat. Polygamiam denique adverſus ipſam adeo naturam pugnare ſtatuit, quæ æqualem fæminarum ac virorum numerum ſuppeditet, adeo, ut ſi unus vir tres uxores duceret, aliis tribus in cœlibatu vivendum foret, ſicque polygamia humani generis
258. incrementum impediri potius, quam promoveri, exiſtimat. Quod divortium, ob ingeniorum diverſitatem, inter conjuges apud Chriſtianos non concedi ſoleat, etiam Philologus carpit, nullamque rationem

Digitized by Google

tionem eſſe dicit, cur aliquando vir per omnem vitam mulierem
peſſimam perferre debeat. Credentius vero & illa, ob quæ tæ-
dium atque odium inter conjuges oriri ſolent, alia ratione quam
divortio tolli poſſe excipit, & præcipue incommoda, quæ ex iſtius-
modi divortii licentia provenire poſſunt, ſummo cum ſtudio urget. 259.
Quæ porro de Chriſtianorum manſuetudine ac humilitate, de ini- 262.
micorum amore, de pœnitentia, de gratia, de ſacramentis, de mor- 271. 275.
tuorum reſurrectione, de exiſtentia Diaboli, in utramque partem 281. 285.
diſſeruntur, nunc omittimus, ſaltim quos circa infernum & vitam 295. 300.
æternam Philologus Credentio ſcrupulos movet, in medium pro-
laturi. Ridens nimirum illas inferni deſcriptiones, fabulis eas annu-
merat; pœnarumque infernalium æternitatem cum Dei bonitate 304.
ac miſericordia pugnare ait. Nec juſtitiæ divinæ convenire opi- 306.
natur, crimen aliquod temporarium æternis ſuppliciis in homini- 307.
bus vindicare, qui hoc modo non corrigi poſſint, cum tamen De-
us quavis pœna emendationem intendat. Verum Credentius do-
cet, illa, quæ de inferno apud Chriſtianos dicantur, fabuloſa haut
eſſe, ipſaque Gentilium de Tartaro figmenta traditioni cuidam
antiquiſſimæ atque revelationi Patriarchis factæ, non autem vano
cuidam timori aut ſuperſtitioni originem debere credit; quamvis
timorem illum omnium animis inditum, etiam pœnæ ejusmodi ar-
gumentum eſſe judicet. Pœnarum infernalium deſcriptiones for- 308.
te improprie ſolum accipiendas eſſe putat, licet & proprie easdem
intelligi poſſe, non penitus neget. Deum non modo miſericor-
dem, ſed quoque juſtum eſſe monet, omiſſoque argumento, quod
ab infinito peccati objecto deſumere Scholaſtici ſolent, (quanquam
in eo majorem vim latere dicat, quam Sociniani atque Remon-
ſtrantes vulgo credant) ſupremum Numen ob culpam temporari- 309.
am jure hominibus æternam pœnam infligere poſſe probat, quod
& cuivis peccatori iſta pœna prædicta ſit, & ipſum peccatum na-
turali quodam niſu ad infelicitatem tendat. Jam animam immor- 310.
talem tamdiu eſſe miſeram arguit, quamdiu vitiis inquinata eſt;
quod ſi ergo in hoc mundo per Chriſti meritum a peccatis non
purgetur, ut æternum miſera ſit, conſequens eſſe concludit. De-
um denique hac quidem in vita homines pœnis adficere ait, ut ad 313.
frugem redeant; verum in altera, ubi finis ille amplius obtineri

Digitized by Google

non poſſit, propterea immorigeros pœnis coerceri oſtendit, ut Dei juſtitia, ſanctitas, vindictæque gravitas eluceſcat, omnesque reliqui
314. ad majorem Numinis timorem inflammentur. Cumque tandem Philologus doctrinam de vita æterna aggrediatur, locumque beatorum effictum ſolum eſſe dicat, ut vulgus ad ſtudium bonarum actionum eo magis impellatur, cum tamen veræ virtuti deditos ob ipſam virtutem, nequaquam vero ob præmium aliquod bene agere deceat; Credentius nec illam de æterna vita doctrinam ſomnium
316. aliquod eſſe evincit, nec eos, qui cum virtute ſimul felicitatem in actionibus reſpiciunt, vituperio propterea dignos eſſe demonſtrat, tertiamque hujus Colloquii partem concludit.

DELLE MASNADE ED ALTRI SERVI &c.

i. e.

DE MASNADIS ALIISQUE SERVIS, QUI APUD LONGObardos fuerunt, Diſcurſus epiſtolaris JUSTI FONTANINI ad Illuſtriſſimum D. Hieronymum de Puppi.

Venetiis, apud Hieron. Albrizzi, 1698. 4. Conſtat plag. 6.

CUm in inſtrumentis commentariisque antiquis Forojulienſibus, creberrimam *Maſnadarum* mentionem fieri obſervaſſet ſumme induſtrius ac politiore doctrina præſtantiſſimus Auctor, vocis a nemine hactenus ſatis enucleatæ etymon attentius inveſtigare ſuſce-
pag. 4. pit. A ſemetipſo enim impetrare haud potuit, ut vel Du Cangii *Maſnadam* a *Manſionata*, quæ turbam militum aut latronum anti-
p. 5. quitus ſignificabat, derivantis, vel Menagii, Ferrarii aliorumque a *manu*, qua voce Latinis auribus multitudo quoque venit, deducentium opinioni calculum adjiceret, poſtquam ex aſſidua monumentorum veterum perſcrutatione comperiſſet, ſub memorato vocabulo genus quoddam ſervorum vaſallis Eccleſiæ Patriarchalis Aquilejenſis honoratioribus proprium occultari. Invaluiſſe autem exiſtimat elapſo ſeculo undecimo, quo tempore Forojulienſis provincia majore Nobilium, Feudorumque numero abundare cœpit. Neque tamen vocis originem ſeu Romanis, ſeu Longobardicis, ſeu denique Bavaricis legibus deberi, ſed a *Manſo*, quod fundum denotat, cui colendo familia colonorum ſufficit, quodque apud
p. 6. Fran-

Digitized by Google

Francos *Mas* appellatum fuit, accerſendam eſſe cenſet. Cum ve-
ro conſtet, ſervos in Manſis iſtis interdum perpetuo commorari de-
buiſſe, indeque evenerit, ut alia Manſa *veſtita*, quibus ſcilicet certus
ſervorum numerus ſuppetebat, alia *nuda*, quæ iisdem carebant, di-
cerentur, hinc non temere arguit, ſervilis conditionis homines in
Manſis natos ac propagatos *Maſ-natos* vocari ſueviſſe, quos Italici
oris ſuavitas *Maſnade* nominarit. Quamvis autem eorum ſtatus p. 8.
cum priſca Romanorum ſervitute confundi nequeat, illos tamen,
haud ſecus ac antiquos ſervos, neque in judiciis comparere, neque
contractus celebrare aut teſtamenta condere, ullosve actus libe-
ræ facultatis exercere potuiſſe, ſed potius una cum liberis rebusque
ſuis patronorum imperio atque arbitrio ſubjectos fuiſſe ſtatuit. De
cætero, quin Longobardi, diſſeminatis per haſce plagas ritibus ſu-
is, Maſnadarum quoque autores extiterint, non ambigit; quando-
quidem inter vaſallos Eccleſiæ Aquilejenſis idem modus Maſna-
das e poteſtate ſua in Eccleſia circa altare dimittendi obtinuit, qua-
lis a Longobardicis Regibus olim præſcriptus legitur. Hanc ma-
numiſſionem, a Conſtantino M. primitus inſtitutam, perfectiſſimam
fuiſſe, ac manumiſſis viam ad Clericatus honorem aperuiſſe, illis-
que demortuis Eccleſiæ jus ſuccedendi in bona eorum tribuiſſe, pro- p. 13.
bat. Frequentiſſime autem ſervorum manumiſſiones a ſeculo un-
decimo usque accidiſſe innuit, ubi locum pœnitentiæ canonicæ oc-
cuparunt, atque a dominis *pro remedio animarum ſuarum* non mo-
do, verum etiam *anteceſſorum ſuorum, pro peccatis minuendis, pro æ-
terna retributione* receptæ fuerunt. Licet enim in Gallia & Flan-
dria poſt A. C. 1315, in Hiſpania poſt annum 1300, in Germania atque
Italia paulo poſt annum 1200, nulla amplius veſtigia ſervitutis con-
ſpici quidam exiſtiment, ac Genebrardus quoque oſcitantior in ex-
pendendis verbis Bartoli, (qui ſervos captivos ſua ætate ignorari
ſcripſerat,) poſt tempora Friderici II Imp. ſervitutem in deſuetu-
dinem abiiſſe contenderit, Autor tamen ex inſtrumento manumiſ-
ſionis anno 1369 confecto, quod integrum exhibere notisque dilu-
cidare, ex uſu antiquitatis ſtudioſorum fore credidit, evincit, ſer-
vos nativitate tales ſeu Masnadas diutius manſiſſe. Hac occaſio-
ne multiplicem reconditæ eruditionis penum depromit, atque inter
alia probat, initium anni non a Kalendis Januarii, ſed a natali Sal- p. [illegible].

Digitized by Google

vatoris noſtri tum temporis fuiſſe ductum. Carnorum Civitati, quæ *Cividal di Friuli* nunc appellatur, varia nomina ſucceſſive obtigiſſe demonſtrat. Veteres etenim Geographi ac Hiſtorici *Forum Julii* eam vocitarunt; aſt ſub ætatem Caroli M. *Civitas Forojuliana*, *Oppidum Fori Julii* & *Caſtrum Forojulienſe* dici cœpit. Quemadmodum autem ea pars Galliæ, quæ Orientem verſus protenditur, Auſtria vel Auſtraſia, & Mediomatricum Civitas Auſtriæ appellata fuit: ita quoque hanc urbem Civitatem Auſtriæ, totamque provinciam Auſtriam ſequiori ævo nominatam conjicit, quoniam regni Longobardici, cujus ſedes Ticini eminuit, pars Orientalis extitit. Fortius hanc ſententiam ſtabilitum ivit ex legibus Longobardorum antiquis, atque ex vita S. Hermagoræ, in qua Aquileja Auſtriæ provinciæ urbs memoratur. Impegiſſe hic indicat Abb. Tillemontium, qui vel modernam Auſtriam Germaniæ indigitari, vel loco *Auſtria*, *Hiſtria* vocem reponi debere, ſibi perſuaſerat. Cum autem everſa Aquileja, laudatæ urbi, ab aſſidua Ducum ac Patriarcharum inhabitatione, ingens & famæ & opum ſplendor conciliaretur, *Civitas Auſtria*, i.e. Civitas Orientalis; ſæpe quoque *Civitas Fori Julii*, *qua dicitur Auſtria*; ſæpiſſime ſine appoſito ac in eminentiore gradu *Civitas*, unde Forojuliana dialectus *Cividat*, & dulcedo linguæ Italicæ *Cividale* formavit, nuncupari cœpit. Ineptias vendidiſſe ait Sabellicum & Quintium Æmilianum Poëtam Utinenſem, qui eam *Julium* vocarunt, confundentes Forum Julii cum illo loco, qui inter confinia Italiæ & Norici ſitus, *Julium Carnicum*, vel *Caſtrum Julienſe* aut *Julianum* priſcis audiit, modernisque *Zuglio* dicitur. Non vulgarem poſtea gratiam apud literatorum marmorum ſcrutatores initurus Cl. Autor, dum Villæ *Robignaci* denominationem a *Robigo* Numine agreſti petiit, cujus feſta ad avertendam a ſatis rubiginem VII Kal. Maji ſuperſtitioſa antiquitas celebrare ſueverat, marmor DEO RVBIGO SACRVM inſcriptum ibidem aſſervari indicat. P. 28 Voſſium cæteroſque, qui Aquilejam vetuſtis ſeculis ab aquarum abundantia *Aquilegiam* nominatam perhibuerunt, cenſoria virgula ſtringit, oſtendens e contrario, Ptolemæo, Straboni, Stephano aliisque veteris Geographiæ magiſtris ac poëtis ſingulis incognitam eſſe hanc vocem, neque ante ſeculum octavum excluſam. P. 29 *Nebulam* veſtis ſervilis ſpeciem, &

p. 20. ſeqq.
p. 26.

& ex tela fuſci coloris, Romanis uſitatiſſimi, confectam fuiſſe adſtruit. Quandoquidem vero in allegato manumiſſionis inſtrumento, patronus ſub pœna centum Marcarum Denariorum novorum ſeſe obſtrinxiſſe legatur, ad libertatem conceſſam nullo pacto violandam, proinde p. 33 & ſeqq. haud proletaria opera valorem Marcæ ac Denarii, quibus Forojulienſes uſi fuerunt, examinandum ſuſcipit Noſter, rem inventu difficillimam, cum Marcæ appellatione non monetæ ſpecies vera, ſed in intellectu potius exiſtens veniat, Denariorum autem, notante Spelmanno, tot genera fuerint, quot populorum. Verum utrumque explanat, declaratoque valore Freſachenſium, Friſſeriorum & Solidorum, Marcam novem libras Venetas, ſex Denarios cum octo Parvulis, Denarium vero quatuordecim Parvulos Veronenſes habuiſſe affirmat. Duo hac occaſione minime prætereunda inſerit, alterum, officinam monetariam Patriarchæ Aquilejenſis, quoties aliqua monetæ mutatio contingeret, Comitibus Goritiæ, ut Advocatis & Defenſoribus prædictæ Eccleſiæ, *Denarios novos ad ſummam centum librarum Solidorum* Regaliæ jure mittere debuiſſe; alterum, quod contra Papebrochium aſſeritur, Patriarchas, Archi-Epiſcopos aliosque Proceres Eccleſiaſticos inſignia ſua gentilitia longe ante ſeculum decimum quintum monetis inſculpi curaſſe. Præter hunc in Eccleſia manumittendi modum, adhuc alios apud Longobardos ſolemnes fuiſſe, operoſe narrat p. 39 ſequ. nimirum illum, qui peragebatur *in quadrivio*, alterumque qui fiebat *per impans* i. e. in votum Regis; tertius quippe citra ulla alia ſolemnia mediante Inſtrumento expediebatur. Peculiarem autem floruiſſe in Forojulio, quando ſervi pullato amictu, equisque nigro panno coopertis inſidentes, funus patroni demortui in pompa ferali præcedebant, ſtatimque finitis exequiis libertatem conſequebantur. Capta inde anſa a diplomate p. 41.
Caroli Magni S. Paulino conceſſo, in quo Accolabiorum, Mancipiorum, Servorum atque Aldionum mentio injicitur, fuſe diſquirit, quinam fuerint Aldii & Aldiones, illisque notam ſervilem adjudicat, quoniam a Longobardis quidem erant manumiſſi, ſed tam duris ſub conditionibus, ut potius ſervitutem mutaſſe ac paulo mitiorem accepiſſe, quam libertatem adepti cenſerentur, adeoque ejusdem reputabantur conditionis ac ſervi glebæ adſcripti.

Digitized by Google

Poſt nonnulla alia erudite interjecta de Vavaſſoribus, in quibus errorem Vincentii Borghini ſcriptoris apud Italos non incelebris, ſed Vaſallos Aldionibus inepte aſſimilantis exagitat, gentem Pup-
p. 44. piam ex Hetruria oriundam, atque in Carnorum provincia nunc ſtabilitam, ſuis majoribus avitoque ſplendori reſtituit, eamque, præter axioma Comitis, tanta potentia atque opum fama olim floruiſſe probat, ut beatiſſimus ejusdem ſtatus in proverbium tranſierit. Sub finem tandem eruditiſſimi diſcurſus, Armannos etiam in ſervorum cenſum trahit, ſed honoratiorum, utpote quibus defenſio caſtellorum aliaque onera militaria ſub Comitibus vel miniſtris Regiis præſtanda incumbebant, adeoque Bignonium, qui in Notis ad Marculfum cum Colonis eosdem comparaverat, & Virginium Forzam Utinenſem, qui exinde armentorum paſtores, atque ex Armandiis paſcua publica effingere tentavit, non injuria reprehendit.

QUANTO DI PIU CURIOSO VAGO HA POTUTO RACCORre CORNELIO MAGNI nel ſecondo Biennio &c.

i. e.

CORNELII MAGNI Itineris Turcici Biennium Secundum.

Parmæ, 1692. 12. plag. 27.

CUm itineris, quod Scriptor iſte peregit, Turcici Biennium primum in his ipſis Actis menſe Januario A. 1684 recenſuerimus, æquum omnino eſt, ut ſecundum quoque Biennium, quod quidem ſerius ad manus noſtras pervenit, minimum in Supplementis exhibeamus. Complectitur vero hic Tomus, ut prior, ſeptem Epiſtolas. In prima, quæ Conſtantinopoli ſpectanda reſtabant, Auctor enarrat. In ſecunda, quid, dum in comitatu Oratoris Gallici Nointelii, maris Ægæi inſulas, Rhodumque & Cyprum perluſtrat, obſervarit, copioſe exponit. Tertia Palæſtinæ, quarta vero Idumææ, Galilææ, Aleppenſi urbi & regionibus circa Euphratem impenditur. In quinta iterum in Cyprum reverſus, memorabilia ejus regni & quarundam ſimul Ægæi maris inſularum Auctor digerit. Sexta Atticam, Bœotiam, Phocidem, Eubœam exhibens, jam a nobis in Tomo I Supplementorum excerpta fuit; cum ſeorſim A. 1688 prodiiſſet. Tandem in ſeptima, quid Chium & Smyrnam reverſo evenerit,

nerit, refert, ſimulque quomodo A. 1691 Religioſis Latinis loca ſacra in Palæſtina, quæ Græci ipſis non adeo pridem extorſerant, juſſu Turcici Imperatoris reſtituta fuerint, curate prodit. Et ita quidem generatim, quid in Hodœporico iſto contineatur, repræſentavimus. Verum quia in ſingulis epiſtolis notabilia multa inveniuntur, placet inde (ſexta tantum omiſſa) quædam decerpere, & guſtatione quadam obſervationum initiari. Epiſtola igitur I, p. 18 ſeqq. nuptiarum apud Græcos ſolemnia explicat. P. 51 Galli cujusdam exemplo docet, philtra & faſcinationes mulierum Turcicarum cavendas eſſe. P. 54 Sibyllæ, ſeu magæ Judaicæ nugas explodit. P. 56 nautarum ſuperſtitionem cadavera in navibus deportare recuſantium deridet. P. 57-60 Temericourtii Equitis Rhodii generoſam mortem commemorat. P. 71 Numenii, qui Oratori Anglo apud Byzantinum Regem ab epiſtolis fuit, obſervationes adhuc ineditas de Imperio Turcico laudat. P. 73 & 74 Dionyſii Græcorum Patriarchæ exauctorati fata prodit. Epiſt. II, p. 93 obſervat, militum Hetruſcorum, qui Chium invaſerant, capita adhuc in arce Chienſi acervatim accumulata conſpici. P. 97, 98 venuſta ſunt, quæ de lentiſco, & coturnicibus manſuetis refert. P. 103 ſingularem piratarum Turcarum fraudem detegit, qui, cum Chium perveniunt, id plerumque agunt, ut captivi amoribus mulierculArum irretiantur, iisque matrimonio juncti ſervitutem perpetuam ſerviant. Quæ pag. 118 & 119 de ladano ejusdemque collectione habet, omnino rara ſunt atque exquiſita, nec minus, quæ p. 119, 120 de coturnicum venatione dicuntur. P. 124 vultures portentoſæ magnitudinis, & p. 126 aſinos ſilveſtres deſcribit. Pag. 128 Fleurii Marchionis, piratæ famoſiſſimi, naufragium memorat. Quæ pag. 132-152 de antro prodigioſo in Paro inſula tradit, digna notatu forent, niſi jam antea Kircherus in Mundo Subterraneo ipſisſimis noſtri verbis rem expoſuiſſet. Pag. 160 refert, tantam in inſula Co, (hodie *Stanchio* appellatur) citrorum copiam eſſe, ut quotannis ſucci ex fructibus expreſſi ducenta dolia ad Aulam Turcicam transportentur. Pag. 179 & 180 aquilæ & falconis certamen occurrit. Epiſt. III, p. 226 de hyænis, quas vitio forſan typographi leænas vocat, prodit, quod æſtate in Palæſtina agricolis inſidientur, eosque, ſi forte ſomno oppreſſos in campis deprehendant, ar-

arteria jugulari dentibus acutiſſimis aperta, ſanguineque exhauſto, occidant. Quæ p. 228, 229 de Mari Mortuo affert, cum iis, quæ alii retulere, ſatis conveniunt. P. 238 Galli cujusdam inconſultam temeritatem & Arabum contrario ferociam inſignem notat. P. 251 prope Bethlehemum antrum extare ait, lacte B. Virginis conſperſum, floresque ex prato vicino decerptos & aquæ immiſtos parturientibus non ſine inſigni, ut ipſe putat, levamento propinari. P. 252 Arabum inſultus, quibus Nointelium impetiverunt, ex Græcorum perfidia originem traxiſſe annotat, & p. 264, 265 ſuo ipſius exemplo docet, Turcis, etiam cum blanditias adhibent, minime fidem habendam. Epiſt. IV, p. 328 de equis Arabum generoſis non ubivis obvia leges. P. 330 obſervat, Arabes locuſtis ad Solem ſiccatis veſci; quod omnino addendum eſt iis, quæ tum alii, tum Illuſtris Ludolfus in Append. Commentar. ad Hiſtoriam Æthiopicam collegerunt. P. 341 piſces lacus Tiberiadis raros delineat. P. 342 & 343 refert, in urbe Safet, prope montem Thabor, florentiſſimam Judæorum Academiam inveniri. P. 379 quatuor principes Imperii Turcici urbes enumerat, Conſtantinopolim nempe, Memphim, Damaſcum & Aleppum, quibus alii Pruſiam in Aſia minore & Babylonem adjungant. P. 381 morbum endemium Aleppi regnantem, quem Europæ Ochettam nominant, ejusque ſymptomata deſcribit. P. 386 affirmat, Turcas, licet Europæis aditu gynæceorum rigide interdicant, Religioſis tamen & Monachis, ut eo libere accedant, permittere. P. 382 aviculas delicatas Aleppenſium (a ficuum eſu Galli & Itali *Beccaficbos* vocant,) nucleis piſtaciorum ſaginari affirmat. Pag. 394 Jeſedinorum ſacra & ritus exhibet, quæ, ſi vacat, conferri poſſunt cum Feburii in Theatro Turcico narratione. Epiſt. V, p. 444 ſibi & comitibus ſuis in Cypro vinum generoſiſſimum, plusquam 30 annorum ætatem ferens, oblatum fuiſſe refert. Epiſt. tandem VII, p. 555-561 multis exponit, quam atrociter piratæ Tripolitani, omni gentium jure inſuper habito, Legatum Gallicum, Chium ex Palæſtina reducem, invaſerint, & tantum non trucidarint.

* * * * * * * * *

ACTORUM ERUDITORUM,

quæ Lipſiæ publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. III. Sect. VII.

ACTA SANCTORUM JUNII, COLLECTA, DIGESTA, Commentariis & Obſervationibus illuſtrata a Godofredo Henſchenio, Daniele Papebrochio, Franc. Baërtio & Conrado Janningo, e Societate Jeſu Presbyteris Theologis. Tomus primus.

Antverpiæ, apud H. Thieullier, 1695. fol. Alphab. 12.

POſt Acta Sanctorum Maji ſeptem voluminibus edita & anno 1688 abſoluta (conf. Acta noſtra 1689, menſe Febr. p. 57) primum Tomum Junii, ſemeſtre anni ſacri primum complecturi, A. 1695 dedit cum Sociis in hoc labore celeberrimus Papebrochius, inter reliqua operis locupletandi inſtrumenta noviter allatum celebrans ex Æthiopia Hagiologium metricum, non antiquius equidem ſeculo decimo tertio, ſed ex vetuſtisſimis tamen Synaxariis Coptitarum Habesſinorumque derivatum, unde haud pauciores utriusque gentis Martyres & Confeſſores in opus hoc confluxiſſe dicit, quam quot ex ſimilibus Eccleſiæ Græcæ monumentis hactenus ſe obtulerint. Specimen theſauri inde eruendi daturum ait tractatum de Patriarchis Alexandrinis Tomo huic aliquando præfigendum, dum interea varii ante Neſtorium & Dioſcorum Sancti exinde huc acceſſerint. Henſchenii vero, utut jampridem defuncti, nomen quod in Tomi præſentis titulo æque ac in antecedentibus compareat, nemini mirum videri debere aſſerit, quandoquidem is

plurima ad menſem hunc ſpectantia in anteceſſum elucubrarit, quæ proinde appoſitis ubique margini initialibus nominis illius literis G. H. Autori ſuo vindicanda cenſuerit.

Sicut autem integrum Junium quatuor abſoluturi Tomi ſunt, ita primus hic priores ſex ejusdem dies continet, brevioresque partim Noritias, partim prolixiora Acta, Græca & Latina, Sanctorum expreſſo nomine indigitatorum plus quam ſexcentorum, innominatorum vero, ſed ad certum numerum redactorum, millenorum ſeptendecim ducentorum & quadraginta, præter quos in ordine omiſſorum aut ad alios dies relatorum ſupra trecentos ſexaginta indicantur. Ex iſtis nos pro more noſtro alias recepto quosdam modo nominabimus, in quorum vita rebusque geſtis paulo prolixius exponendis multum operæ inſumtum eſt. Primus omnium apparet S. Clarus, Epiſcopus & Martyr Lactoræ in Novempopulania, cujus vitam ex manuſcriptis Breviariis, Tutelenſi atque Albienſi, p. 10 ſeqq. Papebrochius recenſet. De Gratiniano & Felino, Martyribus Peruſinis, a p. 23 ad 31 idem agit. Juventium Martyrem ex monumentis monaſterii Caſæ Dei diœceſis Ebroicenſis a p. 44 ad 47, & Pamphilum Presbyterum a p. 62 ad 70 delineat; ubi inter alia Acta Paſſionis hujus & Sociorum ex libris Euſebii Cæſareenſis de vita Pamphili, juxta manuſcriptum Medicæum Regis Chriſtianisſimi, Græce & Latine exhibet. S. Simeonis, cui in urbe Trevirenſi Eccleſia Collegiata, eaque una ex ſeptem ibidem eminentioribus ſacra eſt, a pag. 87 ad 107 meminit. Eneconis Abbatis Acta prolixiora ex Tamajo, Yepezio & Dameto a p. 111 ad 126, & Conradi ſeu Cunonis, deſignati ArchiEpiſcopi Trevirenſis, ex Theodorico, monacho Theologienſi, p. 127 ad 134, Eraſmi vero, Epiſcopi & Martyris Formiis in Campania clari, Acta ſuſpecta p. 213 ſeq. enarrat, S. Nicolaum Peregrinum, Trani in Apulia Patronum, a p. 235 ad 260, S. Morandum, monachum Cluniacenſem in Suntgovia p. 339 ad 359, S. Metrophanem, Epiſcopum Conſtantinopolitanum, p. 384 ad 395 exhibet. De S. Bonifacio, ArchiEpiſcopo Moguntino, a p. 452 ad 504 diſſerit, ejusque vitam a variis deſcriptam ſiſtit, pluraque alia ad ejus hiſtoriam pertinentia ſuppeditat. Neque minus ſpatium Meinwercus, Paderbornenſis Epiſcopus, occupat, cujus vita ab autore Abdinghoffenſi anonymo ſcripta a p. 511 ad 553 pertingit, paſſimque Henſchenii & Papebrochii

chii annotatis illuſtratur. Ferdinandi Principis, Johannis I Luſitaniæ Regis filii, Ordinis Ciſtercienſis, Feſſæ in Maurica captivitate defuncti, Acta a Johanne Alvari, iſtius Secretario & captivitatis ſocio ſcripta, & anno 1577 edita, a p. 563 ad 591 repetuntur, notiſque Papebrochianis dilucidantur. S. Guidwali, Epiſcopi Britanni, vita a monacho Blandinienſi expolita p. 729 ad 748 proponitur. Bertrandi, Patriarchæ Aquilejenſis, memoria a p. 776 ad 802 renovatur; ut alios nunc taceamus.

Omnium vero prolixiſſimus eſt Papebrochius in deſcribendis actis vitæ & translationum S. Norberti, quippe cujus hiſtoriam a reliquo corpore ſeparatam, peculiari velut in appendice uberius perſequitur. Quodſi nempe glorioſum ſibi eſſe putaverint plures Aſiæ populi, Colophonii, Chii, Salaminii, Smyrnæi adſcribere civibus ſuis Homerum, ſuumque illum eſſe alii præ aliis non indecore contenderint; multo majorem accedere debere gloriationem ait Europæis, qui eminentiorem Homero, & ſanctiore virtutum laude illuſtrem Norbertum ſuum ſibi aut civem vendicent, uti Sanctenſes, aut inſtitutorem religioſi Ordinis agnoſcant, uti Præmonſtratenſes, aut Apoſtolum venerentur, uti Antverpienſes, aut ArchiEpiſcopum cœlo transmiſerint, uti Magdeburgenſes, aut mortuum conſervent religioſe in cineribus, uti Pragenſes. Natum namque dicit Norbertum apud Sanctenſes ſub annum 1085: Præmonſtratum cœpiſſe incolere, religioſique Ordinis fundamenta jeciſſe A. 1120: Antverpiam evocatum ad deſtruendam Tanchelini hæreſin, Eccleſiam S. Michaelis ſibi ſuisque perpetuis temporibus posſidendam accepiſſe quadriennio poſt: ad infulas deinde Magdeburgenſes aſſumtum ArchiEpiſcopum A. 1126: A. demum 1134 die ſexto Junii defunctum, Magdeburgi ſepultum, ac ultimo A. 1627 Pragam translatum fuiſſe innuit. Quæ ſingula latius poſtmodum deducuntur, vitaque Norberti ab auctore Canonico Præmonſtratenſi coævo adumbrata cum lectoribus harum rerum curioſis communicatur. Inſuper in analectis, quæ vocantur, Norbertinis variæ ad iſtam vitam acceſſiones ſubminiſtrantur, hiſtoriaque translationis ejusdem per capita ſeptendecim ex impreſſis Pragæ & Antverpiæ monumentis contexitur.

Nec inglorius manet in hoc Tomo ſexus fœmineus. Adſunt enim poſt plurimas ſanctas martyres Chrothildis, Chlodovæi, primi

Regis Chriſtiani apud Francos,uxor & fidei magiſtra,Pariſiis ad S.Genovefæ requieſcens p. 292 ad 298. Hildeburgis, vidua, ex veteri Pontiſarenſis monaſterii chartulario p.362 ſq. deſcripta, quibus ex veteribus accedunt Oliva virgo p.338, Saturnina virgo martyr apud Atrebates in Belgio p. 402, pluresque aliæ.

Præterea fragmenta quædam e Græco in Latinum idioma translata, aut e manuſcriptis primum eruta hinc inde inſperguntur,utpote quando encomium S.Lucilliani auctore Photio Scevophylace & Logotheta Conſtantinopolitano conſcriptum, & vita S. Dorothei junioris ſive in Chiliocomo, auctore monacho coævo, diſcipulo ejus, facto deinde metropolita Euchaitarum, conſignata, & utrumque quidem ex manuſcripto bibliothecæ Vaticanæ, a Conrado Janningo in Latinum ex Græco ſermonem p. 276 ſ. & 605 ſ. convertitur, & p.746 Petri Franciſci Chifletii opus ineditum, cui titulus: *Sacrarium monaſterii Jurenſis Condateſcenſis, tertiodecimo abhinc ſeculo fundati, quod eſt caput monaſtici Ordinis in provincia Sequanorum, mediis ſeculis a S Eugendo ſive Augendo, quingentis vero abhinc annis frequentius a S. Claudio nuncupatum;* quoad partes ſingulas ſingulasque ſectiones ſummatim recenſetur.

Nec omittendæ variæ obſervationes occaſione data ſubinde emergentes, quæ non tam præciſe ad vitas Sanctorum illuſtrandas, quam ad alia hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capita dilucidanda faciunt, velut ubi p. 290 Roderici de Cunha, ArchiEpiſcopi Bracarenſis, error notatur, quando S. Ovidium, tertium Epiſcopum Bracarenſem, cum Q. Ovidio,Martialis amico confuderit. Pag. 391 ſq. permixtos inter ſe Dorotheos quosdam, & p. 776 Bertrandos homonymos in lucem Papebrochius protrahit. Pag. 556 Ordinis Apoſtolinorum meminit, qui ſeculo decimo quarto ſua debeat initia, dum aliqui in Italia nullam initio profeſſionem emittentes, modeſta veſte eremitica contenti, orationibus faciendis inſtiterint, quodque ab his reliquum erat temporis, manuali impenderint operi. Creviſſe tamen mox eorum contubernia, præcipue per Inſubriam atque Liguriam usque in Picenum & Aprutium propagata,imo ad urbem usque Romam, ubi inſtitutum illud amplexus S.Placidus hunc Ordinem Recinetum traduxiſſe feratur ſub annum 1370. Pag. 679 Archipræſulum Veſontinorum antiqui duo catalogi inde ab annis 600 ex Chifletio repetuntur,

tur, eorundemque ratio chronologica examinatur. Pag. 845 epiſtola Trajectenſis Eccleſiæ ad Fridericum Epiſcopum Colonienſem de Tanchelino ſeductore, hiſtoriæ Norbertinæ immiſcetur. Huic eidem tria ſubnectuntur corollaria, quorum primum de inſtitutione ArchiEpiſcopatus Magdeburgenſis Præſulibusque ejus usque ad Norbertum agit, ſecundum Eccleſiam & Abbatiam S. Michaelis Antverpiæ a S. Norberto ſuſceptam & hodienum florentiſſimam deſcribit, tertiumque tres filias ex Antverpienſi Michaelitica Abbatia prognatas, Averbodienſem, Tongerloanam & Middelburgenſem deſcribit.

Multum quoque Tomi hujus pretium adauget iconum ſplendidiſſimarum multitudo, quarum in ipſo quidem contextu circiter quadraginta, extra illum vero ſeorſim excuſæ, & ſuis locis inſerendæ dimidio in folio novem, integro item aut etiam duplici folio conſtantes octo numerantur. Seligemus & ex his nonnullas, de quarum facie Lectores noſtros edocere conſultum fuerit. Pag. 458 monumenta repræſentantur Fuldenſia, ad acta S. Bonifacii illuſtranda, cum antiqua hujus effigie, Regumque Caroli atque Carolomanni, filiorum Pipini, tum forma veteris apud Fuldam cuculæ ac ſcapularis, civitatis monaſteriique ſigillis, ac baſilicæ Bonifacianæ ſimulacro. Pag. 507 conſpicitur Ferdinandi, Paderbornenſis ac Monaſterienſis Epiſcopi, effigies præfixa actis S. Meinwerci, viventis cura illuſtratis, & memoriæ demortui inſcriptis. Pag. 939 Abbatiæ S. Michaelis Antverpienſis ædes cernuntur, p. 446 Eccleſiæ S. Michaelis conſpectus interior, p. 447 ornatiſſimi ibidem refectorii tria latera, p. 456 Abbatia Averbodienſis, Michaeliticæ primogenita, p. 966 Abbatia Tongerloenſis, ejusdem Michaeliticæ ſecundo genita, cum nato inde Romæ collegio S. Norberti oculos aſpicientium delectant. Et hæ quidem tabulæ ſeorſim impreſſæ, libroque inſertæ ſua ſe magnitudine facilius produnt; non item, quæ intra contextum ipſum magnitudine varia, nunquam tamen integram paginam implentes inveniuntur, quorſum pertinet p. 19 Juſtini Philoſophi & Martyris diſputantis effigies palliata ex veteri membrana, pag. 598 Creſcentiani martyris crux, quam circumtuliſſe prædicabundus putatur, p. 418 Benedictinorum Caſſinenſium habitus antiquus, pag. 557 Bartholomæi, Ordinis Apoſtolinorum effigies, p. 946 icon Abra-

brahami Ortelii, celeberrimi Geographi, p. 984 effigies S. Norberti in veteri habitu ſui Ordinis, unde ſuum Ordo Prædicatorum mutuatus eſt, &c.

Quod ſupereſt, præter indices operi huic additos varios, nominari etiam merentur Conradi Janningi pro Actis Sanctorum hactenus editis opuſcula apologetica, R. P. Sebaſtiani a S. Paulo Antirrheticis repoſita, quorum tamen contenta non eſt cur hoc in loco referamus, cum iſto officio jampridem in Actis noſtris A. 1696 p. 132 ſ. fuerimus defuncti, ſeorſim enim ea tunc A. 1695 Antverpiæ impreſſa lucem publicam aſpexerant.

MEMOIRES POUR SERVIR A L'HISTOIRE ECCLEſiaſtique &c. Tome IV, par le Sieur D. T.

i. e.

COMMENTARII HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ ſex priorum Seculorum componendæ inſervituri; auctore Dn. de TILLEMONT. Tomus IV.

Pariſiis, apud Car. Robuſtel, 1696, 4. Alph. 4. plag. 15.

Siſtimus nunc quartum operis aliquoties jam nobis memorati Tomum, ex quo more noſtro quædam obſervatu digna referemus. *Artic. I. p. 47.* De Cypriano dum agit, monet Gregorium Nazianzenum in oratione decima octava Cyprianum Carthaginenſem confundere cum alio quodam Cypriano orientalis eccleſiæ martyre: indeque factum, ut nonnulli tradant, Cyprianum Carthaginenſem magicis artibus operam dediſſe, quod tamen de altero iſto Cypriano intelligendum veniat. *Not. I. ad Cypriani vitam.* In iis tamen, quæ de genere & parentibus Cypriani tradit Gregorius, eum ſequitur, eo quod nihil obſtet, quo minus Carthaginenſi illi Martyri hæc tribui queant. *Not. II.* Ex verbis Pontii, *non uxoris ſuadela deflexit*, in notis editioni Anglicanæ adjectis colligitur, Cyprianum in matrimonio vixiſſe, priusquam converteretur. Perperam quidem juxta Noſtrum, cum hæc verba de Jobo uſurpet Cyprianus ipſe. Aſt Auctorem tamen harum notarum alibi errorem ſuum agnoviſſe. *Not. III.* Cæcilium, a quo ad religionem Chriſtianam perductus eſt Cyprianus, male cum Cæliano Diadumeni præceptore a Baronio confundi, oſtendit. Vel ex ipſa nominis differentia hoc patere ait, licet

Digitized by Google

licet & alias rationes addat. Eundem porro Baronium arguit, quod *Not. XX.* Feliciſſimum ſchiſmatis Carthaginenſis auctorem pro Presbytero habeat. Nec ex verbis, quæ in quadrageſima Cypriani epiſtola extent: *Hoc enim quorundam Presbyterorum malignitas &c.* hoc probari poſſe, cum quinque iſtos Presbyteros ibi intelligat, qui partibus Feliciſſimi acceſſerint, & quos ab ipſo Feliciſſimo diſtinguat Cyprianus. Sic & reliqua teſtimonia & rationes, quæ pro Baronii ſententia afferri poterant, eodem modo diluit: pro ſua confirmanda hoc inſuper obſervans, quod nullibi Presbyteri titulo a Cypriano inſigniatur. De Cypriani hiſtoria ceteroquin optime meritus eſt doctiſſimus Pearſonius. Nihiloſecius tamen non potuit ubique tantam adhibere ἀκρίβειαν, ut non ab eo ſæpius ſibi diſſentiendum putet Tillemontius. Sic, ut cetera nunc mittamus, putat Pearſonius, Nova- *Not. XXVI.* tum curaviſſe, ut Feliciſſimus Diaconus ordinaretur, priusquam ſchiſma ortum eſſet. Noſtro hoc non eſt veroſimile. Neque enim, inquit, Catholicorum Epiſcoporum ullus hoc feciſſet, ne offenderet Cyprianum. Quod ſi vero ab hæretico quodam Epiſcopo ordinatus eſſet, ſtatim ab eo tempore pro ſchiſmatico fuiſſet habitus, nec reticuiſſet hoc Cyprianus, qui & Diaconi titulo rurſus eum inſigniturus fuiſſet, ſi quidem rite eum obtinuiſſet. Ita enim rationes ſubducit. In Concilio Africano quæ de lapſis decreta ſunt, ita re- *Not. XXX.* fert Cyprianus: *placuit examinatis cauſis ſingulorum, Libellaticos interim admitti, Sacrificatis in exitu ſubveniri.* Colligit hinc Dupinius ex hocce decreto, Libellaticos ſtatim ad abſolutionem admitti, quæ Sacrificatis demum in articulo mortis conſtitutis ſit impertienda. Concedit poſterius Petidierius, aſt negat prius. Sed non omnes Sacrificatos in articulo demum mortis abſolutionem impetraſſe, ex eo concludit Noſter, quod ab eodem Concilio decretum ſit, *ut examinarentur cauſæ, & voluntates, & neceſſitates ſingulorum, ſecundum quod libello continetur.* Quem, inquit, in finem examinandæ fuiſſent cauſæ, ſi omnium ſine diſcrimine abſolutio ad mortis usque articulum differenda fuiſſet? Senſum itaque decreti iſtius hunc eſſe: Sacrificatis impertiendam eſſe abſolutionem, poſtquam pœnitentia pro cujusque conditione definienda functi ſint; aſt ſi morte forte opprimantur, non expectandum eſſe conſtitutum pœnitentiæ terminum, ſed vel eo nondum elapſo, abſolvendos eos eſſe. Cyprianum

vero

vero hoc non ſatis accurate expreſſiſſe. Ad Libellaticos autem quod attinet, Dupinio Noſter ſubſcribit. Certe, ſi Sacrificati elapſo demum pœnitentiæ termino abſolvendi fuerunt, Libellatici non potuerunt *Not. XXXV.* non per hoc decretum ad abſolutionem ſtatim admitti. Sandius Neo-Arianorum haud poſtremus, librum de mortalitate Cyprianum agnoſcere auctorem negat. Vapulat ideo Pearſonio, cui & ſubſcribit Tillemontius, qui id documento eſſe ait, quid non audeat profana cuncta evertendi libido. De reliquis ſcriptis, quæ aut recte aut perperam Cypriano tribuuntur, multa apud Noſtrum diſputantur, ſed *Not. XXXIX.* non omnia ex eo nobis exſcribenda ſunt: ſelectiora ſectemur. Celebris inter viros doctos de Stephano Pontifice Romano eſt controverſia, an omnem hæreticorum baptiſmum, in nomine Jeſu Chriſti factum, pro legitimo habuerit? Certe Cyprianus, qui nullum hæreticorum baptiſmum pro legitimo habebat, omneſque, qui ab hæreſi quadam ad eccleſiam veram tranſibant, baptizandos eſſe contendebat, hanc ſententiam diſerte tribuit Stephano. In eam ergo multi eruditorum ingreſſi ſunt ſententiam, utrumque ad extremum aliquod prolapſum eſſe, & Stephanum quidem Cypriani ſententiam impugnando eo tandem deveniſſe, ut omnem hæreticorum baptiſmum in nomine Chriſti collatum approbaret. Nec tantum inter Proteſtantes Blondellus, ſed & inter Romanenſes Natalis Alexander, Launoius aliique hanc ſententiam, docente Auctore noſtro, Stephano tribuunt. Dupinius dubitanter equidem loquitur, ſed tamen ab eadem opinione ſe non alienum eſſe, ſatis oſtendit. Rem difficultate non carere, fatetur Tillemontius, cum ſcripta adverſariorum Cypriani non amplius extent, ex quibus de illorum ſententia ferri judicium poſſit. Namque in aliorum ſcriptis veram illorum ſententiam non ſemper exprimi, vel ex eo patere, quod inter alia hæc quoque ſententia illis tribuatur, gratiam atque remiſſionem peccatorum extra eccleſiam quoque conferri. Cum tamen ipſo Cypriano atque Firmiliano teſtibus conſtet, eos docuiſſe, Spiritum S. extra eccleſiam non conferri, hæreticos autem & ſchiſmaticos eum nec habere nec donare poſſe, licet baptiſmum conferre poſſint. Præterea ad baptiſmum quod attinet, Stephanum alicubi de tribus perſonis Divinis in baptiſmo commemorandis verba facere obſervat, unde forte explicanda aut ſupplenda ſit ejus ſententia, quando baptiſmi in nomine

Jeſu

Jeſu Chriſti conferendi mentionem injiciat. Accedit, quod inter Cyprianum atque Stephanum generatim ſaltem de hæreticorum baptiſmo diſputatum ſit, nec definitum, quorumnam demum hæreticorum baptiſmus admittendus, aut rejiciendus ſit. Cyprianum quidem allegare epiſtolam, quam Baronius atque Pamelius Stephani eſſe credant, in qua baptiſmus Marcionitarum pro legitimo agnoſcatur, cum tamen in Concilio Nicæno Arrianorum, & aliorum quorundam hæreticorum, qui ibi nominantur, baptiſmus approbetur, reliquorum autem adeoque & Marcionitarum rejiciatur. Aſt reſponderi tamen poſſe, quod Marcionitæ in baptiſmo ſuo poſt Stephani tempora forte quædam immutarint, ut adeo eundem in Concilio Nicæno rejici neceſſe fuerit. Quemadmodum & Encratitæ fecerint, teſte Baſilio, ideo ut ab Eccleſia eo magis recederent, difficiliorque illorum reditus ad eam redderetur. Ex his omnibus tandem concludit, nullam eſſe rationem, quæ nos cogat, erroneam ejusmodi ſententiam Stephano tribuere, præſertim cum Euſebius quoque, Auguſtinus, Vincentius Lerinenſis, atque Facundus non aliam hac in re Stephano ſententiam tribuant, quam quæ cum recepta atque vera Eccleſiæ doctrina conveniat. Cyprianus vero quod aliter de ſententia Stephani loqui videatur, id mirum non eſſe, cum & ſanctisſimis viris quandoque eveniat, ut adverſariorum ſuorum ſententiam aliter ac ſe habuit, referant. Ceterum edidit Rigaltius Anonymum, qui de Baptiſmo contra Cyprianum ſcripſit, atque aperte contendit, ſolam invocationem nominis Chriſti ad baptiſmum ſufficere. Auctorem hujus ſcripti Epiſcopum quendam, qui eadem cum Cypriano ætate vixerit, Tillemontius fatetur. Aſt Stephano hujus ſententiam tribui poſſe abnuit, cum non infrequens ſit, ut auctores quidam in quibusdam conſentiant, dum contra tertium diſputant, nec tamen inde ſequatur, eos conſentire in omnibus. Alexandrum tamen ſimul ὡς ἐν παρόδῳ perſtringit, quod perperam ex quodam hujus auctoris loco collegerit, eum neceſſitatem tres perſonas Divinitatis in baptiſmo invocandi agnoviſſe. Sed nec illud Alexandro huic concedit, eo tempore in hac controverſia Eccleſiam in duas partes ita ſciſſam fuiſſe, ut veritas penes neutram ſteterit. Cetera mittimus, *Not.* **XLII.** & alia nunc proſequemur. Dicit Firmilianus, Stephanum Papam cum Eccleſia Orientali fuiſſe commiſſum; cauſam diſſenſionis reticet.

Lombertus in vita Cypriani occaſione Novatianiſmi hoc factum putat: invito quidem Tillemontio, qui controverſiam de baptiſmo huic diſcordiæ occaſionem præbuiſſe probat. Auguſtinus de *Bapt. l. I. c. VII.* & alibi ſæpius aſſerit, controverſiam de baptiſmo, priusquam ipſe in lucem editus eſſet, mortuo jam Cypriano, per concilium aliquod integrum totius terræ totiusque eccleſiæ definitam eſſe. Quodnam ergo concilium hic ab Auguſtino indigitetur, eruditi inter ſe diſputant. Nonnulli Arelatenſe, alii Nicænum concilium intelligunt. Tillemontius rationes, quæ in utramque partem afferri posſint, prolixe recenſet, nec tamen quicquam definire audet. In concilio Arelatenſi controverſiam illam accurate definitam eſſe fatetur, aſt longe auguſtius concilium innuere Auguſtinum, quam Arelatenſe fuerit. Certe deſcriptionem iſtius concilii egregie quadrare in Nicænum, ſed ibi hanc controverſiam non fuiſſe definitam. Nihiloſecius tamen, quia in canone octavo concilii Nicæni baptiſmus & ordinatio Novatianorum pro legitimis habentur, fundamenta, quibus error Cypriani ſuperſtructus fuit, deſtructa eſſe obſervat, ſeque adeo ab illorum ſententia, qui ad concilium Nicænum verba Auguſtini referunt, haud alienum eſſe oſtendit.

Not. XLIV.

Inter hæreticos ſeculi tertii eminet Paulus Samoſatenus. Hujus errores cum non una eademque ratione referantur, quæ Auctor de iis obſervavit, paucis indicare operæ pretium fuerit. Cum Sabellio itaque hactenus eum conſenſiſſe docet, quod Patrem, Filium & Spiritum S. pro una ſolum eademque habuerit perſona: quodque asſeruerit, Verbum & Spiritum S. eſſe in Patre, ut ratio eſt *in homine*, adeoque exiſtentia reali & perſonali carere: & hoc ſenſu quoque eum dixiſſe, Filium eſſe conſubſtantialem Patri, ut diſtinctionem ſcilicet perſonarum tolleret. Nihiloſecius tamen in quibusdam & a Sabellio eum diſcesſiſſe; agnoviſſe ſcilicet, quod Pater produxerit Verbum ſuum, quod extra illum (Patrem) operetur. Sunt etiam, uti Auctor monet, qui dicant, hoc Verbum productum & operans ab illo vocatum fuiſſe *Filium Dei:* alii contra aſſerunt, eum non alium Filium Dei, quam Chriſtum, purum hominem, nec alium Spiritum S. quam gratiam Apoſtolis conceſſam, agnoviſſe, & in eo a Sabellio receſſiſſe; quibus tamen ut adſtipuletur Auctor, a ſe impetrare nequit. Ad incarnationem Chriſti quod attinet, aſſeruit Chriſtum non

Artic. II. p. 291. ſeqq.

Digitized by Google

non de cœlo veniſſe, ſed eſſe de terra, eumque ut merum hominem nihil habere, quo ceteris hominibus ſuperior cenſeri queat. Auctorem quendam quinti ſeculi hic notat Auctor, Paulo ſententiam hanc, quod Chriſtus natus ſit, ut reliqui homines, tribuentem. Conſtare namque tum aliunde, tum etiam ex Athanaſio, Chriſtum ſecundum Pauli Samoſateni ſententiam natum eſſe ex virgine Maria & a Spiritu S. Fatebatur, eſſe in Chriſto Verbum, ſapientiam & lumen æternum, aſt per operationem & inhabitationem, non per unionem perſonalem, ita quidem ut tempore paſſionis Verbum a Chriſto receſſerit, atque ad Patrem reverſum fuerit. Duas itaque in Chriſto admittebat hypoſtaſes, duas perſonas, duos Chriſtos, duos Filios, quorum unus eſſet Filius Dei per naturam & coæternus Patri, imo ipſe Pater, & alter Filius Davidis ex Maria, qui improprie ſolum Chriſtus dici poſſet. Nomine filii Dei Chriſtum inſigniri tantum, quod eſſet habitaculum veri Filii Dei, qui eſſet hypoſtaſis atque perſona a Chriſto diverſa. Juſtum autem Chriſtum dici non per naturam ſuam atque eſſentiam, ſed quod virtuti, cui juſtitiæ nomen, deditus fuiſſet. Et ita quidem, ut porro Auctor obſervat, evitavit blaſphemiam Noëti atque Sabellii, aſſerentium, Patrem incarnatum atque paſſum eſſe; ſimul tamen incarnationem reipſa negavit, atque Artemæ ac Theodotianorum ſectæ Chriſtum pro mero homine habentium acceſſit. Interim Chriſtum vocavit Deum, ſive quod hoc nomen virtutibus ſuis promeruiſſet, ut nonnulli aſſerunt, teſte Auctore, ſive quod ob Verbum in Chriſto inhabitans eum dignum hoc titulo cenſuit, ut Athanaſius aſſerere videtur. Ceterum Gardinerius ſibi perſuadet, Paulum Samoſatenum credidiſſe Verbum diſtinctam a Patre eſſe perſonam, ſaltem tum cum extra Patrem, v. g. in Chriſto operetur; provocatque ad Dionyſium Alexandrinum, qui teſtetur, Paulum in Chriſto duas perſonas duasque hypoſtaſes admittere. Aſt ex eo nihil certi colligi poſſe, Tillemontius contendit. Hypoſtaſeos enim nomine Paulo ſubſtantiam, accidens atque perſonam promiſcue venire: adeoque utcunque duas in Chriſto hypoſtaſes eum admittere potuiſſe. Imo potuiſſe eum per duas in Chriſto hypoſtaſes intelligere humanam Chriſti naturam atque Patrem per Verbum ſuum in Chriſto operantem. Fortaſſe etiam, inquit, Dionyſio error Pauli circa SS. Trinitatem nondum fuit perſpectus, adeoque cum videret

Not. I. Ad Paulum Samoſatenum.

eum in Chriſto unionem Verbi cum humana natura, aſt minime perſonalem admittere, exinde intulit, duas eum ſtatuere hypoſtaſes ſive perſonas. Not. II. Porro quod aſſeruerat Auctor, Paulum exiſtimaſſe, quod Chriſtus natus ſit ex virgine, id contra Marium Mercatorem atque Not. IV. Gardinerium prolixius defendit: Paulum quoque anno 269 aut circa initium anni 270 dejectum eſſe ſede Epiſcopali, ſubductis temporum rationibus, luculenter probat. Aſt nos hic pedem figimus.

DISPACCIO ISTORICO, CURIOSO ET Erudito.

i. e.

FASCICULUS HISTORICUS, CURIOSUS ET ERUDITUS, e variis literis & manuſcriptis Patris DOMINICI ANTONII GANDULFI, Genuenſis Theolog. Licentiati, Concionatoris & Prioris Auguſtiniani, collectus inque lucem datus a PHILIBERTO HYACINTO GANDULFO.

Monte-regali, (Mondovi) 1695, in 4. Conſtat plagul. 20.

NOn alienum a ſua erga Conſobrinum pietate eſſe credidit doctisſimus Editor, ſi literas ejus ad viros dignatione eminentes ſcriptas, additis nonnullorū reſponſis, publici faceret juris. Continet hic faſciculus ab Illuſt. Magliabechio ad nos transmiſſus epiſtolas 24, alterumq; ſe daturum eſſe ſpondet Editor, ſiquidem hunc placuiſſe intellexerit. Varia in epiſtolis his recenſentur, cumprimis quæ vel ad familiam Autoris illuſtrandam, vel ad decus Ordini Auguſtinianorum conciliandum ſpectare poterant. Cum liber brevis ſit, non eſt cur in excerpendo eo prolixi velimus eſſe. Mentio ibi fit inter alia *Academiæ Obſcurorum* per Dom. Ant. Gandulfum in urbe Vintimilienſi erigendæ: ſtatum tamen illius & rationem, quod dolemus, haud explicat conditor ejus in his epiſtolis, contentus dixiſſe novam hanc ſocietatem literariam pro ſymbolo habituram obſcuræ noctis figuram nitentibus e cœlo ſtellis, cum lemmate: *In obſcuritate fidem.* Non eſſe emblema omnibus numeris abſolutum, fatetur ipſe, & ad dubia ſibi eapropter mota prolixe reſpondet. De cætero commendant faſciculum hunc carmina variorum autorum Latina ac Italica, eaque ſic ſatis

tis elegantia. Ac inter Italica quidem duo vel ob argumentum, quod tractant, jucunda lectu fuere; oppoſita enim ſunt Illuſtris Magliabechii obtrectatoribus: inter Latina vero non poſtremum occupant locum epigrammata duo, quæ ſpeciminis cauſa annotabimus. Primum in mortem Ill. Baronis Michaelis de Aſte ſub capta Buda interfecti & in eadem tumulati, a Paulo Auguſtino Orengo Patricio Veneto ſcriptum ita ſe habet:

Cæſaris Auſtriaci gemeret cum Buda ſub armis
Obſeſſo, Ungarici regia Buda ſoli.
Gentis honos Liguræ, Turcarum terror & horror
MICHAEL intrepido pectore in arma ruit.
Conſilio multum juvit, multum egit & enſe,
Conſilio prudens, & ſimul enſe potens.
Effundens tan. .m per vulnera quinque cruorem,
Extrema cecidit voce animando ſuos.
Intrepidus periit capta tumulandus in urbe,
Urbs poſthac tanti funere clara Ducis.
Ut captam vidit Budam, ſua lumina clauſit,
Enſe videns dignum nilupereſſe ſuo.

Alterum Joh. Bapt. Corveſius compoſuit in honorem Illuſtris militum Tribuni Joh. Dominici Spinulæ ex Marchionibus Ayquatæ:

Tu primos Budæ anfractus & valla penetras,
Vile tui pretium ſanguinis eſſe putans;
Primus adis, ternos in te prior excipis ictus,
Buda ruit, clamas, ſat mihi longa dies.
Te patriæ bellum, te bello ſuſtulit ardor,
Aſt tibi mors raptos ſupplet honore dies.
Hoc te funus erat dignum, tu hoc funere dignus,
Magnus eras vita, major honore necis.
Mors hæc ſumma Ducum laus eſt, tu in limine vitæ
Supremam ad laudem per breve tendis iter.

Claudunt faſciculum hunc carmina in laudem Autoris ſcripta & index literarum.

ANIMÆ HUMANÆ NATURA AB AUGUSTINO detecta in libris de anima quantitate, decimo de Trinitate & de anima immortalitate, exponente MICHAELE ANGELO FARDELLA, Drepanenſi S. Th. D. & in Patavino Lyceo Aſtronomiæ & Meteororum Profeſſore, Eminentiſſimo HENRICO DE NORIS S. R. E. Cardinali conſecrata.

Venetiis, ſumtibus Hieronymi Albrici, 1698. fol. Alph. 4. plag. 12.

ANimam noſtram rem eſſe præſtantem, uti omnes agnoſcunt, ſic pauci inveniuntur, qui debitam in ejus inveſtigatione adhibuerunt operam. Clariſſimus Autor noſter a decimo octavo anno usque poſt luſtratum univerſi hujus theatrum, inſignioris nobiliorisque hominis partis indolem dignoſcere quidem cupiebat, ſed a viris celebratiſſimis, quos in Trinacria præcipue adiit, ſummam reſponſi tulit illam; *animam omnia cognoſcere, præter ſe ipſam.* Convertit ſe igitur ad priſcorum ſapientum, Ariſtotelis, Platonis, Epicuri, Empedoclis, Democriti, Anaxagoræ, aliorumque de anima diſputantium, codices; ſed nec in his aliud ſe reperiſſe dicit, præter varias contentiones, loquaces ſubtilitates ac portenta verborum, undique incertitudinis & obſcuritatis tenebras: dum alii ignem, corporis temperamentum, alii & harmoniam, atomorum texturam, aut aliud quid animum eſſe contenderunt. Secum autem perpendens, poſſe ſe ipſum ſibi ipſi manifeſtare animum, dummodo recta nos ipſos inquirendi ratio acceſſerit; quam tandem ſe inveniſſe putabat in Auguſtini libris quibusdam, hanc materiam illuſtrantibus. Scilicet animus ab extraneis naturis ad ſeipſum ſi revocetur, inveniet, illo duce & judice, animum nihil aliud eſſe præter animum; ac ut ſe ipſum cernat, ſe ipſo duntaxat indigere, qui omne, quicquid ipſe non eſt, a ſe rejiciens, ſe confeſtim intelligit, quo nihil ſibi notius, præſentius ac manifeſtius. Hanc viam ingreſſus Autor præcipuum ſibi habuit præfixum ſcopum, animæ noſtræ naturam pro viribus detegere, atque potiſſimum in id mentis aciem intendere, ut & incorporeum & immortalem humanum animum eſſe adverſus, Epicuri aſſeclas, præfulgente ratione demonſtret; ducem in hoc opere ſibi eligens S. Auguſtinum

ſtinum animæ indolem & affectiones explorantem, quem in diſquiſitione difficillima felicem fuiſſe miratur. Opus ipſum diſtribuit in tres partes, in quarum *prima* ea, quæ in tractatu de animæ quantitate, non molis, ſed virtutis, Auguſtinus ad fallaces Epicuri argumentationes expedite detegendas & refellendas ſubtiliter exagitat, exponuntur. Antequam vero eundem interpretari aggreditur, ad faciliorem Auguſtinianæ doctrinæ captum, præclariora Auguſtini cogitata, quæ in illo continentur, a dialogi prolixitate ſecernit, atque primum Auguſtini animum de ſe ipſo meditantem fictione quadam in medium profert, qui non tantum expoſita in libro de animæ quantitate, verum etiam quæ in aliis ſuis operibus ac potisſimum in libris X de Trinitate & de immortalitate animæ, ad humanæ mentis naturam ſpectantia enucleantur, univerſaliori ac latiori quadam ſui inveſtigatione, planiorique ſtylo detegat, ſibique feliciter aperiat. Subjicit dein ipſum librum de animæ quantitate, quem Auguſtinus in libro primo Retractationum pro ſuo agnoſcit, & in eo quærit: *unde ſit anima? qualis ſit? quanta ſit? cur corpori fuerit data? cum ad corpus venerit, qualis efficiatur? qualis, cum abſceſſerit?* Ad primam quæſtionem reſpondet, animam eſſe factam a Deo, ita quidem ut neque ex terra, nec ex aqua, neque ex aëre, neque ex igne, neque ex his omnibus, neque ex aliquibus horum conjunctis conſtet, ſed ſimplicem propriamque naturam habeat. Animæ qualitatem in ſimilitudine cum Deo conſtituens, quantitatem illius prolixe proſequitur, oſtenditque, quod non ſit longa, non lata, non robuſta, neque aliud horum, quæ in menſuris corporum quæri ſolent. Qua occaſione de lineæ natura, atque ex ea reſultantibus figuris, triangulo, quadrato & circulo, prolixe agit, ac tandem concludit, cum verum punctum, vera linea & ſuperficies vera ſint res incorporeæ, quæ ſenſum & phantaſiam effugiunt, animum qui illas cognoſcit, etiam eſſe incorporeum & inextenſum. Hunc definit, quod ſit *ſubſtantia rationis particeps, corpori regendo accommodata.* Quam definitionem Fardella vulgari animæ deſcriptioni, tanquam obſcuræ multis modis præfert, utpote in qua, dum animus primo immutabili vero jungitur, deinde ut altioris ordinis ad corpus regendum ordinatur, inſigniora religionis & Chriſtianæ moralis elementa mirum in modum deliteſcunt; cum verus cultus, vera religio, ac ſalubris ethica

pag. 13.
pag. 22.
p. 31.
p. 77.
p. 83.

hu-

huc tendant, ut humanus animus ita agat, ſe ipſum moderetur, ac vivat, ut immutabili rationi ſecundum æternæ legis dictamina obediat, infirmiori vero corpori imperet. Quamvis autem animus in corpore eſt, cum ætate tamen non fit major, quod in corpore obſervamus, ſed artium exercitatione melior & peritior evadit. In regimi-
p. 118. ſq. ne & dominio, quod in corpus exercet, inſtrumento utitur halitu æthereo vel ſpiritu impetum faciente & in cerebro latente, quem tenuisſimam ac ſumme velocem ſanguinei humoris auram eſſe dicit. Hujus ope internas & externas corporis, quod velut inſtrumentum muſicum concipit, promoveri operationes, exemplo pulveris pyrii illuſtrat Autor. Illo mediante etiam fit ſenſus, cujus unicam tantum ſpeciem, nempe tactum conſtituit, & præeunte Auguſtino multa de ſenſus natura atque definitione diſputat, ubique ſimul monſtrans, animum incorporeum citra ſuæ ſubſtantiæ expanſionem ſenſationes
p. 128. ſqq. quaſcunque percipere. Summam denique animæ virtutem poteſtatemque uterque cernit in gradibus illis ſeptem, *animatione, ſenſu, arte, virtute, tranquillitate, ingreſſione, manſione ſeu contemplatione*,
p. 159. ſqq. ulterius ab Autore expoſitis. Plures quidem Auguſtinus ſibi quæſtiones evolvendas propoſuerat, ſed tres ultimas intactas reliquit, cum
p. 125. ſcopus illius præcipuus fuerit, primo oſtendere nulla corporum mole animum conſtare, deinde aperire, quanta ſit animæ poteſtas. Expo-
p. 169. ſitioni huic Autor ſubnectit ſalutarem admonitionem, ut animus ad ſe ipſum accurate inquirendum, Auguſtino docente, diſponatur, humanæ quoque literaturæ vitia nullo negotio detegantur atque vitentur. Quem in finem exercitationes literariæ diſtinguuntur in *neceſſarias*, theologiam naturalem, dialecticam, ſcientiam moralem, & medicinam, qua quis ſibi ipſi proſpicere novit: *utiles*, ut arithmeticam, geometriam, & phyſicam, cum, quemadmodum matheſeos ſtudium mirifice prodeſt, ut animus ad ſe ipſum inveſtigandum præparetur, etiam phyſica facultas plurimum conferat, ut homo ſe ipſum ac Deum planius intelligat: *ſupervacaneas*, ad quas refert ſtudium antiquitatis, ſi non ad hiſtoriam cum ſacram tum profanam perficiendam referatur, & linguarum exoticarum uſum: denique *noxias*, quarum aliæ ſunt ſuperſtitioſæ, ut divinatrices artes, aliæ pugnaces
p. 183. & contentioſæ, aliæ phantaſticæ. Quibus præmiſſis, ut cuivis melius conſtet, quid homini inveſtigandum ſit, ſequentem ſuppeditat regulam:

Digitized by Google

gulam: *Quicquid ad animi perfectionem, ſinceramque felicitatem tendit, captui noſtro accommodatum, citra culpæ temeritatisque periculum inveſtigetur: at ſi ad errorem aut ingenii tantum oſtentationem comparatur, aut ab humana vita uſu prorſus alienum eſt, tanquam ſupervacaneum aut noxium cauta quadam ignorantia a cognitione removeatur.* p. 186.

Secunda pars exhibet librum X de Trinitate, in quo Auguſtinus, ut abditiſſimum Trinitatis arcanum, quantum finitæ intelligentiæ imbecillitas patitur, illuſtraret, ad hominis mentem ſe convertit, ut in ea expreſſiorem inſigniorem que quandam Trinitatis effigiem inveniret. Idcirco corporeis imaginibus rejectis, animum in ſemetipſo, in ſuisque receſſibus, perſpicaciſſimo nudæ intelligentiæ oculo intueri ac detegere gaudet. Quod ut expeditius obtineat, ad analyticam methodum confugit, cujus ope dum ab animo, quæ extranea, atque ab illius indole aliena ſunt, accurate ſejungit, animi naturam in ſuis penetralibus proſpero ſucceſſu contemplatur, ut non tantum quid non ſit animus, verum & quid ſit animus, interiori mentis acie cernat. Quicquid autem ad animæ naturam inveſtigandam in hoc libro ſpectat, dupliciter Clariſſimus Autor interpretatur. Primo in medium ipſummet Auguſtinum, animæ noſtræ naturam perſcrutantem, adfert; deinde ſeveriori quadam analyſi & amœniori ſtylo, Auguſtini mentem ſecum loquentem velut ante oculos ponit. p. 190. p. 210.

In *tertia parte* ſequitur Auguſtinum in libro de animæ immortalitate, quem a ſe conſcriptum fuiſſe, & maxima obſcuritate ac difficultate laborare, ipſe Auguſtinus agnoſcit lib. 1 Retract. c. 5. Ut vero ratiocinationis robur ac vis magis eluceat, Epicurum pro caducitate atque interitu animæ certantem adgreditur Autor, præmiſſo apparatu quodam, ſeu aliquarum aſſertionum ſerie, Geometrarum more poſita, qua poſſibile oſtendit, dari ſubſtantiam aliquam, quæ nihil aliud ſit præter animum, intelligendi poteſtate præditum, finitum & imperfectum, a corporis dimenſionibus abhorrentem, aptum conjungi corpori organico, ſed tamen inextenſum & incorporeum, ac ſoluto corpore immortalem. Firmatis his aliisque propoſitionibus, quæ ad exponendam animi originem faciunt, *mentis* & *carnis* conflictum inſtituit, atque *Auguſtinum* & *Epicurum* invicem pugnantes inducit. Pro carne ſive *Epicuro*, ex libro tertio *Lucretii* p. 221. ſqq. p. 234. ſqq.

p. 237. ſqq. de rerum natura, pro animæ mortalitate XIV adducuntur ſophiſmata, deſumta ex atomis, conjunctione, nexu & incremento animæ cum corpore, ægritudine, dolore, animæque mutabilitate, vini & morbi poteſtate in homine, animæ diviſibilitate, morbo ac ſanitate, animæ ſede & agendi modo cum corpore organico, hominis interitu & animi propenſione ac amore erga corpus, dependentia operationum animæ ab organis corporis, illius ſectilitate & extenſione, ejusdem origine & oblivione, corporis ſolutione, & modo, quo corporeis organis inſinuatur animus, nexu & congruentia, qua invicem animus & corpus copulantur, mortis metu & variis hominum moribus, partium enumeratione, qua animum morti obnoxium eſſe oſtendere laborat Lucretius. Singulis illis confutatio, ex apparatu ante laudato deducta, ſtatim additur. Mens contra, ſive *Auguſtinus* pro ſempiternæ mentis humanæ natura pugnans in libro de animæ im-
p. 297. ſqq. mortalitate, argumentationes XII depromſit ex artium ac diſciplinarum immutabilitate, rationis natura, animi virtute & immutabilitate, artibus in animo deliteſcentibus, neceſſaria humanæ mentis conjunctione cum immutabili ratione, quodque hæc nulla vi ab humano animo ſejungi valeat, ipſamet corporis immortalitate ratione tum molis tum ſpeciei & pulchritudinis, ex ipſiusmet humanæ mentis vita & incorporea natura, quæ etiam contrario, quo deſtrui poſſit, careat, nullo præterea pacto in corpus transmutari, neque in ſomniis intelligendi poteſtate deſtitui, aut in corpus converti valeat. Rationes has adductas eleganti methodo laudatus Autor ſibi conſiderandas ſumit, quando prævia argumentationum ſingularum analyſi, in qua certæ propoſitiones exponuntur & roborantur, per ſyntheſin animæ rationalis immortalitas demonſtratur, & uſus Auguſtiniani argumenti, accedente apparatu, ſubjicitur, ad evertendam Epicuri doctrinam de animæ humanæ natura & compoſitione. Id unum addimus, quod Autor promittit, ſe eandem materiam fuſius, enucleatius ac diligentius examinaturum, in libro ſuarum inveſtigationum; ubi intimus humanæ naturæ vires, indolem & affectiones explorare curabit, quin etiam occaſione textus, in prima hujus operis parte explanati, quampluries quæſtiones excitabit, in quibus potiſſimum ſummam æqualitatis naturam inſectilium rerum poteſtatem, rectam dubitandi methodum, ſinceram ventorum originem, latentem ſen-

ſus

ſus cauſam, mathematicarum dimenſionum veritatem, demonſtrativa quadam ratione atque copioſe aperiet.

HISTORICA ANTICA E MODERNA, SACRA E profana, della Citta di Trieſte.

h. e.

HISTORIA ANTIQUA ET RECENTIOR SACRA & civilis, urbis Tergeſti, celebris coloniæ civium Romanorum, in qua recenſentur multa arcana antiquitatis, prærogativa nobilium, geſta hominum illuſtrium, privilegia civitatis, varietas eruditionis, inſcriptiones, ſaxa Mauſolea, ſucceſſus, mutatio rituum & dominorum usque ad annum 1698, opera Rever. P. F. IRENÆI DE CRUCE Carmelitani Diſcalceati, civis hujus urbis. Dedicata Sacræ Majeſtati JOSEPHI Regis Roman. & Hung. Archiduci Auſtriæ.

Venetiis, apud Hier. Albrizzi, 1698. in fol. Conſtat Alph. 5. plag. 12.

PRæclare admodum de patria ſua merentur, qui nec labori nec ſumptui parcunt, ut gloriam ejus literarum beneficio ad venturæ ætatis memoriam transmittant. Caritatem igitur ſuam erga Tergeſtinam urbem, ex qua oriundus eſt, doctiſſimus Autor demonſtraturus, e vetuſtiſſimis monumentis operoſe omnia conquiſivit, quæ ad hiſtoriam & laudes illius pertinere ullo modo videri poterant. Natum hinc eſt opus hoc, ſingulari accuratione, nec minori diligentia conſcriptum, & in octo libros diviſum, quorum ſummam hic dabimus. Recte autem ſe facturum credidit bonus hic patriæ ſuæ Civis, ſi in Tergeſti natales paulo altius inquireret, ſicque ſermonem ſuum a primis ejus incunabulis auſpicaretur. Extra controverſiam eſſe dicit, civitatem hanc conditam fuiſſe a Carnis, Crani & Cranæ poſteris, fortiſſimo populo, & ad Iſtriam ſpectare provinciam, cujus limites antiquos hac occaſione deſignat. Quod ad nomen urbis hujus attinet, non uno eodemque ſemper a ſcriptoribus appellari animadvertimus. Straboni Pagus Carnicus audit, Autore noſtro judice ideo, quod Carnorum quondam ſedes fuerit primaria: qua occaſione naturæ illud miraculum, Lacum Circknicenſem,

pag. 27. veteribus *Lugea palus* dictum, a quo non procul obſervatur *Lugea*
ſpecus, deſcribit; de quo cum in recenſione Carniolæ antiquæ & no-
væ, in Actis noſtris A. 1681, p. 381 & A. 1689, p. 559 dictum jam fuerit,
nunc ſilemus. Alterum ejus nomen fuit Mons Mulianus, for-
taſſis ideo, quod ab Amulio XIV Rege Latinorum priſtino ſplendori
fuerit reddita. Tertium & uſitatiſſimum nomen, quod a Romanis
p. 37. accepit, quoque a ſcriptoribus fere omnibus, ſi Græcos aliquos exci-
pias, inſignitur, eſt Tergeſtum, quaſi Ter-egeſtum ſeu everſum, quod
tribus vicibus deleta fuerit urbs hæc, ſemper tamen e ruinis iſtis feli-
citer emerſerit; quæ derivatio contra diſſentientes operoſe defendi-
tur. Deſcribuntur poſtmodum bella, quæ, ex Autoris mente, Ter-
geſtinos inter & Romanos priſcis temporibus geſta ſunt, & quomo-
do tandem urbs ipſa totaque provincia ſub Romanorum poteſtatem
70. redacta fuerit. Ægre admodum hoc tulerunt Tergeſtini, ſicque liber-
tate amiſſa maluerunt in Germaniam migrare, quam in patria vivere.
Quanta illi eſſent animorum magnitudine, cum haud obſcure inde
colligerent Romani, invitarunt eos, ut ad priſtinas ſedes reverteren-
tur, datis & confirmatis privilegiis atque immunitatibus, quibus an-
tea gaudebant, ita ut jam amici Romanorum atque fœderati eſſe in-
74. ciperent. Factum tandem eſt, poſt varios caſus, ut dignitatem mu-
nicipii amitteret Tergeſtum, & colonia fieret Romanorum, jureque
Latii frueretur. Retinuit tamen inſignia admodum privilegia, quin
omnia illa, quibus ſimiles coloniæ gloriabantur. Hanc libertatem
ſuam, has immunitates ſervavit ſemper, easdemque ſucceſſu tempo-
ris Leopoldus IX Auſtriæ Dux, & Imperatores Fridericus, Carolus
77. V, Ferdinandus III, Leopoldus diplomate ſingulari ratas habuerunt
atque confirmarunt; neque illam ad Carniolam provinciam perti-
nere, aut ad eadem cum iſta onera ferenda obſtrictam eſſe, contra
100. Valvaſorem probare Autor allaborat. Hæc poſtquam ita ediſſe-
ruiſſet, quo anno Tergeſtina civitas facta ſit colonia Romana, & quæ-
nam e præcipuis Romanorum familiis iſtam incoluerint, edocet.
106. Neque ſolum coloniam civium Romanorum fuiſſe inquit, ſed quod
111. longe potius eſt, coloniam militarem; id quod fide inſcriptionum &
ſigilli urbis nititur, quod hodienum in Archivo ejus videri poteſt.
130. Cum autem ad certam aliquam tribum, non ſolum qui Romæ vive-
bant cives, ſed etiam qui coloniæ Romanæ dignitatem obtinebant,

referri

Digitized by Google

referri moris eſſet, ad tribum Publiliam ſeu Publiciam, non autem Papiniam aut Papiriam, coloniam hanc pertinuiſſe, contra aliter ſentientes demonſtrat. Subjungit his, Tergeſtum inſtar reipublicæ peculiaris habuiſſe, non ſolum antequam a Romanis fuerit ſubactum, ſed etiam poſtquam colonia civium Romanorum fieret. In probationem hujus rei, inter cætera ſequentem, quam infra repetit,
inſcriptionem Conſtantini Cæſaris honori ſacram adducit: IMP. p. 141 & 437.
CAES. FL. CONSTANTINO. MAXIMO. P. F. AUG. R. P. TERG. D. N. P. F. ultimasque notas ita explicat: Reſpublica Tergeſtina Devoto Numini Publice Fecit; nec non aliam quandam, quæ & hodie
Tergeſti conſpiciatur, Fabio Severo civi Tergeſtino, ab Antonino Pio 145.
Imperatore non parum amato, conſecratam, quæ tamen prolixior eſt, quam ut hic inſeri queat.

Hac prærogativa etiam nunc gaudere urbem hanc, apparere dicit ex tot privilegiis Imperatorum & Archiducum Auſtriæ
ipſi indultis. Quod ad Magiſtratum veterem reipublicæ urbisque 156.
hujus attinet, erant ibi Decuriones, Duumviri, Ædiles, Quæſtores; & peculiari inſcriptione Quintus Cœlius Publii filius Publicius Tergeſti Sexvir fuiſſe oſtenditur, quæ dignitas, Wolffgango Lazio judi-
ce, nonniſi in coloniis exercebatur. Addit his, qua ratione hodie 176.
gubernetur civitas iſta, quodque priſtini ſplendoris regiminisque imaginem, quantum fieri poteſt, retinere ſtudio curæque habeat.
De cætero dum Tergeſtum colonia facta eſt Romanorum, eodem 192.
tempore non ſolum omnia libertatis aut gentilitatis jura adepta fuit,
ſed etiam in partem ſacrorum vocabatur. Adorarunt igitur Ter- 200.
geſtini iſta ætate, ad Romanorum exemplum, Jovem, Herculem, Genium, Venerem, Mercurium; Silvanum Caſtrenſem, Neptunum, Deos Manes, quorum in variis inſcriptionibus hic allatis fit mentio. Neque deerant qui ſacris præeſſent, Flamines, Sacerdotes, Augures.
Recenſet poſtea modum ſepeliendi mortuos, quodque inter varia ſe- 231.
pulchrorum genera duo potiſſimum in uſu fuerint Tergeſtinis, alterum dictum veteribus conditorium ſeu hypogeum, ſarcophagus
alterum. Celebrabantur quoque apud illos ludi varii, & etiamnum 244.
loci illius ſeu arenæ veſtigia conſpiciuntur, ubi gladiatorii ludi inter
omnes populo gratiſſimi quondam habebantur. Agit inſuper Au- 256.
tor de aquæductibus urbis, quorum rudera in hunc usque diem ibi

Digitized by Google

264. ſuperſunt, de portubus nonnullis veteribus & binis triumphalibus
269. arcubus, de muris ejus, menſuris, ædificiis & ſtatuis vetuſtate plane
abolitis, quæ in diverſis civitatis partibus inventæ ſunt, & monumen-
277. tis aliis, quæ magnitudinem priſtini decoris oſtentant. Prolixe de-
in recenſet familias Tergeſtinæ urbis varias, Finenſem, Julianam, (cu-
jus origines ab ipſo Didio Juliano Cæſare deducit, quodque ex iſta
oriundi a Friderico Imperatore Milites aurati & Comites palatii
295. regii creati ſint, docet,) Magenzinā & Bonomam, cujus ingens quon-
dam decus fuit Tergeſtinus Epiſcopus Petrus Bonomus. Nec ſilen-
322. tio præterit familias alias Romanas, quæ quondam ibi floruerint, ea-
rumque hiſtoriam & inſigniores ſimul urbis lapides eruditis annota-
341. tionibus illuſtrat. Cumprimis lapidis cujusdam, qui inter rariora
urbis habetur, de familia Barbia meminit, ejusque iconiſmum addit,
qui longe alius eſt, quam prout a Reineſio affertur, & clarorum
371. quorundam Antiquariorum opiniones de eodem ſubjungit. His ita
erudite explicatis, monſtrat inter Italiæ civitates, quæ Chriſto
373. nomen dederunt, non fuiſſe ultimam Tergeſtinam, & adductam eam
fuiſſe ad fidem Chriſtianam, ejurato Gentiliſmo, per Hermagoram S.
Marci diſcipulum. Primi autem Tergeſtini ſacrorum Antiſtitis no-
men, & qui illum ſecuti ſint, Eccleſiæ Præſidum multorum, injuria
377. temporum ignorari. Sermocinatur deinde de baſilica ejus, eccle-
ſiis reliquis & aliis locis ſacris, enumeratque illos, qui ex urbe hac
pro gloria diviniNuminis martyrium ſubierunt; quæ omnia hic repe-
tere non neceſſe erit. Id potius addimus, quod de S. Hieronymi ſo-
445. lo natali affert, quem natum dicit Sdrignæ ſeu Stridonii, oppido quod
ad Iſtriam ſpectat provinciam, & in ſacris ſubeſt diœceſi & epiſco-
453. patui Tergeſtino. Ipſe hoc Hieronymus de ſe ſcribit, ſicque Mar-
cum Marulum, Johannem Lucium & Ferdinandum Ughellium re-
fellit Autor, qui Hieronymum Italum eſſe negant, inque media Dal-
matia natum contendunt. Neque illorum ſententiam reticet, qui
Hieronymum ex Germania oriundum eſſe, perſuadere aliis enitun-
477 tur. Cum etiam non exigua lis ſit inter eruditos, quo in loco bapti-
zatus ſit Hieronymus, urbem Aquilejam hunc ſibi honorem merito
vindicare ait. Eſt in primaria ejus eccleſia ſacellum aliquod ſancto
huic Doctori ſacrum, ubi Autor ante annos aliquot ipſe vidit inſcri-
ptionem hanc lapidi nitidiſſime inciſam: DIVO HIERONYMO

QUI

QUI IN HAC SANCTA ECCLESIA LAVACRUM GRATIÆ SUSCEPIT ET FIDEM. Qui Romæ eum ſacro fonte tin- 481.
ctum eſſe arbitrantur, ex epiſtola ejus 58 hæc verba citare ſolent: *Ego, ut ante jam ſcripſi, Chriſti veſtem in Romana urbe ſuſcipiens* &c. per quam ſacrum baptiſma intelligi volunt. Verum enim vero os- 483.
tendit Autor, vocabula illa *Chriſti veſtes aut veſtimenta*, diverſas admodum admittere interpretationes. Ita igitur illa eſſe intelligenda: 485.
S. Hieronymum Romæ indutum fuiſſe veſte ſeu habitu ſacerdotali, ſeque ibi ſacro miniſterio addixiſſe. Hæc cum prolixe more ſuo ex- 489.
poſuiſſet, Gothorum, Hunnorum aliarumque barbararum gentium in patriam ſuam irruptiones recenſet. Libro ſ. primo de ſchiſmate in Aquileienſi eccleſia nato & tandem abolito, aliisque ad ſacram hiſtoriam pertinentibus ſermonem habet. Ultimo denique libro 642. & pag.
idem argumentum proſequitur, ſimulque docet, Johannem Epiſco- 645.
pum, ut militi ſtipendia ſolvere poſſet, coactum fuiſſe, quæ in Tergeſtinos cives habebat jura illis vendere, cujus rei inſtrumentum ſolenniter erectum hic legitur. Hiſtoriam inſuper Tergeſtinam per tem- 646.
pora trium Ottonum deducit, & denique de præcipuis Tergeſtinorum familiis agit, illarumque inſignia gentilitia, additis figuris, affert. Totum commentarium claudit index autorum & materiarum ampliſſimus.

TRAITÉ DES PERTES DE SANG &c.

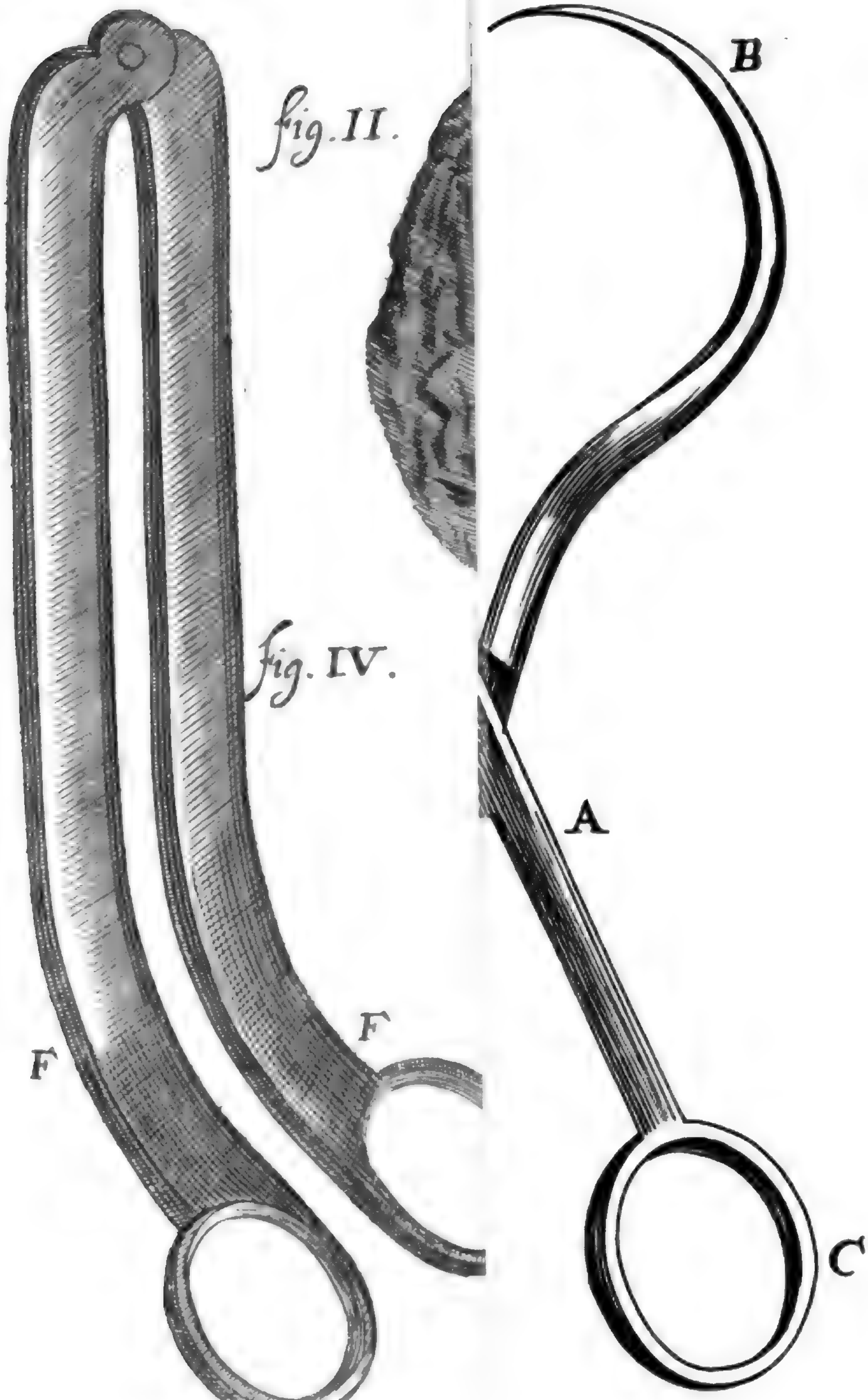
i. e.

TRACTATUS DE HÆMORRHAGIIS CUJUSCUNque generis, una cum Remedio earum ſpecifico recenter invento ab ADRIANO HELVETIO, Medicinæ Doctore. Cujus etiam Epiſtola de Natura & Cura Cancri adnectitur.

Pariſiis, apud Laurentium d'Houry, 1697. in 8. plag. 15.

QUa methodo *Autor Nobiliſſimus* febres fugare, quoque remedio dyſentericos ſoleat ſervare, in *Actis A. 1694, p. 334*, & *A. 1695 p. 560* prolixe commemoravimus; e præſenti autem ſcripto paucis indigitandum erit, qua ratione ab eodem nunc quæcunque hæmor-

morrhagia compeſcatur, nunc cancer quoque tollatur feliciſſime. In ipſo nempe tractatu, ubi Autor de ſanguinis ſtatu naturali & præternaturali, variisque hæmorrhagiarum cauſis, non minus ac de harum differentiis, vel utrique ſexui communibus, vel alterutri propriis, de prognoſi itidem & remediis generalioribus, diſſeruit, imprimis Specificum a ſe inventum ad omnem hæmorrhagiam tuto ſiſtendam commendat, uſum hujus genuinum tum edocendo, tum exemplis multis utriusque ſexus perſuadendo. Sicut namque ſpecificum ipſum e rupei aluminis depurati duabus unciis in cochleari argenteo fuſis, atque ſanguinis draconis pulveriſati uncia dimidia commixta in pilulas piſi magnitudine, habetur concinnatum: ita in leviori malo dimidiam ejusdem drachmam in ſyrupi cydoniorum cochleari ter quaterve mane ac veſperi aſſumptam, decocto hordei cum herbis capillaribus ſuperhauſto, innuitur ſufficere; in graviori tamen hæmorrhagia duos etiam ſcrupulos, vel integram drachmam requiri, ſingulis quatuor horis, præſcripto ſimul regimine obſervato, propinandam. E mult s autem hiſtoriis, quibus laudati ſpecifici efficacia inſignis comprobatur, unicam fœminam nominaſſe ſufficiat, intra ſextiduum, non ſolum auxilio dimidiæ ſpecifici drachmæ, omnibus quatuor horis die nocteque ingeſtæ, a nimio menſtruorum fluxu, quem animi deliquio, diſpnœa & convulſionibus ſtipatum, occaſione medicamenti cujusdam martialis incautius adhibiti, quatuor jam menſes perpeſſa erat, liberatam, ſed & uſu ejusdem per tres adhuc ſeptimanas bis de die continuato, perfecte reſtitutam. Sed in Epiſtola, quam de cancro *Noſter* ad *Dn. Regis* A. 1691 perſcripſit, hicque auctiorem ſubjunxit, ex ipſius cancri exortus atque progreſſus accuratiori conſideratione, hunc in principio non niſi parvam alicujus guttæ humoris in quadam glandula coagulationem adſtruit, ab interna duorum humorum ſibi invicem occurrentium diſpoſitione rariſſime, frequentiſſime ab externa compreſſione violenta, introductam; tuncque facillimum curatu, vel portiunculam ejusmodi humoris leviter coagulati diſſolvendo, vel cauſtico conſumendo. E diverſo in progreſſu, quando ab alius humoris acceſſu majorique hujus cum priori coagulatione cancer increvit, ac inſtar cornu vel firmioris cruſtæ lardi induruit, ab omni prorſus remedio externo abſtinendum eſſe præcipit, ne humor inde irritatus ſuum diſpergat fermen-

fig. II.
fig. IV.
F
F
B
A
C

mentum, cancerque exulceratus evadat; reſtare hic ſolummodo, ut inciſa cute, glandula ſubjecta Helvetiano tenaculo Fig. I. delineato Tab. V. apprehendatur, apprehenſaque, pro malo malique cauſa ſimul auferendis, extirpetur, vulnusque primum linteo carpto ſicco, mox in modum vulneris ſimplicis deligetur atque conſolidetur. Huic enim theoriæ apprime reſpondere praxin, exemplo tum fœminæ in Anglia natæ, tum aliarum, quibus moleſtum mammarum cancrum curavit extirpandum, ſufficienter evincit. Quod ſi vero ægrotantis negligentia, vel culpa Chirurgi, cancer in ulcus degenerarit, fermentumque diffuſum fuerit, absque mora, non neglectis tamen generalioribus, totam partem cancroſam, v. g. mammam, citius amputandam eſſe ſuadet, quam fermentum cancri profundius penetrando glandulasque muſculorum pectoralium inficiendo, malum incurabile reddiderit. Neque pertimeſcendam adeo eſſe talem amputationem, cum ſubito poſſit abſolvi, omnisque hæmorrhagia vel ſolo crepitu lupi compeſci, modo tota v. g. mamma tenaculo magno, cujus manubrium in Fig. 4. notatur, primum apprehendatur, hinc cutis ſana, tenaculum & corpus interjacens, quantum fieri poteſt, digitis revellatur, integra denique mamma inſtrumento, in novaculæ formam fabrefacto, ſubito reſcindatur. Varia autem inter remedia, vulneri poſt vaſorum ſanguiferorum coalitum adaptanda, unguentum extollit, e ceræ flavæ unciis ſex, & picis reſinoſæ unciis quatuor invicem liquefactis, ac petrolei & olei lini ana unciis tribus, olei ſuccini & ſpicæ ana unciis duabus, olei chamomillæ, olivarum ac terebinthinæ ana uncia una, & ſpiritus vini unciis duabus admixtis, præparatum, tunc etiam optimum, quando profundior portio cancroſa ne forfice quidem inflexa omnimode removeri valuit, quemadmodum alias in gangræna etiam coercenda & doloribus arthriticis ſopiendis egregium.

Explicatio Figurarum Tabulæ V.

Figura I. Tenaculum Helvetianum ſiſtit, eadem magnitudine, qua in cancro fœminæ Anglicanæ extirpando fuit adhibitum. Inſtrumentum videlicet eſt ferreum, cujus apices tantummodo habentur temperati.

AA. Duo tenaculi ſunt brachia, æqualis longitudinis.

Digitized by Google

BB. Duo ſunt apices, in quos duo brachia ſemilunaria deſinunt, ita conformati, ut alter alterum, ſi tenaculum claudatur, propter firmiorem apprehenſionem tranſcendat. Quæ ſemilunaria brachia tota ſunt plana, non autem ſecantia, & ſenſim ſenſimque usque ad apices diminuuntur.

CC. Inferiores tenaculi ſunt extremitates ſive manubria, quibus forficis ad inſtar apprehenduntur. Pro magnitudine cancri extirpandi variabunt etiam hujus inſtrumenti longitudo, foraminis ab utroque brachio ſemilunari relicti capacitas, & quantum apex alter alterum tranſcendere debeat.

Fig. 2. Cancrum exhibet eadem magnitudine, qua in dicta fœmina fuit extirpatus.

D. Parvus eſt locus, maculam eam lividam denotans, cujus in Epiſtola facta mentio.

Fig. 3. Cancrum eundem reſciſſum monſtrat, quo luſtrentur & tractentur ejus interiora.

E.E.E.E. Quatuor exiſtunt quadrantes hujus cancri, cujus durities interna pariter atque externa ad corneam, aut ſaltem talem, qualis cruſtæ lardi durioris eſſe ſolet, accedebat.

Fig. 4. F.F. Aliud magnum repræſentat tenaculum, amputationi potiſſimum inſerviens, cujus extremitates duæ, quibus inſtar forficis apprehenditur, parum ſunt incurvatæ. Uſum præſtat in tumore facilius comprehendendo, ut ſectio hinc ſub eodem inſtituatur novacula.

ΘΩΜΑ ΤΟΥ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ ΚΑΤΑ ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ
Ὀνομάτων Ἀττικῶν Ἐκλογαί.

NICOLAUS BLANCARDUS emendavit, opus univerſum diſpoſuit, & κατάλογον veterum ſcriptorum addidit. Animadverſiones ſuas adjecit LAMBERTUS BOS.

Franequeræ, apud Leonard. Strik, 1698. in 8.
Conſtat plagulis dimidiatis 33.

Exhibuimus menſe Septembri ſuperioris anni Lamberti Bos Diatribas Philologicas in quædam loca N. T. In his ut inſigne ſacri

cri Codicis illuſtrandi ſtudium merito in Autore celeberrimo laudavimus: ita noſtrum cenſuimus non præterire doctiſſimas obſervationes, quas Thomæ Magiſtri libello duobus jam annis ante idem adjecerat. Ipſas enim *Thomæ Magiſtri Eclogas* quod attinet, illæ e Clariſſimi *Nicolai Blancardi* autographo, manu ipſius ex optima editione, quæ Romæ A. 1517, typis Zachariæ Caliergi Cretenſis, cum privilegio Leonis Papæ prodierat, accuratiſſime deſcripto, & cum aliis duabus editionibus, ipſisque Autoribus, qui a Thoma citantur, collato, typis ſatis nitidis deſcriptæ ſunt, lectiſſimasque eloquentiæ Atticæ elegantias ſtylo facili atque concinno tradunt: verſione tamen Latina, quam Blancardus valetudine impeditus non addidit, nec alius quidam Græcarum literarum ſtudioſus, qui id ſuſceperat negotii, ob frequentiſſimos in Thoma Græcismos adjicere potuit, deſtituuntur; qua quidem Græcæ linguæ gnari, quibus hic libellus ſcriptus eſt, per Autoris planam in ſcribendo ſimplicitatem facile carebunt. Cæterum in Obſervationibus ſuis Clariſſimus *Bos* id agit, ut plurimis locis Thomam explicet, perperam ab eo ſcripta emendet, recte dicta probet & aliunde allatis exemplis confirmet, aliorum etiam præclare monita adducat, errata modeſte oſtendat, & uſum denique hujus libelli in vindicandis etiam ſacris literis demonſtret. Quod ex exemplis nonnullis in medium adducendis, Lectori benevolo non injucundum fuerit cognoviſſe. Explicat certe ac illuſtrat Thomam ſuum Autor, quando ad p. 89 Thomæ verbis, Θεῷ, οὐ Θεᾷ, εἰ καί τινες γράφουσιν, hanc explicationem ſubjicit: velle Thomam, Atticum eſſe voces maſculinas in femininas transferre, quemadmodum Ariſtophanes ſæpiſſime Minervam Θεὸν, non Θεὰν vocet. in Pluto p. 114, τὸν ὀπισθόδομον ἀεὶ φυλάττων τῆς Θεοῦ, *Aram Deæ* (Palladis) *ſemper cuſtodiens*; & in Equit. p. 343, ἡ γὰρ Θεός μ' ἐκέλευσε νικῆσαι σ' ἀλαζονείᾳ, *Dea* (Pallas) *certe juſſit, ut te vincam vanitate.* Ad illud Thomæ p. 1, Ἄγεται γυναῖκα, οὐκ ἄγει, ut prætermiſſum notat Noſter: hanc phraſin ἄγεσθαι γυναῖκα etiam dici de *patre filio ſuo uxorem ſtipulante*; ſed hoc ſenſu addi dativum perſonæ. Pauſan. in Atticis: ὡς δὲ ἐπανῆλθεν, Ἀγαθοκλεῖ τῷ υἱῷ Λυσάνδραν γυναῖκα ἠγάγετο. Herodianus de Mammæa & Alexandro: ἠγάγετο δ' αὐτῷ τὴν γυναῖκα τῶν εὐπατριδῶν. Quod Latini dicant, *deſpondere alicui filiam.* Terent:

nam aliam ei pater deſponderat gnatam Chremetis. Sic ad varias ſignificationes, quas Thomas verbo παραιτοῦμαι p. 140 tribuit, addit, id idem quoque notare, quod ſimplex αἰτεῖσθαι. Ariſtoph. Equit. p. 290, Ἓν δὲ αὐτοὺς παραιτησώμεθα; *unum eos rogabimus.* ubi Schol. Περιττὴ ἡ παρὰ, ἔστι γὰρ αἰτησώμεθα, παρακαλέσωμεν· πλεονάζουσι γὰρ καὶ ἐλλείπουσι ταῖς προθέσεσιν Ἀττικοί. Alibi Thomæ obſervationes probationum robore deſtitutas, exemplis adductis confirmat Noſter: v. g. vocem βάκηλος, cum Thomas p. 26 male a nonnullis pro homine molli poni dixiſſet, cum illa eum potius, qui virilibus eſt exſectis, denotet; ejus autem rei exemplum nullum addidiſſet: ille hunc defectum ſupplet e Lucian. Pſeudol. p. 441, & Eunuch. 844. τὸ δὲ τοῦ εὐνούχου, καὶ τῶν βακήλων χεῖρον εἶναι· τοὺς μὲν γὰρ κἂν πεπειρᾶσθαί ποτε ἀνδρείας, τοῦτον δὲ ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς ἀποκεκόφθαι. Ex quo loco docet etiam differentiam inter εὐνοῦχον & βάκηλον, quod nimirum Eunuchus ſit, qui ſtatim a nativitate caſtratus eſt, βάκηλος vero, qui aliquando expertus eſt virilitatem. Plura hujus in Cl. Autore noſtro ſtudii adduceremus exempla, niſi copia hic nos obrueret, cum hoc potiſſimum in Thoma ſuo agendum ſibi ſumſerit, ut illius obſervationes probatiſſimis exemplis confirmaret. Quare potius, ubi vel ſcriptionem ejus vel ſententias emendarit, videamus. Leguntur in Thomæ hac editione p. 10 ſequentia: ἀναπεσεῖν βέλτιον ἐπὶ τοῦ ἀθυμονῆσαι, καὶ ἀθυμῆσαι, ἢ ἐπὶ τοῦ ἀνακληθῆναι: reſtituit ibi Autor obſervationum lectionem genuinam, ἀνακλιθῆναι. Pag. 8 Thomas hæc habet: ἀπολείπει ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα. Ἀριστοφάνης ἐν Νεφέλαις· ἀπολιποῦσαν γὰρ αὐτὴν ᾤχετο. Λιβάνιος ἐν μελέτῃ τῆς λάλου· ἔκβαλε τὸ γύναιον. Quem totum locum corruptum & mutilum e veteribus codicibus hoc modo reſtituit: Ἀπολείπει ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα. Ἀριστοφάνης ἐν Νεφέλαις· ἀπολιποῦσα γὰρ αὐτὸν ᾤχετο. ἐκβάλλει δὲ ὁ ἀνὴρ τὴν γυναῖκα. Λιβάνιος ἐν Μελέτῃ τῆς λάλου. ἔκβαλλε τὸ γύναιον. Cujus generis plura occurrunt. Jam uti ipſas Thomæ opiniones minus accuratas rejiciat, & ſaniores reſtituat, uno vel altero exemplo docebimus. Pag. 122 in voce μίγνυται Thomas exiſtimat, μίγνυσθαι recte dici de viro, qui rem habet cum muliere, ſecus de muliere cum viro rem habente. Sed hanc differentiam non obſervari ab ullis, imo ne Ἀττικωτάτοις quidem ſcriptoribus, probat Autor, tum exem-

plis

plis ab Illuſtri Grævio ad Lucian. Solœc. ex Parthenio & Herodoto: tum ex Apollodoro Bibl. III, 13, 3: ὃ (Κεφάλε) ἐρασθεῖσα Ἠὼς ἥρπασε, καὶ μιγεῖσα ἐν Συρίᾳ παῖδα ἐγέννησε Τιθωνόν; Conone Narrat. 9 ἡ Σεμίραμις τῷ υἱῷ λάθρα, καὶ ἀγνοοῦσα μιγεῖσα; Pindaro μιγεῖσα Φοίβῳ. Quibus & ex ipſo Luciano locus, & hic Ariſtoph. in Ran. p. 263: καὶ τικτούσας ἐν τοῖς ἱεροῖς, καὶ μιγνυμένας τοῖσιν ἀδελφοῖς additur. Id imitatus eſt Virg. l. VII Æneid. *mixta Deo mulier*. Ad quem locum Servius: Mœchiſa Græce dixit; ubi pro mœchiſa, michthiſa vel migiſa legendum Autor cenſet. Ita cum in voce Ἀλεκτρυὼν p. 5 inter alia poſuiſſet Thomas, vocabulū Ἀλέκτωρ prorſus Græcum non eſſe; miratur illud Autor noſter, cum id habeant Simonides & Cratinus, teſte Athenæo, qui Deipnoſ. 2, 4: λέγεται δὲ καὶ Ἀλεκτορὶς καὶ Ἀλέκτωρ; Σιμωνίδης: ἡμερόφων ἀλέκτωρ. Κρατῖνος Ὥραις: ὀλόφωνος ἀλέκτωρ. Uſus etiam eſt hac voce D. Luc. Ev. XXII, v. 60. Pari ratione Thomæ obſervationes locum non habere oſtendit in voce βουκολεῖν, γαστρίζειν, μᾶλλον, & χαίρειν. In quo ultimo manifeſtum mendum detegit Autor. Dixerat enim Thomas, Platonem in epiſtola primum ſcripſiſſe χαίρειν: cum de Cleone Athenienſi Tribuno illud Scholiaſtes Ariſtophanis ad Plut. Act. II, Scen. 2. item in Nub. p. 163, & Suidas in Εὖ πράττειν, Lucianus denique in de Lapſ. inter ſalut. aſſerant. Quare tandem Autor cum eruditiſſimo Menagio ad Laert. Lib. III. Thomam ſcripſiſſe ita putat: Χαίρειν ἐν ἐπιστολῇ πρῶτος λέγεται γράψαι Κλέων Ἀθηναίοις. Quomodo etiam teſte Menagio ſcriptum apud Mœrin Atticiſtam in Dictionibus Atticis, a quo hæc deſumſit Thomas. Unde apparet, Cl. Autorem & Thomæ ſui laudes data occaſione prædicare, nec tacere vitia. Quod idem & de aliis facit, & de illorum obſervationibus non ingenue minus quam accurate judicat. Ita cum Thomas in voce σφὲ p. 172 ſemel tantum σφέτερον ἐπὶ ἑνικοῦ uſurpatum exemplo quodam incerti Scriptoris tradidiſſet, Autor noſter Illuſtriſſimi Spanheimii monitum laudat, qui in Obſervationibus ſuis in Callimachum Hym. in Delum p. 458 quampluribus teſtimoniis ex Apollonio Rhodio & Pindaro probet, ſæpe σφέτερον uſurpatum ἐπὶ ἑνικοῦ pro ἑὸν *ſuum*. Contra in voce διαχρῶμαι vapulat Autori noſtro Schefferus, qui ad verba Æliani V.H. III, 1, 45. ξίφος, ᾧ τὸν Φίλιππον διεχρήσατο, notat vocabulum hoc alibi haut legi,

ideoque ſibi admodum eſſe ſuſpectum, & procul dubio ſcribendum διεχειρίσατο. Nequaquam enim id ſuſpectum ei eſſe debuiſſe ait Noſter, cum apud Græcos puriores ſit frequentisſimum: v. g. apud Herodian. I, 19 αὑτοὺς διαχρησαμένους. conf. cap. 23, & 32. App. Alex. de Bell. Pun. ἵνα ἐκφεύγοντας ἐκείνους διώκοιεν καὶ διαχρῶντο. Parthen. Erot. cap. 33 διαχρήσασθαι τὸν Ἀσσάωνα ἑαυτόν. Euſeb. λόγω πρώτω: λέοντα διαχρώμενος, & aliis locis. Porro vocem ἑβδόμη Thomas non unitatem ſeptimam minus quam totum numerum ſeptenarium notare dixerat; hanc vero vocis ſignificationem ignotam fuiſſe Laertii interpreti, ex eo probat Autor, quod in verbis e vita Cebetis: (καὶ τούτου (Κέβητος) φέρονται διάλογοι τρεῖς, Πίναξ, Ἑβδόμη, Φρύνιχος,) Ἑβδόμη vertit *Septimam*; cum vertere debuiſſet *Septenarium*; quemadmodum obſervarit Petitus Miſcellan. Obſerv. III, 4. Sic & Æliani interpretem ignoratæ Atticæ elegantiæ convincit in voce θήρατρον, & alios alibi. Tandem & ſacrarum literarum N.T. fontibus ab aliis turbatis ſuam vindicare puritatem non negligit: cujus ſtudii vel unicum adduxiſſe exemplum ſufficiat. Scilicet ex judicio Thomæ p. 146 conſequetur, D. Lucam c. X, v. 40 in verbis περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν, ἀμαθῶς locutum fuiſſe. Sed autoritate non carere Lucæ dictionem, Autor adductis e Plutarcho, Baſilio in Ep. ad Gregor. Luciano & Diodoro Siculo aliquot exemplis ita evincit, ut ex illius ſtudio inpoſterum etiam ſacræ Philologiæ, Græcisque literis plurima commoda ſpondere queamus.

A CHRONICLE OF THE KINGS OF ENGLAND.

Hoc eſt

CHRONICON REGUM ANGLIÆ AUCTORE RICHARDO BAKERO. Addita eſt Hiſtoria CAROLI I & CAROLI II.

Londini apud Ben. Tooke &c. 1696. in fol. Alph. 10. pl. 2.

QUanto in pretio apud Anglos ſit Bakeri hoc Chronicon, facile intelligitur ex eo, quod nonum jam ante aliquot annos prodierit. Neque videtur ipſe ſibi male ominatus, quando ea cum cura con-

conſcriptum eſſe aſſeruit, ut aliorum Chronicorum omnium, ſi hoc modo ſervaretur, jacturam putaret haud magnopere deplorandam. Ut vero taceamus, acerrimum in rebus diſcernendis judicem fuiſſe Bakerum, neque temere, quæ perſpecta ſatis non habebat, aſſeruiſſe, vel ſola ejus methodus non poteſt non unicuique apprime ſeſe commendare. Poſtquam enim cujusvis Regis vitam & res geſtas breviter, prout par erat, deſcripſit, de exactionibus ejusdem, legibus item & ordinationibus, Eccleſiæ ſub illo ſtatu, piis ejus factis, ut templorum collegiorumque inſtaurationibus, nec non rebus inſolitis, quæ ſub eo contigerunt forte, de conjuge ejus atque liberis, de ſtatura, virtutibus, vitiis aliisque rebus, quæ ad characterem ejus exprimendum faciunt, de morte denique & ſepultura, virisque doctis, qui ſub eo claruerunt, ſigillatim diſſerit. At quoniam Chronicon non niſi ad mortem usque Jacobi I perducere Bakerus ipſe potuit, inventus eſt, qui Caroli I quoque hiſtoriam adderet, in qua ſimultatis Regem inter natæ & Parlamentum cauſæ, bellorum ratio omnis, ac demum proceſſus criminalis contra illum inſtituti momenta ſingula attinguntur. Exſtant hic & ultima ejus verba, quæ filiolo ſeptenni Henrico Glocestriæ Duci dixit, filiæque Eliſabethæ, cujus hæc ipſa potiſſimum e ſchedis ſunt deprompta. Præceperat vero tum Eliſabethæ, ut fratres ad concordiam hortaretur, ignoſceret inimicis ſuis, ſed fidem haberet nequaquam, mortem ſuam impenſius ne doleret quippe Martyris, animum adverſus Pontificios bene muniret, eoque Epiſcopi Andreæ Conciones, Hookeri Politiam Eccleſiaſticam & Laudi Epiſcopi Librum contra Fiſcherum ſtudioſe legeret. Qua deinde alacritate ad mortem proceſſerit, quam patienter nequiſſimorum militum contumeliam pertulerit, quæ poſtremum ad populum peroraverit, aliaque multa, quæ ad Carolum I ſpectant, multo ſtudio in priori hac appendice videas delineata. Acceſſit denique huic appendici alia, auctore E. Philips, paulo prolixior priori (utraque vero dimidiam totius operis explet partem,) quæ ea complectitur, quæ poſt Carolum I usque ad Caroli II mortem in Anglia acciderunt. Unde quo pacto Reipublicæ forma alia tum ex alia nata, quibus jactatus calamitatibus primum, quo ſucceſſu, quam inſperato redditus demum Regnis ſuis Carolus II fuerit, ex ipſius imprimis ſupremi ducis Georgii Monkii, poſtea Ducis Albe-

Albemarlii aliorumque, quibus per ea tempora ſumma rerum demandata erat, diariis ſcriptisque ſtudioſe recenſetur. Longum foret hic commemorare primum cladem Montroſſii, cujus primarium vexillum repræſentabat caput cæſi Regis cruore conſperſum, addita epigraphe: *Judge and revenge my Cauſe, o Lord*, id eſt, judica & vindica cauſam meam, o Deus. Inde nec prolixe referemus, quemadmodum Londini ſævitum in ſtatuas Caroli fuerit, quarum illi quæ in Burſa Regali exſtabat, amputato capite ſubſcribebant: *Exit Tyrannus Regum ultimus, anno libertatis Angliæ reſtitutæ primo, annoque Domini 1648*. Tum etiam vim omnem atque artes, quibus viam ſibi Cronwellus ſtravit ad imperium, deſcripſit luculenter Autor. Imprimis vero notatu digna ſunt, quæ deinde de inopina prorſusque admiranda Caroli II in Regnum reſtitutionē habentur, ubi Monkii maxime virtus & prudentia, quin & felicitas enituit. Res enim anceps omnino & plena periculi videbatur, cum exigua manu Angliam copiis inſtructisſimam, nec oportuno ſatis tempore invaderet. Habebat Monkius in exercitu novies mille & ſexcentos pedites, equites mille & quadringentos, eosque Regium imperium abhorrentes omnes. Contra erat in Anglia vis imperii penes eos, qui immortali odio proſequebantur Regem, inſtructos exercitu militum ad minimum triginta millium. Monkius tamen & militum ſuorum animos paulatim Regi conciliabat, tum vero callido conſilio id agebat imprimis, ut adverſæ partis exercitum ex urbe Londinenſi eliceret, protinusque in ejus locum ſufficeret milites ſuos. Quod cum illi conſilium ceſſiſſet haud improſpere, facili negotio Parlamentum, urbem ipſam, Regnumque univerſum ad fidem priſtinam revocavit. Sed hæc & prolixius a nobis recenſeri nequeunt, & publice nota ſunt. Interim huic editioni locum hic eo lubentius dedimus, quo minus ſcatet erroribus, quales in priſtinas editiones frequentes irrepſerant.

NOUVELLE PRATIQUE DES MALADIES AIGUES &c.
i. e.
PRAXIS NOVA MORBORUM ACUTORUM, UT ET illorum omnium, qui a fermentatione humorum oriuntur. Autore DANIELE TAUVRY, Doctore & Profeſſore Facultatis Medicæ Pariſienſis. Tomi II.
Pariſiis, apud Laurentium d'Houry, 1698. in 8.
alph. 2. plag. 20 $\frac{1}{2}$.

Quam

Digitized by Google

QUam temere ac imprudenter Practici Gallorum priſtinis temporibus, imo hodienum nonnulli, venæſectione juxta & purgatione enervare ægrotantes miſeros conſueverint, usque adeo notum eſt, ut in ipſa Pariſienſium urbe publico ludibrio a Comicis plus ſimplici vice expoſiti hoc nomine in ſcena fuerint. Talem haud eſſe Autorem noſtrum, præcipue quod venæſectionis abuſum attinet, non ſolum Praxeos hujus novæ lectio, & præſertim propria ejus de perverſa hac conſuetudine confeſſio ejusque improbatio, Tom. II pag. 282. 283. 424. & 452, ſed & teſtimonium illud patefacit, quod de ſingulari Autoris in evacuationibus his cautione & prudentia Dn. Creſſé D. & Prof. Facult. Med. Pariſienſ. largiri non dubitat, quod inter alia hujus generis plura tractatui huic præfixum cernimus. Quamvis, quod alterum attinet punctum, diſſimulandum haud ſit, eundem nationis ſuæ conſuetudini plurimum adhuc indulgere, nimisque videri liberalem in exhibendis purgantibus; ſiquidem non ſolum in febribus intermittentibus, ubi excuſari illud forte poſſet, ſed etiam in malignis atque ipſis petechialibus, exanthematis jam erumpentibus, crebriorem & quotidianum fere præſcribit catharticorum fortiorum uſum, quo de luculenta proſtant exempla Tom. II p. 416 & p. 426.

De cætero ſatis jam notum eſt inter Medicos eruditos Dn. Tauvry nomen, quippe qui duobus jam tractatibus, altero de Materia Medica, altero Anatomico Phyſiologico, quem in Actis his A. 1691 menſe Octobri p. 471 ſqq. recenſuimus, publicum ſibi devinxit. Tota autem hæc de morbis acutis pertractatio experientiam accurato judicio & ſana atque conſtanti ratione confirmatam ſapit: neque ſuo modulo omnia metitur Autor, ſed in allegandis tam veterum quam recentiorum obſervationibus admodum frequens eſt, quos conferre, & ſi opus, conciliare tam apposite ſolet, ut judicium ejus & labor de palma certare ancipiti contentione videantur. Quod materiam operis hujus attinet, ſelegit ſibi illam de Morbis Acutis, quorum natura & cauſæ quantis ſint difficultatibus implicitæ, Practicorum plerorumq; tam veterum, quam modernorum loquuntur ſcripta, & relictæ in ipſis de fallaci horum prognoſi atque incerta ſatis curatione querelæ. Ut igitur principiis ſolidioribus practica de morbis his innitatur doctrina, Phyſica accerſit experimenta, quæ cum ratio-

Digitized by Google

ne applicata, manifeſtare omnium accuratiſſime, quid veri falſive obſervationibus Medicorum practicis inſit, cenſet: & cum inordinata humorum noſtri corporis fermentatio in omnibus fere morbis acutis, ex mente ſua, ſupponenda ſit, præmitti ſpeciali morborum tractationi doctrinam tam phyſicam quam pathologicam de fermentatione, ita quidem, ut doceat primo ex principiis chemicis, quid ſit vera fermentatio, quomodo differat ab effervefcentia, & quæ ſint ejus conſectaria, ſolutio nimirum ac præcipitatio, particularumque internarum transmutatio: poſtmodum examini accuratiori ſubjicit fermentationis humorum in corpore noſtro effectus, tam ex naturali, quam ex præternaturali ejusdem ſtatu ſcaturientes: hanc autem fermentationem in ſtatu præternaturali conſtitutam ordinarie, vel in exceſſu, vel in defectu peccare aſſerit, ex quo non ſolum febrium, præſertim intermittentium, frigus alternativum atque calorem, ſed & morborum acutorum fere omnium cauſas deducendas eſſe exiſtimat. Tradita hac de fermentatione doctrina, amplam nanciſcitur occaſionem diſſerendi de coctione humorum & criſibus, quæ fundamenti loco veteres praxi ſuæ ſubjecerunt dogmaticæ: cum autem usque adeo corrupta & contaminata ſit falſis obſervationibus & nimium lubricis hypotheſibus Aſtrologicis hæc ipſa doctrina, ad mentem veterum propoſita, ut in errores potius craſſos, quam accuratam Semioticæ cognitionem Practicos novellos deducere ſoleat, omnem impendit operam, ut demonſtret, quousque harum veritas & certitudo pertineat, quo de videri meretur Tomi I. cap. 4. plag. 65. Progreditur hinc ad indicationes illas, quas Medicus formare poteſt, examinando ægrotantis pulſum, linguam, cutem, vultum, ventrem, lotium, per vomitum & alvum reddita, ſudorem, vocem, reſpirationem, atque actiones neceſſarias & voluntarias; ne ſcilicet poſtmodum in ſpeciali de morbis acutis doctrina, generalia illa, & morbis fere omnibus communia repetere, ſemper neceſſe habeat. Suppoſitis his, aggreditur ſpecialem morborum recenſionem, initium faciendo a febribus intermittentibus, quarum praxin una cum Tomo I abſolvit.

Tomo II autem ulterius pergit ad febres continuas, ardentes, irregulares vel compoſitas, ſymptomaticas, lentas, hecticas & catarrhales: poſthæc mentionem facit ſymptomatum, quæ febres con-

continuas comitari nonnunquam ſolent, quo pertinent affectus ſoporoſi, morbi convulſivi, phreneſis & delirium, angina, pleuritis & peripneumonia, ſingultus & vomitus, diarrhœa & colica, nec non ſuppreſſio urinæ. Cap. 21 proponit febres malignas, ſequentibus autem capitibus ſymptomata, quæ easdem ſtipare communiter ſolent, bubones nimirum, carbunculos, parotides atque petechias; ut & reliquos affectus febribus malignis affines, quales ſunt variolæ & morbilli, morbusque Hungaricus.

Procedit autem in ſpeciali hac de morbis acutis tractatione ita fere, ut proponat ante omnia genuinum cujuſvis morbi characterem, vel, ut in ſcholis loquimur, ſigna pathognomonica, deinde cauſas ſuppeditat externas; ex his,ſignis nimirum & cauſis externis, elicit cauſas internas, atque explicat connexionem illam, quæ has inter atque alterationem partium ſolidarum, actionumque vitalium æque ac animalium intercedit. His jam commemoratis innituntur, quam de quovis morbo ſuppeditare ſolet, prognoſis, nec non indicationes curativæ, quæ requiruntur ad medendum ſymptomatibus urgentibus,atque auferendum morbum primarium ipſum. Omnium optime autem Autoris noſtri cognoſci poteſt medendi methodus ex obſervationibus illis practicis, quas de febribus intermittentibus, continuis atque malignis, ſpeciali cura & ſtudio, loco ſuo, nimirum Tom. I. cap. 25. p. 205. Tom. II. cap. 20. p. 255. & cap. 28. p. 414. annotatas invenimus.

JOHANNIS MARCKII IN HOSEAM COMmentarius.

Amſtelædami, apud Gerhardum Borſtium, 1696. 4.
Alphab. 4. plag. 5.

CUm prælectionum ſuarum publicarum in Prophetas minores habitarum editionem ſuſcepiſſet Celeberrimus Autor, prima hac parte (quam commentarios in ſubſequentes Prophetas ſecuturos ſpondet) in Hoſeam commentarium exhibuit, in quo ſe vocum, phraſium & conſtructionum Hebræarum rationem ante omnia habuiſſe dicit, idque eo curatius, quo magis breve & conciſum ſit apud Hoſeam dicendi genus, plurimum variantibus verſionibus &

exegeſibus proniſsimam occaſionem ſubminiſtrans. Quamvis vero iſtas omnes, prout aut apud Judæos aut Chriſtianos reperiantur, conferre ſibi integrum haud fuiſſe aſſerat, attamen operæ pretium fuiſſe ſibi viſum monet, ſi ex veteribus non prætermitteret, quæ tum apud Jonathanem in paraphraſi Chaldaica, tum apud LXX Interpretes, & Patres Græcos, Cyrillum Alexandrinum atque Theodoretum in commentariis, tum etiam apud Hieronymum occurrant. Græcorum interim Patrum verba, cum Latina non potuerit Græcis jungere absque nimio libri incremento, nec Latina ſola in eadem vi & elegantia exhibere, coactus fuit Græce ſolum proponere, ſed ita tamen, ut ſummam rei ante aut poſt producta eorum teſtimonia, ſuis ſæpisſime verbis Latinis expreſſerit. Poſt voces phraſesque ſingulas, & harum inter ſe conſtructionem, pergendum ſibi duxit ad rerum nexum, licet eum in hoc Propheta, inde a capite quarto, inventu difficillimum perhibeat, ac talem utique vix inventum iri credat, ſecundum quem per ſucceſsiva tempora & fata Eccleſiæ vel veteris vel novæ, capitum ſeu ſingulorum, omnium aut quorundam, ſeu plurium inter ſe cohærentium ſermo progrediatur. Rationem iſtius rei in eo quærit, quod ob magnam populi pervicaciam idem ſæpe aliis atque aliis verbis denunciandum fuerit, nec videantur integra capita ſimul prædicata ab Hoſea, ſed potius ab ipſo per Spiritum collecta ex vaticiniis brevisſimis, quæ vicibus quammaxime diſtinctis, ſecundum annos plures a ſe invicem multum remotos, quibus (Cap. I, verſ. 1.) prophetaſſe dicatur, protulerit. Unde nec mirum eſſe ait, ſæpius res occurrere easdem cum regreſſu & progreſſu celeri, nexumque rerum fruſtra nonnunquam heic æque quam in Salomonis Proverbiis inveſtigari. Dedit tamen ſemper, ut mori ſatisfieret, memoriæque legentium ſubveniretur, ante capitis cujusque initium, analyſin aliquam, non lectam quidem apud alios, ſed quam verbis potius ipſis & phraſibus proxime convenire judicavit. Per voces autem & phraſes cum conſtanter duceretur ad veterem ex Jacobo ortum populum, & illum maxime, qui a regno Judæ defecit poſt Salomonem, & cujus peccata fœdisſima gravisſimasque pœnas, ac novam felicitatem aliquando futuram, graphice ibidem depingi ſentias, non auſus eſt pro alterius interpretis aut ſuo ingenio iſtam gentem plurimis in capitibus plane negligere, & de Eccleſia Chriſtiana modo hujus, modo illius ætatis & terræ,

etiam

Digitized by Google

etiam ubi eadem ſunt Iſraelis & Ephraimi nomina, cogitare. Perſuadere ſibi namque nullus potuit, in tot capitibus nihil plane eſſe, quod ad veterem populum referre oporteat, ſed hiſtoriam legi ſub emblematicis nominibus rerum Eccleſiæ Chriſtianæ ex gentibus collectæ, nec habere nos heic modo generales Eccleſiæ viciſſitudines, ſed ſingularia admodum Regum Principumque in oriente atque occidente fata hodierna, per ipſa verba directe notata. Quamvis enim hæc interpretandi ratio viros eruditos plures fautores repererit, ſolidam tamen eandem ſibi neutiquam apparere profitetur, adeoque ejus mentionem ſubinde quidem injecit, ſed nec obſervationes ſuas modeſte ſubjungere pigratus eſt. De cætero commentarium hunc & ab initio, & in fine, acceſſionibus quibusdam ſingularibus locupletavit. In præfatione enim paulo prolixius de autoribus fautoribusque ſeptem Novi Teſtamenti periodorum diſſeruit, diſcurſum de his ſuum, commentario in Apocalypſin Johannis A. 1689 abs ſe edito præmiſſum, adverſus nonneminis ſermonem Academicum de numero ſeptenario, quo iſtum non ſemel redargui cognovit, vindicaturus. In fine vero peculiaris acceſſit diatribe, de uxore cum liberis fornicationum ab Hoſea accipienda, quæ antea octo diſputationum Academicarum argumentum conſtituerat. In hac maximam capitis Hoſeæ primi partem uberius dilucidat, & inter alia iis ſe adſtipulari haud poſſe innuit, qui rem corporaliter geſtam aſſerant, quin omne potius negotium hoc in viſione prophetica ut a Deo commendatum, ſic & peractum eſſe conjicit; quanquam rationibus plane apodicticis ſe minime pugnare, lubens fateatur.

JOHANNIS MARCKII IN JOELEM, HAMOSUM, Hobbadiam & Jonam Commentarius.

Amſtelædami, apud Gerhard. Borſtium, 1698. in 4. Alphab. 4.

METhodo, quam in Hoſea illuſtrando ſervatam a Reverendo Auctore diximus, inſiſtit idem in Analyſi Exegetica quatuor ſequentium in Canone Hebræo minorum Prophetarum. Nobis itaque ſuffecerit, ſpeciminis cauſa, nonniſi unicum e ſingulis locum decerpere, & quis de quoque ſit Auctoris noſtri ſenſus, paucis exponere. *Joëlis* III, 2. mentio fit *vallis Joſaphat, in qua congregandæ ſint*

gentes omnes &c. Ubi quantum ad vallem Joſaphat, illorum Auctor rejicit ſententiam, qui vallem hanc prope Hieroſolymam, & quidem inter eam & montem Olivarum, cum Kimchio & Adrichomio collocant, veluti nullis rationibus ſuffultam. Plus ſpeciei habere fatetur, quod aliis cum Aben-Ezra viſum, innui nempe vallem *Beraqhah* ſeu *benedictionis* II Chron. XX, 26, quæ dici & vallis Joſaphati potuerit, cum is ob deletos mirabiliter hoſtes, & direpta eorum ſpolia, Dei laudes in ea cecinerit. Aſt ipſe tamen iis accedit potius, qui, ut cap. II Joëlis v. 32 Zion & Jeruſalem metaphorice accipi agnoſcunt, ita & hic nomen vallis Joſaphati emblematice pro loco judicii Jehovæ capiendum cenſent. *Amos.* III, 6, ubi dicitur, nullum eſſe in urbe malum, quod Jehova non fecerit, fatetur, non malum culpæ, ſed malum pœnæ intelligi; etſi ſimul moneat, peccati etiam, ſeu mali turpis, ſapientiſſimam & *efficaciſſimam* directionem Deo non eſſe denegandam. *Obad.* v. 20, quænam loca per *Zarpat* & *Sepharad* intelligantur, inter Interpretes non convenit. Noſter, exploſo Judæorum commento, qui per Zarpat Galliam, per Sepharad Hiſpaniam innui putant, Zarpat quidem *Sareptam* cum pleriſque interpretatur: per Sepharad autem, quam vocem cum recentioribus aliis Tremellius & Junius appellative acceperant, tanquam ex duabus compoſitam, quæ conjunctæ *terminationem dominatus* ſignificent, locum aliquem olim ſatis cognitum indicari arbitratur, etſi quis vere fuerit, non apparere fateatur. *Jona* I, 3, vocem *Tarſiſch*, quo fugiſſe Jonas dicitur, non per *mare* exponi debere, ut & a B. Luthero noſtro factum, etſi alias forte hunc ſenſum vox illa admittat; ſed certum denotare locum, quo navigare Jonas conſtituerit, ſive is fuerit *Tarteſſus* in Bœtica Hiſpania apud Gades, ut Bochartus cenſuit, ſive, ut aliis viſum, *Tarſus* Ciliciæ Apoſtoli Pauli patria, arbitratur.

DIVERS TRAITES SUR DES MATIERES de Conſcience &c.

i. e.

TRACTATUS VARII AD MATERIAM DE CONSCIENTIA ſpectantes, Auctore JOANNE DE LA PLACETTE, Eccleſiæ Hafnienſis Gallicanæ Paſtore.

Amſtelæd. apud G. Gallet, 1698. in 12. Alph. 1. plag. 7.

Per-

PErtractantur in hocce libello graviſſima moralis doctrinæ argumenta ab Auctore Clariſſimo, qui ex variis ingenii monumentis orbi erudito dudum innotuit. Primo de mendaciis, æquivocationibus, & reſervationibus, ut vocari ſolent, mentalibus diſſeritur: hinc de uſuris agitur, & an licitæ ſint, accurate diſquiritur: diſputatur quoque de ludis, & num per ſe vitium trahant, itemque, ſitne reſtituendum quod aliquis hac ratione lucratus eſt, quæritur: ſed & de defenſione ſui agitur: agmen vero claudit uberior tractatio de ſcandalo. Nos ne ſpecimen deſit, ex iis, quæ Auctor de mendacio commentatus eſt, more noſtro nonnulla delibabimus.

In naturam mendacii inquirens, duo, ut hocce crimine quis ſe obſtrinxiſſe recte dicatur, requiri obſervat, quorum alterum eſt, ut verba non conſentiant cum mente loquentis, alterum ut illi conſtitutum ſit fallere alium, & id quod profert, ceu verum illi perſuadere. *Cap. I.*

Ardua quæſtio eſt, an unquam mentiri liceat? Et initio quidem, cum primum tomum Tentaminum Moralium (*Eſſais de Morale*) ederet, ſe ſibi perſuaſiſſe Auctor inquit, nemini unquam, ut hoc affirmaret, quod aliquando mentiri fas ſit, in mentem veniſſe, nec inter Romanenſes aut Reformatos quemquam qui hoc affirmet, ſibi hactenus innotuiſſe: in aliis tamen ſectis ſe deprehendiſſe, qui ita ſentiant, Balduinum ſcilicet, Crellium, Grotium, Wolzogium, Pufendorffium, Limborchium. Non plane hos inter ſe convenire, non diſſimulat, ſed diverſis limitibus hanc ſententiam eos circumſcribere: interim omnes talia aſſerere, quæ palam ſecum pugnent, aut ipſam, quam defendendam ſuſceperunt, ſententiam evertant. Solum Pufendorffium hoc ipſo, quod citra ambages doceat, non nefas eſſe verba a mente diſcrepantia proferre, ſive ad nos ipſos, ſive ad alios commodum inde redundet, modo alteri non inferatur injuria, recte ſibi conſtare, & talia quæ ſecum conſentiant, docere. *Cap. II.*

Interim utut melius ſecum Pufendorffius ipſe conſentiat, quam ceteri, a veritate tamen non minus eum diſcedere, quam omnes, qui ſimile quid aſſerunt, Auctor ex inſtituto ſibi probandum ſumſit. Primo enim, inquit, ſi hocce errore ſemel afflatæ fuerint mortalium mentes, fruſtra aliquis ab altero ut fidem ſibi habeat, exegerit. Sublato autem hocce ſocietatis, quæ inter homines omnes *Cap. III.*

inter-

intercedit, vinculo, non poſſent non cuncta ire in præceps. Hic Grotium quoque notat, quod aſſeruerit, ſummis Imperantibus ex ſummæ poteſtatis lege fas eſſe, erga ſubditos ſignis a mente diſcrepantibus uti. Hoc ipſo enim, ſi hæc opinio homines invaderet, profligatum iri fiduciam omnem inter imperantes atque ſubjectos, ſine qua tamen Imperium firmum & ſtabile ſperari non poſſit. In caſſum quoque laboraturos verbi divini miniſtros ait, cum nemo certus eſſe poſſit, verane dicat an mentiatur, ſiquidem mentiri illis non fuerit fraudi. Deinde ita ratiocinatur: ſi mentiri eſt actio indifferens, nec vitium ſecum trahit, niſi cum injuſtitia, malitia, perjurium eam comitatur, quæ ratio eſt, quod Deus non tantum injuſtitiam, perjurium & alia crimina, quæ mendacium comitari ſolent, ſed & ipſum mendacium tam graviter deteſtetur? Indifferentes enim actiones cum vitiis annumerare, nemo dixerit. Porro, Scriptura Sacra, inquit, mendacia tam abſolute & univerſaliter damnat, ut nemo ſibi perſuadere poſſit, Divinum Spiritum adeo nullis plane limitibus ſententiam ſuam circumſcripturum fuiſſe, ſi eſſet mendaciorum ſpecies, quæ careret vitio. Sed & quid certum eſſet in divinis literis, aut quid non a prava libidine in alium detorqueri ſenſum poſſet, ſi univerſales Scripturæ propoſitiones reſtringere pro lubitu fas eſſet? Ponit quoque Auctor, occaſiones, in quibus mentiri utile fuerit, non minus frequentes eſſe, quam in quibus mentiri noxium fuerit: indeque concludit, ſi mentiri non tantum fas, ſed & neceſſe eſt, quoties aut noſtrum aut aliorum hoc exigit commodum, fieri poterit, ut viro honeſto frequentius mentiendum ſit, quam proferenda veritas. Hoc quam abſonum ſit & ineptum, pluribus monſtrat.

Cap. IV. Suam poſtquam ita, ut putat, ſtabilivit ſententiam, quæ ſibi objici poterant, amolitur. Abrahami & Iſaaci exempla rem neutiquam conficere ait. Præterquam enim quod uterque talia dixerit, quæ revera ita ſe habebant, non omnes illorum actiones vitio carere, adeoque ſi quis dixerit, eos hic quoque peccaſſe, eum nihil admittere, quod reprehendi debeat. Obſtetrices Ebræorum & Rachab meretricem tuliſſe a Deo præmium, non mendacii, ſed ſanctioris zeli & fidei erga populum Iſraeliticum. Sed plus negotii illi faceſſit exemplum Chriſti Servatoris. Allatis itaque & rejectis aliorum ſententiis, probat obſervationem Voſſii, quod verbum προσεποιεῖτο ſigni-

Digitized by Google

ſignificet *præ ſe ferre, ſignificare & ſignis declarare illud, quod revera in mente habemus*, & ita Lucam divinum ſcriptorem hac voce uti, ut adeo conſtet, Servatorem nulla fictione aut ſimulatione uſum eſſe, ſed quemadmodum illi revera conſtitutum fuerit, ultra ire, ita & comitibus ſuis ſignis convenientibus hoc declaraſſe. Sed nec quod de Paulo objicitur, ſibi obſtare putat. Namque aut Pauli verba hoc ſolum ſibi velle, quod neſciverit, hoc eſt, quod ſecum non expenderit, & cogitaverit, hunc eſſe ſummum Pontificem, aut etiam eum ignorare potuiſſe, quod, qui injuſtam contra eum ſententiam tulerat, ſummus fuerit Pontifex.

Hiſce ita expeditis in cauſas inquirit, cur nunquam mentiri liceat. Aſſerit itaque mentiri per ſe crimen eſſe, cum nec Deus mentiri poſſit. Pugnare enim hoc cum ſumma Numinis perfectione, adeoque per ſe crimen involvere. Præterea inter omnes conſtare ait, in virtutum moralium choro veracitatem quoque locum invenire: cui cum mendacium e diametro opponatur, hoc quoque in vitiorum claſſem non poſſe non referri. Sed eſſe quoque ſatis manifeſte aliquid in mendacio ait, quod legi naturæ omnium cordibus inſcriptæ adverſetur. Namque & omnes homines hoc valde ſibi contumelioſum exiſtimare, ſi mendacii arguantur, & ipſos Ethnicos mendacium ut grande crimen eſſe execratos, & Tyrannos quoque ſinceritatem admiratos eſſe & plurimi feciſſe. *Cap. V.*

Sed quidnam illud ſit, in quo maxime mendacium legi naturæ repugnet, non ſatis expeditum eſſe. Nonnullos ad naturam ſermonis hic ſe recipere innuit, qui cum a Numine mortalibus ideo ſit conceſſus, ut homines cogitata ſua cum aliis rite communicent, omnino illos peccare, qui eodem ad fallendos alios abutantur. Sed in hac ratione Auctor inter alia & hoc deſiderat, quod inde non conſtet, quare Deus ipſe mentiri nequeat. Eodem modo cenſet de alio argumento, quo nonnulli, quod legi naturæ repugnet mendacium, probare ſatagunt. Nimirum aſſerunt illi, homines dum in ſocietatem coaluerunt, inter ſe conveniſſe, quod per ſermonem cogitata ſua ſibi invicem manifeſtare vellent: hoc ergo ſi non faciant, peccare illos contra naturæ legem, quæ fidem datam ſervandam docet. Auctori noſtro hoc ideo non placet, quod ſermo non pacto aut conventioni hominum, ſed inſtitutioni divinæ originem debeat. Sequi inde quoque *Cap. VI.*

Tt putat,

putat, quod mendacii crimine ſe non polluant, quos inter pactum non interceſſit. Deum quoque cum mortalibus nullum iniiſſe pactum: neque mentiri tamen poſſe ad eos verba faciendo. Ipſe itaque Auctor hac de re ita cenſet, obligationem ad dicendam veritatem provenire quidem ex pacto, ſed particulari, quod toties ineatur & renovetur, quoties unus cum altero cogitata ſua per ſigna communicat. Quoties enim aliquis cum altero loquitur, eum ſe ſtatim obligare ad manifeſtandum id quod cogitat, ſimulque ab altero, ut ſibi fidem adhibeat, exigere. Quo pacto hinc dubia, quæ cetera argumenta premere videbantur, dilui queant, id quidem eſt, quod Auctor oſtendit: qui etiam hic diſputat, an in bello juſto & legitimo hoſtem mendacio decipere liceat? Non licere, contra Grotium & Puſendorffium oſtendit, & ad exemplum Eliſæi Vatis II Reg. VI reſpondet, docetque illum nihil, quod a veritate abhorruerit, dixiſſe.

Cap. VII. VIII. Ad ſpecies mendacii ediſſerendas dum deſcendit, officioſa, ut vocari ſolent, mendacia non minus inter crimina refert, quam jocoſa, & quæ pernicioſa audiunt. Romanæ Eccleſiæ Theologos autem hactenus quidem ſecum conſentire, quod plerique Auguſtini ductum ſecuti mendacia omnia rejicere videantur, ſed tamen ne commodis, quæ mendacium comitantur, privarentur, æquivocationes & reſtrictiones mentales eos excogitaſſe, quæ damnum, ſi quod exploſa mendacia afferant, abunde reſarciant.

Cap. IX. Quid utraque vox ſibi velit, Auctor explicat. Et hinc de reſtrictionibus mentalibus ex inſtituto exponens, duo genera reſtrictionum eſſe monet. Unum earum eſt, quæ pure mentales ſunt, quando illud, quod in mente retinemus, nec per ſermonis ſeriem, nec per certam περίςασιν, aut alia ratione indicatur: alterum earum, quando aliquid in mente quidem retinemus, ſed ita ut iſtud ex aliis ſignis illi aut innoteſcat, aut innoteſcere poſſit, ad quem ſermonem dirigimus. Quin reſervationes poſterioris ordinis licitæ ſint, & ex mendaciorum claſſe eximendæ, Auctori extra dubium poſitum videtur, cum Deus ipſe ejusmodi reſervationibus uſus ſit. Huc refert divinas comminationes, quippe quæ tacitam hancce conditionem ſecum vehant, niſi homines vitam moresque emendaverint.

Cap. X. Reſervationes itaque prioris generis mendaciis annumerat, & contra eas hiſce rationibus pugnat. Supponit, inter virtutes veraci-

tati

tati quoque concedendum eſſe locum: hanc autem virtutem non in eo conſiſtere, ut noſtræ cogitationes cum re conveniant, ſed ut verba conveniant cum cogitatis: loqui autem non eum, qui verba nihil ſignificantia proferat, ſed qui verbis mentem ſuam cogitationesque manifeſtet. Hinc concludit, cum, ſi quis reſervatione mentali utatur, alter neutiquam mentem ejus percipiat, eum omnino peccare contra veracitatem. Namque quod ad alterum dicit, quia mentem ejus non ſignificat, falſum eſt; ergo mentitur. Addit, ſi in mente aliquid reſervans, non mentiretur, nemo mendacii aut perjurii poſſet convinci: quin perperam ageret, qui alterum mendacii arguere ſuſtineret. Falſum quoque eſſet, quod Apoſtolus Paulus dicit, jusjurandum finem afferre litibus; ſocietas humana collabaſceret & a ruina prope abeſſet; quin de divinis aſſertis nemo poſſet eſſe certus, cum tum nihil obſtaret, quo minus & Deus tali ſermonis genere fuerit uſus.

Inter argumenta, quæ pro reſervationibus militare videntur, quæque Auctor diluit, eminet, quod Servator profeſſus fuerit ſe neſcire diem extremi judicii, ſcilicet (quemadmodum reſervationum patroni explicant) ut diſcipulis & apoſtolis eum revelaret. Sed reſpondet Noſter, Servatorem nihil in mente reſervaſſe, ſed de humana natura ſermonem feciſſe, ſecundum quam omnino diem extremum ignoraverit. *Cap. XI.*

Non tantum reſervationes mentales rejicit Noſter, ſed & æquivocationes. Sed nec iſtud temere facit, quin potius varia itidem æquivocorum eſſe genera monet. Primo namque contingere poteſt, ut ſermone ambiguo præter opinionem, idque plane non advertentes utamur. Deinde, licet videamus effatum aliquod diverſos admittere ſenſus, nihilo ſecius eodem uti nulli dubitamus, eo quod nobis perſuadeamus, eum, ad quem ſermo dirigitur, non alio id accepturum ſenſu, quam quo nos illud proferimus. Porro contingere poteſt, ut effatum aliquod diverſos admittat ſenſus, ſed ita, ut unus ſit proprius & nativus, & quem loquens tantum in mente habet, alter improprius & a mente loquentis alienus: nihilo ſecius tamen fieri poteſt, ut alter, quo cum nobis res eſt, poſteriorem arripiat, ita quidem ut loquens prævideat, hoc ita futurum. Primum & ſecundum æquivocorum genus quin vitio careat, ut Auctor cenſet, extra dubium poſi- *Cap. XII.*

 tum

tum eſt. De ultimo prolixe diſputat. Docet tamen & iſtud criminis expers eſſe, modo loquens ſpeciali obligatione non teneatur præcavere, ne alter improprium & minus genuinum ſenſum arripiat.

Cap. XIII. Eſt autem & quartum genus æquivocorum, quando ſcilicet effatum aliquod non tantum plures ſenſus recipit, ſed is quoque ſenſus, qui in mente loquentis eſt, minime patet, ita quidem ut loquens hoc ſermonis genere fallere alterum, eumque inducere in errorem annitatur. Et hæc quidem ſunt æquivoca, quæ Auctor damnat, mendaciisque annumerat, & ab Ethnicis quoque rejecta fuiſſe (tantum abeſt, ut primitivæ Eccleſiæ Doctores illa adhibuerint) probat.

Cap. XIV. XV. Prolixe per aliquot capita contra ea diſputat, & inter alia hoc quoque urget, ſi horum licentia admittatur, neminem de ſenſu Scripturæ Sacræ certum eſſe poſſe; id quod exemplis demonſtrat. Confirmat quoque hæc inde, quod æquivocorum uſus ſinceritati & candori plane adverſetur; cujus tamen virtutis quanta ſit dignitas, vel inde patere putat, quod licet cultoribus ſuis moleſta videatur, celebretur tamen ab omnibus, & ad conſervandam ſocietatem non utilis modo, ſed plane neceſſaria ſit.

Cap. XVI. Finem tandem huic diſſertationi imponit, ad dubia quædam reſpondendo. Præſertim vero de verbis Chriſti, *Lazarus amicus noſter dormit*, & *deſtruite templum hocce &c.* docet, ea quidem ambigua eſſe, ſed pertinere iſta ad tertium genus æquivocorum, quod non ſemper vitium ſecum habere docuerat. Sed hæc ſufficiant, ut ex unguibus agnoſci leo poſſit.

ACTA LABORATORII CHYMICI IN ACADEMIA Julia edita a JOH. ANDR. STISSERO, Medic. Doct. & Prof. Tribus Speciminibus comprehenſa.

Helmſtadii apud Wolffg. Hammium, 1690, 1693, 1698. in 4. Alph. 1.

NOn immerito miramur, cur haud pauci Medicorum tam anxie hodie in novos inquirant proceſſus, ſibique componant medicamenta haud vulgaris notæ, ſed proprio Marte induſtriaque ſumma elaborata; cum tamen in officinis certe non de defectu, ſed potius de abun-

abundantia, atque immoderata eorundem copia conqueri neceſſe habeamus. At enim vero cum palam ſit, morbos inveteratos, uti ſunt calculus, podagra, epilepſia &c. eludere plerumque medicamentorum vulgarium efficaciam; profecto eorum labor, quo meliora conficere ſatagunt, non eſt damnandus, ſed potius ſummis extollendus præconiis. *Stifferus*, Profeſſor Helmſtadienſis celeberrimus, cujus præmaturum obitum in Actis hisce A.1700 p. 290 indicavimus, in tribus Speciminibus, diverſo tempore editis, quæ ſecutura haud dubie fuiſſent plura, ſi vitam Deus doctiſſimo Viro prorogaſſet, talia exhibuit medicamenta, quibus affectuum, pertinaciſſimorum licet, totalem tamen promittit curationem, quæque nunc breviſſimis, una cum reliquis maxime notatu dignis, percurrere lubet. Tinctura *Sp. I. C. 2.*
ipſius vitæ Solaris primo loco nominanda venit, quam elicit aromatum eſſentiis ex ſulphure antimonii fixiſſimo ac probe digeſto, eamque laudat in morbis chronicis non minus, quam ubi virium reſtauratione eſt opus. Sal armoniacum fixatum ſpiritui vini nuptum præ- *C. 4.*
bere menſtruum haud contemnendum, docet vitriolo Veneris ac Martis, myrrha, camphora &c. e quibus illo mediante nitida conſtituit medicamenta; qua occaſione docte omnino differit de ſalis volatilis uſu, mirificeque extollit ſuum volatile ambratum; refertur inſuper, Practicum quendam in Belgio miranda præſtitiſſe, in gravi auditu & ſurditate, mixtura quadam, ex oleo lumbricorum & ſpiritu ſalis armoniaci parata. Non acida, potius ſalia volatilia opii exiſtere cor- *C. 5.*
rectores, judicioſe cum aliis animadvertit. E vitriolo Cyprino pa- *Sp. II. C. 1.*
rat cryſtallos ſequentem in modum: illius ſolutioni affundit ſpiri- *Sp. III. C. 8.*
tum ſalis armoniaci; poſtmodum ex tinctura hacce præcipitat liquore quodam nec acido corroſivo, nec alcalico lixivioſo cryſtallos, quarum virtutem pene ſtupendam teſtatur in epilepſia, vertigine, capitis doloribus chronicis, ictero, menſium obſtructionibus, gonorrhœa, fluore mulierum albo &c. ſeſeque immortales debere gratias pro dono hocce Deo omnipotenti, modeſte confitetur. Non ſine *Sp. II. C. 2.*
fundamento pharmacopolæ nonnulli reprehenduntur, qui antimonium diaphoreticum paraturi, adjiciunt carbones vivos, vel tartarum crudum pulveriſatum: tali quippe modo antimonium vim emeticocatharticam acquirit, locoque diaphoreſeos alvum vomitumque movet. Lacerta inſignis magnitudinis ex improviſo incidens in aucupis *C. 4.*

Digitized by Google

cujusdam aurem, ipſi miſerrimam peperit vitam per ſex annorum ſpatium, quo elapſo viva adhuc eſt elicita, ſicque miſeria diuturna liberatus ægrotans.

C. 7. Decoctum nicotianæ cum cereviſia paratum, ad abigendam ſcabiem capiti applicatum, vomitum atque ſeceſſus excitavit: idem annotat de radice bryon. recent. raſpat. hydropicorum

Sp. III. C. 1. pedibus ac ſcroto applicata. Pilularum Martis laxativarũ magnæ conſequentiæ injicit mentionem, quarum tamen deſcriptionem ſilentio

C. 4. præterit. Calces mineralium & metallorum cum liquoribus cauſticis paratas edulcorari omnium commodiſſime ſalibus volatilibus uri-

C. 9. noſis, ſufficienter oſtendit. Denique de pilulis ſuis theriacalibus magnifice omnino ſentit, inſignemque morborum catalogum recenſet, in quibus earundem uſum proficuum obſervavit. Verum ſicuti omnes pene Chymici ſecreta, ut appellitant, ſua minus aperte deſcribere ſolent, ita Autor noſter eandem legens viam, volatile ſuum ambratum, cryſtallos contra epilepſiam, pilul. Martis laxat. theriacal. &c. ſatis tecte indigitat, ita ut ipſius ſcripta ſagacem attentumque poſtulent lectorem.

DISPENSATORIUM BRANDENBURGICUM, SEU Norma, juxta quam in provinciis Marchionatus Brandenburgici medicamenta officinis familiaria diſpenſanda ac præparanda ſunt, conſcriptum & vulgatum a Collegio Medico.

Berolini apud Joh. Völkerum, 1698. in fol. Alph. 2. pl. 21.

QUamquam tot accurata ſatis ac decantata Diſpenſatoria, Auguſtanum puta, Noribergenſe, Amſtelodamenſe, Bruxellenſe, Londinenſe & plura ejus commatis Medicorum jam verſentur manibus; complures tamen extitere rationes, cur præſens hoc noſtrum luci publicæ exponeretur. Cum enim Sereniſſimus Elector Brandenburgicus mox ſub regiminis ſui auſpiciis, Collegium Medicum a Sereniſſimo Anteceſſore glorioſiſſimæ memoriæ inſtitutum confirmaret, ulterius ſanxit, ut Pharmacopolæ ſceptro ſuo ſubjecti medicamenta officinis ſuis uſitata, ex præſcripto Auguſtanæ Pharmacopœæ ac aliorum Authorum probatorum componerent, donec Collegium Medicum peculiare Diſpenſatoriũ ediderit. Accedit & hoc, quod ex propria Pharmacopœorum confeſſione, vix duo dentur pharmacopolia, in quibus eadem

dem medicamentorum componendorum, tam qua modum diſpenſationis quam præparationis, vigeat & ſervetur ratio, quolibet ſibi præ cæteris ſapiente & genio ſuo ac ingenio indulgente. Ut igitur Sereniſſimi voluntati ſatisfieret, Medicorumque famæ ac ægrotorum ſaluti conſuleretur, Diſpenſatorium hoc, collatis eorum, qui Collegio interſunt, operis, conſtruendum fuerat. Præmiſſis itaque Conſtitutionibus, quibus Electoratus & Marchionatus Brandenburgici & illuc ſpectantium provinciarum Medici, Pharmacopolæ, Chirurgi & obſtetrices obſtringuntur, medicamenta ad ſeriem elementorũ literariorum diſponuntur, mutatis hinc inde ſpecierum ea ingredientium numero, ordine atque doſibus. Nullitatis nota titulis quibusdam præfixa animadvertitur, quæ minus neceſſaria, præſertim pretioſa & rarioris adminiſtrationis, a magis neceſſariis, minus pretioſis & frequentioris uſus ad ſubveniendum pauperum indigentiæ, compendioſioris apparatus ergo, in commodum tum ægrotorum tum officinarum exiguarum, diſtinguat. Opus demum Taxa ſeu pretium omnium medicamentorum a Sereniſſimo Electore ſtatutum claudit.

JO. HENRICI BOECLERI DE REBUS SECULI poſt Chriſtum natum XVI Liber Memorialis cum Commentario: recognitus, auctus, ab innumeris, quibus ſcatebat, mendis repurgatus, indicibusque neceſſariis inſtructus, opera JO. BURCHARDI MAJI.

Kiloni apud S. S. Riechelium, 1697. 8. Alph. 2. pl. 11.

JO. Henrici Bœcleri, Polyhiſtoris celeberrimi, Hiſtoria decimi ſexti ſeculi, quam tum Libello Memoriali ſumma rerum quoque anño geſtarum capita indicante, tum uberiore juſtoque Commentario complexus eſt, jam A. 1685 in lucem publicam, dubium quo curante, fuit producta. Cum vero utilisſimi libelli exemplaria in officinis librariis ſuperarent nulla, & ea tamen proſtare intereſſet ſtudioſæ Hiſtoriarum juventutis, optimo conſilio Vir Clariſſimus, *Jo. Burchardus Majus*, Eloquentiæ & Hiſtoriarum in Illuſtri Academia Kilonienſi Profesſor Publicus, non ſolum, ut denuo typis exprimeretur opus illud, curavit, ſed & ipſe emaculando illi, quod mendoſa admodum prima editio fuiſſet, manum admovit, & Hiſtoriam ipſam ſupplementis luculentis ſic locupletavit, ut novum plane opus, certe conſummatum nunc & elimatum merito ſit cenſendum, magnoque omnibus, qui his literis ducuntur, uſui futurum.

JOH.

JOH. JAC. SCHUDT TRIFOLIUM HEBÆO-Philologicum.

Francofurti ad Mœnum, apud Frid. Knochium, 1695. 8. Alph. 1. plag. 6.

UT & Auditoribus ſuis, & aliis addiſcendæ Hebrææ linguæ cupidis, conſuleret Clariſſimus Auctor, in Francofurtenſi ad Mœnum Gymnaſio Hebraicarum literarum Profeſſor, Trifolium hoc publici juris fecit. Materiam univerſo operi priora quatuor Geneſeos capita præbuere, quod qui illa in ſuccum velut & ſanguinem convertiſſet, facile & privata induſtria in lectione ſacri codicis progredi, & exactiorem ſanctæ linguæ cognitionem comparare poſſe videretur. Itaque primo loco textum ipſum Hebraicum cum nova verſione Latina, notiſque tum brevibus tum uberioribus; vocabularium dein voces omnes in quatuor illis capitibus obvias ordine ſuo complexum; luculentum denique vocum illarum lexicon verbale ac reale magnoque ſtudio adornatum, diligentiſſimus Auctor exhibere voluit.

UNIVERSALIS GEOGRAPHIÆ ELEMENTA expoſita & demonſtrata a viris Nobilibus in Collegio Neapolitano Societatis Jeſu, Præſide NIC. PARTHENIO GIANNETTASIO E. S.

Neapoli, ex officina Jac. Raillard, 1692. in 12. Alph. 1.

NUper admodum, & caſu quidem, in libellum hunc incidimus, ad uſum Scholæ Collegii Neapolitani Societatis Jeſu in lucem datum, ſed qui omnibus Geographiæ ſtudioſis omnino meretur commendari. Itaque cum celeberrimi hujus Auctoris opera alia, & elegantiſſima inprimis illius Poemata, in his Eruditorum Actis ſtudioſe recenſuerimus, temperare nobis non poſſumus, quin Geographicum hoc ſcriptum, etſi tot jam annis ab editione ejus lapſis, Benevolo Lectori ſaltem indicemus. Nam Parthenio quidem ipſi illud deberi, etſi neſcimus qui alii in frontiſpicio Viri Nobiles innuantur, vel inde manifeſtum eſt, quod Eminentiſſimo ac Reverendiſſimo Principi ac Cardinali, Jacobo Cantelmo, Neapolitano Archiepiſcopo dedicare illud non dubitavit. Abſolvitur vero opus octo capitibus, quorum I Elementa Geographica, II Quæſtiones ſelectas, III Europam, IV ſpeciatim Italiam, V Aſiam, VI Indiam veterem, VII Africam, & VIII Americam repræſentant.

Digitized by Google

ACTORUM ERUDITORUM,

quæ Lipſiæ publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. III. Sect. VIII.

ORCADES, SEU RERUM ORCADENSIUM HISTORIÆ Libri tres, quorum primus, præter Inſularum ſitum numerumque, Comitum, Procerum, incolarumque origines, familias, geſta & viciſſitudines, a primis Monarchiæ Norvegicæ incunabilis ad annum M CCXXII continua ferè ſerie exhibet: Secundus primos Orcadum Epiſcopos eorumque ſucceſſores, &, qui poſtea vixerunt, Comites ſub Regibus Norvegiæ fiduciarios, tum etiam, quæ de rebus Orcadenſibus & Habudenſibus exinde ad annum M. CD. LXIX annotata, complectitur. Utroque firmiter aſſeritur Regum Norvegiæ Jus Dominii in illas Inſulas. Tertius indefeſſa Potentiſſimorum Regum Daniæ Norvegiæque ſtudia in jure ſuo pacifice repetendo continet, variis documentis ex Archivis Regiis aſſerta. Auctore THORMODO TORFÆO, Hiſtoriographo rerum Norvegicarum Regio.

Hanniæ, literis Juſtini Hög, Univerſ. Typogr. 1697. in Fol.
Conſtant 2 Alphab. 9 plag.

NE fidem noſtram, occaſione accuratiſſimi illius Orcadum Periegetæ Anglici, in Actis Menſ. April. 1701 publico datam, longius deſiderari patiamur, libet nobis in præſenti egregium illud Danicæ ſedulitatis monumentum tum temporis indicatum Eruditorum oculis paulo propius ſubjicere, quorum judicio relinquemus, uter horum Scriptorum, ſub diverſo cœlo ſceptroque viventium, rem magis cordi habuerit, uter Principis ſui jura ſolidioribus argumentis defenſum iverit. Sane qui præſens opus contexuit Vir Præclariſſimus, optima quæque de ſe ſperare nos

jubet, ſiquidem a multis jam ante annis Hiſtoriæ rerum Norvagicarum in ordinem digerendæ Regis juſſu admotus, cuncta archivorum ſecreta, unde penitior annalium veritas haurienda, aliarumque bibliothecarum rariora, ſibi prona atque aperta habuit. Dum vero primariæ telæ abſolvendæ dies noctesque invigilat, in vetuſtum quendam rerum Orcadicarum Scriptorem anonymum, quem natione Islandum fuiſſe, dicendi genus arguit, fortuito incidit, cumque aliunde quoque de neceſſariis adminiculis ſibi proſpexiſſet, tripertitam iſtam Hiſtoriam inde continnavit. In primo quidem libro, præmiſſa Buchanani de ſitu Orcadum & Hialtlandiæ ſubjacentiumque inſularum deſcriptione, nominisque etymologia expenſa, antiquis pariter ac hodiernis inſularum nominibus diligenter inter ſe collatis, de primis earum incolis, ex quo tempore illic habitare cœperint, multa ingenioſe diſceptat, atque ex Islando ſuo prælongum de Regulis ſeu Comitibus Orcadum, eorumque rebus geſtis orditur diſcurſum, plurimaque alia inſuper ab aliis Scriptoribus Norvagicis atque Islandicis mutuatur, quo integriorem hiſtoriam exhibeat. Verum, cum res iſtæ ſub ultimo fere Septentrione geſtæ noſtras vix tangant, multæ quoque dubiam fidem mereantur, vix quiſpiam a nobis moroſe exegerit, ut illis excerpendis immoremur, quæ noſſe non niſi maxime otioſos juvabit. Id modo e tanto apparatu obſervare licet, Orcadenſes Regulos fiduciario nexu a Regibus Norvagiæ pependiſſe, turbatis autem in Norvagia rebus ab obſequio priſtino defeciſſe, regiosque inſuper reditus ſtrenue expilaſſe. In libro ſecundo nobiliſſimus Auctor de Orcadenſium Epiſcopis tractat; ubi quidem prætermiſſis Machuto, Servano, Nennio, qui multis retro ſeculis Evangelicam lucem inſulis hisce importaſſe notantur, ab ultima gentis converſione, quæ Olafi Trygwini Norvagiæ Regis auxilio circa annum Chriſti milleſimum accidit, ſeriem ſuam auſpicatur, primumque Epiſcopum, qui ibi fixam ſedem tenuerit, Wilhelmum cum Islando ſuo ſtatuit. Neque illorum diſſenſu, quibus e contra Rodolfus a Thoma Juniore Archi Ep. Eboracenſi in Orcadenſium Epiſcopum illa ætate conſecratus dicitur, ſuæ ſententiæ quicquam roboris decedere putat, quin potius affirmet, illorum Epiſcoporum, qui Eboraci ordinati fuerint, neminem in Orcadibus habitaſſe, ſed nudo tantummodo titulo ad conſervandam autoritatem ſedis Eboracenſis eminuiſſe, reliquos autem

tem, qui eos præceſſerant, ſine certa ſede aut reditibus peragrando regiones, in quas admittebantur, Apoſtolicum munus exercuiſſe, atque ex incolarum vel munificentia vel miſericordia vixiſſe. Cæterum jus inaugurandi Epiſcopos Orcadenſes Hamburgenſi Eccleſiæ competiiſſe, conſtantique uſu fuiſſe ſervatum, autoritate Adami Bremenſis evincit. Inde compendioſius, quam antea, præcipua, quæ in inſulis hisce usque ad A. 1468 evenere, recenſet, ex quibus facile colligere eſt, Inſulas hasce ſub clientela Regum Norvagiæ ſtetiſſe, quorum imperia Sinclarii aliique Orcadenſium Reguli comiter non modo, ſed etiam obſequioſe venerati fuerint, præſtito iisdem in inveſtituræ ſolemnibus fidelitatis juramento. Accidit autem, ut memorato anno Chriſtianus Daniæ Rex filiam ſuam Margaretam Jacobo III Scotiæ Regi in matrimonium collocaret, illique dotis cauſa annuas illas penſiones Manniæ & Hæbudarum inſularum nomine a Scotis præſtandas remitteret, prætereaque ſexaginta aureorum Rhenenſium millia ſponderet: quam ſummam ut conficeret, aureorum decem millia, antequam ſponſa e Daniæ regno egrederetur, ſe numeraturum promiſit, ratione reſidui Orcades cum omni juriſdictione, omnibusque proventibus hypothecæ titulo Scoto tenendas conceſſit, donec vel a ſe vel a ſuis heredibus æqua ſorte eædem redimerentur. Re ita utrinque approbata, Rex, cui ob bellum Suecicum graves impenſæ erant faciendæ, cum legatis Scoticis ſponſam petituris denuo tranſegit, ut loco decem aureorum millium, de quibus in pactis dotalibus conventum, duo tantum millia acciperent, intuitu vero reliquorum octo millium inſulam Hialtlandiam pignoris jure, haud ſecus atque Orcades, retinendam Scotorum Regi traderet. Cum igitur hunc negotii geſti tenorem e commentariis publicis ac Scriptoribus fide dignis Auctor deducat, falſi inſimul arguit Georgium Buchananum, qui veterem illam controverſiam de Orcadibus & Scetlandicis inſulis, magnis utriusque gentis cladibus exercitam, Dano prædictis nuptiis omni jure in easdem ſe abdicante, conſopitam fuiſſe venditaverat. Negat enim ullam unquam litem de inſulis hisce interceſſiſſe, ſed potius Hæbudarum res cum Orcadenſibus præpoſtere ab ipſo confundi contendit. Quare enim Fridericus I A. 1524 Norvagis ſuis jurisjurandi religione ad Orcades & Hetlandiam, a patre ſuo Scotis oppignoratas, regno iterum aſſerendas ſeſe obſtrinxiſſet? Aut qua de cauſa adverſarii Danis, juri ſuo pertinaciter inſi-

 ſten-

ſtentibus, renunciationis tabulas, ſi quæ extarent, huc usque celaſſent?

Libro tertio tandem id agit, ut Actorum publicorum fide evincat, Auguſtiſſimos Daniæ Reges, jam a Chriſtiano III, circa jus ſuum amice repetendum valde ſollicitos ſe exhibuiſſe; quamvis tum cauſæ æquitate confiſi, tum arctiſſimæ affinitatis memores, ab aſperioribus conſiliis ſibi temperaverint. Imo noſtro adhuc ævo, in tractatibus pacis Bredanæ A. 1667, inter alia a Danis Mediatoribus Orcadum mentionem fuiſſe injectam, Anglis vero, ſe hanc rem in mandatis non habere, & ſalutare pacis negotium hac ex parte retardatum iri querentibus, placuiſſe, uti controverſia iſta pacis amore quieſceret, commodiorique occaſioni decidenda reſervaretur, prætenſio autem Regis Daniæ integra atque infracta perſiſteret.

DISSERTATION SUR S. MARIE MAGDELEINE.

i. e.

DISSERTATIO DE S. MARIA MAGDALENA, IN qua probatur, Mariam Magdalenam, Mariam ſororem Marthæ, & Peccatricem magnam, tres perſonas diverſas eſſe.

Auctore ANQUETINO.

Rothomagi & Pariſiis apud Jo. Aniſſon, 1699, in 12. Alph. 1.

DE Maria Magdalena, ſit ne eadem cum magna iſta peccatrice, quæ Chriſti pedes lacrymis lavit, magna & inter noſtros & inter exteros diſceptatio fuit. Eam noſtra ætate renovarunt doctiſſimi quidam in Galliis viri, memores eorum, quæ diu ante ipſos Jo. Faber, Clichtovæus, aliique Galli hac de re diſputaverant. Inter hos Mariam Magdalenam, Marthæ ſororem, & magnam peccatricem eandem eſſe, propugnarunt Natalis Alexander in ſelectis Hiſtor. Eccleſ. Diſſertationibus, Bernardus Lamius in Harmonia Evangelica, & peculiari diſſertatione P. Maledictus in Analyſi Evangeliſtarum, P. Pezronius in Hiſtoria Evangelica, & J. B. Du Hamel in Theolog. Cleric. Contrariam vero ſententiam non minori induſtria adſtruxere Joannes Launojus, Sebaſt. Nanus Tillemontius, & Diſſertationis hujus Auctor eruditiſsimus *Anquetinus*, Parochus Lugdunenſis. Hic in præfatione commemorat, eam, quam defendit, ſententiam a plerisque Patribus recipi, a Sorbona quoque, a qua olim damnata fuerit, nunc mitius tractari, & juxta illam Liturgicos libros Eccleſiarum Pariſienſis, Aurelianenſis, Viennenſis, ac Ordinis Cluniacenſis, mutatis etiam feriis, nuper repurgatos eſſe; ſibi vero conſtitutum eſſe,

Nata-

Natalem Alexandrum, nec non Maledictum, Lamium & Pezronium, duos vero poſteriores, qui controverſiæ ſtatum immutaverint, ſigillatim hoc libello oppugnare. Eum in duas diſtribuit partes, & in priori quidem demonſtrat, Mariam Magdalenam cum Marthæ ſorore eandem non eſſe, quinque præſertim argumentis. Nam *primo* ex Jo. XI. 1. oſtendit, Martham ejusque ſororem Bethanienſes fuiſſe, non, ut Lamius putat, ex Galilæa Bethaniam migraſſe; Magdalenam vero ex Galilæa oriundam, ex Matth. XXVII, 55. 56. Marc. XV, 40. 41. Luc. XXIII, 49. 55 56. evictum it, Lamium vero hæc loca ita explicantem, ac ſi Magdalena ſolum cum Galilæis mulieribus converſata ſit, nec non N. Alexandrum & Maledictum, ſuſpicantes illam Bethania cum JEſu in Galilæam abiiſſe & rediiſſe, refutat. Ubi in tranſitu monet, Magdalenæ nomen omnino a Magdala oppido ortum, quod Lamius ſine cauſa pro ficto habeat; non vero, ut idem exiſtimet, a crinium criſpatione. *Secundo* loco obſervat, Martham ejusque ſororem Bethaniæ fuiſſe, cum Magdalena Jeſum ſecuta ex Galilæa venerit, & Pezronium Bethaniam aliam in Galilæa meridionali inepte finxiſſe. Admonet *tertio*, alteram harum in ſacris literis ſemper ſororem Marthæ, aut Lazari, alteram Magdalenam ſine ulla variatione appellari: *quarto*, Marthæ ſororem ab Evangeliſtis, ut quietam & theoreticæ vitæ addictam deſcribi, nec in hiſtoria perpeſſionis Chriſti mentionem ejus, aut Marthæ, Lazarive fieri, quia Synedrii magni jurisdictionem agnoverint æque ac timuerint; Magdalenam vero vitæ practicæ ſtudioſam videri, & perpeſſioni Chriſti, ut Galilæam, Synedrio non obnoxiam, interfuiſſe. Denique *quinto* annotat, Lucam c. X, 38 de Marthæ ſorore, ut ignota, loqui, cum jam c. VIII Magdalenæ mentionem feciſſet. His expoſitis, explicatisque Chriſti verbis, quando Mariam Marthæ ſororem unctione ſua mortem Servatoris præveniſſe, non prophetice, ut Lamius aliique opinantur, (ac ſi eadem fuerit Magdalena, quæ Chriſtum reſurgentem ungere voluit, nec potuit) ſed de præſenti dixerat, ad arcem cauſæ ſe confert, nempe ad varias Chriſti unctiones, quas occaſionem liti huic dediſſe non præter rem opinatur. Bis igitur Chriſtum, dum viveret, a muliere unctum docet: primam unctionem integro ante perpeſſionem anno a magna peccatrice factam, & a Luca c. VII deſcriptam; alteram paulo ante perpeſſionem a Maria Marthæ ſorore admi-

adminiſtratam, & a Matthæo, Marco atque Johanne delineatam. Errare Baronium & ſocios, qui tres inde unctiones exſculpant; nec non Grotium & aſſeclas, qui unam ex duabus conflent. Poſt hæc Lucæ unctionem ab ea, quam reliqui Evangeliſtæ deſcribunt, & tempore & circumſtantiis differre ait: illam Naimi, hanc Bethaniæ; illam apud Simonem Phariſæum, Chriſti hoſtem, hanc apud Simonem leproſum, Servatoris amicum, factam. Inde facilis ipſi tranſitus ad *partem II*, in qua nec Magdalenam, nec Marthæ ſororem, magnam illam peccatricem fuiſſe, probatum it, ſex præſertim rationibus; quarum *prima eſt*, hanc Naimenſem fuiſſe: *ſecunda*, eandem peccatricem, h. e. proſtibulum, ſtylo Hebræo dici, quod contra Lamium, titulum hunc de levibus quibusdam peccatis, præſertim nimia crinium cura exponentem, evincit, indeque arguit, illam idololatricam mulierem fuiſſe, cum Judæi meretrices indigenas ex divino præcepto non toleraverint: *tertia*, Mariam Magdalenam obſeſſam fuiſſe, non, ut Lamius interpretatur, vitiis ſolis, ſed dæmonibus, quod tamen cum meretricis ſtatu non conveniat: *quarta*, Magdalenam ſemper in Chriſti comitatu fuiſſe, quam, ſi meretricium quæſtum feciſſet, Chriſtus neutiquam toleraſſet: *quinta*, peccatricem illam, nec Mariam, nec Magdalenam uſpiam nominari: *ſexta*, Lucæ ordinem hiſtoricum idem declarare. Tandem duo nova ſyſtemata vitæ Mariæ Magdalenæ ex ingenio Lamii atque Pezronii nata refellit. In Appendice Lamium, qui Lucam Evangeliſtam ἀχρονησίας poſtulat, confutat, ut & P. Maledicti quasdam ratiunculas, ac poſtremo pro ſua ſententia auctoritates Conſtitutionum Apoſtolicarum, Irenæi, Origenis, Macarii, Chryſoſtomi, Theophylacti, Euthymii, Tertulliani, Ambroſii, Hieronymi, Auguſtini, Lyrani, Fabri Stapulenſis, Salmeronis, Eſtii, Louveti, Launoji, & Tillemontii citat.

HISTOIRE DES CONCILES GENERAUX.

Id eſt

HISTORIA CONCILIORUM UNIVERSALIUM AB Apoſtolicis usque ad Tridentinum, cum Diſſertationibus mores Eccleſiæ & Regni Gallici concernentibus.

Pariſiis, apud Maur. Villerium, 1699. in 8.

Conſtat Alph. 1. plag. 2.

Anti-

ANtiqua eſt & irreconciliabilis Eccleſiam Gallicanam inter & Pontificem Romanum controverſia, de immunitatibus prioris & auctoritate poſterioris, quæ maximam partem ex Theologorum Gallorum mente ſequentibus articulis continetur: Pontificem non principem & dominum, ſed primatem ſolum Eccleſiæ eſſe; falli poſſe & ſæpe falſum; Concilio univerſali ſubeſſe; contra Canones nihil decernere, nec Reges throno dejicere, aut ſubjectos nexu jurisjurandi ſolvere poſſe; Eccleſiam Gallicam liberam ab ejus exactionibus, evocationibus & diſpoſitionibus eſſe, Epiſcopos Gallos extra Galliam non poſſe judicari, nec quemquam a Pontifice ex ipſorum juriſdictione poſſe eximi; matrimoniales cauſas a Rege & Epiſcopis dijudicandas eſſe, & quæ ſunt hujus generis alia. Qualis præſertim Ludovici XII, Franciſci I & Caroli IX ætate agitata eſt, nunquam vero frequentius & majori diligentia, quam imperante Ludovico XIV. Ejus enim ſub auſpiciis ſcriptores plurimi in publicum prodierunt, qui non tam libris invidioſo titulo munitis, quam, velut aliud agendo, hiſtoricis præſertim ſcriptis Pontificem aggrederentur. Inter quos Auctori noſtro locus eſt, cui in hoc libro non æque Conciliorum univerſalium Hiſtoriam deſcribere, ac jura Gallorum contra Romam defendere, animus fuit; adeo data opera occaſiones quasvis ſuper ea controverſia diſputandi aucupatur. Partitus eſt librum hunc ſuum in duos Tomos. Et *Tomo I* quidem initio tria ab Apoſtolis celebrata Concilia recenſet, primum nempe de electione Matthiæ ad Apoſtolatum, alterum de conſtitutione Diaconorum, tertium denique de Semi-Judaiſmo abrogando. Pergit ad Concilia ſub perſecutionibus Chriſtianorum habita, recenſetque tria Carthagineuſia contra baptiſmum hæreticorum: Romanum contra Novatianos (quorum errorem in eo præcipue poſitum affirmat, quod Eccleſiæ denegaverint poteſtatem peccata enormia remittendi, eorumque remiſſionem a ſolo Deo exſpectandam putaverint:) duo Antiochena contra Paulum Samoſatenum ſeculo III habita; & quæ ſeculo IV celebrata ſunt, Sinueſſanum contra Papam Marcellinum, (quod ut fictum repudiat:) Illiberitanum de diſciplina lapſorum (quod A. C. 305 habitum ac Novatianiſmi a Baronio præter meritum inſimulatum docet:) Ancyranum de pœnitentia lapſorum & Chorepiſcopis (quorum antiquitatem in Orientali & Occidentali Eccleſia probat, eosque ignaviæ Epi- p. 18. p. 20. p. 26.

Epiſcoporum originem debere, & ſeculo X in Oriente abolitos, teſtatur:) Neocæſareenſe de diſciplina eccleſiaſtica, & Arelatenſe contra Donatiſtas, quod a Concilio plenario, ab Auguſtino commemorato, diverſum eſſe ait. Hinc ad Concilia generalia in Oriente ſub Chriſtianis Imperatoribus habita progreditur, eaque enumerat ſequenti ordine: Nicænum I, ob celebrationem Paſchatis, Arianos & Meleſianum ſchiſma: Conſtantinopolitanum I, ob repurgationem Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, & contra Macedonianos: Epheſinum contra Neſtorianiſmum, quem ex craſſa Neſtorii ignorantia ortum putat: Chalcedonenſe contra Eutychianos, quorum technas prolixe deſcribit: Conſtantinopolitanum II contra Acephalos & Origeniſtas, quos in orthodoxos & heterodoxos dividit, & ad priores refert Dionyſium Alexandrinum, Baſilium & Gregorium Nazianzenum, ad poſteriores vero Didymum Alexandrinum & Rufinum; Et quia in hoc Concilio tria capitula, nempe Theodori Mopſueſteni, Ibæ & Theodoreti ſcripta damnata ſunt, quæ Concilium Chalcedonenſe approbaverat, hunc in modum hæc Concilia conciliat, ut in Chalcedonenſi non ſcripta, ſed auctores ſolum, poſtquam palinodiam cecinerant, & Neſtorium damnaverant, probatos dicat; Vigilium Papam, qui tria iſta capitula nunc probavit, nunc damnavit, ita excuſat, ut ex ignorantia Græcæ linguæ, qua ſcripta erant, illum erraſſe fateatur, & de ejus evectione ad dignitatem Pontificiam non optime ſentiat. Addit Trullanum ſeu Conſtantinopolitanum III contra Monotheletas, ubi contra Baronium probat, Acta hujus Synodi non eſſe corrupta, ſed Honorium Papam revera in eadem, ut Monotheletam, damnatum eſſe: Nicænum II pro imaginum cultu, cum quo Francofurtanum & Pariſienſe contra imagines habita ita componit, ut Nicænos Patres dicat quæſtionem juris tractaſſe, & quod imagines adorare liceat, decreviſſe; Francofurtanos vero in quæſtione facti verſatos, conſtituiſſe, imaginum cultum ob præſentem Eccleſiæ Francicæ ſtatum, quæ ex idololatria non ita pridem emerſerat, eſſe intermittendum, cum e contrario in Eccleſia Græca, ob nuper data ab Iconoclaſtis ſcandala, adoratio iſta jure meritoque urgeretur: Conſtantinopolitanum IV, in quo Photius exauctoratus fuit. Sequuntur Concilia univerſalia Occidentis, quæ ſequenti ordine recenſet: Concilium Lateranenſe I, quod inveſtituras Epiſcopo-

p. 183. ſqq.
p. 154. ſqq.

ſcoporum a Principe per baculum & annulum factas damnavit; ubi Auctor conſuetudinem Epiſcoporum Gallorum, Regi jusjurandum præſtantium, contra Papæ decretum defendit: Lateranenſe II contra ſchiſma Anacleti II & Petrobruſianos: Lateranenſe III de electione Pontificis, & contra Valdenſes ac Albigenſes, quibus horrendos errores tribuit: Lateranenſe IV, in quo decretum eſt, Pontificem poſſe Principes dignitate exuere, ipſorumque clientes nexu jurisjurandi ſolvere;ad quod decretum obſervat,non de Regibus,ſed de minorum gentium Principibus illud eſſe intelligendum: Lugdunenſe I, quod Fridericum II Imp. non de jure, ut Auctor cenſet, ſed de facto, exauctoravit: Lugdunenſe II, contra Græcorum ſchiſma: Viennenſe contra Templarios, quorum condemnationem nec probat, nec improbat,ſed Dei judicio relinquit: Conſtantienſe denique, contra ſchiſma Avenionenſe, Viclefum & Huſſitas congregatum; ubi annotat, Hieronymum Pragenſem non injuſte flammis traditum fuiſſe, cum ſalvus conductus ipſi non contra juſtitiam, ſed vim datus fuerit. p. 189. p. 196. p. 221. p. 259. p. 267.

Tomo II ad Baſileenſe Concilium ſe confert, cujus ſex ſcopos recenſet, nempe Hæreticorum exſtirpationem,unionem Græcorum, fidei Chriſtianæ explicationem uberiorem,abolitionem bellorum interChriſtianos, reformationem Eccleſiæ in capite & membris, ac veteris diſciplinæ reſtaurationem. Hinc ſigillatim, quid in ſingulis ſeſſionibus geſtum ſit, quas machinas Eugenius Papa ad evertendum Concilium uſurpaverit, a p. 4 ad 132 uſque refert, obſervatque, ex hujusConcilii decreto, Papam ſolum caput miniſteriale Eccleſiæ eſſe; Auguſtinum Romanum hæreticum, qui docuerat, Chriſtum quotidie in membris ſuis peccare, ſeſſione XXII damnatum eſſe; Concilium hoc, invito licet Cajetano & Bellarmino, legitimum eſſe,& in Gallia, excepta Eugenii exauctoratione, plenarie receptum. His explicatis, ſe confert ad Hiſtoriam *Pragmaticæ Sanctionis*, atque initio oſtendit, Epiſcopos in priſca Eccleſia a Clero & Populo ſemper electos eſſe, deinde Metropolitanos jus eligendi ad ſe rapuiſſe, quod Juſtinianus ex parte Clero ac Populo reſtituerit. Hinc in Gallia, ante Francorum Regnum, ſimilem electionem obſervatam oſtendit, additque Reges Merovingicos, & priores ex Carolingicis,jus Epiſcopos conſtituendi ſibi vindicasſe, conniventibus primum, poſt contradicentibus Epiſcopis, quod Ludovicus Pius Clero & Populo reſtituerit, addito tamen Regis nomine p. 4. p. 28. p. 78.

mine Viſitatore quodam, qui electionem moderaretur, poſt quem Capetingici Reges electionis maximam vim ad ſe retraxerint. Recenſet porro Carolum VII Regem Galliæ canonem Concilii Baſileenſis de electione Epiſcoporum a Clero Eccleſiæ iſtius, cujus Epiſcopus eligendus erat, facienda recepiſſe, & in Bituricenſi Synodo, edita Pragmatica Sanctione confirmaſſe; quam Pius II Papa impugnaverit, a Dauveto refutatus, Ludovicus XI Rex abrogaverit, contradicente Parlamento Pariſienſi & Academia, Carolus VIII reſtituerit, Ludovicus XII contra Julium II Papam & Lateranenſe Concilium fortiter defenderit. Poſthæc commemorat, quo pacto Franciſcus I, Leonis X artibus permotus, Sanctione iſta repudiata, *Concordatum* introduxerit, in quo Epiſcoporum electio Regi reſervata ſit, ſed maxima cum Eccleſiæ Gallicanæ, Parlamenti & Academiæ Pariſienſis contradictione, qua factum ſit, ut Pragmatica Sanctio vigorem aliqualem retinuerit, invito etiam Rege, quam Carolus IX contra Romanas artes feliciter propugnaverit. Quibus traditis Auctor concludit, Concilia Conſtantienſe & Baſileenſe, quibus infrenis Papæ poteſtas in ordinem redacta eſt, ab Eccleſia Gallicana pro legitimis & univerſalibus haberi. Auctor his enarratis, ad doctrinam de conjugio ſe confert, & primo probatum it, cœlibatum Clericorum non eſſe juris Divini. Tribus prioribus ſeculis prohibitum quidem Clericis fuiſſe, ne poſt aſſumtum ordinem uxores ducerent, ſed conceſſum nihilominus Clericis, æque majoribus ac minoribus, ut quas haberent uxores, retinerent; quod exemplis Nicolai Diaconi, Novati & Tertulliani Presbyterorum, Spiridionis Epiſcopi, & teſtimoniis Dionyſii Corinthii, Athanaſii & Paphnucii probat, atque ad argumenta contraria reſpondet. Hinc declarat, Siricium Papam ſub finem ſeculi IV verum cœlibatus Clericorum auctorem fuiſſe, cui Concilium Illiberitanum præiverit. Tandem evincit, cauſas matrimoniales non a ſolis judicibus eccleſiaſticis, ſed ſecularibus etiam ſive Regiis examinandas eſſe ac dirimendas, cum matrimonium & contractus civilis ſit, & ſacramentum, imo ad poſterioris naturam prioris validitas requiratur. Præter hæc, videas paſſim interſperſas digreſſiones amplas accurateque elaboratas. Sic Tomo I prolixe diſputat, num Eccleſiæ liceat mortuos damnare, atque affirmantem ſententiam eraſione ex Diptychis, & Auguſtini auctoritate; negantem Gelaſii Papæ & Dionyſii Alexandrini teſtimoniis probat: ipſe ob Concilium

p. 83. ſeqq.

cilium

cilium univerſale quintum, quod Theodorum Mopſueſtenum mortuum damnavit, priori accedit. Alio loco de imaginibus ample diſceptat. Prioribus tribus ſeculis nullas in templis Chriſtianorum fuiſſe, ex ſilentio veterum, & quod Pagani nihil objecerint, probat; quarto demum ſeculo, ob ceſſantem idololatriæ metum, imagines in templis uſurpatas, earum vero adorationem ſeptimo demum ſeculo cœpiſſe affirmat; imagines S. Trinitatem repræſentantes, univerſæ Traditioni contrarias & periculoſas eſſe; picturas prius quam ſtatuas in Eccleſia viſas, (& Toſtati judicio non inepte, quia minus ab illis idololatriæ periculum ſit) cultum imaginum rem indifferentem eſſe, quæ impune abrogari poſſit, defendens. Porro fuſe graviterque contendit, Papam Regibus, quantum ad temporalia, ſuperiorem non eſſe, nec jus illos exauctorandi poſſidere; Gregorium VII vero, qui Henricum IV Imperatorem oppugnavit, male egiſſe ait, ejusque rationes egregie refutat, & bullam Gregorii M. Monachis S. Medardi datam, ſuppoſitam eſſe, cum Marca & Launoio oſtendit. Hæreticos pœnis etiam capitalibus recte affici poſſe, alibi evincere conatur. Tomo II vero originem ac progreſſum controverſiæ de immaculata Mariæ conceptione præ cæteris deſcribit.

p. 129. ſeq.

p. 204. ſeqq.

p. 269. ſeq.

p. 110. ſeqq

ACTA SANCTORUM JUNII, COLLECTA, DIGESTA, Commentariis & Obſervationibus illuſtrata, a GODOFREDO HENSCHENIO, DANIELE PAPEBROCHIO, FRANCISCO BAERTIO & CONRADO JANNINGO, e Societate JEſu Presbyteris Theologis. Tomus Secundus.

Antverpiæ, apud viduam & hæredes Henrici Thieullier. 1698, fol. Conſtant Alphab. 14.

Acta Sanctorum ad Junium usque hactenus deduxere ſolertisſimi Collectores, primoque menſis iſtius tomo A. 1695 vulgato & a nobis in proxima Supplementorum ſectione p. 289 ſeqq. recenſito ſecundum, qui nunc delineandus venit, pro indefeſſa ſua induſtria addiderunt, in quo a die Junii ſeptimo ad decimum usque quintum progreſſus factus eſt.* Ne autem ſpiſſum nimis cupiam volumen appareret, bipertitum iſtud ſiſtere, partique adeo priori dies quinque, & poſteriori reſiduos quatuor deſtinare Autoribus placuit, ſervata tamen

men ſerie paginarum haud interrupta, ad quam ſubjuncti quoque Indices, Alphabeticus nempe Sanctorum & Chronologicus, Hiſtoricus item Onomaſticus, Topographicus & Moralis Lectorem remittunt.

Quemadmodum vero non parvus denuo Sanctorum heic occurrit numerus, ad centurias quippe tres cum dimidia fere aſſurgens: ita tribus iidem claſſibus haud incongrue adſcribi poterunt, pro triplici nempe ſtatu, Eccleſiaſtico, Monaſtico, & Seculari, e quibus præcipuos commemorabimus.

In Eccleſiaſtico primum jure locum tribuimus Eliſæo Prophetæ, de cujus cultu & reliquiis a p. 784 ad 786 agitur. E Chriſti diſcipulis adeſt S. Barnabas, cujus Acta a p. 421 ad 460 protenduntur; eaque occaſione ſimul mentio fit S. Joannis, cognomento Marci, conſobrini Barnabæ & prædicationis ſocii, a quo condita ſunt Acta Barnabæ, quæ ex manuſcripto Vaticano Græce cum Latina Guilielmi Cardinalis Sirleti interpretatione exhibentur. Ex Hieroſolymitanis Epiſcopis refertur ſeptimus, S. Joannes, p. 4, e Patriarchis Conſtantinopolitanis Paulus, ab Arianis crudeliter interfectus, p. 13 ad 24, & Methodius, cujus vita græce ab Autore coævo ſcripta & a Leone Allatio in Latinum ſermonem translata, p. 961 ſeqq. repetitur. Omnium vero prolixisſimi ſunt Autores noſtri in adornanda Baſilii, Cæſareenſis Epiſcopi, hiſtoria, cumque vitam ejus nemo antiquorum ſcripſerit, (eam enim, quæ Amphilochio, Iconienſi Epiſcopo, tribuatur, apocrypham eſſe perhibent,) eandem prolixe ſatis ex ipſiusmet & coævorum ac familiarium ſcriptis concinnavit Franciſcus Baërtius, quæ ingens ſpatium a p. 807 ad 957 complet. Ex iis, quos ſummum Pontificatum tenuiſſe conſtat, Leonem III huc afferunt, ejusque Acta ſtudioſe collecta a p. 572 ad 590 recenſent. Tacemus Cardinales duos, Bonaventuram S. Cæciliæ, de quo p. 392 ad 394, & Joannem Dominici, Cardinalem S. Sixti, de quo p. 394 ad 418 ipſis ſermo eſt. Bardonis, Archi-Epiſcopi Moguntini, vita ex manuſcripto Bibliothecæ Cæſareæ Vindobonenſis a p. 301 ad 319, & Bogumili, ex Archi-Epiſcopo Gnesnenſi Eremita facti, vita recentior autore Stephano Damalevicio Romæ A. 1661 edita p. 314 ſeqq. luſtranda conceditur. Ex Galliæ Epiſcopis celebris eſt Medardus, Epiſcopus Noviomenſis & Tornacenſis,

ſis, cujus memoriam octavo die Junii recoli notum eſt, unde ad eum delati de hoc ipſo a p. 72 ad 105 fuſe Noſtri commentantur.

Ad ſtatum Monaſticum referendus eſt Onuphrius Anachoreta, cujus Acta habentur a p. 530, licet ea magno indigere dicantur examine. Vitam vero ejus Græcam, ex manuſcripto Bibliothecæ Ducalis in Bavaria, Latine vertit Conradus Janningus. De Columba, Presbytero Abbate in Jona, Scotiæ inſula, p. 180 ad 236, de Baitheneo, ejus ſucceſſore p. 236, ſq. de Gerardo, fratre S. Bernardi, monacho Claræ vallenſi, p. 699 ſqq. legenda plura exhibentur. S. Antonii de Padua, ut notum valde nomen & magna eſt celebritas, ita ſtudioſe heic a p. 703 ad 780 collectum cernas, quicquid ad vitam ejus resque geſtas pertinet. Nec minori diligentia Joannis a S. Facundo hiſtoria a p. 616 ad 663 repræſentatur. Præterimus ex fœminino ſexu allegatas Aleydem de Scharembeka, ſanctimonialem Ordinis Ciſtercienſis, tolerata patienter lepra mirabilem, cujus mentio occurrit p. 476 ſqq. & Roſſelinam, virginem Carthuſianam, quæ p. 489 ad 503 deſcribitur.

E ſtatu Seculari ſimul & e ſexu muliebri præ cæteris nominamus Margaritam, Scotorum Reginam, cujus majores æque ac poſteri ex coævis ſcriptoribus illuſtrantur, vitaque ejus ad filiam Mathildem, Angliæ Reginam, a Confeſſario Theodorico ſcripta apponitur a p. 320 ad 340. Celebres etiam ſunt Modeſtus & Creſcentia cum alumno ſuo Vito, puero, cujus corpus Roma in Franciam, indeque Corbejam, reliquiæ vero ex Italia in Bohemiam translatæ dicuntur, multamque miracula enumerantibus ſcribendi, Noſtris vero a p. 1013 ad 1042 diſſerendi materiam ſubminiſtrant. Godeſcalci, Principis Sclavorum, ex perſecutore facti Chriſtianorum inter ſuos Patroni, memoria p. 40 ſ. refricatur; ut virgines ſeptem, quæ in Perſide a perfido directore Presbytero proditæ & occiſæ perhibentur, Sebaſtianam item Thaumaturgam, S. Floram aliasque ejusmodi ſilentio involvamus.

Tomus integer *Eleonoræ*, Romanorum Imperatrici ſemper Auguſtæ inſcriptus eſt, inque dedicatione eadem confertur cum Margarita Scotorum, quam modo diximus, Regina. Hanc dum Sanctiſſimæ Trinitati regiis ſumtibus templum extruxiſſe Collectores referunt, ſplendidiſſimæ ſimul pyramidis meminerunt, quam Auguſtiſſimus Imperator Leopoldus ejusdem Sacroſanctæ Triados hono-

ri erigendam curavit, poſt diram luem A. 1679 ab urbe Vienna Auſtriæque provinciis clementer averſam, cujus ectypon æri inciſum hic apponitur. Nec deeſſe ſibi ſentient, qui in talibus hærere cupiunt, imagines affabre ſculptas alias, Sanctorum imprimis Sanctarumque faciem habitumque referentes, utpote Dianæ Bononienſis, p. 364, Henrici Baucenenſis, p. 370, Joannis Dominici, p. 395, Guidonis Cortonenſis, p. 602, Joannis a S. Facundo, p. 623, S. Antonii de Padua, p. 715, Benedicti Aretini, p. 716, Baſilii, Nazianzeni & Chryſoſtomi, p. 936. Crus S. Barnabæ carne nondum putrida veſtitum, p. 457, incorrupti S. Roſſelinæ oculi p. 500, linguaque Antonii Patavini vitam velut adhuc ſpirans p. 743, in ſtuporem rapient eos, qui in reliquiis Sanctorum exoſculandis promtiores ſunt.

Sed magis delectatum iri nobis perſuademus Eruditos tractatu præliminari, quem Nicolaus Rayæus ſtrenuus in hoc opere ornando juvandoque Socius, cujus nomen impoſterum frequentius occurret, compoſuit *de Acoluthia Officii Canonici in Eccleſia Orientali Græcorum obſervari ſoliti.* Cum enim in ritum ſolennis commemorationis trium Doctorum, Baſilii, Nazianzeni & Chryſoſtomi, a Joanne Euchaitarum Antiſtite conſignatum incidiſſet, hiſtoriamque feſti ipſorum, in gratiam Baërtii vitam Baſilii deſcribentis, ex Græco in Latinum ſermonem transfudiſſet, (quæ ipſa quoque translatio p. 934 ſ. in hoc tomo legitur,) de toto Ordine Officii Canonici apud Græcos uſitati agere ſuſcepit. Acoluthiam autem dici hoc Officium affirmat ideo, quod ſingulæ illius partes inter ſe quam optime cohæreant, & aliæ alias conſequantur. Poſteaquam ergo de terminis quibusdam eo pertinentibus prolixe egit, quidque notent Troparium, Sticherum & Stichus, Idiomelum, Contacium, Canon, vocesque aliæ, uberius indigitavit, juſtam ex Typico, Menæis, cæterisque Ritualibus Græcis impreſſis commentationem inſtituit de minoribus majoribusque Veſperis, de Officio matutino, de laudibus, de horis minoribus, mediis horis & Apodipno, ac ubique exempli in locum ea, quæ in feſto trium Doctorum jam modo nominatorum recitari cantarique olim ſueverint, allegat.

Jus

Digitized by Google

JUS PUBLICUM CÆSAREUM, SIVE SACRÆ Cæſareæ Majeſtatis Jus ſupremum, ex monumentis legum, Conſtitutionum Imperii, Capitulationum Cæſarearum & Hiſtoriarum publicis ac fide dignis, generaliter & per ſpecies aſſertum atque declaratum, a JOH. WOLFG. TEXTORE, JCto ac liberæ. Imp. Reipubl. Francof. ad Mœnum Syndico Primario.

Francofurti ad Mœnum, ſumtibus Joh. Davidis Zunneri, 1697, in 4. Conſtat 3 alph. 17 plag.

JUs Publicum Statuum Imperii, a Celeberrimo Autore publicatum, in Actis noſtris ſuo tempore, menſe ſcilicet Auguſto anni 1701, relatum eſt; ſed Jus Cæſareum, aliquot annis illo antiquius, noſtram, cum in lucem prodiret, neſcimus quo caſu, evaſit curam; hinc Supplementis, poſtliminii velut aliquo jure, illud inſerere non morabimur. De difficultate tractationis in præfatione diſſeritur, ac quomodo ſcopulos heic evitare liceat, docetur. Nimirum ex laudati præloquii ſententia, ſecure in hoc pelago navigabis, ſi non ideas cerebrinas, ſed legum ac conſtitutionum Imperii ductum ſequaris. Hoc autem medium ut dextre ſervemus, opus eſt, tum jura antiqua noſſe & præ oculis habere, tum recentiora, ne vel, quod legibus Imperii aliter cautum, erronee æſtimemus ex jure priſco; vel quod non mutatum, temere negemus adhuc obtinere: utroque enim modo aut contra leges publicas, aut contra Majeſtatem peccatur. In illos autem errores non poſſunt non incidere, qui exemplo *Stamleri* ſimplicem Monarchiam, vel perſonati *Titi Germani*, puram Ariſtocratiam adſtruunt; optime autem evadunt, qui Rempublicam ex utraque mixtam defendunt. Difficilem itaque ac utilem materiam in hoc tractatu, quindecim titulis conſtante, diſtinctius expoſiturus Autor Noſter perinduſtrius, in titulo primo Jus Publicum in genere expendit, ejusque neglectum, varias ſignificationes, indolem, objecta; a Politica, Ratione Status, Jure Gentium & Naturæ differentiam; media denique ac principia adducit. Atque iſtam præliminarem Juris Publici philoſophiam titulo ſecundo & tertio amplius continuat. In illo enim contexta qualiquali, de origine Imperii Romano-Germanici ejusque progreſſu, hiſtoria, ſtatus præſentis mixturam, in operis præfamine jam laudatam, aſſerere & explanare nititur; in hoc vero

vero Reipublicæ noſtræ partes, fines & circulos, tam in genere quam in ſpecie, juxta ſolennes Juris publici Scriptorum quæſtiones, conſiderat. Titulus quartus argumentum principale conſpiciendum exhibet. Explanato vocis Imperii ſenſu, tam materiali quam formali, explicatisque Imperatoris, Principis, Cæſaris & Auguſti nominibus, Imperatorem Romanum Noſter cenſet eſſe *perſonam habilem ad capeſſenda Imperii Regimenta, ex illuſtri familia Germanica ortam, ab Electoribus ſecundum leges Imperii fundamentales electam, ut Reip. Romano-Germanicæ tanquam caput & adminiſtrator legitime præſit*, eamque definitionem requiſitorum Cæſareorum explicatione illuſtrat, inter alia, Cæſarem non poſſe ſimul eſſe Pontificem, arbitratus. Hinc ſuccedit titulus quintus, ſplendido Regis Romani argumento conſpicuus. Eſt autem Rex Romanus, ex ſententia Noſtri, *ſucceſſor futurus Imperii Romano Germanici, Imperatore vivo per electionem rite deſignatus*; cui definitioni variis obſervationibus, tam nomen quam rem ipſam ſpectantibus, lux deinceps affunditur, quas prolixe referre opus fortaſſe non eſt, cum ſecundum conſueta materiæ hujus capita, illæ decurrant. Imperatori autem & Regi Romano communis eſt Electio, titulo ſexto explicata. In hoc argumento primum occupat locum quæſtio de origine Electorum, in eam determinata ſententiam, Septemviratum, poſt longa electionis diſſidia, & diutinum interregnum, Friderici II mortem ſecutum, invaluiſſe, reliquis Proceribus tam patriæ afflictæ ſenſu, quam Pontificis reverentia, in rei illius conſenſum permotis. Inde ſubit ſpecialis Electorum recenſio, variaque ad jus ſuffragii Electoralis pertinentia diſcutiuntur.

His expoſitis, actus electionis ſequitur, cujus præliminaria, convocationem puta Moguntini, convocatorum comparitionem, ſalvum conductum proficiſcentibus Electoribus concedendum, Sacrorum celebrationem ſimiliaque; deinde ipſam electionem, ex Electorum votis compoſitam, ac electi acceptatione corroboratam, copioſe ſatis Noſter exponit. Cum vero Imperium Cæſari non aliter deferatur, quam ſub conditione acceptandæ Capitulationis, hinc titulo ſeptimo ſua enata eſt materia. Ille enim celeberrimæ hujus pactionis legisve fundamentalis originem, naturam, perſonarum paciſcentium conditionem & poteſtatem, materiam, pactionis effectum, nec non capitulationis perpetuæ deliberationem diligenti commentatione perſequitur. Electio-

ctionem velut conſummat coronatio, tituli octavi argumentum. Eſt illa, intuitu Imperii noſtri, *actus publicus, quo Rex Romanus vel Cæſar electus coronam Imperii capiti impoſitam ſolenni ritu accipit, & ſub veſtitu ac inſignibus Imperialibus publico conſpectui ſiſtitur*; quam definitionem conſuetæ hujus materiæ partes deinde fuſius illuſtrant, quas pluribus referre non attinet. In titulo nono de Juribus Cæſareis, quæ Reſervata dici ſolent, generatim Noſter acturus, nonnulla de Regalibus præmittit; inde Reſervata definit, quod ſint *Jura publica Imperatori vel Regi Romano qua tali competentia, neque Ordinibus communicata, neque a concurſu vel conſenſu eorum univerſali in exercitio dependentia*, eaque a Regalibus, ut ſpeciem a genere, differre arbitratur, ac in abſoluta & reſpectiva diſtinguit. Quo autem eo rectius conſtet, quænam Regalia, ſub Reſervatorum nomine, Cæſari tribui queant, Noſter in titulo decimo juxta ſeriem Conſtitutionis Friderici I, quæ II F. 56 exſtat, viginti quatuor Regalia, nempe (retinemus verba Noſtri) armandias, vias publicas, flumina navigabilia, portus, ripatica, vectigalia, monetam, mulctarum pœnarumque compendia, bona vacantia, nec non quæ ut indignis per leges auferuntur, item bona contrahentium inceſtas nuptias, amplius condemnatorum & proſcriptorum, ſecundum quod in novis conſtitutionibus cavetur, angarias, parangarias, plauſtrorum & navium præſtationes, collectam extraordinariam ad felicem expeditionem Regalis Numinis, poteſtatem conſtituendi Magiſtratus, argentarias, palatia in civitatibus, piſcationum, ſalinarum reditus, bona committentium crimen læſæ Majeſtatis, theſaurum in loco Cæſaris vel religioſo inventum, adducit & explicat. Inde progreditur ad titulum undecimum, qui de Cæſareis Reſervatis circa eccleſiaſtica ſatagit. In hunc cenſum igitur a Noſtro referuntur ſuprema ſacrorum cura ac defenſio, aliquo modo jus indicendi Concilii generalis, jus Advocatiæ ſeu Patronatus Eccleſiæ Romanæ, jus conſtituendi vel confirmandi Præſides Eccleſiaſticos ſive religionis Antiſtites, ſuprema juriſdictio Eccleſiaſtica, ut & de bonis & beneficiis Eccleſiaſticis diſpoſitio, ac in ſpecie jus primariarum precum, prolixa expoſitione diſcuſſa, adjectaque Concordatorum Nationis Germanicæ formula condecorata. Longe prolixior de Reſervatis ſecularibus in titulo duodecimo Noſtro enata eſt tractatio, quam adumbraſſe ſuffici-

Yy

ficiet. Primo igitur huc pertinere ille exiſtimat, ſupremum Imperii dominium, non de toto terrarum orbe, ſed Republica Romana, quatenus modernis finibus continetur, intelligendum: unde fluit alterum Reſervatum, poteſtas conferendi feuda Regalia; qua occaſione actus inveſtituræ pluribus perpenditur. Tertium conſtituit jurisdictio inter Vaſallos de feudis Imperii, per text. *II.f.18. & IIf.34. pr.* qui locus ut alia, ita inprimis neceſſitatem Conjudicii aut Conſeſſus Principum, **des Fürſten-Rechts**/ in utramque partem diſputatam, exhibet. Quartum Reſervatum eſt Jurisdictio ſuprema & univerſalis, diverſis obſervationibus illuſtrata. Quinto loco venit jus edicti univerſalis per Imperium proponendi. Sextum Noſter eſſe voluit ſupremæ dignitatis apicem, quo Imperator non tantum in Germania ſummus eſt, ſed & apud exteros honoris prærogativa gaudet. Septimum eſt jus concedendi omnis generis dignitates. Octavum jus privilegiorum concedendorum, in quam claſſem privilegium civitatis, academiæ, vectigalium, ſalvi conductus univerſalis, ſtapulæ, propoſitio Cæſarea & concluſorum comitialium ratihabitio, jura auctoritativa arrogationis, legitimationis, diſpenſationis & ſimilia, jus confirmandi pacta, ſtatuta vel id genus negotia alia, referuntur. Poſtea Noſter ex profeſſo diſquirit, an & in quantum Regalia in Conſtitutione Friderici I relata, ac ſupra tit. 10 illuſtrata, Reſervatis Cæſareis annumerari queant; in quem locum varia Juris publici capita de Poſtis, Collectis, Judiciis Imperii ſimiliaque, ex recenſione laudatorum Regalium ſuperius facta facile intelligenda, confluunt. His expoſitis, inter Reſervata amplius jus exigendi homagia & juramenta fidelitatis, Imperatoris exceptionem a fœderibus Statuum, Commisſionem cum clauſula appellationis excluſiva, privilegiorum de non appellando & evocando conceſſionem, veniam ætatis, dationem literarum moratoriarum, privilegium exemtionis a Cameræ jurisdictione, Inſignium conceſſionem, Repreſſaliarum permiſſionem, Comitiorum indictionem refert, ac generalibus quibusdam obſervationibus Reſervata concernentibus, ac in ſpecie decreti Cæſarei, in cauſa Mecklenburgica A. 1697 dati, relatione, totam tractationem claudit. Titulus decimus tertius modos, quibus imperium in Cæſare finiatur, nempe renunciationem, depoſitionem & mortem recenſet, eosque uſitata commentatione illuſtrat, ex qua hoc uni-

unicum memorare liceat, quod exauctorationem Henrici IV & Adolphi illegitimam, Wenceslaum autem fere ſolum legitime depoſitum, arbitretur. Titulum decimum quartum juribus Auguſtæ Imperatricis & Reginæ Romanæ Noſter explevit. Uti autem illæ Imperii Germanici vel ejus adminiſtrationis haut ſunt capaces, licet Agnes, Henrici IV mater, inſueto exemplo per aliquot annos Imperium adminiſtraverit: ita ſuis tamen iisque ſat ſplendidis juribus haut deſtituuntur, quorſum, ex doctrina Noſtri, pertinent earum ſumma inter fœminas exiſtimatio, coronatio, ſanctitas, adeo ut crimen læſæ Majeſtatis in eas posſit committi, forum quod coram Cæſare ſortiuntur, privilegia ipſis & Imperatori communia, præcipue quoad fiſcum, teſtamenta, donationes ac primarias preces. Decimum quintum & ultimum titulum occupant Vicarii, quorum originem, varietatem, conſtitutionem, poteſtatem ſimiliaque, ſecundum conſueta capita, prolixe ſatis expendit Noſter; quod indicaſſe ſatis erit, cum res notoria prolixam relationem excludere videatur, aut ſaltem ſine ea ejus ſeries a peritis jam intelligatur.

HISTOIRE DES CHANOINES.

i. e.

HISTORIA CANONICORUM, VEL INDAGATIOnes Hiſtorico-Criticæ de Ordine Canonico.

Pariſiis, apud Carolum Oſmont, 1699, in 12. plag. 19.

Auctorem hujus libelli accepimus *Raimundum Chaponellum*, Canonicum Regularem S. Auguſtini, & Priorem S. Eligii, virum ſui Ordinis, ut inter Pontificios fieri ſolet, mire ſtudioſum. Hic enim invenias, qui non ſolum ſtudia omnia laboresque Ordini, cui ſe addixerunt, mancipio dent, ſed ſi occaſio ferat, ſanguinem ipſum. In *Præfatione* conqueritur, nullam exſtare probam Canonicorum Hiſtoriam, cum plerique hujus argumenti ſcriptores ad particularia ſolum reſpexerint; alii ex ingenio ſibi hypotheſes confinxerint, conquiſitisque auctorum teſtimoniis ornaverint; multi etiam peculiares quasdam, ad unam provinciam, urbem vel familiam ſpectantes mutationes, toti Ordini improvide adſcripſerint: ſe otii paululum nactum, accuratius hanc telam retexendi munus non illubenter ſuſcepiſſe ait, per-

veſtigatis eopte conſilio Conciliis, Patribus, Hiſtoricis & Diplomatibus, exuiſſe omnia, ſi quæ habuerit præjudicia, atque rem odio procul, procul amore, aggreſſum eſſe, indeque hoc compendium Hiſtoricum prodiiſſe. Monet præterea, ſe non contemtim habere Monachos,dum eos a Canonicis ſemper fuiſſe diverſos ſollicite adeo probavit, nec abjecte tractare Canonicos Seculares, dum eos Regularibus inferiores eſſe oſtendit, & Ordinem Regularem ſolum vere Apoſtolicum eſſe declaravit. Partitus eſt negotium ſuum in *duos libros*, quorum *primus* de origine & progreſſu Ordinis Canonici, *ſecundus* de ejus juribus & privilegiis tractat. Et *cap.* quidem I a paupertate Jeſu & Apoſtolorum inchoans defendit, omnes propemodum primitivæ Eccleſiæ Presbyteros poſſeſſionibus cunctis renunciaſſe, adeoque revera Canonicos fuiſſe, etſi nomine caruerint: eosdem ante ſeculum III vota caſtitatis, paupertatis & obedientiæ obſervaſſe, Monachis inde occaſionem votorum ſuorum petentibus: Cathedrales Eccleſias & Collegia ſub Gallieno Imp. orta,cum antea Epiſcopus omnium Eccleſiarum ſuæ diœceſeos Paſtor eſſet: hæc Collegia ſeculo IV in Oriente Canonicorum nomen obtinuiſſe, quo Baſilius M. primum uſus ſit: Clericos Athanaſii, Euſebii Vercellenſis, & Ambroſii, nec non Aquilegienſes, Romanos & Carthaginenſes, abdicata omni bonorum poſſeſſione,Canonico more vixiſſe: id quod *cap. II* auctoritatibus eorum, qui poſt ſeculum IV vixerunt, contra Thomaſſinum fuſius probat. Hinc *cap. III* contendit, Auguſtinum collapſum hoc veterum Clericorum inſtitutum reſtauraſſe, conſtituto Clericorum Hipponenſium Collegio; ubi Nublæum & Launojum refutat, quibus Clerici iſti Monachi fuiſſe videntur, eo quod ipſorum conventus a Poſſidio monaſterium vocetur: Noſter monaſterium Clericorum ſive intra Eccleſiam, non Monachorum ſive extra urbem fuiſſe, reſpondet; & *cap. IV* oſtendit,pleroſque Occidentis Epiſcopos Auguſtini exemplum usque ad finem ſeculi V ſecutos, Juliani Pomerii præſertim teſtimonio Thomaſſinum hoc etiam negantem refellens. *Cap. V* Canonicos, hoc eſt, Clericos præſtito voto in communione viventes ſeculo VI extitiſſe defendit,& inOccidente primum A. 529 in Concilio Vazenſi II nomen Canonicorum illis datum, eodemque ſeculo pleraque Canonicorum Regularium ſub Abbatibus monaſteria in Italia, Gallia & Belgio fundata eſſe, docet. Poſthæc oſten-

oſtendit *cap. VI*, Collegia Canonicorum Cathedralia & monaſtica ſeculo VII extitiſſe, cum Thomaſſino, qui ea cum ſeminariis confundit, non perfunctorie depugnans: obſervat quoque, eodem ſeculo multos Canonicorum, deſertis canonibus, ad proprietatem bonorum rediiſſe, quos Iſidorus Acephalos, alii Clericos ſine addito appellent, eamque ob cauſam in multos Clericorum conventus, illis ejectis, Monachos receptos eſſe. Pergit *cap. VII* explicare, quo pacto ſeculo VIII hæc corruptio accreverit, multis Conciliis caſtigata: quod inſtitutum Canonicorum hoc ſeculo & ſequenti ſemper Ordo Canonicus, Monachorum vero Ordo Regularis vocetur, contra Natalem Alexandrum; quod a Carolo M. Canonicorum Regularium nomen non ſit exortum, quodque Grodegangi regula Ordinis Canonici origo non ſit, contra Thomaſſinum, quam itidem regulam magnæ imperfectionis arguit, demonſtrans. Seculo IX Carolum M. & Ludovicum Pium Imp. ſedulo allaboraſſe, ut Canonicam diſciplinam reſtituerent, *cap. VIII* probatum it, maxime ex Concilio Aquisgranenſi, cujus tamen lenitatem, quod Canonicis uſumfructum bonorum quorundam, abdicata proprietate, conceſſerit, ad Grodegangi imitationem, magnopere reprehendit, ac Thomaſſinum, qui omnia Canonicorum monaſteria ſub Abbate, Præpoſito, aut Priore conſtituta antea Monachorum S. Columbani, Cæſarii, Aureliani, aut Benedicti ſedes fuiſſe, propugnat, copioſe refutat, eodemque ſeculo Monachos Canonicos dictos eſſe obſervat eos, qui vices Canonicorum in Cathedralibus Eccleſiis gererent. Dehinc *cap. IX* aſſerit, Canonicam diſciplinam ſeculo X propemodum interiiſſe, pleriſque a communione diſcedentibus, ac ſeparatim fructus præbendæ ſuæ uſurpantibus, eaque ætate Canonicorum Secularium nomen iisdem regulæ deſertoribus datum pronunciat. Porro *cap. X* oſtendit, pleroſque Canonicos ſeculo XI hanc corruptionem diſciplinæ averſatos, nomen Regularium diſtinctionis gratia aſſumſiſſe: Gregorium VII Pontificem multum contradixiſſe: Petrum Damianum quoque & Yvonem Carnutenſem graviſſimis invectivis aliquos in priſtinum ſtatum reduxiſſe. Conatur quoque *cap. XI* evincere, ſeculo XII crebras Collegiorum Canonicorum mutationes factas, Regularibus & Secularibus paſſim ſibi invicem ſuccedentibus; eodem ſeculo Canonicos Regulares publicam votorum profeſſionem & regulam S. Auguſtini ſuſcepiſſe; denique Abbatiam

S. Genovefæ Pariſienſem, cujus alumnus eſt, præ omnibus Canonicorum Regularium in Gallia conventibus, etiam præ Abbatia S. Victoris eminere affirmat. Eodem fere modo ſeculis XIII & ſequentibus rem ſe habuiſſe, fruſtraque paſſim ab Epiſcopis tentatam Regularium reſtitutionem, *cap. XII & XIII* enarrat. Inde librum II orſus, *cap. I* defendit, anacephalæoſi facta, Ordinem Canonicorum Regularium ab ipſis Apoſtolis usque ad nos propagatum eſſe & conſervatum. *Cap. II* monet, depravationes Ordinum & reformationes non conſtituere novos Ordines, adeoque nec Canonicorum diverſa fata, nec Grodegangi & Ludovici Pii reformationes, (qui Canonicos remiſſiores dederint,) ipſorum ſummam vetuſtatem ſublatam dare. Præterea *cap. III* propugnat, ſuſceptionem regulæ S. Auguſtini, & appellationis Canonicorum Regularium, non feciſſe novum Ordinem ab antiquis Canonicis diverſum, & *cap. IV* eosdem ideo non degeneraſſe in Monachos, quod ſolennem votorum profeſſionem receperint, cum non votum, ſed genus vitæ Monachum faciat, cum Monachi diu ſine ſolennibus votis vixerint, multæque virgines piæ extra monaſteria viventes, ac Ordines ſacræ militiæ votis publicis ſe adſtrinxerint. Hinc *cap. V* reſpondet ad objectiones, quod conventus Canonicorum Regularium monaſteria dicuntur; quod in multis diſciplinam Monachorum imitentur. Negat Præmonſtratenſes veros Canonicos eſſe, etſi iſto titulo utantur, obſervatque, curata officia Canonicis de jure propria quadruplici modo ad Monachos perveniſſe: ſi novi incolæ prope monaſterium conſederint; ſi Laici, qui curata officia fundarunt, vendiderint ea Monachis, vel donaverint; denique ſi Monachi, ejectis Canonicis, eorum conventus occupaverint. Enarratis breviter *cap. VI* Canonicorum privilegiis, Canoniſtarum regulam, quod omnia beneficia natura ſua ſint ſecularia, refellit, & contrarium adſtruit; ſpeciatim vero *cap. VII* probat, curata aliaque beneficia & in prima Eccleſia a Canonicis Regularibus eſſe adminiſtrata, & hodienum illis deberi, *cap. VIII*. Nec ad eam rem illos, quod in Monachis requiritur, diſpenſatione Pontificis indigere, idque ad ſecularia etiam beneficia eſſe extendendum; ubi cum Canoniſtis, ſecularia beneficia ſolis ſecularibus tribuenda eſſe docentibus, maſcule decertat. Tandem ad controverſiam de peculio Canonicorum ſe confert, factaque *cap. IX* præparatione, *cap. X* demonſtrat, omnia Eccleſiæ bona ſemper in libera

Epi

Epiſcoporum diſpenſatione fuiſſe, qui œconomos conſtituerint; octavo ſeculo primum pauca quædam bona conventibus Canonicorum data, undecimo autem & undecimo ſeculis præbendas & bonorum diviſiones exortas, & Epiſcopos conventibus eas reliquiſſe. Hinc *cap. XI* concludit: ſi Canonicus Regularis obeat in beneficio ſeculari, aut regulari, quod nulli conventui ſui Ordinis ſit annexum, bona ab eo relicta deberi Eccleſiæ matrici, vel conventui, a quo iſtud beneficium alias dependet; vel ſi a nullo dependeat, ipſi beneficio vacuo: & *cap. XII*, ſi idem obeat in beneficio a conventu Canonicorum Regularium dependente, bona relicta deberi conventui. Poſtremo auctorem tractatus de peculio Clericorum, qui in poſteriori caſu bona Canonici pauperibus parochiæ eroganda eſſe defendit, *cap. XIII* fuſe acriterque refutat, ac pro ſui Ordinis antiquo jure omni contentione depugnat.

SCOPRIMENTO DEL MONDO UMANO, DI LUcio Agatone Priſco, opera dell' Abbate D. ANGELO SERAVALLI, Canonico Regolare del Salvatore &c.

i. e.

ORBIS HUMANUS RETECTUS A LUCIO AGAthone Priſco, & ad exemplum ac ſimilitudinem magni hujus terrarum Orbis delineatus, opera Abbatis ANGELI SERAVALLI.

Senis per Bonettum in typographia publica, 1696, 4.
Conſtat 5 alph. 18 plag.

Quod Poëtis eſt propoſitum, ut non minus delectent ac proſint: idem hoc opere ſecutus eſt Autor doctiſſimus, qui graviſſima ſapientiæ præcepta dulci fabularum cortice ingenioſe conveſtit. Cupiens enim hominem ſui ipſius imbuere notitia, qua ſumma ſapientiæ continetur; ut & ſatietati lectorum occurreret, quam facile gignit præcipiendi gravitas, & offenſam odiumque vitaret, quod affert cenſuræ acerbitas; nova nec ab aliis trita via inceſſit, & ad inſtar Epopoëias ſeu poëmatis heroici, diſciplinam omnem ſic eſt complexus, ut fictionis jucunditate doctrinæ tædium

um levaret, & ſatyrici ſalis aſperſione ingrata vulgo monita condiret. Quare nec dubitavit opus proſa contextum, ſed cujus inventio eſſet poëtica, interſtinguere verſibus Italicis, Latinisque inſcriptionibus paſſim exornare, ut vel hoc nomine Satura dici poſſit. Notitiam vero hominis ſub orbis ſeu mundi figura & imagine exhibet, quem orbis terreſtris mundique majoris ſimilitudine ſic deſcribit, ut, quæ humano tribuuntur orbi, ad orbis, quem incolimus, ideam & exemplum ſint efficta, atque adeo in microcoſmo macrocoſmus eluceat. Repertorem humani orbis heroëmque totius fabulæ facit *Lucium Agathonem Priſcum*, quem exemplo Columbi atque Americi Veſputii, novi orbis inquirendi deſiderio incenſum, in Braſiliæ ſylvis ſomnum cepiſſe fingit, eique per quietem apparuiſſe Dantem parentem Muſæ Etruſcæ, qui e longinquo illi oſtenderit orbem humanum, ejusque inveſtigandi cupiditate illum inflammarit. Hoc ergo autore, Lucius Agatho ad orbem humanum quærendum ſe accingens, in anthropophagos Braſilianos incidere ſibi eſt viſus (ſomnium enim eſt Agathonis, quod toto opere narratur,) qui in carnis humanæ macello, hominis in tabula alligati corpus in quatuor partes diſſecabant. Cum vero puellam nudam venuſtiſſima forma in macellum adducerent, globus igneus e navi in litus forte appulſa emiſſus disjecit barbaros; Agatho ſolus cum puella relictus eam deperire cœpit, & cum ea iter ingredi ſtatuit, quo orbem humanum reperiret. Hæc puella Agathonis animam refert, ut intelligatur, ſecernendam eſſe a corpore animam, ut hominis natura pateat, & ab amore hominis erga animam ſui ipſius pendere notitiam, orbisque adeo humani inventionem. Ingreſſus ergo Agatho cum puella ſua navem, unde globus projectus fuerat, multa imaginaria ſpatia maris trajicit, & promontorium hypochondriacum variasque inſulas ſomniorum, cancri, Utopiæ, ſoliloquii, Atlantidum, hyperbolicas, Dædaleas prætervectus, gravibusque tempeſtatibus jactatus, quibus embryonis in utero fata adumbrantur, tandem ab omnibus deſertus ad turrim ſub polo Arctico ſitam defertur, eamque hortante Diva ſua (ſic puellam ſuam vocabat) conſcendens, in orbem humanum ſe penetraſſe ſentit. In quo peregrinaturus, pedem primum in Italia ſe ponere miratur, & in antro quodam Campaniæ ſepulchrum Virtutis Romanæ invenit. In antro vero Sibyllæ Cumanæ inſpicit Glo-

Lib. I. (margin, at "crocoſmus eluceat")

Lib. II. (margin, at "manum ſe penetraſſe ſentit")

Globum humani orbis, & ex hieroglyphica cujusque regionis & provinciæ ſignificatione intelligit, ſe vere per humanum orbem iter facere, ejusque pedes per Italiam figurari. Pergens per Galliam, velut crura ejusdem, in faſtigio montium Pyrænæorum duas urbes poſitas obſervat, alteram Titaniam, quæ eſt patria titulorum, quibus vel homines vel libri turgent, alteram Romanziam, unde fabulæ heroicæ amantium prodierunt, in qua Heliodoro & Boccatio erectæ erant ſtatuæ. Hinc per Hiſpaniam veſtigiis ejus hærente Faſtu progreſſus ad fretum accedit Herculeum, atque Abilam Calpenque aſcendit, montes e regione in utroque maris litore ſibi oppoſitos, & in altero barathrum Timoris deprehendit, in altero ſedem Generationis reperit. E monte vero generationis in deſertum Victoriæ translatus templum vidit Deſolationis, atque inde tranſiens in Africam, qua venter hominis ſignificatur, cum Gymnoſophiſtis philoſophatur, & Centauro domito inequitans Æthiopiam petit. Occurrens Sibyllæ Erythrææ in mola aquaria, ruinas & converſiones populorum contemplatur. Hinc in regionem Pygmæorum pervenit, phœnicemque perſecutus cœmiterium Virtutis reperit; a ſimiis vero deriſus, quod virtutem & libertatem mortalibus reſtituere conaretur, alteram Regi Galliæ, alteram Reipublicæ Venetæ deſtinans, ſermonem cum iis de cultu Deorum miſcet: mox ab Acephalis captus, ad montes Lunæ defertur, ſpeluncamque Cometarum, quos Gigantes Theomachi ſeu Athei procudunt, ſub lacu Lunæ ſitam ingreditur. Denique vento ad menſam Solis defertur, qua vis nutriendi in homine indicatur. Relicta Africa, e Ptolemaide in Aſiam ſolvit pectori reſpondentem, nave vectus literaria quæ Pedantopolin tendebat. Samum in mari Ægæo delatus, antrum Sibyllæ Samiæ perſcrutatur, hortumque Ingeniorum perluſtrat. Pedantopoli ex ludo ſtyli diſcedit victor, mox pro ſtulto inde pulſus ad Antipodes ſe conferre ſtatuit. Verum per deſerta Tartariæ prope mare nigrum iter faciens, arcem Bracmanum conſpicit, penes quos Antipodum ſapientia conſervatur, & Chymicos vanæque ſubtilitatis populos itineris comites nactus, ſylvam Deſtinatorum ingreditur, & denique Stampaliæ urbis (typographiæ) ſitu & forma deſcripta, mercatum Conſiliorum illic celebratum memorat. Porro in monte Theſſaliæ Olympo (quo ſuprema corporis humani regio deſignatur) poſitus, ruinam orbis humani perſpicit, remedia-

Lib. III. Lib. IV. Lib. V. Lib. VI.

que illi inſtaurando a ſapientibus excogitata refert, exemplari orbis inſtaurandi propoſito. Quem locum ſic concludit: *mundum tot quamvis conſultationibus inſtitutis, tanta opera impenſa, eundem eſſe, qui fuerit, nec in melius mutatum, niſi externis quibusdam inſtitutis & moribus; inveterata mala non eſſe ſublata, quæ pro indole regnantium nunc augeantur, nunc minuantur, æque ac Luna quot menſibus in Cælo.* Commune vero Deorum templum, quod Pantheon vocatur, inviſurus, per urbes Fortunæ, Modaliam (qua vita ad conſuetudinem indies mutabilem, moresque receptos magis quam rationem compoſita notatur) & Crapuloniam tranſit, cui contiguum fuit Pantheon Cynicorum cuſtodiæ creditum. Pergens ad civitatem

Lib. VII. Antiquariam in eum finem fundatam, ut ab ea vitæ petant exempla mortales, Marcum Craſſum munere Quæſtoris ob injurias a Cynicis illatas ſeſe abdicantem, de auri argentique profuſione, præſentisque inopiæ cauſis diſſerentem audit. In itinere animadvertit civitatem Solis, quam aurei homines incolunt, & ex altera parte urbem Avarchidam patriam avarorum. Denique in ſpeluncam Seculorum ſe demittit, omnibusque ordine ſeculis conſideratis, & cum præſenti comparatis, in hujus nimia curioſitate laborantis locum ſeculum ignorantiæ ſubſtituit. At a cornicibus Seculorum cuſtodibus, quod

Lib. VIII. profanus in ſacraria temporum irrupiſſet, & ſeculum ignorantiæ reducere conatus eſſet, invaſus, ab alia cornice liberatur, quam ei Regina Pulchritudinis Leocilla ſubmittit, in regiam ſuam eum invitans. Quo a cornice deductus civitatis obſervat mores & diſciplinam Antiquariæ prorſus contrariam, & in Reginæ gratiam ſe inſinuat, quam e faucibus Leonis, h. e. temporis voracitate eripuit. E Bellonia (ſic vocat regiam Pulchritudinis, quæ figura eſt hominis florenti ætate) in lucum armorum, e cujus arboribus inſignia Nobilitatis gentilitia pendebant, cum Regina ſua proficiſcitur, & artificum bella cum Nobilitate dirimit. Pace inter utrumque ordinem perfecta, in

bib. X. officinam deſcendit Artium, & dum tam bonas quam malas in ſuis quamque cellis inſpicit, ab Otio in lupanar deductus, vix illæſus evaſit. Hiſce luſtratis, (quibus virilis ætatis ſtudia deſignantur) Bel-

Lib. X. loniam cum Leocilla reverſus, Reginæ ſuæ natales, vitam, fortunamque partim ex ejus Nympha, partim ex ipſa ediſcit, & ſingulari illius gra-

Digitized by Google

gratia florens, per palatium Pulchritudinis hortosque circumducitur, atque ad omnes ejus theſauros deliciasque admittitur. Quibus dum avidius perfruitur, & a Fortuna ſe deluſum, & a Tempore decem annos vitæ ſibi ereptos ſenſit. Hactenus ſecundum exteriores partes & occupationes hominem deſcripſit Autor: nunc interiores ejus partes & facultates, initio a memoria ducto, eodem fabulæ tenore perſequitur. Agatho ergo Tempus in viſcera terræ ſe abſcondens inſecutus, in cryptam Memoriæ rerum geſtarum pervadit, ac tribunali mortuorum ſubjectus fuga ſupplicium evadit. Ex rupe vero Lib. XI. in barathrum Memoriæ rerum præteritarum ſe dans præcipitem, ſocio Pico Mirandulano, varia ex illo mari piſcatur, animadverſo vero navigio Veritatis, in illud relicto Pico ſe conjicit, & decem annos perditos recuperat: quibus in utres conditis, ſupra rupem e barathro evehitur, volandoque plures rupes ſcopulosque animadvertit, quibus inſcripti erant annales omnium ſeculorum, quæ in ſpelunca viderat. Aliis quoque rupibus puteisque ſuperatis, in chartophylacium memoriæ Hiſtoricæ admittitur, & cum pleroſque Hiſtoricos videret hiſtorias ſuas emendare calamo, Davilam & Guicciardinum videt otioſos, qui nihil admiſiſſent erroris, quod emendationem requireret. A Gigante vero, Hiſtorici Chartophylacii cuſtode, adverſus Lib XII. perquiſitionem Judicum inferorum in ſpecum ſubterraneam eſt abditus, quæ ſemitis parum tritis ad Virtutis beatæque vitæ ſedem perduceret. In hac procedenti occurrunt primum ſeptem Vitia capitalia, quæ oppugnat & vincit, omnium acerrimo certamine cum Invidia ſuſcepto, quam Humilitatis ope proſternit. Denique a Diva ſua tribus haſtis inſtructus, Memoria, Intellectu & Voluntate, equo Conſtantiæ inſidens cum morte ipſa congreditur, eamque, reliquis armis incaſſum adhibitis, Voluntatis adjumento configit. Hinc in palatium Virtutis a Laude, Honore & Gloria introducitur, & a Virtute præmium accipit beatæ vitæ, hac lege, ut reliquis hoſtibus ſuperatis ſe ipſe vincere diſcat. At vero hærens in imagine Leocillæ, quam vis Phantaſiæ in pariete effinxerat, nec ſine delectatione prioris cum ea conſuetudinis ſuæ recordatus, excidit beata vita, & corpore tanti mali cauſa abjecto, in nihilum ſe redigi ſibi eſt viſus. In regionem ergo aëream, ſublunarem & denique cœleſtem ſublatus, comitiis intereſt Cometarum, quibus incendium mundi decernitur,

 Lu-

Lunæ civitatem ſtellarumque indolem conſiderat, ac poſtremo ſpecum Æternitatis ingreſſus intuetur officinam generationis rerum omnium; incidens vero in geminum Agathonem, ex decreto Æternitatis in fulmen converſus cœlo dejicitur, & in nihilum terreſtre ex nihilo cœleſti converſus novos fictitiosque mundos contemplatur, hederam vero loquentem audiens intelligit, illius animam per plura corpora migraſſe, variasque ſuſtinuiſſe perſonas. Quam opinionem velut ab illuſorio mendacique Spiritu profectam rejicit, & a bono Genio ſuo rurſus corpore induitur. Hoc modo ad ſui ipſius cognitionem veramque ex ea virtutem adductus, ut illam ex Æternitatis juſſis in alienam utilitatem impenderet, quod vocis & linguæ beneficio ut plurimum fieri conſuevit, ad palatium Humanitatis, quæ regia totius orbis humani dicitur, Agatho ſe confert, ejusque cum exteriorem faciem, tum interiorem formam, variaque domicilia, adjectosque hortos & campos diligenter conſiderat. Ac a dextris quidem palatium obſervat Eloquentiæ cum hortis Tuſculanis Ciceronis, a ſiniſtris ſylvas Sophiſmatum ſpinoſas, quibus Hircocervum venando perſequuntur. Nec procul inde diſtabat theatrum Magicum a Strozza Cigogna exſtructum, materia Thomæ Garzonio ſurrepta. E longinquo vero apparuit doctæ Ignorantiæ domicilium. Singula luſtraturus Agatho, duce Petro Victorio hortos Epithetorum, Metaphorarum, Proverbiorum atque Acuminum perambulans, gulam Eloquentiæ præciſam videt, ejusque facinoris autores ſtyli conciſi argutique ſectatores eſſe comperit. Porro per ſylvas Sophiſmatum, fraudum & mendaciorum, in quibus deceptrix Fortuna habitabat, in fundum pervenit doctæ Ignorantiæ, cui Sobrietas prudens & Paupertas contenta erant a conſiliis, atque in ejus palatio linguam auream puellæ Aurelianenſis vidit conſecrari, quam Apollo, pro linguæ Florentinæ puritate adverſus communem Italicam pronuncians, Academiæ Florentinæ, quam della Cruſca vocant, dono dedit. Demum in Academiam Naſorum h. e. Satyricorum, Paupertate & Miſeria comitantibus, recipitur, ſpecimenque edit ſuæ in poëſi Satyrica facultatis. E naſorum Academia in porticum Ocularem translatus, Musculo Fallopio monſtrante, videt orbes planetarum, & per duas feneſtras divinitatis, orbem puritatis & innocentiæ contemplatur: at cum ad beatam viſionem oculum attolleret, ſcala decidit. Deinde ipſum orbem Ocularem ingres-

Lib. XIII. (margin, beside "rurſus corpore induitur")

Lib. XIV. (margin, beside "cimenque edit ſuæ in poëſi Satyrica facultatis")

greſſus, pupillam maxime, ſedem amoris & Cupidinis miratur, amorisque Philoſophiam diſcit. Ictus vero Cupidinis fugiens ex orbe oculari in porticum redit, ejusdemque Muſculi Fallopii comitate varios perſpicit mundos politicorum, literatorum, ſtultorum, Democriti corpuſcularem, Pythagoræ, Ariſtarchi Samii, Ptolomæi, Galilæi, Copernici, Tychonis, experimentalem Verulamii, & denique Symbolicum, Sympatheticum, Chymicum & Magicum inter ſe conjunctos, unoque velo tectos, quibus accedit Cabaliſticus. Hinc Baſio vel Oſculo interprete, Cœliſauræ (animæ ſentientis) naturam formamque cognoſcit, ejusque diſſidium a marito Rege Cephalio (in quo vis intelligentiæ in cerebro repræſentatur) intelligens in Aulam ſe confert, cujus corruptum Miniſtrorum malitia ſtatum Regisque ingenium explorat. Cœliſauram vero Reginam bibliothecæ incluſam liberare ſtatuens, in illam immortalitatis ſedem ſe penetrat, ſanguineis vero veſtigiis proditus capitur, & e tribus ſuppliciis propoſitis eligit illud, quo exuta humanitate in ſerpentem mutatur. In qua forma Eurillam, quæ & Beatrix dicitur, e manibus latronum eripit, & ab alio ſerpente occiſam in vitam revocat. In tres porro ſtatus miniſtros Regis Cephalii omnis pravitatis autores involat, iisque interemtis formam humanam recuperat, & a Rege in occiſorum locum eligitur. Dum vero ſecum decernit Cœliſauram auferre Cephalio & Cardacio Regi (cordi) collocare, fugam cum Cœliſaura arripiens, naufragio in mari albo facto, Cœliſaura ab Eurilla in cœlum tollitur, Agatho vero deſtinatum iter perſequens, de Cardacii aula & ſtatu edocetur, ejusque regiam habitu Senecæ indutus ingreditur, in id allaborans, ut Cardacio Cephalioque inter ſe conciliatis, pacem orbi humano reſtituat, ex qua pacis & concordiæ ſpem in majori orbe pendere judicat. Perſuadet ergo Cardacio, ut ſe legatum tractandæ paci ad Cephalium mittat. In cujus aula rurſus pravos Miniſtros dominari videt, quorum in Regem perfidia & conjuratione detecta, ipſe triumphans in primo Adminiſtri loco collocatur, Regemque ad inducias cum Cardacio ineundas adducit. Quo facto clam ex aula diſcedit, in qua ſe alterum geminumque Agathonem perſtitiſſe comperit, qui illic urgeat negotium pacis, quod ipſe apud Cardacium perficiat. In reditu ad Cardacium, Cœliſaura curru Amoris ex cœlo deſcendens, Agathoni a latronibus Lupanariæ cir- **Lib. XV.** **Lib. XVI.**

cumvento ſuccurrit, & cum eo iter ad Cardacii aulam peragit. Ibi ab utriusque partis advocatis diſceptatur, utrum Cœliſaura cum Cardacio, an cum Cephalio commorari debeat? (hoc eſt, num ſedes animæ ſit in cerebro, an in corde?) Cauſa ex partium compromiſſo Athenas ſubterraneas (quæ ventrem hominis referunt) remittitur, exploratisque Philoſophorum de anima ſententiis, atque experientia in ovis gallinarum in conſilium adhibita, ab Areopagitis ita definitur, ut Cardacio deſpondeatur Cœliſaura (anima ſentiens) Cephalio Eurilla (anima intelligens & contemplatrix) Agathoni in præmium pacis magno ſtudio procuratæ Pſyche a Lucio Apulejo educata (anima rationalis vitæque gubernatrix) & denique L. Apulejo advocato in hac cauſa Cephalii loco Pſyches Leocilla (anima vegetans) pulchritudinis mater. Secundum hanc ſententiam, qua pax undiquaque ſtabilitur, celebrantur magna pompa & lætitia nuptiæ. Agatho vero cum Pſyche ſua ſolus relictus eam agnoſcit illam ipſam eſſe Divam ſuam, quam inter Anthropophagos nudam in macello carnis repererat, cujusque auxilio iter hoc per orbem humanum confecerat. Eam vero eſſe Pſychen ac corpore veſtitam, cum functionibus animalibus & generationi vacat: nudam, cum in cerebro rerum intelligentiæ attendit. Cum hac ergo iterum conjunctus & in tabula conſtrictus, fragore ex Cœliſauræ parientis clamoribus nato, ex utero ejicitur, & qua parte orbem humanum ingreſſus erat, ex eo jam cognito & peragrato rurſus exit, cum tabula evectus in aera, & in mare prolapſus. Neque hic finis errorum Agathonis, quem in litore Braſiliæ dormientem ſomniantemque piratæ abripiunt, & tabulæ alligatum e puppi navis in mare projiciunt. A fluctibus ergo jactatus, & in avium inſulam ejectus ex laſſitudine rurſus in ſomnum incidit, & a bono ſeculi genio per quietem monetur, ut, quæ de orbe humano cognoverat, literis mandet, ſeculique improbitatem ſtylo ulciſcatur. Expergefactus Satyrum unicum incolam hujus inſulæ forte fortuna conſpicit, in cujus familiaritatem ſe inſinuat, vitæque ejus curſu percepto in ſpeluncam ab eodem recipitur: ubi Satyrus non ſolum Agathonem in propoſito deſcribendi orbis humani confirmat, eique operam auxiliumque ſuum pollicetur, ſed & eidem lampadem ſuam tradit moriturus, munusque quod ſuſtinebat, ut eſſet ab actis judi-

Lib. XVII.

Introductio Operis.

cii

cii criminalis in Parnaſſo, hoc eſt, ſcelera mortalium conſignaret notaretque, illi demandat.

Hæc eſt ſeries fabulæ & ſumma operis, quod & novitate ſingulare, & exemplis frugiferum, & caſuum varietate mirandum, aperta divinæ providentiæ teſtimonia & ſalutaria vitæ morumque documenta continet, quibus felicitas vitæ parari poteſt. Non licuit vero in illas ſpatii, quo circumſcribimur, anguſtias cogere, quæcunque vel ſcitu digna, vel lectu jucunda, in opere vario multiplicique occurrunt, quod non minus late, quam ipſa hominis natura, patet. Multo minus huc transferre licuit orationis ornamenta, in quibus decus & gratia hujusmodi ſcriptorum maxime eſt poſita. In his frequentiſſimæ ſunt deſcriptiones regionum, marium, inſularum, urbium, regnorum, templorum, palatiorum, quibus hominis partes, vires, mores, affectus, ſtudia & occupationes venuſte appoſiteque repræſentantur. Præterea paſſim inſeruntur diſputationes & loci ex media Philoſophia ſeu naturæ ſeu morum petiti, quibus & augeri eruditio & vita emendari poterit. Inprimis multa & præclara extant civilis prudentiæ præcepta & monita, malæque artes Tyrannorum & Pſeudopoliticorum egregie in lucem protrahuntur. Multum quoque illuſtratur hiſtoria civilis & literaria, cum in hoc orbis humani theatrum celebriores quique ſeu literis ſeu armis viri e veteri recentique memoria producantur, & ad res hac præſertim ætate geſtas paſſim reſpiciatur. Quæ ſingula ſi vel indicis in modum attingere & demonſtrare vellemus, & nimis excreſceret hic labor, & minori hic gratia, quam in opere ipſo, legerentur. Unum illud præterire non poſſumus, ſummos rei Chriſtianæ Principes, qui hodie rerum potiuntur, aperte in hoc opere laudari, eorumque virtutibus & meritis inſcriptiones eſſe conſecratas. De cætero vivorum, quorum difficilis cenſura eſt, præter unum alterumve, qui laudatur, nulla nominatim fit mentio, niſi quod nonnullos ſub fictis perſonis nominibusque deſcribi, non injuria ſuſpiceris. Neque obſcurum eſt, quos *Cynicorum* nomine deſignet Autor, in quorum manibus non ſolum cuſtodiam Panthei, ſed opes & regimen totius orbis eſſe queritur, quibusque exitum Templariis non diſſimilem ominatur. (Lib. 6 & 7.) At ſub *Florii Comiſeii* nomine, quem nauclerum fecit navis literariæ, cujusque famam adverſus eos tuetur, qui nullis

eum

eum literis imbutum criminantur, Autor ipſe indicat *Antonium* latere *Magliabecchium*, qui exemplar, quo uſi ſumus, Operis benigne ad nos transmiſit, & ſuis in literas literatosque meritis & officiis id dudum eſt aſſecutus, ut orbis eruditi delicium habeatur. Ejus conſilio & hortatu Autor peculiari ad eundem præfatione, operis ſui œconomiam fabularumque allegoriam, enarratis breviter ſingulorum librorum argumentis, apertius explicat, nec numerum librorum ratione & myſterio carere profitetur.

THOMÆ CEVÆ S. J. OPUSCULA MATHEMATICA.

Mediolani, typis Joſephi Panduſi Malateſtæ, 1699, in 8.

Plag. 4.

COmplectuntur hæc Opuſcula Illuſtris itidem *Magliabecchi* ſtudio non ita pridem ad nos delata, varias demonſtrationes Mathematicas, quarum prima rationem Æquilibrii; ſecunda Sectionem Geometrico-Harmonicam & Arithmeticam; tertia Sectionem anguli rectilinei in quotvis partes tum organice, tum per quasdam lineas curvas, cycloides ſcilicet anomalas, oſtendit. His Autor ſubjungit quædam ex Mathematica Exercitatione V. V. (Vincentii Viviani) cui titulus, prout ab eo p. 35 hujus opuſculi citatur, *Formazione di tutti cieli*; nec non ex Idea Univerſali Matheſeos *Ozanami* p. 3, problemata. Tandem *de parabola conſiderata inſtar Ellipſis Maximæ, atque inſtar Hyperbolæ habentis tranſverſam diametrum infinitam*, item *de Lineis Phantaſticis*, & *Flexilineis* agit. Singula, qua poſſumus, brevitate enarrabimus. Primum quod attinet, demonſtrationem æquilibrii, hæc præmittit demonſtrationibus axiomata. 1. Gravia æqualia a diſtantiis æqualibus æquiponderare. 2. Ea vero quæ ex aliquo puncto ſuſpenſa æquiponderant, perinde ſe habere, ac ſi utraque ſimul ex ipſomet ſuſpenſionis puncto penderent. 3. In quacunque libra eſſe aliquod punctum, ex quo ſuſpenſa duo gravia inæqualia æquiponderant. 4. Denique gravia quotcunque, quæ ex aliquo puncto ſuſpenſa invicem æquiponderant, ſi in eadem poſitione ſuſpendantur ex aliquo puncto diverſo, amittere æquilibrium; ideoque unicum eſſe illud punctum, ex quo ſuſpenſa in æquilibrio conſiſtant, quomodocunque circa idem punctum inclinetur planum in quo intelligantur exiſtere. His ita, tanquam fide dignis, præmonitis, jam infert,

gra-

Digitized by Google

VI.

I.

Digitized by Google

Tomum III. Sup. q. 369. Sect. VIII.

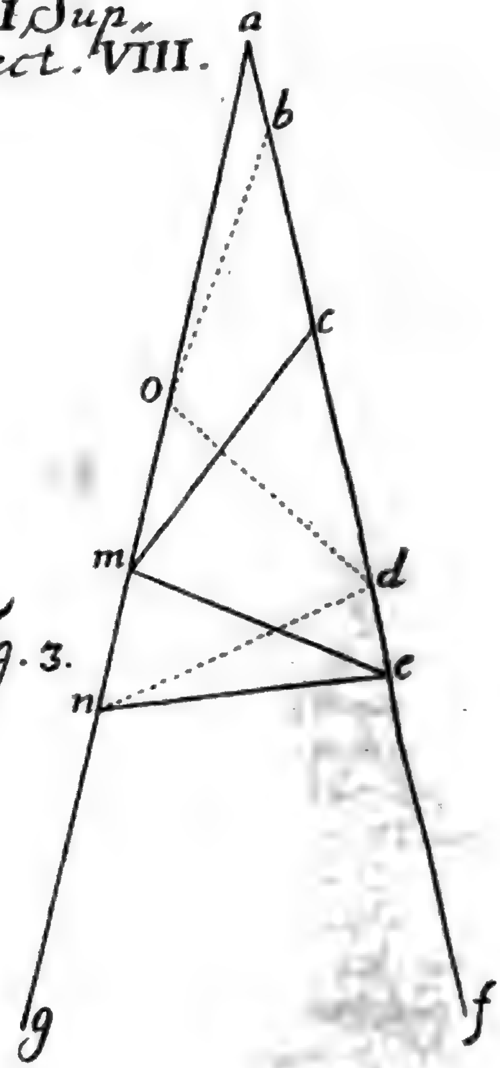

Fig. 3.

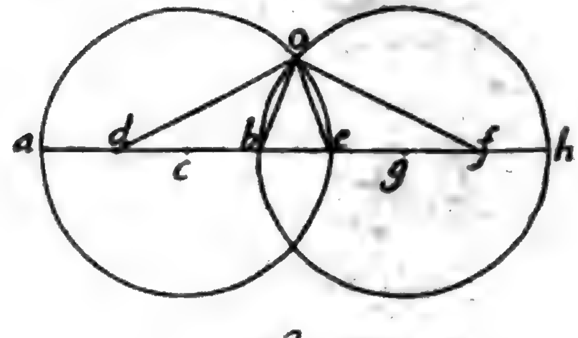

Fig. 5.

Fig. 6.

gravia in quacunque proportione multiplici ſuſpenſa ex diſtantiis reciproce proportionalibus æquiponderare, quod quidem in ipſa diductione Propos. I Theor. I de ratione dupla (utpote prima multiplicium) & tripla, demonſtrat, quadruplam vero, quintuplam & ſeqq. pari ratiocinio quo priores erui poſſe docet. Eſt autem illud ratiocinium tale: ſint, inquit, duæ rectæ *ba* & *bc* æquales, ductæ ex eodem puncto *b*, & bifariam diviſæ in *o* & *g*, ducanturque rectæ *ao* & *cg*, quæ ſe mutuo ſecent in *e*; eruntque æquales (ex elementis) *ao*, *gc*, & *eo*, *eg*. Intelligantur deinde in punctis *a*, *b*, *c*, ſuſpenſa tria pondera æqualia *a*, *b c*. Quoniam igitur in libra *b c*, æquales ſunt diſtantiæ *bo*, *oc*, & æqualia pondera *b* & *c*; erit *o* punctum æquilibrii (per ax. 1) ex quo nimirum illa duo gravia ſuſpenſa æquiponderabunt, perinde ac ſi utraque ſimul penderent ſuſpenſa (ax. 2) ex eodem puncto *o*. Conſideretur jam libra *oa* in cujus extremo *o* ſunt duo pondera *bc*; in alio vero extremo eſt pondus *a*. Erit igitur in eadem libra *oa* aliquod punctum, ex quo (ax. 3) ſuſpenſa prædicta gravia inæqualia *bc* & *a* æquiponderent. Similiter in libra *gc* erit aliquod punctum, ex quo duo pondera *ba* æquilibrata ex *g*, inſtar unius, ſtent in æquilibrio cum pondere *c* ſuſpenſo ex *c*. Cum itaque tam in libra *oa*, quam in libra *gc* exiſtat aliquod punctum, ex quo ſuſpenſa eadem tria pondera *a*, *b*, *c*, in eadem poſitione manentia, ſtent in æquilibrio, & hoc punctum unicum ſit; (ax. 4) neceſſario in *e*, mutua librarum ſectione, conſiſtet. Adeoque duo ſimul pondera *bc* poſita in *o*, & pondus *a* poſitum in *a*, ſi ex puncto *e* libræ *oa* ſuſpendantur, ſtabunt in æquilibrio. Dico nunc, pergit, *ae* ad *eo* habere rationem reciproce, quam habent duo pondera *bc* ad pondus *a*, nempe duplam. Ducatur ex *o* recta *ox* parallela rectæ *cg*: quoniam *ae* ad *eo*, hoc eſt ad *eg*, ita ſe habet ut *ao*, hoc eſt *cg* ad *ox*, hoc eſt *bc* ad *bo*; eſt autem *bc* dupla ipſius *bo*: erit etiam *ae* dupla ipſius *eo*. Pondera igitur in ratione dupla ſuſpenſa ex diſtantiis reciproce proportionalibus æquiponderant. Q. E. D. TAB. VI. Fig. 1.

In eruendo jam æquilibrio pro ratione tripla idem fieri jubet, niſi quod lineæ *bc* & *ba* æquales, ita ſint dividendæ in punctis *o* & *g*, ut tam *co* ad *ob*, quam *ag*, ad *gb* habeat rationem duplam. In Prop. II, Theor. II pondera in quacunque ratione in numeris exhibita ex diſtantiis reciproce proportionalibus æquiponderare demon-

Aaa ſtrat,

ſtrat, verbi gratia ſi ratio ponderum ſit 3 ad 4, & *bc, ba*, uteunque ducantur: ſintque in *b, c, a* tria pondera, ita ut ſumma duorum *bc* ad pondus reliquum *a* ſit ut 3 ad 4, adhibita inſuper cautela, ut tam pondus *c* ad *b* quam pondus *a* ad idem *b* habeant rationem multiplicem: quod præſtare poſſumus, ſi pondus in *b*, ita ſit ad reliqua pondera, ut unitas ad numeros. His poſitis dividere jubet, *bc* in *o*, ita ut reciproce ſit *bo* ad *oc* ut pondus *c* ad *b*, h. e. ut 2 ad 1, ſimilique modo dividere *ba* in *g*, ut *bg* ad *a* ſit ut 4 ad 1, & tandem jungere *ao*, *cg*, &c. ut ſupra. In Propos. III, Theor. III gravia etiam incommenſurabilia ex diſtantiis reciproce proportionalibus ſtare in æquilibrio dicit, provocans ad prop. 7. Archimedis de æquipond. cum qua ſuam convenire eſſert. His autem ſuis demonſtrationibus occaſionem dediſſe artificium conſtructionis ſtaticæ Johannis Cevæ, fratris ſui. Se enim animadvertiſſe, ex mutua librarum ſectione naſci æquilibrium pro ratione dupla, quoties pondera *b, a, c*, forent æqualia. Ex ratione vero eorundem ponderum reciproce dupla expertum ſe quid ſequeretur, nactum eſſe æquilibrium pro ratione tripla (ceu ſupra jam indigitavimus) & ſic deinceps pro quacunque ratione in numeris expreſſa. Dein conatum ſe ſcribit, etiam ſine præſidio ejus conſtructionis ſtaticæ, addito axiomate (hoc ſcilicet quod ſi duo pondera *a*, *d* ex puncto *c* æquiponderent, & ex eodem puncto *c* ſuſpendatur quodcunque aliud pondus, hoc pondus additum nihil conferre, neque detrahere æquilibrio, perinde ac ſi non eſſet,) idem aliter demonſtrare. Quod quemadmodum præſtiterit, longiori diductione, quam quæ hic exſcribi poſſit, oſtendit.

TAB. VI. Fig. 2. In ſequenti articulo Sectionem Geometrico-Harmonicam & Arithmeticam ſic deducit, ut delineet □um *am*, in cujus latere *ax* producto ſumat *ar* æqualem diametro *am*; & *ro* æqualem lateri *ax*; dicit ita eſſe *oa* ad *ax*, ut *ax* ſive *or* ad *rx* quæ ſit proportio Geometrica; ideoque ita eſſe *or* ad *rx* ut *oa* ad *ax*, quæ ſit Harmonica: & præterea *oa*, *ox*, *rx*, differre eodem exceſſu *ax* quæ ſit Proportio Arithmetica: Lineam itaque *ao* geometrico-harmonico-arithmetice ſectam vocat. Perficiantur enim, inquit, □a *rz*, *oy* quoniam *ra* poſita eſt æqualis diametro *an*, erit □um ex *ar* nempe □um *rz* æquale □o ex *am* hoc eſt duplici □o *xt*. Ideoque □um *xt* cum ſit dimidium □i *rz*, æquale erit gnomoni *xmtn*, h. e. rectan-

ctangulo ſub *ao* & *xr*. Erit itaque ut *oa* ad *ax* ſive *or* ita *or* ad *rx*, ideoque ut *or* ad *rx* ita *oa* ad ax. Patet inſuper *oa*, *ox*, *rx* æquali exceſſu differre. Q. E. D. Iisdem ſtantibus dicit, in Lemmate ſubſequente, *or* eſſe differentiam lateris *ao* & diametri *ae*; datam etiam rectam quamcumque *ao* geometrico-harmonice dividi poſſe, ſi ſuper *ao* conſtituatur □um *oy*, differentia vero diametri *ae* & lateris *ao* transferatur in *or* & in *ax*. Immo ſi *ay* verbi gratia ſit diviſa geometrico-harmonice in *t*, *z*, transferaturque *tz* in *th*, & *ab* dicit etiam ſegmentum *at* geometrico-harmonice ſecari in *b*, *h*. idem & in circulo ſeq. Prop. 4 Theor. III oſtendit. Hujusmodi vero linea (geometrico-harmonico-arithmetice ſecta) uſum ſe fatetur ad ſolutionem cujusdam problematis propoſiti, hujus tenoris: Ellipſin deſcribere talem, ut ex ejusdem centro ad intervallum ſemiaxis majoris deſcripto circulo, intra ipſum circulum alter deſcribatur, qui priorem interius, ellipſin vero exterius tangat, ſitque eidem Ellipſi æqualis. Prop. 2. Prop. 3.

Progredimur ad ſectionem anguli rectilinei in quotvis partes æquales, quam Autor duplici modo, organico uno, altero per lineas curvas abſolvit: illum, deſcribendo inſtrumentum, hujus uſum & formam, nec non fundamentum, per præmiſſum lemma primum; in quam rem porro edidiſſe ſe perhibet libellum cum demonſtrationibus A. 1695 dedicatum Excell. D. D. Didaco Phelippez de Guzmann Marchioni de Leganes, Mediolani Gubernatori, in cujus gratiam inſtrumentum hoc excogitaverat, cujus quoque contenta menſe ejusdem anni Junio, pag. 290 & ſeqq. una cum figuris in Actis exhibuimus, quo etiam B. L. ablegamus. Reſtat ergo alter per lineas cycloides anomalas (a motu ſimul progreſſivo & circulari lineæ rectæ ſed minime æquabili ſic dictas; qui motus quomodo fiat, in ipſa definitione & adjecto ſchemate docet pag. 31) modus, quem ex lemmate 2, 3, 4, & 5 una cum demonſtrationibus ſic deducit: Dato, inquit, in lemmate 2 angulo *a*, ejusque cruribus indefinitis *af*, *ag*, ſumatur in crure *af* quodvis intervallum *ac*; retentaque eadem circini apertura, ducatur ex *c* ſecunda linea *cm*; ex *m* tertia *me*; ex *e* quarta *en*; ex *n* quinta *nd*; ex *d* ſexta *do*; ex *o* ſeptima *ob*. Dico angulum *dng* quem efficit linea quinta *nd*, ducta ex *n*, quintuplum eſſe anguli primi *a*; angulum vero *odf*, quem

efficit linea ſexta *do* ducta ex *d*, ſextuplum eſſe ejusdem anguli *a*,quodque ſi angulus datus fuerit capax aliarum plurium linearum, anguli ſemper creſcant arithmetice, ſintque multiplices anguli primi *a* juxta numerum linearum. Subnectit huic lemmati ſuam demonſtrationem, quam vero, quia brevitati ſtudemus, hic præterire licebit. Illud vero notandum, lineas *nd*, *do*, *ob* quæ in ſuo ductu tendunt verſus *a*, vocari apud Autorem retrogradas; lineas vero *ac*, *cm*, *me*, *en*, quæ in ſuo ductu tendunt verſus *f*,*g*, directas. Jam quæ in ſequentibus tradit, omnia ſummatim ipſe exhibet in linea, quæ eſt numero tertia,pro qua in uno caſu eſt etiam peculiaris conſtructio. vid. pag. 29. Scilicet

TAB. VI. Fig. 3.

1. Si arcus anguli primi fuerit minor tertia parte quadrantis, linea tertia erit directa, efficietque cum crure ex quo ducitur, angulum acutum ad partes externas triplum anguli primi.

2. Si vero fuerit tertia pars quadrantis,linea tertia evadet perpendicularis, efficietque angulum rectum triplum anguli primi.

3. Si major fuerit tertia parte quadrantis, minor vero tertia parte ſemiperipheriæ, linea tertia evadet retrograda, efficietque angulum obtuſum triplum anguli primi.

4. Si fuerit æqualis tertiæ parti ſemiperipheriæ, h. eſt gr. 60 linea tertia cadet in centrum, ſeu verticem primi anguli, efficietque angulum omnium obtuſiſſimum, hoc eſt ſummam duorum rectorum triplam anguli primi.

5. Si major fuerit tertia parte ſemiperipheriæ, minor autem quadrante, linea tertia evadet ulterior & cadet in latus anguli productum: efficietque angulum acutum, una cum duobus rectis,triplum anguli primi.

6. Si fuerit æqualis quadranti, tunc linea ſecunda congruet primæ perpendiculari inferius productæ, eritque angulus rectus, quem efficit, una cum duobus rectis, hoc eſt ſumma trium rectorum, tripla anguli primi.

7. Si denique fuerit major quadrante, minor tamen tertia parte totius circumferentiæ, linea tertia efficiet angulum obtuſum, una cum duobus rectis triplum anguli primi. Hic vero caſus cum ſit peculiaris, ecu ſupra innuimus, lineæ tertiæ, peculiariter etiam demonſtrat.

8. de-

8. denique ſi angulus primus fuerit tertia pars totius circumferentiæ, linea tertia cadet in centrum, efficietque duos rectos, una cum duobus rectis, hoc eſt ſummam quatuor rectorum triplam anguli primi. Quæcunque vero de hac linea tertia dixit, eadem etiam ceteris lineis convenire docet: & in Cor. II Lemm. V ex his praxin haberi poſſe dicit peculiarem, menſurandi angulos rectilineos absque beneficio quadrantis, adhibitis tantummodo lineis rectis.

His vero prælibatis, in iis quæ reliqua ſunt geneſin ſeu deſcriptionem cycloidum anomalarum, nec non harum proprietates primas fuſius declarat, quibus tandem in fine ſequentia ſubnectit: Praxes pro ſectione cujuscunque anguli in partes quotvis æquales obviæ ſunt; nec præſtat in hunc finem hujusmodi curvas operoſas (quales ſcilicet ipſe h. l. delineavit) deſcribere, cum id longe expeditius confici poſſit per quadratricem Dinoſtrati, & ſpiralem Archimedæam. Juvat tamen easdem expoſuiſſe ad contemplandum. Nam ſi quis ita felix ſit, ut vertices in quacunque curva geometrice determinare poſſit, habebimus certam methodum dividendi angulum quemcunque rectum in quotvis partes æquales. Verum iſta, uti cæteras proprietates harum curvarum magis abſtruſas, altiori geometriæ relinquimus.

Superſunt excerpta ex Exercitatione Mathematica V. V. & quidem ex pag. 10 ſequens problema *Tomire un ſolido, la cui intera ſuperficie curva rotonda ſia eguale al dato quadrato a b c d.* cujus quidem conſtructionem iſte expoſuit, ſed, ceu Noſter monet, absque demonſtratione: quam vero ad eundem miſerit juxta methodum Cavallerii, & quæ ſit hujusmodi: Intelligatur ſolido ſic ad tornum elaborato inſcripta ſphæra, cujus diameter *ml*; quæ utramque ſuperficiem cylindricam tanget duobus circulis maximis ſibi mutuo perpendicularibus, quorum diametri *ml*, *xz*. Eorum quippe circumferentiæ ſe mutuo decuſſantes in utroque vertice *i*, erunt tam in ſuperficie cylindrica, quam in ſphærica, ut eſt manifeſtum. Itaque ſi hujusmodi ſolidum plano ſecetur parallelo ipſi quadrato *fa*, erit ſectio ſolidi □um, ſectio autem inſcriptæ ſphæræ erit circulus eidem □o inſcriptus. Atque hoc perpetuo eveniet, ubicunque fiat hujusmodi ſectio. Quamobrem erunt omnes perimetri □□rum, hoc TAB. VI. Fig. 4.

 eſt

Digitized by Google

TAB. VI. Fig. 5. eſt utraque ſuperficies ſolidi cylindrica, ad omnes peripherias circulorũ inſcriptorum, h. e. ad ſuperficiem ſphæræ, ut perimeter cujuscunque quadrati *bd* ad peripheriam circuli inſcripti *grut* hoc eſt ut ipſum □um *bd*, ad ipſum in circulum inſcriptum *grut*. Et convertendo permutandoque, ut circulus inſcriptus *grut* ad ſuperficiem ſphæricam, ita □um *bd* ad ſuperficiem ſolidi cylindricam. Sed circulus *grut* æqualis eſt ſuperficiei ſphæricæ, utpote quadruplus circuli maximi, cujus diameter *ml*; ergo etiam quadratum *bd* æquale erit ſuperficiei cylindricæ ſolidi ad tornum exacti. Q. E. D.

Problema quod Clariſſimus Autor ex Idea Univ. Math. Dn. Ozanam pag. 3 adducit, ſequens eſt: datis quatuor punctis *d, b, e, f*, in linea recta *df*, invenire punctum *o*, ex quo ductis quatuor rectis *od*, *ob*, *oe*, *of*, ad quatuor puncta data, tres anguli *dob*, *boe*, *eof* ſint æquales. TAB. VI. Fig. 6. Quod cum ſolvi poſſe elegantiſſime ſcribat Ozanam per interſectionem duarum circuli circumferentiarum, noſter ita perfecit: duabus rectis *fe*, *fb*, inveniatur tertia proportionalis harmonica *fa* (ex Papp. p. II, l. 3) erunt itaque etiam *ab*, *ae*, *af*, tres proportionales harmonicæ, eo quod *af* ſecta ſit harmonice in *be*. dividatur media harmonica *ae* bifariam in *c*; & centro *c*, intervallo *ca*, deſcribatur circulus *aoe*; erit igitur circumferentia *aoe* (ex Greg. a S. Vinc. Walliſio, atque aliis) locus, in quo, aſſumto ubilibet puncto *o*, ductisque lineis *of*, *oe*, *ob*, ad tria ex datis punctis *feb*, æquales erunt duo anguli *boe*, *eof*. Similiter ſi duabus rectis *db*, *de* inveniatur tertia harmonica *dh*, erunt etiam tres harmonicæ *dh*, *bh*, *eh*; diviſaque bifariam media harmonica *bh*, in *g*; centro *g*, intervallo *gb* ſi deſcribatur circulus *boh*, erit circumferentia *boh* locus, in quo aſſumto ubilibet puncto *o*, ductisque rectis *od*, *ob*, *oe* ad tria ex datis punctis *d, b, e* erunt duo anguli *dob*, *boe*, æquales. Si igitur punctum aſſumtum in utraque circumferentia, fuerit ipſummet punctum interſectionis *o*, erit *o* punctum quæſitum, ex quo nimirum ductis ad quatuor puncta data totidem lineis *od*, *ob*, *oe*, *of*, erunt tres anguli *dob*, *boe*, *eof*, æquales. Q. E. D. Ex his Corollarium deducit, quod diviſa linea quacunque in tres partes inæquales aſſignari poſſit punctum, in quo ſi collocetur oculus, partes illæ appareant æquales. In appendicis Prop. I, II & III nonnulla iterum de diviſionibus & proportionibus harmonicis & geometrico-harmonicis habet. In articulo ſequenti ad alia progreditur,

tur, & proponit ſibi demonſtrare, transferri in parabolam utriusque Sectionis proprietates, adeo ut parabola intelligi poſſit inſtar cujusdam ellipſis maximæ, cujus diameter ſit infinita; atque inſtar cujusdam hyperbolæ, cujus diameter transverſa ſit pariter infinita. Quod quidem inductione facta, ex his quæ aliter demonſtrantur in conicis, analogiis nonnullis facillime, ut putat, oſtendit; in analogia quidem prima de ordinatim applicatis; ſecunda, de diametris; tertia, de occurſu tangentium cum diametro; quarta, de latere recto; quinta, de loco foci; ſexta, de his quæ ſpectant ad focum: & tandem in analogia cum hyperbola. Ubi vero in adjuncto Scholio bene monet, non e converſo licere a parabola ad ellipſin atque hyperbolam argumentari: cumque porro geometria quantitates infinite parvas interdum aſſumat ad demonſtrandum, neminem abſurdum putare confidit, quod lineas infinitæ magnitudinis uſurpaverit.

Pauca reſtant de lineis phantaſticis & flexilineis. Illas Autor ita deſcribit, indicans ſimul rationem denominationis: Feratur punctum *a* per lineam manentem *ab*. Quemadmodum vero contingit interdum his qui flumine feruntur, ut ſtare navigium, & vice verſa moveri arbores & ripæ in partes contrarias videantur; idem quoque accidat, ut videlicet punctum *a* ſtare videatur. Itaque ex hallucinatione oculi motus puncti *a* refundetur in lineam manentem *ab*, eaque in directum ferri videbitur in partes contrarias, usque ad *c*, eritque *ca* æqualis ipſi *ab*. Rectam porro *ca* phantaſticam vocat, rectam, vero *ab*, veram. Porro addit, ſi in curvis punctum, a quo deſcribuntur, ſtare videatur, ejusque motus refundi in aliquam lineam aut punctum manens, curvæ orientur poſitione diverſæ, nec ſemper ejusdem generis.

Denique per flexilineum quid intelligat, ſupra vidimus, nimirum ſeriem inter duas concurrentes aut parallelas, certa lege ex uno in aliud punctum ductam; & quidem omnium ſimpliciſſimum eſſe illud linearum æqualium, in quo anguli arithmetice creſcunt, ad ſectionem anguli rectilinei organicam ex Autore ſupra commemoratam, facile quivis judicabit. Demonſtrat autem in hoc ultimo articulo Autor, quod cognito ſinu primi anguli, cæterorum quoque angulorum tum ſinus recti, tum complementa facile poſſint innoteſcere. Alia deinde flexilinea conſideranda ſibi ſumit, varias

pro-

proprietates, quas habeant, indicans, quas vero ob varietatem & prolixitatem ut prætermittamus, propoſiti noſtri ratio jubet.

In fine Problema morale practicum, *Ultimam rerum lineam ducere* ſequentem in modum ſolvit:

Sit ducenda tibi rerum ultima linea rite;
Scilicet ad ſummum Numen quæ recta feratur.
Eſto Deus centrum: circum res cæteræ in orbem
Æquo intervallo diſtent, quas tramite recto
Prætereat vita & puncto vix tangat in uno.
Ex hoc contactu demum lux ultima agatur
Exacta ad normam vitæ, quæ jam tibi ducta eſt.
Dico, quod juſſum fuerat, rite eſſe peractum.
Namque hæc in primis erit ultima linea rerum:
Præterea ad centrum, vi normæ immobilis ibit.
At Deus in centro poſitus fuit; ergo in eadem
Quæſitum invenies Numen. Q. E. Faciendum.

A COMMENTARY UPON THE THIRD BOOK OF Moſes, called LEVITICUS.

i. e.

COMMENTARIUS IN TERTIUM MOSIS LIBRUM, qui LEVITICUS vocatur, Auctore maxime Reverendo in Chriſto Patre SIMONE, Epiſcopo Elienſi.

Londini apud Richardum Chiswell, 1698, in 4.
Alphab. 3. plag. 22.

QUid ſuis in Geneſin pariter atque Exodum evulgatis Commentariis præſtiterit Simon hic, ſumme Reverendus Epiſcopus Elienſis, de eo iſta, quæ in Actis noſtris A. 1696, p. 195, & A. 1697, p. 424 ſeqq. ſpeciminis loco adduximus, Lectorem quadantenus informant. Præſentes vero, quibus Leviticum illuſtrare adgreſſus eſt, Adnotationes iis potiſſimum, qui ad interiores rituum Ebraicorum aditus penetrare diſcupiunt, uſum pollicentur haud vulgarem, cum nihil temere omiſiſſe videatur, quo cauſis multum ſubinde laborantibus medicam ipſemet manum caute adhiberet. Ut pro inſtituti noſtri ratione, e viridario amœniſſimo flores quoſdam huc com-

Digitized by Google

comportemus, in primo ſtatim capite, ad comma 9, Maimonidem ita deſerit, ut exiſtimet, Deum in victimarum ſibi offerendarum conſtitutione, non tam quoad ipſas earundem ſubſtantias, cui aſſerto tamen certos ſuos limites ponit, quam peculiares quosdam iſtas immolandi ritus atque cerimonias, a Gentium ſeculique moribus abiviſſe. Similes enim, quas Dominus requirebat, victimas, ad Gentilium quoque aras nonnunquam adductas fuiſſe, per Homeri illa nos edocet, quibus Achilles pro Græcis ſuis apud Apollinem intercedens, Hecatomben ſive Sacrificium centum bovibus conſtans, cui oves atque capras maculis carentes adjicit, eidem exhibet. Cum cervis vero qui Dianæ, equis qui Soli, lupis qui Marti, & canibus qui Hecatæ ſucceſſu temporis immolari ſueverunt, ita comparatum fuiſſe monet, ut quia ab iis humanus ſtomachus abhorret, Sacrificiorum, quæ convivia, ubi ſuper communi quadam menſa offerentes cum Diis cibum capere videbantur, ſuppeditare debebant, rationem proprie non habuerint. Modos maxime, ſub quibus hæ oblationes peragebantur, Iſraelitarum ſacra a vanis gentium moribus facile diſcriminaſſe innuit, cum illi ad Deum non niſi verum atque unicum, certo in loco, per ritus quosdam pios & in lege præſcriptos colendum, referre cuncta debuerint: quod de his, niſi ubi ſimiam Dei agit Diabolus, aſſeri haud queat. Ad c. VI comma 13, occaſione ignis in altari Holocau- p. 84.
ſti ab ipſo Deo accenſi, de Romanorum igne perpetuo, quem Veſtales virgines cuſtodiebant, & a cujus extinctione, ipſius deſtructionem urbis dependere exiſtimabant; ut & de Græcorum igni inextinguibili, qui Delphis ardebat, ſimilibusque Perſarum conſuetudinibus, Autor noſter non pauca adnotat. Num vero Græcorum Ἑςία & Romanorum Veſta voces, a voce Ebræa Eſch, vel Chaldaica Eſcha, quæ ignem denotant, derivandæ ſint, illud in medio & Lectori dijudicandum relinquit. Circa Judæorum ignem hunc ſacrum atque perpetuum, cujus duratio, ut communis habet opinio, ad captivitatem usque Babylonicam, nec ultra pertigit, illud interim obſervat, quod ad commodam ejusdem conſervationem certo tempore, quod feſti cujusdam ſpeciem referebat, quodve, Joſepho teſte, τῶν ξυλοφορίων ἑορτὴ vocabatur, ligna a populo collecta ſolemni ritu templo fuerint illata. Ductu commatis 14 c. IX in ejusdem ortum diligentiſ- p. 135.
ſime inquirens aſſerit, quod vel e Sancto Sanctorum, vel e Gloria illa

Dei, quæ Iſraelitis apparebat, ignis hic exierit, & non populo tantum Iſraelitico, ſed prophanis quoque & Gentilium ſacris alias addictis mentibus, quo Julianum refert, rei hujus memoria ſacrum quendam terrorem incuſſerit. Dæmonem aeris principem ſimile quid tentaſſe, præeunte potiſſimum Huetio in Alnetanis quæſtionibus, ex Pauſania, Dionyſio Halicarnaſſenſi, Plinio, Solino atque aliis evincit.

p. 340. 394. Ad commata c. XVIII, 21 & c. XX, 2 bene adnotat Autor, quod unum idemque, utut loca ſint parallela, eadem haud inferant, cum phraſeologia prioris commatis, *de ſemine tuo ne permittito traducendum Molecho*, a poſteriori, *non dabis ex ſemine tuo Molecho*, multum diſtincta ſit. Illud utrobique fundamenti loco ſupponit, quod Molech, cujus cultus apud Ammonitas maxime fuit conſpicuus, cum Baal ſive Bel Gentilium (utrumque enim Dominum & Regem denotat) ſignificatus intuitu prorſus conſpiret, & nihil aliud, quam Cœli Rex, per Molechum innuatur. Potiſſimum vero diſtinctionis momentum, quod hæc duo loca multum a ſe invicem ſegreget, in eo poſitum eſſe hariolatur, quod priore Deus initiationem tantum liberorum, quam tranſitio per ignem innuebat, abominetur; poſteriori vero ab ipſo liberos Molecho ſacrificandi actu, qui crudelitate præmiſſam eorundem initiationem infinitis modis vincebat, Iſraelitas deterrere inſtituat. Priori actui ſive initiationi nullam prorſus pœnam ait adnecti, cum contra poſterior, ſive ipſa liberorum immolatio, non niſi parentum ſanguine, qui omnem humani-

p. 342. tatem exuiſſe cenſebantur, expiari potuerit. Ipſum initiationis ritum a variis varie depingi indicat, dum parentum humeris, quaſi duos inter ignes liberos ſuos ipſimet ita traduxerint, plurimi eosdem imponant; alii Sacerdotibus, quaſi hi ipſi inter duos ignes initiandos collocare, vel per ipſam etiam flammam, viris atque fœminis choreas interea circa ignem inſtituentibus, agitare debuerint, hujus quicquid eſt officii adſcribant. Non deeſſe inſuper addit, qui exiſtiment, quod infantes, ad Molechum deducendi, per ignem ipſimet lætabundi & ovantium ritu deſaltaverint, Solisque adeo, cui ſe conſecrabant, em-

p. 395. blema quoddam vivum repræſentaverint. Omnimodam vero liberorum traditionem ab hoc ritu longe diſtinctam fuiſſe, ad poſterius comma adnotans, pluribus demonſtrat, quod in ſummis rerum anguſtiis & malis quibusdam epidemicis, ut Deorum ira quadantenus mitigaretur,

tur, ad Paganorum altaria humanæ ejusmodi victimæ fuerint delatæ. Morem hunc, ſecundum Joh. Geuſium de Victimis Humanis, a Syris ad Phœnices, qui ſub nomine Baal ſive Bel, imo ipſius Herculis, qui quaſi Or-Col, h. e. res omnes illuminans dictus, Solem venerati ſint, devolutum fuiſſe memorat; a quibus cum ſimile quid Carthaginenſes edocerentur, ritus hic perverſiſſimus non Auſtrales tantum Africæ partes, ſed & ipſam Americam atque Scythiam polo viciniorem demum invaſerit. Præter modum ſacrificandi, idoli hujus figuram, ductu Salkut, a Paulo Fagio ita depingi ait, ut ſeptem conclavia (forte juxta ſeptem Planetarum numerum) quorum ultimum immolationi infantum unice patuerit, eidem attribuat: Diodorum etiam Siculum L. XX Bibliothecæ ſuæ, Saturni, quem pro Molecho plurimi agnoſcant, ſtatuam his inſuper verbis deſcribere, ut manibus terram verſus projectis oblatos ſibi liberos avide arripere, correptosque in foveam, igni ſub ſe repletam, protinus detrudere dicat. Magici quiddam huic liberos Molecho immolandi ritui ſubfuiſſe, & ſuper futuris ſecretisque rebus Dæmones a parentibus ita conſultos fuiſſe, exinde quosdam conjicere refert, quod hujusmodi ſuperſtitionum genera non tantum hoc in loco, ſed in aliis non paucis, ad quæ provocat Autor, ſimilem in modum arctiſſime combinentur, & per ſequiora minimum tempora, ὑπὲρ μαντικῆς, ſive ut divinationem viſcera infantum inſpiciendo parentes inſtituerent, humanæ ejusmodi hoſtiæ Diis immolatæ fuerint. Illud coronidis loco obſervari meretur, quod ad c. XXV comma 11, ubi de Jubilæo anno ex inſtituto agitur, a Joſepho Scaligero, Jacobo Capello, Petro Cunæo, Hoſpiniano atque aliis, qui annum quadrageſimum nonum pro eodem habent, Autor plurimum recedat, & cum Judæorum ſchola, ejusdemque Doctore ſummo Maimonide, in eam abeat ſententiam, quod a textus litera, quæ quinquageſimum annum Jubilæo adjudicat, temere non ſit recedendum, ipſeque adeo annus Sabbathicus, qui in quadrageſimum nonum incidit, & cui debitorum remiſſio, unde & Schemitta vocabatur, fuit propria, ab anno Jubilæo, qui ſervos libertati priſtinæ & agros dominis & hæredibus ſuis legitimis reſtituebat, probe ſit diſcriminandus.

p. 401.

p. 509.

A DETECTION OF THE COURT AND STATE OF England &c.

AULA ET STATUS ANGLIÆ DETECTUS, Qualis fuit ſub poſtremis quatuor Regibus & Interregno. Auctore ROGERIO COKE, Armigero.

Londini apud Andr. Bell, 1697, in 8.
Conſtat Alph. 1. pl. 18.

TAmetſi & locupletisſimus in hoc libro Hiſtoriæ theſaurus contineatur, eoque ſpecimen ejus exhibere ſit perquam difficile, & præterea tertium jam prodierit, ut novitatem exuiſſe prorſus videatur, tamen vel aliquam ejus, quam nullam in Actis noſtris mentionem facere malumus. Quippe eſt Autor hic in ſummo apud Anglos quosdam pretio, quoniam uſus privatis multorum commentariis diligenter rerum cauſas adnotavit, neque cuiquam parti ſe mancipavit. Circa ea vero præcipue occupatur, quæ ſub Scoticæ ſtirpis Regibus Anglicis, Jacobo I, Carolo I (tempore item interregni) Carolo II & Jacobo II geſta ſunt; ubi id imprimis, ut ex ipſa præfatione patet, propoſitum ei eſt, ut quæ Reges illos conſecuta ſint incommoda, quoties ex ſuo ingenio potius, quam ſecundum leges regimen inſtituerunt, luculenter demonſtret. Præterea quæ fuerint collapſæ mercaturæ cauſæ, ſedulo obſervat, & ſi quid extra Angliam geſtum, quod ſuæ hiſtoriæ lucem aliquam accendat, id non prætermittit. Præmiſſis ergo iis, quibus lectores ad hiſtoriam horum Regum præparari quodammodo queant, Jacobi primum Hiſtoriam aggreditur, quem nunquam non adulatorum conſilia ſecutum docet: quare ab his viciſſim ſacratisſimi (moſt Sacred) vulgo cognomen nactus fuerit, nulli Regum antea tributum. Ejus ait factum exemplo, ut jurandi ac potandi licentia Angliam invaderet; præterea, ut ſubditis liberius dominaretur, eum a bellis externis ſollicite nimis abſtinuiſſe: unde domi ſibi odium, foris contemptum pepererit. Inde Caroli I hiſtoriam prolixe ſatis deſcribit, & quanquam eum legum Anglicarum parum obſervantem fuiſſe paſſim oſtendat, bellum tamen inteſtinum a Parliamento prius fuiſſe, quam a Rege cœptum, contra Thomam May pluribus rationibus evincit, neque diſſimulat, duriores quandoque a Parliamento propoſitas fuiſſe

p. 148.
p. 280. ſſ.

Digitized by Google

ſe conditiones, quam a Rege potuerint per legum rationem admitti. Quin & in eo temperantiam & caſtitatem, quam immerito quidam deſiderent, hoc magis miratur, quo magis hæ virtutes ex aula Patris exularint. p. 335. Adulatores tamen ad exemplum Jacobi lubenter admiſiſſe, neque unquam ejus exquiſiviſſe denuo conſilium fertur, qui ei minus grata ſuaſiſſet ſemel, & ſi qua in re erraſſet, adduci nullo modo potuiſſe, ut errorem fateretur. p. 336. Acceſſu præterea fuiſſe perquam difficilem, Arminianisque & Conjugi ſuæ paulo nimis obnoxium, diſerte adſerit Auctor. Deinde quæ Cromwellius egerit, ſubjicit, & ne ei injuriam feciſſe deprehendatur, ſeorſim in fine ea attingit, quæ ab illo bene geſta perhibeantur. Qualia ſunt, quod piratarum licentiam frænaverit; p. 404. quod paſſim in Anglia doctos atque æquisſimos conſtituerit juſtitiæ adminiſtratores; quod de commerciis cum Gallis tranſegerit, legibus admodum Angliæ proficuis; quod civitates maritimas, ſi quas Hiſpanis Gallorum ope eripuerit, neutiquam permiſerit Gallis, ſed Anglis ſervaverit; quodque leges Angliæ novo exemplo in linguam Anglicam transfundi curaverit. Carolum II Henrico IV Galliæ Regi ex matre avo, quam patri Carolo ſimiliorem refert, jocisque & voluptatibus lubentius indulſiſſe. p. 605. Ceterum immenſas Anglorum pecunias dilapidaſſe, & a Gallis præterea fertur accepiſſe ſtipendia, eorumque tanto diligentius commoda promoviſſe, quanto magis Anglorum libertati fuerit inſidiatus. Neque tamen omittit Cokius, quæ bene a Carolo & ſapienter conſtituta credit, nimirum quod exemplo Eduardi III & Eliſabethæ, privilegia Anglis olim propria exteris quoque indulſerit; p. 607. quod Mariæ nuptias cum Wilhelmo Principe Arauſionenſi, Potentisſimo hodie Rege, procuraverit, p. 608. eamque non minus quam ſororem ejus Annam Anglicæ Eccleſiæ religione juſſerit erudiri. Denique ut Jacobus II, cum viam ſibi a Fratre factam cerneret, majora indies auſus fuerit, legesque Angliæ palam conculcaverit, & quis rerum harum fuerit exitus, non attingimus, quandoquidem iſta recenti omnium memoriæ inhærent. Neque Appendici diu immorari vacat, in qua Auctor, repetitis iis, quibus Angliæ occaſus maturari videatur, remedia proponit viginti tria, quæ ſi adhibeantur, privatorum commodis inſuper habitis, publicam Angliæ ſalutem promotum iri, nullus dubitat. In his quartum eſt, ut pauperum liberis mature proſpiciatur, & quo- p. 299.

 cun-

cunque in loco, quam velit, artem exercere cuique liberum ſit.
p. 664. Qua occaſione meminit cujusdam Roberti Cooke, vere Pythagorei: quippe nec carnes comedit, & præter aquam alio potu non utitur, pileo quoque, calceis, ceterisque veſtibus non niſi lineis incedens, ne quid ab animali mutuatus videatur, adeo ut e lectis quoque exeſſe plumas velit. Is in Hibernia pueros puellasque bene multas lanæ tractandæ ac ducendæ magna cum utilitate adhibuerat, at cum odio religionis catholicæ eas terras linquens in Anglia idem proſequi inſtitutum vellet, nuſpiam admiſſus in Hiberniam remeare coactus eſt.
p. 665. Sextum ejus conſilium eſt, ut triviales ſcholæ communi ſumtu erigantur, in quibus juventus Anglice ſcribere diſcat, & addendo atque ſubtrahendo exerceatur gratis; id enim utrique ſexui apprime utile futurum ſperat. Præterea ut libri inſigniores omnes, maxime Mathematici & Hiſtorici, in Anglicam linguam traducantur, & cum cura prælegantur in Academiis, auctor eſt, Ariſtotelis libris Analyticis, Topicis, Phyſicis, & Metaphyſicis, qui non niſi lites pariant & altercationes, prorſus abrogatis.

GLI ANTICHI SEPOLCRI, OVERO MAUSOLEI Romani & Etruſchi trovati in Roma &c.

h. e.

SEPULCRA ANTIQUA SEU MAUSOLEA ROMANA & Etruſca, Romæ aliisque celebribus in locis detecta, in quibus multæ eruditæ Antiquitates ſepulcrales continentur; collecta, depicta, ærique inciſa a PETRO SANCTI BARTOLI. Volumen I Regiæ Celſitudini LEOPOLDI Ducis Lotharingiæ & Barri &c. dedicatum.

Romæ ex typographia Antonii de Roſſi, 1699, fol.
Conſtant Plag. 12. & Tab. 126.

QUam duobus ante annis publicæ luci donaverat uberrimam ſepulcralium Antiquitatum congeriem, in Actis noſtris menſe Majo A. 1698 ſatis luſtratam, eam non pœnitenda fœtura auctiorem in curioſi orbis gratiam iterum vulgare inſtituit Vir perinduſtrius, & ſuperſtitum a temporis injuria reliquiarum vindex atque aſſertor feliciſſimus. Uti vero nemo facile extiterit, qui præſtantiſſimo arti-

artifici bene precari ejusque ſolertiæ meritas deferre laudes abnuat, ita noſtrarum exiſtimamus eſſe partium, ſingula, quibus novam hanc editionem locupletavit, diſtinctius enarrare. In Tab. I ſtatim apparet pictor cum penicillo reliquoque apparatu, dexteram prehendens Varronis, pæne cujus caput leguntur verba: FAXIS VARRO, quæ Autor ita explicat, ac ſi ars pictoria Varronem rogaret, ut ſeptingentorum virorum illuſtrium imagines ſcriptis ſuis de compacto inſereret (ceu Plinius L. 35, c. 2 Hiſt. Nat. eum feciſſe tradit) ipſa vero eidem hac in re mutuam operam ſponderet. Succedunt (2) Sex Tituli ſive Inſcriptiones ſepulcrorum in via Aurelia prope villam Corſiſinam repertorum, Tab. V. (3) Operculum marmoreum urnæ ambiente epigrapha: D. M. SACR. CHARIDI. CALERIA. MACARIA. ET. NICEPHORVS. FILIÆ. Tab. XIV. (4) Introitus antiquus in Mauſoleum Auguſti, quod in Campo Martio viſitur, Tab. LXXII. (5) Urna Agrippinæ uxoris Germanici, quæ quidem olim hic repoſita fuit, poſtmodum inde ablata oleo, vino ac frumento menſurando diu inſerviit, nunc autem manui Coloſſi ex ære fuſæ in Capitolio baſin præbet, Tab. LXXIV. (6) Sepulcrum Equitum ſingularium, quos Autor poſt Alexandrum Severum demum innotuiſſe ſupponit, in via Labicana extra Portam Majorem detectum, Tab. XCVII. (7) Quinque Inſcriptiones huc pertinentes, Tab. XCVIII. (8) Monumentum Etruſcum, in ſummo figuram muliebrem, in duabus culcitris reclinem, dextra pateram libatoriam porrigentem; in baſi vero pugnam ſex militum circa aram cum duabus victoriis vel præliis repræſentans, Tab. CIV. (9) Vas cinerarium tres figuras bacchantes thyrſis armatas gerens, Tab. CVII. (10) Patera ærea deaurata Herculem tribus aliis figuris ſtipatum exhibens, Tab. CIX. (11) Vaſculum cinerarium ex ære flavo capite Fauni & Leonis conſpicuum, Viterbi cum priore repertum, Tab. CX. (12) Camera ſepulcralis ſubterranea in agro Senenſi effoſſa, cum Inſcriptionibus Etruſcis aliisque vaſis inſignioribus, Tab. CXI. Agmen denique claudunt quatuor pavimenta Muſiva elegantiſſima, Tab. CXXIII—CXXVI, quibus licet non e ſepulcris, ſed e piſcina publica & Naumachia Auguſti erutis, certas ob rationes hic locum aſſignare voluit Autor. Inter illa vero & magnitudine (eſt enim quoad longitudinem palmorum 43, quoad latidudinem $32\frac{1}{2}$) & artis nobilitate facile excellit, quod Tab. CXXIII. ſplendidam pompam nuptialem Neptuni &

& Amphitrites, Diis Nymphisque marinis, quin & delphinis aliisque belluis exultantibus ac tripudia agentibus, depingere videtur, menſe demum Majo anni 1698 Romæ in regione Piſcinæ publicæ detectum, primumque, teſte Auctore noſtro, ejusmodi pavimentorum Romanorum, quod luci publicæ fuerit expoſitum, ac dignum adeo a nobis habitum, ut hic quoque curioſorum oculos demulceret.

TAB. VII.

MUSÆ SUBSECIVÆ, SEU POETICA STROMATA, Auctore JACOBO DU PORTO, Cantabrigienſi.

Londini, aqud Sam. Buckley, 1696, 8.

Conſtant Alph. 1. pl. 15.

NOn ignobile eſt apud Anglos Jacobi Du Porti nomen, quippe qui cum eſſet Græcæ linguæ in Academia Cantabrigienſi Profeſſor publicus, provinciam, quam nactus fuerat, egregie ornavit. Homerum imprimis amavit; quare ejus ſententias diligenter collegit, easque Cantabrigiæ ſub titulo *Gnomologia Homeri* publicavit A. 1660. Quem librum non modo in eloquentiæ uſum commendat Morhofius in Polyhiſtore L. 1, C. 21, p. 253, ſed & ad exegeſin maxime, quandoquidem duplicem adjecit Parallelismum, e locis Sacræ Scripturæ alterum, quibus Gnomæ Homericæ non abſimiles, alterum e ſcriptoribus gentilibus. Præterea Græcos verſus compoſuit longe elegantiſſimos, ut apparet ex ejus paraphraſi *Pſalmorum*, *Jobi*, item *Eccleſiaſtæ* & *Canticorum*. Quam vero & in Latina Poeſi excelluerit, carmina ejus elegans excellensque ubivis ingenium ſpirantia abunde comprobant, quæ jam olim particulatim edita, cum comparari ægre poſſent, uno volumine comprehendere, ſicque junctim recudere ante hos quinque annos Bibliopola Londinenſis voluit. In his maximum ſpatium *Sylvarum* ſeu Miſcellaneorum *Libri tres* occupant, Jacobo quondam Duci Monumethæ, Academiæ Cantabrigienſis eo tempore Cancellario dicati. Hos excipiunt *Carmina Gratulatoria* præcipue ad Carolum I Regem Reginamque Henricam Mariam, nec non Rege Carolum II & Reginam Catharinam, varia occaſione compoſita. Sequuntur *Epicedia* ſeu Carmina Funebria, Eduardo, Epiſcopo Carliolenſi, cum junctim primum ederentur, inſcripta. Poſt hæc comparent *Carmina Comitialia*, ſeu Epigrammata in Comitiis Academicis pro more Anglis recepto compoſita, & Jacobo Fleetwodo Collegii Regalis Cantabrigiæ Præpoſito dedicata. Porro *Epigrammata Sacra*, ſeu Carmina in anniverſariis Eccleſiæ feſtis compoſita, & Antonio Cantii Comiti conſecrata. Denique agmen claudunt *Epithalamia Sacra*, ſeu Canticum Salomonis metrica paraphraſi donatum.

* * *

ACTORUM
ERUDITORUM,
quæ Lipſiæ publicantur,
SUPPLEMENTA.
Tom. III. Sect. IX.

MELANGES D' HISTOIRE ET DE LITTERATURE.

i. e.

MISCELLANEA HISTORICA ET LITTERARIA, collecta a Dn. de VIGNEUL-MARVILLE. Tomi II.

Tomus primus prodiit Rothomagi 1699, ſecundus ibidem 1700, uterque Roterodami apud Eliam Yvans, 1700, in 8. Alph. 2. pl. 5.

HAbent hoc proprium Miſcellaneorum Scriptores, ut rerum varietate non minus delectent Lectores, quam inſtruant. Nec ſpe ſua fruſtrabitur, qui hac eadem cauſa inductus hæc Miſcellanea Hiſtorica perluſtraverit. Multa præterea in iis ad rem literariam ſpectantia, nec alibi temere obvia deprehendet. Nec etiam ubivis de moribus, fatis & libris eruditorum commentandi, & arcana quædam de illis prodendi, ſeſe offert occaſio, Nos ſine anxio delectu, quæ nobis hinc inde ſe obtulerunt, commemorabimus, ut ſpeciminis loco ſint. Trajanum Boccalinum verum autorem eſſe Lapidis Lydii contendit *p. 10. 11*, eosque errare monet, qui Borgheſio & Cajetano Cardinalibus hunc fœtum tribuunt, ut illatas ſibi ab Hiſpanis injurias ulciſcerentur. Relationes ejus ex Parnaſſo ad imitationem Luciani ſcriptas eſſe, poſſeque autorem *Lucianum Ita-*

 lia

liæ vocari. Fuiſſe plurimos, qui eum imitari conati ſint, ex quibus proxime ad illum acceſſerit Ferrandus Palavicinus, cujus fata infeliciora exponit. Notatu dignam eſſe dicit p. 14 Bullam Urbani VIII Pontificis ad Decanum & Capitulum Eccleſiæ Hiſpalenſis, in qua ſacris interdicat illis, qui in templis ab uſu tabaci ſibi non temperent. Adeo namque herbæ hujus Nicotianæ uſum in Hiſpania invaluiſſe, ut nec Sacerdotes ad altare accedentes ab eo abſtinuerint. Non eruditos modo, ſed uxores etiam eruditorum, vanitate quadam in transverſum agi, & omnium contemptui ſe exponere, exemplis ſelectis probat *p. 22, 23*. Multos fato quodam aut caſu ad certa ſtudiorum genera adductos fuiſſe, obſervat *p. 26*. Sic Malebranchium ſtudiis Theologicis ſeſe conſecraſſe, ſed cum forte libros quosdam perluſtraret, incidiſſe in manus ejus Carteſii librum de Homine: hunc cum legere inciperet, mox ita placuiſſe, ut non tantum perlegeret ac velut devoraret, ſed ut magno etiam animo in Carteſianam ſe daret Philoſophiam. Guidonem Patinum a capite ad calcem usque Satyricum fuiſſe dicit *p. 28*, nec verbis modo, ſed moribus etiam & veſtitu Satyricum egiſſe. Epiſtolas ejus genium ipſius accurate exprimere, dolendumque ſolum eſſe, quod impiæ quædam & atroces in innocentes injuriæ in illis occurrant. Poſſe eas ornari hac inſcriptione: *Cavete canem*. De eodem Patino plura ibi habet. In nominibus propriis ſæpius aberrare Hiſtoricos, monet *p. 30*. Nec Thuanum modo, more Romano nomina propria Gallorum efferendo, ſed Paulum Ramuſium quoque, Avilam, Bentivogliumque hic impegiſſe. Maximos quosque viros verborum admodum fuiſſe parcos, exemplis ſelectis comprobat *p. 38, 39*. Non typographos modo aut ſymbola, aut nomina ſua, interdum verſibus incluſa, libris a ſe impreſſis adjunxiſſe, ſed eos etiam, qui corrigendi typographica errata munere functi erant, docet *p. 41*. Sic Commentariis Andreæ de Yſernia ſuper Conſtitutionibus Siciliæ, Neapoli a Sexto Ruſſingero A. 1472 impreſſis, ſubjunctos legi hosce verſiculos:

Sixtus hoc impreſſit: ſed bis tamen ante reviſit
Egregius Doctor Petrus Oliverius.
At tu quisquis emis, Lector ſtudioſe, libellum,
Lætus emas: mendis nam caret iſtud opus.

Cujacium inter illuſtres αὐτοδιδάκτους refert *p. 42*. Prudentiam quo-

quoque ejus commendat, quod de controverſiis Theologicis interrogatus, reſponderit: *Nihil hoc ad Edictum Prætoris.* Catalogum eorum, qui in ſenectute artes quaſdam addidicerint, texit *p. 43.* Colbertum hos inter laudat, qui jam ſexaginta annos natus, ad Latini ſermonis culturam Juriſque ſe receperit ſtudium. Tellerium quoque, Franciæ Cancellarium cum nepotibus ſuis diſputando Logices in memoriam ſibi revocaſſe præcepta dicit. Rothomagi virum quendam doctum, qui Gallus dicatur, degere refert *p. 48*, qui effata memorabilia Johannis Seldeni ex Anglico ſermone in Gallicum translata, ſub titulo *Seldenica*, edere ſecum conſtituerit. De bibliomania ſeu intempeſtivo libros colligendi ſtudio diſſerit *p. 49*, refertque quosdam magno pretio libros Arabicos coemiſſe, aſt per linguæ Arabicæ peritos tandem intellexiſſe, eos fuiſſe libros rationum a mercatoribus confectos, ſeque adeo pro theſauro accepiſſe carbones. Notatu dignum eſt, quod *p. 50* & ſeqq. narrat, peregrinatori cuidam, in faſtigio Pici montis in inſula Tenariffa conſtituto, Solem inſtar ſtellæ cujusdam majoris apparuiſſe. In Bongarſii epiſtolis Latini ſermonis elegantiam laudandam eſſe, præterea nihil, *p. 54.* Hinc in eam adducitur opinionem, meliores literas ſuppreſſas, aut has mutilatas eſſe. Busbequii contra ad Rudolphum II Imperatorem, rebus utilibus ac ſcitu neceſſariis eſſe refertas. Perronium Cardinalem non tantum ingenio polluiſſe, ſed doctrina quoque fuiſſe inſtructum, contra Menagium contendit *p. 63.* In Congregatione S. Mauri viros longe doctiſſimos hactenus vixiſſe, qui utilem Eccleſiæ in Græcis pariter ac Latinis autoribus edendis navarunt operam, neminem temere fugere poteſt. Hos autem Noſter ordine enumerat, & cujusque opera, ſaltem præcipua, deſignat *p. 65 ſeqq.* De ſtilo lapidario, ab Emanuele Theſauro, uti putat, cumprimis reſuſcitato, mentem ſuam aperit *p. 79*, pronunciatque judicium inter acumina & argutias in magno verſari periculo. Victorii Siri nævos tangit *p. 49.* In Gallica verſione Concilii Tridentini a Gentiano Herveto adornata, ac primum Rhemis A. 1564, deinceps Pariſiis A. 1584 impreſſa, aſſeri dicit *p. 89*, tres Cardinales confirmationi hujus Concilii ſe oppoſuiſſe. Hoc omiſſum eſſe in prima editione Latina hujus Concilii, ideoque Gallicam illam hodienum verſionem, dictasque editiones, eruditis in pretio eſſe. Spondanum dicere, reſciri hactenus non potuiſſe, quinam

iſti Cardinales fuerint: mirumque Autori videtur, quod Paulus Sarpius, diligentiſſimus hiſtoriæ Concilii Tridentini ſcriptor, hoc ſilentio prætermiſerit. Lepidum Philoſophi ſermonem ad exagitandos Carteſianos fingentis, machinis brutorum ſingulis adjunctos ſpiritus eſſe, qui eos moveant, refert *p. 210 ſeqq.* Nuncios Pontificis hodie dici, qui olim *Legati* appellati ſunt, conſtat. Noſter obſervat, circa initium ſeculi proxime elapſi hanc vocem uſurpari cœpiſſe: at incertum eſſe, quam ob cauſam cum voce Legati ſit permutata. De mercatoribus eruditis, quosdam recenſens, verba facit *p. 101 ſeqq.* & de opificibus eruditis *p. 118 ſeqq.* Brerewoodii librum de Linguarum ac Religionum in hoc univerſo diverſitate laudat *p. 120*, refertque Richardo Simoni conſtitutum fuiſſe, cum additionibus ſuis auctum nova editione luci denuo exponere: aſt cum non ſatis ei cum bibliopola conveniret, ſeorſim Simonem additiones ſuas edidiſſe ſub titulo: *Religions d' Orient par le S. Mony.* Tres notat *p. 126* autores, qui ſcribendi genus ab indole illorum plane alienum ſectati ſint: Balſacum, qui epiſtolis ſcribendis ſe dederit, nec tamen ſtili epiſtolici characterem unquam aſſecutus ſit; Capellanum, (M. Chapelain) qui edendis verſibus tempus ſuum perdiderit, & Marolium (L'Abbé Maroles) qui a verſionibus conficiendis nec conſiliis amicorum, nec inimicorum ſatyris ac cenſuris, deterreri potuerit. Michaelis Montani ingenium depingit *p. 134*, & in eam ingreditur ſententiam, eam quam conſecutus eſt famam & exiſtimationem, temporum potius opportunitati, quam meritis ejus eſſe imputandam. Carolum du Freſne Dominum du Cange laudat *p. 136*, quod inter graviſſima ſtudia ſummam morum ſuavitatem humanitatemque retinuerit. De Iſaaco Peirerio, autore ſyſtematis Præadamitici, verba facit *p. 143*, & inter alia nos condocet, fortuito quodam caſu in has cogitationes eum incidiſſe, cum verſus *12, 13, 14* quinti capitis Epiſtolæ ad Romanos legeret: præter ſtili elegantiam nihil eſſe in ejus libro, quod laudem promereatur, in quo nec judicium, nec eruditio ſolida conſpiciatur: vanitatem autem & ambitionem deſideriumque novam ſectam condendi, in eo ubique ſe prodere. Exempla quorundam, qui jam in mortis limine conſtituti carmina tamen fuderant, legere licet *p. 144*. Præſtantiſſimos quosdam Galliæ ſcriptores domi negligi, exteris contra in pretio eſſe, Thuani, Cominæi, Carteſii, Huetii, exemplo comprobat, quorum

ſcri-

ſcripta Gallis fere fœteant aut ignorentur, vicinis gentibus maximi fiant *p. 145*. De Grollierio a Thuano jam laudato quædam habet *p. 153*, & inter reliqua obſervat, cum inſtructiſſimam habuerit bibliothecam, ſingulis libris hæc inſcripta fuiſſe verba: *Johannis Grollierii & Amicorum*. De Cornelio celebri Gallorum poëta exponit *p. 158 ſeq.* habitumque corporis & mores ejus neutiquam reſpondiſſe famæ, docet. Teſtamentum Politicum Cardinalis Richelii ſuppoſititium ſcriptum eſſe, nec illuſtris hujus autoris genuinum fœtum, probat *p. 264*, nec in politicis ait quicquam Richelium literis conſignaſſe. Natalem Alexandrum commendat *p. 167*, & adverſarios ejus, qui ſcripta contra eum ediderunt, recenſet. De Rolando Mareſio quædam *p. 169* legi poſſunt. Ex epiſtolis ejus vix quinque aut ſex ad eos miſſas eſſe, quorum nomina præferunt, teſtimonio Emerici Bigotii comprobat. Hominum voluptati deditorum errorem haud eſſe infimum inter reliquos oſtendit *p. 170*, quod exiſtiment, nihil quod moleſtum aut difficile ſit, poſſe a quoquam ſine periculo ſanitatis aut vitæ ſuſcipi. De Emerico Bigotio agit *p. 174*. Paradoxon, in iis regionibus, in quibus phlegma regnat, præſtantiſſimos naſci poëtas, defendit *p. 177*, in exemplum Italiam ſiſtens, & ex Gallieis provinciis Normanniam, quæ optimos Gallorum poëtas protulerit. Plurimos doctiſſimos Viros, Perronium, Spondanum, Holſtenium, Cotelerium, Morinum, Eccleſiam Romanam Proteſtantibus debere, agnoſcit *p. 178*. Amicis ſolum libros conſecrandos dedicandosque eſſe, Pithœi, Nicolai Fabricii, & Jacobi Sirmondi autoritate fultus, aſſerit *p. 179*, ubi & de dedicationibus multa notatu digna collegit. Exempla illorum, qui in captivitate aut carceribus ad literarum ſtudia felici ſucceſſu animum adjecerunt, affert *p. 189*, ubi & opera quædam eruditorum in carceribus ab illis conſcriptorum recenſet. Multos ſeculo ſuperiori in Magiæ ſuſpicionem perperam adductos, docet *p. 188*, & exempla adjicit. De eruditis viris, qui in maxima paupertate vixerunt & mortui ſunt, verba facit *p. 190*, & prolixum illorum catalogum texit. Inter hos & Bentivoglium Cardinalem refert, cui ante obitum ædes ad ſolvenda nomina vendere neceſſe fuerit, quique ne tantum quidem pecuniæ reliquerit, ut honeſte pro conditionis ſuæ ratione efferri poſſet. De Breviario Romano Francisci Quignonii & laudabili ſtudio illorum, qui eccleſiarum ſuarum Brevia-

Digitized by Google

viaria emendent ac corrigant, nonnulla affert *p. 194.* Cum varia hodie ad aëris gravitatem & levitatem explorandam, ſimiliaque inventa ſint inſtrumenta, hoc ſupereſſe dicit, ut inſtrumentum excogitetur pro exploranda vita aut morte ægrotorum. Mentionem ejusmodi inſtrumenti Lambecium facere obſervat, in commentariis de Bibliotheca Vindobonenſi: *Anonymi,*inquit Lambecius, *cujusdam auctoris collectio variarum rerum medicarum: caput ultimum ſive p. 32 continet Petoſiris Philoſophi Ægyptii epiſtolam aſtrologicam ad Nechepſon Regem Aſſyriorum cum adjuncta figura organi aſtrologici, per quod de vita & morte ægrotantium poteſt judicari.* Mabillonium notat *p. 216*, quod in Itinerario Italico ediderit fragmentum aliquod autoris anonymi, quod Bononiæ in Abbatia S. Salvatoris viderat, exiſtimans nondum editum illud eſſe, cum non tantum a Launojo editum ſit, ſed integrum etiam ſcriptum illud ſub titulo, *Humbertus de Romanis de arte prædicandi*, extet in ultima editione Bibliothecæ Patrum. Nævos quosdam Dictionarii Fureteriani indicat *p. 216, 217*, v. g. quod Marforium & Pasquinum unam eandemque rem eſſe exiſtimaverit. De iis, qui multum temporis in ſcriptis ſuis aut conficiendis, aut expoliendis conſumunt, *p. 218* verba facit, notatque quosdam circa initium ſcriptionis valde anxios eſſe, & ſolicitos, aſt cum prima ſtadia emenſi ſunt, promte & laxatis veluti habenis eos procurrere: id quod Thuano contigiſſe dicit. Præjudicatas eruditorum opiniones, quibus quibusdam libris nimium pretium ſtatuunt, aut juſtum etiam pretium detrahunt, perſtringit *p. 221*, Claudiumque Belurgerium inter alios memorat Homeri amore adeo captum fuiſſe, ut nec in templo eum e manibus dimitteret. Viros quosdam eruditos, ſed ex illegitimo thoro prognatos recenſet *p. 222.* Fulvium Urſinum, Antonium Boſium, Pomponium Lætum, aliosque in his commemorari videas. Medicis hoc fere præcipuum eſſe dicit *p. 222*, ut quam lubentiſſime alia ſtudiorum genera, interdum ab arte medica maxime aliena, conſectentur; hinc ingentem medicorum catalogum, qui in aliis quoque eruditionis partibus excelluerunt, ibidem texit. Cur fœminæ potius quam viri magiæ & veneficiis deditæ ſint, diſquirit *p. 227*. Legi quoque merentur, quæ *p. 232* de Richardo Simone refert, in examine quod illi ſubeundum fuit, ut in Presbyterorum numerum ſuſciperetur, tam maſcule ſe geren-

te,

te, ut eruditione vinceret Theologum in ejus profectus inquiſiturum. Ad literarum bonarumque artium progreſſum plurimum conducere dicit, ſi plurimi extent autores, qui in certo genere primi ſint, & quos reliqui deinceps imitentur *p. 241*, ubi & eos enumerat, quos hocce honore dignos eſſe judicat. Quod Principem deceat cenſuras interdum contemnere, nec ſtatim in illarum autores animadvertere, evincit *p. 247*. De moribus gentium nonnulla habet *p. 256, 257*, ubi de Germanis quidem pronunciat, eos ex omnibus Europæis quam conſtantiſſime ſuam indolem ſuumque retinere genium. Robur & fortitudinem majorum ſuorum eos hodienum referre, gravitatemque judicii cum labore incredibili in iis conjunctam eſſe, id quod cum primis in literarum ſtudiis & artium bonarum cultura eluceſcat. Ingenua Galli confeſſio! De Confutio *p. 257* pronunciat, eum dignum non eſſe, cujus ſcripta in Europam advecta in linguam Latinam converterentur. Dici cum Perraltio de Confutio poſſe, eum unum ex antiquis illis eſſe, qui recentioribus nullum incutiunt ruborem. Launojum criticum cœlicolis terricolisque formidandum vocat *p. 26*: plures enim Sanctos ſede ſua eum dejeciſſe, quam decem Papæ eo evehunt. Tres hodie merito celebrari Galliæ ſcriptores autumat, qui ſinguli, quisque in ſuo ſcribendi genere, primi ſint principesque, dignitatis quoque ſplendore & fortitudine inſignes, & omnes tres etiam fortunæ inconſtantiam experti. Hi ſunt Rupifocaltius (Rochefoucault) Rabutinius (Buſſy Rabutin) & Evremontius. Singulorum vitam & fata paucis exponit *p. 264 ſeqq.* De Plinio juniori nonnulla affert *p. 277*, recteque obſervat, *vanitatem* quandam (nec enim commodiori voce vitium hoc exprimere licet) ubique in ejus epiſtolis elucere. Difficile tamen eſſe addit, eam evitare, in eo ſcribendi genere, ubi quis nunquam non de ſeipſo verba facit. Quæ de Marco Antonio de Dominis *p. 279 & ſeqq.* narrat, lectu digna ſunt, ſed accuratiorem forte promerentur inquiſitionem. Laudat eum ab ingenii corporisque dotibus. Aſt nimia ait in ſequiorem ſexum propenſione famæ ſuæ adſperſiſſe maculam; offendiſſe etiam Cardinales quosdam intempeſtivo in quandam illorum cognatam affectu, qui & ſpe ad altiora emergendi eum privaverit. Romam aliquando eum veniſſe, ut apud Paulum V Pontificem ſe ab objectis ſibi criminibus purgaret, tumque in duos

duos quoſdam Nobiles Anglos incidiſſe, quorum ſermonibus invitatus, de veritate Religionis Romanæ minus præclare ſentire inceperit. Atque hinc reliqua, quæ Virum hunc excepere, fata accerſit. De Ephemeridibus eruditorum mentem ſuam exponit *p. 297 ſeqq.* & difficultates, quibus premantur, qui rite, & ita ut decet, hoc in negotio verſari cupiunt, ediſſerit, ſubjuncto etiam de præcipuis ſuo judicio. Accuſatum a quodam Photium dicit, quod libros, quorum excerpta Μυριοβίβλῳ ſuo inſeruerit, ſtatim igni tradiderit. Aſt explodit hanc fabulam, & merito quidem *p. 210.* De Fagdito (l'Abbè Fagdit) memoratu digna narrat *p. 313*, ac inter alia refert, eum Valentinianos, Cerinthum, Tatianum, Hermogenem aliosque Gnoſticos excuſare & ab erroribus, qui vulgo iis imputantur, liberare auſum eſſe in commentariis ſuis contra Tillemontium, & alibi. Eundem etiam magno animo Theologiam Scholaſticam repurgare & emendare auſum eſſe, editoque ſpecimine demonſtrare voluiſſe, antiquos eccleſiæ Doctores, quos Patres vocamus, magis orthodoxe de myſterio Trinitatis locutos eſſe, quam Scholaſticos. Aſt ſuppreſſo libro Auctorem in monaſterium aliquod ſe recipere juſſum eſſe, in quo literarum ſtudiis ſe nuncium miſiſſe profeſſus ſit. Tandem in Bruyerium celeberrimum autorem libri, *Caracteres de ce Siecle*, Noſter inſurgit, acremque in eum ſtringit cenſuram, & elogiis, quæ Menagius larga manu illi tribuit, nullam ſubeſſe rationem oſtendit *p. 325 ſeqq.* Plura non addimus: omnia enim obſervatu digna ſi referre vellemus, integer fere huc transſcribendus eſſet liber. Sed ex Tomo II adhuc quædam decerpenda ſunt.

Diepæ licet craſſus ſit aër, doctiſſimos tamen ex ea prodiiſſe viros notat, ex quibus Pecquetum maxime commendat, Medicum longe celeberrimum *p. 5, 6.* Capellanum (Chapelain) editis aliquot odis, factaque ſpe operis majoris de virgine Aurelianenſi, maximam famam exiſtimationemque ſui apud omnes excitaſſe; aſt cum lucem opus illud adſpexiſſet, maximum contemptum ab omnibus retuliſſe. Virum cætera doctum fuiſſe dicit, licet inſignis poëtæ gloriam perdiderit. Labbeo locum inter viros eruditos ſecundi ordinis tribuit *p. 14.* Bocharto, Strabonem ob judicii ἀκρίβειαν laudanti, ſuffragatur *p. 21.* In Polybio contra, Famiano Strada, & Petro Maffæo, judicii defectum notat. Elogium quod Fratres Sanmarthani Abbati

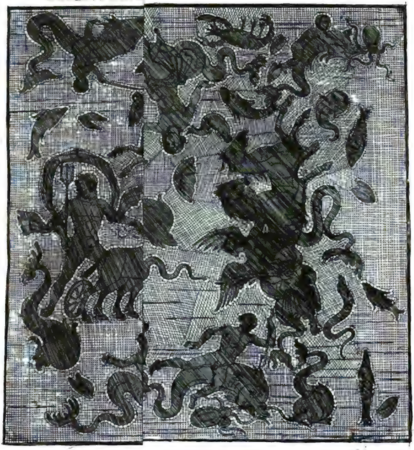
S. Cyra-

S. Cyrani in Gallia Chriſtiana ſtatuerant, mandato Cleri Gallicani tollendum fuiſſe: nec tamen quenquam Clericorum emere voluiſſe exemplar libri, in quo iſtud elogium non compareret *p. 23*. Recentem quendam Scriptorem *p. 26* perſtringit, aſſerentem, terminum eccleſiaſticum *Gratia* nihil tandem aliud eſſe, præter *neſcio quid*, (*un je ne ſai quoi.*) Huetius *p. 27* noſtro vapulat, quod in libro de optimo genere interpretandi, Irenæum verſionis Latinæ ſuorum operum autorem habere videatur. Equidem & Fevardentium in eodem verſatum fuiſſe errore, ſed reclamare doctiſſimos criticorum. Nec enim, inquit, refutari merentur, qui Irenæum Latine ſcripſiſſe volunt. De fœminis eruditis varia collegit *p. 28 ſeqq.* ubi inter alia Menagii librum de *Mulieribus Philoſophis* jejunum vocat, & qui ſtatim ab autore jam ſene compoſitus intelligatur. Præcipuos, qui vitam Johannis Calvini ſcripſerunt, indicat *p. 35*. Elogium Calvini, quod a quibusdam Papyrio Maſſono tribuatur, & inter ſchedas illius jam defuncti inventum perhibeatur, autorem agnoſcere Jacobum Gillotum, contra Bælium aſſerit atque contendit ibidem. Ex Hobbeſii lectione neminem evaſurum Politicum, pronunciat *p. 37*: Evremontii tamen judicio, ſummis Angliæ viris eum annumerandum eſſe. Sorbierium, qui Hobbeſii Elementa in linguam Gallicam tranſtulit, comparatione inter Machiavellum & Hobbeſium inſtituta, illi ingenium atrox & ferum, huic manſuetum atque humanum tribuiſſe. Burnetum in Hiſtoria Reformationis Eccleſiæ Anglicanæ in multis recte diſſentire a Sandero, aſt plurima documenta, quibus contra Romanenſes pugnat, nondum indubitatæ fidei eſſe, & quibus contradici nequeat *p. 38*. De Regum Galliæ confeſſionariis, negotiis civilibus interdum inſervientibus, lectu digna occurrunt *p. 40, 41*. Acute dicta (*les bons mots*) a Græcis tranſiiſſe ad Romanos, ab his ad alias gentes fuiſſe propagata. Apud Romanos Publium Syrum horum uſum tempore Julii Cæſaris introduxiſſe *p. 58*. Anecdota ſeu hiſtorias arcanas in pretio eſſe, ait *p. 59*. Suetonium ideo magni fieri, quod domeſtica Imperatorum prodat. Procopius Autori ideo diſplicet, quod, cum antea laudaſſet Imperatorem Juſtinianum, deinceps convitiis proſcindat. Varillaſii autem Anecdota Florentina huncce titulum neutiquam promereri. In ſummorum etiam virorum vitis interdum inepti aliquid ac ridiculi occurrere, recte monet *p. 70*. Qua fide au-

tem aſſerat, Melanchthonem gravem, ut vocat, ac eruditum inter Lutheranos theologum, cunis aſſidentem, una manu tenuiſſe librum, altera motitaſſe cunas, ut ſomnum infantulo ſuo conciliaret, videant alii. Simile quid de celebri Philoſopho Gallorum *Esprit* refert. Ratramni librum de Euchariſtia, opera Proteſtantium primum lucem adſpexiſſe, multis perſuaſum eſſe dicit; aſt eos ſimul refellit *p. 101.* Jo. Alphonſi Borelli opus de motu animalium commendat *p. 122.* Caſparem Scioppium nimis rigidum atque auſterum eſſe fatetur, nec tamen contemnendam ejus *Infamiam Famiani*. Optandum potius, ut in novis Autorum editionibus, ad calcem libri ſemper ſubjungerentur criticorum in eos editæ cenſuræ. Quod Bailletus in vita Carteſii de filia Carteſii Francina dicta narrat, a Carteſiano quodam pro fabula venditari docet, ex automate quodam a Carteſio confecto orta *p. 125.* Fortunium Licetum in opere de lucernis Antiquorum reconditis omnem velut profundere eruditionem, nec tamen ad caput cauſæ proficere, cum de arcano lampades perpetuas conficiendi nihil tradat. Specimen Phoſphori ad hoc adhibuiſſe veteres, Autori veroſimile videtur *p. 133.* In facie hominis quantumvis deformi tantam tamen perfectionem deprehendi, ut nihil in ea mutari poſſit, niſi mutata omnium partium proportione, pluribus evincit *p. 163.* Montauſerium Ducem epiſtolas Angeli Politiani tanti feciſſe *p. 70* refert, ut ſemper in promtu haberet earum exempla, quæ amicis daret. Defendit ibidem Politianum, & quod a nonnullis illi objectum, ac ſi ſemel tantum in vita ſacras literas legiſſet, calumniam vocat, cum alicubi in epiſtolis profiteatur, ſeſe quadrageſimali tempore publice populo ſacras literas explicaſſe. Quod de Canonico quodam Pariſienſi circumfertur, eum jam mortuum, cum juſta illi perſolverentur, ſe damnatum eſſe ter exclamaſſe, jam pridem eruditi inter commenta retulerunt. Horum ſententiam ſelectis documentis ulterius probat *p. 174 ſeqq.* Quinam Pariſiis *Bibliopolæ ſtationarii* fuerint, *p. 187* explicat. Williſii anatomen cerebri laudat *p. 191. ſeqq.* De fungis varia obſervat *p. 196*, & cum experimentis conſtet, eos una nocte naſci, optat ut aliquando modum, quo partes ſingulæ augeantur, diligentius quis obſervet. Relationum publicarum, quas *novellas* vocant, uſum commendat *p. 197.* De ritu, circulo nomina illorum, ex quibus unum alteri præferre religioni nobis ducimus, inſcribendi verba facit *p. 203.* Nævos atque la-

pſus

TAB.VII.a

ſus varios virorum eruditione alias illuſtrium collegit *p. 205 ad 221*, nec reticet ibi Gallorum errores Geographicos. Vitam & fata Agni Benigni Sanrey exhibet *p. 224 ſeq.* Exemplum ſingulare noctambuli occurrit *p. 237*. De Antonio Portugalliæ Rege diſſerit *p. 250, 251*, & explodit ſententiam cujusdam, pro argumento regiæ magnitudinis venditantis, quod ſecto poſt mortem corpore, omnia ejus viſcera tabida ac corrupta inventa ſint, præter cor. Quo pacto *ſeſtertius* & *ſeſtertium* differant, explicat *p. 253*. Exempla eruditorum, qui aqua ſubmerſi perierunt, exhibet *p. 267*, & Guidonis Patini acute quædam & eleganter dicta *p. 268*. De Statica Medicina Sanctorii, Medici Patavini diſſerit *p. 290*. Antonii Godæi vitam paucis delineat *p. 295 296*. Epiſtolam Chryſoſtomi ad Cæſarium Monachum adverſus Apollinaris hæreſin, tempore ſecundi ipſius exilii ſcriptam, pro genuina cum accuratioribus criticis habet, at Proteſtantibus contra transſubſtantiationem eam favere, cum Harduino negat. *p. 298*. Franciſci de la Mothe-Vayer, viri celeberrimi, mores indecoros minusque elegantes notat *p. 301*. Theophilum Raynaldum non ea fuiſſe eruditione, ut eum Sirmondo atque Petavio comparari poſſit, contra Guidonem Patinum contendit *p. 303*; quod autem a nonnullis creditum fuit, eum plane deſperabundum obiiſſe, a Monconyſio refutatum abunde dicit. De Michaele Pſello, ejusque dialogo de energia ſeu operatione Dæmonum, nonnulla collegit *p. 304, 305*: concludit vero tandem, librum iſtum nullius momenti eſſe, nec dignum qui legatur. In Luca Holſtenio, Leone Allatio, Morino, atque Launojo odium Theologiæ Scholaſticæ notat *p. 314*. Libri, cui titulus, *Optatus Gallus*, autorem eſſe Herſen confirmat, qui ab auctore vitæ Morini appelletur *homo cerebroſus, judicii pauri, vehementiſſimus commentator*. Richelium Cardinalem Ximenem Cardinalem in omnibus fere imitatum fuiſſe, docet *p. 315*. De Patribus, in quibus Carteſianiſmi veſtigia deprehendantur, verba facit *p. 316*. Spinozam nonnulli tradunt, cum in Galliam veniſſet, metu, ne in carcerem conjiceretur, vitæ finem ſibi acceleraſſe: hos refellit *p. 320*. Gaffarellum notat *p. 320*, quod per errorem turpiſſimum crediderit, in Trithemii Abbatis Steganographia agi de evocatione Spirituum. Alia quoque de eodem ibi affert. Quid *cœna recta*, quidve *ſportula* ſit, ex Romana antiquitate explicat *p. 326, 327*. Hiſtorias Conclavium Romanorum Pontificum, Hobbe-

ſii, Grotii, Machiavelli, Taciti, aliorumque commentationibus politicis præfert *p. 329.* Jam ante Toinardum, Vechiettum negaſſe, quod Chriſtus pridie quam pro nobis mortem oppeteret, ſolenne Paſchalis cœnæ convivium celebraverit, & quod pertinaciter hanc ſententiam defenderet, in carcerem conjectum fuiſſe, docet *p. 332.* Verſus *Politicos* dictos cum Lambecio putat, qui in plateis cantari conſueverint, obſervatque ex eodem, a Græcis recentioribus meretricem *Politicam* vocari *p. 334.* De autore Catechiſmi Tridentini disquirit *p. 336.* Solidam eruditionem etiam ab linguæ Latinæ & Græcæ ignaris acquiri poſſe, probare annititur *p. 355 ſeqq.* Ex Hugonis Grotii epiſtolis ad Gallos judicia quædam de viris eruditis colligit *p. 359.* Conradi Heresbachii Hiſtoria Anabaptiſtica de factione Monaſterienſi ob obſcuritatem illi diſplicet, *p. 361.* Cur Thuanus commentarios de rebus Mariæ Stuartæ, a Jacobo Rege per Caſaubonum illi miſſos, ſecutus non ſit, cum tamen Rex aſſeveraverit, ſumma fide ac diligentia eos ſcriptos eſſe, disquirit *p. 362, 363.* Caſaubonum ſuis exercitationibus Baronio non adeo nocuiſſe, pronunciat *p. 364 ſeqq.* Erycum Puteanum commendat *p. 368, 369.* Johannem Rhodium Danum libros, quos pro ſuis venditaverit Tomaſinus, elaboraſſe, ex Reineſio refert: aſt utrumque reprehendit, Tomaſinum, quod ex alterius labore gloriam quæſiverit; Rhodium, quod contra datam fidem, arcanum hocce prodiderit *p. 377.* Thevenotium, quem de arte natandi commentatum conſtat, refellit ex Alphonſo Borello, aſſerente nihil niſi metum obſtare, quo minus homines æque prompte ac alia animalia natent *p. 383.* Phyſiognomiam ut incertam atque fallacem rejicit *p. 388 ſeqq.* Varillaſii vitam & fata deſcribit *p. 394 ſeqq.* Sed quis tandem finis foret, ſi omnia ex tanto rerum memorabilium cumulo indicare vellemus! Hæc ergo ſufficiant.

TENTAMINA PHYSICO-CHYMICA CIRCA AQUAS thermales Aquisgranenſes, Auctore NICOLAO VALLERIO, Oſtrogothia Sueco. Quibus adjecta ex Anglico ab eo verſa R. B. Specimina Hiſtoriæ aquarum mineralium, & JO. FLOYERI Inquiſitio in uſum balneorum.

Lu-

Lugduni Batavorum apud Cornelium Bouteſteyn, 1699, in 8. Plag. 20.

POſt operoſam celeberrimi Blondelii ſedulitatem, quam ante eos XVI annos perſcrutandæ thermarum Aquisgranenſium naturæ impendit, ſua quoque circa illas inſtituit tentamina clariſſimus Auctor, idque, ceu ipſe in Præfatione memorat, potiſſimum Domini Hiernes, Archiatri Regii nobiliſſimi, juſſu. Ipſa ſcriptio inſtar epiſtolæ directa eſt ad D. D. Hotton, Med. & Botan. Lugdun. Bat. qui ipſe reſtaurandæ ſanitatis ergo has thermas acceſſiſſe, earumque effectus & uſus acriter perveſtigaſſe fertur. Quinimo primus fuit, qui præcalidis hiſce & fumantibus aquis caput frigidis ac inveteratis affectibus laborans ſupponi, ſucceſſu optimo juſſit. Hujus exemplo ductus, ſuaſuque celeberrimi Hiernes permotus Auctor, ſe Aquisgranum contulit, in naturam thermarum earumque vires modumque uſurpandi penitius inquiſiturus. Viam non ſatis tritam, & auctores quoad contenta non concordare advertit. Fateri quoque ſe coactum vidit, aquas ejusmodi minerales rariſſime ſimplici metallo vel minerali, aut una re foſſili imbutas reperiri, imo contenta in minutiſſima diſcerpta eſſe corpuſcula, quæ omnem oculorum aciem effugiant; hinc judicium nullum fieri poſſe vel de natura, vel de quantitate contentorum, maxime cum mineralia ſimilitudine inter ſe etiam ſagaciſſimos fallant. Adiit ergo Viros ingenii præſtantia & multiplici experientia commendatos, a quibus tamen ſolidæ informationis ſe recepiſſe nihil ait, ſingulis in diverſam ab aliis ſententiam abeuntibus. Hinc parum abfuit, quin illorum amplexus opinionem ſit, qui hoere profiteatur, ſe hæc Dei arcana minime intelligere, niſi ſupra memorati excellentisſimi Hiernes nova methodus, qua acidulas Medevienſes probavit, ſpem feciſſet fore, ut aliquo modo illi inſiſtens tutius in veritatis ſcrutinio progrederetur. Hinc clauſtra aquarum (verba ſunt Auctoris) irrupturus arte illis blandiendum cenſuit, ratus contenta illorum, quæ machinas artificioſisſimas viresque fortisſimorum Medicinæ Artificum ſæpius eluſere, jam ſubdola potius captione vinci atque e latebris ſuis educi poſſe. Scilicet varias e diverſis rebus conquiſivit & confecit cupedias, quibus iſtas aquas ſaturare ſtuduit, ut tanto facilius deglutita & abſorpta redderent. Primo omnium autem aggresſus eſt interiora aquæ *fontis potatorii* recludere, idque beneficio in-

ſtillationis variarum ſolutionum, verbi-gratia ſolutionis nitri, ſalis Ammoniaci, ſalis communis, vitrioli ♂, mercurii ſublimati, ſacchari Saturni, ſalis tartari, item ſpirituum nitri, ſalis communis, Ammoniaci, ſolutionis nucum gallarum, ☽, ☿ii, & ſirupi violarum. De his ſingulis ſuccincta relatione memorat, qualem aquis alterationem vel coloris mutationem induxerint, aut quid ſedimenti forte ad fundum depoſuerint, addita ſimul cum aliorum experimentis collatione & expoſitione, in quibus hæc cum ſuis vel convenire, vel ab illis diſcrepare videantur. Hinc obiter de aquarum thermalium ſulphure, ſpiritibus, acido, quibus illæ refertæ perhibentur, breviter diſquiritur, ſimulque opinionis iſtius falſitas oſtenditur. De cætero, cum clariſſimus Auctor aquam thermalem lagenæ vitreæ accurate obturatæ incluſam, & XXX dies conſervatam, Lugdunum transportaſſet, tum vero præter aquæ ſubſidentiam & quaſi diminutionem, nonnullos floccos concreſcere, & ſeſe poſt vitri agitationem conſpiciendos ſiſtere, mox vero calefacta aqua iterum in poros ejusdem reſorberi, & viſum omnem effugere obſervaſſet, animum induxit, cum iisdem liquoribus, ut antea, aquam commiſcere, experturus, num inter recens hauſtam & diu aſſervatam aquam aliquid diſcriminis intercedat. Proinde inſtillavit iterum ſolutionem ſalis communis, ammoniaci, nitri &c. & annotata, quæ cum ſingulis contigit, variatione, ad alia revertitur experimenta, ac primo evaporationis ſucceſſum enarrat. Scilicet in vaſis fictilibus aquam igni commiſit, ut in fugam conjectis fluidioribus ac humidioribus ejus corpuſculis, remanentia ſolidiora & craſſiora conſervaret. Hoc modo deprehendit, quod clariſſimi Blondelii aſſertum proxime ad veritatem accedat, & quod ℔j. aquæ evaporatæ relinquat ſalis grana circiter 25, e quo tamen denuo ſoluto filtratione ſegregari poſſint terræ inſipidæ albicantis, ſeu potius cinereæ, grana 5. Quæ vero ſalis iſtius natura ſit, Lugdunum reverſus Auctor ſolutione ipſius & inſtillatione ſuperius memoratorum liquorum expiſcari inſtituit, quæ ex ſingulorum additione mutatio obtigerit, ſtatim ſubjiciens. Servavit autem per aliquod temporis ſpatium iſtam ſalis ſolutionem in vitro leviter occluſo, experiundi gratia, num ne ab aëre alteraretur, hac vel illa in parte augeretur, vel an quicquam ipſi decederet; imo enumerata per dictos liquores experimenta cum illa denuo iteravit; ſed eandem in omni-

bus

Digitized by Google

bus convenientiam deprehendit. Cumque inſuper adverteret, ſalem thermarum permutatione aëris varia varie mutari, indolem ejus ulterius exploraturus, a ſordibus & ſpurcitie, quibus adhuc ſqualere viſus eſt, eundem liberare tentavit. Itaque ſummo ſtudio lavit, purificavit, lenteque iterum ſiccavit; faciem tamen, ceu intendebat, cryſtallinam ipſi inducere non potuit. Tandem ignis violentiæ illum tradidit, ubi ſalis communis aliquoties purificati inſtar exiguum ſtrepitum edidit, leviterque diſſiliit; diutius vero cum in igne detineretur, in fluorem redactus eſt. Cæterum balnea eorumque alveos ac ſtructuram variam inſpiciens noſter Auctor, *Roſaceorum* parietibus ſaltem quendam accreviſſe vidit, & quidem in parietibus diverſis diverſum, ſapore haud tantum, ſed & concretione ac duritie differentem; nitroſo-Armoniacoſum ſcilicet unum, alterum ſalſo-muriaticum. Cum utriusque ſolutione confudit liquores ſuperius nominatos, ſolutiones ſcilicet ſalis communis, armoniaci, nitri, aluminis, vitrioli ♂is, R, cocoi, ligni nephritici &c: & quam quælibet earum pepererit alterationem, ſubnectit. Hoc autem tanquam maxime notabile adjicit, quod ſal muriaticum aëris pluvioſi vel nebuloſi injuriis obnoxium ſit, a quo facile in deliquium incidat: iis vero fortiter reſiſtat nitroſo-Armoniacoſus, ne minimam ferme ejus admittens humiditatem. Præterea horum ſalium uti aliis in qualitatibus ingens eſſe diſcrimen ait; ita etiam ſub concretione in cryſtallos diverſas admodum induere facies. Illum mox ſuas cubicas oſtendere figuras, concavas a parte altera, ab altera pyramidales; hunc e contrario ſimpliciter coire, absque certarum figurarum efformatione, quas ſcilicet neutiquam deſcribere quis poſſit. Et uti illius ponderi in evaporatione parum decedat, ita hujus pondus mirum quantum diminui: imo illum igni commiſſum inſtar ſalis culinaris crepitare & demum liqueſcere; hunc autem mox flammam quaſi concipiendo deflagrare, detonare ac fundi. Quod reliquum eſt de ſulphure, quo imprægnatæ ſunt aquæ urbanæ, imprimis potatoriæ, hoc refertur, quod non tantum odore ſuo ſe maxime prodat, ſed & optime conſpiciatur in ſcaturigine *balneorum Cæſareorum*, ubi in putei collo & teſtudine in fruſtula duriuſcula concreti flores ſulphurei amœniſſimi, inſtar florum ſulphuris vulgarium, ſublimentur ac congregentur. Ex hoc ſulphure, quod oleis variis admixtum faciliime liqueſcit, balſamum quoddam peculiari

liari modo conficit doctisſimus Auctor, cujus virtutes inſignes in doloribus ſopiendis, urina movenda, partibusque debilibus confortandis deprædicat, ſeque ſæpius expertum eſſe ait, quod illud balſami ſulphuris vulgaris vires longo poſt ſe intervallo relinquat. Pergit autem ulterius, *Porcetanas*, quas dicunt, *thermas* pari exploratione conſideraturus. Sunt hæ non minus ac urbanæ variis nobilitatæ virtutibus, ob quas vel ſtabiliendæ vel recuperandæ ſanitatis gratia in uſum vocantur. Et habent hoc præ cæteris, quoad uſum externum balnea ibidem erecta ſibi peculiare, illa magnopere commendans, quod præter internum aquæ *fontis potatorii* uſum, etiam vaporoſa hic extructa & variis egregiis atque valetudini ſumme conferentibus exornata ſint machinis, ad hos vapores in hanc vel illam corporis partem deducendos, eamque ſolam, reliquis intactis, iisdem fovendam. Eodem itaque modo, quo priorem urbanam, etiam hanc potui inſervientem aquam probare tentavit Auctor, & liquoribus variis in contentorum cognitionem pervenire, ſucceſſu ſingulis experimentis ſtatim ſubjuncto. Sic ſolutionem verbi gratia nucum gallarum inſtillatam reliquiſſe ait hanc aquam thermalem, absque ulla ſui vel turbatione, vel præcipitatione. Sic affuſam ſolutionem Lunæ memorat mox lacteſcere & præcipitari, ad fundum ruente pulvere quodam albicante, toti autem mixturæ pellicula quadam atra ſupernatante &c. &c: Eadem vero repetita experimenta ſunt cum aqua eadem Lugdunum in lagena transportata, ſed nulla prorſus circa illam obſervari potuit differentia, obvenientibus ubique iisdem phænomenis. Itaque circa ipſum *fontem Porceti* evaporatæ ſunt aquæ ejusdem remanentiæ, quæ copiam ſalis eandem ſuppeditarunt ac urbanæ. Sal ipſe autem in cryſtallorum formam redigi non potuit inſtar ſalium lixivioſorum, (quorum naturam magis quam muriaticorum vel enixorum æmulari videtur) qui nunquam, uti enixi, in certas figuras & cryſtallos ſolent abire. Solutio ipſius ſalis confuſa cum aliis liquoribus magis nunc, nunc minus peperit alterationis. Sic oleum tartari per deliquium, item ſpiritus ſalis Armoniaci, mutationem produxerunt nullam. Sic ſpiritus nitri optime & intime ſe commiſcuit. Solutio ſacchari Saturni inſtillata absque mora lacteſcere cœpit, & liquor totus inde opacus redditus, fundum tamen non petiit, ſed ſupernatavit &c. &c: Tandem ultimo loco ad vi-

vicina & ſummopere decantata balnea ſe contulit Auctor noſter, quæ admodum calida & clara, absque cujusvis peregrini, quod oculis obverſaretur, admixtione; frigefactam autem illorum aquam levi inveſtitam cuticula reperit. Hanc vero ut detraheret, curam omnem impendit, ob tenuitatem tamen ejus, præter nonnulla fruſtula, quæ exſiccata, omni deſtituta ſapore, plane terreſtria vel lapidea fuerunt, obtinere potuit nihil. Ipſa aqua, humido per ignem conſumpto, reliquit materiam quandam ſalinam in aëre valde fluxilem, quæ nullo modo aut ſtudio in cryſtallos, ſed vix in irregularia ſaltem fruſtula cogi potuit. Fruſtula illa igni admota eodem fere modo ſeſe geſſerunt, ac reliqua cæteris ab aquis confecta ſalia, crepitando ſcilicet, diſſiliendo & demum ſui fuſionem admittendo. Soluta vero de novo, ac cum variis aliis commixta liquoribus & ſolutionibus, diverſa illis vel intulerunt phænomena, vel ipſa ſubierunt, ceu ex variis, quæ adducuntur, experimentis, patet abunde. Ex his tamen & omnibus hactenus deſcriptis certi quicquam de contentis harum thermarum concludere Auctor non præſumit, judicio illud potius doctiorum relicturus.

De Opuſculis duobus Tentamini huic adjectis dicere ſupervacaneum plane foret. Nam prius illud *Roberti Boyle* jam A. 1685, menſe Decembri, pag. 587; alterum *J. Hoyeri* A. 1698, menſe Novembri, pag. 524, in Actis hisce recenſuimus.

EXTRAORDINARIUM ARTERIÆ AORTÆ ANEURYſma, diſſectionis ope, d. 19. April. A. 1700, prope cordis baſin a Domino LAFAGE, Chirurgo, detectum, atque cum ſymptomatibus ex Actis Philoſophicis Anglicanis, Menſe Nov. & Dec. 1700, pag. 666. excerptum.

QUindecim abierunt anni, cum Johannes Patinus Gallus quidam, Domino Culpeper tunc temporis a ſervitio, ex lapſu inſignem aliquamdiu in pectore perſentiſceret dolorem. Elapſo menſe, dum bombardam exploderet, hæc in manibus ejus diſrupta adeo violenter ad dextrum ejus latus allidebatur, ut in hæmoptyſin mox conjectus, ſex menſes ſanguinem exſpueret. Anno inſequente pulſationem aliquam eodem in latere percipiebat, & tunc ſanguinem denuo, non minus ac poſtea quolibet vere & autumno, ejiciebat. Sanguis e naribus pariter duabus per annum vicibus, & quidem per

integrum ſemper menſem, erumpebat. Quatuor abhinc annis tumor ſub papilla dextra elevari incipiebat, qui ſenſim atque ſenſim incrementum ſumens mirandam demum acquirebat magnitudinem, reſpirationemque tam difficilem reddebat, ut ægrotus inciſionem ejus expeteret; quam tamen cum nemo aggredi vellet, ipſe ſibi linimenta emollientia, quæ commoda videbantur, applicuit, a quibus cutis adeo attenuata, ut tumor tandem rumperetur. Mittebat tunc ad Dominum Lafage, ut auxilium ferret; ſed hic accedens, quia eodem tempore aneuryſma ſubito ruptum erat, reperiebat eum mortuum. Copia itaque cadaveris ſecandi, quam Dominus Lafage deſiderabat, facta, ante omnia cartilagines duarum coſtarum, cum portione ſterni, a continua tumoris pulſatione obſervabat attritas.

Arteriæ dilatatio in ipſius trunco prope cor exacte incipiebat, antequam in truncum aſcendentem & deſcendentem diſpeſceretur, & quamvis ibi non niſi exiguum ſit ſpatium, præter modum tamen adeo extendebatur, ut ſuccus integram thoracis in latere dextro cavitatem repleret, pulmonesque in tantum comprimeret, ut hi eo ipſo multum eſſent conſumpti. In ſuperficie externa ſuccus adhærebat mediaſtino, diaphragmati, pleuræ atque ſterno, cui duo foramina magna impreſſerat; adeo valebat impulſu. Interna vero ſucci facies laminis oſſeis diverſæ magnitudinis, tanquam totidem teſtis, obducta erat tota. Cor ipſum multum expanſum ordinariam magnitudinem duplo excedebat.

Inprimis autem calculi notari merentur inter cordis fibras deprehenſi, ſimiles iis, quales in ſcrophuloſorum corporum pulmonibus aliquando occurrunt.

Dominus Lafage omnes iſtas partes ex corpore exemtas ſecum aſſervat, cuilibet videre cupienti demonſtraturus.

Interim non ingratum erit Lectori cognoſcere, ſimilia Aneuryſmatis Aortæ exempla a *Ruyſchio Cent. Obſ. 37 & 38*, atque in *Miſc. Acad. Nat. Curioſ. Dec. I. A. I. Obſ. 18*, & *Dec. III. A. 5. Obſ. 179*, deſcribi ac depingi.

TAB. VIII. Fig. 1.

Explanatio Figuræ Aneuryſmatis.

Fig. I.

A. Cor. B. Aorta prope Cor, ubi aneuryſma incipiebat. CG. Eadem dilatata aneuryſmatis ſuccum conſtituens. D. Aorta deſcendens. EE. Arteriæ duæ axillares. FF. Arteriæ duæ carotides.

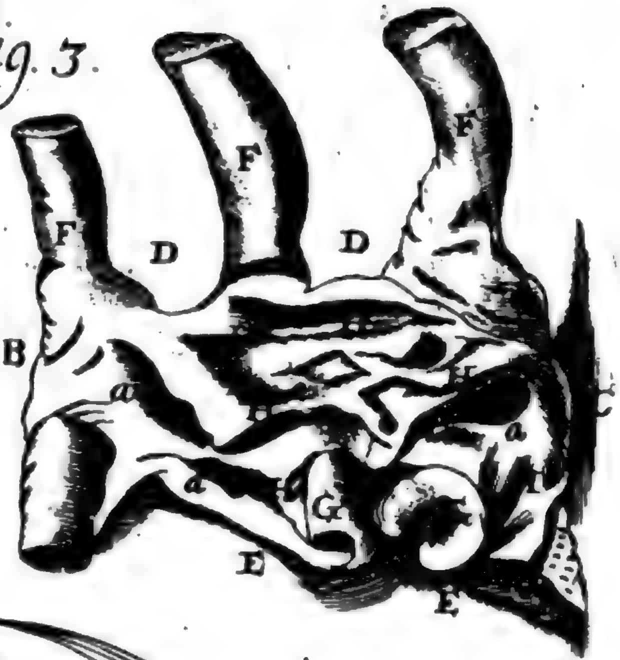
Fig.

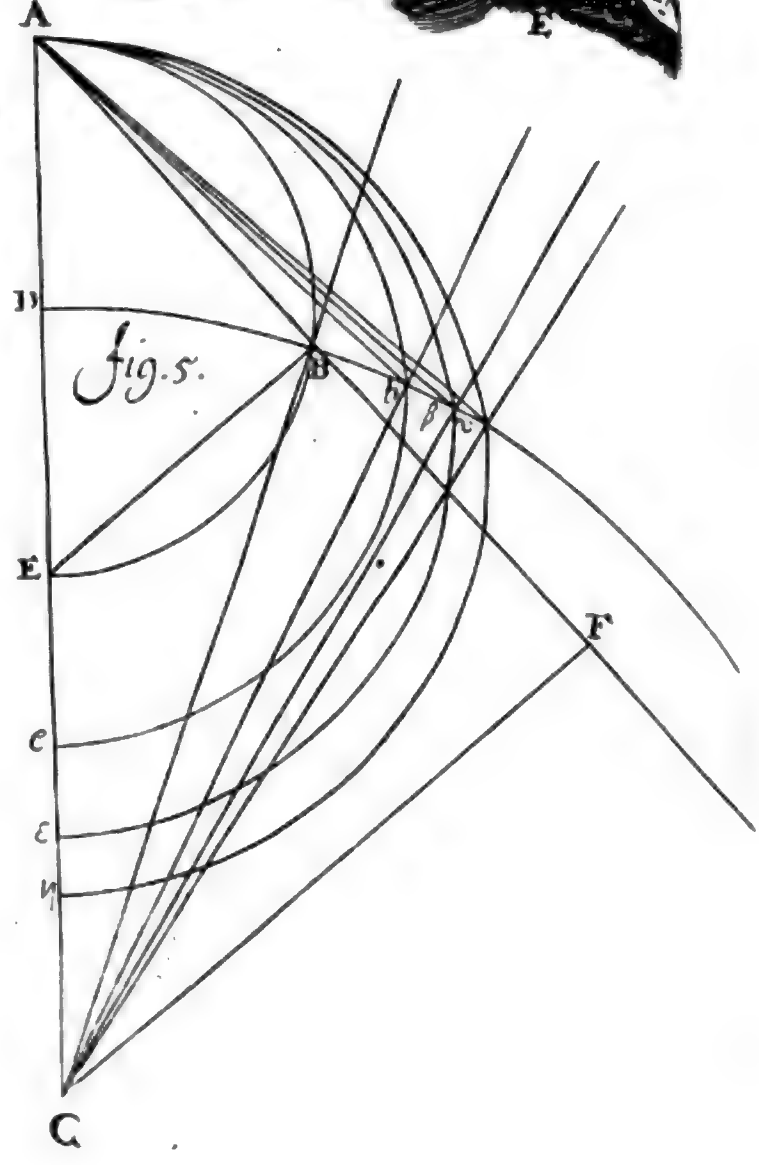
Digitized by Google

TAB.VIII.ad

fig. 3.

Digitized by Google

TAB. VIII.

Fig 2.

Fig. 2.

A. Cor. bbb. Semilunares in ſucco valvulæ. C. Aorta deſcendens. D. Aortæ in ſucco orificium. EE. Arteriæ duæ axillares. F. Succi portio rupta. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. Laminæ oſſeæ in ſuperficie ſucci interna.

Fig. 3.

Fig. 3.

a. a. a. a. Os ſterni. B. Pars ejus ſuperior. L. Pars ejus inferior. DD. Pars ejus dextra. EE. Pars ejus ſiniſtra, in qua cartilagines coſtarum GG. deficiebant. HH. Locus ejuſdem oſſis ab aneuryſmate attritus.

DE IRIDE, SIVE DE ARCU COELESTI, DISSERtatio Geometrica, qua methodo directa Iridis utriuſque Diameter, data Ratione Refractionis, obtinetur: Cum ſolutione Inverſi Problematis, ſive Inventione Rationis iſtius ex data Arcus diametro. Per EDM. HALLEY Reg. Soc. Soc.

Tranſcripta ex Actis Societatis Regiæ Anglicanis, Menſ. Novembr. & Dec. 1700, pag. 714 ſqq.

PHyſici omnes, quotquot Naturæ Hiſtoriam aggreſſi ſunt, Iridem Meteoron coloribus ſuis præprimis ſpectabile neceſſario deſcripſere, cauſasque ejus deinde perpenderunt. Ac Mythologici veteres a miranda ejus ſpecie *Thaumantis* quaſi *Admirationis* filiam dixere, eique etiam in numerum Dearum adſcitæ, munus Internunciæ inter Deos & Mortales tribuere; quæ fabula fortaſſis originem duxit ex *Gen.* Cap. 9. 13.

Iridis vero Phænomena attentius reſpicientibus ſemper conſtabat, Solis radios a Nube aquoſa reflexos, ſub certo quodam angulo in oculum incurrere; unde forma ejus arcuata: Colorum autem cauſa, ut etiam Magnitudinis anguli iſtius, quo conſtanter ab oppoſito Solis Iridem diſtare deprehendimus, tam Modernos quam Veteres diu multumque torſit: Nec quicquam profecere, usquo dum præclarus ille *Carteſius*, in auxilium collatis Mathematicis Diſciplinis, ſpeculationes has phyſicas ſtrictiori argumentandi methodo tractari poſſe ac debere, pluribus exemplis edocuit. Inter cætera, (facem tamen præferente Reverendiſſimo *Antonio de Dominis* Antiſtite *Spalatenſi*) Iridis Theoriam expoſuit: inventisque Refra-

fractionum, quas patiuntur Radii Lucis dum corpora diaphana permeant, legibus; aperte demonſtravit, Primariam Iridem nihil aliud eſſe, quam Solis ſpecies a concava ſuperficie guttularum Sphæricarum innumerarum cadentis pluviæ reflexa; ea ſub conditione, ut qui paralleli inciderint radii, a reflexione ac duabus in ingreſſu & egreſſu guttulæ refractionibus, non diſſipentur, ſed in oculum etiam paralleli incurrant. Radios vero coloribus tingi a refractionibus iſtis, eo more quo a Priſmate Vitreo coloratos Lucis radios conſpicere eſt: Secundariam vero Iridem a radiis magis oblique incidentibus eodem modo produci, niſi quod hic duæ ſint reflexiones, antequam radii Solis ſecundo refracti, ad oculum parallelo ſitu tendentes, e globulis aqueis emergant. Magnitudinem autem Iridis utriusque pendere a gradu Refractionis, qui in diverſis liquoribus Solidiſve pellucidis diverſus reperitur. Poſito vero quod ratio ſinuum Incidentiæ ad ſinus angulorum refractorum fuerit in Aqua ut 250 ad 187, ſemidiametrum utriusque Arcus Cœleſtis obſervationibus congruam definivit; Primariæ ſcilicet 41°. 30′, Secundariæ vero 51°. 54′: quibus non tam Theoriam ſuam aliunde demonſtratam comprobavit, quam veritatem aſſumtæ rationis prædictæ: De his vide Cap. VIII Meteorum Carteſii, quo Lectorem ablegamus.

Methodo autem indirecta ac tentativa uſus in definiendis his angulis, viſus eſt *Carteſius* Problematis ſibi propoſiti facilitatem non rite perſpexiſſe. Cumque nemo hactenus, quod ſciam, poſt eum argumentum de Iride plenius tractaverit, atque etiam nonnulli a *Carteſio* ſtabilita parum intellexerint, admiſſis gravibus paralogiſmis in quibusdam libris poſt eum Iridis Phænomena ſpeciatim explicare profeſſis; Volui quæcunque in hac doctrina mihi deeſſe videbantur ſupplere, angulumque, quo diſtat Iris ab Oppoſito Solis puncto, ex data ratione Refractionis Geometrice definire, vel e contra ex data Iride liquoris vim refractivam determinare. Quæ vero de hac materia commentus ſit Celeberrimus *Newtonus*, in libro ſuo de Luce ac Coloribus, majori cum fructu percipiet Lector, ſi quando ſubtiliſſimas iſtas ſuas lucubrationes publico donare dignabitur.

Jam conſtat ex demonſtratis *Carteſii*, Iridem Primariam a talibus Solis radiis produci, ubi exceſſus duorum angulorum refractorum ſupra unicum Incidentiæ angulum omnium poſſibilium fuerit

rit

Digitized by Google

rit *Maximus*. Secundariam vero Iridem formari ab iis radiis tantum, ubi exceſſus trium angulorum refractorum ſupra unum Incidentiæ angulum ſimiliter ſit omnium *Maximus*. Ac perge licet ad Tertiam, Quartamve vel quamvis aliam Iridem, quæ fiunt ubi radii poſt tres, quatuorve, vel plures reflexiones e guttulis emergunt. Hæ vero in cœlo vix unquam conſpicuæ eſſe poſſunt, ob lumen Solis in ſingulis reflexionibus ac refractionibus magis magisque attenuatum; unde fit, ut Secundaria etiam Iris coloribus tanto debilioribus Primaria pingatur. In omnibus autem his regula eſt generalis, ut exceſſus quatuor, vel quinque, vel plurium angulorum refractorum (numero ſcilicet reflexionum Unitate aucto) ſupra unum Incidentiæ angulum ſit omnium *Maximus*.

Exceſſus autem ille *Maximus* duplicatus ubique eſt diſtantia Iridis ab Oppoſito Solis, ubi numerus reflexionum impar eſt. Si vero par ſit iſte numerus, duplum anguli iſtius Maximi ſit diſtantia Iridis a Sole ipſo, nempe in Iride Secundaria, Quarta, Sexta, &c. Hæc vel mera Carteſiana ſunt, vel ex ejus ſcriptis, loco citato, nullo fere negotio conſequuntur.

Ut autem habeantur Exceſſus iſti *Maximi*, data liquoris alicujus refractione, ſive ratione ſinus anguli Incidentiæ ad ſinum anguli refracti; obſervandum eſt, exceſſum duorum angulorum refractorum ſupra unum Incidentiæ angulum Maximum fieri, ubi augmentum Momentaneum anguli Incidentiæ præciſe duplum eſt augmenti momentanei anguli refracti: Trium vero angulorum refractorum exceſſum Maximum eſſe, ubi augmentum momentaneum anguli Incidentiæ triplum eſt momenti anguli refracti: & ſic de cæteris. Atque hoc per ſe ſatis evidens eſt: Angulos autem ipſos obtinebimus præmiſſo Lemmate ſequente, quod demonſtrare oportet.

Lemma.

Manentibus Cruribus Trianguli cujusvis Plani, ſi augeatur vel minuatur angulus Verticalis angulo quovis dato minore, erunt momenta ſive mutationes inſtantaneæ angulorum ad Baſin inter ſe reciproce ut ſegmenta Baſis.

Fig. 4. Sit *ABC* Triangulum cujus vertex *A*, Crura *AB*, *AC*, & Baſis *BC*, in quam demittatur perpendiculum *AD*: dein augeatur angulus *BAC* momento aliquo indiviſibili *CAc*, ac du- TAB. VIII. Fig. 4.

Digitized by Google

cantur lineæ *Bcd, c D*, quæ non niſi intellectu differunt a lineis *B C D, CD*. Dico momentum anguli *ABC*, nempe *CBc*, eſſe ad momentum anguli *ACB* vel ACD ut *CD* ad BD, hoc eſt reciproce ut ſegmenta Baſis. *Demonſtratio*. Cum Angulus ACD ſit ſumma angulorum ABC, BAC, momentum ejus erit etiam ſumma momentorum iſtorum angulorum, ſive *CAc* + *CBc*; ſed *CAc* æqualis eſt angulo C D c, quoniam, ob angulum rectum ad *D*, puncta *A, D, C, c* ſunt in arcu Circuli, cujus diameter eſt AC: per *Euclid*. 3. 9. ac proinde ſumma angulorum *CBc, CDc*, hoc eſt angulus *Dcd*, erit momentum anguli *ACD*, vel *ACB*; anguli autem iſti *CBc, Dcd*, cum minimi ſint, ſunt inter ſe ut latera ſibi oppoſita, ſive ut *cD* vel *CD* ad *BD*, hoc eſt, ut ſegmenta Baſis reciproce. *Q. E. D.* Quod ſi angulus uterque *B* & *C* fuerit acutus, eodem modo demonſtrabitur Lemma mutatis mutandis.

Coroll. Hinc conſequitur, momenta angulorum ad Baſin eſſe inter ſe, ut ſunt Tangentes angulorum ipſorum directe.

Hoc Lemmate muniti facili negotio cujusvis Iridis diametrum vel conſtructione Geometrica vel calculo obtinere licet. Expoſita enim linea quavis recta *CA* (Fig. 5.) dividatur primum in *D*, ita ut *CA* ſit ad *CD* in ratione refractionis, quæ in *Aqua* fit, ut 250 ad 187, ſive accuratius ut 529 ad 396. Deinde dividatur *CA* in *E*, ita ut *CE* ſit ad *AE* ut Unitas ad numerum Reflexionum, quas patitur radius Solis ad Iridem propoſitam producendam idoneus; ac diametro *AE* deſcribatur ſemicirculus *ABE*, ac centro *C* radio *CD* duc arcum *BD*, ſemicirculo *ABE* in puncto *B* occurrentem: Ductis denique rectis *CB, AB*, demittatur in *AB* productam perpendicularis *CF*, eique parallela *EB*; Dico angulum *CBF* eſſe angulum Incidentiæ, ac angulum *CAB* eſſe angulum refractum, quos quærimus, quique producent Iridem propoſitam.

TAB. VIII. Fig. 5.

Demonſtratio. Cum Triangula ACF, AEB ſint ſimilia, erit AF ad BF ut AC ad EC, hoc eſt ut numerus Reflexionum Unitate auctus ad Unitatem, per Conſtructionem; ac proinde momentum anguli CBF erit ad momentum anguli CAF in eadem ratione, per Lemma præcedens. Sed ſinus anguli CBF eſt ad ſinum anguli CAF, in ratione laterum CA, CB, hoc eſt in ratione refractionis datæ; etiam per conſtructionem. Angulus itaque Inciden-

dentiæ CBF habet angulum refractum, ſibi reſpondentem CAF, eorumque momenta ſunt in ratione propoſita, quocirca ſunt anguli quæſiti. Q. E. D. Jamque multiplicando angulum refractum per numerum Reflexionum Unitate auctum, & e facto ſubducendo angulum Incidentiæ, habebitur Semiſſis diſtantiæ Iridis a Sole, ſi numerus reflexionum fuerit par, vel a Solis oppoſito, ſi fuerit impar, prout jam diximus.

Hinc Conſtructione ſatis concinna nec ineleganti, omnium ordine Iridum Incidentias Synoptice exhibere poſſumus, in quolibet Liquore cujus refractio cognita eſt. Si enim linea expoſita AC Fig. 5. dividatur bifariam in *E*, trifariam in *e*, quadrifariam in *ε*, ac quinquifariam in *η*, &c. ac diametris *AE*, *Ae*, A*ε*, A*η*, deſcribantur ſemicirculi *ABE*, *Abe*, *Aβε*, A*vη*; Quibus omnibus occurrat arcus circularis *DBbβv*, centro C radio CD deſcriptus (qui ſit ad AC in ratione refractionis data) in punctis *B*, *b*, *β*, *v*; dico quod ductæ lineæ *AB*, *Ab*, *Aβ*, *Av*, conſtituent cum linea AC angulos *CAB*, *CAb*, *CAβ*, *CAv* æquales angulis refractis, ac cum radiis *CB*, *Cb*, *Cβ*, *Cv*, reſpective, angulos æquales angulis Incidentiæ requiſitis, nempe ABC, vel potius ejus complementum ad ſemicirculum, pro Primaria Iride, *AbC* pro Secundaria, *AβC* pro Tertia, ac *AvC* pro Quarta: & ſic deinceps.

Quod ſi cui calculo accurato hos angulos inveſtigare libeat, ex eodem fonte facile eruet Lector Analyſta, quod poſito radio $= 1$, ac ratione refractionis ut r ad s, Sinus Incidentiæ erit $\sqrt{\frac{4}{3} - \frac{1rr}{3ss}}$, ſinus vero anguli refracti $\sqrt{\frac{4}{3}\frac{ss}{rr} - \frac{1}{3}}$, a quibus angulis provenit Iris Primaria. Pro Secundaria vero $\sqrt{\frac{9}{8} - \frac{1rr}{8ss}}$ erit ſinus Incidentiæ, ac ſinus anguli refracti $\sqrt{\frac{9}{8}\frac{ss}{rr} - \frac{1}{8}}$. Pro Tertia ſinus Incidentiæ erit $\sqrt{\frac{16}{15} - \frac{1rr}{15ss}}$, Sinus refracti Anguli $\sqrt{\frac{16ss}{15rr} - \frac{1}{15}}$. Radii autem Lucis in Iridem Quartam emergentes in guttulas incidunt cum angulo cujus Sinus eſt $\sqrt{\frac{25}{24} - \frac{1rr}{24ss}}$: angulus autem refra-

fractus ſinum habet $\sqrt{\frac{25ss}{24rr} - \frac{1}{24}}$. & ſic de cæteris. Invenies autem ſuſcepto calculo, admiſſa ratione Carteſiana, Iridem primariam diſtare ab oppoſito Solis 41°. 30′, Secundariam 51°. 55′ ab eodem oppoſito. Tertiam vero 40°. 20′, ac Quartam 45°. 33′ ab ipſo Sole, quas neſcio an unquam aliquis videre poſſit ob cauſas jam dictas. Atque hæc de Magnitudine Iridum in guttulis perſpicuis Fluidi, cujus vires refractivæ innoteſcant, dicta ſunto. Reſtat, ut nonnulla adjiciam de coloribus, quibus pinguntur Irides, eorumque ordine in ſingulis, variata ſcilicet refractione per omnes gradus poſſibiles.

Sciendum autem imprimis docuiſſe ſagaciſſimum Dn. *Newtonum* evidentibus experimentis, Luminis Radios non ſimplices ac uniformes e corpore luminoſo egredi, ſed conſtare *Lucem* albam puramque quam conſpicimus, ex omnigenarum colorum corpuſculis, motu rapidiſſimo inter ſe commixtis: Rerumque colores oriri ſecundum diverſas earum diſpoſitiones ad refringendam vel reflectendam peculiarem aliquam *Lucis* ſpeciem: Hoc maxime probari a refractionibus, quibus ſeparantur hæ ſpecies, cum ſcilicet *Lux Cærulea* vel *Purpurea*, in eodem perſpicuo, aliquanto plus refringatur, quam *Flava* vel *Coccinea*. Adeat autem Lector Epiſtolas Viri Clariſſimi (Num. 80. & ſeqq. Phil. Tranſact.) unde ſumma cum voluptate ex ſpecimine capiat, quantus in hoc de Luce argumento excutiendo Author ſit futurus.

Noſtro autem negotio ſufficit *Lumen* omne generis *Cærulei* paulo plus refringi quam *Lumen* quodvis *Rubens*, a qua differentia oritur Latitudo Iridum, obſervatione quidem ægre definienda, ob incertos colorum in nube limites. Quo autem majoris eſt inæqualitatis ratio inter CA & CD, ſive quo major eſt refractio, eo major provenit diſtantia Iridis cujusvis a Sole, adeoque ſemper Iridum limites a Sole remotiores purpureo colore fulgent, propiores vero ſpiſſe rubent: uti ſemper videre eſt in Iride Primaria, quæ quidem evaneſcit in oppoſito Solis, ſi ſinus Incidentiæ fuerit ad Sinum anguli refracti ſicut CA ad CE ſive ut 2 ad 1: Quod ſi major fuerit ratio illa, nulla omnino conſpici poteſt Iris Primaria.

Secundariam autem Iridem notandum eſt in oppoſito Solis

in

punctum abire, quoties ratio refractionis fuerit; ut 1 ad $\sqrt{}^{cub}\frac{1}{3}+\sqrt{\frac{4}{27}}$, ſive ut 1 ad, 0,847487 ... Inde vero ad Solem ipſum recurrere, ibique evaneſcere, ſi dicta ratio fuerit ut 3 ad 1, ſive ut C A ad *Ce*. Intermediis vero rationibus (quales habentur in omnibus Fluidis notis, Aere excepto) quo major eſt ratio, eo plus diſtat Iris ab Oppoſito Solis, vel potius a Sole ipſo, numerato ultra ſemicirculum arcu: ac proinde Colores diverſo a Primaria ordine reperiri videbuntur, in his recurſibus, niſi hoc in ſenſu ſumatur diſtantia Iridum a Sole; quod quidem ubique in cæteris obſervandum.

Tertia Iris in oppoſito Solis confunditur, exiſtente ratione Refractionis ut 1 ad ,91855 ... indeque ad Solem recurrit in ratione 1 ad ,68250 ... Unde iterum, reſtituto Colorum ordine, in ratione 4 ad 1, ſive ut C A ad C ε, deſinit in Solis Oppoſito. Iris autem Quarta a Sole incipiens in ratione æqualitatis, ad oppoſitum ejus tranſit in ratione 1 ad ,94895 ... indeque ad Solem regreditur, ſi ratio fuerit ut 5 ad 4. Hinc iterum ſpargitur ad Solis Oppoſitum in ratione 1 ad ,56337 ... quo ſpatio clauduntur omnium Fluidorum refractiones notæ. Denique ratione exiſtente ut 5 ad 1 ſive ut C A ad C η, in ipſo Sole evaneſcit. Coloribus ubique quoad viſum inverſis in regreſſu ad Solem, uti rectis in egreſſu.

Hinc in Nimbis Aqueis, Primaria ac Quarta Iris coccineos Colores Soli objiciunt: Secundaria vero ac Tertia purpureos. Sed in his deſcribendis fortaſſe nimius ſum, cum Iris ipſa nihil aliud ſit quam Phantaſma momentaneum.

Unde autem oriatur diverſa Fluidorum vis refractiva, non levis momenti Problema eſt, interque arcana Naturæ, nondum ſenſibus nec ratiociniis noſtris objecta, merito cenſendum: Aqua etenim pura, inter Fluida omnium minime Radios Lucis refringit; ac Salibus quibusvis ſolutis imbuta, ſecundum quantitatem Salis pondusque ſuum, auget Refractiones: ac Spiritus corroſivi Aqua multo graviores, etiam Radios Lucis multo plus detorquent; nec mirum, cum Corpora denſiora ſint, eoque magis Luminis tranſitus obſtruere concipi poſſunt; Cur autem in Spiritibus ardentibus aut Oleis quibusvis reperiatur tanta refractio, præſertim in Sp. Terebinthinæ aut Vini, cum Fluida ſint reſpectu Aquæ admodum levia, ac particulis æthereis plurimum conſtantia, pari argumento non pa-

tet : Sed Luminis ac Materiæ ipſius interiorem cognitionem poſtulare videtur.

Ex data autem Iridis a Sole diſtantia, Refractionis rationem eruere Curioſis anſam præbet obſervandi accuratisſime ac parvo negotio cujusvis Fluidi Refractionem : Si enim ab inferiori parte exilis Cannulæ Vitreæ dependeat Guttula alicujus Fluidi perſpicui, ac Sole prope Horizontem conſtituto ſed fortiter ſplendente, obſervetur ſub quo angulo cum oppoſito Solis in Guttula conſpiciantur Iridis colores, habebitur levi calculo ratio quæſita : Cubica autem eſt æquatio, unica Radice explicabilis, qua ex data Iride Primaria ſupputatur Ratio : nempe $T^3 - 3TTt - 4rrt = 0$, ubi T eſt Tangens anguli Incidentiæ requiſitæ, t autem Tangens ſemisſis diſtantiæ Iridis ab Oppoſito Solis ad Radium $r = 1$: unde juxta *Cardani* Regulas provenit Theorema. viz. *De Cubo ipſius* t *ſubducatur productum ex* 2 t r *in exceſſum Secantis ejusdem arcus ſupra Radium : differentia erit Cubus minor. Eorundem autem ſumma, adjectis* 4 t r r, *erit cubus major. Summa Laterum utriusque Cubi atque ipſius* t *æquabitur Tangenti anguli Incidentiæ, ejusque ſemis erit etiam Tangens anguli refracti*, unde conſtat ratio quam quærimus.

Hujus rei cape Exemplum. In Guttula olei Terebinthinæ obſervatur diſtantia Iridis Primariæ ab Oppoſito Solis 25° : 40′, quæritur ratio refractionis.

t = Tang : 12° . 50′ = 0,2278063
ſ = Secant : ejusdem = 1,0256197
ttt = 0,01182217
ſ — r in 2 tr = 0,01167265

Diff : Cub : minor 0, 00014952 $\sqrt{3}$. 0, 0530773.

Summa 0, 02349482
4 t r r 0, 91122523

Cubus major 0, 93472007 $\sqrt{3}$ 0, 9777486
t 0, 2278063
T =

T = Tang. Incid. 51° .32 1, 2586322
$\frac{1}{2}$T = Tang. Refr. 52.12. 0,6293161

Denique ut $\sqrt{TT+4}$ ad $\sqrt{TT+1}$ :: ita *r* ad *s* :: ita 1 ad ,68026, Quæ quidem ratio proxime accedit ad illam, quam in Vitro ac pluſrimis Solidis pellucidis experimento ineſſe conſtat. Adamas autem non tantum duritie ac pretio Diaphana omnia præcellit, ſed etiam hac vi Refractiva; cum ſit ratio ejus ut 5 ad 2 proxime, vel rectius ut 100 ad 41. Sed de his fortaſſe ſuo loco uberius.

Dum in his ſcribendis occupatus tenerer, meo hortatu peritiſſimus Geometra Dominus *de Moivre* ſimilem æquationem pro inveſtiganda ratione e data Iridis Secundariæ ſemidiametro inquiſivit; qua quidem paulo accuratius determinatur ratio, ſed cum Biquadratica ſit, pari facilitate Calculus non abſolvitur: Hæc autem eſt $T^4 + \frac{8}{3}T^3t - 2TTrr - \frac{1}{3}r^4 = 0$ Ubi T eſt Tangens anguli Refracti, *t* Tangens ſemiſſis diſtantiæ Iridis ab oppoſito Solis ad Radium *r* = 1. Hæc autem æquatio ejus formæ eſt, ut ſemper Affirmativa una ac una Negativa radice explicari poſſit, quarum altera ac Minor eſt Tangens anguli Refracti, in Regreſſu ad Solem, *viz.* cum Purpurei Colores Soli propiores ſunt. Major autem Radix eſt Tangens anguli Refracti, in Iride a Sole egrediente, ut ſupra obſervavimus, nempe in Fluido minoris rationis. In Oleo Terebinthinæ obſervatur diſtantia hujus Iridis ab Oppoſito Solis 81° 30′; ac — 2,98131.. Tangentes angulorum Refractorum; hinc ſupputatur Ratio majoris inæqualitatis ut 1 ad 0,67995.. qualis eſt in Oleo Terebinthinæ: A Majori autem Radice provenit ratio minor, ut 1 ad 0,9540 proxime, quanta daretur in Fluido Iridem ſecundariam ejuſdem diametri exhibente, ſed quæ Rubentibus coloribus more Primariæ Solem reſpiceret.

Si cui libeat Conſtructione Geometrica has radices inquirere, data quavis Parabola facilius efficitur, quam ut opus ſit repetere, quæ N° 188 Phil. Tranſ. de ea re prodidi. Derivatur autem utraque Æquatio ex præmiſſis, ſimulque e Regulis pro Tangentibus arcus Dupli ac Tripli, quod indicaſſe mediocriter exercitato loco demonſtrationis eſt.

Hac diſſertatione jam prælo commiſſa, mihi ad manus venit,

beneficio Amici, Liber cui titulus *Thaumantiadis Thaumaſia*, ſub præſidio Domini *Chr. Sturmii, Noribergæ anno* 1699 editus, quo quicquid uſpiam de hoc argumento, tam apud Modernos quam Veteres reperiatur, collegiſſe videtur Scriptor ſolertiſſimus: Computumque *Carteſii*, *Eckardi*, *Honorati Fabri* ac *Mariotti* ſubjungit, ac illuſtrat. Unde clarum eſt, cæteros parum aut nihil *Carteſii* inventa auxiſſe, iisdem Calculi methodis tentativis ac parum Geometricis innixos. Ut autem ſentiat Lector æquus, qualia in doctrina Iridis a me præſtita ſint, vellem Librum prædictum perlegat, ac cum noſtris conferat; ne in his edendis, actum agere, Crambenque recoctam apponere videar. Quantos autem præbeat uſus in Aſtronomicis Lemma hoc noſtrum, alia data occaſione commonſtrabitur.

A PARAPHRASE AND COMMENTARY UPON Epiſtles of the Nevv Teſtament.

id eſt,

COMMENTARIUS ET PARAPHRASIS IN OMNES Novi Teſtamenti Epiſtolas, Auctore DANIELE WHITBY, Th. D. & Eccleſiæ Sarisbarienſis Cantore.

Londini apud W. Bowyer & Jo. Churchill, 1700, in fol. Conſtat 8. Alphab. 10. plag.

HIc Commentarius in omnes Novi Teſtamenti Epiſtolas, qui Reverendo in Chriſto Patri, Gilberto Epiſcopo Sarisberienſi inſcriptus eſt, prius lucem publicam adſpexiſſet, niſi illum animadverſiones a Clariſſimo Clerico ante tres, & quod excurrit, annos in Hammondi Paraphraſin Novi Teſtamenti editæ retardaſſent; in quibus cum plurima ſententiæ ſuæ contraria inveniſſe ſibi viſus eſſet Doctiſſimus Auctor, ea hoc in opere notare, & quoties occaſio tulit, argumentis refellere non dubitavit. Ita vero in eo ſcriptionis genere verſatur, ut in collocandis epiſtolis temporis, quo ſcriptæ fuiſſe videntur, ordinem ſecutus, ſingula non modo erudita paraphraſi explicet, ſed etiam vocum ac phraſium emphaſin ſedulo declaret, loca parallela ſæpius addat, difficultates, quæ circa explicationem aliquan-

Digitized by Google

quando emergere ſolent, tollere admodum ſtudeat. Ab Hammondo, quem multa, quæ in Epiſtolis Paulinis continentur, ad Gnoſticorum hæreſin, & urbis Hieroſolymæ everſionem, ſine cauſa retuliſſe dicit, ſæpius diſſentit; & quamvis in animo habuerit, varias lectiones, quas Rev. D. *Mills* in ſua Novi Teſtamenti editione ſummo ſtudio collegit, addere easque diligenter examinare, conſilium tamen ſuum mutare coactus fuit, quod illius editionis, cujus exemplaria adhuc apud Auctorem latent, compos fieri haut potuit.

Ceterum præter tres indices ad calcem operis adjectos, quorum primus particulas atque vocabula Græca, alter loquendi formulas, tertius res memoratu dignas complectitur, variæ in hoc Commentario leguntur præfationes atque appendices, in quibus multa, quæ ad res divinas pertinent, erudite Auctor exponit. Ut enim generalem totique operi præfixam præfationem, in qua divinam Novi Teſtamenti Epiſtolarum auctoritatem, & fidei Chriſtianæ veritatem prolixe confirmat, jam taceamus; priori ad Corinthios epiſtolæ diſſertationem præmiſit, qua ejusdem corporis reſurrectionem adſerit, & contra diſſentientes probat; epiſtolæ ad Galatas præfationem de fidei natura, & quæ per eam effici ſolet, juſtificatione præpoſuit; epiſtolam ad Theſſalonicenſes antequam explicet, quædam de Homine peccati præfatur; epiſtolam ad Titum diſſertatio de Timothei & Titi epiſcopali dignitate, nec non Epiſcoporum in eccleſiis Chriſtianis ſucceſſione præcedit; denique ante S. Joannis epiſtolam disquiritur, num illa propoſitio, Jeſum eſſe Meſſiam, ad hominem ſalvandum ſufficiat. Appendices ſunt numero quatuor, quarum prior, XI capiti epiſtolæ ad Romanos ſubjuncta, generalem Judæorum ad religionem Chriſtianam converſionem futuram eſſe docet; ſecunda VI capiti ſecundæ epiſtolæ ad Corinthios annexa, in præſtandis hominum officiis divinæ cooperationis neceſſitatem probat, ejusque modum ac rationem explicat; tertia primo capiti ſecundæ ad Theſſalonicenſes epiſtolæ addita, pœnarum infernalium æternitatem cum juſtitia ac miſericordia Dei minime pugnare oſtendit; quarta denique, quæ in totius Commentarii fine legitur, de millennio, cujus Apocalypſeos XX capite fit mentio, conſcripta eſt.

Ne vero Lector rationis, qua in tractandis rebus Auctor utitur, expers plane atque ignarus ſit, ex appendice tum prima, tum etiam

jam ultima, quædam ſpeciminis loco excerpere lubet. Primam quod attinet, de futura quadam Judæorum ad veram fidem converſione ita Noſter agit, ut eam & a Græcis & a Latinis Patribus quampluri-mis, Chryſoſtomo nimirum, Theodoreto, Gennadio, Photio, Theophylacto, Origene, Hilario, Primaſio, Sedulio, Cyrillo, Hieronymo aliisque adſertione adprobatam fuiſſe, prolixe oſtendat, & ex capite XI Epiſtolæ ad Romanos aptiſſime probari poſſe pronunciet. Hac de cauſa ceteras verborum Pauli expoſitiones, quæ a variis adferri ſolent, refellit, & primum quidem ea cum Lightfooto aliisque interpretibus de ſpirituali Iſraele explicari poſſe propterea negat, quod & converſionem illam Gentilibus miraculum fore dicatur, & certum illius tempus definiatur, & ſpirituali Iſraeli Judæorum gens claris verbis opponatur. Deinde cum Hammondi ſententiam, qui etiam hunc Pauli locum de futura Judæorum converſione rite explicari poſſe negat, multis verbis pariter rejeciſſet, varia adfert argumenta, quibus ſuæ opinioni robur addere ſatagit. Ad priſca ſcilicet vaticinia de vaſtiſſimo Servatoris noſtri regno, quæ Pſ. II, 8. Dan. VII, 14. 27. Dan. II, 34. 35. Mich. V, 4. Zach. XIV, 9. Pſ. LXXII, 8 & alibi inveniuntur, provocans, ea, cum maxima orbis pars non Chriſtianorum, ſed Muhamedanorum Gentiliumque doctrinæ adhæreat, nondum impleta eſſe opinatur, atque adeo fore adhuc ante ſeculi finem tempus quoddam concludit, quo Chriſtus omnes gentes ac nationes inſtar fortisſimi Herois ſibi ſit ſubjecturus. His latius expoſitis, iſtas imprimis urget prophetias, quibus ejusmodi bona Judæis promittuntur, qualia aut plane nondum, aut imperfecte ſolum ſint experti. Recenſet propterea plurima, quæ huc pertinere videntur, loca ex Jeſ. LIV, 9. 10. LX, 15. 18. 19. 20. LXI, 7 8. LXII, 4. 12. LXV, 19. LXVI, 22. Jerem. XXXII, 39. 40. Ezech. XXXIV, 28. 29. XXXVII, 25. 26. aliisque Prophetarum dictis deſumta, illaque nec de liberatione ex Babylonica captivitate, nec de reliquiis Judæorum, jam Apoſtolorum tempore converſis, explicari poſſe, variis argumentis oſtendere nititur.

Hæc ex prima appendice breviter adduxiſſe ſufficiat; jam ad ultimam progredimur, in qua Auctor millennium illud, de quo Joannes in capite Apocalypſeos XX loquitur, non regnum quoddam in his terris hominum ex mortuis reſuſcitatorum, ſed floreritiſſima Eccleſiæ tempora, poſt Judæorum ceterarumque gentium converſio-

nem

nem per mille annos duratura, reſpicere, quatuor capitibus demonſtrare contendit. In capite nimirum primo doctrinam de Chiliaſmo in primitiva Eccleſia communi omnium conſenſu nunquam fuiſſe adprobatam docet; ideoque non modo priſcorum quorundam Patrum, ut Juſtini Martyris, Irenæi, Origenis, Euſebii & Stephani Gobari apud Photium, teſtimonia in medium profert, ſed illam quoque primis Eccleſiæ temporibus non ignotam diſtinctionem memorat, qua Doctores in ἀλληγοριςάς, quod millennium negarent, locaque pro eo adducta allegorice explicarent, & in ſolius literæ diſcipulos, quod claram literam ſequerentur & Chiliaſmum adeo ſtatuerent, diſtinguebantur. Hinc poſtquam iſtam de regno mille annorum ſententiam, non Apoſtolorum traditioni, ſed Judæorum lacunis potius, e quibus Papias eam hauſerit, originem debere innuiſſet, tantam inter recentiores & antiquos Chiliaſmi propugnatores differentiam eſſe ait, ut illorum opinio vix ullo antiquitatis ſuffragio niti videatur. Cum enim antiqui Chiliaſtæ ſtatuerint, fore ut Hieroſolymæ cum templo inſtaurentur, & illi, ad quos regnum iſtud pertineat, in Judæa habitent; ut non modo martyres, ſed omnes pii reſurgant; ut ipſe Chriſtus viſibili modo in terra regnet; ut fideles externis varii generis deliciis fruantur, imo ſobolis procreationi dent operam: ab his omnibus hodiernos Chiliaſtas diſſentire monſtrat, miraturque, doctiſſimos viros in propugnando Chiliaſmo ad Scripturæ teſtimonia & Patrum auctoritatem provocare, & tamen tum antiquorum circa iſtam doctrinam placita, tum ea quæ ex Scripturæ dictis ſecundum literam expoſitis fluunt, rejicere. In ſecundo capite, quantum ſententia, quam ipſe de Chiliaſmo fovet, & ab antiquis & a recentioribus illius defenſoribus differat, Auctor exponit. Ita ſcilicet exiſtimat, poſt Antichriſti lapſum futura eſſe tranquilliſſima & florentiſſima Eccleſiæ tempora, quibus Chriſtus Judæis pariter atque Gentibus ſit dominaturus, & Eccleſia dulciſſima pace & omnium rerum abundantia ſit uſura. Quæ dum adſerit, in his ſe cum Chiliaſtis ceteris convenire ait, quod & Satanam nec dum vinctum fuiſſe, nec ante Judæorum converſionem & illud millennium, cujus Joannes meminit, vinciendum eſſe adfirmet, & poſt Antichriſti demum interitum halcyonia illa Eccleſiæ expectanda eſſe credat. Dum vero Chriſtum viſibili ratione olim regnaturum in hoc mundo eſſe ne-

neget; dum opinionem de templo inſtaurando, utpote quæ dicto Apocal. XXI, 22, & totius epiſtolæ ad Hebræos fini repugnet, plane improbet; dum denique non eos, quos Gentiles, aut etiam Antichriſtus perſecuti fuerunt, ſed Judæos & Ethnicos ad fidem Chriſtianam converſos regni illius cives faciat, a reliquis millennii patronis diſſentire ſe profitetur. His omnibus latius expoſitis, in capite tertio quævis Chiliaſtarum, a quibus ipſe diſſentit, argumenta diligenter examinat, & inprimis illud, quod ex Apocal. XX, 4. 5. 6 deſumi ſolet, ſummo ſtudio refellit. In capite quarto illud agit, ut Chiliaſmum, qui craſſior appellari conſuevit, variis, quæ in ſacris litteris proponantur, doctrinis adverſari evincat. Ita enim repugnare illum ait animarum ſeparatarum conditioni, quæ uti feliciſſima, ac omni beatitudinis genere ſit affluens, ita illas terrenæ felicitatis cauſa iterum in mundum eſſe rédituras, plane non probabile videri; in nullo Scripturæ loco, ubi reſurrectio atque judicium extremum clarisſime deſcribatur, primæ aut ſecundæ reſurrectionis mentionem fieri; corpora reſurgentium fore glorioſa, immortalia ac incorruptibilia, nec apta adeo ejusmodi voluptati, qualem Chiliaſtæ fingant; dici etiam Chriſtum de cœlo tempore reſurrectionis eſſe venturum, quod ipſum tamen affirmari non poſſet, ſi jam antea mille annos cum fidelibus in hisce terris ipſe regnaſſet. Cum præterea Apoſtolus 1 Cor. XV, 52 mortuos reſurrecturos eſſe in momento temporis pronunciet, eum hac ratione primam corporis reſurrectionem, quæ ſecundam mille annos antecedat, excludere penitus dicit, ac denique doctrinam millenariorum cum religionis Chriſtianæ natura nequaquam conſiſtere poſſe docet, quod Chriſtiani mundo illiusque voluptatibus mortui eſſe debeant, quibus tamen illi affluere dicantur, qui a quibusdam in his terris cum Chriſto fingantur regnaturi.

A DEMONSTRATION OF THE EXISTENCE AND Providence of God.

id eſt,

DEMONSTRATIO EXISTENTIÆ ATQUE PROvidentiæ Dei, e contemplatione viſibilis ſtructuræ majoris & minoris Mundi hauſta. Auctore JOH. EDWARDS,

Lon-

Londini apud Joh. Robinſon, 1696, in 8. Alph. 1, plag. 6.

INdigne ferens Clariſſimus Auctor, præter alia, quæ Chriſtianam religionem affligunt, inprimis Atheiſmum peſtiferum virus ſuum hic illic diſſeminare, & quod longe adhuc indignius, ab ingenioſis quoque viris adſtrui, & ab iis, qui maximi rationis ſanæ magiſtri eſſe volunt, ceu luem pernicioſiſſimam non ſine induſtria propagari; quanquam ab inutilibus pugnis multum abhorreat, hanc tamen iniri maxime neceſſarium ratus, e viſibilium rerum contemplatione principia Atheiſmi peſſima deſtructum it. Equidem Atheos ſe hoc ſuo ſcripto convicturum omnino deſperat, hocque eſſe Æthiopem lavare ait: ſed tamen ad reprimendos ulteriores fermenti Tartarei progreſſus, & ad confundendam impiorum inſolentiam, obſtruendaque eorundem effugia, ſe momenti aliquid attuliſſe confidit. Præcipue vero ſcripſiſſe etiam ſe addit, ut confirmentur in recepta ſemel ſancta religione fideles, & ut ex accurata majoris minorisque mundi contemplatione eo certius providentiam divinam & agnoſcant, & debito venerationis cultu adorent. Hoc igitur ut obtineat, primo generatim ex harmonia totius univerſi, rerumque, quæ in eo ſunt, admiranda compage, tum & e rerum finibus certo deſtinatis, eſſe Deum aliquem demonſtrat: Carteſii ſimul mechaniſmum refellens, quem invictis argumentis ab Henr. Moro confutatum ait. Illud vero, quod Carteſius rerum fines homini nonniſi ex revelatione cognitos aſſeruerat, a Rob. Boyleo in ſpecimine Notionis Naturæ ſtrenue profligatum aſſerit. Inde ſpeciatim ad corpora primum cœleſtia deſcendens, a Sole incipit, cujus motum late c. II contra Copernicanos defendit: horumque ſectam non tam ob ſuorum dogmatum veritatem aut veriſimilitudinem prævaluiſſe perſuaſus eſt, quam potius ob auctoritatem virorum quorundam doctrina aut dignitate eminentium; quibus dum complacere alii ſtuduerint, ejectis hypotheſibus priſcis, novas, ut fit, ſeculi morem induiſſe. Tum de obliquo Solis curſu, de motu & influxu Lunæ, planetarum, fixarumque ſtellarum, harum numero, magnitudine admirandisque ceteris ita agit, ut ſublimem inde Opificem oſtendat c. III. Spatium, quod inter cœlum & terram intereſt, & quæ in eo ſunt, aër, venti, nubes, & c. capite IV ſub examen veniunt: ubi, cum inter alia per aquas ſupra expanſum Gen. I, 17, nihil aliud quam nubes intelligi Au-

ctor monuiſſet, Thom. Burnetium perſtringit, quod in Archæologia Philoſ. Moſen propterea aquarum ſupra expanſum mentionem feciſſe ſcribat, ut captui vulgi ſe accommodaret, cui Deus e certo quodam aquarum receptaculo pluvias demittere videatur. Hoc vero nihil aliud eſſe, quam divinam veritatem riſui profano exponere, ait Eduardus, eique proin aſſertioni ut parum Chriſtianæ ſuccenſet. Prolixius adhuc c. V, quod de terra eſt, eundem Burnetium confutat. Nam diverſam hic in Theoria Telluris & longe aliam eſſe terram putat, quæ nunc eſt, quam quæ fuit olim Paradiſiaca; prout in Actis noſtris A. 1682. p. 71. e libro illo retulimus. Eduardus autem primo ſibi ipſi contrariari Burnetium animadvertit; quippe qui libro II Theoriæ ſcribat, habuiſſe terram Paradiſiacam zonam torridam ſuam, & hominibus ob nimium Solis ardorem inacceſſam: deinde multis rationibus Burnetianam hypotheſin impugnat. Sexto capite vegetabilia ſcrutatur, & in iis quoque manifeſto deprehendi DeumOpificem ſibi demonſtrandum ſumit. Tum c. VII tranſit ad mineralia, & de Magnete diſſerens, Carteſianam explodit de virtutibus ejus redditam rationem, ut fabuloſam & fictam; creditque Deum pro ſua ſapientia ordinaſſe, ut neſciretur cauſa mirandorum effectuum naturæ, quo magis accenderentur animi ad ſcrutandum & amplectendum id, quod ſupra naturam Numen omnia ſtruens eſt. Eodem quoque ſitu & ordine jacere ſingula credit, quo fuere ante diluvium, ut hac ratione non Burnetii ſolum de diſſolutione telluris opinionem evertat, ſed & Woodwardi, (cujus Naturalem Telluris Hiſtoriam alias magni æſtimat) qui hac in re cum Burnetio ferme conſpirat, & quicquid mineralium metallique in viſceribus terræ reperitur, novæ poſt diluvium conſtipationi telluris acceptum ferri debere arbitratur. Opponit Auctor, non id ſapientiæ nec prudentiæ Divinæ congruum videri, diſſolvere, quod ſummo artificio primitus ab eadem fabricatum eſt, novumque prorſus globum ſtruere. Non negat equidem, magnas hic illic orbem per diluvium eſſe mutationes paſſum: aſt ita penitus mutatum, ut ſurſum deorſum verſis & in fruſta confractis omnibus, nova compage indiguerit, quod Woodwardo viſum, multis rationibus negat. A tellure ad Oceanum pergit, ampliſſimum providentiæ Divinæ teſtem, c. VIII. Æſtum ejus diurnum juxta varias variorum opiniones examinat: aliis a Sole, a Luna pluribus, nonnullis a Tellure

mo-

Digitized by Google

motuum ſtupendorum cauſas repetentibus. Omnibus tamen opponi dubia poſſe inextricabilia, ſimul monet: concluditque adeo, non naturalem, ſed ſupernaturalem eſſe hujus rei cauſam agnoſcendam, nempe Dei potentiam. Non rejicit quidem omnem cauſarum ſecundarum inveſtigationem; imo potius digniſſimum ratione humana cenſet, abſtruſiſſima quæque naturæ ſecreta ſummo ſtudio inquirere. verum, ubi confundi potentiam noſtri ratiocinii, & infirmam reddi imparemque aſſequendis effectuum cauſis naturalibus videmus, ibi altius, agnita noſtrarum in colligendo virium imbecillitate, ad perfectiſsimam Creatoris omnipotentis ſapientiam aſcendendum, merito utique obſervat. Eodem capite Burnetium denuo caſtigat, quod primigeniam tellurem mari omnino caruiſſe aſſeruit, cui tamen aſſertioni & Scripturam & rationem contrariari monſtrat. Hinc ad animalia ſenſibus inſtructa c. IX pergit, terreſtria, aquatilia, aëria. In his præcipue mirandam Creatoris ſapientiam elucere, e tanto infinitorum pene generum numero; ex uſu, quem hominibus præſtant; e ſingulorum virtutibus aliisque rationibus multis demonſtratum dat. Quinimo & inſectis teſtimonia fabricantis Dei manifeſta ineſſe, capite X evincit; ex apibus imprimis, bombycibus & formicis, quibus digne conſiderandis pluſculum operæ impendit. Longe magis adhuc Deum opificem ſe prodere in partibus organisque animalium apte diſpoſitis, in ſenſibus quibus pollent, in inſtinctu ad propagandum genus ſuum, & præcipue in ſagacitate nonnullorum eximia, XI capite probatur. Refutantur præterea, qui nimium iſti brutorum ſagacitati tribuentes, ratione illa pollere contendunt, & meros ſenſuum inſtinctus eſſe & ſimulacra rationis, ad agnoſcendum Numen ſoli homini datæ, potius adſtruitur. Solvitur deinde objectio, quæ a certis animalium generibus & inſectis, quæ non ſolum uſui nulli, ſed & damno eſſe videntur, contra ſapientiam Creatoris deſumi ſolet. Reſpondetur, non propterea nullum iſtiusmodi animalium uſum fore, ſi nos illum neſciamus: nec deeſſe etiam uſus, quibus illa inſerviant, dum nempe partim aliis animalibus pabulum præbeant, partim ipſimet homini medicinæ loco ſint, tum & ad patientiam illum atque tolerantiam in adverſis, noxiis quandoque plagis ſuis inſtigent, juſtitiæ divinæ teſtes noſtrorumque peccatorum monitores &c. Tandem cap. XII uſos hoc

de Univerſi, & quæ in eo ſunt, ſtructura argumento, ad exiſtentiam Dei ſummi demonſtrandam, ſcriptores ſacros, eccleſiaſticos, & profanos oſtenditur; deductis inde tribus concluſis. 1. Teneri nos ad agnoſcendum in viſibilibus confitendumque inviſibilem Deum; 2. inſtigari nos ad ſobriam creaturarum operumque naturæ contemplationem; & per hanc 3. non ad agnoſcendum ſolum Divinum Numen adduci, ſed & ad venerandum Creatorem illum omnipotentem, & ad vitam penitus ipſi devovendam.

Perducta hunc in modum ad finem priori tractatus parte, quæ ex majoris mundi, ſeu totius univerſi contemplatione, Deum eſſe & venerandum demonſtravit: poſteriore ad minorem mundum progreditur, id eſt, ex admiranda partium hominis ſtructura idem late non minus ac pie & accurate oſtendit. Nolumus vero, quæ ille ſigillatim de partibus corporis humani totis ſex capitibus fuſe deduxit, hic excerpere; cum inſtituto noſtro magis conveniat, indicaſſe ſcopum, quam male truncatam argumentorum ſeriem divellere. Potius caput ultimum excerpemus, in quo commune crimen, quo vulgo Phyſici doctores Atheiſmi poſtulantur, Eduardus ſub incudem vocavit, ne ſcilicet hoc veritati ſuarum demonſtrationum e phyſicis deductarum obeſſet. Falſo autem id iis impingi non dubitat, & in originem antiquiſſimæ criminationis inquirens, varias ejus cauſas refert. Primo vetuſtum admodum præjudicium agnoſcit, quod Platonem induxerit, ad illos e ſua republica eliminandos; quod Cenſorium Catonem juratum eorundem hoſtem fecerit; quod Judæorum celebrem magiſtrum R. Jehudam adegerit, ut optimo Phyſicorum tartareos cruciatus adjudicaret; quod demum Chriſtianos quamplurimos omni modo ab eorum conſortio atque ope avertat: cum tamen nonniſi impoſtores aliqui nomen inſigne mentientes credulitati hominum impoſuerint; ut male de omnibus præjudicium formarint, loco judicii, quod de paucis ferendum fuerat. Deinde vitio verti Phyſicis agnoſcit ſuperficiariam animæ ægrotorum curam, ſi vel maxime deſperatam rem videant. Enimvero, quanquam laudandum in Medico Chriſtiano ducat Auctor, ſpiritualibus quoque pharmacis ægroto, ſi deſit Miniſter Eccleſiæ, providere: non tamen id ejus officii rationem poſtulare fatetur; adeoque magis conſultum ducit, ut in caſu tali propinquorum alicui una adſtanti Medicus commonen-

monendi ægri ſolandive officium demandet. Porro illam objectionem diluit, qua character Phyſici cum Horatio deſcribi ſolet

Parcus Deorum cultor & infrequens;

ob frequentatos rariuſcule publicorum conventuum cœtus. Aſt vero, ſi Chriſtiani amoris opus eo tempore Medicus peragat, ægrotumque ſanet, non magis profecto illum accuſari poſſe monet Eduardus, quam Chriſtum, cum ſanitati Sabbatho ægrum reſtituiſſet. Converſationem crebram cum iis, qui ſe Atheos profitentur, & peſſimo quoque more vivunt, Phyſicis objectam Noſter ita declinat, ut illos, qui turpis lucelli ſpe frequenter monſtris iſtiusmodi non adſunt modo, ſed & ſtultitiæ illorum ac furori applaudunt, diſtinguat ab iis, qui vel declinandis vel depellendis ſolummodo morbis rogati adſunt: illis nimio vile lucrum conſtare largitur; hos æque excuſandos ducit, ac Miniſtros Eccleſiæ, ſi officii ſibi demandati munia expleturi peſſimos quosque adeant, ut a veſania illos ad mentem ſaniorem reducant, Chriſtum imitati, cum publicanis atque peccatoribus cœnantem. Demum infirmiſſimam explodit collectionem, qua nonnulli ἀθεότητος grave crimen in Phyſicos propterea devolvendum exiſtimant, quod nimis multa ſit apud eos philoſophia, mentio corporum, & cauſarum ſecundarum, e quibus effectus rerum deducant; non item cauſæ primæ & ſupernaturalis. Non pugnare hæc invicem Auctor probe monet, ſed potius ad agnoſcendam primam omnium rerum cauſam omnipotentem, ſecundarum accuratam inveſtigationem manuducere, ut eo firmius perſuaſi devotis exinde meditationibus potentiam Creatoris & ſapientiam venerentur. Quod vero exempla Phyſicorum, qui ſe fœda Atheiſmi macula polluerint, concernat, nondum ea quicquam evincere. Vel enim agyrtas quandoque, qui ſe pro medicis obtrudunt atheique ſunt, male phyſicis annumerari: vel, ſi etiam inter hos ſint, qui jure horrendi ejus criminis poſtulentur, non hoc univerſo ordini adſcribendum, non arti: quemadmodum inique quis JCtos aut Theologos in eandem ſuſpicionem adduceret, ob paucos quosdam merito turpi ſtigmate notatos. Non deeſſe certe Phyſicis viros pios devotosque: Lucam præcipuum ſuæ artis decus; Galenum, licet de Moſe & Chriſto infeliciter ſentientem, in ſua tamen religione probum; e recentioribus Geſnerum, Sennertum, Bauhinum, Williſium, Boyleum,

 qui

qui poſtremus teſtamento Theologum profeſſorem ſuo ſumtu conſtituerit, ſanctam religionem contra adverſarios, & præcipue contra Atheos ſummo, quo poſſit fieri, molimine defenſurum. His ita recenſitis, breviter, quam ad moralem philoſophiam & ad Spiritus ſumme ſapientis apprehenſionem præ ceteris phyſica manuducat, repetit, totique ſcripto colophonem imponit.

GEORGII WOLFGANGI WEDELII EXERCITATionum Medico-Philologicarum Decas nona.

Jenæ apud Jo. Bielckium, 1699, in 4. plag. 12.

NOn unum hactenus modum in pertractandis iis, quæ ex Medico foro delibantur, obſervatum fuiſſe conſtat, dum aliis *varias lectiones* placuit edere, ut Reineſio, Caſp. Hofmanno, Hieronymo Mercuriali; aliis *per epiſtolas* quærere & reſpondere, ut Langio, Ronſæo, Cruſio, Beverovicio; aliis *miſcellanea Medica* proponere, ut Smetio, *ſelectave Medica*, ut Lindenio aliisque. Quod dum in præfatione ad novam hanc Exercitationum ſuarum decadem annotavit Illuſtris Wedelius, ſibi eo magis licitum fore ſtatuit, ſub conſueto Exercitationum titulo themata varia ulterius delibare. Quemadmodum itaque contenta antecedentium Decadum ſubinde in his Actis noſtris, & ultimo loco octavæ ſummam A. 1695 p. 501 ſ. breviter retulimus: ita & circa hanc præſentem eodem modo noſtro nunc officio fungemur. In Exercitatione *prima Moſen* Auctor introducit *Chymicum*, & eum, quando aureum vitulum tam promte per ignem deſtructum iverit, artificem ſe per ignem probaſſe aſſerit, & qua id ratione præſtiterit, ulterius declarat. In *ſecunda mortem Nabalis* conſiderat, ipſumque ex apoplexia obiiſſe dicit. In *tertia coronam Chriſti ſpineam* ex rubo roſaceo confectam fuiſſe probat. In *quarta* conſilium Medicum laudat, quod Timotheo ſuppeditavit Paulus, dum *vino* ipſum *modico* adverſus ſtomachi debilitatem uti juſſerit. In *quinta* exponit, quibusnam in caſibus & morbis Medico æque ac ægro *expectatione* opus ſit? In *ſexta Mercurium Philoſophorum* nec vitriolum eſſe admittit, nec antimonium, ſed Jovem potius in hunc thronum evehi debere contendit, ratumque haberi cupit illud Paracelſicum, unice a metallis, ex metallis, per metalla & cum metallis fieri metalla perfecta. In *ſeptima*

Digitized by Google

ma famoſum illud & nobile *ænigma Sibyllinum*, quod de Dei nomine agere vulgo perhibetur, cujusque initium hoc eſt: ἐννέα γράμματ᾽ ἔχω, τετρασύλλαβός εἰμι, νόει με; potius ad Chymiam trahendum venire, nomenque κασσίτερος in eo exhiberi, Jovemque commendari ſtatuit, modo ſigma unum reſorbeatur, vel cum altero coaleſcat. In *octava* locum quendam Hippocratis explanat, ubi *aurum operantes tundere iſtud*, *lavare*, & *molli igne liquare* dixerit. In *nona frigus* eſſe maxime *morbificum* demonſtrat. In *decima* denique de *nummis Gothicis* agit, eorumque cum exiſtentiam evincit, tum qualitatem delineat ac differentiam commonſtrat. Subnectit præter æneam tabulam nummos ejusmodi plures repræſentantem, ſciagraphiam quoque rei nummariæ antiquæ, in qua nummorum antiquorum materiam, modulos, autores, inſcriptiones, affectiones, uſus in certas claſſes diſtribuit, ac ſingula, quæ huc faciunt, ὡς ἐν συνόψει ſpectanda ſiſtit.

JESUS PUER. POEMA THOMÆ CEVÆ SOC. JESU. JOSEPHO Primo Romanorum Regi ſacrum.

Mediolani typis J. P. Malateſtæ, 1699, 8. plag. 9.

SYLVÆ THOMÆ CEVÆ SOC. JESU. EXCELLENtiſſimo Dn. DIDACO PHELIPPEZ de GUZMAN Marchioni de Leganez dedicatæ.

Mediolani typis J. P. Malateſtæ, 1699, 8. plag. 5.

QUem Mathematicum inſignem proxima Supplementorum horum Sectione pag. 368 exhibuimus, Doctisſimum Cevam, non elegantem minus Poetam duo quæ nunc producimus, produnt opuſcula. Et de primo quidem, quo Jeſum puerum Divinitatem ſuam paulatim Nazarenis manifeſtantem Epico carmine repræſentat, non eſt ut plura dicamus, cum non nunc demum prodierit, ſed dudum doctorum manibus verſetur. Nec diſſimulamus, circa ſacroſancta hæc & adoranda myſteria fictiones Poëticas parum nobis probari: etſi Auctor quidem ſe vel Hieronymi Vidæ, qui ipſorum ſummorum Pontificum, Leonis X & Clementis VII juſſu, res a Chriſto Domino geſtas inventis Poëticis epice exornaverit, exemplo facile tuetur. Alterum vero miſcellanea poematia complectitur, quæ ante bienni-um

um demum junctim luci publicæ fuerunt expoſita, omnium applauſum non ingenio ſolum, quod ubique ſpirant, & venuſtate ſermonis, ſed ipſa quoque argumenti varietate promeritura. Jam enim ingenioſos luſus deprehendet Lector, velut primo ſtatim Idyllio (pag. 1) in Fontem deluſum, alteroque (pag. 3.) in Roſam hyeme natam, & in Proſopopœia illa (pag. 16.) qua Enſis ferrugineus, armariæ officinæ ſignum, loquens inducitur. Jam in elegantes Apologos incidet, de Muribus & Fele, (pag. 18.) de Cucurbita & Cedro (pag. 44) & qui non *Thomam* quidem noſtrum, ſed Fratrem ejus *Chriſtophorum Cevam* e Soc. ejusdem Jeſu auctorem habent, de Pallade & Bombycibus (pag. 64.) de Apibus & Aranea (pag. 70.) Jam illi ſe, quæ ad hiſtoriam literariam ſpectant, offerent: velut cum (pag. 5.) in Epiſtola ad Antonium Malleabequium de ſtatua celeberrima militis cogitabundi in Mauſoleo veteri Magnorum Ducum Hetruriæ, Laurentii Medicei, Muſarum bonarumque artium quondam Patris, memoria recolitur; cum in Epiſtola ad Nicolaum Jannetaſium e Soc. Jeſu (pag. 7.) de Lingua Latina & de veterum Imitatione graviter diſſeritur; cum (pag. 13.) ad carmen antiquum alluditur, a Pythœo Jcto quondam in avita bibliotheca repertum & Juſto Lipſio dono miſſum, cui titulus *Pervigilium Veneris*; cum verſio Latina Torquati Taſſi a Chriſtophoro Ceva adornata (pag. 48.) commendatur; cum (pag. 56.) exponitur, unde Franciſci de Lemene, Patritii Laudenſis, *Poëſis Theologica* originem traxerit; cum (pag. 30.) rationem Auctor reddit, cur librum univerſam Matheſin continentem ſub nomine *Palladis* in lucem emiſerit. Tacemus alia: nec enim juſtum contexerē carminum catalogum conſtituimus. Quin potius ſpeciminis loco paucos ſubjungimus verſiculos, ex carmine in Ventos, quod viro Clariſſimo *Antonio Malleabequio* dedicavit, decerptos, quorum acumen nemo non agnoſcet, qui noverit, Virum hunc celeberrimum ampliſſimam poſſidere bibliothecam, ſed nullo ordine diſpoſitam, ac libros tamen omnes ſic habere in numerato, ut quemcunque quis deſideraverit, promere momento poſſit; imo, quod majus eſt, ſingulorum contenta vaſto ingenio complecti, ut *viva ac circumambulans Bibliotheca* dudum ſalutari ab Eruditis meruerit. Unde ubi de vi ventorum dixit, his carmen Ceva finit:

Si

Si ſapis, Antoni, telas aut vitra feneſtris
Adde tuis, oro; ne ſi ſemel agmine facto
Prædones iſti irruerint, ſusdeque tuorum
Congeriem immenſam vertant rapiantque librorum,
Rides: Nam quamvis diſperſa volumina cuncta
Surriperet Boreas, memori tamen omnia mente
In tuto depoſita tenes, nilque hæc mea curas
Carmina, quæ fruſtra in volucres effudimus auras.

CONRADI SAMUELIS SCHURZFLEISCHII DISſertationes Academicæ varii generis.

Vitembergæ apud Jo. Guil. Meyerum, & Gottfr. Zimmermannum, A. 1699, in 4. Alph. 4.

EXhibuimus menſe Auguſti A. 1697 p. 365 ſequ. celeberrimi hujus Polyhiſtoris Orationes atque Allocutiones; jam quoque ejusdem Diſſertationes diverſis temporibus ſcriptas, & juſto comprehenſas volumine ſiſtimus. Quod quidem eo facimus libentius, quo magis par eſt, ut limatiſſima eruditiſſimi Viri ſcripta indicentur omnibus, & prorſus ac omnino commendentur. Diſtinctum vero opus hoc & in ſeptem diſtributum claſſes eſt. I diſſertationes laudandi atque gratulandi cauſa ſcriptas; II auſpicales, quas ſuſceptorum munerum ergo ter ſeparatis temporibus dixit; III eas, quas regendis ſapientiæ ſtudiis præfectus (quod officium *Decanatus* nomine vulgo inſigniri ſolet) publicavit; IV encomii teſtimoniique cauſa exaratas; V adhortantes & dehortantes; VI funerum ac memoriæ cauſa evulgatas; VII ad relegationis elogium pertinentes complectitur. In his omnibus cum exquiſitum & ad Ciceronis puritatem plane accedens dictionis genus ſectatus eſt: tum vero maxime etiam vaſtæ ſuæ lectionis & multiplicis doctrinæ paſſim documenta dedit. Inprimis legi merentur tres illæ diſſertationes auſpicales varia eruditione refertiſſimæ, ex quibus etiam ſpeciminis loco nonnulla adferemus.

Prima, uti ab eo munia Profeſſoris Poeſeos ineunte A. 1675 conſcripta eſt: ita de Poëſi ejusque antiquitate & uſu agit. Nihil equidem de primo ejus cultore definit; illorum tamen rejicit ſententias, qui vel a Muſæo, vel Calliope, vel cum Jacobo Capello a Lame-

cho Poeticæ originem & laudes arceſſunt. Utilitatem vero tantam eſſe adfirmat, ut vix quisquam eruditorum ea carere poſſit. Fidem hujus rei allatis exemplis facit, & Parmenidem inprimis a Socrate, Platone, Theodoreto Cyri Epiſcopo, & Beſſarione Cardinali magna diligentia fuiſſe lectum aſſerit. Imo Diodorum Siculum, Polybium, Hyginum & plures tales, a nemine niſi in Poetarum lectione verſatiſſimo plene intelligi, & in Caſſandra Lycophronis hiſtorias ineſſe a nullo præterquam Poeta explicandas, uſu edoctus monet. Uti vero carminum uſus apud ſingulas fere gentes obtinuit: ita Germanos quoque omni tempore, & eo etiam, quo barbariem nondum exuerant, in Poetica ſtudium diligentiamque poſuiſſe exiſtimat. Et quanquam initio vernaculam ſolam fuerint amplexi, attamen Latinis quoque carminibus operam dediſſe, poſtquam literæ Latinæ migrare trans Alpes, & primo Francorum, deinde Saxonum animos emollire cœperunt. Non recte autem illos exiſtimare docet, qui Francorum Imperatorum ævo tantum Francos ſcriptores verſu commentatos fuiſſe arbitrantur, obliti Monachi Saxonis, aliter Paderbornenſis dicti, & Hroſvitæ Poetriæ. Germanorum æmulos extitiſſe Gothos, Danos, atque Islandos, & hoc quoque ſtudium amplexos eſſe. Refert huc antiquitates *Runicas* & *Eddæ Scaldaque* monimenta, quæ *Arngrimo Jonæ*, *Snorroni Sturlæ*, *Olao Wormio*, *Stephano Stephanio* multam ſcribendi materiam ſuppeditarunt. Et quanquam Hiſpaniæ artis hujus neglectum objiciat Barclajus, eam tamen a Poeſi non fuiſſe alienam, & præſtantiſſimos Poetas, inter quos Didacum Covarruviam eminere dicit, protuliſſe obſervat.

Alteram harum diſſertationum A. 1685 Græcarum literarum, poſt obitum Balthaſaris Stolbergii, Profeſſor conſtitutus edidit. Diſputat ibi tum in genere de literatura Græca, tum ſpeciatim de ſtylo & dictione Novi Fœderis. Tantum vero abeſt, ut dictionem Novi Fœderis inquinatam pronunciet, ut potius talem eſſe exiſtimet, quæ a Græce loquentium conſuetudine non refugiat, & optimorum teſtimoniis ſcriptorum ſeſe tueatur. Id equidem largitur, non Atticum loquendi genus adhibitum eſſe, nihilominus tamen puram emendatamque dicendi rationem ibi obtinere contendit. Quam ſententiam exemplo Herodoti confirmat, qui nihil minus quam Atticum ſcribendi modum tenuit. Neque porro inquinatum cenſet, quod a gran-

granditate verborum recedit, cum pura dictio interdum pigmenta reſpuat, & veritas ſine ſermonis vitio placeat. Quo ipſo cæteros Græcos ſuperaſſe Polybium ait, qui verbis ex communi Græce loquentium uſu depromtis hiſtoriam ſcripſit. Idem feciſſe Lyſiam, & in eo magnam ornatus partem poſuiſſe, ſi curæ parceret, & popularem dicendi rationem imitaretur. Cumque Lyſiæ inſtitutum magnopere approbarit Dionyſius Halicarnaſſeus, non dubitat, quin eandem de Novi Fœderis ſtylo, ſi in vivis eſſet, laturus ſit ſententiam. Excidiſſe hic nonnulla Joachimo Camerario exiſtimat, quæ ſuſpicionem faciant, cum regulas artis interdum prætuliſſe optimorum auctorum exemplis. Unde monet, ſcriptores Græcos cumprimis conſectandos, & ex iis formam rationemque ſtyli petendam eſſe. Plures autem, quam quinque, ſermonis Græci varietates agnoſcit, quæ tamen, cum multa Græcorum monimenta vetuſtate conſumta ſint, hodie deſiderentur. Multa cæteroquin in hoc negotio Laurentio Rhodomanno tribuit, quem copias Græcorum funeſto bello diſſipatas collegiſſe iterum, & in urbem Vitembergenſem intuliſſe, eodem in loco commemorat.

Diſſertatione tertia A. 1677, cum Profeſſoris Hiſtorici munus ipſi committeretur, edita, res ad Hiſtoriam pertinentes explicantur. Inprimis dolet, Andreæ Angeli monimenta hiſtorica, quæ ſummo ſtudio collegerat, diſperſa prorſus & diſſipata eſſe. Nec parum damni ſuperiorum temporum commentariis Cyriaci Spangenbergii exilium attuliſſe, & quam plurima deſtinata ejus turbaſſe ait, ex quibus nonnulla fragmenta ad ſe pervenerint, Erneſti Brotuffii ſcripta & Chronicon Anhaltinum magnopere illuſtrantia. Nihil doctius Caſp. Peucero, poſt deceſſum Melanchthonis, Germaniam habuiſſe contendit, quemque in Pragmatico Polybiano, quod pauci aſſecuti ſint, lacertos quaſi moviſſe cenſet. Caute vero & circumſpecte ſcriptores legendos, & magna cura invicem componendos eſſe monet. Quod eo ſpectat, non ex uno ſcriptore controverſias quandoque confici poſſe. Ita ex Ammiano Marcellino, Strabone, Cæſare, Plinio, Mela aliisque ſupplenda eſſe, quæ non ſatis apte & accurate Ptolemæus tradidit, & viciſſim non ex ſolo Strabone definiri poſſe, an, exempli gratia, fines Belgii proferendi ſint ad Ligerim. Cæterum obſervat, Itinerarium illud, quod potiente rerum Antonino confectum eſt, &

& ab eo nomen tulit, longe diverſum eſſe ab Anniano illo perperam mutato, & vehementer depravato. Uti vero de Th. Reineſio pronunciat, eſſe unum illum, quem cum omnis ævi maximis viris Saxonia comparare poſſit: ita Vindelicos in Georg. Hieron. Velſchio Reineſium quendam amiſiſſe exiſtimat. Non minus egregie de Luca Holſtenio ſentit, per quem Italis cumulatius reddidiſſe Germanos, quicquid olim, ſive ad ingenii cultum, ſive ad literas expoliendas, inſigne acceperunt, prorſus opinatur.

Quæ cæteroquin de Saxonici imperii originibus diſſ. XV commentatus eſt, nec non doctorum virorum vitas, e. g. Theologorum, Balthaſaris Bebelii, Jo. Meiſneri, Jo. Fabricii; JCtorum, Caſparis Ziegleri, Joach. Nergeri, Guil. Leiſeri, Verneri Theodori Martini; Medicorum, Michaelis Sennerti, Jeremiæ Loſſii, Jo. Strauchii, (de quo potiſſimum id in laude ponitur, quod codicem divinum quinquagies quater perlegerit) Andr. Chriſtoph. Mulleri, Jo. Thiele; Philoſophorum, Chriſtiani Treutſchii, Balthaſaris Stolbergii, Andreæ Sennerti, Conſtantini Ziegræ, ab eo deſcriptas & reliqua ab aliis potius legi, quam multa inde afferre volumus. De præfatione ſolum, quæ introductionis inſtar diſſertationes has legentibus eſſe poteſt, nonnulla dicemus.

Agit ibi id Vir eruditiſſimus, ut allatis exemplis optimisque præceptis oſtendat, qui dicendi character cuique negotio aptus ſit, & rite congruat. Improbat quippe illorum inſtitutum, qui omiſſa characterum differentia nimis ſibi indulgent, & depravatam loquendi conſuetudinem incauti ſequuntur. Inprimis vero cavendum exiſtimat, ne verba & dictiones ab omnibus promiſcue auctoribus petantur, ſed illud ſcribendi genus eligatur, quod materies ſcriptori ſubjecta requirit. Suas ergo ſeorſim rationes habere vocabula *adjutorium*, *anxietas*, *anxitudo*, *beatitas*, *beatitudo*, *conſequentia*, *conterminus*, *diſparilis*, *effatum*, *excelſitas*, *exuperantio*, *figuratus*, *frugifer*, *grates*, *habitudo*, *habilitas*, & Philoſophis propria eſſe, licet eorum aliqua uſurpata ſint ab Hiſtoricis, & ipſomet Livio, qui *frugiferum* dixit, quod Cicero *fructuoſum*. Maxime vero omnium a proſa oratione ſegreganda eſſe illa, quæ in Poetarum fundo conſtitutam poſſeſſionem habent. Non equidem Poetas rejicit, inprimis Comicos illos, qui limatiore judicio uſi ſunt, & optimo Latinitatis ævo floruerunt, omnino tamen cautionem adhi-

ben-

bendam, & dictionum formas probe diſtinguendas eſſe, monet. Non itaque *didere* pro divulgare proſæ rationes ferre, nec recte Tacitum *diditam famam* dixiſſe. Equidem ſunt, qui Ciceronis auctoritate ſe munire volunt, ſed hos inquinate *didito* pro *diviſo lib. II de Divinat.* legere obſervat. Eodem pertinere formulam *ſedet ſententia*, ad imitationem Virgilii effictam, & a Plinio majore & Floro, qui Poetarum more multa innovarint, uſurpatas. Aptiora proſæ judicat, *certum mihi eſt, certum & conſtitutum, certum deliberatumque eſt.* Poetis porro & Philoſophis, qui tamen parce utantur, vindicat *ſidere, ſubjugare, allaborare, adurgere, ſecundare, transfretare, æquor, aſſultus, enſis, corculum, lenimen, moderamen, geſtamen, tentamen, tutamen, libamen, annoſus, efferus, irruptus, intaminatus, intemeratus, flexanimus, ſonorus, unigenus.* At æquo proſæ jure dici *libramen & libramentum, velamen & velamentum, tegumen & tegumentum, levamen & levamentum, laxamentum, regimen;* contra barbara & fœda eſſe *laxamen, regimentum, gravamen.* Ciceronem equidem a Comicis nonnulla mutuatum eſſe, nec Terentium neglexiſſe Nepotem, inprimis in Datame & Ageſilao: utrumque tamen circumſpecte egiſſe, & materiei inprimis orationis inſerviviſſe docet. Liberius contra in proſam multa redegiſſe Livium, & Poeticam granditatem quandoque conſectatum eſſe, teſte Bernardino Parthenio, oſtendit. Quo refert *mulcere, demulcere, prima aurora, ſecundis avibus, multimodus, in æternum, hortamen, placamen, grates,* pro quibus Cicero commutata oratione dixerit *permulcere, bonis auſpiciis, primum diluculum* vel *antemeridianum tempus.* Equidem exiſtimant nonnulli, Livii dictionem *ſecundis avibus* ei cum Tullio communem eſſe. Enimvero errore ductos ita ſentire, Schurzfleiſchius demonſtrat, cum non ſuo ſermone, ſed Poetæ verbis expreſſerit infauſti navigantium ominis eventum. Verſus, quem adduxit in *lib. I. de Divin.* legitur ſequens:

Solvere imperat ſecundo rumore, adverſaque avi.

Non minus temere a Lipſio *manuductionis* vocabulum Ciceroni adſcribi notat, cum a meliori Latinitatis ævo recedat, & ne apud Senecam quidem *de Clem. lib. I, c. 3. manuductio* ſed *manumiſſio* magno codicum & librorum veterum conſenſu legatur. De Livii autem Patavinitate pronunciat, eam non in compoſitione, ſed in ſingulis verbis quæ-

rendam eſſe. Qua occaſione Virum celeberrimum publico reipublicæ literariæ nomine obteſtamur, ne Livium aliquoties promiſſum, & cum præſtantiſſimis codicibus Romanis, Etruſcis, Vindobonenſibus aliisque magna cura atque ſtudio olim a ſe collatum, orbi erudito invideat, ſed edat tandem, & poſt Eraſmum, Scaligerum, Lipſium, Benium atque Morhofium, Patavinitatem quoque ejus dilucidius paulo deſcribat & explanet.

CHRISTIANI FRANCISCI PAULLINI DE JALAPA Liber ſingularis, ſecundum Leges & Methodum Imperialis Academiæ Leopoldinæ Naturæ Curioſorum ſcriptus, variisque Obſervationibus & Memorabilibus conſperſus.

Francofurti ad Mœnum impenſis Fried. Knochii, 1700, 8. Alphab. 1. plag. 4.

CUm adeo inſignes ſint Jalapæ virtutes, ut Practicus quidam in Franconia eas altius ſecum expendens, epigramma ſequens parieti muſei ſui adſcripſerit:

Divinam in Praxi mihi ſi demas Gialapam,
Nil niſi veſanæ fabula plebis ero.
Herculis illa mihi clava eſt, qua monſtra domamus,
Plus dicam: dextra eſt Numinis illa manus.
Sufficiat Gialapa mihi, ſine qua nihil actum eſt,
In Praxi, quicquid fecimus egregie.

nullus tamen hactenus Medicorum, Illuſtrem Wedelium ſi excipias, qui ante hos 24 annos de ea diſputationem habuit, eam curatius examinaverit: operam hanc in ſe ſuſcepit Clariſſimus Paullini, & præſentem tractatum eadem fere methodo, qua *Salviam* eum explicuiſſe, in *Actis 1689, Menſ. Februar. pag. 105.* docuimus, conſcripſit. Scilicet in duos libros hunc diviſit, quorum prior Phyſiologico-Pharmaceutius eſt, & nomen, definitionem, differentias, locum natalem, tempus, modumque collectionis, electionem, temperamentum, virtutes, doſin, & præparata Jalapæ, una cum cautelis circa ejus uſum obſervandis, complectitur; alter vero Therapeuticus uſum ipſius ſpecialem in morbis vel capitis, vel thoracis, vel abdominis, vel febribus, vel externis affectibus ſingulatim tradit. Nobis ex utiliſſimo opere pauca ſuffecerit delibaſſe.

Jala-

Digitized by Google

Jalapam definit Vir Clariſſ. per radicem Novæ Hiſpaniæ, teſſellatim inciſam, rotundam & circularem, plerumque exterius nigricantem, interius ruffeſcentem, reſinoſam, flammamque facile concipientem, nullius fere odoris, ſaporis acris, omni ſexui & ætati variis in morbis ſaluberrimam opem præſtantem. Pro Mechoacannæ eam ſpecie habet, nullo modo vel ad Bryoniam, vel Scammonium, vel Mirabilem Peruvianam, vel Apios Americanum referendam. Notas bonitatis deſumit a patria, ætate, colore, ſubſtantia, pondere, odore & guſtu. Calidam & ſiccam eam vocat, & Catholici vel Panchymagogi titulo inſignire nullus dubitat, cum omnes humores exturbet, & præterea aperiendi, attenuandi, incidendi, diſcutiendi, reſolvendi & abſtergendi virtutibus polleat; imo, cum inter vomitoria & catharctica præter quantitatis limitationem, & corrigentis additionem, nullum diſcrimen detur, vomitum cieat. Cautos tamen in ea propinanda Medicos debere eſſe, monet; quando enim in motu humores ſunt conſtituti, plus detrimenti quam auxilii ægris allaturam, & niſi bene miſceatur, & cum medicamentis reſinam diſſolventibus combinetur, ventriculi parietibus affixam tormina & hypercatharſin concitaturam. Ut alios taceamus morbos, contra quorum inſultus Jalapa Noſtro, tum probatisſimorum Autorum relationi, tum propriæ experientiæ confiſo probatur, contra vermes potiſſimum validæ ipſius deprædicantur vires. Licet enim omnia purgantia anthelmintica ſint, Jalapam tamen præ reliquis hoc titulo inſigniendam Noſter arbitratur. Nec minoribus hanc putat dignam laudibus, quod dolorem colicum aſſopiat, cachexiam depellat, ſcorbutum domet, menſes cieat, chloroſin removeat, febrem extirpet, affectus arthriticos eradicet, & luem Veneream tollat.

p. 3. p. 14. p. 22. p. 131. p. 223. p. 239. 257. p. 303. 327. 339. p. 348. 383. p. 394.

HITOIRE DE FERDINAND-ALVAREZ DE TOLEde, premier du nom Duc d'Albe.

id eſt,

HISTORIA FERDINANDI ALVARESII TOLETAni, primi hujus nominis Ducis Albani.

Pariſiis, apud Jo. Guignard, 1699, in 12.
Alph. 1. pl. g. 14.

Ver-

VErſio hæc Gallica eſt libri Latino olim ſermone ab Auctore anonymo conſcripti,& Salmanticæ in Hiſpania hoc titulo, *Vita Ferdinandi Toletani Ducis d' Albani*, anno 1669 editi. Tanto vero magis Interpres, quisquis eſt, per induſtriam verſioni impenſam de Hiſtoriarum cupidis cenſeri debet meritus, quanto paucioribus editio Latina viſa aut manibus verſata fuit, & quanto illuſtrior tamen Hiſtoria eſt, quam complectitur. Tametſi enim Belgis inprimis exoſum hodieque & inviſum Ducis Albani nomen eſt, ob inſignia nec a quoquam facile excuſanda, quæ in eorum majores olim edidit, crudelitatis exempla: dubium tamen nullum eſt, quin fortiſſimis, prudentisſimisque, ac ſummis Imperatoribus Bellicis, qui ſuperioribus temporibus inclaruere, accenſeri is mereatur. Nec paucorum annorum ſpatio geſta illius circumſcribuntur, ſed per maximam ſeculi decimi ſexti partem ſe diffundunt, velut qui jam anno 1524 obſidioni Fontarabiæ ab Hiſpanis ſuſceptæ, etſi ſedecim tantum annorum juvenis, interfuit, dexteritatemque ſuam ita probavit, ut expugnatæ tandem urbi Gubernator præfici meruerit: & e vivis demum ineunte anno 1582, cum paulo ante Luſitaniam armorum jure an injuria Hiſpanis vindicaſſet, exceſſit. Quo temporis intervallo eam in graviſſimis bellis, in Hiſpania, Africa, Gallia, Germania, Italia, Belgio ac Luſitania geſtis, operam Heris ſuis, Carolo V Imperatori, ejusque filio Philippo II præſtitit, ut qui hanc Albani Ducis vitam perlegere ſuſtinuerit, eadem opera ſimul res maximi momenti ſummorum horum Principum auſpiciis geſtas non poſſit non mandare memoriæ. Cæterum laudat in præfatione Interpres Auctoris fidem, qui Hiſtoriam hanc ex epiſtolis authenticis, & commentariis Albano Duce adhuc ſuperſtite editis, inprimis vero ex Hiſtoria ejusdem Ducis manuſcripta a Marchione quodam d' Aſtorga, qui nihil conſignarit, niſi quod aut vidiſſet ipſe, aut a viris fide dignis accepiſſet, compoſita hauſerit; quique paſſim hoſtium etiam, quibus cum colluctandum Albano Duci fuit, virtutes non diſſimulet, ſed juſtis deprædicet elogiis: ut adeo & gratiæ debeantur Interpreti, cujus beneficio Gallice legi nunc poteſt, & optandum ſit inſuper, inveniri quendam,qui Latinum exemplar, pluribus quippe inſerviturum, recudi aliquando curet.

* * * * * *

Digitized by Google

ACTORUM ERUDITORUM,

quæ Lipſiæ publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. III. Sect. X.

MEMOIRES POUR SERVIR A L' HISTOIRE Eccleſiaſtique. Tome V. Par M. Le NAIN TILLEMONT.

id eſt,

COMMENTARII COMPONENDÆ HISTORIÆ Eccleſiaſticæ inſervituri. Tomus V. Auctore NANO TILLEMONTIO.

Pariſiis apud Car. Robuſtel, 1698, 4.
Aphab. 4. Plag. 17.

CONſtat jam omnibus, doctiſſimo Viro Nano Tillemontio conſtitutum fuiſſe, civilem pariter ac eccleſiaſticam hiſtoriam per ſex, quæ nativitatem Servatoris noſtri inſecuta ſunt, ſecula, ea methodo tradere, ut falſa a veris, a certis dubia diſcernere unicuique pronum foret. Ad quod quidem inſtitutum, nec ingenium judiciumve, nec doctrinæ copiam, nec diligentiam ei defuiſſe, ex iis, qui hactenus prodierunt, tomis, abunde compertum eſt. Sed priusquam tam egregium ad finem perduceret opus, ereptus eſt mortalium rebus, magno ſui apud eruditos relicto deſiderio. Pauca tamen tam præſtanti operi deſunt: cum auctor præfationis affirmet, quintum jam ſeculum utriusque hiſtoriæ, & partem ſexti ab eo confectam, certamque ſpem faciat, ea in lucem editum iri. Sextum etiam hiſtoriæ eccleſiaſticæ tomum, quem Sect. XI. Suppl. recenſebimus, ab eo reviſum: quæ felicitas ſecuturis non equidem obtigerit, nec

tamen ideo deterioris eos fore conditionis, quia pauca ſolum, eaque ad ſtilum ſaltem ſpectantia, opera ſua revidens Tillemontius mutare conſueverit. Quintus itaque, quem nunc ſiſtimus, hiſtoriæ eccleſiaſticæ tomus, exhibet hiſtoriam perſecutionis, quam ſub Diocletiano & Licinio Chriſtiani ſubierunt, itemque Martyrum, quorum ignota eſt atque incerta ætas. Nos ex tanta rerum memorabilium copia pauca quædam delibabimus. De tempore perſecutionis, qua Diocletianus Eccleſiam vexavit, omnes fere conſentiunt. Conſtat namque, hanc perſecutionem initium ſumſiſſe anno Chriſti 303. Id quod Auctor porro ex Euſebio evincit, qui aperte dicat, edictum Imperatoris contra Chriſtianos promulgatum fuiſſe anno decimo nono imperii Diocletiani, eodemque anno templa Chriſtianorum fuiſſe deſtructa. Diocletianus autem (ita rationes Auctor ſubducit) cum ad imperium evectus ſit die 17 Septembris anni 284, ſequitur, initium anni decimi noni ejus imperii cadere in eundem diem anni poſt C. N. 302, adeoque menſem Februarium anni ejus decimi noni, quo perſecutionem inchoatam per auctoritatem Lactantii poſitum eſt extra controverſiam, pertinere ad annum Chriſti 303. Porro ex Faſtis Idatianis, Chronico Alexandrino, aliisque auctoribus manifeſtum eſſe, ſub octavo conſulatu Diocletiani & ſeptimo Maximiani hanc perſecutionem initium ſumſiſſe, quem tamen utriusque conſulatum cum anno Chriſti 303 coincidere, Petavius pariter ac Baronius fateantur. Quod ſi iis, qui initium perſecutionis in dictum utriusque conſulatum rejiciunt, aliquid ſubeſſet dubii, ſufficere tamen putat auctoritatem Lactantii, quæ rem omnem plane conficiat. Diſerte enim hunc in libro de mortibus perſecutorum aſſerere, templum Nicomedienſe deſtructum fuiſſe die 23 Februarii, cum Diocletianus octavum & Herculius nonum conſulatum gereret, hoc eſt, anno 303, & altero poſtea die promulgatum fuiſſe edictum de vexandis & affligendis Chriſtianis. Addit Lactantius, Diocletianum hocce facinore perpetrato, Romam abiiſſe, ut ibi vigeſimum imperii annum ſolenni ritu auſpicaretur, qui neceſſario in annum Chriſti 303 cadat, cum anno ſequenti nonum conſulatum inierit, quod anno Chriſti 304 factum apud omnes in confeſſo eſſe, Noſter pronunciat. Adjungit hiſce Vir doctiſſimus & alias rationes, quas omnes repetere ſupervacaneum ducimus, præſertim cum ipſe credat a pauciſſimis hoc in dubium vocari. Inter hos tamen Ba-

Artic. VII. p. 19. & Not. VI. p. 549.

Baronium atque Petavium refert, qui initium perſecutionis in annum 302 conjiciant. Eandem ſententiam a quibusdam & Onuphrio tribui monet: num jure? dubitat, cum ipſe nec in faſtis ejus, nec in commentario quicquam hujusmodi deprehenderit. Ad Petavium autem & Baronium quod attinet, refert, eos ad Euſebii teſtimonium reſpondere, ſcriptorem huncce, more aliis quoque recepto, ad annum, quo imperium ſuſceperat Diocletianus, præcedentes ejusdem anni menſes retuliſſe, ut adeo totum annum 302 ſub decimo nono Diocletiani comprehenderit. Lactantii autem liber de mortibus perſecutorum ſi iis innotuiſſet, non ingreſſuros eos in hanc ſententiam fuiſſe ſibi perſuadet. Præcipuam autem, quæ eos induxerit, ut ita ſentirent, rationem eis ſuppeditaſſe tempus Concilii Cirthenſis. Auctorem namque alicubi eſſe Auguſtinum, hocce Concilium celebratum fuiſſe die 4 Martii ſub octavo conſulatu Diocletiani, & ſeptimo Maximiani, hoc eſt, anno 303. Alibi autem eundem Auguſtinum aſſerere, quosdam Chriſtianos ſupplicio affectos fuiſſe die duodecimo Februarii, tredecim menſibus ante Concilium iſtud Cirthenſe. Ergo, inquiunt, jam anno Chriſti 302 iſta perſecutio initium cepit. Sed ad hoc reſpondet, ſi quid ex eo colligi queat, probari jam anno 301 perſecutionem fuiſſe inchoatam, qui fuit decimus ſeptimus, aut decimus octavus imperii Diocletiani. Primum enim edictum publicatum eſſe Nicomediæ die 24. Februarii, adeoque in Africa non niſi circa initium menſis Februarii anni ſequentis martyrio affici potuiſſe Chriſtianos iſtos. Fruſtra autem excipi, potuiſſe eos ante promulgationem ſupplicio affici: de eo enim præcipue quæſtionem eſſe, quando per ſolennem edicti promulgationem perſecutio cœperit? In ipſo autem Auguſtino nodi hujus ſolutionem quærendam eſſe. Etenim cum, ut antea dictum, alicubi dicat Præſul iſte Hipponenſis, Cirthenſe Concilium celebratum fuiſſe ſub octavo conſulatu Diocletiani, & ſeptimo Maximiani, alibi tamen eundem profiteri, celebratum iſtud fuiſſe anno poſt nonum conſulatum Diocletiani & octavum Maximiani, hoc eſt anno Chriſti 305. In tam aperta & manifeſta contradictione concludit, nihil aliud ſupereſſe, quam ut fateamur, alterutrum locum corruptum eſſe: non autem poſteriorem, ſed priorem locum corruptum eſſe, Conciliumque Cirthenſe anno Chriſti 305 celebratum fuiſſe, id vero eſt, quod prolixe & operoſe contra Petavium demonſtrat Tillemontius.

Digitized by Google

Artic. VIII. p. 21. & Not. VIII. p. 599. Conſtat autem porro, per edictum Diocletiani neminem Chriſtianorum capitis fuiſſe damnatum, ſed honoribus ſolum, dignitatibus, juribus & privilegiis omnibus eos fuiſſe ſpoliatos: praeterea omni præſidio, quod juſtitiæ adminiſtratio innocentibus adfert, denudatos, furori ac atrociſſimis injuriis inimicorum ſuorum expoſitos fuiſſe. Euſebius, dum hæc refert, dicit, quod οἱ ἐν οἰκετίαις omni libertate privati ſint. Quinam autem iſti ſint, quos his verbis deſignat Euſebius, non inter omnes convenire, obſervat Tillemontius. Valeſius namque, Chriſtophorſonius & Zonaras privatæ ſortis homines intelligunt, quibus adeo ſervitus ſubeunda fuerit: hac potiſſimum cauſa moti, quod ceteroquin pauciſſimis Chriſtianorum hocce Imperatoris edictum incommodum aliquod attuliſſet. Rurſus tamen ex actis Munatii Felicis conſtare Tillemontius docet, quod ab ipſis Epiſcopis & ſacri ordinis viris nihil aliud poſtulatum fuerit, quam ut libros ſacros traderent, libertatis autem jacturam nemo paſſus ſit, aut vi decreti Imperatorii pati debuerit. Epiſcopos etiam Concilii Cirthenſis hoc ſolum nomine accuſatos fuiſſe, quod libros ſacros tradidiſſent: neminem autem unquam aſſeruiſſe, illis aut abnegandam fuiſſe fidem Chriſtianam, aut ſubeundam ſervitutem. Hiſce forte cauſis conjicit adductum fuiſſe Valeſium, ut, priusquam in hanc deveniret ſententiam, exiſtimaret per τὰς ἐν οἰκετίαις intelligendos eos, qui honoratioribus fuerunt a miniſteriis, procuratores, negotiorum geſtores &c. Quæ ſi locum inveniat conjectura, ipſos Imperatoris miniſtros ſub hoc nomine comprehendi poſſe Noſter putat, cum Valerianus teſte Cypriano conſtituerit, ut *Cæſariani libertate* exuerentur. Dodwellum addit intelligere libertos, qui ſuis patronis adhuc quodammodo a miniſteriis fuerint. Rectius tamen voces iſtas (οἱ ἐν οἰκετίαις) in ſenſu naturali & ordinario capi, Tillemontius judicat, ut ipſi ſervi deſignentur, quibus adeo per hocce *Diocletiani* edictum ſpes omnis adipiſcendæ libertatis ademta fuerit.

Artic. XVII. p. 48. & Not. XIX. p. 606. ſeqq. Lactantius de quodam, qui inter præcipuos perſecutionis auctores fuit, & magiſtratus officio functus eſt, memoriæ prodidit, eum comparationem inſtituiſſe inter Chriſtum & Apollonium Thyanæum in libro cui titulum fecerit, Φιλαληθής. Jam autem conſtat, Euſebium contra Hieroclem diſputaſſe, qui itidem cum Apollonio JeſumChriſtum comparaverat, in libro eundem titulum gerente, quod

ejus

ejus monumentum hodie adhuc extat. Porro ex alio Lactantii loco intelligitur, Hieroclem, poſtquam Bithyniæ factus fuiſſet præfectus, inter præcipuos perſecutionis, quæ ſub Diocletiano exarſit, auctores referendum eſſe. Unde concludit Tillemontius, recte a Baronio Hieroclem, contra quem diſputat Euſebius, pro eodem, cujus Lactantius meminit, haberi. Diſſentire tamen obſervat Jonſium, qui Hieroclem iſtum, quem Euſebius refellit, contendat vixiſſe circa medium ſeculi V, Euſebiumque, qui huncce librum contra iſtum ſcripſerit, non eſſe Cæſarienſem illum, ſed alium, quia ceteroquin temporum non convenirent rationes. Non abnuit equidem Tillemontius, ſub Theodoſio juniori Hieroclem quendam celebrem fuiſſe, quod ex Photio conſtet: rationem tamen, qua Jonſius evincere velit, hunc eundem eſſe, quem refellat Euſebius, quod ſcilicet hic tantum ſeptem hujus Philoſophi libros de fato & providentia divina alleget, & contra Chriſtianæ religionis hoſtes diſputans, ſeptem hoſce libros refutet, nondum ſufficere exiſtimat. Utrumque enim Hieroclem de fato ſcribere potuiſſe. Accedere vero, quod quæ de fato diſputat Euſebius, oppoſita ſint Philoſtrato, qui etiam vitam Apollonii ſcripſit, non autem Hierocli. Imo juxta Photium Hieroclem libertatem hominis contra fatum aſſerere, unde non potuerit refutari ab Euſebio idem prorſus ſentiente. Photium denique diſerte Euſebio Pamphili hoc eſt Cæſarienſi refutationem eorum, quæ Hierocles de Apollonio Thyanæo ſcripſerat, tribuere. Nihiloſecius Pearſonium in prolegomenis ſuper opera Hieroclis Jonſio adſtipulatum fuiſſe obſervat, dum aſſeruerit, Hieroclem philoſophum eundem eſſe cum eo, qui contra Chriſtianos ſcripſerit; aſt cum non attendiſſet ad rationes, quæ Jonſium permoverunt, ut eum in ſeculum quintum rejiceret, autumaſſe, quod tempore Diocletiani vixerit, certe probe intellexiſſe, hoc tempore vivere eum oportuiſſe, cujus & Lactantius mentionem injiciat, & contra quem diſputet Euſebius. Interim nullam Pearſonium afferre rationem, qua probet, hunc Hieroclem eundem eſſe cum celebri illo Philoſopho.

Euſebius auctor eſt, quod Conſtantius, in iis imperii partibus, quibus ipſe præfuit, non permiſerit deſtrui Chriſtianorum templa, quodve potius quietem libertatemque religionis ſuæ ſacra peragendi illis conceſſerit: alibi tamen refert, in Gallia & Hiſpania, quæ itidem *Art.* XXI. *p.* 56. *Not.* XXI. *p.* 608.

 Con-

Conſtantio parebant, perſecutionem ultra biennium non duraſſe. Si dicatur, perſecutionem duraſſe usque ad illud temporis momentum, quo Auguſtus factus fuit Conſtantius, atque tum quietem illis conceſſam, qua usque ad mortem ejus gaviſi ſint, hoc nec cum reliquis Euſebii verbis, nec cum teſtimonio Lactantii diſerte perhibentis, quietam fuiſſe Galliam, quo tempore Diocletianus, ejusque collegæ in reliquis provinciis Chriſtianos vexabant, convenire, Tillemontius docet. Colligit ergo, minus accurate locutum fuiſſe Euſebium in libro de martyribus Palæſtinis, in quo hæc habet, idque non adeo mirum illi videtur, quia forte hunc librum in Palæſtina ſcripſerit, ubi non temere cuncta, quæ in provinciis tam longo terrarum ſpatio inde remotis gerebantur, reſcire potuerit. Lactantium rurſus & Donatiſtas, apud Optatum Milevitanum, ſolam Galliam ab hac perſecutione eximere, cum tamen & Hiſpaniam pariter ac Britanniam imperio Conſtantii ſubjectam fuiſſe conſtet. Quod dubium tamen ita ſolvit Auctor, ut aſſerat, quia Conſtantius in Gallia ſedem fixerit, eo facilius eum, præſentem quippe, Chriſtianos protegere, Ethnicorumque furorem ſiſtere potuiſſe, quem in Hiſpania & Anglia, conniventibus forte aut inſtigantibus ipſis Præfectis, evitare difficilius fuerit; unde

Art. XXIII. fieri potuiſſe, ut duriora ibi fata Chriſtiani experirentur.

p. 63. MarcellinumRomanumEpiſcopum metu impulſum idolis obtuliſ-

Not. XXXI. ſe thura, ſacrosque tradidiſſe libros, agnito tamen inConcilioSinueſſa-

p. 613. ſeqq. no crimine, ſeipſum indignum ſede Romana judicaſſe, clariſſimumque adeo exemplum præbuiſſe, labi turpiter Pontifices poſſe, a quamplurimis, ad ipſa acta Concilii Sinueſſani provocantibus, creditur. Baronius Pontificis equidem ſuſcipit defenſionem; quæ tamen de Concilio iſto Sinueſſano dicuntur, rejicere aut in dubium vocare non audet. Atque hoc quidem eſt, quod male habet Tillemontium. Arbitratur enim & prolixe evincere annititur, quicquid de lapſu Marcellini & Concilio Sinueſſano dicitur, hoc omne ineptiſſimis annumerandum eſſe figmentis. Auguſtino equidem teſte, Donatiſtas Marcellinum huncce accuſaſſe, quod thura idolis obtuliſſet, & ſacros tradidiſſet libros; cujusmodi quid & Melchiadi, & Marcello, & Sylveſtro Pontificibus objiciatur, nullo addito, quo hoc probetur, argumento: unde tam pronum ſit hoc rejicere, quam facile eſt talia proferre. Ipſum itaque etiam Auguſtinum hanc narrationem inter recentia Dona-

na-

Digitized by Google

natiſtarum commenta referre, quæ veteribus in mentem non venerint. Protuliſſe equidem acta quædam prolixa Donatiſtas, ſed in iis inter multa illorum, qui lapſi ſint, exempla, ne verbum quidem de Marcellino occurrere. Concilii autem Sinueſſani congregationem omni prorſus ſpecie veroſimilitudinis deſtitui pronuntiat. Quis enim, inquit, credat, durante perſecutione trecentos Epiſcopos, non Romæ, ubi quidem in tanta hominum multitudine latitare forte potuiſſent, ſed in exiguo quodam oppido, in quo paucorum etiam hominum congregatio in oculos incurrit, convenire potuiſſe? In collatione Carthaginenſi A. 411 inſtituta orthodoxi adverſariis ſuis vix perſuadere potuerunt, durante eadem perſecutione, imo eodem anno, congregari potuiſſe duodecim Epiſcopos, ut ipſe obſervet Baronius: cum tamen, ſi Concilium Sinueſſanum in rerum natura unquam fuisſet, haud difficile iis fuiſſet adverſarios ſuos convincere, producendo Concilii hujus acta. Atque hoc non factum eo magis mirandum dicit, quod Africani quidam Præſules etiam Concilio iſti Sinueſſano interfuiſſe fingantur. In ipſo etiam modo procedendi plurima ſe deprehendiſſe Auctor exiſtimat, quæ fidem omnem ſuperent. Dici namque inter alia, dijudicationi hujus facinoris quinquaginta una vice tantum interfuiſſe Epiſcopos, quod caverna, in qua congregabantur, plures non caperet, ducentos inſuper ab examine hujus negocii plane removeri, & nihiloſecius aſſeri, deciſioni trecentos interfuiſſe Præſules. Nullo modo etiam probabile Auctori videtur, poſtquam Marcellinus ſeipſum damnavit, Epiſcopalemque exuit dignitatem, non ſtatim ab iisdem Patribus alium electum fuiſſe, ne paſtore ecclesia Romana deſtitueretur. Nec tamen quenquam hujus rei meminiſſe: imo neminem aſſerere, Marcellinum ad diem ſolum 23 Auguſti anni 303, quo depoſitus fuiſſe dicitur, ſedi Romanæ præfuiſſe; contra vero omnes in eo conſentire, eum ad mortem usque hocce functum fuiſſe munere. Nec id prætermittit, quod in hocce Concilio Presbyteri atque Diaconi abire juſſi ſint ſacro munere, ſolum quod fuga ſibi conſuluiſſent, cum vidiſſent Marcellinum in templum ire, ut idolis ſacrificium offerret. Namque & hoc ita comparatum putat, ut non temere fidem apud quenquam inventurum ſit. Hæc tamen omnia, quantacunque ſint, nondum tamen ſufficere agnoſcit ad veritatem rei in dubium vocandam, modo acta Concilii,

quæ

quæ proferuntur, genuina eſſent & extra ſuſpicionem poſita. Id quod tamen de hiſce neutiquam dici poſſit, in quibus nihil, quo commendari ceu vera magnopere poſſint, inveniatur, præterquam ſtilus plusquam barbarus, inauditæ loquendi formulæ, metaphoræ frigidæ & prorſus in iſto quidem ſermonis genere ridiculæ, contradictiones apertæ, & narrationes quæ fidem ſuperent. Sic in iis, ut obſervat, inter alia refertur, Pontificem Jovis, Marcellinum ut induceret ad thus Diis offerendum, attuliſſe exemplum Magorum, qui Chriſto Servatori recens nato itidem thus obtulerint: itemque cum Marcellinus diu ſatis cum iſto Pontifice diſputaſſet, eos conſenſiſſe, ut Diocletianus arbitrium iſtius controverſiæ in ſe ſuſciperet, & ſententiam pronuntiaret. Hæc ita comparata judicat, ut ſatis exinde pateſcat, quid de hiſce actis ſit ſtatuendum. Sed & plura alia ejusdem commatis addit, & ſimul quæ Baronius pro defenſione iſtius Concilii attulit, erudite diluit.

Art. XXIV. p. 65. Not. XXXIII. p. 617. Johannes Mabillonius in Tomo IV Analectorum acta quædam produxit, ex quibus martyrio quorundam Chriſtianorum in Africa videtur lux affundi poſſe. Aſt Tillemontius hæc monumenta nondum ſatis certa eſſe judicat: imo occurrere in illis quædam, quibus in eam quis facile induci poſſit ſententiam, aut ſuppoſititia ea eſſe, aut corrupta, aut ſubinde etiam in iis cum catholicis & orthodoxis hæreticos permutari. Atque hoc ne fruſtra dixiſſe videatur, dubia quædam movet circa hiſtoriam & acta cujusdam Mammarii. Namque primo ſtatim in initio Maximianus & Gallienus Imperatores conjunguntur. Ubi ſi vel maxime pro Gallieno ponatur *Galerius*, res nondum tamen ita conficitur. Maximianum enim Herculium nunquam cum Galerio, ſed ſolum cum Diocletiano ſimul imperium obtinuiſſe. Nec quicquam regeri poſſe, niſi forte illud, hiſtoriam horum actorum incipere ab anno 304 ſub Maximiano Herculio, & deſinere anno 305, cum jam Galerius Maximianus Auguſtus factus eſſet. Ad quod tamen reſpondet, Africam pertinuiſſe ad eam Imperii partem, cui præfuerit Conſtantius, ſub quo Severus nomine Cæſaris eam poſſederit, ad Galerium autem nullo prorſus modo eam ſpectaſſe. In actis porro dicitur: *Anulinus Proconſul Alexandrum Comitem cum militibus Numidiæ direxit.* Comitum dignitatem, obſervat ad hæc Tillemontius, vix ea ætate ortam fuiſſe, de qua loquun-

quuntur acta: eamque fuiſſe illorum conditionem, ut inter præcipuos imperii Miniſtros relati ſint, neutiquam autem Proconſulibus paruerint. Unde argumentum capit, minus genuina eſſe hæcce acta. Excipit equidem Mabillonius, quod illi, qui ex Proconſulum amicis in provincias abeuntes comitati ſint, itidem dicti ſint comites: ſed vero, præterquam (ita regerit Tillemontius) quod tum auctor actorum dicere debuiſſet, *Alexandrum comitem ſuum*, vix etiam credibile videtur, Proconſules amicos ſuos, non autem illos, qui militibus ab Imperatoribus præfecti erant, ad ejusmodi functiones, quæ imperium & publicam requirunt poteſtatem, adhibere voluiſſe. Accedere ait, quod teſte Optato Milevitano, eo tempore Numidiæ præfuerit Florus, ut adeo Anulinum eo milites mandata ſua executuros miſiſſe, a veritatis ſpecie prorſus abhorreat. Præterea in iſtis actis Mamarius *Papa* dicitur. Quo nomine cum Epiſcopus deſignetur, nullibi tamen huncce Mamarium Epiſcopum vocari autumat. Ab Alexandro etiam juſſus indicare ſuæ fidei ac doctrinæ ſocios, paucos quosdam hinc inde deliteſcentes deſignavit: quod parum abeſt, quin Auctorem noſtrum in eam inducat ſententiam, hæreticum fuiſſe huncce Mamarium, non orthodoxum. Quicquid hujus ſit, hoc certum putat, fatente etiam Mabillonio, in nullo monumento hiſtoriæ eccleſiaſticæ fide digno ejus mentionem injici, cum tamen celeberrimis martyribus eſſet annumerandus, ſiquidem fides conſtaret hiſce actis. Denique, ut nunc reliqua ejus argumenta taceamus, ex voce *Pagani*, qua in actis iſtis Alexander utitur, ut Ethnicos ea deſignet, rem plane confici poſſe contendit. Namque in hoc quidem ſenſu hanc vocem apud veteres ante annum 365 non reperiri aſſerit, imo vix credit ullum poſſe produci exemplum, quod ipſi Ethnici hac voce ita uſi ſint. Extare quidem eam in actis Victoris Mediolanenſis, ſed hæc pariter falſa & ſuppoſititia eſſe pronuntiat.

In tanta Martyrum & Sanctorum, quos Eccleſia Romana veneratur, multitudine, non poſſe non multos ſuppoſititios & falſos fictosve eſſe, jampridem eruditis, ne ipſis quidem Romanenſibus prorſus abnuentibus, obſervatum eſt. Cumprimis viri rerum eccleſiaſticarum inter eos periti ſæpius conqueruntur, hæreticos paſſim pro ſanctis & orthodoxis recipi. Exempla varia ex hoc ipſo Tillemontii noſtri tomo colligere licet. Sic Agapetus quidam Synnadienſis in-

Artic. XLIV. p. 109. Not. LII. p. 632.

inter Martyres referri ſolet. Suidas ejus meminit, qui & ad Euſebium provocat. Baronius cum in Euſebio nihil reperiret, exiſtimavit, aut librum nonum Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Euſebii integrum non eſſe, aut in alio libro, qui plane non extet, mentionem ejus injeciſſe Euſebium. Tillemontius autem in Suida, pro Euſebio, Philoſtorgium legendum eſſe judicat. Philoſtorgium namque in compendio iſto, quod Photius conſervavit, multa de Agapeto iſto commemorare, in ipſo autem opere, quod ad nos non pervenit, forte plura adhuc commemoraſſe. Atque ex hoc ipſo capite merito Arianiſmi ſuſpectum eſſe Agapetum iſtum, quod & Photius innuat, dum eum appellitet *συναιρεσιώτην αὐτοῦ*, ſcilicet Philoſtorgii. Imo ex eodem Photio conſtare, Agapetum primo Presbyteri, deinde & Epiſcopi officio apud Arianos functum eſſe. Et ſi vel maxime ab Euſebio etiam laudatus eſſet, hoc tamen non obſtare, quo minus fuerit Ariana hæreſi infectus. Hinc & a Græca Eccleſia eum ſanctis non annumerari; quos inter referatur quidem in Latina Eccleſia a Baronio, qui martyrio ejus diem 24 Martii aſſignet, aſt non alia quam Bedæ & Uſuardi auctoritate nixo. Aſt in Martyrologio quidem, quod Bedæ nomen, ſed perperam præferat, legi: *Natale Sanctorum Seleucis & Agabi*; unde nihil colligi queat pro hac ſententia confirmanda: apud Uſuardum autem & alios quosdam hæc extare verba: *In Phrygia Sancti Agapeti*, nec patria ejus, nec Epiſcopali dignitate indicata. Ex quo ipſe Bollandus conjiciat, hæc potius pertinere ad S. Agapum, qui eodem die in Palæſtina martyrio vitam finiverit. Ex hiſce omnibus tandem concludit Tillemontius, perperam inter Sanctos Agapetum *iſtum* numerari.

p. 447 it. Not. I. p. 769. ſeqq. Non minus etiam diſputatum fuit inter eruditos de S. Luciano Presbytero Antiocheno & Martyre, nonnullis Arianiſmi labem illi aſpergentibus, aliis autem eum defendentibus & excuſantibus. Auctor *nihil* eorum, quæ ad hanc controverſiam diſcutiendam pertinent, *prætermittit*, illisque adſtipulatur, qui Pauli equidem Samoſateni eum defendiſſe partes contendunt, forte quod non ſatis, quorſum Hæreſiarchæ iſtius ſententia tenderet, perſpectum haberet, aſt rediiſſe eum deinceps ad ſanioris doctrinæ formam, & ab Eccleſia, a qua ſatis longo temporis ſpatio ſeparatus fuerit, receptum eſſe. Interim ab Arianis eum laudatum magnopere eſſe, præcipuos etiam celeberrimosque Arianorum doctores ejus quondam fuiſſe diſcipulos, non diffi-

diſſimulat. Sed cætera, quæ de Luciano erudite diſputat, legi apud ipſum Autorem poſſunt. Nos hic pedem figimus.

JUSTINI MARTYRIS CUM TRYPHONE JUDÆO Dialogus ſecundum regulas Criticas examinatus, & νοθέυσεως convictus, opera CHRISTIANI GOTTLIEB KOCH.

Kilonii, apud Jo. Sebaſt. Richelium, 1700. in 8.
Plag. 15.

QUi Juſtino Martyri Dialogum cum Tryphone conſtanti hactenus ſententia adſcripſere Eruditi, a Doctiſſimo Autore palam deſeruntur, quippe qui eundem inter ſcripta ſuppoſititia referre nullus dubitat, non proprio quidem, ut ait, ingenio fiſus, ſed Criticorum regulas hactenus receptas ſecutus. Chiliaſtis enim Juſtinum accenſendum venire, penitus inficiatur, & hac occaſione Dallæo ſimul reſpondet, qui omnes Catholicos errore illo infectos, ſoloſque hæreticos ab eodem immunes fuiſſe affirmet, locoque aliquo Juſtini Martyris in ſuum commodum manifeſte abutatur. Innocentiſſimum ſane Juſtinum præter rem hujus nævi accuſari contendit, ac ſi Papiæ ſecutus exemplum fabulas millenii credidiſſet, cumque ejus Dialogum cum Tryphone, ut alii hoc aſſertum defendentes, ſic Chiliaſtæ imprimis crepent, accuratius paulo ſe inveſtigaturum promittit, genuinumne an vero ſuppoſititium iſtud Juſtini ſcriptum ſit? De tempore igitur, quo ſcriptus ille Dialogus fuerit, ante omnia ſollicitus, calculo ſecundum accuratiſſimorum Chronologorum ſupputationes ducto, omnia, quæ hodie ſuperſint, Juſtini ſcripta inde ab A. C. 140 usque ad 152 vel 153 exarata fuiſſe colligit. At ſeculo poſt Chriſtum natum ſecundo nullum extitiſſe Tryphonem Judæum, vel ex ipſa nominis Græci ratione evictum dare allaborat, & ſub hac larva delitescere potius quendam impoſtorem conjicit, qui ad tegendam fallaciam, nomen aſſumſerit diſcipuli Origenis longe celeberrimi, Tryphonis, qui circa A. 233 floruerit, & ad quem nonnullæ Origenis epiſtolæ ſcriptæ ſint, quemque Hieronymus tanquam Scriptura S. eruditiſſimum dilaudet. Ac licet tot priorum ſeculorum ſcriptores ejus mentionem faciant, cumque Juſtino unanimi conſenſu tribuant, eos tamen deſtitui monet Irenæi calculo, qui utut, Euſebio teſte, Juſtini

teſtimoniis lubenter utatur, nullam tamen hujus Dialogi mentionem faciat. Sed nec ob res in Dialogo hoc traditas Juſtino, ipſum adſcribi poſſe aſſerit. Marcionis ibi hæreſin allegari ſcribit, quod fieri haudquaquam potuerit ab eo, qui aliquot ante hæreſeos iſtius exortum annis ſupremum diem obierit. Locum Apologiæ Juſtini primæ, qui Marcionem ejusque diſcipulos jam delinearit, a nefaria quadam manu inſartum dicit, hoc fine, ut Dialogo cum Tryphone aliquid roboris accederet, ne facta Marcionitarum hæreſeos tunc nondum ortæ mentione inter ſuppoſititia rejiceretur. Origenianiſmi inſuper Dialogum accuſat & Arianiſmi, quorum tamen neutrum ſeculo ſecundo obſervare liceat. Ulterius locum, in quo Chiliaſmus tractatur, Apologiæ primæ contrariari, pœnasque damnatorum finiendas & dogmata iſtius generis alia, quæ in Dialogo Juſtinus proponat, ab eadem ſimiliter aliena eſſe oſtendit. Quid? quod & orationis character, dictionis conceptus, texturæ continuitas, elocutionis forma, figuræ loquendi, diſpoſitionis artificium & tractationis methodus, uno verbo, ſtylus cum eo, cui aſſuetus alias Juſtinus deprehendatur, minime conveniat. Sive enim Grammaticam tractationem, verba, voces & terminos illi ſeculo & autori uſitatos reſpicientem, ſive Rhetoricam, dicendi genus orationisque numerum & periodorum rationem complectentem, ſive denique Logicam, circa methodum ipſam verſantem conſideraveris, non exiguam ſe offerre putat Apologias inter & Dialogum differentiam. Quod aliqui ad vetuſtos codices manuſcriptos provocent, in quibus Dialogus hic Juſtino tribuatur, id ſatis incertum eſſe exiſtimat, & eos, qui codicum iſtiusmodi fidem tantopere crepent, majorem in modum rogatos cupit, ut antiquisſimum illum codicem oſtendant, in quo hicce cum Tryphone Dialogus ad Juſtinum autorem referatur. Parilem in modum ad ſilentium veterum provocat, & Irenæi imprimis, quem *Dialogum* hunc allegare & potuiſſe & debuiſſe innuit. *Euſebii* autem, Hieronymi, Photii, aliorumque teſtimonia ſententiam adverſam ſtatuminantia qui oſtentent, eos ad librum de monarchia Dei ablegat, Juſtino eorundem teſtimoniis adſcriptum, quem tamen his minime obſtantibus, & Magdeburgenſes, & Perionius, & Rivetus, & Sandius, & Tenzelius, & alii inter ſpuria & ſuppoſititia ſcripta rejicere haud dubitarint.

AD

AD ERUDITISSIMUM ATQUE CLARISSIMUM Virum, CHRISTIANUM GOTTLIEB KOCH, de Dialogo Juſtini Martyris cum Tryphone Judæo Epiſtola ALBERTI a FELDE, Bremenſis.

Sleſwici, impenſis Autoris, 1700, in 8. plag. 14.

Refellitur in hac epiſtola, quicquid in præcedenti opuſculo tam operoſe ſtatuminatum fuerat. Nam Dialogo huic aſſignatum tempus quod concernit, Juſtinum denique poſt annum 162 e vivis ſublatum eſſe, idoneis ſe probare poſſe argumentis Autor arbitratur; unde, licet ante æræ vulgaris annum 143 Dialogum confectum fuiſſe haud affirmare ſuſtineat, obitum tamen Juſtini haud obſtitiſſe innuit, quo minus poſt annum 152 vel 153 exarari is potuerit. Tryphonis porro nomen, utut Græcum, Judæo nihilominus convenire, ex ſimilibus Græcis quin & Latinis nominibus, quæ Judæi tunc geſſere, colligit. Tryphoni autem Origenis diſcipulo hoc opus adſcribi non poſſe, alio ſe ſcripto evicturum eſſe pollicetur. Irenæi ſilentium nil quicquam Dialogi detrahere autoritati, nec deperditos Irenæi libros in integrum reſtitui poſſe, in quibus forſan hic Juſtini Dialogus citatus extet. Marcionem diu ante annum 168, ſecus atque videatur Kochio, hæreſin ſuam ſparſiſſe, idque hinc patere, quod Polycarpus, A. 167 aut 169 martyrium paſſus, primogenitum diaboli eundem nuncuparit; unde colligit, hæreticum illum tunc non incepiſſe modo, ſed in nequitia jam progreſſum fuiſſe, ac in pravis ſuis opinionibus pertinaciter ſuperſtitiſſe, unde nihil obſtet, quo minus ejus mentionem facere Juſtino licuerit. Locum Juſtini ex Apologia prima allatum (præter quem & alius ab Autore omiſſus Marcionis nomen exhibeat) ſuppoſititium eſſe negat, eumque cum antecedentibus quam optime convenire monſtrat. Verba de damnatis mentibus ex inferis liberandis, adeoque Origenianiſmum ſapientia, non ipſius eſſe Juſtini reſpondet, ſed ſenis cujusdam, qui Juſtino anſa extiterit, ut ad Chriſti fidem cultumque perduceretur, quæ, ſicuti commodum adhuc ſenſum patiantur, ita ex Origene depromta ſane haud fuerint. Platonis enim placita ſecutum eſſe Juſtinum, pro certo venditat. At neminem adeo hoſpitem eſſe in Platonis & Platonicorum ſcriptis addit, ut neſciat, invaluiſſe apud eos dogma de purgandis animabus, liberandisque

que ex purgationis loco. Imo & Irenæum aliosque Patres docuiſſe, animas aliquando morituras, tametſi hanc ſententiam ex Origene non hauſerint. Simili ratione procedit circa dogmata alia, quæ ex Origene Autorem Dialogi mutuo accepiſſe Kochius affirmavit. Arianæ hæreſeos præcentorem ac præcurſorem Origenem appellari debere, minime concedit, nullaque proin ratione admittit, neceſſarium eſſe, ut Juſtinus incommode de Chriſto loquens ideo poſt Origenem vixiſſe ſtatuatur; eodem namque jure tunc & Tertullianum & Dionyſium Alexandrinum Origenianiſmi inſimulandos fore reſpondet, quod inconveniens omnino judicat. Verba Dialogi Arianiſmum redolentia prolixe vindicat, ſenſumque iis longe ſaniorem tribuit. Non contradicere in Dialogo Juſtinum ſcriptis ſuis cæteris, facili negotio concludi ex hactenus commemoratis poſſe autumat. Differre ſtylum Dialogi a compoſitione, quam in Apologiis Juſtinus tenuerit, non invitus concedit, cum præſertim in illo conciſo Autor dicendi genere utatur, hic vero largius fluentes periodos vocumque texturam diffuſam adhibeat; ſed inde haud probari monet, diverſos autores Dialogum ac Apologias confeciſſe, cum epiſtolæ ac dialogi humile dicendi genus poſtulent, panegyricas vero & apologeticas orationes turgido magis ac figurato ſermone exarari, conveniens fuerit. In Dialogo recentiores quaſdam ac novatæ ſignificationis voces reperiri negat. Quod in Apologiis ad Gentilium ſcripta provocarit, in Dialogo vero ſolam Scripturam citarit Juſtinus, id ex legibus diſputantium factum ſtatuit, cum Gentiles fidei principium rejicientes ad ſcripta ſociorum, Judæi autem ad ſacrum Codicem ablegandi omnino venerint. Juſtini librum de Monarchia Dei, quem, utut a priſcis citatum, pro ſpurio Kochius venditarit, mutilum potius atque imperfectum dicit, adeoque ne ex iſto quidem argumento Dialogum Juſtini νοθείας convinci poſſe, totus ſibi perſuadet.

A VOYAGE TO SURATT IN THE YEAR 1689 by J. OVINGTON,

h. e.

ITER SURATTAM A. 1689 A JO. OVINGTONO SUSceptum.

Lon-

Londini, 1696, in 8. Plag. 40.

NOn male operam poſuiſſe cenſendus Hodœporici hujus Auctor, quod ea, quæ præ reliquis ipſi in iis, quas peragravit, regionibus relatu digna viſa ſunt, cum orbe erudito communicare voluerit. Equidem multa jam in aliis hujus generis libris, Thevenotii inprimis Itinerario, conſignata reperiri, Lector eruditus facile advertet; ſunt tamen non pauca etiam, quæ legentium cupiditatem accendant. Complectitur autem præſens libellus, præter Iter Surattenſe, hiſtoriam motuum Colcondenſium, deſcriptionem Regni Araconenſis & Peguani, recenſum monetæ Perſicæ Indicæque, & denique obſervationes de Bombycibus. De ſingulis ſpeciminis loco nonnulla adferemus.

Pag. 11 ad Maderenſes progreſſus refert, eos Bonanas pro pomo vetito habere, idque ex foliorum magnitudine colligere, ex quibus Adam & Eva ſubligacula conficere potuerint; Maderam vero beſtiis & herbis venenatis carere, p. 16 teſtatur. Ridiculum videtur, quod p. 22 addit, ſocrum repudiaſſe generum tanquam ad prælia Veneris imbellem, eo quod morbo Gallico nunquam laboraſſet. De inſula S. Jacobi diſſerens p. 39 ſ. obſervat, per triennium integrum nullam ibi de cœlo pluviam cecidiſſe, neque vineas gignendo vino idoneas eſſe: incolas præterea nec butyrum nec caſeum conficere poſſe; ad furandum vero eſſe magnopere expeditos. Quod piſces aut raro, aut nunquam dormiant, notabili exemplo p. 49 docet. Adfirmat p. 54 ſ. *Annabon* inſulam, quia primo anni die detecta fuerit, nomen accepiſſe; terram vero continentem citius olfactu, quam viſu percipi. Malembenſium Afrorum dum inſtituta & mores commemorat, p. 76 ſ. tradit, eos rubro colore faciem pingere, quo nonnulli ad poſtes in Ægypto ſanguine agni notatos reſpici exiſtiment; circumciſionem obſervare; improbis conſortium *Benimbarum* i. e. Diabolorum minari; nebulas, in quibus Diabolum verſari autumant, horrere. Non minus notari merentur, quæ de inſula S. Helenæ, ejusque amœnitate & incolis, qui a variolis immunes ſint, p. 93 ſ. exponit. Madagaſcarenſes aurum ſpernere, ferro autem & chalybe delectari, p. 104 innuit. Prolixior paulo eſt in deſcribenda inſula S. Johannæ, varios illius ritus & conſuetudines alibi forte non uſitatas exhibens. Quo pertinet, quod fœminæ, more Congenſium in Africa,

agros

agros colant; ædes, in quibus pater vel materfamilias unusque aut alter cognatorum obierunt, deſerant; Diabolum nomine Gregorii inſigniant; liberis ſeptimo poſt nativitatem die nomina imponant; Regina ibidem nunquam civium vel exterorum conſpectui ſe offerat, ſed velo ſemper tegatur, unde caput raro exſerat. Quæ omnia Noſter p. 109 ſ. latius perſequitur. Adſerit cæteroquin Anglos adeo familiariter cum Johannæis vivere, ut in proverbium abierit: *Johanna-man, Engliſh-man all one*; Danos contra odio perſequi, cujus cauſam etiam adducit. Uti vero Indi, quod mores attinet, a reliquis gentibus maxime diſtinguuntur: ita cœli quoque & terræ peculiarem rationem eſſe adfirmat. Refert eo id cumprimis, quod tempeſtates circa illud diei tempus utplurimum ſedentur, quo ortæ ſunt; ut de araneis pollicem viri craſſitie æquantibus, & bufonibus ad anatis magnitudinem accedentibus, aliisque ab Auctore p. 130 ſ. indicatis, nihil dicamus. Id præterire non poſſumus, quod p. 135 refert, aërem nempe Surattenſem menſe Majo adeo ſiccum eſſe, ut atramentum in calamo exareſcat. Pag. 182 cives eleganter ſpicis; Principis voluntatem vento eas pro lubitu flectentis comparat, monetque, Imperatorem Japoniorum audire *Filium Solis*, nec unquam diademate cinctum, cum Luna fulget, egredi. De die Solis, quod *Aureng Zeb* eadem inauguratus fuit, Indis feſta p. 196; de elephantum inter aures teſticulis p. 194; de amygdalis amaris monetæ loco adhiberi ſolitis; de Tunquinenſium canibus felium inſtar muribus inſidiantibus p. 219 fuſius diſſeritur. Pag. 252 ſ. Germanorum laudabilem morem, quo exoticas voces ex lingua vernacula eliminant, non ſatis probat. Errat vero, cum tradit, Imperatorem ſocietatem Cygnæam inſtituiſſe. Frugiferam debuit dicere, cujus tamen auctor potius fuit Ludovicus Anhaltinus, cum Cygnæa gemina originem debeat Riſtio Cæſioque. Equos ex Perſia & Arabia ad Mogores advectos mille uncialium pretio licitari p. 253; carbonem candentem alexipharmacum eſſe contra venenum; & ſartores Indos tempus matutinum veſtibus novis conficiendis, pomeridianum veteribus reficiendis impendere, & ſi ſecus fiat, pro inauſpicato haberi, p. 281 exponitur. Inde ad Banjanes, quos p. 231 jure jurando prorſus ac omnino abſtinere dixerat, digreſſus, eorum inſtituta ac ritus p. 298 ſ. explicat. Inter alia obſervat, ipſos adeo inſano erga inſecta, pulices puta, & reliqua animalcula amore duci, ut no-

ſoco-

ſocomium quoddam habeant, ubi paupereulus lecto, in quo hæc inſecta degunt, alligatus viles beſtiolas ſuo ſanguine paſcere cogatur. Nec ſatis. Epulum quoque muſcis apparare quotannis; formicas oryza cibare, & in conviviis ſolemnibus canes convivarum inſtar excipere; imo non cædem ſolum beſtiarum tenerarum, caſtreolorum, pullorum improbare, ſed &, cum tale quid Chriſtianos conari vident, infandum, ut ipſi rentur, factum præſenti pecunia redimere, allato loco Noſter memorat. Hinc etiam eſſe ait p. 361, cur apud Indos ſimiam occidere capitale habeatur; exiſtimare quippe, terram ſanguine beſtiæ contaminatam ſtatim ſterilem futuram, & minimum unius anni fame nefas expiandum fore. Siamenſes vero raro loqui, verentes, ne inſecta ex mente ipſorum in aere volitantia occidant; nec frigida, ſed cocta uti, quia exiſtiment frigidæ ineſſe vitam, quæ bibendo deſtruatur, uti tradit p. 333. ſeq. Non multum hinc abire Peguanos, illos felices reputantes, qui a crocodilis devorentur. Tantum vero abeſt, ut ab Indis polygamia probetur, aſſerente Noſtro p. 325, ut potius viduæ juvenculæ, quæ nondum virum expertæ ſunt, nunquam denuo nubere audeant. Obſervat tamen p. 325, puellas, ut aptiores ad matura conjugia fiant, lacte cocto cibari; viros butyro liquefacto. Siamenſes eximiam fœminis reverentiam exhibere p. 331 refert, cui addit p. 344, fœminam cum viro defuncto comburi nolentem radi, & infamem haberi. De Japoniorum Tyranno p. 364 ſcribit, eum, poſtquam diademate revinctus eſt, nec comam tondere, nec ungues reſecare. Thea abſtinere Maſcatenſes & Coffea, Tabacum etiam & aquas vitæ averſari, adeo quidem, ut domum Judæi eas præparantis ſolo æquarint: in fures quoque & homicidas acriter animadvertere, eoſque vivos muris includere, & lenta morte extinguere, p. 427 docet Noſter. Relatum p. 471 legitur, portam Giddanam, Meccam ducentem, ſacram eſſe, ut adeo nemo Chriſtianorum, niſi Turcicam legem amplecti, aut pecunia culpam expiare velit, eam tranſire audeat. Pag. 490-492 de Æthiopum nigrore diſquirit, & victui multum tribuit, idque exemplo Indi confirmat, qui Surettæ ab Anglis educatus, carnibusque & vino nutritus, pallidior, quam reliqui, evaſerit. Inde Hottentottorum indolem & conſuetudines p. 495 perſequitur, traditque inter alia, nullos ibi inveniri hermaphroditos: monogamos ipſos, ſi a Rege, qui tribus uxoribus gaudeat, diſceſſeris, omnes eſſe:

uxores, maritis defunctis, membrum digiti minoris amputare, & ſi plures moriantur, usque indicem digitum procedere: idem quoque viros facere. Porro ſuperfluos liberos necari ait; qua occaſione Regis Siamenſium meminit, qui Proceres, cum opibus ipſorum inhiat, evirat, ut ita minus apti ſint ad liberorum procreationem. De teſtudinibus in Aſcenſionis inſula p. 513 tradit, iis morbos chronicos ſanari, & inſuper laxandi eas vim habere. Similem teſtudinum marinarum contra morbos virtutem p. 518 adſtruit, adfirmatque earum genitalia ſiccata, vinoque indita & epota, præſentiſſimum eſſe adverſus calculum remedium. Aracenenſium dum inſtituta exponit, id quoque p. 569 commemorat, ipſos cibis delicatiſſimis glires, mures, ſerpentes immiſcere; ex adverſo piſces nunquam comedere niſi putridos, imo condimentum inde conficere, quo cibos adſpergant. Ex eo vero, quod p. 574 de loculis, quibus varia appingunt animalia, narrat, eorum de metempſychoſi apparet ſententia. Putant enim, animam defuncti in ea transmigraturam eſſe. Iidem, referente Noſtro, liberis, ut ſinciput planum ac latum nanciſcantur, ſtatim a teneris annis laminam plumbi alligant, neque removent ipſam, donec voti compotes reddantur. Nefandum & crudele pro avertendo malo omine medicamentum p. 579 adducit, quod ex ſex millibus cordium humanorum, quatuor millibus vaccarum albarum, duobus millibus columbarum candidarum compoſitum fuit. Non minus notanda ſunt, quæ ibidem de domo, cujus fundamenta ex mulieribus prægnantibus conſtant, narrat. Pag. 580 refert, Peguenſes omnes gemmas *Rubinos* appellare, diſtinctione tantum a coloribus deſumta, e. gr. Saphirus eſt Rubinus cœruleus, Amethyſtus violaceus, Topazius flavus. Tandem ex iis, quæ de Bombycibus tradit, hoc obſervaſſe ſufficiat, ipſis Indicum Solem adeo accommodatum eſſe, ut ſexies in anno nent.

THESAURUS ANTIQUITATUM ROMANARUM, congeſtus a JO. GEORGIO GRÆVIO. Tomus Nonus.

Trajecti ad Rhenum apud Franciſcum Halmam, & Lugduni Batavorum apud Petrum van der Aa, 1699. fol.

Conſtat 4 Alph. & plurimis figuris.

Ut

UTi ritibus atque ceremoniis plurimis a cæteris urbibus populisque Roma ſe diſtinxit: ita vel maxime peculiares Ludorum rationes iniit, eoque nomine aliorum oculos in ſe convertit. Unde factum eſt, ut viri docti, harumque rerum intelligentes, in iſtis potiſſimum Quiritium antiquitatibus indagandis operam poſuerint, editisque commentariis, quoad fieri potuit, ſedulo eas enarrarint. Hos cum in numerato & promtu celeberrimus Grævius haberet, non potuit ſibi temperare, quin id genus ſcriptores convenienti ordine diſpoſitos, & peculiari volumini incluſos evulgaret, atque adeo nitidiori facie ornatos Reipublicæ literariæ offerret denuo & conſecraret. Quod inſtitutum paucis jam perſequemur, rerumque ſumma & præcipuis capitibus indicatis, quid præſtitum hic a doctiſſimo Grævio fuerit, commemorabimus,

Comparent in hoc nono Tomo p. 1 Onuphrii Panvinii Veronenſis libri duo *de Ludis Circenſium* cum notis Joannis Argoli, J.V.D. quibus jungitur p. 471 additamentum Nicolai Pinelli J. C, ubi id potiſſimum operam dedit, ut Græca, quæ in Argoli ad Panvinium commentariis leguntur, collatis exemplaribus emendaret, & Latina civitate donata augeret. Ad quod opus ſuſcipiendum, exemplo Muſurii in Gymnaſio Patavino quondam Græcarum literarum Profeſſoris incitatum fuiſſe ait, quippe qui Oracula Sibyllina, Græcis verbis a Lactantio propoſita, Latina oratione apte cumprimis & eleganter reddidit. Inde p. 577 additur commentarius Julii Cæſaris Bulengeri Juliodunenſis, Doctoris Theologi, de *Circo Romano Ludisque Circenſibus; de Venatione Circi & Amphitheatri, ac de Theatro.* Sequitur p. 1061 Onuphrii Panvinii liber de *Ludis Secularibus*; & p. 1097 Ageſilai Mariſcotti de *Perſonis & Larvis, earumque apud veteres uſu & origine* ſyntagmation. Succedit p. 1161 Marquardi Freheri *Cecropiſtromachia, antiqua duelli gladiatorii ſculptura in Sardonyche expoſita*, cum notis Henrici Gunteri Thulemarii, J. V. Doctoris, & Academiæ Heidelbergenſis Profeſſoris Ordinarii. Exhibentur præterea p. 1261 Juſti Lipſii Saturnalium Sermonum libri duo, qui de *Gladiatoribus*; & p. 1290 ejusdem de *Amphitheatro* liber, in quo forma loci expreſſa, & ratio ſpectandi, ut & de *Amphitheatris extra urbem* libellus, in quo formæ eorum aliquot & typi. Hos excipit p. 1336 Onuphrii Panvinii de *Triumpho* commentatio, notis & figuris illuſtrata a Joachimo

Joanne Madero. Additus denique Index eſt, qui res atque verba juſta ſerie tradit, & quo demum loco præcipuæ operis materiæ quærendæ ſint, ſollicite exponit. Totum vero volumen antecedit præfatio a Clariſſimo Grævio adornata, in qua cum multa alia egregie præcipiuntur, tum vero maxime, ubi ſecus, quam par erat, de id genus rebus exiſtimarint ſcriptores, diligenter animadvertitur; quapropter etiam ſpeciminis loco quædam inde afferemus.

Primum obſervat, Panvinium lib. I de Ludis Circenſium cap. 5 minus recte tradidiſſe, Circum Maximum *Armiluſtrum* dictum eſſe. *Armiluſtrum* enim locum in Aventino fuiſſe, in quo annuam feſtivitatem celebrarint milites armati geſtantes ancilia a. d. XIX Octobr. uti ex Kalendario vetere & Feſto conſtare aſſerit; *Armiluſtrii* vero nomine ipſam feſtivitatem notari: de quibus erudite diſputantem commendat Famianum Nardinum lib. VII de Roma Vetere cap. VIII. Nec melius rem expediviſſe Argolum, Panvinii explanatorem, qui luſtrationem in Circo factam; armamentarium vero extra illum fuiſſe ſcribit. Quo ipſo graviter erraſſe Argolum, nec idoneis rationibus inductum ita pronunciaſſe oſtendit. Neque enim in Circo, ſed Campo Martio luſtrationem inſtitutam; armamentarium autem & in Circo fuiſſe, allatis exemplis optimorumque teſtimoniis ſcriptorum confirmat. Inde de foris ſeu ſedilibus, in quibus in Circenſibus ludis ſpectatores ſedebant, diſputat, eorumque originem altius paulo repetit. Exiſtimat vero, auctoribus Dionyſio Halicarnaſſeo & Livio, ante Tarquinium Priſcum Romanos in tabulatis, quæ furcis ſuſpendebantur, ſtantes ſpectaſſe ludos: inde Circo ſtructo, foros ſibi quemque tumultuario opere paraſſe, ita tamen, ut Patribus Equitibusque ſua ſeorſim loca tribuerentur. Firmat hanc ſententiam Livii teſtimonio, qui Lib. I ita tradit: *Loca diviſa Patribus Equitibusque, ubi ſibi quisque ſpectacula pararet. Fori appellati.* Poſtea Tarquinium Superbum foros in Circo publicis impenſis fieri curaſſe, imo tempeſtive providiſſe, ut tectis (quod jam tentarat Priſcus) exornarentur. Unde ſimul ad liquidum perduci ait, quid Livius per *foros publicos*, & Dionyſius per παςτάδας ὑποςέγυς intelligat. Hanc Circi faciem ad Julii Cæſaris tempora permanſiſſe, quem primum triplicibus porticibus Circum auxiſſe, viri docti ex antiquis monimentis confectum dederint. Unde ipſos vanitatis coarguit, & protinus convincit, qui

has

has porticus, ut & euripum Circi, a Tarquinio jam factum eſſe contendunt. Et quamvis ſuæ cauſæ præſidium a ſuffragio Dionyſii Halicarnaſſei arceſſere conentur, oſtendit tamen Illuſtris Gravius, temere ipſum ad corroborandam hanc ſententiam adduci, cum ibi, poſtquam dixiſſet, ut Circus fuerit exornatus a Tarquinio, addiderit deſcriptionem Circi, uti ſe habebat illo tempore, quo hæc literis mandabat. Inde columnas illas, in quibus ova & delphines eránt, & quæ ad denotanda ſpatia, quot confecerant aurigæ, erigebantur, perſequitur. Quando vero Dio Lib. XLIX non longe a fine ſcribit, *δελφῖνας καὶ ὠοειδῆ δημιουργήματα*, *delphinas & ovalia opera* ab Agrippa poſita, id ſic intelligendum putat, cum ovorum Circenſium ante Agrippam meminerint Varro aliique, ab Agrippa delphines additos fuiſſe ſtructuris ovalibus, ſive fuerit earum forma oblonga inſtar ovi, ſive ſuper ova lignea (quod verius ipſi videtur, cum delphinorum nemo ante Auguſti tempora meminerit) columnarum faſtigiis inhærentia impoſiti præterea fuerint delphines. E contrario, quod Octavius Ferrarius in Electis cenſet, diverſas duas pilas fuiſſe ova & delphines, ad numerandos flexus Venetorum & Praſinorum aurigarum, id ſua ſponte cadere, nec ullo idonei ſcriptoris ſuffragio probari poſſe, Grævius exiſtimat. Non minus eleganter de *linea alba* commentatur, demonſtratque, non fuiſſe funiculum album, ſed ſulcum transverſum ſolo impreſſum, cui creta erat inſperſa, qui a ſiniſtro podio ad dextrum extendebatur, inter primas metas & carceres. Ad iſtam lineam nonnihil conſiſtebant aurigæ ex carceribus emiſſi, antequam effunderentur in arenam, ut frontibus æquarentur. Huic rei, ut frontes aurigarum æquarentur, illosque morarentur, ne ante tempus juſtum tranſilirent lineam, inſerviviſſe ipſi videntur *Moratores*. Producit idcirco aliquot inſcriptiones veteres, & inprimis ineditam ex Gudiano corpore, quam hoc loco apponere conſultum duximus.

DIS. MAN
A. TVCCIVS. A. L. STEPHANVS
AVRIGATOR. FACT. RVSSAT
ET. T. TVCCIVS. PACHRYSVS
MORATOR. EJVSD. FACTION
DEDICA

Loco cretæ nonnunquam calce uſos affirmat ad lineam illam albam præducendam Circo, indeque manaſſe loquendi genus *a carceribus ad calcem*. Aliam porro in Circo fuiſſe lineam, quæ ab Ovidio dicatur jungere, qui juxta ſedent. III Amor. eleg. 2.

Quid fruſtra refugis? cogit nos linea jungi.

Exiſtimat Salmaſius ad Hiſt. Aug. lineam Ovidio eſſe longum & rectum ſubſelliorum ordinem per Circi extenſum latus, in quo ſpectatores ſedebant; ubi propter anguſtias non facile potuerit ille locus deſeri, quem quis cepiſſet, ſine incommodo & moleſtia. Sed tantum abeſt, ut ipſi aſſentiatur Clariſſimus Grævius, ut potius adſerat, Circum quatuor vias habuiſſe latiores a quatuor mundi cardinibus, ſed plures anguſtiores, quæ dictæ fuerint ſemitæ, viæ, lineæ. Sediſſe itaque puellam in ultimo ſubſellii loco ad lineam ſeu ſemitam, ita ut ſi ulterius voluiſſet fugere, cum ſe nollet ab eo, qui proxime ſedebat, tangi, aut ſtandum illi fuiſſet, aut de ordine ſubſelliorum, in quo ſedebat, cecidiſſet. Qua occaſione contra Turnebum & Salmaſium docet, *lineam divitem*, apud Martialem lib. VIII ep. 78, nihil eſſe aliud, quam orcheſtram, & equeſtria, in quibus Senatores & Equites ſpectabant opulenti; neque *ſedere equiti* apud eundem lib. V ep. 14 notare aliud, quam aſſidere equiti, quod Suetonio ſit *ſedere in equite*. Miratur cæteroquin, Salmaſium *Album Coracem* pro equi nomine habuiſſe, cum ſit aurigæ nomen gregis Albati. Ex adverſo contendit, quod in epigrammate Martialis, ex libro ejus ſeptimo ab Onuphrio adducto, *Paſſerinus* & *Tigris* non ſint aurigarum nomina, ſed equorum, ſicut & *Aquilo* & *Hirpinus* in alio lapide, qui pag. 119 apud eundem Onuphrium laudatur, quos male adeo in aurigarum cenſum retulerit, cum fuerint nobiles equi, quibus vicerant aurigæ. Legi autem in lapide illo, ut ex Marquardi Gudii, qui lapidem illum inſpexit, ſyntagmate didiciſſe ſe fatetur: AQUILONI. AQUILONIS; non, ut editum tam apud Onuphrium, quam Gruterum: AQUILONI. K. AQUILONIS. Exponit præterea veterem illam Quiritium formulam, *ad digitum pugnare*, comparatisque invicem doctorum virorum ſententiis pronunciat, nihil notare aliud, quam hac conditione pugnare, ut paria non ceſſent a digladiando, quam alteruter ſuccubuerit, & erecto digito declaret & fateatur, ſe victum eſſe. Tandem cum Lipſius Lib. II Saturn. c. 21 duas Amphitheatri portas majores ſibi adverſas & oppoſitas commemoret, alteram-

ramque Libitinenſem dictam eſſe adfirmet, alterius vero nomen ſe ignorare profiteatur, ſuccurrit ipſi Grævius, alteriusque portæ nomen ex Paſſione S. S. Perpetuæ & Felicitatis reſtituit, appellatamque *Sanavivariam* eſſe oſtendit. Uti vero per illam exportabantur, qui in Libitinæ cenſum venerant: ita per hanc, qui vivi illo certamine fuerant, & periculo defuncti, exiviſſe, præeunte Petro Poſſino in Paralipomenis ad dictam Paſſionem, obſervat. Plura adhuc ſuperſunt a Grævio apposite dicta, ſed illa ſcientes prudentesque prætermittimus, ne latius iſta perſequentes, fines nobis præſcriptos excedere videamur.

THESAURUS ANTIQUITATUM ROMANARUM, congeſtus a JOANNE GEORGIO GRÆVIO. Tomus Decimus.

Trajecti ad Rhenum apud Franciſcum Halmam, & Lugduni Batavorum apud Petrum van der Aa, 1699, fol.

Conſtat 5 Alphab. & plurimis figuris.

Continentur decimo hoc Antiquitatum Romanarum tomo ii potiſſimum ſcriptores, qui de re veterum Romanorum militari tradere, eamque evulgatis commentariis explicare inſtituerunt. Primum locum occupant Nicolai Bergierii *de publicis & militaribus Imperii Romani Viis* libri quinque, e lingua Gallica in Latinam tranſlati ab Henrico Chriſtiano Henninio. Prodierant nempe jam anno 1622 Gallico ſermone compoſiti, tantaque aviditate a viris doctis fuerant excepti diſtractique, ut nullo fere modo comparari inſecuto tempore potuerint. Et quamvis ſerio adhibitaque diligentia eos inveſtigaret celeberrimus Grævius, attamen nullibi exquirere potuit; ut adeo tam luculenti poſſeſſione operis ipſi carendum fuiſſet, niſi maxime Reverendus Abrincenſium Antiſtes, Petrus Daniel Huetius exemplar illorum, in Guidonis Patini Bibliotheca repertum acquiſitumque, ipſi dono miſiſſet. Quo impetrato Grævius auctor fuit ſuaſorque Henninio, artis ſalutaris & elegantiorum literarum in Academia Duisburgenſi Profeſſori florentiſſimo, ut iſtos commentarios Latina civitate donaret, atque ita efficeret, quo in plurium manibus eſſent, & ab iis etiam, qui Gallicæ linguæ imperiti ſunt, intelligi auſpicato poſſent. Quæ res feliciter ceſſit, quandoquidem doctiſſimus Henninius

ninius accurati & idonei interpretis officio functus deſtinata rite perfecit, illosque Latino ſermone expreſſos, adjectisque (quæ ſingula & in hoc tomo comparent) Bergierii *addendis* & *emendandis*, nec non Joannis Baptiſtæ du Bos *animadverſionibus*, ſuisque *notis* auctos & locupletatos, anno 1699 Ultrajecti evulgavit. His p. 821 jungitur Franciſci Patricii *Res militaris Romana*, ex Italica in Latinam linguam converſa a Ludolpho Neocoro. Inde ſequuntur p. 999 Hygini Gromatici & Polybii Megapolitani de *Caſtris Romanis, quæ extant*, cum notis atque animadverſionibus Ratbodi Hermani Schelii: quibus p. 1167 ſ. annectuntur ejusdem Schelii diſſertationes de *ſacramentis*, *cuſtodia caſtrorum*, *ſtipendio militari*, *ſtipendio equeſtri*, *ſtipendio ductorum*, *die ſtipendii*, *frumento & veſte*, *tributo & ærario*, *præda*, *victu militum*, *itinere*, *agmine Polybiano*, *agmine Veſpaſii*, *cohortibus legionis antiquæ*. Succedit p. 1284 Claudii Salmaſii *de re militari Romanorum* liber, opus poſthumum, & p. 1454 Jo. Henrici Boecleri diſſertatio de *legione Romana*. Exhibentur præterea p. 1468 Franciſci Robortelli Utinenſis de *legionibus Romanorum* ex Dion. lib. IV, de *commodis*, *præmiis* & *donis militaribus*, de *pœnis militum* & *ignominiis* commentationes: nec non p. 1488 Erycii Puteani de *ſtipendio militari apud Romanos* ſyntagma, quo modus ejus hactenus ignoratus conſtituitur: & p. 1512 Vincentii Contareni de *militari Romanorum ſtipendio* commentarius. Tandem comparet p. 1526 Michaelis Angeli Cauſei, de la Chauſſe, Pariſienſis de *ſignis militaribus* opuſculum, clauditque agmen p. 1532 Petri Rami, ſummi Philoſophi & Oratoris, liber de *militia C. Julii Cæſaris*.

Præter Indicem ampliſſimum præfatio quoque a doctiſſimo Grævio adjecta eſt, ubi, ſi a cæteris accurate dictis diſceſſeris, inprimis Viale argumentum a Bergierio pertractatum illuſtratur magis, fuſiusque exponitur. Depromit hanc in rem nonnullas Inſcriptiones nondum editas, ſibique a ſummo, dum in vivis erat, viro Marquardo Gudio communicatas. Prima earum in Etruria inventa meminit *Viæ Nepetinæ*, *Caſſiæ* & *Ciminiæ*, obſervatque Grævius noſter, ſingulas has vias in Etruria ſitas eſſe, Caſſiamque duxiſſe a Cluſio Florentiam; Ciminia vero a Viterbio quousque pertinuerit in Etruriam, nondum exploratum eſſe. Apponamus ipſam inſcriptionem, ut accurati harum rerum exiſtimatores, quam penitius intueantur, habeant. T. HÆ-

T. HAERENNIVS T. F. CLAVD. CLAVDIANVS
IIII VIR. VIAR. CVRAND. TERMINAVIT
M. CORNELIVS. Q. F. POMPEIANVS
IIII VIR. VIAR. CVRATOR. VIAE. NEPETI ⁝⁝ ⁝⁝
DIRECT. - - - DIVERTICVL...
CASSIAE. CIMINIAE. PASS. CCCCLXXX....
LAPIDEM. SIGNIN....

Cui hanc addit, eaſdem Caſſiam & Ciminiam vias commemorantem Romæque inventam:

HERCVLI. ET. GENIO. ET. FAVNO. CONSER. DOM
TYETTIVS. PROBIANVS. V. C. CORRECTOR. ITER
VIAE. FLAMINIAE. ET. CASSIAE. CIMINIAE. VET
ET. AVRELIAE. TRIVMPHAL......

Monet hic, *correctorem viæ* eſſe reſtitutorem viæ corruptæ & labefactatæ; videri vero vias Caſſiam & Ciminiam concurriſſe, & alibi junctas fuiſſe, ut quaſi una habita fuerit, eo quod in inſcriptionibus ſemper legatur ſine copula *Caſſia Ciminia*. Diverſam ab iſtis porro exhibet inſcriptionem, quæ *Ardeatinam* & *Severianam* viam prædicat, & his concepta verbis eſt:

JMP. CAES. M. JVLIVS. MAXIM
PIVS. FELIX. AVG
PONTIF. MAXIMVS. GERM. MAX
TRIB. POTEST. IIII. IMP. V.
COS. PROCOS. P. P. EX. TERM
LAP. MILL. N. XV.
ARDEATIN. SEVERIAN.

Id tamen admonet, in primo verſu legendum eſſe C. JVLIVS. MAXIM. quandoquidem Maximini prænomen non Marcus, ſed Cajus fuerit. Duas inſuper ſuppeditat viarum *Latinæ*, *Lavicanæ*, *Novæ Trajanæ*, *Semtimiæ*, *Ardeatinæ & Laurentiæ* mentionem facientes, quas tamen brevitatis ſtudioſi conſulto prætermittimus. Hoc ſolum tradimus, inquinate, pronunciante ita Grævio, & lapidarii oſcitantia ſcriptum eſſe *Via Semtimia*, pro *Septimia*, cum confectum jam exploratumque ſit, L. Septimium Pertinacem eam ſternendam ponendamque curaſſe. Inde de IIII viris Viarum aut Viarum Curan-

darum, quorum & ſupra allata inſcriptio meminit, quædam adnotat, & huc facientes inſcriptiones duas allegat, hocque adeo negotium & curam operum & viarum publicarum in Urbe ad Ædiles pertinuiſſe, beneficio iſtius inſcriptionis itidem ineditæ demonſtrat:

C. CALPVRNIVS. C. F. PAL.
VESTORIANVS
AED. CVRVL. TERMINA
VIT. OPERA. PVBL.
TER.

Uti vero Diis Vialibus Herculem non temere a Bergierio lib. IV, cap. 44 adnumeratum eſſe ſtatuit: ita & denuo ſuppetias ipſi fert, remque ad liquidum hac potiſſimum inſcriptione perducit:

HERCVLI. COMITI
CONSERV. SACR.
L. AELIVS. L. F. ESQ. PENIO
MILES. COH. VI. VIG. EX. V. S.

Idem de Fortuna Reduce in Dearum Vialium cenſum ab Henninio relata pronunciat, dictamque ſententiam petito ab inſcriptione iſta præſidio munit ac confirmat:

FORTVNÆ. REDVC. VIATOR.
CONSERVATRIC. SACR.
SEX. PERCILIVS. SEX. FIL.
PRISCVS. MAGISTER.
VICI. NOVANI. FABRICI.
EX. V. S.

Huc tandem refert etiam Neptunum Reducem, cumque lapis ipſi poſitus & Oſtiæ erutus in inſcriptionum editarum libris non reperiatur, ejus verba adducit, quæ & nos hic repræſentabimus:

NEPTVNO. REDVCI.
SACRVM.
Q. MANLIVS. Q. F. PAL.
SEVERIANVS.
VIVIR. AVGVST. ET. FLAM.
TITIAL. V. S. L. M.

Solutum vero iſtud votum Neptuno Reduci fuiſſe ab iis, qui ex itinere maritimo ſalvi redierant domum, Clariſſimus Grævius exiſtimat.

Co-

Copioſus cæteroquin & prolixus eſt in decantandis Ratbodi Hermanni Schelii virtutibus laudumque ornamentis, & ſerio teſtatur, libris ejus, qui in hoc tomo continentur, tantopere non ſolum doctos homines, ſed ſummos quoque Imperatores, qui non rudes erant literarum, in Germania Galliaque fuiſſe delectatos, ut ingenue adfirmarint, ſe ex illis non modo didiciſſe, quæ ad Romanorum militarem doctrinam, intelligendosque, qui illam deſcripſerunt, priſcos rerum Romanarum auctores optimos, ſed & ad noſtri temporis res militares rectius conſtituendas, & in nonnullis ad illam Romanorum diſciplinam, qua orbis terrarum ſubactus eſt, conformandas ſpectare videantur. Inde ſummopere dolet, nec ejusdem duos tomos, quos de iisdem artibus bellicis Romanorum paratos habuit, nec Adverſaria, in quibus multa in Theologia & Philoſophia apte ſciteque commentatus erat, lucem publicam aſpexiſſe.

LA BELLEZZA DELLA VOLGAR POESIA &c.

ELEGANTIA VERNACULÆ POESEOS, OCTO DIALogis demonſtrata a JOANNE MARIO de CRESCIMBENIS, Cuſtode Arcadiæ, una cum variis notabilibus & catalogo Arcadum, ad Eminentisſimum & Reverendisſimum Principem PETRUM OTTOBONUM, S. Eccl. Cardinalem Vice-Cancellarium.

Romæ per Jo. Franciſc. Buagnium, 1700, in 4.
Conſtat $1\frac{1}{2}$ Alphab.

PRæclare doctus illuſtrisque libelli hujus Autor, cujus Hiſtoriam vernaculæ Poëſeos alibi recenſuimus, conterraneos ſuos communi ſolum fama, & per tranſennam, quod ajunt, Poëtas judicari haud contentus, paulo propius illos exterorum oculis admovere, apertiſſimeque monſtrare voluit, ipſis, ſive Lyricos cantus in deliciis habuerint, aut immortalia Heroum facinora extulerint, ſive ſocco Comico aut Tragico cothurno inceſſerint, ſive paſtorum amores aut divina myſteria carminibus ſuis celebraverint, id cordi ſerio fuiſſe, ut domeſticum ſermonem ad ſummum venuſtatis punctum proveherent, præcipuumque ideo honorem inter Muſarum cultores jure optimo iisdem deberi. Quod ne temere aſſeruiſſe videatur, diverſa e præſtantiſſimis nationis ſuæ Poëtis exempla ſpeciminis in modum profert, ad

Græcæ Poëſeos ſtateram circumſpecte expendit, verborum & idearum, ut vocat, amiciſſimum concentum ſollicite inquirit, nec minus diſſonantiam alicubi occurrentem bona fide detegit, illius cauſas judicioſe explorat; atque ut paucis multa complectamur, nihil fere intactum remanere patitur, quod ad confirmandam vulgaris Poëticæ laudem ac elegantiam, ulla ratione opportunum eſſe queat. Noſtrum jam non eſt penſiculatius iſta excutere, cum magis nos ad ſe trahat, quæ adjecta hic apparet Clariſſimi Autoris Epiſtola ad Illuſtriſſimum Comitem de Collonitſch, Canonicum Strigoniensis Eccleſiæ, de ortu atque inſtitutis Arcadiæ perſcripta, quam hiſtoriæ literariæ ergo, prolixe referemus. Scilicet cum de reſtaurando humaniorum diſciplinarum, inprimis vero Poëſeos ſtudio, a popularibus ſuis quadantenus intermiſſo, conſilia agitaſſent Viri aliquot cordatiores, nihil utilius ipſis viſum fuit, quam ut novam Societatem literariam, ad Reipublicæ normam ſeſe habentem, quæ cunctos Italiæ eruditos caperet, mature fundarent. Fundaverunt quoque eam feliciſſimo auſu Romæ A. 1690, die 5 Octobris, & quo omnes de præminentia vel honoratiore loco rixæ averterentur, ſapienter ſanxerunt, ut ſub veteris Arcadiæ paſtorum ſpecie larvis induti ſinguli convenirent. Hi fuere natales Arcadiæ, quæ tamen vix coaluerat, cum lætiſſimas ſtatim acceſſiones facere cerneretur, quandoquidem variæ non modo eæque celebriores in Italia Academiæ aggregari poſtularent, ſed complures etiam literatorum tam ſeculares quam religioſi, Cardinales item & Principes, aliique eccleſiaſticis dignitatibus ſpectabiles, quin & Fœminæ haud paucæ ſtudiorum amantiſſimæ, eidem nomina dare ſua geſtirent, ita ut poſt decem annorum lapſum, Arcadum numerus ad ſexcentos pervenerit. Septies autem quotannis in prato vel nemore, quod olim mons Palatinus aliaque loca, nunc Ducis Salviati amœniſſimi horti ſubminiſtrant, conventus celebrare gaudent Arcades, quorum ſex in gratiam Paſtorum Romæ commorantium edicuntur, qui poëmata ſua ipſimet recitant, præter Cardinales ac Fœminas, quibus ad lucubrationes ſuas legendas, aliorum Paſtorum opera uti conceſſum eſt; unicus vero ad proponenda abſentium ſeu extraneorum carmina haberi ſolet, jucunditate & frequentia præ reliquis maxime nobilis, eo quod diverſi totius literatæ Italiæ ſtyli ibidem exhibeantur; omnes deinde

ver

verſus, dimiſſa concione, in tabulario reponuntur. Politiam hujus conſortii quod attinet, illa, teſte Autore noſtro, Democratica ſeu Popularis eſt, utpote quod Principem vel Protectorem plane ignoret, Cuſtodemque ſolummodo, totum cœtum repræſentantem, agnoſcat, qui ſingulis Olympiadibus, id eſt, quaternis annis exactis, per ſuffragia eligitur, aut de novo confirmatur. Illi poteſtas competit, bis hyberno, vel ſi neceſſitas urgeat, æſtivo quoque tempore, extra ordinem convocare Arcadiam, atque ejusmodi conventus appellantur Convocationes generales. Ipſemet pariter ex Arcadibus ætate provectioribus & prudentioribus, modo ii non ſint ex Acclamatorum claſſe, accedente Societatis conſenſu, duodecim in Collegium ſibi quotannis cooptat, cum quibus de omnibus negotiis, exceptis Acclamationibus & Surrogationibus, ſuprema autoritate decernit, ſalvo tamen penes Societatem, quæ a prædicto Senatu deliberata fuere, revocandi arbitrio. Præterea quolibet etiam anno conſtituuntur duo Subcuſtodes, unus Procuſtos ſeu Vicarius, & quatuor Deputati ſeu Superintendentes, quibus ſingulis certæ aſſignatæ ſunt functiones. Quicunque vero Arcadum ordini acceuſeri cupit, illum annos viginti quatuor compleviſſe, generis vel morum nobilitate excellere, tandemque eruditionis fama præſtare oportet; licet primum requiſitum a Congregatione interdum remittatur, ratione Fœminarum autem inſuper deſideretur, ut verſibus condendis jam ante operam poſuiſſe noſcantur. Aggregationes vero quinque modis abſolvi ſolent. Primus vocatur *Acclamatio*, quoties Cardinales, ſupremi dominii Principes, Vice-Reges, Regumque Legati admitti cupiunt; tunc enim viva voce ſuffragia eduntur. Alter dicitur *Annumeratio*, Fœminarum & Coloniarum cauſa introductus, ubi ſecreta vota colligi moris eſt; Tertius *Repræſentatio* nominatur, collegiorum, in quibus Juvenes nobiles aluntur, gratia inſtitutus, quorum quidem unus duove ab ipſo Collegio commendati, Arcadibus hic pariter, ac in reliquis duobus omnibus ſecreto ſuffragantibus, admittuntur. Quartus in ordine eſt *Surrogatio*, dum in demortuorum vel albo expunctorum Paſtorum locum alii ſubſtituuntur. Ultimus denique *Deſtinatione* expeditur, quando ſcilicet, non vacante ullo loco, Candidatis ingenio & doctrina pollentibus titulus Arcadis interea nomenque Paſtorale defertur, ut nec loca quædam vacare contingat. Huic enim

Conſortio aſſociatus, nomen quoddam Paſtorale, aliudque cognomen, a memorabili veteris Arcadiæ loco aut prædio mutuatum, e totius Congregationis ſententia accipit, atque obſtrictus eſt, ut de eodem pro virili bene mereri ſtudeat; nulla hic inter Paſtores occurrente differentia, niſi quod Acclamatis in ſubſcriptionibus Arcadis Acclamati axioma Paſtoritio nomini jungere fas ſit. Coloniæ autem Arcadicæ, quarum mentionem fecimus, in aliis Italiæ civitatibus conſtituuntur, iisdem legibus ac moribus, qnibus Romana Societas utitur, regendæ. Vice-Cuſtodem habent, qui cœtui præeſt, ac denominationem ſuam vel ab urbe, ubi conditæ ſunt, vel a potiore Academia, quæ inibi floret, ſortiuntur, ſuntque ſequentes: Coacta (Forzata) Aretii, Maceratenſis Maceratæ, Animoſa Venetiis, Bononienſis ſeu Rheni Bononiæ, Ferrarienſis Ferrariæ, Phyſico-Critica Senæ, Alpheja Piſis, & Camaldulenſis, quæ e Religioſis tantum conſtat, in provincia Ravennatenſi. Sicuti de cætero in Arcadia antiqua ludi ſolennes habebantur: ita quoque laudatisſima hæc Academia, ut illius indolem ac conſuetudines per omnia referret, ſub ingreſſum novæ Olympiadis ludos indicit, non quibus corpora, ſed quibus ingenia exerceantur; in quem uſum certæ Ephemerides compoſitæ proſtant, quarum computum, paucis interjectis, Noſter ſubnectit. Illud denique florentiſſimæ Societati inprimis curæ eſſe memorat, ut Paſtores ſuos, tam vivos quam mortuos, ſingulari honoris cultu proſequatur, adeoque illos dies, quibus eorum ad ampliores gradus promotiones denunciantur, lætos, qui vero eorum obitum indicant, mœſtos in faſtis ſuis notari, Viris imo conſummatæ doctrinæ monumenta e marmore ſtatui jubeat. Poſtquam igitur de origine Arcadiæ hæc aliaque multa accurate explicuit, illius etiam Leges apponit, quas, cum & ante alia magis illuſtrent, & priſcorum Νομοθετῶν genium apprime redoleant, libenter hic publico impertiemur. *Ex autem ordine ſic ſe habent*: I. Penes Commune ſumma poteſtas eſto. Ad idem cuilibet provocare jus eſto. II. Cuſtos rebus gerundis & procurandis ſingulis Olympiad. a Communi creator, minusque idoneus removetor. III. Cuſtodi Vicarius, & Collegæ duodecim adſunto. Eorum ſingulis annis Cuſtos, conſulto univerſo cœtu, novos ſex in orbem eligito, ſex veterum retineto. Adminiſtros ſibi duos adſumito. Præter hæc, alia munera publica ne ſunto. Patronus nullus

lus eſto. IV. Suffragia ſecreta ſunto, eaque in Cuſtode creando, aut removendo, trifariam dividuntor, juſtusque numerus duæ partes ſunto. Cæteris in rebus bifariam diſpertiuntor, quique partem dimidiam exſuperat, numerus juſtus eſto. Si paria fuant, iterantor. Deinceps res ſorti committitor. V. Quicquid per Collegium de rebus communibus actum, geſtumve fuat, quo perpetuo ratum ſiet, per Cuſtodem ad Commune refertor. VI. Cœtus univerſus relationibus audiundis, actisque cognoſcundis, hyeme ſaltem bis in ædibus; carminibus autem, & orationibus pronunciandis, præſentium quidem Paſtorum per annum ſexies, abſentium ſemel, vernis & æſtivis feriis in nemus Parrhaſium per Cuſtodem ſub dio convocator. VII. Mala carmina, & famoſa, obſcœna, ſuperſtitioſa impiave ſcripta ne pronunciantor. VIII. In cœtu, & rebus Arcadicis paſtoritius mos perpetuo, in carminibus autem, & orationibus, quantum res fert, adhibetor. IX. Arcadico nomine typis injuſſu publico ne quid editor. X. Quot prædiorum Arcadicorum tituli, totidem Paſtores, Paſtorumque nomina ſunto. Inque mortui, aut expuncti locum alius ſufficitor. *Sanctio:* ſi quis adverſus H. L. facit, faxit, fecerit, quive facit, faxit, feceritve quo minus quis ſecundum H. L. faceret, feciſſetve, facturusve ſiet, confeſtim Exarcas eſto, ejusque nomen coram Collegio per Cuſtodem inducitor. Si quid in his legibus obſcurum, perplexumve ſiet, ſive comprehenſum non ſiet, Communi Arcadum, conſultis peritioribus inter Paſtores, more majorum interpretandi, ſupplendique jus eſto. Quodque decretum, judicatumve ſiet, penes Cuſtodem adſervator, in legum Tabulas ne redigitor. Nulli novas Leges ferre fas eſto. Alpheſibœus Carius Cuſtos Cœtum univerſum ita rogavit. Velitis jubeatis Arcades, eu: quæ in his legibus ad noſtri Communis regimen comprehenſa, p r: ſcriptaque ſunt, authoritate, juſſuque communi juſta, rata, firma perpetuo ſient, iisdemque Paſtores poſthac omnes perpetuo teneantur, ut quicumque Arcadicum deinceps nomen adſumſerit, obſtrictus H. L. veluti ſacramento ſiet. Cœtus univerſus ſcivit. Olympiad. DCXVIII. An. III. Ab Arcadia inſtaurata. Olympiad. II. An. II. Subſequuntur præcepta quædam in Coloniarum Arcadicarum erectione obſervanda, & catalogus geminus, in quorum altero ſingulos Arcadas paſtorali, in altero gentilitio nomine deſignatos, juxta ſeriem alphabeticam commodiſſime invenire licet.

TRA-

TRAITE' DES MEDICAMENS ET LA MANIERE de s'en ſervir pour la Gueriſon des Maladies.

Id eſt,

TRACTATUS DE MEDICAMENTIS ET METHOdus ea adhibendi ad morbos curandos, per DANIELEM TAUVRY, *Academiæ Regiæ Scientiarum Socium, Doctorem Medicinæ & Facultatis Medicæ Pariſienſis Aſſeſſorem.*

Pariſiis apud Bartholomæum Girinum, 1699, in 8.
Conſtat Alphab. 4, pl. 5.

TAndem Tractatus hic elegantiſſimus ad noſtras pervenit manus, poſtquam ab Eruditis dudum jam probatus, & aliquoties recuſus fuit. Eſt enim hæc, quam nunc exhibemus, editio ultima, reviſa, correcta & aucta. Artem ſalutarem promovendi multis abhinc annis Clariſſimum Authorem occupaſſe ſtudium, ex *nova* ipſius *Anatomia Rationali*, a nobis anno 1691 menſe Octobri pag. 471 tradita patet; quem laudatiſſimum conatum præſenti denuo teſtatur opere. In eo namque totus eſt Clariſſimus Tauvry, ut diſtinctum, inſtituta remediorum analyſi, adornatiſque experimentis, exhibeat circa illa illorumque modum operandi conceptum. In duos dividitur liber tomos, totidemque partes ſinguli obtinent.

In Parte I Tomi I generalia tractantur de Medicamentis, qualia dicuntur Authori corpora mixta, pravam corporis diſpoſitionem in meliorem mutantia; quorum illa, quæ ex Regno Minerali deſumuntur, vacuantia potiſſimum, reliquis majorem quidem poſſidere creduntur efficaciam, ita tamen, ut non negligenda ſint, quæ vel Regnum Animale vel Vegetabile ſuppeditat, utpote majores vires alterantes obtinentia. Cum autem remedia ſint vel naturalia vel artificialia (ſimplicia & compoſita communiter dicta) horum neceſſitatem contra quoſdam (qui eorum præparationem ex eo ſpernunt, quod natura ſufficientem ſuppeditaverit morbis medendi apparatum, & ſingulis affectibus ſpecifica oppoſuerit ſimplicia, quæ cognoſci facilius, quam compoſitiones inveniri queant) defendit, negans, naturam in ſimplicibus ſuppeditaſſe, quæ vitam ſervent, nedum quæ morbos profligent, hanc potius noſtræ

ſtræ rationi eam commiſiſſe putans curam, inveniendi talia, quibus vel commodius vitam producere queamus; id quod panis & vini exemplis probatur. Neglectis aliis medicamentorum diviſionibus, tot eorum commode conſtitui poſſunt claſſes, quot tertiæ eorum qualitates ſeu ſpecificæ, quas occultas Veteres, adeoque inexplicabiles crediderunt, ſuppeditant, per ſecundas qualitates vel manifeſtandas vel explicandas. Circa medicamenta porro obſervanda ſunt eorum electio, præparatio, & miſtio. Electio dependet a tempore colligendi, ſolo natali, & qualitatibus ſenſibilibus, quæ cognoſcuntur ex ratione, experientia, & utriſque combinatis. Experientiam, cui ratio conjuncta eſt, acquirimus partim per analyſin, partim per experimenta, quæ circa remedia cum humoribus corporis noſtri miſcenda verſantur, partim per qualitates ſecundas, utpote quæ odore, ſapore, &c. manifeſtantur. Ordine ſingula pertractat Noſter; & quanquam ſint, qui modum per analyſin corporum qualitates detegendi inanem proclamant, dicentes, per ignem deſtrui pleraque principia mixti; ſalia eſſentialia in lixivioſa mutari, alcalia ignis eſſe productum; principia quinquinæ, opii, ſennæ non tales producere effectus, quales compoſitum edit; vas in quo analyſis inſtituitur, medicamento virtutes ſuas communicare &c. omnibus tamen his rationibus apte reſpondet. Quanquam enim, inquit, ignis deſtruat quædam principia mixti, atque nova, e. g. alcali producat, negari tamen non poteſt, per ignis torturam in aliis principia manifeſtari, e. g. ſalia acida, & productum ignis alcalicum pro remedio nobis inſervit; imo dantur analyſes abſque igne inſtituendæ, dum e. g. ſalia eſſentialia, oleum amygdalarum, nucum &c. parantur. Ponamus porro, eſſe quædam mixta, quæ alium producunt effectum atque illorum principia, nihilominus ex horum analyſi de modo operandi certiores reddimur, quod opii exemplo demonſtratur; imo ſunt alia, in quibus alterutri principiorum efficacia, quæ mixto ineſt, adſcribenda venit, quemadmodum ſulphuris copiæ, qua turgent ex vegetabilibus quædam, vis odorem ſpargendi in acceptum eſt referenda. Tandem ne moleculæ a vaſe æneo medicamentis admiſtæ operatori imponant, in vitreo aut terreo analyſis inſtitui jubetur. Alterum modum quod attinet, hujus pariter efficacia in dubium vocari poſſet, dum medicamenta in humores cor-

(margin notes: "cap. 2." beside "das vel explicandas. Circa medicamenta…"; "cap. 3." beside "lyſis inſtitui jubetur…")

corporis vivi & in ſanguinem arterioſum aliter operari videntur, quam in ſanguinem venoſum, per venæſectionem e. g. extractum, niſi per phænomena in humoribus extra corpus obſervata ad conjecturam duceremur, quomodo remedia in corpore vivo agerent; & niſi conſtaret, medicamenta aſſumta cum chylo primum ſanguini venoſo admiſceri, ita ut de ſanguine arterioſo ipſiusque alteratione cogitare neceſſe non ſit. Quibus præmiſſis, in quæ principia corpora per analyſin reducantur, docetur, tum ſapores examinantur, &
cap. 4.
cap. 5.
cap. 6. primum corpora inſipida, unctuoſa, nitroſa & amara, dein acida,
cap. 8. acria, & aromatica evolvuntur, eorumque principia & effectus explicantur. De odoribus dum agitur, hi principia mixti non ſolum manifeſtare, ſed corpus humanum potentiſſime afficere dicuntur; quod fœminæ docent hyſtericis paſſionibus obnoxiæ, aliique homines, quibus ſuaveolentia motum & ſenſum auferunt, graveolentia autem reddunt. Cujus rei ratio in eo conſiſtere Noſtro videtur, quod graveolentia levem capitis dolorem excitent, quatenus irritando nervos per duram matrem tranſeuntes hanc contrahunt, hinc receptaculo ſpirituum anguſtato hi per nervos iterum influant, partibusque motum & ſenſum reſtituant; cum e contrario ſuaveolentia poros dilatando ſpiritibus locum concedant commorandi in cerebro, ut ad partes vel plane non, vel non adeo copioſe influant. Atque his de electione medicamentorum traditis pauca de eorun-
cap. 10. dem præparationibus, partim ad augendas vires, partim ad qualitates nocivas corrigendas, partim ad aſſumtionem facilitandam neceſ-
cap. 11. ſariis, ut & de mixtione, atque formulis adjicit Author. Tum per-
cap. 1. git, & *Parte II.* doctrinam hanc exemplis illuſtrat petitis ab Evacuantibus, atque *Emetica* dum exhibet, exponit, in quo vomitus conſiſtat, quomodo ſingula emetica agant, in quibus morbis hæc conveniant, quid ante & ſub operatione obſervandum ſit, quæ ſint nociva, & qua ratione operatio illorum nimia ſit refrænanda? tandem in tabula Emeticorum ſeriem atque formulas, vel ex Medicorum libris deſumtas, vel a ſe inventas ſubnectit, qua pariter methodo reliqua luſtrat evacuantia. Excitatur autem vomitus juxta Authorem, vel quando ſpiritus ex cerebro copioſius per nervos gaſtricos influunt, vel quando inhærentes in fibris ventriculi a quocunque vellicante ad motum majorem ſtimulantur, vel quando per poros fibrarum ven-

tri-

Digitized by Google

triculi tranſpirare non poſſunt, ad quam ultimam claſſem oleoſorum actio refertur. *Purgantia* operantur vel irritando & motum periſtalticum augendo, vel excrementa liquidiora reddendo, ſive id contingat per propriam humiditatem, ſive propter obſtructos poros venarum lactearum, ita ut omnis humiditas per inteſtinorum canalem deſcendat, ſive per agitationem maſſæ ſanguineæ, qua efficitur, ut copioſior bilis, ſucci pancreatici & inteſtinalis ad primas vias detur proventus. *Diuretica* vel augent ſeroſitatem ſanguinis, ut aqua ſimplex, & mineralis, aut vinum album, vel humores corporis in motum adigunt, ut terebinthina, millepedes, cepæ, cantharides, vel figendo fibroſam ſanguinis partem ſeri ſecretionem adjuvant, ut ſpiritus nitri, vitrioli, vel fundendo humores removent obſtacula in vaſis urinariis contenta. *Sudoriferorum* alia ſunt volatilia, quæ in motum reducunt humores, horum principia commovendo, & materiæ æthereæ forſan anſam præbendo efficacius operandi, ut ſal volat. viperarum, cornu cervi, ſanguinis hum. urinæ, ammoniacum, vel alcalica abſorbentia, quæ acidum, ſanguinis texturam aliquatenus coagulans, abſorbent, & ſeri ſecretionem juvant, ut antimon. diaphoretic. bezoard. min. lap. cancr. corallia &c. vel ſulphurea & balſamica, quæ ſulphure ſuo ſubtili ſanguinem rarefaciunt, ut guajacum, ſaſſaparilla, ſaſſafras, carduus Bened. vel talia, quæ ſanguinem non movent, hinc ſero diutius circa glandulas cutis hærendi copiam faciunt, ut commodius imbibatur, & filtretur, ut opium, ſyrupus papaveris albi. *Maſticatoria* irritant & aperiunt ductus ſalivales & ſalivam ipſam rarefaciunt, ac fluiditate donant, qualia ſunt acria, ut pyrethrum, zingiber, ſinapi, terra catechu, ſemen aniſi, fœniculi, nicotiana &c. (atque eodem modo apophlegmatiſmi agunt) vel proliciunt ſalivam eo ipſo, quo in ore volutantur, ut globus cryſtallinus, maſtiche, cera ſigillatoria; qua occaſione, ut cura ſalivatoria per Mercurium inſtitui debeat, docetur. *Sternutatoria* tandem ſunt ſalia acria, & agunt vellicando, & irritando membranam interiorem narium, quæ per nervos olfactorios duræ matri eandem moleſtiam communicat, unde hæc ſpiritibus animalibus in fibras carneas refluentibus ſe contrahit, & ſpiritibus viam ad membra tranſcurrendi intercipit, qui per vias magis apertas, id eſt ad muſculos reſpiratorios influere coacti talem motum efficiunt.

cap. 5.

cap. 7.

cap. 9.

Digitized by Google

In *Tomi II* Parte I, quæ eſt tertia totius operis, ad *Alterantia* progreditur Author, quæ licet diſpoſitionem ſanguinis & humorum, absque ulla ſenſibili evacuatione corrigant, non obeſt tamen, quo minus emmenagoga, carminativa, bechica, lochia & fœtum pellentia ad eandem claſſem referantur, utpote quæ per alterationem humores diſponunt, ut evacuari commodius valeant. Hinc iſta primum examinat, tum pergit ad alterantia, quæ qualitates generales corrigunt, incraſſantia puta, attenuantia, & ultimo tradit ſpecifica. Quemadmodum autem nulla fere alterantia, absque fermentatione agunt, hinc ſuadet Noſter, ut initio doſis eorum detur exilis, uſus vero aliquandiu continuetur. De priori claſſe nunc nil attinet dicere, ſiquidem medicamenta, quæ menſes, fœtum, ſecundinas pellunt, pro cauſarum diverſitate variant, adeoque aliter atque aliter operantur. Ad claſſem vero alterantium proprie ſic dictorum quod ſpectat, quemadmodum humores corporis noſtri vel nimis fluidi & rarefacti, vel nimis craſſi minusque moti ſunt, ita incraſſantia & attenuantia potiſſimum ſub examen vocantur. Quoniam autem maſſa ſanguinea fermentis peregrinis ſcatens aciditatem vel acrimoniam p. n. contrahit, hinc hic loci itidem de febrifugis, antivenereis, antiſcorbuticis & antihypochondriacis ſermonem facit.

Part. III cap. 12. *Attenuantia* igitur juxta Clariſſimum Tauvry vel per accidens aperiunt, abſorbendo aciditatem in primis viis ſtabulantem, ut oculi cancrorum, corallia, ſuccinum &c. vel facilius funduntur, & ad maſſam ſanguineam penetrant, ut ſalia lixivioſa, vel particulis metallicis imprægnata in primis viis nullam mutationem ſubeunt, ſed integras vires ad ſanguinem perferunt, ut antimon. diaphoretic. antihectic. Poterii, Cinnabaris antimon. &c. vel particulis aromaticis & volatilibus turgida ſanguini majorem largiuntur motum, ut ſalia volatilia, myrrha, theriaca &c. *Incraſſantia* conſtant particulis craſſioribus, maſſæ ſanguineæ ſe miſcent, uniunt hujus partes, & deſtruunt id, quod fermentationi anſam præbebat, ut radic. altheæ, cichorei, nymphææ, ſemina frigida. Ad utramque claſſem referuntur *Narcotica*, quorum alia motum ſanguinis intendunt, ut crocus, ſpiritus vini, alia ſupprimunt, ut ſemina frigida; nihilominus talia ſomnum non inducunt, quatenus ſunt attenuantia, vel incraſſantia, ſiquidem tantum abeſt, ut omnia attenuantia vel incraſſantia

hunc

hunc edant effectum, ut potius ſalia volatilia e. g. & acida vigilias inducant, & ſomniferorum operationem turbent; ſed narcotica in ſpiritus agunt potius, quam in maſſam ſanguineam, quatenus conſtant vel particulis oleoſis volatilibus cum terreſtribus miſtis, vel ſalibus volatilibus acidis obvolutis. *Styptica* & *adſtringentia* ſanguinis ſeroſitates corrigunt, & partibus ſolidis naturalem reddunt tonum vel ſuperfluitates ſeroſas evacuando, modo per urinam ut ſpiritus ſalis, aluminis &c. modo per alvum, ut rhabarbarum, ſuccus roſarum, myrobalani, modo per vomitum ut ipecacuanha, modo per habitum, ut ſudorifera; vel abſorbendo, qualia ſunt modo terreſtria, ut corallia, oculi cancrorum, terra ſigillata, &c. modo ſtyptica, ut rhabarbarum toſtum, cortices granatorum, nuces cupreſſi, &c. vel vias obturando, ut meſpila, cydonia, ova dura &c. vel principia fermentativa æque ac acida deſtruendo, ut plantago, equiſetum, ſperma ranarum &c. Quemadmodum porro febris eſſentia in ſanguinis fermentationibus conſiſtit, ita quæcunque has poſſunt deſtruere, inter *febrifugorum* claſſem cenſeri merentur, ſive ſint incraſſantia, ſive emetica, ſive purgantia, ſive ſudorifera, ſive præcipitantia, ſive ſulphurea. Cortex Peruvianus febres fugat non quidem figendo humores, ſed ratione particularum volatilium, oleoſarum, paucarum acidarum, materiam peccantem abſorbendo, & ſanguini juſtam fluiditatem concedendo. Infuſio jalappæ, frigoris tempore in intermittentibus pro ſudore promovendo propinata, magnarum eſſe virium dicitur. *Antivenereorum* operatio conſiſtit in acidi corroſivi ſpiculis infringendis & ex corpore proſcribendis, id quod decocta lignorum & Mercurialia cum antimonialibus præſtant. Et quoniam in *ſcorbuto* itidem acidum peccat, quod tamen non adeo corroſivum eſt, utpote ſulphuribus terreſtribus involutum, hinc in 2 claſſes ipſius remedia diſpeſcuntur, quæ tamen omnia ſal aliquod ammoniacum pro baſi agnoſcunt. Vel enim in his acidum ſuperat particulas acres volatiles, ut in lapatho acuto, naſturtio aquatico, agrimonia &c. vel hæ copioſiores ſunt, ut in perſicaria, aro, lepidio &c. Quibus tertia adjungi poteſt claſſis, in qua particulæ acidæ per volatiles acres & magnam olei copiam ſunt temperatæ, ut in ſalvia, ſinapi, & junipero. Id quod etiam de *Antihypochondriacis* judicandum, quorum potiora ex Marte parata ſunt, utpote particulis ſatis validis acidorum

cap. 15.
cap. 16.
cap. 17.
cap. 18.
cap. 19.

 ſpi-

ſpicula obtundentibus prædita, cum e contrario volatilia, ut ſpiritus Sal. Ammon. fermentationes producendo ſymptomata abſque cauſæ imminutione augent, niſi oleoſis ſint commiſta, ut Tinctura Croci, Caſtorei, Sal vol. oleoſum. Sed ad *Specifica* eſt properandum, quæ agunt modo peculiari in certum morbum aut certam partem. Quanquam autem talia in partes agere, non affecta maſſa ſanguinea, dicenda non ſint, non tamen negari debet, dari medicamenta, quæ facilius ſeparantur in hac, quam in alia parte, aut quæ huic humori promtius miſcentur, quam alteri, ſiquidem videmus, cantharidum uſum urinæ, non autem ſputi, aut fecum acrimoniam ſequi, & terebinthinam aſſumtam urinæ, non autem ſudori aut ſputo violaceum largiri odorem. Sic negari neutiquam poteſt, dari medicamenta certis partibus appropriata, quando immediate has tangere poſſunt, qualia ſunt collyria, epithemata ſtomachica, fomentationes hepaticæ, ſplenicæ &c. Imo quanquam nemo abſque arrogantiæ ſpecie aſſeverare queat, ſe poſſidere talia medicamenta, quæ ſemper & ubique hunc vel illum morbum profligent, nemo tamen inficias ibit, dari remedia, quæ epilepſiam, apoplexiam, paralyſin &c. felicius tollunt, quam alios morbos. Cujus rei ratio in hoc conſiſtere videtur, quod medicamenta ut diverſas obtinent particulas, ita diverſimode etiam agunt. Videmus enim acida omnia in genere cum alcalicis fermentari: alia tamen aliis qualitatibus conſtant particularibus. Sic ſpiritus nitri lapidem diſſolvit, quem alia acida intacta relinquunt; acidum ſulphuris ſanguinem non coagulat, ſecus atque reliqua agunt acida. Quoniam autem auxilia partibus diverſis dicata non inventa vel cognita fuerunt, quam ubi ipſos morbos profligarunt, hinc ubi de remediis certis partibus appropriatis loquitur, haud inepte de illis, quæ morbis ſpecifice opponuntur, diſſerit Author Clariſſimus. Diſtinctis igitur capitibus tractat de *cephalicis*, *antepilepticis*, *antapoplecticis*, *antiparalyticis*, *de remediis contra deliria melancholica*, *maniam*, *& rabiem*; de *cardiacis* & *alexipharmacis*, *antipleuriticis*, *ſtomachicis*, *anthelminticis*, *antidyſentericis*, *hepaticis*, *ſpleneticis*, *antihydropicis*, *lithontripticis*, *hyſtericis*, *aphrodiſiacis*, *antaphrodiſiacis*, *lac generantibus & deſtruentibus*, *antipodagricis*, *& medicamentis*, *quæ in hæmorrhoidibus in uſum veniunt*. Quæ cuncta cum pro cauſarum varietate varient, nunc prætterimus,

cap. 20.

Opus

Digitized by Google

Opus claudit *Pars IV*, quæ tradit medicamenta morbis externis opponenda. *Anodyna* puta, *repellentia & adſtringentia, reſolventia, maturantia, & emollientia, ſuppurantia, mundificantia, & detergentia; corroſiva, incarnativa, vulneraria, epulotica, veſicatoria*, item *quæ ad ambuſta, cariem, callum inducendum, gangrænam, impetiginem, ſcabiem, tineam, ſtrumas valent, quæ pilos generant, & deſtruunt, quæ nævos, clavos, verrucas, pediculos, perniones, oculorum & aurium affectus, dentium dolorem & ſtuporem, cancrum oris & uvulæ laxationem tollunt.*

CHRISTIANI FRANCISCI PAULLINI GEOGRAphia Curioſa, ſeu de Pagis antiquæ præſertim Germaniæ Commentarius, cum inſigni appendice.

Francofurti ad Mœnum, impenſis Friderici Knochii, 1699, in 4. Alphab. 2, plag. 20.

QUi Germaniæ Antiquitates perquiſiverunt, id quoque dederunt operam, ut Pagorum, quibus Germania diſtincta quondam fuit, hiſtoriam traderent, eorumque ſitum & naturam curatius explicarent. Suſcepit tale inſtitutum ſuperiori ætate Henricus Bebelius, Juſtingenſis Suevus, deque Sueviæ pagis apte, & eleganter commentatus eſt. Neque contemnenda eſt opera, quam Marquardus Freherus, Conſiliarius Palatinus, in deſcribendis Superioris Germaniæ pagis præſtitit. Maxime vero hic commemorari meretur Henricus Meibomius ſenior, Academiæ Helmſtadienſis Profeſſor olim clariſſimus, qui Septentrionalis Germaniæ pagos cum cura expoſuit, vocatisque in conſilium ætatis mediæ ſcriptoribus, nec non tabulis, & actorum non fallentibus documentis, egregie delineavit. Quod inſtitutum attigit deinde quoque in *Notitia Galliarum* Hadrianus Valeſius, nec inepte perſecutus eſt Caſpar Sagittarius in *Antiquitatibus Thuringicis*. Enimvero cum iſta deſtinata latiſſime pateant, & multis præterea difficultatibus involvantur, vix fieri potuit, ut prorſus expediri hucusque a Viris doctis potuerint; quin potius animadverſum eſt, nondum ſatis explicata, latebrisque evoluta omnia, imo iter iſtud confragoſum ſane & lubricum ſine caſu & prolapſione neutiquam confectum eſſe. Quod cum intelligeret, de quo aliquoties in Actis noſtris dictum eſt, doctiſſimus Paullini, id ſibi agendum

ratus

ratus eſt, ut in hoc curriculo magis magisque procederet, col ctisque copiis felicius progrederetur. Neque Virum eruditiſſimum ſententia fefellit, quandoquidem juſtis præſidiis inſtructus ſchedisque *Sagittarianis* a Summe Reverendo Helmſtadienſium Theologo, D. Jo. Andrea Schmidio, communicatis adjutus negotium, quoad fieri potuit, eo perduxit, ut apto demum volumine comprehenſum ante aliquot annos luci publicæ datum fuerit. Ita vero in eo opere (de quo nunc demum nobis diſſerere licet) verſatus eſt, ut pagos ſecundum ſeriem ac ordinem literarum enumerarit, & quæ hanc in rem ex optimis quibusque ſcriptoribus dici poſſunt, ſummo ſtudio attulerit. Multi proinde hic comparent pagi ab aliis prætermiſſi, multi etiam dilucidius fuſiusque explanati, cujus inſtituti nonnulla daremus ſpecimina, niſi librum ipſum potius legi vellemus. Id prætereundum nobis non eſt, Appendicem huic operi adjeciſſe clariſſimum Paullini, nonnulla huc facientia aliaque monimenta complectentem. Primum locum occupat Caſparis Henrici Graunii, jam S. Theologiæ Doctoris & ſacrarum rerum Rochlieii in Miſnia antiſtitis, de *Dalemincia Slavorum* diſſertatio, Vitembergæ antea publice propugnata, & bona fide, pronunciante Paullini noſtro, ex antiquitate Miſnica eruta. Hanc excipit *Vita B. Waltgeri illuſtrium Comitum Hervordienſium in Weſtphalia ultimi*, ex vetuſto codice membranaceo edita. Succedit ipſius noſtri Paullini *Hiſtoria nobilis ſecularisque virginum collegii Visbeccenſis*, variis allatis chartis Imperatorum, Pontificum & reliquorum, tum vero & aliis egregie huc facientibus lectuque neutiquam injucundis digreſſionibus aucta, innexis inſuper Chronici MSti fragmentis ejusdem Congregationis. Tandem adduntur *Antiquitates Pagorum & Comitatuum Principatus Anhaltini*, ex antiquis rarisque monimentis erutæ, & plurimis diplomatis nunquam antea viſis illuſtratæ a Chriſtiano Knaut Med. D. & Archiatro Anhaltino. Singulis his opuſculis ſui ſunt ſubjecti indices, rerum ſummam apto ordine commonſtrantes.

ERRATA.

Sectione Supplementorum præcedente, pag. 402. lin. 17. 19. 21. 37. & pag. 403. lin. 3. 4. 5. pro *ſucco* lege *ſaccum*.

* * *

ACTORUM ERUDITORUM,

quæ Lipſiæ publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. III. Sect. XI.

MEMOIRES POUR SERVIR A L' HISTOIRE Eccleſiaſtique. Tom. VI. par Mr. le NAIN *de* TILLEMONT.

i. e.

COMMENTARII COMPONENDÆ HISTORIÆ Eccleſiaſticæ inſervituri. Tomus VI. Auctore NANO TILLEMONTIO.

Pariſiis, apud Car. Robuſtel, 1699, 4.
Alph. 5.

IN ſexto hocce operis Tillemontiani tomo, graviſſima Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capita erudite, & ea, qua Auctor uti ſolet, methodo pertractantur. Namque ut reliqua taceam, Donatiſtarum usque ad Epiſcopatum Auguſtini, Arianorum usque ad Imperium Theodoſii M. Concilii denique Nicæni hiſtoria in eo prolixe exhibetur. Nos hinc inde, quæ memoratu præ aliis digna viſa fuerint, decerpemus.

In Botri atque Celeſii ambitionem, Lucillæ item, fœminæ divitis *Artic. VII.* &, ut Optato Milevitano audit, factioſæ iracundiam & vindictæ *p. 13.* cupiditatem, cauſam præcipuam orti ſchiſmatis Donatiſtici conſerendam eſſe, ex Optato Milevitano & Auguſtino ſatis conſtat. Et Lucilla quidem, auctore Optato, correptionem archidiaconi Cæciliani ferre non potuit, eam reprehendentis, quod antequam ad S. Cœnam accederet, os cujusdam Martyris, ab Eccleſia tamen nondum

in numerum Martyrum relati, vel ut Optatus loquitur, vindicati oſcularetur. Hoc dum Tillemontius quoque exponit, merito miratur, nonnullos hinc occaſionem accepiſſe, Donatiſtis omnibus hanc conſuetudinem tribuendi; imo Harmenopulum, quod hoc ſolum in capite ab Orthodoxis diſcedant, auctorem eſſe. Optatus de Lucilla dicit, correptam cum confuſione diſceſſiſſe iratam. Quod an ita intelligendum ſit, ac ſi ab eccleſiæ communione Lucilla ſe ſeparaverit, Tillemontius dubitat. Cæcilianus itaque, cum in Epiſcopum electus eſſet, cum aliis Lucillam ſibi adverſantem habuit, quæ opibus atque divitiis ſuis multos in ſuas pertrahebat partes. Schiſma ergo, inquit Optatus, illo tempore confuſæ mulicbris iracundia peperit, ambitus nutrivit, avaritia roboravit. Sed addit Tillemontius, factioſis acceſſiſſe eos, qui a Menſurio ſe ſeparaverant, cum primum illud ſchiſma origo fuerit ſecundi. Schiſmatici Secundum Tigiſitanum & reliquos Numidiæ Epiſcopos, ut Epiſcopali dignitate exuerent Cæcilianum, aliumque ei ſurrogarent, advocabant. Atque ex iis quidem, quæ Optatus hac de re refert, Tillemontius colligit, in more tunc poſitum fuiſſe, ut ad electionem Epiſcopi Carthaginenſis vocarentur Epiſcopi Numidiæ; ex loco etiam quodam Auguſtini colligi quodammodo poſſe ait, ſua ſponte Numidiæ Epiſcopos advolaſſe poſt mortem Menſurii, ſed cum jam Cæcilianum electum inveniſſent, quam ægerrime hoc eos tuliſſe. Sed expectaſſe tamen potius eos, cenſet Auctor, ut vocarentur: ſaltem a Schiſmaticis invitatos, manifeſtum eſſe, ut ſuum adventum maturarent ad Cæcilianum condemnandum. In Concilio, quod illi Carthagine conſtituerunt, ſeptuaginta adfuiſſe Epiſcopos, notum eſt: hos inter an Donatus quoque de Caſis-nigris, præcipuus ſchiſmatis contra Menſurium excitati auctor, adfuerit, dubitat Tillemontius; veroſimile tamen hoc eſſe judicat, licet diſerte non nominetur inter eos, qui huic congregationi interfuerunt. Quod autem Valeſius locis quibusdam Auguſtini fretus aſſerit, Donatum de Caſis-nigris in Concilio Romano convictum ſchiſmatis contra Menſurium concitati, eo quod & Menſurium ceu Traditorem accuſaſſet, id non temere admitti poſſe, Tillemontius cenſet. Obſtare enim aliud Auguſtini teſtimonium, & cumprimis Collationem Carthaginienſem, ex qua pateat, nihil contra Menſurium publico judicio fuiſſe actum: ex quo tamen

Not. I. p. 697.

men

men non ſequitur, ut libenter Noſter concedit, quod non privati quidam a Menſurio ſe ſepararint. Sed majorem difficultatem affert hoc Auguſtini effatum: *de Menſurio autem quid reſpondeam, cum ab ejus tempore uſque ad obitum, plebs unitatis nulla conſciſſa eſt?* In quo dubio ſolvendo operoſus Noſter eſt. Eo tamen tandem res redit: Auguſtinum pariter atque Optatum hujus ſchiſmatis, eo quod momentum non traheret, nullam habuiſſe rationem; aut illud Optato quidem plane non innotuiſſe, Auguſtino autem paulo tardidius, poſtquam ſcilicet jam contra Petilianum ſcripſerat. Sed & alias ad dubium hoc tollendum conjecturas adfert, quibus non immorabimur. Ad Donatum autem iſtum de Caſis-nigris revertimur, qui licet duplici ratione pro cauſa ſchiſmatis haberi queat, receptæ tamen ſententiæ, quod non ab hoc, ſed ab alio quodam Donato, nomen Donatiſtarum fluxerit, Tillemontius refragari non audet, idque ideo, quia hoc tempore potius a Majorino nomen ſortiti ſint. Sed de initio quidem ſchiſmatis ex Auctore noſtro hoc obſervare viſum fuit. Auctor eſt Optatus Milevitanus, cum Donatiſtæ a Concilio Romano ad Conſtantinum Imperatorem provocaſſent, Imperatorem in hæc erupiſſe verba: *ò rabida furoris audacia, ſicut in cauſis Gentilium fieri ſolet, appellationem interpoſuerunt.* Henricus Valeſius autem ex Auguſtino luculenter oſtendit, Donatiſtas quidem ab Arelatenſi, non autem a Romano Concilio ad Conſtantinum provocaſſe, de quo nimirum ſolum apud eundem Imperatorem conqueſti fuerint. Qua in re hactenus quidem illi ſuffragatur Tillemontius, ut tamen doceat, errorem hunc Optato vitio verti non poſſe, cum Arelatenſe Concilium illi plane ignotum fuerit, & deprehenderit tamen, a Concilio quodam ad Imperatorem Donatiſtas provocaſſe. Adeoque & Auguſtinum in Pſalmo abecedario contra Donatiſtas, ubi Optatum ſtricte ſequatur, idem aſſerere: ex quo velut in tranſitu colligit, in textu Optati nihil immutandum eſſe, quod nonnulli tentarint. Nec tamen diſſimulat, videri alicui poſſe rem parvi momenti, & litem fere de voce ſolum eſſe, ſive dicamus Donatiſtas a Concilio Romano provocaſſe, ſive eos apud Imperatorem de hoc Concilio conqueſtos eſſe. Diſcrimen tamen inter hæc intercedere, ex Auguſtino docet. Nimirum a Concilio Arelatenſi dum provocarunt Donatiſtæ, hoc ſibi voluerunt, ut ipſe Imperator

p. 15.

Artic. XXII. p. 54. item. not. XIX p. 709.

tor lata ſententia hanc litem definiret: aſt de Romano Concilio conqueſti ſunt, ut ſcilicet in alio forte Concilio denuo cauſa iſta pertractaretur. Literæ autem Conſtantini ad Epiſcopos num ad Romanum, an autem ad Arelatenſe Concilium pertineant, ibidem Noſter diſputat.

p. 203. Inter alia, vitam quoque Lactantii in hocce tomo Tillemontius ſiſtit. De cujus patria atque gente licet certi quid definiri non poſſit, illis tamen potius, qui ex Africa eum oriundum eſſe perhibent, accedit, quam reliquis, qui in Italia natales ejus quærunt. Arnobium namque, cujus diſcipulus fuit Lactantius, Rethoricam docuiſſe Siccæ, quæ fuit Africæ Proconſularis civitas: Hieronymo quoque auctore, in Africa literis incubuiſſe Lactantium, ubi etiam juvenis adhuc librum quendam, ſub titulo *Convivium*, compoſuerit. Ex Africa etiam eum Nicomediam ſe contuliſſe. Eloquentiæ laudem omnes magno conſenſu illi tribuunt: unde prætermittimus, quæ Auctor hac de re affert. Sub Diocletiano Nicomediam eum veniſſe ait, ut ibi Rethoricam doceret, comitemque illi ſe adjunxiſſe Flavium aut Fannium Grammaticum, de quo quæ Voſſius prodidit, nondum plane evicta eſſe Noſter credit. Ibi penuria diſcipulorum, ob Græcam videlicet civitatem, ad ſcribendum eum ſe contuliſſe, inquit Hieronymus. Quos tamen ibi compoſuerit libros, non conſtare dicit Tillemontius, nec ullum ex ejus ſcriptis eſſe, quod ad hæc tempora referri poſſit: nec certum eſſe, an jam eo tempore Chriſtianorum ſacra amplexus ſit. Saltem ex eo, quod a Diocletiano Nicomediam vocatus eſt, colligi non poſſe, eum adhuc eo tempore fuiſſe Ethnicum, cum Diocletianus Chriſtianos in ſuo Imperio non tantum toleraverit, ſed & multos ex illis inſigni proſecutus ſit favore. Hoc certum eſſe, Lactantium jam tum Chriſtianum fuiſſe, cum perſecutio initium caperet; quo tempore Rethoricam Nicomediæ docebat. Atque hoc quidem eum munere functum per omne iſtud tempus, quo Diocletiani furor in Chriſtianos ſæviebat; quam ob rem magna dictis ejus concilietur fides auctoritasque, dum ſingularia de hac perſecutione memoriæ prodidit. Ipſius Lactantii quænam fuerint in turbato iſto rerum Chriſtianarum ſtatu fata, non conſtare, niſi quod Hierocli & anonymo cuidam, Philoſophis, ſcriptis ſuis inſuper Chriſtiano nomini inſultantibus, egregie, ſed finita dudum per-

perſecutione, reſponderit. A Conſtantino tandem Imperatore filii Criſpi inſtitutioni jam ſenex admotus, ad mortem usque, ut Auctor conjicit, quamque in annum 325 cadere putat, eo munere functus eſt. Godofredus auctor eſt, Lactantium a Conſtantino impetraſſe anno 315 leges illas celeberrimas, quibus crucis ſupplicium abrogatur, uti & conſuetudo notas frontibus hominum inurendi, & quibus pauperum ſuſtentationi conſulitur: aſt gravioribus hoc evincendum fuiſſe rationibus, Noſter pronunciat. Veroſimilius eſſe, eum, cum Criſpum bonis artibus inſtrueret, Inſtitutiones ſuas, forte & pleraque reliquorum operum ſuorum, conſcripſiſſe. Nec id prætermittit Tillemontius, Lactantium, licet in aula viveret, adeo tamen ab aulicis deliciis & ſeculi contagio fuiſſe remotum, ut in extrema quoque paupertate vitam tranſegerit: id quod ex Hieronymo probatur. Et hæc præcipua & maxime notatu digna ſunt, quæ de vita Lactantii ſe invenire potuiſſe, Auctor profitetur.

Ad ſcripta Lactantii quod attinet, ut nunc nihil de ejus *Convivio* & *deſcriptione itineris*, quod ex Africa Nicomediam ſuſcepit, uti & alio ſcripto, quod ſub titulo *Grammaticus* edidit, quæ deperdita ſunt, ut Auctor quoque monet, dicamus, ſunt qui Poëma, cui titulus *Phœnix*, quodque operibus Lactantii vulgo addi ſolet, ab illo adhuc juvene, nec dum Chriſtiana religione imbuto, confectum autumant. Sed diſſentit Tillemontius, quod Hieronymus nullam hujus injiciat mentionem, nec illud ingenium aut eloquentiam Lactantii redoleat. Librum ejus de *Opificio Dei*, aut creatione hominis, paulo ante libros Inſtitutionum ſcriptum contendit, imo forte primum Chriſtianæ religionis, quam Lactantius amplexus erat, fructum fuiſſe, quod capite vigeſimo profiteatur, ſe ad veritatem Chriſtianæ religionis contra Philoſophos defendendam, omnes ingenii collaturum vires. Libros *Inſtitutionum* non prodiiſſe ante annum 321 exiſtimat: hinc nec mirandum, quod Conſtantino, jam tum quippe Chriſtianam religionem aperte profitenti, eum dicaverit. Id manifeſtum putat, Lactantium extra Bithyniam ceterasque provincias, in quibus Licinius in Chriſtianos ſæviebat, conſtitutum, ſub imperio Conſtantini vixiſſe. Parum itaque abeſt, quin in eam ingrediatur ſententiam, eo tempore, quo Criſpi præceptorem egit in Gallia, hosce libros a Lactantio conſcriptos: quamvis non deſint, qui exi-

p. 207.

exiſtiment, jam antea in Oriente anno 313, ſtatim poſt finem perſecutionis a Diocletiano excitatæ, hoſce libros lucem adſpexiſſe. Librum Lactantii de Mortibus Perſecutorum a Stephano Baluzio primum in lucem productum conſtat, qui & ſcriptum eum putat, cum adhuc in Bithynia commoraretur Lactantius, eo quod Donato cuidam, Confeſſori hujus provinciæ, qui ex carcere egreſſus eſt A. 311 menſe Majo, cum ſex annos in eo tranſegiſſet, inſcriptus ſit. Nec Tillemontius refragatur, niſi in eo, quod idem Baluzius putat, hunc Donatum eundem eum illo eſſe, cui Lactantius librum de *ira Dei* dicavit. Obſtare namque, quod de poſteriore non tanquam de Confeſſore illuſtri loquatur Lactantius, imo profiteatur, erudiendum adhuc & confirmandum eſſe, ne auctoritate ſapientum hujus mundi decipiatur. Sed quæ de reliquis Lactantii ſcriptis Auctor monet, cum non adeo magni momenti ſint, his miſſis, ad alia progredimur.

Artic. V. p. 251. item Not. II. p. 740. Præcurſores ac ſocios Arii dum enumerat Tillemontius, mentionem quoque facit Paulini & Theodoti. Et ad Theodotum quidem quod attinet, conſtat, hunc vulgo in Eccleſia Romana Sanctis annumerari. Nec diffitetur Noſter, tot eum ab Euſebio ornari elogiis, ut mirum non ſit, Uſuardum atque Adonem nomen ejus Martyrologio inſeruiſſe, quos tum alii, tum maxime Baronius ſecutus ſit. Nec tamen hujus auctoritas Tillemontium deterret, quo minus Theodotum inter Arianæ impietatis propugnatores referat. Præterquam enim, quod hoc nomine ab Ario laudetur apud Theodoretum, Theodoretus ipſe, ut obſervat, hanc confirmat ſententiam, innuens, eos doctrinæ Catholicæ Concilii Nicæni ſe oppoſuiſſe, quos paulo ante una cum Ario nominaverat, nec Paulino excepto, nec Theodoto, quos defendiſſet haud dubie, ſi innocentes judicaſſet. Alibi autem diſerte enumerans, qui Arianiſmum foverint, nominatim Paulinum atque Theodotum commemorat. Theodotum inter eos quoque refert, qui venenum ab Ario hauſerint, qui unam cum utroque Euſebio foverint ſententiam, quive A. 331 Antiochiam venerint, ut deponerent Euſtathium. Manifeſtum quoque eſſe porro dicit ex literis Conſtantini ad eundem hunce Theodotum, poſt Concilium Nicænum ſuper proſcriptione Euſebii atque Theognidis, ſocium fuiſſe Theodotum illorum, qui prin-

principes erant factionis Arianæ. His tandem Athanaſium accedere, qui Theodotum iis annumeret, qui ante Concilium Nicænum ſimiles Arii errores impios atque profanos docuerant; ut nunc cetera taceamus. Nec obſtare hiſce ait teſtimonium Euſebii, hunc Theodotum mirifice laudantis; hoc enim, tanquam ab homine Ariano profectum, quanti faciendum ſit, nemini obſcurum eſſe poſſe. Ex recentioribus eandem ſecum tueri ſententiam dicit Vigerium Jeſuitam, Fleurium, & Antonium Pagi.

Sed neminem ex omnibus Arii aſſeclis & ſectatoribus celebriorem eſſe Euſebio Nicomedienſi, conſtat, & a noſtro quoque Auctore obſervatur. Hunc cum cognatum Juliani Apoſtatæ veteres dicant, nexum & vinculum iſtius cognationis indagare, operæ pretium duxerunt viri docti. Baronius, Blondellus, & Valeſius, per Baſilinam Juliani matrem, Euſebium cum Juliano cognationis vinculo conjunctum fuiſſe ſtatuunt, ſed nullas eos aſſerti ſui, quæ momentum trahant, afferre rationes, Tillemontius pronunciat. Idem Baronius exiſtimat, eos quos Conſtantinus ad ſe vocaverat Alexandria, ut impietatis ſuæ pœnas darent, quosve Euſebius Nicomedienſis atque Theognis receperant, & ad ſacrorum etiam communicationem admiſerant (quæ deinceps cauſa fuit, ut ipſi ſuis dignitatibus exuerentur) non Arianos fuiſſe, ſed Meletianos. Aſt perperam, ut Tillemontius auctor eſt: idque ideo, quod Conſtantinus apud Theodoretum de iſtis aſſerat, veram eos deſeruiſſe fidem, quod de Meletianis eo tempore dici non potuerit. Accedere, quod a Concilio Alexanrino diſerte dicatur, ſedibus ſuis dejectos fuiſſe Euſebium atque Theognidem, tum ob impia facta, tum quod Arianos, in Concilio Nicæno condemnatos, in communionem recepiſſent. Atque hæc cum certa eſſe putet Auctor, Sozomeni atque Philoſtorgii commenta de exilio Euſebii atque Theognidis, prolixe profligat. *Art. VI. p. 253. it. not. IV. p. 741.* *Not. VII. p. 743.*

Arium hæreſiarcham a Conſtantino in gratiam receptum & ab exilio revocatum, notiſſimum eſt. Cauſam ſolus Ruffinus memoriæ prodidit, quod Presbyter quidam, cujus nomen reticet, Conſtantino a ſorore commendatus, fraudibus circumventum Imperatoris animum Ario conciliaverit. Ruffino fidem hic non adhibet Valeſius: cur denegari debeat, non videt Tillemontius. Non mul- *Artic. XIII. p. 271. it. not. X. p. 745.*

multum equidem Ruffino in rebus hiſtoricis ſe tribuere, lubens fatetur: aſt ejus fidem in dubium vocandam, cum, quod narrat, magna ſe commendat veroſimilitudinis ſpecie, & nullo idoneo argumento everti poteſt, abnuit. Ruffinum nomen iſtius Presbyteri non prodere. Num vero ideo, inquit, ſtatim ipſa relatio in dubium vocanda? præſertim cum in hiſtoria nihil ſit frequentius. Athanaſius tamen hujus rei non meminit. Aſt Athanaſius, inquit, non ſcripſit hiſtoriam, ut omnium circumſtantiarum ab eo exigi poſſit commemoratio. Accedere tandem addit, quod qui inſecuti ſunt Ruffinum hiſtorici ipſeque Theodoretus ex eo hoc repetierint, nullam cauſam, cur repudiarent, videntes. Non æque

Art. XVII. p. 250. it. Not. XIV. p. 747.

Tillemontio placet narratio Sozomeni de ordinatione Maximi Epiſcopi Hieroſolymitani. Auctor enim eſt, hunc Dioſpolitanæ eccleſiæ Epiſcopum a Macario Epiſcopo Hieroſolymitano conſtitutum: aſt cives Hieroſolymorum eum apud ſe detinuiſſe. Nam cum confeſſionis gloria clarus & omni ex parte egregius eſſet, plebis judicio facile deſignatum, ut poſt obitum Macarii Epiſcopatum illic capeſſeret. Parum tandem a ſeditione rem abfuiſſe, ad quam evitandam Dioſpolitanis alium conceſſum Epiſcopum, Maximum vero manſiſſe Hieroſolymis, ut poſt Macarii mortem Epiſcopali munere fungeretur. Addit, nonnullos autumaſſe, ipſius Macarii inſtinctu hæc geſta eſſe, quippe quem pœnituerit, quod Maximum Epiſcopum Dioſpolitanum ordinaſſet, utpote quem ſolum dignum judicarat, qui poſt obitum ſuum eccleſiæ Hieroſolymitanæ præeſſet. Hæc Sozomenus. Aſt Tillemontius obſtare putat, quod jus ordinandi Epiſcopos Palæſtinæ eo tempore non Hieroſolymitanis, ſed Cæſareenſibus Epiſcopis competierit. Et ſi vel maxime dicatur, Macarium jam tum ab Euſebio, qui eo tempore Cæſareenſi Eccleſiæ præerat, ſe ſeparaſſe, vix tamen credibile eſſe quod contra conſtitutiones Concilii Nicæni Macarius ejusmodi quid auſus ſit: præſertim cum Concilii iſtius auctoritas & tranquillitas eccleſiæ, & conſervatio Euſebii, Conſtantino æque curæ cordique eſſent. Sed ut prorſus erroris Sozomenum convincat, demonſtrat Aetium, qui ante Concilium Nicænum Dioſpolitanæ eccleſiæ præerat, vixiſſe adhuc, cum Euſtathius ſede ſua dejiceretur, adeoque non potuiſſe hocce tempore Epiſcopum novum eccleſiæ Dioſpolitanæ conſtitui.

Sed

Sed Maximi quoniam eſt injecta mentio, Sozomenus communem famam fuiſſe dicit, eum fraudibus aſſeclarum Arii circumventum, in depoſitionem Athanaſii conſenſiſſe. Socrates hoc plane affirmat. Ipſe Athanaſius hoc videtur innuere, aſſerens, Epiſcopos Concilii Hieroſolymitani, a quibus anno 349 receptus eſſet, quorum primus & præcipuus fuit Maximus, excuſaſſe facinus hac ratione contra illum commiſſum, obtendentes ſe vi coactos ejusmodi quid deſignaſſe. Feciſſe hoc Epiſcopos illos fatetur Tillemontius: num omnes fecerint, & inter eos & Maximus, dubitat, quem nunquam Athanaſii deſeruiſſe partes, exerte teſtetur Ruffinus. Baronius citra ambages erraſſe Socratem dicit, idque inde evincit, quod Maximus Concilio Sardicenſi interfuerit, uti ex nominum ſubſcriptione appareat, quam ipſe Athanaſius conſervarit. Quod tamen argumentum rem nondum conficere Tillemontius obſervat, cum conſtet, plures demum poſt Concilium ſubſcripſiſſe. Henrico Valeſio contra perſuaſiſſimum eſt, Maximum in Concilio Tyrienſi condemnationi Athanaſii ſubſcripſiſſe, ut hoc etiam maxime argumento in dubium vocet fidem Ruffini, aſſerentis, a Paphnutio inductum Maximum, ut ex conſeſſu Patrum iſtorum exiret, & cauſam Athanaſii aperte adprobaret: ſed fieri tamen potuiſſe addit Tillemontius, ut cum initio a partibus Athanaſii ſtetiſſet, mutata deinceps metu ſententia, aut Tyri aut Hieroſolymis condemnationi Athanaſii ſubſcripſerit. An autem ipſe Arius a Concilio Hieroſolymitano receptus ſit, id vero eſt, de quo prolixe Noſter diſquirit. Henricus Valeſius contendit, non ipſum Arium A. 335 receptum a Concilio Hieroſolymitano fuiſſe, ſed ſectatores Arii, ideo quod in Epiſtola Concilii & plerisque locis Athanaſii, ubi hujus rei injicitur mentio, legatur, τοὺς περὶ Ἄρειον, qua formula ipſe Arius quidem ſolus, aut Arius & ejus ſectatores ſimul plerumque, interdum tamen etiam tantum ſectatores ejus denotentur. Hoc vero ita probat: certum & exploratum putat, mortuum eſſe Arium, cum ſedi Conſtantinopolitanæ præeſſet Alexander: cui ſucceſſit Paulus, priusquam Concilium Tyrienſe, quod ante Hieroſolymitanum habitum eſt, celebraretur. Sed ad hæc Tillemontius reſpondet, de tempore, quo ad Conſtantinopolitanum Epiſcopatum pervenerit Paulus, quæ ſupponit Valeſius, nondum evicta eſſe: ſaltem hæc

Art. XVII. p. 280. Not. XV. p. 748.

Not. XVI. p. 748.

non eſſe tanti, ut ideo a luculentiſſimis Socratis, Ruffini, Sozomeni, imo ipſius Athanaſii teſtimoniis diſcedendum ſit, præſertim cum Athanaſius diſerte dicat, decreto Concilii Hieroſolymitani recipiendum fuiſſe Ἄρειον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. Regerit quidem Valeſius, hæc eo ſenſu dici, quod Arii diſcipuli recepti ſint; hoc enim perinde eſſe, ac ſi ipſe Arius receptus eſſet: quod nimis frigidum parumque veroſimile Auctori noſtro videtur. In Concilio porro Antiocheno Euſebiani A. 341 dicunt receptum fuiſſe Arium, poſtquam fides ejus examinata & probata eſſet; quod de nullo alio quam Hieroſolymitano Concilio intelligi poſſe, Tillemontius judicat, licet Valeſius de alio quodam antiquiori hoc intellectum velit, renitente tamen rurſus atque repugnante Athanaſio, qui Concilium Hieroſolymitanum primum eſſe Euſebianorum Concilium, diſerte profitetur. Valeſius rurſus inſtat: cur ergo Conſtantinus novam fidei declarationem ab Ario exegit? cur Alexander Conſtantinopolitanus Præſul eum aditu in templum prohibuit? cur Serapion ex Athanaſio quæſivit, num in Eccleſiæ communione mortuus ſit Arius, ſi receptus eſt a Concilio Hieroſolymitano? Sed &, quod ad hæc reſpondeat, Auctori non deeſt. Etenim cum Concilii Hieroſolymitani nullam rationem habuerint orthodoxi, mirum non eſſe dicit, quod & ab Alexandro ad ſacrorum non ſit admiſſus communionem Arius, & Serapion quæſiverit, num in eccleſiæ communione ſit mortuus; quemadmodum etiam hoc negaverit Athanaſius. Quod autem Conſtantinus novam fidei confeſſionem ab Ario exegerit, id ideo forte factum, quod jam percepiſſet, ſi non alias eccleſias, certe Alexandrinam abſolutioni Arii ſeſe opponere; quibus accedat, quod Socrates auctor ſit, famam fuiſſe Conſtantinopoli, rediiſſe ad errores priſtinos Arium, vel nunquam potius ſerio eos depoſuiſſe; quam reſponſionem ad illas objectiones Valeſio neceſſario admittendam putat, quandoquidem ſtatuat, Arium a Concilio quodam ab hæreſi immunem innocentemque pronunciatum eſſe. Cetera, præſertim quæ de formula οἱ περὶ Ἄρειον, diſputat, lubenter prætermittimus, ne prolixiores, quam fas eſt, fuiſſe videamur.

Art. II. p. 637. it. Not. IV. p. 807. Tanta porro rerum memorabilium in hoc opere ſeſe offert copia, ut ea fere obruamur. Sed ne prorſus, quæ de Concilio Nicæno erudite diſſeruit, ſicco, quod ajunt, pede prætereamus, unicum

Digitized by Google

eum ſaltem adhuc obſervamus. Oſium, ut Romani Pontificis legatum, ei Concilio interfuiſſe, multorum præſertim Romanæ Eccleſiæ ſcriptorum, eſt ſententia. Primum iſtius traditionis auctorem Gelaſium Cycizenum eſſe, Tillemontius nos condocet, qui vixerit ſeculo V. Auſum eundem Gelaſium eſſe hoc textui Euſebiano inſerere, infelici licet ſucceſſu, cum nexus ſermonis apud Euſebium hoc prorſus non permittat: Valeſium quoque non indicare, quod ejusmodi quid in codicibus manuſcriptis invenerit; in impreſſis vero rectiſſime hoc additamentum eſſe omiſſum. Hoc certum putat, quod Oſius huic interfuerit Concilio, & quod legati quoque Romani Epiſcopi adfuerint: inter hos vero & Oſium fuiſſe, id a nemine veterum, qui fidem mereatur, aſſeri. Photium equidem videri eum legatis Romani Epiſcopi annumeraſſe, aſt tot errores in hiſtoria hujus Concilii Photium admiſiſſe, inde ut ſatis pateat, eam illi prorſus non fuiſſe perſpectam. Primum equidem Oſium Concilio Nicæno ſubſcripſiſſe, ſed nulla legationis ſuæ facta mentione, quam reliqui legati tamen Pontificis non omiſerint. Baronium, ut receptam tueatur ſententiam, provocare ad Epiſtolam, qua legati Sylveſtri Epiſcopi Romani Concilii confirmationem ab eo petant, quos inter & Oſius conſpiciatur. Præterquam vero quod nondum conſtet, genuinam hanc eſſe epiſtolam, & Baronius ipſe eam corruptam prorſus ac depravatam agnoſcat, vel ex eo ſuſpectam eam reddi poſſe, quod & Macarium inter legatos Epiſcopi Romani nominet, quod tamen nemini unquam ſcriptorum veterum in mentem venerit aut venire potuerit. Cetera apud Auctorem ipſum legiſſe, neminem pœnitebit.

COGITATIONUM NOVARUM DE PRIMO ET SECUNDO Adamo, ſive, de ratione ſalutis per illum amiſſæ, per hunc reparatæ Compendium.

Amſtelod. apud Irenæum Aſpidium A. 1700. 8.
Conſtat plagulis 12.

THeologiæ Harmonicæ ſpecimen exhibiturus Autor, duo, quod ad genus humanum attinet, præſupponit principia: I. Deum Optimum Maximum, cum hominem in ſtatu innocentiæ creaturus eſſet, immutabili lege conſtituiſſe peccatores morte æterna illico *in præfat.*

Digitized by Google

plectere, eosque ſtatim omni vita privare. II. Conſtituiſſe etiam, ut parentes noſtri primi, ſi in obedientia perfecta abſque transgreſſione legis perſiſterent, liberos ſuos in ſtatum vitæ abſque ulla morte propagarent: atque ex his duobus principiis rationem mortis per Adamum ingreſſæ, vitæque per Chriſtum reſtitutæ, evidentem dari poſſe autumat. Tractatum ipſum in quinque diſpertitur partes, quarum I de lapſu Adami & promiſſione Redemtoris. II de liberatione noſtra per Chriſtum a poteſtate Diaboli. III de ratione paſſionum & obedientiæ Chriſti. IV de nova creatione. V de ſacerdotio Chriſti agit. Quibus, ob ſimilitudinem argumenti, Conſideratio efficaciæ paſſionum & mortis Domini noſtri Jeſu Chriſti, in avertendo æterno interitu & poteſtate Diaboli ab humano genere, quatuor abhinc annis lingua Germanica edita, nunc in Latinam tranſlata
P. I. §. 1. ac emendata, ſubjungitur. In parte prima aſſerit, angelos in cœlo vix alio peccato quam ſuperbia contaminari potuiſſe, ac primo ho-
§. 2. mini, ſi obedivisset, malos æque ac bonos angelos honorem deferre
§. 3. re ac ſubjici debuiſſe: hominem, cujus probatio gravior futura erat quam angelorum, gloria etiam majori quam angelica aliquan-
§. 5. ſqq. do gaviſurum: eundemque ſumme ſapientem, felicem, ſemper victurum, nec non liberos in ſtatum vitæ, ſi in obedientia perſtitiſſet,
§. 9. producturum: Deum quoque ob hanc ipſam parentis obedientiam liberis minora, ſi quæ forte admiſiſſent, delicta condonaturum, nec
§. 10. ob iſta mortem eis illaturum fuiſſe: cum Adamo non fuerit transgrediendi occaſio, Deum propoſuiſſe arborem ſcientiæ boni
§. 11. & mali, in experimentum obedientiæ; arborem autem vitæ in præmium obedientiæ, & remedium contra mortem: ac proin Adamum ante lapſum, probationis curriculo nondum abſoluto, arbo-
§. 12. rem hanc vitæ non deguſtaſſe, imo neque vidiſſe: adeoque nec ſcientiam boni & mali, quam in arbore vitæ abſcondita & nuditate
§. 13. corporis ignorata collocat, habuiſſe: verba illa *Gen. II. eodem die, quo comederis, morte morieris*, immutabile prorſus continere decretum, Adamum eodem plane, quo mandatum divinum ſciens prudensque transgreſſus fuerit, die, occidendi & in æternum omnino
§. 15. deſtruendi, ac omni ſenſu & vita privandi: miſerias hujus vitæ temporales, in quas genus humanum poſt lapſum Adami incidit, in pœna illa mortis Adami interminata non contentas fuiſſe: præceptum

Digitized by Google

ipſum iſtud ab arbore ſcientiæ abſtinendi Adamum ante creationem Evæ accepiſſe, eidemque creatæ idem promulgaſſe: non §. 18.
modo Diabolum, ob ſubjectionem homini præſtandam valde iratum, de eo perdendo conſilia iniviſſe; ſed Adamum quoque ipſum §. 19.
arborem vetitam oppido deſiderare cœpiſſe, ac, quod vetita eſſet, ægerrime tuliſſe, inevitabili tamen interitu ſibi, ſi comederet, propoſito abſterritum, diu ab ea abſtinuiſſe: ſimulac vero mulier a Dia- §. 20. ſqq.
bolo ſeducta fructum Adamo attuliſſet interdictum, ipſum quoque ſtatim comediſſe, ſpe concepta, propter Evam in vita ſe permanſurum eſſe: itaque Adamum graviſſime non ex ignorantia ſed vo- §. 24. ſqq.
luntarie peccaſſe; at Evæ delictum ex ignorantia commiſſum longe minus fuiſſe: hinc Deum ſtatuiſſe Evam in vita conſervare, eamque §. 31. ſqq.
a morte liberatam retinuiſſe quoque prærogativas ſibi conceſſas, quarum præcipua fuerit, liberos in ſtatum vitæ propagare; hoc autem cum ſine viro fieri haud potuiſſet, propter Evam ipſum etiam Adamum in vivis manſiſſe: quia tamen decretum Dei *Gen. II, 17.* im- §. 37. ſqq.
mutabile ſit, inde Adamum alia pœna, *Gen. III.* declarata, eaque longe graviori, quam quæ Evæ irrogata ſit, affectum: illumque §. 39.
ſolum e paradiſo ejectum fuiſſe, Evam vero in eodem manſiſſe, hac tamen lege, ut ad virum, quotieſcunque opus eſſet, exſpatiaretur: ex diverſitate peccati a protoplaſtis commiſſi etiam eſſe, quod §. 40. ſqq.
genus humanum reſpectu Adami ſub jure mortis, reſpectu Evæ ſub jure vitæ, magis tamen ſub jure mortis, quam ſub jure vitæ fuerit, quoniam Eva quoque, tametſi levius, peccaverit: jus mortis re- §. 45. ſq.
ſpectu Adami ſtatim in homines veniſſe, jus autem ad vitam diu exſpectandum, nec adeo tunc, cum exſpectaretur, certum fuiſſe: §. 47. ſq.
proinde ſpem vitæ æternæ, Adami poſteris obtutu Evæ concedendam, non aliam niſi conditionatam (ubi conditio præſtari & non præſtari poſſet) proponi, eandemque tantum in obedientia hominis alicujus, ex ſemine mulieris eum in finem tandem aliquando excitandi, conſiſtere potuiſſe: futurum noſtrum Liberatorem nonniſi homi- §. 49. ſq.
nem natura ſua eſſe debuiſſe, qui ſicuti primus Adamus perfecte obedire & non obedire poſſet: verba *Genes. III. 15. ille conteret tibi caput*, non de certiſſima Diaboli deſtructione, ſed de ancipite certamine inter Meſſiam & Diabolum olim interceſſuro accipienda eſſe: Meſſiam, ut ipſa nativitate ſua a morte immunis foret, non vul- §. 51.

gari,ſed miraculoſa & inſolita ratione produci, adeoque non Joſephi, ſed ipſius Dei filium eſſe debuiſſe: hinc etiam Apoſtolum
§. 52. *Hebr. VII*, quod Chriſtus in Adami lumbis exſtiterit, clariſſime negaſſe: ne quis putaret,propter Evæ merita promiſſum eſſe Meſſiam,
§. 53. Deum promiſiſſe Meſſiam, non dum mulierem, ſed dum ſerpentem
§. 54. ſqq. alloqueretur: hominem una cum mundo angelorum imperio poſt lapſum ſubjectum fuiſſe, cum hoc tamen diſcrimine, ut Deus gentem Iſraëliticam in hæreditatem ſuam adſciverit, reliquos autem populos in hæreditatem angelorum Dei conceſſerit, juxta *Deut.*
§. 58. ſq. *XXXII. 8.* & *Exod. XXXIII. 15. 16*; Theocratia etiam abolita, Deum populo Iſraëlitico per prophetas prædixiſſe, ſe gubernacula populi aliquando eſſe reſumturum,idque in Meſſia adimpletum fuiſſe, in
§. 60. ſq. quo modo omnium excellentiſſimo Deus Pater habitarit: hanc inhabitationem Dei Patris in Chriſto cauſam eſſe, quare eadem quæ Patri in Veteri Fœdere adſcribuntur, Chriſto etiam in Novo Teſta-
P. II. §. 61. ſq. mento tribuantur. Ad partem ſecundam progrediens docet, Diabolum cum angelis ſuis non niſi poſt ſeductionem Evæ de cœlo præcipitatum eſſe, ac verba illa *Gen. III. 14. Maledictus tu ab omnibus animantibus terræ &c.* nihil aliud ſenſu allegorico denotare, niſi, ejicieris e medio tui generis, e medio angelorum cœli, inter quos
§. 64. ſqq. hactenus es verſatus. Deinceps de origine dominii, quod diabolus in aliquos angelos ſeductos & homines adeptus ſit, quædam in medium affert; ac dominium Diaboli in homines non contemnendum fuiſſe, ex hirco Azazeli in deſertum quotannis mittendo, ex eductione Samuelis ab inferis, & animarum in inferno detentione,
§. 70. colligi poſſe judicat, traditque ab hac Diaboli poteſtate Chriſtum nunc homines liberaſſe, atque animas piorum,ex inferno in alium locum transportatas, in exſpectatione ſalutis ultimo die exhibendæ
§. 71. ſqq. confirmaſſe: Chriſtum quoad animam in infernum, in quo ante mortem illius omnium tam impiorum quam piorum animæ fuerint,
§. 75. deſcendiſſe,ex *Eph. IV, 8.* & *Pſ. CXXXIX, 15.* probare ſuſcipit, nugaturque eodem deſcenſus Chriſti ad inferos momento etiam reſuſcitata,non tamen cum animabus ſuis conjuncta eſſe corpora Sanctorum, eaque in monumentis vel ſupra monumenta tamdiu ſtetiſſe erecta, donec Chriſtus reſuſcitatus eſſet, ac dein potentia Dei in urbem ducta & multis exhibita, tandemque rurſus in ſepulchrum repoſi-

Digitized by Google

poſita fuiſſe. Poſtremo locum *I. Petr. III. 18. 19.* non de deſcenſu §. 77. ſqq.
Chriſti ad inferos ac de prædicatione ſpiritibus damnatis, ſed de
prædicatione vivis gentibus tempore Chriſti facta exponit. In par- P. III. §. 83.
te tertia perhibet, Adamigenas tum ob Adami peccatum, tum ob
peccata propria, morti æternæ obnoxios eſſe: verba ἐφ' ᾧ *Rom.* §. 84.
V. 12. vertenda eſſe, quo facto, vel in qua; eaque non ad Adamum, ſed ad proximum vocabulum mortis ſpectare, ut ſenſus ſit, ſic ad omnes homines mors pervaſit, in qua omnes peccarunt, qui ſcilicet peccare poterant; per mortem autem hic denotari ſtatum mortis, ut *verſu ultimo*, idque innuere Apoſtolum, quod per peccatum Adami ſtatus, conditio ac neceſſitas moriendi ſit in mundum introducta, in quo ſtatu omnes peccaverunt, nemo a peccato abſtinuit, adeoque etiam ſua propria culpa mortem commeruit, & morte Chriſti indiguit. Equidem Chriſtum etiam poſteris E- §. 86.
væ, ſed extra peccata propria conſideratis, in paradiſo promiſſum fuiſſe, adeoque Deum humano generi in peccata lapſo filium ſuum unigenitum potuiſſe non dare, licet illum in paradiſo promiſerit: du- §. 87. ſq.
plicem rationem mortis duplici quoque ratione depulſam eſſe: nimirum, quatenus propter peccatum Adami homines morti æternæ ſubjacuiſſent, Chriſtum in deſerto tentari; ob propria autem illorum peccata, Chriſtum mori debuiſſe: merito dici, peccatum per A- §. 89.
damum in hunc mundum eſſe ingreſſum, quia occaſione Adami peccantis in eo ſtatu vivant ejus poſteri, in quo, licet ſua culpa, ſe ſuosque liberos non raro corrumpant & cum iis inclinationes vitioſas communicent: Chriſtum ad tentationes in deſerto ſubeundas §. 94.
vi Spiritus irreſiſtibili compulſum fuiſſe, ad mortem vero libere proceſſiſſe: ex tentationibus apparere, Chriſtum redemtorem non de- §. 96.
buiſſe eſſe æternum Deum, qui conſilia Diaboli nullo modo ſequi poterat: Deum Patrem filium ſuum Jeſum modo extraordinario ab omni peccato & vitioſis inclinationibus immunem per totos triginta annos conſervaſſe: Satanam, cum tentationem Salvatoris noſtri §. 97. ſqq.
in deſerto aggrederetur, ſe in Angelum lucis transformaſſe. Niſi §. 100. ſq.
Chriſtus præſtanda præſtitiſſet, ipſum Abrahamum, Iſaacum, Jacobum & reliquos fideles, licet ob ſingularem ſuam pietatem, poſt aliquam reſurrectionem, præmium aliquod alicubi reportaſſent aut reportare potuiſſent, morituros, nec æternum victuros fuiſſe: Chriſtum §. 102. ſq.
Jeſum

Jeſum verum eſſe Redemtorem, verum & ἀντίλυτρον pro nobis obtuliſſe ſeipſum, a vocabulo tamen meriti & ſatisfactionis eſſe abſtinendum; Apoſtolum Johannem circa finem Epiſtolæ primæ dicen-
§. 104. tem, *hic eſt ille verus Deus & vita æterna*, per illum verum Deum, nonniſi Patrem, per vitam æternam, Filium Patris, Jeſum Chriſtum intelligere.

P. IV. §. 105. ſeqq. In parte IV. humanum genus, una cum hoc univerſo, illis ipſis temporibus, quibus alias Evangelium liberationis noſtræ inter gentes promulgari cœperit, omnino periturum fuiſſe, niſi Chriſtus præſtanda præſtitiſſet, ex *Hebr. IX. 26. Gen. III. 17.* ex Clementis Romani epiſt. II. ad Corinth. §. 1. & §. 2. item *ex Job. I. 10.* pro-
§. 122. ſqq. bare conatur. Qua occaſione principium Evangelii Johannei *Cap. I. a v. 1. uſque ad v. 14.* explicare aggreditur, ſentiens ante omnia, titulum Evangelii Johannis, qui præfixus hodie legitur, ſpurium eſſe, genuinum vero ex Celſo in hunc modum reſtitui poſſe: E-
§. 129. ſqq. vangelium ſecundum Johannem de Filio ſeu Λόγῳ Dei, aut ſic, de Filio Dei, qui eſt ejus Λόγος. Deinde tradit Johannem per Λόγον non niſi hominem Jeſum a Chriſto non diſtinctum intelligere, eundemque titulum Salvatoris ex veteri teſtamento, non tamen illis locis, ubi
§. 136. Deus per Verbum mundum creaſſe dicatur, ſed ex *Pſ. CVII. 20.* deſumtum eſſe: Chriſtum artem Λόγον vocari (α) quia Deus Pater per Chriſtum tanquam per verbum ſuum ſeſe manifeſtarit. (β) nova
§. 137. ſecula per ipſum condiderit: voce principii, tam in Evangelio quam Epiſtola Johannis, non Moſaicum principium, ſed prima illa per Baptiſtam & Chriſtum Evangelii prædicati tempora denotari, totum-
§. 139. ſqq. que comma, *in principio Logos erat apud Deum*, aſcenſum Jeſu Chriſti in cœlum ſub auſpicium muneris prophetici factum ſigni-
§. 143. ficare: Λόγον a Johanne Deum appellari, quia ille virtute divina plenus, & maxima in terris potentia inſtructus fuiſſet: verba ſe-
§. 144. ſqq. quentia apud Johannem, *omnia per ipſum facta ſunt*, virtutes & miracula a Chriſto poſt Baptiſmum ſuum patrata indigitare, atque exinde evidenter patere, Johannem de veteri creatione
§. 148. hoc loco plane non agere. Verba illa *verſ. 14. & Sermo caro factus eſt* non idem notare atque Logon carnem aſſumſiſſe, ſed carnem vel ho-
§. 150. minem fuiſſe. Tandem veterem creationem Chriſto hic non adſcribi poſſe, inde probare ſuſtinet, quod Platonicus ille Juſtinus, qui dica-

dicatur Martyr, De[illegible] præexiſtentem incarnatum tunc nondum in
lucem produxiſſet: atque duo loca *Col. I. 15. 16. & Hebr. I. 10.* ad §. 151. ſqq.
hypotheſin ſuam de nova creatione accommodat, & coronidis
vice præexiſtentiam Jeſu Chriſti *Joh. VIII, 58.* doceri negat, quo- §. 167. ſqq.
niam Chriſtus in illo cum Judæis conflictu nihil aliud inſinuet,
quam ſe majorem Abrahamo eſſe, quia Abraham per ipſum tan-
dem pater multarum gentium futurus ſit. In quinta eaque ultima P. V. §. 172. ſqq.
parte novam ac peculiarem, quæ tertia ſit, ſalvandi rationem pro-
ponit, ſtatuens Chriſtum a morte, quatenus illi propter pecca-
tum Adami obnoxii eramus, nos liberaſſe, graviſſimas in deſerto
tentationes ſuperando; peccata ſub fœdere priori perpetrata *Rom.
III, 25. Hebr. IX, 15.* expiaſſe moriendo; quæ vero nunc poſt
mortem Salvatoris admittuntur, ab illis nos ſalvare intercedendo: §. 177.
primam & ſecundam ſalutis rationem per duos hircos *Levit. XVI*,
item ſecundam & tertiam per duas aviculas *Levit. XIV.* repræſen-
tari: cum nemo ſalutem aſſequi poſſit, niſi pro quo Chriſtus pri- §. 179.
us apud Patrem interceſſerit, hinc apparere, Deum Patrem non
eſſe nunc omnia in omnibus, Filiumque in regimine hominum ad
ſalutem perducendorum Patri non ſubjici, ſed Patris quodammodo
in hoc imperio eſſe ſocium: Chriſtum notitiam cogitationum & §. 180.
orationum noſtrarum habere, cum non implicet contradictionem,
ut finita creatura cogitationes angelorum & hominum habeat
perſpectas: Chriſtum etiam cultu religioſo proſequendum eſſe: §. 181.
præter Patrem vero & Filium nullam aliam perſonam religioſe
coli debere: Spiritum S. non perſonam a Patre diſtinctam, ſed do- §. 182. ſq.
num Dei Patris miraculoſum & propheticum eſſe, nec ullibi in
Scriptura, præterquam ubi peculiaris ratio exigat, Spiritus S. men-
tionem fieri: *Matth. XXIIX, 19.* non tres in una Deitate perſo-
nas diſtinctas, ſed tres doctrinas in uno mundo diſtinctas, unam
ſub lege, alteram ſub evangelio ante mortem Filii, & tertiam
poſt ejus mortem declaratam, conſiderandas eſſe. Quibus expo- §. 184. ſq.
ſitis totius fere tractatus ſummam ſtrictim exhibet. Reſtat con-
ſideratio efficaciæ paſſionum & mortis Chriſti, quinque partibus
jam perluſtratis ſubjecta, in qua cum nihil a ſupra recenſitis alie-
num compareat, illius recenſionem inſtituere ſuperſedemus. Id
adhuc ſuperaddimus, Autoris hujus Φλυαρίας publicæ cenſuræ

 nuper

nuper expoſitas, iisdemque ſtricturas quondam in diſputatione Theologica, ſub Collegæ noſtri maxime Reverendi, *D. Joh. Schmidii*, præſidio habita, oppoſitas fuiſſe.

THESAURUS ANTIQUITATUM ROMANARUM, congeſtus a JO. GEORGIO GRÆVIO. Tomus undecimus.

Trajecti ad Rhenum apud Franciſcum Halmam, & Lugduni Batavorum apud Petrum van der Aa, 1699, fol.

Conſtat 5 Alph. 1 plag. & plurimis figuris.

UNdecimus hic tomus eſt, qui cura celeberrimi Grævii prodit, multosque ac inſignes rerum Romanarum ſcriptores complectitur. Primo loco atque adeo p. 1 collocatus eſt Ezechielis Spanhemii *Orbis Romanus, ſeu ad conſtitutionem Antonini Imperatoris, de qua Ulpianus Leg. XVII Digeſtis de Statu hominum, Exercitationes duæ*, nunquam antehac in publico viſæ, ex quibus proinde nonnulla delibabimus. In prima exercitatione de civitate Romana agit, ejusque dandæ rationem, ductis ab ipſo Urbis natali initiis exponit, & ad Antoninum Pium usque accurato ordine perducit. Quod inſtitutum dum perſequitur, obſervat, cives Romanos in municipiis natos non amiſiſſe civitatem, ſed honores & in patria, & Romæ ſimul geſſiſſe. Firmat id tum aliorum, tum inprimis Milonis exemplo, qui Lanuvii dictator eodem fuit tempore, quo Romæ ſenatoriam dignitatem ſuſtinuit, & conſulatum petiit. Tum vero & de Latinis agit perilluſtris Spanhemius, eosque ſecundo Spurii Caſſii conſulatu, ac adeo jam anno Urbis CCLXI, in civitatem receptos eſſe probat, & ex Dionyſio potiſſimum Halicarnaſſeo conficit. Paulo poſt idem obtigiſſe Hernicis, ſed ſine expreſſo ſuffragii ferendi jure, atque inde obtinuiſſe, ut civitas Romana modo cum jure ſuffragii, & capiendi in urbe muneris, (unde *municipiorum* nomen) modo ſine eodem jure tribueretur, ſicut tradiderint Livius, Vellejus & reliqui Romanorum ſcriptores, quorum huc pertinentia verba adducit. Inde occaſione loci ex Plinio allati pronunciat, in cenſum civium Romanorum & illos collocandos eſſe, qui jure Latii, ſeu ge-

nus

ſtis in patria, quæ Latio illo donata erat, magiſtratibus jus Romanæ civitatis adepti cenſebantur, adeo ut tunc iis Romæ ad ſuffragia & honores aditus pateret. Quod ut dilucidius appareat, ex Appiano commemorat, Julium Cæſarem, antequam rerum potiretur, Novocomum ſub Alpibus oppidum illo Latii jure donaſſe, ut qui annuum ibi obiiſſent magiſtratum, cives Romani continuo fierent. Caute vero ſeparandum eſſe monet *jus Latii* & *Romanæ civitatis*; nec Latinas colonias civium Romanorum jus habuiſſe, niſi quatenus per illud Latium, ſive per geſtos in patria, quæ illo jure Latii gaudebat, magiſtratus id beneficium conſequutæ eſſent. Conſtitiſſe equidem e civibus Romanis Latinas colonias, attamen ne privato quidem Quiritium jure uſas eſſe, imo ipſam civitatem, licet ultro & voluntate, amiſiſſe. Qua in re ab illis Romanæ ſeu Romanorum civium coloniæ, docente perilluſtri Spanhemio, ſe diſtinguebant, quæ etſi ſuffragii petendorumque in Urbe honorum, & proinde publico jure carebant, privatum tamen, utpote libertatis, connubiorum, patrium, legitimi dominii, hereditatis, teſtamenti, uſucapionis, nexus, retinebant. Non itaque prius Romanorum civium coloniis publicum illud jus patuiſſe, quam toti Italiæ civitas data eſſet: imo ne omnes quidem tunc iſto jure donatas eſſe, quandoquidem demum poſt conceſſam Italiæ civitatem, nonnullis provinciis impertitum fuerit. Diſputat hinc contra Guilelmum Gœſium, qui in Antiqu. Agrar. p. 12, 13 aſſeruerat, Romanorum civium coloniis jus illud ſuffragiorum ab Auguſto collatum eſſe. Adduxerat inprimis Gœſius Sueton. Auguſt. cap. 46, ſuamque exinde ſententiam firmare conatus fuerat; enimvero oſtendit perilluſtris Spanhemius, non univerſam tum Italiam, ac proinde in ea quoque colonias (quæ illud jam ante Auguſtum habuerant) jus ſuffragiorum adeptas primum dici a Suetonio, ſed ad excogitatum ab Auguſto modum ibi reſpici, quo propter rei difficultatem, & moleſtiam veniendi Romam ſingulis comitiis, inutile ferme populis Italicis jus ea ratione planum & expeditum redderetur. Cui accedere ait, quod non tam de Italicis populis in genere, quam de deductis illis novis ab Auguſto in Italia coloniis (quæ eodem, quo reliquæ in Italia coloniæ pridem gaudebant, ſuffragii jure donari quoque debuerant) loqui ſibi Suetonius videatur. Cæterum probe a *Latinis* ſeu

libertis ſeparandos eſſe *colonarios Latinos*. Hos enim antiquo Latii jure deductos in colonias; illos inter amicos manumiſſos, & lege Junia Narbona ſub Auguſto Latinis colonariis exæquatos, atque inde *Latinos Junianos* dictos eſſe. His ad liquidum perductis copioſe tradit, & commentatur, quomodo Romanæ civitatis beneficium latius ſe diffuderit, & primum lege Julia, a L. Julio Cæſare conſule (non a Cæſare dictatore, uti perperam exiſtimet Antonius Auguſtinus) anno U. C. DC LXIII lata, aliquot Italiæ populis conceſſum, atque inde lege Plotia ſeu Plautia, a M. Plautio Sylvano tribuno plebis conſtituta, firmatum amplificatumque fuerit. Commemorat porro, qua ratione Gallia Ciſalpina, Transpadana, civitates Tranſalpinæ, & aliæ extra Italiam gentes ac oppida, in eandem civitatem ultimis Reipublicæ temporibus ſuſcepta fuerint; ubi ſimul contra Sigonium oſtendit, non omnia municipia jus ſuffragii conſequuta legibus ſuis prorſus & omnino privata eſſe, ſed tantum alicui municipiorum claſſi accidiſſe, ut acquiſita civitate legibus Romanorum, amiſſo ſuarum arbitrio, tenerentur. Pergit hinc diſſerendo, & quæ dandæ civitatis ratio ſub Julio Cæſare, Auguſto & reliquis ad Antoninum Pium Imperatoribus obtinuerit, ulterius diſquirit. Cumque omnia ſcito invicem ſe ordine excipiant, arctoque nexu copulentur, tum vero & late pateant, ultro & conſulto hanc in rem dicta omittimus. Id præterire non poſſumus, quod de D. Paulo addit, eum nempe ideo ſe Romanum pronunciare, quod vel majores ejus iſta fuerint dignitate ornati, vel pater ipſius (id quod Græca ſcholia tradant) eam pecunia redemerit. Contra a vero aberrare, nec idonei ſcriptoris auctoritate ſe tueri, quod vulgo de Tarſenſibus referant auctores, & inepte adfirment. Neque enim eos unquam civitate, ſed immunitate & libertate (poſt urbem ipſorum a Caſſio afflictam) a M. Antonio, & deinde ab Auguſto conceſſa uſos eſſe: neque *coloniæ* (quod olim Patino ſe credidiſſe ait) ſed ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ nomen Tarſo in antiquo Regiæ Gallorum gazæ numo ſub Caracalla cuſo tribui. In altera exercitatione penitius illam Antonini conſtitutionem, qua omnes in orbe Romano cives ſunt effecti, conſiderat, & quis ejus auctor ſit, curatius exquirit. Diſtinguit vero ſe a vulgo eruditorum, & aliam prorſus viam ſequitur, atque ab Antonino Caracalla, non Antonino Pio, aut M. Antonino conſtitutionis originem arceſſit,

cam-

eamque in rem Dionis Caſſii Excerpta allegat. Idem evincere ait dictionis genus ab Ulpiano uſurpatum, legesque alias ab eodem Antonino Caracalla latas, & ſolum Antonini nomen præ ſe ferentes. Hoc autem iſta potiſſimum conſtitutione effeciſſe Antoninum, ut viceſimæ hereditatum ac manumiſſorum vectigal, quorum illud hactenus ſoli cives Romani pendebant, non autem provinciales ſeu peregrini, ab hiſce quoque perſolveretur: imo ejus loco decimæ pro viceſima vectigal, & duplicatum proinde onus induceretur. Id quod pluribus perſequitur, & de peregrinis ſolum ſeu provincialibus, non vero libertis conſtitutionem intelligendam eſſe, demonſtrat. Dilucidius inde exponit, quomodo omnes in orbe Romano provinciales cives Romani facti, Romanarum legum obſervatio in provinciis indicta, Roma legum parens vocata, & edicta provincialia ſublata ſint. Qua occaſione de edictis Prætorum, atque edicto provinciali perpetuo, quod ad exemplum edicti urbani perpetui ſub Hadriano aut ſub Pio conditum fuit, nec non de *jure ſuarum legum*, ſeu, ut Græca lingua loquentes exprimunt, αὐτονομίας, a primis liberæ Urbis & ſequutis temporibus variis populis & oppidis conceſſo diſſerit. Quod vero multos doctorum virorum ſeduxit, & ſimilitudinis errore decepit, id hic quoque conficit & explanat Vir perilluſtris, & tempeſtive monet, in limine Novellarum Juſtiniani non Καρχηδόνιος, ſed Καλχηδόνιος legendum eſſe, cum antiquam libertatem non Carthagini, quippe quæ eodem jure ſub Romanis poſt veterem ejus inſtaurationem nunquam uſa fuerit, ſed in Africa Calchedoni reſtituerit Juſtinianus. Idem ſentit de *jure Latii* & *jure Italico*, quæ confundat in notis ad Plinium Harduinus, eoque ipſo ſignificet, ſe hujus rei rationes non ſatis habuiſſe perſpectas. Contra quem proinde, ſed ſumma adhibita animi moderatione, diſputat, oſtenditque, jus Italicum in levatione cenſus, alienationibus, traditionibus nexi, mancipationibus, annali exceptione, & jure capiundo ſitum, atque adeo a jure Latii diverſum fuiſſe. Tandem de aditu ad honores provincialibus per iſtam conſtitutionem facto, de comitiis ſub Cæſaribus, de provincialibus aut barbaris ad imperium & ſummos honores, Theodoſii maxime & filiorum Arcadii & Honorii ætate, evectis, de legio-

nariis, auxiliis e Barbaris, ac tironum ſupplementis tam ad legiones quam ad auxilia Barbara indictis, de connubiorum inter Romanos cives & peregrinos prohibitione ſublata, deque pœnis, a quibus immunes erant Romani & inde poſt hanc conſtitutionem provinciales, erudite agit & commentatur. Quæ omnia late a nobis commemoranda eſſent, niſi inſtituti ratio arctioribus finibus nos circumdediſſet. Id ſerio adfirmamus & confidenter aſſerimus, adeo accurate & eleganter expedita, & ex omnis ævi ſcriptoribus confecta eſſe ſingula, ut facile appareat, perilluſtrem Auctorem nemine in hoc doctrinæ genere inferiorem, eoque ipſo inter reipublicæ literariæ proceres magno loco & numero habendum eſſe.

Sequuntur p. 174 *Faſti Magiſtratuum Romanorum ab Urbe condita ad tempora divi Veſpaſiani Auguſti*, a Stephano Vinando Pighio *ſuppletis Capitolinis fragmentis* reſtituti; quibus ob argumenti ſimilitudinem p. 242 annexa eſt *deſcriptio Conſulum, ex quo primi ordinati ſunt, ſive integri Faſti Conſulares, quos Idatianos docti viri hactenus appellarunt*, opera & ſtudio Philippi Labbe. Succedit p. 270 Tironis Proſperi Aquitani *Chronicon integrum ab Adamo ad Romam captam a Genſerico Wand. Rege.* Hoc excipiunt p. 332 *Faſti Conſulares anonymi*, quos e codice manuſcripto bibliothecæ Cæſareæ depromſit, & diſſertatione illuſtravit F. Henricus Noris, Auguſtinianus, nunc Romæ Cardinalis: nec non p. 384 anonymus *de Præfectis Urbi ex temporibus Gallieni, ut & fragmentum Faſtorum ab anno Chriſti 205 ad 353*, ex editione Ægidii Bucherii: & iterum p. 404 *Epiſtola Conſularis*, in qua Collegia LXX conſulum ab anno Chriſtianæ epochæ XXIX, imperii Tiberii Auguſti decimo quinto, ad annum CC XXIX imperii Alexandri Severi octavum, in vulgatis Faſtis hactenus perperam deſcripta, corriguntur, ſupplentur & illuſtrantur, auctore F. Henrico Noris. Apponuntur inde ſcripta doctorum virorum, qui de notis veterum Romanorum, numis, & menſurandi computandive ratione tradiderunt, atque adeo ex inſtituto hoc laboris genus ſuſceperunt. Hinc videas p. 508 Sertorii Urſati Equitis de *notis Romanorum* commentarium; & p. 1132 Ludovici Savoti diſſertationes de *numis antiquis*, diviſas in quatuor partes, atque

ex

ex Gallica in Latinam linguam translatas a L. Neocoro. Has comitantur p. 1328 Alberti Rubenii *de gemma Tiberiana & Auguſtea*, nec non de *urbibus Neocoris* commentationes: ut & p. 1369 Marquardi Freheri, Conſiliarii Palatini, *de re monetaria veterum Romanorum, & hodierni apud Germanos Imperii*, libri duo. Inde p. 1436 Robertus Cenalis *de vera menſurarum ponderumque ratione:* & p. 1606 Lucæ Pæti, Jurisconſulti, *de menſuris & ponderibus Romanis & Græcis, cum his, quæ hodie Romæ ſunt, collatis* libri quinque apponuntur. Hinc p. 1675 ſiſtuntur Priſciani Cæſarienſis, Rhemnii Fannii, Bedæ Angli, Voluſii Metiani, Balbi ad Celſum libri de *numis, ponderibus, menſuris, numeris, eorumque notis, & de veteri computandi per digitos ratione*, ab Elia Vineto Santone emendati, ut & a Jo. Friderico Gronovio. Additus denique p. 1715 eſt Alexandri Sardi Ferrarienſis *de numis* liber, in quo priſca Græcorum & Romanorum pecunia ad noſtri æris rationem redigitur. Commemoranda cæteroquin, ſi ab indice accurato & amplo diſceſſeris, eſt præfatio tomo huic a celeberrimo Grævio præfixa, ex qua etiam more noſtro nonnulla excerpemus.

Primum obſervat, temere ab Urſato, in commentario de notis Romanorum, Joannem Calvinum lexici Juridici auctorem cum Joanne Calvino celebri illo ſacrarum literarum interprete confundi, cum iſte fuerit Noviodunenſis Gallus, ille Wetteranus Germanus. Cæterum monuerat Urſatus, Lazium in commentariis Reipublicæ Romanæ forte perperam ſcripſiſſe, *Auguſtales* apud Romanos fuiſſe apparitores. Corroborat hanc fluctuantis Urſati opinionem Grævius, & certo adfirmat, *Auguſtales* ſodales aut flamines fuiſſe ſacerdotes ex primoribus Romanis lectos, ut novi Numinis Auguſti, poſt obitum inter Deos relati, ſacra procurarent, cujus rei teſtem allegat Tacitum An. lib. I, 54. Imitatas id colonias & municipia eſſe, ubi ex decurionibus & primariis viris creati fuerint. Præfuiſſe vero ſacris, ludis, ſpectaculis & aliis functionibus publicis, uti demonſtrarint Thomas Reineſius epiſtola prima & triceſima ad Rupertum, & Petrus de Marca in diſſertatione de Primatu Lugdunenſi, ex quibus uberiorem explanationem petere jubet. Id porro monet, in antiquo, quem Urſa-

tus

tus allegat, codice corrupte & inquinate tradi, A ſignificare quinquaginta. Scriptum enim fuiſſe Λ pro L, quam notam eſſe quinquagenarii numeri, auctoritate & conſenſu antiquorum titulorum adfirmat. Cum vero eodem modo in antiquis monimentis prima litera exprimatur, (ut in lapide, qui penes ipſum Græviurm eſt, JOVI. O. M. SVMMO. EXSVPERANTISSIMO &c. ΛPOLLINI. LVNAE &c.) ſimilitudinis errore librarios ſciolosque deceptos has literas inepte permutaſſe. Inde inſcriptionem Nannetenſem, cujus Salmaſius epiſtola tertia & ſexageſima meminit, adducit, & quid C. M. LOCIS ſignificet, explanat. Inſcriptio hæc eſt:

NVMINIBVS AVGVSTORUM
DEO VOLIANO
M. GEMEL. SECVNDVS. ET. C. SEDAT. FLORVS
ACTOR. VICANOR. PORTENS. TRIBVNAL. C. M.
LOCIS. EX. STIPE. CONLATA. POSVERVNT.

Aliam autem, quam Salmaſius, interpretandi rationem ſequitur, & C. M. LOCIS vel ſimpliciter exponit *cum locis*, ita tamen, ut hoc explicandi modo ſervato ϛιγμὴ tollatur, ſcribaturque CM; vel *cum multis locis*. Per *loca* vero intelligit ſubſellia, in quibus ſedebant vel ipſi judices (inde *longi ſubſellii judicatio* apud Cicer. III ad Fam. 12 ipſi eſt judicium, in quo multi judices ſedent); aut aſſeſſores, qui & conſiliarii dicantur; aut teſtes, qui inde nimirum ex ſubſellio dicebantur excitari, cum citati reſponderent. A litigatoribus vero iſta ſubſellia conducta eſſe, teſtimonio Sueton. Neron. 17 probat ac evincit. His eleganter & ſcite confectis, illuſtrandam ſuſcipit hanc inſcriptionem a Grutero pag. 38 repræſentatam:

APOLLINI
GRANIO
SIGNVM. CVM
BASE. MIRPA

Inprimis vero in explicanda voce MIRPA multus eſt, cujus rationem & ſignificatum neque Marcus Velſerus & Scaliger, neque Reineſius intellexerunt, aut aſſequuti ſunt. Illi pro nomine quodam proprio venditarunt; hic notas eſſe putavit, quæ lectorem ſpe-

Digitized by Google

ſpectent ac compellent, ut hæc verba innuant: *Mature in rem propera. Abi.* Enimvero omnes has interpretandi rationes fundamento minus ſtabili ſubniti, Grævius pronunciat: & Velſerianam Scaligeranamque ſua ſponte cadere; Reineſianam vero exinde deſtrui, quod in iſta inſcriptione conſecretur Apollini Granio ſignum cum baſe, ubi nullus vere locus huic formulæ eſſe poſſit. Cumque adeo voti aut doni euchariſtici rationem habeat, neque mortuo homini ac D. M. poſita ſit, perabſurde ſic lectores compellari cenſet. Ipſe vero exiſtimat MIRPA denotare materiam baſis, & explicandum *marmorea Paria.* MIR vero pro MAR poni modo inſcriptionibus uſitato, quippe in quibus ſæpius I pro A legatur, baſes quoque ex marmore olim factas eſſe, adductis ex Grutero inſcriptionibus demonſtrat. Monet inſimul pro *pavimento* apud Gruterum pag. 39 occurrente, in Mſto Sigonii, teſtante Marquardo Gudio, qui Ligorii libros evolvit, ſcriptum eſſe *palmento.* Adducit inde quatuor inſcriptiones ineditas ex opere Gudiano depromtas, quarum tres *palmentum* referunt, quarta ad baſin ſeu hypobaſin marmoream pertinet. Plura ad iſtum Urſati librum notari poſſe ait, ſed ea ultro ſe differre in tomum Inſcriptionum, ſuo tempore, ſi vita & otium ſuppetierit, publicandum. Ne quis vero miretur, multorum aliorum, qui in iſto de ponderibus & numis veterum argumento elaborarunt, utpote, Guilelmi Budæi, Georgii Agricolæ, Joachimi Camerarii, Leonardi Portii, Henrici Glareani, Joſephi Scaligeri, Petri Ciaconii, Joannis Friderici Gronovii, Willebrordi Snellii, Matthæi Hoſti, Erycii Puteani, & reliquorum libros hic non comparere, monet celeberrimus Grævius, ultro a ſe prætermiſſos eſſe, cum non ita pridem in Belgio excuſi fuerint, atque adeo ſine detrimento & indignatione Bibliopolarum his tomis inſeri nequiverint. Promittit tamen fore, ut ſuo tempore appendix has & reliquas huc pertinentes commentationes complectens ſequatur. Quæ deſtinata ut Illuſtris Grævius feliciter expediat, & inprimis Inſcriptionum illud, quod adornat, volumen luci publicæ quamprimum donet, communi reipublicæ literariæ nomine precamur & quæſumus.

Digitized by Google

THESAURUS ANTIQUITATUM ROMANARUM congeſtus a JO. GEORGIO GRÆVIO. Tomus duodecimus.

Lugduni Batavorum & Trajecti ad Rhenum, apud Petrum van der Aa, & Franciſcum Halmam, Anno 1699, fol.

Conſtat 4 Alph. 12 plag. nec non figuris & tabulis æneis compluribus.

DUodecimum jam recenſemus tomum, qui ampliſſimi operis ultimus eſt, & reliquos huc pertinentes ſcriptores continet. Eandem itaque, quam hactenus tenuimus, viam ſequemur, & quid potiſſimum præſtitum fuerit, breviter ſtrictimque commemorabimus.

Primo loco illi conſpiciuntur auctores, qui antiquitates Romanas, quatenus ad potum attinent, & conviviorum inſtituta exponunt, perſequuti ſunt, utpote pag. 1 Vincentius Butius de *calido, frigido, & temperato antiquorum potu, & quo modo in deliciis uſi fuerint*; pag. 44 Julius Cæſar Bulengerus de *conviviis*; p. 233 Erycii Puteani *reliquiæ convivii priſci, tum ritus alii, & cenſuræ*. Inde ſequuntur de rebus ad balneas ſpectantibus commentationes, inprimis p. 281 Andreæ Baccii de *thermis veterum* liber ſingularis; pag. 381 Franciſci Robortelli *Laconici, ſeu ſudationis, quæ adhuc viſitur in ruina balneorum Piſanæ urbis, explicatio*, & p. 389 Franciſci Mariæ Turrigii *notæ ad vetuſtiſſimam Urſi Togati, ludi pilæ vitreæ inventoris, inſcriptionem*. Succedit p. 405 Martini Lipenii *ſtrenarum hiſtoria* a prima origine per diverſas Regum, Conſulum & Imperatorum Romanorum, nec non Epiſcoporum ætates ad noſtra usque tempora. Proxime inde abſunt illi, qui de triremibus commentati ſunt, exhibenturque p. 553 Marci Meibomii de *fabrica triremium* liber; pag. 681 Conſtantini Obelii de *fabrica triremium Meibomiana* epiſtola perbrevis ad amicum, & pag. 705 Iſaaci Voſſii de *triremium & Liburnicarum conſtructione* diſſertatio. Quibus annectuntur p. 737 Jacobi Philippi Thomaſini de *donariis* & *tabellis votivis* liber ſingularis; Vincentii Alſarii de *invidia & faſcino veterum* libellus p. 885; Jo. Schefferi de *antiquorum torquibus* ſyntagma p. 901; nec non p. 949 Michaelis Angeli Cauſei

de

de la Chauſſe diſſertationes tres, quarum prima de *vaſis*, *bullis*, *armillis*, *fibulis*, *annulis*, *clavibus*, *teſſeris*, *ſtylis*, *ſtrigilibus*, *guttis*, *phialis lacrymatoriis*, *& de manibus æneis vota referentibus*: altera de *Mutini ſimulacris*: tertia de *æneis antiquorum lucernis* agit & diſquirit. Tandem comparent ſcripta ſepulchrale argumentum pertractantia, collocaturque primo loco, atque adeo p. 993, Octavii Ferrarii diſſertatio de *veterum lucernis ſepulchralibus*. Sequuntur p. 1021 *pictura antiquæ ſepulcri Naſoniorum in via Flaminia*, delineatæ & æri inciſæ a Petro Sancto Bartolo; explicatæ vero & illuſtratæ a Joanne Petro Bellorio, quas demum ex Italica lingua in Latinam tranſtulit Ludolphus Neocorus. Has p. 1077 excipiunt Jacobi Gutherii de *jure Manium*, *ſeu de ritu*, *more & legibus priſci funeris* libri tres, nec non p. 1337 ejusdem *Choartius major*, *vel de orbitate toleranda* ad Annam Robertum J. C. præfatio, ut & p. 1354 Petri Moreſtelli *pompa feralis*, *ſeu juſta funebria veterum*. Subjicitur denique index ſumma rerum & verborum capita convenienti, & literarum inprimis ordini congrua ſerie repræſentans.

In præfatione, quæ diſſerendi materiam nobis ſuppeditabit, primo rationem reddit celeberrimus Grævius, cur nec Marſilii Cognati de ſanitate tuenda, nec Joannis Freinshemii de potu calido, nec Joannis Henrici Meibomii de cereviſiis potibusque aliis præter vinum cerebrum ſauciantibus libri, in hunc tomum fuerint relati, ideoque factum eſſe affirmat, ne volumen nimis intumeſceret. Inde inter alia monet, Bulengerum de conviviis cap. 10 minus recte inter varia convivia numeraſſe *cœnas adjiciales*, cum in omnibus libris apud Varronem, Senecam, Plinium legatur *adiciales* pro *aditiliales*, quam ſententiam auctoritate Petri Fabri, Lipſii, Gruteri, Harduini fulcit ac tuetur. Appellari vero ita cœnas, quæ in aditu ſacerdotiorum aliarumque curationum a recens inauguratis datæ fuerint. Huc pertinere etiam, atque adeo inter varia convivia locum ſibi vindicare *cœnam liberam*, quam lautiſſimam fuiſſe, & damnatis ad beſtias pridie ante, quam pugnarent, datam eſſe, ex paſſione S. S. Perpetuæ & Felicitatis probat. Oſtendit porro, male cum Juſto Lipſio eundem Bulengerum capite 24 *intempeſtiva convivia* tueri, cum antiqui emendatique codices ad unum omnes *tempeſtiva con-*

vivia habeant. Dicta vero ita eſſe, quod de die, ſive adhuc multo die cœperint agitari, ac proinde Ciceronis locum ex libro de ſenectute affert: *Ego propter ſermonis delectationem tempeſtivis conviviis delector.* Qua occaſione de juſta cœnæ hora agit, traditque, non decimam, uti perperam exiſtimet Bulengerus, ſed nonam fuiſſe, unde veterum ſuffragiis ſe munit, adductisque Martialis & Juvenalis teſtimoniis negotium ad liquidum perducit. Quando vero, quod gulones fecerint, poſt cœnam epulis indulſerint, id non intempeſtivum convivium, ſed comiſſationem dici conſueviſſe. Inde de variis potus generibus diſſerit, pronunciatque, *mulſum* ex melle & aqua factum, ideoque Græcis hydromeli dictum: *œnomeli* vinum melle mixtum: *melomeli* vero fuiſſe potum ex melle & pomis, non vinum ſine ulla admixtione dulciſſimum, uti falſo exiſtimarit Salmaſius. Contra *conditum* vinum eſſe melle, pipere, aliisque aromatibus conditum, eamque ob cauſam a Plinio *piperatum* dici. Inſerviviſſe autem *conditum* ſtomacho imbecilliori confirmando, & plerumque ante cœnam eo veteres uſos eſſe. His rite confectis, varias *aceti* rationes perſequitur, illiusque aliud potui fuiſſe, (quod teſtimoniis optimorum auctorum atque exemplo militum Chriſti cruci aſſidentium declarat) aliud extinguendis ignibus ſervatum, aliud condimenti loco habitum affirmat. Et quod ad acetum inter condimenta relatum attinet, non ὄξος σκευαςικὸν *acetum factitium*, quod arte paratur, ſed ab initio eſſe acetum, & vocari ſolitum *vappa*, Siculis βάμμα, pro quo Æoles dixerint βάππα. Quod vero hoc acetum omnium condimentorum optimum habitum, & per excellentiam ἦδος (non εἶδος, uti inquinate ſcribatur apud Bulengerum) appellatum fuerit, & aceti Scyllitici nomine præterea venerit, ex Athenæo & Columella deducit & conficit. Tandem de *caldariis* diſputationem ſuſcipit, veterumque hac de re ſententiis collatis, & rite explanatis contendit, non ætate Vitruvi Pliniique vaſa, quibus aquam calefaciebant, ita dicta, ſed adjectivum (uti vulgo loquuntur) eſſe, & vel conclave ſeu locum, ubi calda fuerit lavatio, vel vas, in quo calefacta ſit aqua, ſubaudiri.

M. A. SINAPII PHIL. ET MED. DOCT. NOB. UNGARI Tractatus de Remedio Doloris, ſive Materia Anodynorum, nec non Opii Cauſa Criminali in foro Medico.

Am-

Amſtelodami apud Janſſonio-Waesbergios, 1699. in 8.
Conſtat 11. plag.

NUnquam magis gratus aut magis opportunus ægro contingit, nec unquam æſtimationi ſuæ famæque viam aperit meliorem certioremque Medicus, quam dolorem ægri commode leniendo. Hoc enim ſymptoma validiſſimus ille eſt aries, quo humana valetudo; ſive integra, ſive jam labefactata, ita concutitur, ut ſæpenumero mortis faucibus miſeri tradantur; dum vires enervat, ſomnum arcet, appetitum diminuit, ſpiritus animales vel extinguit, vel in motum irregularem agit, ſenſus hebetat, febres continuas, & convulſiones ac alia horrenda phænomena concitat. Operæ igitur pretium viſum fuit generoſo Autori, ſymptoma hoc examinare, & ipſius remedia tradere. Dolorem igitur definit per triſtem ſenſationem a motu irregulari & violento fibrillarum nervearum ortam. C. 1. Quoniam enim in morbis intemperiei ſine materia Veteribus dictis, ut in levibus phlogoſibus, item in humorum principiis, cephalalgia, odontalgia, quacunque compresſione nervoſarum partium, gravitate, diſtenſione &c. absque ruptura & laceratione vaſorum dolor percipitur, Antiquorum placita ſequi, & eum per continui ſolutionem definire dubitavit. Quemadmodum autem variæ doloris obſervantur ſpecies, ita ſingulas ab aliis oriri dicit cauſis. Sic gravativum deducit a materia viſcoſa terreſtri, flatibus, cruditate, obſtructionis principio; pulſatorium ab obſtructione ſanguinis arterioſi & inæquali ejusdem propulſu; pungentem, lancinantem, mordicantem, urentem &c. a diverſa ſalium figura, penetratione pororum, & vellicatione fibrarum: C. 2. exacerbari vero eundem non ſolum a bile, prout Veteribus viſum fuit, ſed a gradu intenſiori cujusque humoris acris, ſive ille ſit bilis, ſive melancholia, ſive pituita acida, exiſtimat, quibus obſtructionis incrementum accedit. Imo ſi contingat, ut anodyna adhibita eundem exacerbare videantur, culpam partim in Medicum rejicit, qui medicamenta appropriata non ſelegit, aut dolore ad ſuppurationem vergente diſcutientia acriora vel incrasſantia applicuit, partim in ipſa anodyna, quæ cum cauſa doloris colluctantur, & fermentant, ſed tandem victoriam obtinent. C. 3. Quemadmodum autem venæſectio, purgantia, veſicatoria, ſalivantia, dia-

Digitized by Google

diaphoretica, & diuretica, imo ipſe dolor, doloris remedia pro cauſarum & circumſtantiarum diverſitate eſſe obſervantur: ita anodynum ſpecificum univerſale in cauſa calida æque ac frigida dari negat. Examinat tum ſeorſim anodyna ab elementis, animalibus, vegetabilibus & mineralibus petita, eorumque vis in quo conſiſtat, explicat. Inter alia, an infuſio Thee & Coffee ad hanc claſſem ſit referenda, diſquirit, & potus *Content* dicti, item *Bangues* ſive *Aſſeral* præparationem tradit. Quibus de remediis præmiſſis, Opium fingit ad tribunal medicum citatum, & homicidiorum per vim deleteriam & omnibus fere corporis partibus nocivam perpetratorum accuſatum fuiſſe; qua occaſione tam patroni quam adverſarii ejus cum hypotheſibus ſuis allegantur, & Aletophilus advocatus cauſam pro eo acturus introducitur, laudans illud ab antiquitate & nobilitate; verum opium a meconio diſtinguendum eſſe monens, illudque optimum pronuntians, quod nigri coloris, inflammabile, amarum, & quaſi acre ad guſtum, odoris gravis, atque ſtupefacientis eſt; caliditatem ejus vimque operandi non in ſale acri, ſed ſulphure conſiſtere probans, dicensque narcotica, imprimis vero opium, utpote quod ſulphur viſcoſum valde concentratum gerat, poſtquam cum ſanguine ad minutiſſima cerebri vaſa deferuntur, facta in eo cum ſpiritibus fermentatione, id quod volatile eſt, facile tranſire, ſeque ipſis ſpiritibus animalibus aſſociare, ſulphur autem viſcoſum, volatilis hujus intimum comitem, vaſa capillaria glutine ſuo & viſcoſitate obſtruere, & cum phlegmate ſanguinis miſceri; quod ſi igitur iſta obſtructio omnimoda & fortis ſit, ſequi affectum ſoporoſum aut ſomnum, ſin imperfecta, & particulæ quædam ſulphuris viſcoſi narcotici in ſpirituum ſedem irruperint, iisque ſe aſſociaverint, oriri falſas apprehenſiones, combinationes idearum, perturbatam rationem, & temulentiam; prout autem ſpiritus vel agiles vel fixi fuerint, concitari modo hilaritatem & furorem, modo torporem, ſtuporem, & melancholiam ſic dictam ſomnolentam. Sic ad reliqua adverſariorum argumenta reſpondet idem Advocatus, & culpam lethalitatis non in opium, ſed nimiam ejus propinatam doſin & Medicorum imperitiam, qui opio idololatricum deferunt honorem, & Panaceas ex eo contra omnes morbos, omnium-

c. 4. (margin, beside "animalibus") c. 5. (margin, beside "gues ſive Aſſeral")

umque morborum cauſas ſe paraturos jactitant, rejiciendam eſſe refert; & quanquam modus opium extrahendi Langellotti per ſuccum cydoniorum & ſpiritum vini nullo modo ſit culpandus, jubet tamen duplici laudano inſtructum eſſe Medicum, altero cum acido aqueo parato, pro phreneſi, mania cum vigiliis, &c. ſubjugandis; altero cum ſulphureo alcalino correcto, pro melancholia e. g. domanda. Ut autem impoſterum mala ab infirmis opio utentibus arceantur, nec opium ipſum amplius tot calumniis injurioſe afficiatur, leges quasdam circa uſum ejus a Magiſtratu Medico impetrat. Tacemus reliqua, quæ de Medicaſtrorum copia, & varietate, Empiricorum ſecta, & Lapidis Philoſophici atque Panacearum confectoribus ludicrum in modum narrat Autor.

VITA THEODERICI REGIS OSTROGOTHORUM ET ITALIÆ, auctore JOHANNE COCHLÆO Germano. Cum Additamentis & Annotationibus, quæ Sueo-Gothorum ex Scandia expeditiones & commercia illuſtrant; opera JOHANNIS PERINGSKIOLD.

Stockholmiæ literis Enæanis, 1699, in 4. Alphab. 3. pl. 14.

COchlæi hicce liber, qui A. 1544 Ingolſtadii editus, aſt hactenus fere ſepultus jacuit, e cineribus erui dignus a Peringskioldo, Archivi Antiquitatum Sueciæ Secretario Regio, patriæque Antiquario, judicatus fuit. De primo ejus auctore Cochlæo non eſt, ut hic quicquam dicamus; ita enim ille in controverſiis, quæ tunc, cum Lutherus doctrinam Pontificiam repurgare cœpiſſet, agitatæ inter Theologos ſunt, inclaruit, ut vix alicui ignotum eſſe putemus. Libuit vero Cochlæo paulisper animum relaxare a contentioſis, quos vocat, adverſus novas ſectas libellis, & jucundiore aliqua rerum commemoratione recreare. Unde hunc de vita Regis Oſtro-Gothorum Theoderici libellum edidit, atque ſimul alium de geſtis Totilæ, ejusdem gentis Regis urbisque Romanæ everſoris, promiſit, cujus jacturam deplorat clariſſimus Peringskioldus in Annotationum ſuarum initio, ita tamen ut abunde compenſatam eam judicet, ſcripto hocce de vita Regis Theoderici, quod ipſe multo labore & accuratione, ex veterum monumentis collegerat. Sed nos, prætermiſſo Cochlæi libello, ipſarum Anno-

notationum rationem potius paucis ſiſtemus. In eo autem fere eſt earum Auctor, ut Cochlæi verba abunde primo ex antiquis Gothicis Runicisque monumentis illuſtret, & deinde exterorum quoque Hiſtoricorum teſtimoniis confirmet. Ubi de nomine Theoderici commentatur, originem ejus Gothicam oſtendit, aſſerens
p. 237. componi ex vocibus Thiod & Rikur/ vel Rekur/ quæ compoſitæ populis divitem vel populorum debellatorem ſignificent, quod
p. 251. prior populum, & poſterior divitem ſive potentem indigitet. Ad ea verba, ubi Cochlæus Theodericum ex illuſtri Amalorum Gothicæ gentis familia oriundum dicit, memorat Peringskioldus, inclutam Amalorum gentem, quæ Italiæ vicinorumque regnorum quondam dominatrix fuit, originem ſuam debere popularibus ſuis Sueogothis, quibus antiquitus Hamalungi, Amalungi, Aumalungi aut Humlingi dicti fuerint, & ſati ex regia Igglingorum familia ſtirpes ſuas paſſim dilatarint, coactoque ſub ducibus ſuis exercitu, cum in peregrinas terras delati eſſent, gemina de cauſa Gothi dicti ſint, cum quod Gothica exiverint patria, tum etiam quod familiæ ſuæ primum ducem ac propagatorem agnoſcerent Gautium ſive Gotum, cujus abnepos Oſtrogothus deinde populo nomen dederit. Tandem in duas diſtinctos Gothios hos ſtirpes fuiſſe, alteram Balthiorum, quæ in Hiſpania ſedem fixerit; alteram Amalorum, quæ Italiam occuparit, ex qua Theodericus fuerit. Multus hic Auctor eſt in deſcribendis hiſce familiis, quarum ordinem & genealogicis tabulis exhibet, in ipſo libro ab harum rerum curioſo inſpiciendis. Ubi Cochlæus dixit, pro *Bar-*
p. 300. *baris* habitos eſſe Gothos, ſubjunxit ſtatim, quod multis nationibus Barbari fuerint, tum rebus geſtis clariores, tum animi virtute & procerum nobilitate præſtantiores. Hoc Cochlæi teſtimonium ita arridet Peringskioldo, ut ipſi merito inter præſtantiſſima exterorum judicia de Sueogothorum gente commemorandum veniat. Poſtquam idem de vera vocis, *Barbarorum*, ſignificatione & apud veteres uſu diſſeruiſſet, eamque cum clariſſimo Rudbeckio a Boreo, h. e. Saturno ejusque filius Borbarn/ derivaſſet; unde totum genus Scythicum a Græcis, vim ſonumque vocis non ſatis rite capientibus vel dijudicantibus, Barbarum dici cœptum eſſe arbitratur: ægre fert Hugonis Grotii in Prolegomenis ad Procopium

pium p. 38. de Gente ſua judicium, quo ait: *Ingenium ſunt qui deeſſe Septentrionalibus putant, corporis robore ferocibus*; ac in contrarium multa, tum ſuorum, tum exterorum præclara adducit teſtimonia, quæ ut & ſequentia alia nos brevitatis ſtudio prætermittimus. Quam fœcunda vero variarum gentium Scandia genetrix extiterit, oſtendit tabula præprimis, quam ex Olai Magni Upſalienſium Archiepiſcopi *Charta Gothica* adducit, quæ ita ſe habet: *Ex Scandia*, h. e. *Suecia*, *Gothia*, *Norvegia*, ſunt *Gothi*, *Suedi*, *Dani*, *Nortmanni*, *Oſtro-Gothi*, *Longobardi*, *Daci*, *Picti*, *Veſtro-Gothi*, *Turcilingi*, *Slavi*, *Carpi*, *Gepides*, *Avares*, *Rugi*, *Caibi*, *Samogetæ*, *Heruli*, *Alani*, *Cimerii*, *Maſſogetæ*, *Vinuli*, *Burgundi*, *Cimbri*, *Huni*, *Suevi*, *Sembi*, *Bulgari*, *Amazones*, *Suizeri*, *Livoni*, *Littavi*, *Parthi*, *Tabiphali*, *Sciri*, *Franci*, *Getuli*. Linguarum cognationem quoque oſtendit pluribus, & de hiſce gentibus lectu certe digniſſima ſubjicit varia. Ubi de Odoacre Herulorum Rugorumque Rege, qui ante Theodericum Italiam invaſerat, ſermo eſt, monet Peringskioldus, illius quoque nomen ad originem Gothicam referendum eſſe. Derivari enim ab *Oddur*, quod mucronem denotet, & *Geir* i. e. gladio. Sicuti jam ſupra probaverat, Herulos quoque & Rugos ex Suecia progreſſos fuiſſe. Plura hic adferre nolumus, cum hæc ſufficere videantur ad ciendum Lectoris harum antiquitatum ſtudioſi appetitum. Illud tamen Lectores ignorare nolumus, ſpem facere Cl. Peringskioldum, antiquitatis patriæ reſtauratorem perinduſtrium, ſe editurum Monumenta Sueo-Gothorum antiqua & recentia, quibus deſcribendis poliendiſque indefeſſo labore & vigiliis per plures annos operam inſumſerit, & plura alia polliceri, quæ partim ſub prælo ſudarunt, cum Auctor hanc præfationem ſcripſit, omnia ad antiquitates Gentis ſuæ illuſtrandas faciunt.

HISTOIRE DE LA DECOUVERTE ET DE LA CONQUETE du Perou.

i. e.

HISTORIA DETECTÆ ET OCCUPATÆ AB HISPANIS Peruviæ, auctore AUGUSTINO de ZARATE. Ex Hiſpanica in Gallicam linguam traducta a S. D. C.

Amſtelodami, apud Ludov. de Lorme, 1700, 12. Alph. 1 $\frac{2}{1}$.

ANtonii de Solis Hiſtoriam *Mexicanæ* in America Septentrionali ab Hiſpanis, duce Ferdinando Corteſio, occupatæ, ex Hiſpanico in Gallicum ſermonem traductam, in his Actis A. 1692, pag. 524 ſqq. recenſuimus. Æquum itaque eſt, ut præſens opus, quod *Peruvianæ* regionis in America Meridionali ab Hiſpanis, Franciſci Pizarri inprimis auſpiciis, detectæ ac ſubjugatæ Hiſtoriam, ab Auguſtino de Zarate olim compoſitam, & ex Hiſpanico itidem in Gallicum ſermonem non ita pridem converſam complectitur, ſilentio non prætereamus. Quemadmodum vero tum nonniſi ſumma capita Hiſtoriæ Mexicanæ, quod nova non eſſet, ſed novo tantum habitu Gallico induta, exhibuimus: ita in recenſenda Peruviana hac Hiſtoria, eandem ob cauſam (nam Hiſpanica lingua jam A. 1555 Antverpiæ, & iterum Seviliæ A. 1577 prodiit) pari brevitate defungemur. Summa nimirum totius operis, in ſeptem libros diſtincti, hæc eſt. Franciſcus Pizarrus, communicato cum Didaco Almagro conſilio, Peruviam A. 1525 primus detexit (L. 1.), impetrataque a Carolo V Cæſare eodemque Hiſpaniarum Rege licentia, invaſit occupavitque (L. 2.), Atabaliba Rege, qui rerum ea tempeſtate in Peruvia potiebatur, victo, capto & judiciali ſententia capitis damnato. Mox orta inter Franciſcum Pizarrum & Didacum Almagrum æmulatione (L. 3.) bellum civile inter Hiſpanos ipſos exarſit, donec Didacus ille Almagrus a Ferdinando Pizarro, Franciſci fratre, conſerto prælio victus capite truncaretur. Viciſſim Didacus Almagrus junior (L. 4.) patris mortem vindicaturus, Franciſcum Pizarrum per ſicarios occidi curat, nec tamen facinus fert inultum. Nam & ipſe a Vaca Caſtrenſi, quem Cæſar ex Hiſpania in Peruviam rebus componendis ſubmiſerat, in prælio capitur, capiteque plectitur. Miſſus inde (L. 5.) Proregis titulo a Cæſare in Peruviam Blaſcus Nonius (*Nugnez*) Vela, a Conſalvo (*Gonzalez*) Pizarro, alio Franciſci fratre, qui dominatum invaſerat, profligatur, inque prælio occumbit. Denique in Peruviam miſſus a Cæſare Petrus Gaſca, JCtus, nec niſi Præſidis titulo fultus, (L. 6.) ad ſaniorem primum mentem Conſalvum Pizarrum revocare nititur; cum vero mitibus conſiliis obtinere nihil poſſet, juſto tandem (L. 7.) prælio eum vincit, capite truncat, rempublicam componit, Peruviam Cæſari in ſolidum vindicat, a Proregibus deinde, quorum primus Antonius

nius de Mendoza fuit, gubernandam. Cæterum libri ipſius lectio nec ingrata, nec inutilis futura illis eſt, qui poſt ingentem rerum Hiſpanicarum poſt Caroli II obitum converſionem, de Americanarum, quæ Hiſpanis hactenus ſubjectæ fuerunt, provinciarum ſtatu præſenti futuroque varia, pro ſuo quisque ingenio & affectu, fingunt ac hariolantur. Nobis id unum adjeciſſe ſuffecerit, Gallicum Hiſtoriæ hujus Peruvianæ interpretem in Præfatione errorem quendam Thuani notaſſe. Hic enim Hiſtoriarum libro I prodidit, Vacam Caſtrenſem, cujus mentionem ſupra fecimus, a Conſalvo Pizarro fuiſſe trucidatum; quem tamen in Hiſpaniam rediiſſe incolumem, ex Zarata noſtro abunde conſtet.

JO. SAUBERTI, F. DE SACRIFICIIS VETERUM Miſcellanea, quibus accedit ejusdem de Sacerdotibus & ſacris Hebræorum perſonis commentarius. TH. CRENIUS recenſuit, emendavit, & præfatione, notis ac indicibus auxit.

Lugduni Batavorum, apud Jordanum Luchtmans, 1699, in 8.
Alph. 2 plag. 3.

ALiquoties jam in Actis noſtris doctiſſimi Crenii inſtitutum laudavimus, & ſerio conſtantique ſententia teſtati ſumus, nihil eo utilius reipublicæ literariæ evenire poſſe. Id quod denuo pronunciamus, quando diſſerendi occaſionem nobis ſuppeditant præſentes libri, ejus cura & ſolertia paulo nitidius ante triennium fere editi, ideoque in hoc Supplementorum tomo commemorandi. Nimirum evulgaverat anno 1659 Jenæ ſuum de Sacrificiis veterum librum Joannes Saubertus, F. poſt S. Theologiæ Doctor, & linguarum primo Orientalium, inde Theologiæ in Helmſtadienſi, tandem in Altorfina Academia Profeſſor, & ſacrarum rerum Antiſtes, in eoque, quæ diu ante hac de re dixerant Jo. Guilelmus Stuckius, Lilius Gregorius Gyraldus, & Guil. Choulius, examinarat. Hunc elegantiſſimum ingenii fœtum cum vix hodie in officinis librariis extare comperiſſet Crenius, conſultum ipſi viſum eſt iterum luci exponere, nonnulliſque acceſſionibus auctum, & diligenti cura emendatum, orbi erudito conſecrare. Quod eo gratius futurum judicavit, quo ardentiore cupiditate olim hic liber le-

ctus fuit, & quo magis ingenii doctrinæque laude, dum viveret, floruit maxime reverendus Saubertus. Cumque laudatus Saubertus ſimili prorſus ſtudio, & peculiari adeo libro (a D. Jo. Fabricio anno 1694 edito, & Saubertinæ dictorum Scripturæ ſacræ Explicationi adjecto) eas Hebræorum antiquitates expoſuiſſet, quæ ad ſacerdotes attinent, & de viris ſacram dignitatem ſuſtinentibus tradunt, placuit ipſi eundem hic ſubjungere commentarium, & comitis inſtar aſſociare. Habuerat præterea in animo his annectere celeberrimorum virorum Georgii Calixti & Jo. Hülſemanni eadem de re libros: enimvero, ne opus juſtam magnitudinem excederet, in aliud tempus locumque diſtulit. Cæterum in notis ſubjectis ita verſatur clariſſimus Crenius, ut teſtimonia & effata auctorum minus accurate aut falſo citata emendet, & recte dicta pronunciataque confirmet magis, adductisque ſcriptorum ſententiis corroboret. Tandem præter præfationem, copioſam ſane, & verba Gen. IV, 3, 4 prolixe explicantem, tres comparent indices, quorum primus expoſita Scripturæ ſacræ dicta commemorat, alter auctorum allegatorum nomina recenſet, & tertius rerum pertractatarum ſumma capita conſueto literarum ordine repræſentat.

CONRADI SAMUELIS SCHURZFLEISCHII Epiſtolæ nunc primum editæ.

Vitembergæ Saxonum, apud Jo. Guil. Meyerum & Gottfridum Zimmermannum, 1700, in 8.
Alph. 2. plag. 1[illegible].

PRorſus ac omnino illorum inſtitutum collaudandum eſt, qui non cætera ſolum doctorum virorum ſcripta in lucem emittunt, ſed epiſtolas quoque, & ad familiares perſcriptas literas publicant, atque adeo, ut a pluribus legi poſſint, efficiunt. Quos inter cum optimo jure Schurzfleiſchianarum epiſtolarum editores referantur, non poſſumus non, quin illorum deſtinata publice prædicemus, & ut reliqua florentiſſimi Polyhiſtoris opera in lucem vindicent, oremus magnopere & obteſtemur. Tanta enim Schurzfleiſchii fama eſt, & eruditio, ut nihil niſi limatum & egregium ab eo proficiſcatur. Accedit dictionis elegantia, & exquiſita oratio, quæ uti optimo

Digitized by Google

optimo Latinitatis ævo prorſus congruit, *ita vel maxime* ſcripta ejus ornat ac commendat. Equidem monent in præfatione, qua lectorem compellant, editores, reperiri nonnulla *in epiſtolis* vocabula, quæ ſuſpicionem faciant, cum interdum ab emendata loquendi ratione diſceſſiſſe, & ejusmodi uſurpaſſe voces, quæ Romana civitas arceat & merito averſetur. Enimvero præterquam quod pleraſque epiſtolarum primis demandati ſibi muneris annis & ante ſcripſerit, ultro quoque (quod porro editores affirmant) ipſi ignoſcent, qui materiam ſcriptioni ſubjectam conſiderabunt, quæ uti maximam partem publicas res complectitur, ita nullum alium exprimendi modum requirit. Et ſane vel maxime ſuperiorum temporum commentariis ſcribendis epiſtolæ hæ inſervire videntur, quandoquidem res luſtris abhinc aliquot geſtas accurate recenſent, & de viris rerum civilium omnisque doctrinæ peritiſſimis pronunciant. Neque tamen inficiamur, & alia hic reperiri, quæ humanitatis ſtudia propius attingunt, & omnium temporum hiſtoriam explicant, ut facile inde appareat, ipſum jam ea ætate optime fundatas ſtudiorum rationes habuiſſe. Cujus rei documenta jam ſuppeditabimus, ita tamen, ut res proxime elapſorum temporum, quippe omnibus notas, non attingamus, ſed alia potiſſimum altius paulo repetita & appoſite ab eo dicta adferamus.

Epiſt. 23 ad perilluſtrem Henricum Liberum Baronem a Friſen ſcripta disquirit, quo tempore prima conſtitutio Imperii Germanica lingua ſcripta ſit, idque anno 1236 factum eſſe adfirmat. Et quamvis aliter videatur viris ingenio & doctrina exquiſita, Jo. Aventino, Martino Cruſio, Chriſtophoro Lehmanno, Cyriaco Spangenbergio, Melchiori Goldaſto, qui exiſtimant, Rudolphum Habspurgicum, qui & Rufus dictus, primum edicto ſanxiſſe, ut in conficiendis Imperii tabulis & formulis publicis tantum Germanicæ linguæ uſus eſſet: attamen cur aliter ſentiat, efficere ait tabularum Germanico ſermone anno 1236 ſcriptarum veſtigium a ſe repertum. Quod autem veræ & genuinæ iſtæ ſint tabulæ, id multis ſe indiciis perſpexiſſe, & inprimis eo adductum eſſe auctoritate Gottfridi Monachi, idonei, quod Hiſtoriam ſeculi XIII attinet, & diligentis ſcriptoris. Contra nullum hiſtoricum æqualem tale quid de Rudolpho prodere, neque monimentum ſupereſſe fide di-

gnum, aut curiæ Rudolphi congruens; ipſum præterea Limnæum ita timide loqui, ut non immerito de ejus veritate dubitaſſe videatur. Inde de *Palatinorum* origine ep. 37 diſputat, atque oſtendit, eos Auguſtorum conſesſibus adhibitos obiiſſe officia aulæ, non lege quadam ſuccedendi, ſed libera voluntate Imperatorum. Serius, idque demum, ut colligit, Friderici Ænobarbi ævo, munus ad poſteros transferendum accepiſſe. ſed ſeculo, quod hinc ſubiit, XIII majori fortunæ beneficio uſos eſſe, prærepto cæteris Principibus jure eligendorum Imperatorum. Nec ſine cauſa vigilaſſe ſeptem Palatinos, (inter quos duo eminuerint, Saxo, & alter ad Rhenum, aucti poſtea dignitate Interregum) atque altius perpendiſſe turbatum patriæ ſtatum, ac fatale illud poſt Friderici II tempora interregnum, cæteris dormientibus, nec remedium ſanandi vulneris habentibus. Ingentem vero ſeculo XIII factam converſionem eſſe, cum Palatini uſu juris jus ſuum conſervarint, alii non utendo amiſerint. Eadem epiſtola de *Burggraviis* nonnulla commentatur, miraturque doctiſſimum Conringium dubitanter de iis ſentire & ſcribere. Sibi autem certa indicia eſſe ait, auſpicio Rudolphi Habspurgici multum receſſiſſe a veteri ſorte, & cum ante eum infra Principum dignitatem fuerint, Principibus tunc cœpiſſe æquari. Magdeburgicum Burggraviatum ultimos tenuiſſe dynaſtas Schrapelanos, atque ab his jure hereditario ad Saxonas Aſcanios, & inde ad Vittekindos translatum eſſe. De *Palatinatu* vero *Saxoniæ* ſpeciatim agit ep. 233, & graviter Hiſtoricorum vulgo iraſcitur, eo quod nec interiores hujus rei rationes explanarint, neque etiam docuerint, quomodo & quo tempore Palatinatus Saxoniæ ad Thuringiæ Landgravios atque ab his ad Marchiones Miſniæ, poſtea ad Aſcanios, ac demum poſtliminio ad Marchiones noſtros delatus ſit. Ipſe vero, cum deficiant diplomata, judicio hiſtoriæ ac ratione ſufficienti id ſibi conſequutus videtur, ſi dicat, Palatinatum non prius ad Thuringiam fuiſſe adjunctum, quam proſcriberetur Henricus Leo, ac Ducatu Saxoniæ privaretur. Quod cum accideret, Ducatum quidem in Bernardum Aſcanium eſſe collatum, Palatinatum autem, tanquam ex alia cauſa quæſitum, perveniſſe ad Thuringos, jamdudum titulo Nordthuringiæ partem Saxoniæ Cisveſeranæ, ubi tunc Palatinatus erat, complexos, & Guelfis, quibus auferebatur, vicinos, idque neminem cla-

Digitized by Google

rius ac apertius, quam Monachum Lauterbergenſem expresſiſſe. Palatinatus vero titulum, poſtquam ad Miſnenſes Marchiones devolutus fuit, tamdiu uſurpatum legi, donec Ducatus Saxoniæ cum eo, auctore Friderico Bellicoſo, atque Electoratus conjungeretur. Nam ab hoc tempore diplomata Friderici Bellicoſi, quæ quidem ipſe viderit, non exhibere Palatini Comitis titulum, quem tamen ante ſumtam Electoris dignitatem uſurparit. In diplomate autem inaugurationis beneficiariæ nihilominus Palatinatum Saxoniæ comprehendi, idque indicio ſibi eſſe, nunc Saxoniæ Ducatui ita eſſe innexum, ut nec poſſit divelli ab eo, nec debeat. Epiſtola 40, uti de Interregno agit, ita tempeſtive ac graviter monet, illud minus recte putari ab exceſſu Friderici II, cum patri ſuperfuerit Conradus IV, Principum ſuffragiis deſignatus Rex Romanorum. Eximit porro tabulis Regum Romanorum Alphonſum Arragoniæ Regem, & contra iis vindicat Richardum Anglum, aſſeritque diplomata in ſanctioribus Principum tabulariis eſſe, quæ ſub titulo Regis Romanorum impertitus ſit Richardus, ut adeo juſta reprehenſione non careat, quod Caſpar Peucerus ſcribat, eum nihil præter inane nomen imperii tenuiſſe.

Epiſt. 48 commemorat, ſe poſſidere diploma vetus ac probum, unde intelligatur, Merovingos initia poſuiſſe ejus urbis, quæ medio ævo *Erphesfort*, hodie *Erfurt* appellatur. Inde a Merovingis perveniſſe ad Carolingos, quos qui Franco-Gallos vocant, omnium minime ineptire; Limnæum tamen in Notitia Franciæ ſæpe loqui & judicare præter verum. Quanquam enim ut Franci acquiſiverint Galliam, fecerintque ſuam, tamen quatenus Franco-Gallos poſtea poſſediſſe. Sequenti epiſtola ad illuſtriſſimum ſui ſexus decus, Henriettam Catharinam Friſiam, exarata de variis numis diſſerit, negatque, Carolum Magnum *Magni* elogium numis curaviſſe incidi. Quando vero numi cujusdam his inſigniti verbis, TIMO ABBAS PISOVV, meminit, monet ſimul, Principes Præſulesque Germaniæ jam ab antiquiſſimis temporibus habuiſſe jus cudendi numi, idque non Cæſaris, ſed ſua effigie. Non minus lectu digna ſunt, quæ ep. 59 continentur, ubi de jure ſcripto caſtrenſi Germanorum refert. Adfirmat autem, a Taciti usque ævo ad tempora Friderici Ænobarbi, ſolos mores valuiſſe: Fridricum demum in Roncaliis cam-

campis A. 1180 redegiſſe in leges, primumque hujus gloriæ fructum tuliſſe, ut auctor idem conditorque juris militaris ſcripti haberetur. Conſtitutionem hujus rei ſervaviſſe Goldaſtum, cætera legi apud Radevicum. Quod vero de Fridrico eodem pedibus a Papa conculcato vulgo adferant, id prorſus a vero abire, nec Romualdi, Friſingenſis, Radevici aut aliorum veracium ſcriptorum teſtimonio ſuſtineri, nec melius ſe tueri illam ſententiam, quæ tradat, Fridricum a quis ſubmerſum periiſſe, cum apud Tagenonem in diario, & graviores ſcriptores altius de eo ſilentium ſit. *Domicellos* ſtylo ſeculi XIV vocari Dynaſtas; Judices vero Saxoniæ Carolingico ævo non *Scabinos*, ſed ſerius, prius autem *Graviones*, quos vulgo *Comites*, vocari ſolitos, ep. 80 tradit. Epiſtola 102 illos caſtigat, qui aſſerunt, Fridricum III *Archiducis Auſtriæ* titulum frequentisſime uſurpaſſe, cum tamen monimentis & publicis ſanctionibus, quas quidem ſe vidiſſe ait, facile conficiatur, Ducis ſolummodo titulo uſum. De Maximiliano vero pronunciat, eum primum adhibuiſſe hunc titulum, licet quandoque invidiæ metu ab eo abſtinuerit. Non minus illos epiſtola 401 perſtringit, qui pervulgatam illam de Ludovico Saltatore fabulam recenſent, ſuoque aſſenſu firmant. Non quidem negat, Gibbichſteinium illo ſeculo, quo Henricus III Salicus rerum potiebatur, carcerem Principum perduellium fuiſſe, imo hoc ex Ditmaro & Vippone ultro ſequi; at quo minus credat, Ludovicum in eum carcerem fuiſſe conjectum, hoc ſe adduxiſſe, quod Henrici III filius non ea tunc valuerit auctoritate, diſtractis factione Saxoniæ Principibus. Maxime vero tum ſe de ſabula judicaſſe, cum loci ſitum ſpeculatus ſit, & cognoverit, non per naturam fieri potuiſſe, ut hoc modo ſe a vinculis liberaret. Saltatoris vero nomen aliunde inditum eſſe. Epiſt. 210. refert, præfecturas illas ſacras ordinis Teutonici, quæ *commenda* vocantur, Fridrici II ævo inſtitutas eſſe, ſeque vidiſſe membranam anni 1323, in qua Gebhardus Portfeldius ſe ſcripſerit hac formula: *Dei gratia Commendator in Sublinburg.* Commemorat porro, amicum quendam ſuum vidiſſe codicem manu exaratum, qui eundem annum Haſiæ *commenda* oſtenderit.

Epiſt. 116 de Martino Cruſio nonnulla commemorat, adfirmatque ipſum magnam ſuorum Annalium partem Caſpari Bruſchio debere, & præterquam quod Jo. Aventino diligentisſime uſus ſit, multa quoque accepiſſe a Laurentio Friſæo, Conſiliario, dum viveret, Vurcenburgico. Longe plura ſuperſunt in his epiſtolis graviter dicta & nervoſe explicata, inprimis vero accurata de viris doctis, (quorum plerumque nomina expuncta ſunt) judicia, quæ ultro & conſulto prætermittimus.

* * * * * * * * *

ACTORUM ERUDITORUM,

quæ Lipſiæ publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. III. Sect. XII.

THE SATIRES OF DECIMUS JUNIUS JUVEnalis, tranſlated in to Engliſh Verſe &c.

h. e.

SATIRÆ DECIMI JUNII JUVENALIS, VERSIbus Anglicis a Drydenio aliisque præclaris ingeniis traditæ; una cum Satiris Auli Perſii Flacci ab eodem Drydenio Anglice redditis Præfixa eſt præfatio de origine & incrementis Satiræ ad Carolum, Dorſetiæ Comitem, Auctore JO. DRYDENIO. Cum figuris æneis.

Londini apud Robert. Knaplok, 1697, in 8.
Conſtat Alphab. 1. plag. 16.

QUamvis ad plures hujus translationis gloria redundet, ac præter Joannem Drydenium, filii illius, Carolus atque Joannes, Tatius item, Bowleſius, Stepnejus, Hervejus, Congrevius, Powerus atque Creechius eandem perfecerint; merito tamen illius, quem primum nominavimus, Joannis nimirum Drydenii nomen præ reliquis expreſſum in titulo videtur. Hic enim uti inter Poetas Anglos ſummum nomen adeptus eſt, ita non modo maximam Juvenalis partem ac integrum Perſium in patrium idioma traduxit, ſed etiam operi eruditam non minus, quam prolixam præfationem præmiſit; in qua cum primo Carolum, Dorſetiæ Comitem, ob carminis gloriam & eximiam poetandi facultatem miris laudibus evexiſſet, mox, præeuntibus plerumque Caſaubono, Heinſio, Dacierio, Rigaltio, & p. 25.

 il-

illo, qui Juvenalem in uſum Delphini edidit, quædam de Satira, ejusque origine, progreſſu atque conſummatione, nec non verſionis hujus ratione diſſerit, ex quibus ſequentia produxiſſe ſufficiat.

Principio circa originem Satiræ auctores admodum diſſentire Drydenius adſerit, aliis cum Heinſio atque Scaligero, eam
p. 27. Romanos a Græcis accepiſſe, aliis cum Caſaubono, Dacierio & Rigaltio, Romanos ejus inventores extitiſſe, adfirmantibus. Licet enim ea naturæ humanæ ſit depravatio, ut dicacitas & mordendi cupido omnibus veluti inſita atque innata ſit, aliter tamen rem ſeſe habere ait cum illo poematis genere, quod Satira vocatur, hominumque vitia ſalse ac multa acerbitate perſtringit. Hoc ſcilicet non aliunde originem traxiſſe arbitratur, quam ex priſcorum diebus feſtis, in quibus oblatis ſacrificiis, reliquum temporis ſpatium, tum apud Græcos, tum apud Romanos, facetiis jocisque variis conſumptum fuerit. Quemadmodum ergo Romani dies feſtos celebrandi conſuetudinem nequaquam a Græcis hauſerint, ita nec Satiras eo tempore uſitatas a Græcorum ritibus Romuli nepotes accepiſſe, colligere videtur; præſertim cum Romana Satira a Græca diverſa plane fuerit, ac præterea non modo Quintilianus Satiram totam Romanis adſcribat, ſed etiam Horatius
p. 35. carmen Græcis intactum eandem adpellet. Rejecta igitur illorum opinione, qui Satiram a Satyris, aut eo animantium genere dictam putant, quod veteres Semideis annumerabant, Caſaubonum potius ſecutus, ob rerum vel carminis varietatem a ſatura Satiram derivat, ac quomodo illa inprimis apud Romanos majora ſubinde incrementa ceperit, Dacierio duce exponit. Poſtquam nimirum Romanorum Satira primum Saturninianis ac Feſcenninis verſibus conſtitiſſet, quibus homines in theatris ſeſe invicem proſcindebant, ac poſtea, hiſtrionibus ex Hetruria Romam vocatis, ab obſcœnitatibus purgata & magis magisque ex-
p. 41. polita fuiſſet, tandem Livii Andronici opera, qui primus Græcorum more Romæ ludos inſtituit, novam induere formam viſa eſt. Poſt Andronicum Ennius, operæ pretium eſſe arbitratus Satiras conſcribere, non ut in theatris recitarentur, ſed ab aliis legerentur, jocis atque facetiis, quibus priſca Romanorum Satira abundabat, haud penitus rejectis, magnam in hoc ſcribendi genere

nere

Digitized by Google

nere laudem adſecutus eſt. Huic ſucceſſerunt Pacuvius, Ennii nepos vulgo habitus, atque Lucilius, hujus imitator feliciſſimus, qui carminis elegantia reliquos anteivit, ac veluti novam ſcribendi rationem ingreſſus eſt, quæ alios poſtea excitavit, ut quoque componendis Satiris animum adplicarent. Inter alios Varro doctiſſimus Romanorum Satiram conſcripſit, ab auctore ſuo Varronianam deinceps adpellatam, quæ non modo diverſa carminum genera, ſed proſam quoque orationem comprehendebat, ac modo Latinis, modo Græcis verbis conſtabat; ad cujus generis Satiram, præter Varronis fragmenta pauciſſima maximeque corrupta, Petronii Satyricon, Luciani Dialogi quidam ejusque Hiſtoria vera, aureus Apuleji Aſinus, Claudii Apotheoſis a Seneca conſcripta, Juliani Sympoſium, &, ut ex recentioribus quosdam nominemus, Eraſmi Encomium Moriæ, Barclaji Euphormio, ac forſitan alia quædam aliorum ſcripta referri poſſunt. p. 42. p. 43.

His omnibus latius expoſitis, celeberrimos Satiræ ſcriptores, Horatium, Juvenalem & Perſium, Drydenius inter ſe confert, circa quorum præſtantiam auctores diverſo partium ſtudio agitati maxime diſſentiunt; aliis, uti Heinſio ac Dacierio, Horatium reliquis præferentibus; aliis, uti J. C. Scaligero & Rigaltio, Juvenali primas partes tribuentibus; aliis denique, inter quos Caſaubonus eminet, Perſio palmam concedentibus. Noſtrum Auctorem quod attinet, ab odio & amore ille ſe longiſſime abeſſe profitetur, ac ita primum de Perſio judicat, ut eum Juvenali atque Horatio partim inferiorem, partim vero ſuperiorem eſſe adfirmet. Ille nimirum, judice Drydenio, uti ipſe Caſaubonus diffiteri nequit, nec verborum puritati, nec numeri elegantiæ ſtudet, & dictione dura horridaque, figuris nimium turgidis, & tropis admodum coactis utitur; dicendi genus, quod ſequitur, adeo obſcurum eſt, ut doctiſſimi commentatores id illuſtrare fruſtra laboraverint; ad carmen ſcribendum acceſſit, perinde uti Lucanus, adhuc juvenis, nec ea judicii maturitate inſtructus, quæ poetam domum ſolet perficere; vitia inſectatur potius, quam deſcribit, & ſi quas dicendi Veneres habet, non ex ſuo ingenio, ſed Horatii ſcriniis eas depromit. Uti vero hæc et alia, quæ imprimis Scaliger in Perſio reprehendit, vitia ſatis evincunt, eum ad p. 48. p. 55.

Juvenalis atque Horatii præſtantiam minime accedere: ita e contrario his duumviris aut anteferendus, aut certe æquiparandus in multis Perſius propterea Drydenio videtur, quod & philoſophiam Stoicam, omnium optimam, tum in ſcriptis, tum in vita conſtanter expreſſerit; & virtutis ſtudium tanta cura inculcaverit, ut eum, una cum decima Juvenalis Satira, Epiſcopus Sarisberienſis in Epiſtola ſua Paſtorali cunctis Eccleſiæ Miniſtris diligenter commendaverit; & ea ſinceritate ſcribat, ex qua facile adpareat, de veritate, quam aliis inculcat, ipſi eſſe perſuaſiſſimum, ac ſingula ſerio eum agere; in quo ab Horatio longe diſtet, qui ri-
p. 57. dendo plerumque verum dicere ſoleat. Hinc Auctor Juvenalem cum Horatio comparat, & hunc quidem utilitate præſtare, atque ad formandos mores aptisſimum eſſe, illum vero dulcedinis plurimum atque ſuavitatis habere probat. Licet enim & Horatius ſua jucunditate gaudeat, languida tamen illa quaſi Drydenio videtur, nec ita comparata, ut ficta & coacta veluti urbanitate ſua lectoris animum adficere queat. Additur, quod Juvenalis & exquiſita inventione, & ſonora dictione, & numeri ſuavitate, & majeſtate verborum, & rerum gravitate, quæ omnia ad procreandam voluptatem apta ſint, Horatium longe vincat, qui leviora ſolum vitia perſtrinxerit, & graviora omiſerit, quod ipſe
p. 75. illis eſſet immerſus. Denique Drydenius de his antiquæ Satiræ ſcriptoribus ita exiſtimat, ut iſtos quidem omnibus aliis anteponendos eſſe cenſeat, ſed Juvenali primum, Horatio ſecundum, Perſio vero tertium locum tribuat, iſtos Virgilii verſus ex lib. V. Æneid. ſingulis eleganter adplicando:

Tres præmia primi
Accipient, flavaque caput nectentur oliva.
Primus equum phaleris inſignem victor habeto.
Alter Amazoniam pharetram plenamque ſagittis
Threiciis, lato quam circumplectitur auro
Balteus, & tereti ſubnectit fibula gemma.
Tertius Argolico hoc clypeo contentus abito.

p. 77. Quæ cum Auctor de Satiræ præcipuis ſcriptoribus diſſeruiſſet, eam quoque breviter deſcribere, ejusque naturam explicare, æquum eſſe judicat. Allata proinde Heinſii deſcriptione, quam obſcu-

Digitized by Google

obſcuram atque difficilem adpellat, eam, quod humile ſcribendi genus Satiræ proprium eſſe dicat, non niſi Horatii Satiris adplicari poſſe cenſet, qui ſolus ſubmiſſe ſcribat, reprehendendus propterea potius, quam laudandus. Hinc ſuam ipſius de iis, quæ ad Satiram requiruntur, ſententiam exponens, unicum ſolum thema primario in iſto poemate pertractandum eſſe docet, exemplo Juvenalis, Perſii, & ex recentioribus Boileavii, qui unum ſolum finem ſemper reſpicere ſoleant. Deinde Satiram ſcribenti illud videndum eſſe ait, ut lectores ad quandam virtutem ſectandam imprimis excitentur, & adverſus vitium virtuti oppoſitum præmuniantur; quamvis obiter & aliæ virtutes commendari, & alia vitia reprehendi queant. Ipſum ſtylum multo ſale temperandum eſſe monet; carminis genus Satiræ aptisſimum illud exiſtimat, quod Heroicum Anglis vocatur; verborum vero rerumque luſus non minus in Satira, quam in Heroico poemate, ſectandos eſſe comprobat. Ceterum hæc ipſa Juvenalis atque Perſii Anglica tranſlatio, uti in fine præfationis Drydenius docet, ita comparata eſt, ut ſenſum potius, quam verba exprimat, adeoque non tam eruditis, quam fœminis atque illis ſcripta ſit, qui latinæ linguæ ignorantia laborant. Quapropter non modo ea facilitate gaudet, ut brevisſimæ notæ, quæ Satiræ cuivis annexæ ſunt, indoctis quoque lectoribus ſufficiant, ſed illa etiam elegantia confecta eſt, ut ſi ipſe Perſius & Juvenalis Anglice ſcripſiſſent, elegantius ſcribere haud potuiſſent.

CONSIDERATIONS THEOLOGIQUES ET CRItiques ſur le Projet d'une nouvelle Verſion de la Bible de Mr. Le Cene.

h. e.

CONSIDERATIONES THEOLOGICÆ ET CRITICÆ IDEÆ quam de nova Verſione Gallica Scripturæ S. dedit Carolus le Cene, Auctore JACOBO GOUSSETIO, Profeſſore Groningano.

Amſtelodami, apud Danielem Pain, 1698. in 8.

Alph. 1, plag. 10.

SI quæ natio, noſtra ætate, ſtudio ſacra Biblia in vernaculam linguam transferendi eminet, laudemque inde promeretur, certe Gal-

licæ id encomii debitum, lubentes fatemur. Nam inter eos, qui Pontifici Romano adhærent, non ſolum Lovanienſes Theologi, verum etiam Janſeniſtæ Portus Regii, ac Montenſes, Bohourſius item ac Simon, novas nobis interpretationes Gallicas dederunt; ſed ex Reformatis quoque Carolus Cenius idem tentavit, editaque A. 1696 Idea novæ Verſionis (*Projet d'une nouvelle Verſion Françoiſe,*) quam in Actis A. 1697, p. 227 ſq. recenſuimus, inſtitutum ſuum declaravit. Hujus Viri conatus admodum pernicioſi viſi ſunt Auctori hujus libri, Jac. Gouſſetio, Theologo Groningano, cujus luculentos linguæ Ebraicæ Commentarios nuperrime editos propediem in Actis his noſtris recenſebimus. Hinc *in Præfatione*, nihil ſibi eſſe privatæ litis cum Cenio præmonet; ejus autem Interpretationem novam, ſi talis fuerit, qualem in Idea multis ſpeciminibus promiſit, periculoſæ plenum opus aleæ futurum, atque Socinianis Arminianisque faventisſimum cenſet. Commemorat eodem loco, Cenium & in Galliis, & in Anglia ſuspectum ſemper fuiſſe, & novarum ac paradoxarum opinionum amore miro agi. Hinc in ipſo opere ſtatim ad ſpecialia ſe convertit. Nam *Libro I* probatum it, Cenium ſuis de nova interpretatione conſiliis evertere ea, quæ de Chriſti miſſione & Divinitate, deque ipſa ſacra Triade, hactenus Eccleſia fuerit confeſſa. Et *prima* quidem *Sectione* vindicat oraculum de Schilo Gen. XLIX, 10. quod Cenius cum Clerico de tribu Juda explicaverat atque enervaverat: *Sectione ſecunda* vaticinium Deut. XVIII, 15. 18. contra Cenium, illud cum Judæis de ſacerdotibus Leviticis interpretantem, copioſe defendit. Acrius inſtat *Sect. III*, qua adverſarium in eo eſſe probat, ut perpeſſionem
p. 28. ac mortem Chriſti ſine Dei decreto ac conſilio, velut caſu, factas evincat, Pajoniique errorem inſtillet, & cum eo providentiam omnem immediatam ac ſpecialem Deo eripiat. Quare in dictis Act. II, 23. IV, 27. 28. a Cenio corruptis multus eſt, probatque ἔκδοτον non ſignificare donatum, ſed traditum; ὁρίζειν non eſſe declarare, ſed determinare. Digladiatur porro cum adverſario *Sect. IV.* circa vocem ילד, quam Cenius a notione gignendi ad elevationem in dignitatem detorſerat, atque locum Pſ. II, 7 ita explicaverat, emendicatis undique etiam ex profana eruditione argumentis, quæ illi Gouſſetius omnia eripit, & maximam partem ex ingenio Viri conficta eſſe oſtendit. Nec placet Noſtro, quod Cenius nomen primoge-

moge-

Digitized by Google

mogeniti Chriſto non alio ſenſu tribuat, quam quia excellentiſſimus inter res creatas ſit, quodque per Filium hominis Matth. XII, 8 omnes homines intelligat. De Spiritu S. Cenium ſequius ſentire, *Sect. V.* indicat, qui Gen. I, 2, per Spiritum Dei, ventum vehementem intellexerit. Noſtro vulgata iſta exegetarum explicatio, (quando nomen Dei rebus creatis additum eorum excellentiam deſignare docent) parum probatur. Eam enim Kimchio auctori ſuo p. 90. remittit, & quoties ejusmodi locutiones occurrant, toties ſingularem aliquam Dei circa res iſtas actionem, vel ad eas reſpectum indicari pronunciat. Obſervat quoque *Sect. VI*, Cenium oracula S. Literarum de Trinitate everſum ire, dum verba Gen. III, 22. I, 26. de Angelis explicat, eosque ludibrio habet, qui formulam baptizandi in nomine Patris, Filii & Spiritus S ſollicite obſervent; ubi Noſter de p. 115. ſeq. phraſi *in nomine* eleganter commentatur. *Libro II.* de operibus Dei tractat, quæ a Cenio extenuari & tantum non tolli contendit. Nam *Sect. I* illi exprobrat, quod creationem, imo omnia opera Dei externa, per Angelos facta, cap. XV. libelli ſui Artic. 21. docuerit, & *Sect. II.* eundem in doctrina de prædeſtinatione Arminianum agere monet. Inde *Sect. III.* Cenio Electionem neganti ſe opponit, probatque ἐκλέγειν plus eſſe, quam amare, εὐδοκίαν indicare beneplacitum abſolutum, dicta Eph. I, 4. 5. Matth. XI, 25. 26 Luc. XII, 32. Phil. II, 13. Joh. XV, 16. 19. 1 Cor. I, 27. ſqq. Rom. XI, 5, a Cenio depravari: agit etiam fuſius de libro vitæ, & dicta Pſ. LXIX, 29. Eſ. IV, 3. Luc. X, 17. 20 interpretatur. De Reprobatione & decretis ac concurſu Dei circa malum, ex hypotheſi Sublapſariorum prolixius diſputat *Sect. IV. V. VI.* cui doctrinæ valde ſe inimicum Cenius oſtenderit. Noſter oracula 1 Pet. II, 8. Ezech. XIV, 9. 1 Sam. II, 25. XII, 11. 2 Sam. XXIV, 1. Exod. IX, 16. Rom. IX, 17. 13. 1. Reg. XXII, 23. Eſ. VI, 10. Deut. XXIX, 4. ab illo inquinari probat. Ubi ὡς ἐν παρόδῳ admonet, falſo affirmari, quod כִּי interdum *igitur, idcirco* ſignifi- p. 204. cet, multisque argumentis probat, eos hallucinari, qui τὸ *odiſſe* in ſacris literis nonnunquam per *minus amare* explicant. Continuat Auctor p. 225. ſeq. noſter elenchum ſuum *Libro III*, quo Cenium Pelagianiſmi arguit, talemque daturum interpretationem Biblicam auguratur, quæ homini in ſalutis negotio ferme omnia tribuat. Igitur *Sect. I.* conqueritur, quod Cenius loca de hominis corruptiſſimo ſtatu agen-

tia

tia elumbia faciat,& contra eundem defendit, vocem *Adam* non ſignificare homines plebejos, nec *poſſe* pro *velle* in ſacro Codice ſumi, aut particulas *propemodum* vel *ſolum* in dicta de hominis corruptione inſerenda eſſe: qua occaſione oracula Gen. VI,5. Rom. IX, 16 vindicantur. Conſimiliter male habet Gouſſetium *Sect. II*, quod novus interpres peccata paſſim emolliat, & pro *inutili* Matth. XII, 36. ponat *perniciofum*, pro peccatore flagitioſum. Reprehendit quoque eundem *Sect. III*, quod pœnas peccatorum enervet, & *Sect. IV*, quod officium Chriſtiani extenuet, denique *Sect. V*, quod meritum bonorum operum ſtabiliat: ubi peculiarem Auctoris hermeniam notamus, qui cum alias receptas Reformatorum explicationes utplurimum amplectatur, tamen per ſervum ἀχρεῖον Luc. XIV, 34. intelligit talem, qui non meretur, ut gratias illi dominus agat, ejusque ſervitia in beneficii loco habeat, quod Cenius reddiderat per mancipium humile & abjectum. Nec deſunt aliæ conquerendi occaſiones *Lib. IV*, quod videlicet Cenius ſpiritualia maximam partem in terreſtria transformet, τὸ *creare* in regenerationis negotio metaphorice explicet, unctionem pro nuda elevatione in dignitatem aliquam habeat, & per aquas a ventre fidelium currentes Joh. VII, 38 fertilitatem terræ intelligat, qui locus *Sect. I.* ſtudioſa analyſi explicatur. Similiter *Sect. II & III.* quæ contra perſeverantiam ſanctorum & ſatisfactionem Chriſti hinc inde Cenius mutaverat, refellit, & dicta 2. Cor. V, 21. Gal. III, 13. Heb. XI, 24. melius explicanda eſſe evincit, ſimulque in eos, qui licentiam textum ſacrum transponendi & loca parallela fingendi ſibi ſumunt, invehitur. Denique *Lib. V*, quæ reſidua erant, conjunctim proponit. Nam Cenium caſtigat, quod Paulum Petri diſcipulum fuiſſe ex Gal. I, 18. doceat: quod τὸ *ire in proprium locum* Act. I, 25. non de Juda, ſed de Matthia explicet, adeoque non leve argumentum pro animæ immortalitate labefactet: quod cum Beckero Diabolum ex variis Scripturæ locis, præſertim Marc. IX, 29. Eph. III, 10 eliminet: quod 1 Cor. X, 4. contra Reformatorum mentem interpretetur: quod oraculum Rom. V, 12-18. frigide tractet, itaque torqueat, ut doctrina de peccato originis detrimentum grave patiatur: quod nomina Dei leviter habeat, ſpeciatim *Elohim* judicem denotare, & ſic transferendum eſſe affirmet. Hac data occaſione comma,

ma, Rom. V, 13. non ſimpliciter proponi, ſed objectionem a Paulo factam eſſe obſervat, multisque hoc pacto difficultatibus occurrit. De cetero paſſim Cenii temeritatem incuſat, quod Græcis Hebraicisque vocibus ex ingenio ſignificationes affingat, atque e. gr. *ἀέρα* ſemper *tenebras*, *ἐξελθεῖν augeri*, *evehi*, indicare, tanquam pro comperto pronunciet. Pollicetur alterum volumen, quo reliquos Cenii errores articulos fidei non evertentes (nam ad hos ſolum in priori hac parte reſpiciendum duxit) ſub cenſuram vocabit.

JOANNIS JENSII LECTIONES LUCIANEÆ. Accedit ad J. G. GRÆVIUM, V. CL. ſuper aliquot Diodori Siculi locis epiſtola.

Hagæ Comitis, excudebat M. Vitwerf, 1699, in 8.
Conſtat Alphab. 2, plag. 11.

CUm variis mendis depravatum, nec ſatis hucusque explanatum Lucianum deprehenderet, qui hactenus in Dordracena & Hagenſi ſcholis cum laude docuit, clariſſimus Jo. Jenſius, non potuit ſibi temperare, quin ipſe quoque ſcriptori elegantiſſimo lucem accenderet, maleque adfecto præſto eſſet, & quoad fieri poſſet, mederetur. Quod eo magis congruum aptumque judicavit, quo diligentiori cura ſe Lucianum & Ariſtophanem legiſſe, & dicendi genus, orationisque uſurpatæ indolem & omnes differentias cognoviſſe ait. Peregit igitur incepta, rationibusque a vulgo quam maxime abductis exæquare accuratos interpretes, atque optime de Luciano mereri ſtuduit. Conqueritur tamen, MStis codicibus plane ſe deſtitutum fuiſſe, atque adeo nonniſi antiquiſſimas nonnullas editiones in auxilium vocare & conferre potuiſſe. Ex his magnopere laudat, quam evolvendam explorandamque ſibi ampliſſimus Joannes a Witt dederit, Florentinam editionem multa rectius exhibentem, & proinde Aldina, quam hodiernæ plerumque ſequantur, magis perpurgatam emendatamque. Ita vero deſtinata ſua perſequutus eſt, ut totum Lucianum perlegerit, & ubi res exigebat, limam adhibere, atque adeo plenius & cum cura expolire eum anniſus fuerit. Quas obſervationes ſuas paginis editionis Salmurienſis reſpondentes tribus libris incluſit, & *Lectionum Lucianearum* nomine aliquot abhinc

hinc annis evulgavit. Neque tamen non & alia præterea hic repeſiuntur, quæ humanitatis ſtudioſos oblectare & capere poſſunt. Nam non ſolum loca inquinata, quod jam monuimus, reſtituit, & ſermonis genium præceptis exemplisque adductis expoſuit, ſed Latinæ quoque & Græcæ linguæ convenientiam demonſtravit. Et quod ad utriusque orationis convenientiam attinet, aliquot ejus ſpecimina pag. 271 ſeq. adfert, probatque a Græcis, Luciano maxime, & Latinis eodem ſenſu dici ἅμαξαι βλασφημιῶν, *plauſtra convitiorum*, κακῶς ἀκέειν, *male audire*, μόνον ἐκ vel Atticè μονονεχὶ, *tantum non* pro *fere*, ἀμέτρητον ὅσον, *immenſum quantum*, ἐδὲν εἶναι πρός τι, *nihil eſſe ad hoc*, ſicut quod Lucianus in Hermotimo dicat, ἐδέν ἐςι ταῦτα πρὸς τὸν ἐν τῇ ἀρετῇ βίον, Latini vertant, *nihil iſta ſunt ad vitam, quæ in virtute degitur.* Eodem modo conſtituta eſſe μένειν & ὑπομένειν, *manere* pro *expectare*, ſicut iisdem verbis Græci exprimant, quod Latini dicant, *manet ipſum pœna*; εὖ vel καλῶς ἔχει, *bene habet*; πρῶτα, δεύτερα φέρεσθαι *primas, ſecundas ferre*; πρεσβύτερα τὰ τῶ θεῶ ποιεῖσθαι, *res divinas antiquiores*, id eſt potiores, *ducere*; μίαν καὶ τὴν αὐτὴν εἶναι, *unam eandemque eſſe*; ἔκ τινος νεκρὸς, *ex aliqua re*, v. g. ex vulnere *mortuus*, & plura alia ſtudioſe hic congeſta. Quo pertinere videtur, quod pag. 392 de Æſchyli loco in Prometheo verſu 396, ubi hodie vulgatum legimus:

Λευρὸν γὰρ οἶμον αἰθέρος ψαύει πτεροῖς
Τετρασκελὴς οἰωνός

præcipit. Exiſtimat quippe pro ψαύει ſatis apte (licet in nonnullis MStis, teſte Scholiaſte, ψαίρει ſcriptum olim fuerit) legi poſſe ψαίει, atque adeo ψαίειν οἶμον plane ceu apud Latinos *radere iter* dici. Qua occaſione Luciani locum in Tragopodagra verſ. 22, qui in editione Salmurienſi & Amſtelodamenſi ita,

Ἀλλὰ λιγὺ ψάλλει κείνε περὶ δέρμα Πύθιος

in Florentina vero, Aldina & Baſileenſi in 8. anni 1545, & Pariſiaca Bourdelotii hoc modo, & quidem ex ſententia Jenſii paulo rectius, licet ob violatas metri leges nondum prorſus emendate, exhibetur,

Ἀλλὰ λιγὺ ψαίρει κείνε περὶ δέρμα πίτυς,

iſta ratione ſanari & reſtitui poſſe cenſet:

Ἀλλα

Ἀλλὰ λιγὺ ψαίρει κείνου περὶ δέρμα πίτυϊ;

ut ſenſus ſit, pellem Marſyæ in pinu ſuſpenſam, & tempore ſiccatam, unaque cum ramis vento motatam quaſi ſibilum edidiſſe: Apollodorum quippe, Philoſtratum & alios de antiquis tradere, eos Marſyam ex arbore pinu ſuſpenſum & excoriatum finxiſſe. Λιγὺ ψαίρειν vero per *tenuem ſibilum edere*, apte omnino explicari poſſe. Tum vero etiam voces non ubivis obvias diligenter adnotavit & enucleavit, imo peculiarem pag. 309 ſeqq. vocum Lucianearum plurimarum, quæ in Theſauro Stephani non comparent, indicem texuit. Nec ſuſcepit non de variis Græcanicæ eruditionis capitibus cum viris doctis diſputationes, quas inter illa notari meretur, quam cum clariſſimo viro, Richardo Bentlejo, pag. 167 iniit. Negaverat quippe Bentlejus, diphthongos *αι* & *οι* ſequente conſona corripi debere; quam proinde ſententiam oppugnare, ſimulque ea, quæ jam ante de hac re contra nonneminem dixerat, fulcire denuo & corroborare allaborat doctiſſimus Jenſius. De Scholiis vero ſuper Luciano Græcis, ex Bibliotheca Iſ. Voſſii a Jo. Clerico editis, pag. 6 pronunciat, eorum auctorem Thoma Magiſtro recentiorem eſſe, cum Thomæ iſtius verba, quæ hodie in voce αὐθέκαστος exſtent, in ſcholiis ad Luciani Phalarin citentur. Lectionibus his Lucianeis ſubnectitur CL. Jenſii epiſtola ad celeberrimum Virum Jo. Georgium Grævium, ubi aliquot Diodori Siculi loca rimatur & exquirit. Unicum ex iſtis commentationibus ſpeciminis loco adferemus, & quidem illud maxime, quod de Diodori loco lib. IV, cap. 3, pag. 148 edit. Steph. anni 1559 diſſerit, & contra Palmerium longe aliter ſtatuentem tuetur. Aſſeruerat quippe Palmerius, tradi in iſto loco a Diodoro, veteribus primo loco inter cœnandum ſumtum fuiſſe dilutum, deinde meracum. Sed aliam explanandi viam Noſter ingreditur, & ex verbis Diodori ſolerter & cum cura introſpectis conficit, veteres inter cœnandum (ita enim intelligit verba hæc, ἐπὶ τῶν δείπνων, non ut Palmerius videtur intellexiſſe, *initio cœnæ*) ſibi invicem propinaſſe vinum meracum, idque poculum Ἀγαθοῦ Δαίμονος appellaſſe; finita vero cœna, diſceſſuris jamjam convivis, propinatum fuiſſe dilutum, vocatum Διὸς Σωτῆρος; idque feciſſe ideo ut τὸ μανιῶδες καὶ ἡ τῶν φρενῶν παράλυσις, quæ accidiſſet per meracum, temperaretur & διορθῶται diluto; ideoque illud poculum

culum dixiſſe Διὸς Σωτῆρος, quod quaſi eos defenderet a periculo, cæteroquin ipſis diſcedentibus & multo meraco calentibus imminenti. Reliqua ipſis lectoribus cognoſcenda relinquimus. Tres ſub finem comparent indices. Primus ſcriptores vel illuſtratos, vel notatos; alter voces & dictiones Græcas; tertius rerum ſumma capita juſto ordine digeſta exhibet.

RELATION CURIEUSE ET NOUVELLE DE Moſcovie.

Id eſt

CURIOSA ET NOVA DE MOSCOVIA Relatio.

Hagæ Com. apud Meyndert Uytwerf, 1699, 12. plag. 10.

EX quo tempore Ruſſis Europam reliquam, inque Europa noſtram etiam Germaniam frequentius inviſere, atque ipſi Magno eorum Duci nuper ad nos placuit commeare; quicquid ad regionis illius populique indolem deſcribendam facere viſum eſt, avide cumprimis excipi evolvique cœpit. Inde nec jam Lectori ingratum quid facturos nos arbitramur, ſi de præſenti libello quædam, & quale Autoris ejus inſtitutum ſit, exponamus. Gallus ille natione, & a Marchione Bethunio, cum Legatum ageret hic apud Polonos, a. 1689 in Ruſſiam miſſus, quæ ab a. 1682 ad a. 1689 rerum in ea facies, quique graviſſimi motus in Imperio excitati fuerint, exponendum ſibi ſtatuit. Diviſa narratione in diverſas particulas, ipſum iter ſuum primum, inde notabilem commutationem, quæ a. 1682 Theodori Magni Ducis mortem conſecuta eſt, commemorat, quando
p. 37. ſeq. Sophia ſoror Theodori, ambitioſiſſima fœmina & quædam quaſi Ruſſorum Tanaquil, regnum ad ſe rapere cogitans, excitatis in vindictam mortis ejus Prætorianis militibus, quos Strelizen vocant, cum Covanskio, qui illis præerat, primum fecit, poſtea vero quam
p. 48. ſ. hunc ipſum ad imperium graſſari, atque filio ſuo Catharinam, regiam Principem ſuamque ſororem, uxorem deſtinare vidit, Galitſchinii uſa conſiliis, quem & Magnum Cancellarium & Regni Adminiſtratorem conſtituerat, Covanskium occidi curavit, amovere Petrum fra-

fratrem minorem meditans, ut ob imbecillitatem mentis majoris natu fratris Johannis, penes ſe eſſet univerſi imperii cura. Iſte Galiſchinius Princeps dicitur fuiſſe ſingularis prudentiæ, comitatisque miræ erga exteros, cultu magnificus inſuper, Latinique ſermonis cumprimis gnarus; qui, quod non tam natalium quam meritorum rationem habiturus, præcipuis officiis ultimæ quoque caveæ homines admoveret, Bojarorum invidiam concitavit non vulgarem: quorum etiam ſuffragiis, cum a. 1687 ex pacto cum Polonis inito, Tartaris Crimeis bellum eſſet inferendum, ut honeſto ita titulo abs aula abduceretur, indignante quamvis Sophia, exercitui omni ſupremus Imperator datus eſt. Iſta vero expeditio, uti pergit Autor, parum fuit auſpicata, ſiquidem graviſſimo Solis æſtu longe lateque aduſtis campis, cum commeatus deeſſet 400000 hominum exercitui, irrito conatu a fluvio Samare, ad quem proceſſerant, regredi omnes oportuit; qua occaſione, ut Johannes Samuel Errich, qui Ruſſicis Coſaccis præerat, (Hettemann ipſi dicunt) Galiſchinii criminationibus in odium adductus apud Ruſſos, inque Siberiam inde ablegatus, & ipſi in iſto munere Mazeppa Piſtarz, i. e. Status Secretarius, ſuffectus fuerit, explicatur. Redux in patriam Galiſchinius conſilium dedit, ut ad fines regionis urbs ſtrueretur, in qua commeatus tanto exercitui neceſſarius poſſet ſervari, quod factum, urbique ad fluvium Samare erectæ Novobrogodillæ nomen inditum, ſed nec ideo tamen altera expeditio felicior fuit, quæ A. 1689 adverſus eosdem Tartaros eſt ſuſcepta; ſiquidem Galiſchinius, qui longius hoc anno progreſſus fuerat, & jam ipſi Precopiæ imminebat, atque caſtris non procul ab urbe poſitis non parvum terrorem Tartaris injecerat, cum horum quidam cum Ruſſici exercitus milite ſermonem habuiſſet, atque fieri poſſe dixiſſet, ut Princeps Tartariæ, quem Chamum dicunt, pacem faceret, iſtius monitu motus excercitum reduxit ab urbe, & eluſus deinde a Legato Tartarico, moras identidem nectente, & de pacis conditionibus ſui Principis reſponſa expectare ſe ſimulante, domum remeavit infecta re, miſſis antea nunciis ad Polonos, in quorum gratiam illud bellum erat ſuſceptum, inque ipſam Ruſſiam, de profligatis & ad internecionem cæſis Tartarorum copiis, quibuscum tamen vix una velitaris pugna commiſſa fuerat. Cum vero Sophia inter hæc minui ſuam autoritatem, neque ſuæ voluntati

p. 55. ſ.
p. 67. ſ.
p. 76.
p. 84.
p. 103. ſ.

Digitized by Google

a Petro fratre annui videret, de tollendo hoc e medio conſilia in-
iit, uſura militum Prætorianorum manibus, & Galiſchinii, cui rem
p. 13. communicaverat, ſolertia. Iſti autem nefandi conatus ſtatim in-
notuerunt Petro, duorum militum indicio, qui conſcientiæ agitati
ſtimulis ad locum, ubi Magnus Dux tum commorabatur, Obrogens-
ko dictum, advolarunt, & omnes machinationes detexerunt, quo
facto ipſe Petrus in monaſterium S. Trinitatis ſemet contulit, & vo-
catis ad ſe Senatoribus Nobilibusque, percuſſores, quorum anteſigna-
nus erat quidam Theodor. Thekelavitan, occidi juſſit, ipſam vero ſo-
rorem in cœnobium, & Galiſchinium in Siberiam ſecedere mandavit;
p. 151. quod prolixius Noſter & ipſius deinde Sophiæ indolem deſcribit, quæ
deformi & craſſo corpore ac facie non minus turpi, ingenio tamen
fuit aſtuto ad fraudem & magnorum moliminum capaci, quodque
in Macchiavelli ſchola videri poſſit nutritum. Ea, quod porro ad-
dit Autor, Galiſchinium prorſus in ſuas partes pertraxerat, quippe
qui conſilio prudentiaque omnes ad unum Ruſſos ſuperabat, pro-
p. 158. fundique erat ingenii Princeps, ex quo ipſa etiam liberos peperiſſe
fertur, quamvis fruſtra laborarit, ut ejecta in monaſterium propria
p. 164. conjuge, ſecum iniret matrimonium. Idem tamen cædem Petri
fertur diſſuaſiſſe, & conſilium ſubminiſtraſſe de conjuge potius Jo-
hanni Magno Duci adducenda, ex qua, vel adjutore quovis alio, li-
beros gigneret, & detrudendo tum in monaſterium Petro; at ve-
ro cum infantem quidem ille, & Itali cujusdam Chirurgi ope, ſed
ſequioris ſexus ſuſcepiſſet, & ſentientes quid ageretur, qui Petro
favebant, eidem etiam uxorem quærerent, quæ filium primo par-
tu enixa eſt, vana extiterunt Sophiæ & Galiſchinii deſtinata, qui ipſe
etiam ſpe de filio ſuo in thronum evehendo, quam clam fovebat,
excidit, & paulo poſt cum exercitu in Tartariam miſſus eſt. Laudat
p. 175. iterum Galiſchinium Autor tanquam virum ſalutis populi cupidiſſi-
mum, qui de literarum cultura, qua deinceps feri gentis animi mi-
tigarentur, & de nobilibus peregre mittendis ſolerter cogitaverit, æ-
dificiis auxerit urbem, quorum, dum Status Miniſtrum egit, ſupra
1000 ex lapidibus erecta ſunt, ac inſuper & fluvium Moſcuam pon-
te junxerit lapideo, qui unicus eſt iſtius materiæ in univerſo regno,
tum vero & ebrietatis, quod commune eſt Ruſſorum vitium,
oſor, blande humaniterque ſit verſatus cum exteris, & quæ ſunt alia.

Quan-

Digitized by Google

Quando mores deſcribit incolarum, tres familias omnium illuſtriſſimas laudat, Principum ſcilicet Sirkache, Galiſchin, & Harthemonovicli; meminit & Patriarchæ eo tempore mortui, qui nullis aliis meritis, præterquam barbæ ſuæ magnitudine ad illam dignitatem aſcenderit, & Evangeliorum libris ſingulare ſtatui precium memorat, vidiſſeque ſe addit, quorum unus 25 aut 30000 uncialibus ſit æſtimatus. Tandem & ſubjungit, quo conſilio Spatarum quendam Valachum ad Sinenſes miſerit Galiſchinius, & quo ſtudio modum invenire laboraverit, ut terreſtri itinere ad illam gentem commode poſſet iri, qui tamen conatus, cum Galiſchinius Principis ſui gratia jam excidiſſet, Batavorum invidia & dehortationibus in ventos fertur abiiſſe.

p. 194.
p. 196.
p. 219.

NOUVELLES OEUVRES MELE'ES DE MR. DE SAINT-EVREMONT.

OPUSCULA NOVA MISCELLANEA CAROLI SANCT-EVREMONTII.

Pariſiis apud viduam Claudii Barbini, 1700, 8.
1. Alph. plag. 8.

QUæ aliquot abhinc annis prodiere opuſcula miſcellanea Sanct-Evremonii, politiſſimi eloquentiſſimique Equitis Gallici, magno multorum applauſu excepta ſunt; quæ res editorem permovit, ut ramenta ſcriptorum Evremonianarum undique conquireret, & in volumine hoc publicaret. Hic in Præfatione commemorat, Criticum quendam virgula nuper cenſoria Sanct-Evremonii ſtylum notaſſe, cui ipſis Herois ſui verbis reſpondet, multa illi ſcripta attribui, quorum auctorem ſe diffiteatur; quæ autem genuina ſint, a quinquaginta jam annis conſtanter omnibus placuiſſe. In hoc libro autem continentur maximam partem Epiſtolæ, præſertim ad Lionnium Comitem ſcriptæ, & Poemata, atque Axiomata moralia: non deſunt tamen, quæ ex elegantiis his excerpantur, ſolidiora. Sic v. gr. ſcita delineatio Heroicæ mentis Turennii, cum obſervationibus ejus fata concernentibus habetur p. 5. ſeqq. Vitia carminum & dramatum Phil. Quinalti, celebris apud Gallos Poetæ Dramatici, præſertim frigidæ ejus & obtuſæ argutiæ, p. 21 ſeq. ingenioſe reprehenduntur. De axiomatibus moralibus Ducis Rupifaucaltii diſſeritur

p. 56

Digitized by Google

p. 56 ſeqq. inter quæ ſequentia præ ceteris Auctor laudat: intellectum a voluntate noſtra plerumque decipi, & pigritiam omnes affectus extirpare, cujus laudes p. 59 deprædicat. Scitum eſt judicium Auctoris de Saluſtio & Tacito p. 121, priorem omnia naturæ & temperamento hominum adſcribere, atque in eo deſcribendo totum eſſe; poſteriorem ubivis artes politicas quærere, iisque eventus rerum tribuere. Vita Hugonis Lionnii, ſupremi Status adminiſtri apud Ludovicum XIV, p. 181 ſeqq. deſcribitur. Hic Gratianopoli A. 1611 natus, apud Servientium avunculum rebus gerendis adſuevit, hinc Richelio & Mazarino innotuit, Secretarium Legationis Gallicæ in Pacificatione Monaſterienſi egit, Regis nomine litem inter Urbanum VIII Papam & Ducem Parmenſem compoſuit, Conſilio Status A. 1643 admotus fuit, atque A. 1646 ſecretis negotiis Reginæ imperantis præfectus. Hinc Præfectus Ordinum Equeſtrium Regiorum, & Legatus Regius ad Principes Italos & Cardinales, in electione Alexandri VII Pontificis occupatos, ad Hiſpanos pacis ſanciendæ cauſa, ad Germanos eligendi Imperatoris gratia; quæ ipſi res tantæ gloriæ fuit, ut in album Francofurtenſis Reipublicæ ſequentia de ſe conſignaret: *intra triennium a Rege Chriſtianiſſimo præfectus, Romæ, Madriti, Francofurti, creationi ſummi Pontificis, unicus pacis arbiter, electioni Imperatoris.* A. 1659 Adminiſter Status creatus eſt, non tantum non indignante Mazarino, ut potius moriens eum Regi pleniſſime commendaret. Ejus cura conſilioque Hiſpanus Gallo procedriam ceſſit, Corſi Romæ puniti ſunt, paces & fœdera quamplurima ſancita. Obiit Pariſiis A. 1671. De Plutarcho & Seneca cenſet Sanct-Evremontius p. 223, 224, illum ſerios potius lectores facere, quam tranquillos; hunc auſteritatem potius, quam conſtantiam docere. Reliqua Lectoris diligentiæ permittimus.

ANNALIUM POLONIÆ CLIMACTER TERTIUS, ad punctum abdicationis Joannis Caſimiri Regis, per Regnum Poloniæ res geſtas incluſive continens, ſcriptore VESPASIANO a KOCHOW KOCHOWSKI.

Cracoviæ, ex officina Franciſci Ceſary, 1698, fol.
Conſtat 1. Alph. 20. plag.

CLimacteres priores duos Annalium horum ſecundo Supplementorum tomo, ſectione VII, p. 351 recenſuimus, ſed breviter, indicatis ſummis rerum, quæ in Polonia intra annos quatuordecim proximos ab exceſſu Uladiſlai IV geſtæ fuerunt, capitibus. Tertium ergo, qui ante paucos annos prodiit, Climacterem tanto magis æquum eſt ut ſilentio non prætereamus, quod Potentiſſimo Saxoniæ Electori, eidemque Poloniarum hodierno Regi, Domino noſtro longe Clementiſſimo dedicatum deprehendimus. Sed inſiſtemus priſtinæ methodo, & ſeptem annorum, qui ab anno 1662 ad abdicationem usque Joannis Caſimiri Regis fluxerunt, ſummam recenſione non prolixa complectemur.

Univerſum vero illud ſeptennium inter civiles Polonorum diſſenſiones fere transactum eſt, quæ poſtquam ab externis bellis liberata utcunque (nam cum Moſchis nondum convenerat) Polonia eſſet, invaluere. A. 1662. Hinc enim Regni exercitus ob non ſoluta ſtipendia tumultuabatur, & Confœderatione, ſeu ut vocabant, Sacro Nexu inter ſe conſtituto, in Regia inprimis & Cleri bona graſſabatur: inde & Aula Regnique Proceres ſcindebantur in partes, quod quidam improli Regi Johanni Caſimiro deſignandum mature ſucceſſorem cenſerent, & Regina inprimis Ludovica Maria, imo & Rex ipſe, qui obnoxius Conjugi erat, omni ſtudio anniterentur, ut Principi e Regia Galliæ Domo aditus ad thronum pararetur; quæ conſilia, quod ad liberam novi Regis electionem enervandam ſpectare viderentur, Magnatum & Nobilitatis pars maxima damnabat & execrabatur. Et militum quidem Polonorum ſeditio, cum excommunicationis a Primate Regni Leszczynio jam indictæ metu animi utcunque mitigati eſſent, poſt difficillimos eam in rem labores a viris publici boni & quietis amantibus impenſos, compoſita tandem ſic fuit, ut Nexus Primores Regem Regnique Senatum deprecarentur ſolverentque Confœderationem, exercitui vero parata partim pecunia, partim ipſis Reipublicæ cleno is ſeu inſignibus oppignoratis ſatisfieret. A. 1663. Aſt Aulæ diſſidia non tam facile conquievere, etſi publicis Regni Comitiis propoſitio de eligendo Regis adhuc ſuperſtitis ſucceſſore, rejecta jam ſolenniter fuiſſet. Nam & Regina non deſiit inſtitutum per mille artes proſequi, certe conſtanter illi inſiſtere fuit credita: & non defuere ex cordatioribus,

Digitized by Google

qui magno illi animo obniterentur, quos inter maximæ auctoritatis Georgius Lubomirskius erat, ſupremus Regni Mareſchallus, idemque exercituum Dux Campeſtris. Atque hæc præcipua Regis & Reginæ in Lubomirskium odii cauſa creditur, etſi plures Kochowkius cumulat, huc non tranſcribendas, legendas tamen apud Auctorem ipſum iis, qui tricarum Aulæ experti ſunt aut noſcendarum cupidi. Interceſſit Regis adverſus Moſchos in Ukraynam & Moſchuam ipſam expeditio, auxiliantibus ſpe prædæ Scythis, & licet ſubleſta fide, Coſaccis etiam, ſed cui Mareſchallus inclinatæ valetudinis prætextu uſus non interfuit; qua poſt rem varia, ut fieri ſolet, fortuna geſtam peracta, indictisque mox poſt reditum Comitiis, tum vero ira Regis in Lubomirskium palam detonuit, perduellionis accuſatum, & poſtquam humillima deprecatione omnique ratione alia placare Regem necquicquam annifus eſſet, cauſa tumultuarie & contra Regni leges tractata, Rege ipſomet judicio præſidente, damnatum: qui ut tum quidem majori vi cederet, Vratislaviam ſeceſſit, honorifice tanquam S. R. Imperii Princeps (qua dignitate patrem ejus Stanislaum Lubomirskium, Palatinum Cracovienſem, Ferdinandus III Imperator decoraverat) & quidem ſpectatæ in Domum Auſtriacam fidei, exceptus. Ita natum civile in Polonia bellum, cum non deeſſent e Nobilitate, qui ſeu ſortem tanti Viri miſerati, ſeu indignati iniquius cum eo actum, Lubomirskio haud obſcure faverent, & ipſe partem exercitus in Nexum denuo ſociatam facili negotio ſibi conciliaſſet. Itaque ſpe omni mitigandi Regis præciſa, innocentiam ſuam publicis ſcriptis teſtatus rediit in Poloniam, cornuaque obvertit Regi, ſuffultus inſuper a Majoris Poloniæ Nobilitate, quæ propria auctoritate Regeque ægre ferente ſub ſigna convolaverat, de variis conqueſta, & in partes Lubomirskii inclinare publice credita. Jamque ad Czeſtochoviam conſerta tumultuaria pugna, Regii a Lubomirskianis ſuperati fuerant, iterumque apud Palczynum adverſæ acies conſiſtebant, ſpectabatque res ad decretorium prælium, cum Mediatorum interventu arma utrinque ſuſpenſa fuere, his legibus, ut in generalibus Ordinum Comitiis a Rege proxime indicendis de reſtitutione Lubomirskii, amneſtia Nexui firmanda, aliisque conſtitueretur, Lubomirskius interim Regem ſub tentorio de-

A. 664. (margin, beside "nam & Moſchuam")

A. 1665. (margin, beside "cis ſcriptis teſtatus")

deprecatus extra fines Regni ſecederet, ac pacate expectaret Comi-
tiorum finem. Sed hæc malacia erat in graviorem tempeſtatem
eruptura, animis utrinque ita exulceratis, ut bona fide coaleſcere tam
facile non poſſent. Recruduit itaque bellum, hinc præter partem
exercitus Regi obnoxiam, Lithuanis & Coſaccis Regem, inde Ne-
xu & maxima Nobilitatis Polonicæ parte Lubomirskium propu- A. 1666.
gnantibus, commiſſumque tandem ad Montwy juſtum prælium,
quo poſtquam aliquandiu collatis ſignis dimicatum eſſet, Regii
tandem atroci ac miſeranda clade affecti fuere, ſed quam mox pax
firmior conſecuta eſt. Nam tantum abeſt, ut abuti victoria Lu-
bomirskius ſuſtinuerit, ut potius non dubitaverit denuo Regem
deprecari; tametſi Aulæ diffiſus, e qua hæc forte vox emanaverat,
*haud prudentis venatoris eſſe, implicitam retibus feram emittere,
ut iterum capiatur quærendam*, mox feſtinatis itineribus in Sileſi-
am abiit, ſub initium anni 1667 Vratislaviæ ex apoplexia defunctus.
Viciſſim Rex, ut ex civilibus turbis eluctaretur, indulſit adverſariis,
quæcunque ſalva Majeſtate poſſet, non amneſtia tantum promul-
gata, ſed &, cum formido novi ex Gallia Regis, & ne libera ele-
ctio labefactaretur, depelli plerorumque animis alia ratione non
poſſet, reſcripto publicato, quo electionis libertati abunde caveba-
tur. Ita ſopitis inteſtinis turbis, non tamen ærumnarum finis erat.
Nam & a Turcis imminebat bellum, eorumque velut præcurſores
Scythæ ac Coſacci Polonicum ad Batohum in Ukrayna exercitum
tantum non ad internecionem ceciderunt, ipſo ductore Machovio
in Tauricam Cherſoneſum abducto: & quod acerbiſſimum Regi
accidebat, Ludovica Maria Regina quarto Calendas Maji A. 1667
e vivis exceſſit. Tametſi vero, poſtquam ſupremum exercitus A. 1657.
regimen Joanni Sobieskio Regni Mareſchallo commiſſa eſſet, læ-
tior rerum facies affulgeret (nam jam ad Podhaicios Scytharum &
Coſaccorum ſub Dorozenkio vim feliciter is repulerat; alia etiam
Coſaccorum manus Regi fida, dum Scythæ abſunt, in ipſam Tau-
ricam irruperat, regione late devaſtata; denique pax etiam cum Scy-
this primum, inde & cum Coſaccis coaluerat) nihilominus Rex
poſt tot calamitates curarum feſſus, & ſuaviſſima conjuge orbus, ut
quod vitæ reliquum erat, in quiete tranſigeret, de abdicando regi-
mine conſilium cepit, nec ab eo vel a Romano Pontifice Clemen-

Digitized by Google

te IX, vel ab Imperatore Leopoldo, vel a Galliæ Rege, dimoveri ſe paſſus, Senatu etiam fruſtra abdicationem deprecante, Comitia denique eam in rem indixit, & tametſi Equeſtris etiam Ordo per ſupplices preces retinere Regem niteretur, Regni coronam depoſuit; tabulis ſeu diplomatibus geminis eo nomine confectis, quorum altero Joannes Caſimirus ab obedientia & juramento fidelitatis ſubditos abſolvebat, altero Regni Ordines abdicationem ratam habebant.

HISTOIRE DE L'ETABLISSEMENT des Ordres Religieux &c.

i. e.

HISTORIA INSTITUTIONIS ORDINUM Religioſorum, auctore HERMANTIO.

Rothomagi apud Jo. Bapt. Beſongne, 1697, in 8.
Conſtat 1 Alph. 20 plag.

COnſtitutum Auctori eſt, vitas potiſſimum eorum, qui religioſos Ordines inſtituerunt, deſcribere, eaque occaſione totum corpus iſtorum Ordinum ſuccincte recenſere, eorum autem origines cumprimis indagare. Hinc poſtquam originem religioſarum congregationum Chriſto & Apoſtolis adſcripſerat, cap. I; Cœnobitas Eremitis prætulerat, cap. II; deque habitu iſtorum & vivendi genere cap. III egerat, quod ſimplex & frugale fuit: ſequentibus LXXVIII capitibus de ſingularibus Ordinibus & eorum auctoribus agit. Videas hic vitas & facta Pauli Eremitæ & Antonii, Pachomii Cœnobitarum Patriarchæ, Baſilii & ejus Ordinis, Auguſtini Canonicorum Regularium auctoris, Benedicti a quo Benedictini, Columbani, Chrodegandi a quo Canonici in Occidente, Romualdi a quo Camaldulenſes, Jo. Gualberti a quo Vallumbrenſes, Stephani Mureti a quo Grandimontenſes, Brunonis a quo Carthuſiani, Bernhardi Ciſtercienſium reſtauratoris, Norberti a quo Præmonſtratenſes, Guillelmi a quo Ordo Montis B. Virginis, Franciſci ab Aſſiſio, Humilianæ a Cerchis Tertiariorum fundatricis, Dominici, Sylveſtri Guzolini a quo Sylveſtrini, Brigittæ a qua Ordo S. Salvatoris, Franciſci a Paula a quo Minimi, Franc.

Xime-

Digitized by Google

Ximenii, Hieronymi Æmiliani a quo Somascii, Ignatii Lojolæ, Thereſiæ Carmelitarum reſtauratricis, Joannis de Deo a quo Ordo Charitatis, Philippi Nerii, Joh. Barrerii, Caroli Borromæi, Petri Furrerii, Franc. Saleſii, Petri Berulli, Vincentii de Paulo, Jo. Antonii le Vachet, Joannis Eudes, Armandi Jo. Buthillerii Abbatis Trappii, & aliorum. Inter alia memoratu digna recenſentur ab Auctore novæ congregationes religioſæ ſeculis XVI & XVII inſtitutæ, nec in vulgus notæ; quales ſunt Ordo Somaſciorum, educandorum orphanorum gratia ab Hieronymo Æmiliani inſtitutus, & A. 1540 confirmatus: Congregatio Barnabitarum, informandæ juventutis cauſa a tribus Presbyteris Mediolanenſibus fundata, & A. 1535 confirmata: Clerici Doctrinæ Chriſtianæ, auctore Cæſare Buſio, catechiſationis curam penitiorem habentes: Ordo Charitatis, a Jo. de Deo Luſitano ortus, ægrotos ſingularibus beneficiis excipiens, confirmante A. 1617 Paulo V: Patres beatæ mortis, a Camillo de Lelis producti, agonizantibus ſua auxilia offerentes, Gregorio XIV A. 1591 privilegium concedente: Presbyteri oblati, quos Carolus Borromæus, levandi muneris Epiſcopalis cauſa, ut viſitarent, & emendationem morum promoverent, Mediolani genuit: Congregatio B. Virginis, parente Petro Furrerio, informationi virginum adoleſcentium dicata: Religioſæ Viſitationis Mariæ a Franc. de Sales & Chantalia inſtitutæ: Congregatio Miſſionis, cui Vincentius a Paulo, ut Hugonotas ad Eccleſiam Romanam reducerent, originem dedit: Virgines Unionis Chriſtianæ, ſive novæ Catholicæ, a Jo. Anton. Vachero, educandarum puellarum, & fœminarum ſacris Calvinianis litantium reducendarum gratia fundatæ: Congregatio Jeſu & Mariæ, inſtitutore Jo. Eudes, quæ formandis bonis ſacerdotibus operam dat: Virgines ſcholarum Chriſtianarum, a Nicolao Barræo informationi puellarum deſtinatæ: Congregatio S. Cyri, a Ludovico XIV & Maintenonia eodem conſilio, ſed ad ſolas nobiles pertinente, ſtabilita. Nec deſunt ſingularia plurima notatu digniora. Sic p. 80 origo Auguſtinianorum Alexandro IV Pontifici adſcribitur, qui diverſa Eremitarum collegia, Lanfranco Septalio adjuvante colligaverit, & Auguſtini regulam ipſis tradiderit. Cum initio cœnobia ſingula a ſuis Epiſcopis dependerent, legimus p. 122, Cluniacenſi cœnobio primo omnium

tanquam capiti Ordinis, plura ſubjecta fuiſſe. Etſi, quæ de cauſa ſeceſſus Brunonis in eremum & Carthuſianorum origine narratur, Hiſtoriola Canonici mortui clamantis, commentis proxima plerisque hodie doctis, præſertim Jo. Launojo, videtur; Noſter tamen Jo. Columbo Jeſuitæ, qui Diſſertatione de Carthuſianorum initiis eam vindicavit, adductis Guilelmi Eporegienſis & aliorum antiquiorum teſtimoniis, p.138 aſſentiri videtur. Id ſaltem extra controverſiam poſitum fatetur, quod narratio hæc ſeculo XV non demum ſit exorta.

HISTOIRE DES ORDRES MILITAIRES par Mr. HERMANT.

i. e.

HISTORIA ORDINUM MILITARIUM EQUEſtrium, auctore HERMANTIO.

Rothomagi, apud Jo. Bapt. Beſongne, 1698, in 8.
Conſtat 1 Alph. 14 plag.

QUi Religioſos Ordines non ineleganter deſcripſerat, doctiſſimus Hermantius, Equeſtribus quoque ſuam operam non denegandam putavit. Hos perantiquæ originis eſſe exiſtimat, Joſephum quoque & Danielem inter eos *in Præfat.* referens, qui a Pharaone & Nebucadnezare Equites ſint creati. Ordines ipſos ſigillatim methodo chronologica recenſet, initio facto ab Equitibus S. Lazari Hoſpitalariis, quarto, ut putat, ſeculo notis, & fine locato in Equitibus Ordinis S. Ludovici a Ludovico XIV inſtitutis. In his multi occurrunt plerisque ignoti, ex quibus promulſidis loco notabimus ſequentes: Equites S. Blaſii, quorum origo Regibus Armeniæ adſcribitur: Equites Cygni, auctore Carolo Duce Brabantiæ: Equites S. Mariæ Liliorum, a Garcia VI Navarræ Rege inſtitutos: Hoſpitalarios S. Spiritus, nuper in Galliis reſuſcitatos: Equites Gladii, a Guidone Luſignano Rege Cypri creatos: Equites Alæ S. Michaelis, Alphonſi I Regis Luſitaniæ: Equites Monteſæ ex Templariis enatos, auctoritate Jacobi II Regis Arragoniæ: Equites Cardui B. Mariæ, a Ludov. II Duce Borbonio oriundos: Equites Joannis Baptiſtæ & Thomæ Anconitanorum: Equites Lunæ creſcentis Caroli & Renati Andega-

degavenſium, Regum Neapolitanorum: Equites Draconis debellati, Sigiſmundi Imperatoris: Equites Urſi, Friderici II Imperatoris: Equites Navis ſive Argonautas S. Nicolai, auctore Carolo Dyrrhachienſi Rege Neapolitano: Equites Hiſtricis, Ludovici Ducis Aurelianenſis: Equites Aquilæ candidæ, Vladislai Locтici, Regis Polonici: Equites S. Petri & Pauli, Leonis X Pontificis: Equites Crucis Burgundicæ, a Carolo V Imp. contra Barbaros inſtitutos: Equites B. Virginis Lauretanæ, parente Sixto V Pontifice: Equites Charitatis Chriſtianæ, ab Henrico III Rege Galliarum oriundos, in quem milites illuſtres in præliis mutilati reciperentur: Equites S. Magdalenæ, inſtitutore Jo. Cheſnello Dynaſta Britannico, qui monomachias nobilium impedirent. Neque ſequiori ſexui locum hic denegatum videas: occurrunt enim Ordines equeſtres Fœminei, Ordo funiculi, ab Anna Britannica, Caroli VIII Regis Gallici vidua, & Ordo genuinæ Crucis ab Eleonora, Vidua Ferdinandi III Imperatoris, ſuſcitati. Memorabilis eſt catalogus Ordinum Equeſtrium, qui a Georgio nomen habent p. 205 ſeqq. inter quos eminent Alfamenſes Petri II Regis Arragoniæ, Germanici Rudolphi I & Friderici III ac Maximiliani I. Imperatorum, Alexandri VI & Pauli III Pontificum. Abbatem Juſtinianum, celebrem Equeſtrium Ordinum ſcriptorem, Noſter iterum iterumque carpit, & ἀβλεψίας non proletariæ accuſat. In Proteſtantium facta Eccleſiamque quo animo ſit, ſtylo non parum iniquo, atque acerbo oſtendit. Num vero & fabulæ aliquando veris narrationibus immiſceantur, Lectorum eſto judicium. Certe quæ de Rege Æthiopiæ Joanne, a quo ſucceſſores nomen *Preſte-Jean* conſecuti ſint, p. 266 traduntur, errorem illum vulgi ſapiunt, quem Illuſtris *Ludolfus* in Hiſt. Æthiop. l. 2. c. 1. dudum redarguit. Ornant vero hunc librum præ ceteris typi cimeliorum & inſignium cuilibet Ordini propriorum, qui ab Auctore undiquaque congeſti hic uno quaſi intuitu viſendi exhibentur.

NOTICE OU ABREGE' HISTORIQUE DES VINGT-deux Villes, Chefs des Dioceſes de la Province de Languedoc &c.

id eſt.

NO-

NOTITIA SEU EPITOME HISTORICA VIGINti & duarum Urbium, quæ caput conſtituunt Diœceſium provinciæ Occitaniæ. Opus poſthumum FRANCISCI GRAVEROLI, Advocati & Academici Nemauſenſis.

Toloſæ e typographeo Guil. Lud. Colomery, 1696, in fol. Conſtat plagulis 14.

TAm celebre ac decantatum Graveroli, dum viveret, in Republica literaria fuit nomen, ut erga Manes ejus injurii videremur, ſi elegantisſimo libello ſerius votis noſtris adlato in Actis hiſce locum denegaremus. Primas hic contemplari licet umbras majoris operis, quod pro incredibili Hiſtoriæ antiquæ & modernæ, qua pollebat, cognitione, ad preces amicorum adornaſſet Vir egregius, niſi præmatura morte in ipſo ætatis ſuæ flore periiſſet. Cum autem res Occitanicæ rudes adhuc, plurimisque ſcriptorum erroribus, a quibus ne Catellus quidem, omnium qui hoc argumentum excoluere, judicioſiſſimus immunis habendus, involutæ deprehendantur, non vulgarem a publico gratiam ſe commeriturum ſperavit Typographus, ſi compendioſum tractatum prælo ſubjiceret, atque ſic, quantum in ſe, curaret, ut dubiis ac deſperatis controverſiis a ſubactisſimo Graveroli judicio medela adplicaretur. Singularum namque urbium, quæ cathedræ Epiſcopalis honore in Occitania eminent, tam ſecunda quam adverſa fata aliaque memorabilia, in nuce hic exhiberi videas, ea ſtyli rationumque perſpicuitate contexta, ut lectorum applauſus laborem deſtituere nequeat. Initium facit a Toloſa, urbe totius provinciæ hodienum primaria, ſicuti olim Volcarum Tectoſagum ac deinceps Viſigothorum metropolis fuit habita, a quibus & Roma Garonnæ vocari meruit. In nummis Galbæ *Toloſa Colonia* occurrit; incertum tamen, utrum hic demum Imperator, an Julius Cæſar coloniam iſtuc deduxerit; *illud* conſtat; ante Quinti Cepionis Proconſulatum urbem hanc Romanorum armis jam ceſſiſſe. Poſt fatalem Imperii diviſionem, quæ ſub Honorio contigit, Ataulphus Viſigothorum Rex in haſce irrupit ditiones, cujus ſucceſſor Vallia regni ſedem Toloſæ ſtabilivit, atque ad poſteros transmiſit, donec domito Alarico a Clodovæo R. in victoris poteſtatem ea pervenit. Inſequenti tem-

Digitized by Google

tempore Comitibus paruit, quorum primum Chorſonum ſive Torcinum ævo Caroli Magni clarum, ultimum vero Alphonſum fratrem S. Ludovici fuiſſe memorat, quo, ut & Johanna conjuge ejus, ſine heredibus A. 1270 mortuis, Comitatus iſte, vi transactionis cum Raimundo ultimo, patre prædictæ Johannæ, A. 1228 initæ, Gallicæ coronæ coaluit. Cæteroquin urbis potentiam & incolarum numerum in tantum effert Autor, ut quadraginta armatorum millia ex ſolis ſuburbiis conſcribi potuiſſe affirmet, adeoque minime mirandum, quare Auſonius multitudinem inhabitantium innumerabilem ſuo tempore fuiſſe dixerit. Exploſis fabulis eorum, qui Toloſam Deboræ Prophetiſſæ, aut Trois Regis ævo, vel a Tolo ſeu Talaſſo Trojano quodam conditam ferunt, vel qui cum Forcatulo eam a Polyphemo, decem annis ante bellum Trojanum, muris cinctam, nomineque uxoris ſuæ Toloſam appellatam fuiſſe ſentiunt, originem illi antiquiſſimam ſimpliciter tribuit. Archi-Epiſcopatus faſtigium ſub Johanne XXII Pontifice demum accepit, quem in finem ad Extravag. comm. *Salvator, de Prabend. & Dignit.* provocat, fallereque Bibliothecam Floriacenſem aſſerit, quæ ſub Carolo Magno, videlicet A. 800, iſtud eminentiæ ipſi obtigiſſe dicit. Circa Montem Peſſulanum(*(Montpellier)* alteram a Toloſa civitatem, erroris eos ſtatim redarguit, qui eam pro Colle Meſua Pomponii Melæ, aut Agatha Plinii, aut Suſtantione quarta milliaris parte hinc diſſita habent. Neque enim adeo antiqua ejus incunabula exiſtimari debere, ſed e duobus vicis ſororum duarum S. Folcrandi Epiſcopi Lutevenſis compoſitam eſſe notat, commigrantibus huc incolis Magalonenſibus, quorum urbem, a Saracenis ſubinde infeſtari ſolitam, Carolus Martellus aut Magnus diruerat. Ita ſub Franciſco I accidit, ut Epiſcopus Magalonenſis cum Clero ſuo, priſca ſede relicta, huc ſe conferret, a quo tempore Epiſcopus Montiſpeſſulanenſis audivit. Diverſos olim agnovit dominos ſimultaneos urbs, in tres ſc. partes diſtincta, quarum una, Vetus Monſpeſſulanus, olim Epiſcopo ſubdita, A. 1292 Philippo Pulchro permutationis titulo ceſſit: altera Ballivia dicta, a Rege Majorcæ per Philippum Valeſium comparata: tertia denique Baronia, quam Reges Majorcæ fiduciario jure a Regibus Galliæ dependentem olim poſſederunt. Academia celebris jamdudum a Jurisprudentiæ,

 dein-

deinde etiam a Medicinæ ſtudiis facta, hodieque floret, in qua Urbanus V Pontifex Jus Canonicum publice docuiſſe fertur. Errare autem ait Golnitium in Itinerario ſub Ulyſſis Belgico-Gallici nomine publicato, qui fundationem Academiæ Urbano V vendicat, cum ſeculo integro vetuſtior ſit cenſenda; nec minus labi Caſanovam, qui a Nicolao III ejus originem deducit, cum longe ſit antiquior; a Nicolao IV autem confirmationem privilegiorum, A. 1289 factam, recte accerſi. *Carcaſſona* fundator, ſi commentitiæ hiſtoriæ fides adhibenda, Carcas, unus e ſeptem Eunuchis Regis Ahaſveri extitit. Impudentius nugantur, qui a muliere Carcas dicta, quæ contra Carolum M. obſidionem hujus loci fortiter ſuſtinuerit, nomen ipſi imponunt, cum plurimis ante ſeculis Carcaſſum Plinii, Καρκασῶ Ptolomæi, & Carcaſio Procopii innotuerit. Sita eſt munitisſima, indeque evenit, ut Gothi prædam omnem, ex urbe Roma ſub Alarico abductam, hic reponerent; unde Gazam Gothorum cognominatam nonnulli volunt. Carolus Calvus eam Bernardo Comiti Toloſano dedit; deinde ad Comites Barcinonenſes & Reges Arragoniæ devoluta eſt, donec Amalaricus Petri R. filius, cum ab inimicis ſuis premeretur, in Ludovicum VIII Gall. R. A. 1223 eam transferret. *Nemauſum* a nemoribus potius, quibus undique ambitur, quam a Nemauſo filio Herculis Libyci, ceu Suidas, Stephanus & ante eos Parthenius exiſtimavere, dictam, & ab Imperatore Auguſto, ſubjugata, ut videtur, Ægypto, Coloniam factam putat Autor, eaque ex ratione in lapidibus vetuſtis Coloniam Auguſtam appellari, & in nummis crocodilum palmæ alligatum, cum verbis COL. NEM. conſpici. Illas enim notas *Coloniam Nemauſum*, non vero *Collegium Nemauſenſe*, vel quemadmodum Paradino ac Seldeno placuit, *Colligavit Nemo*, indigitare ſtatuit. Antiquitatibus urbis dum paululum inhæret, deprecatur ab ædibus ſuis honorem templi Muſarum, a Golnitio in Itinerario ſupra laudato eis ideo asſertum, quoniam Pegaſi imago cum inſcriptione, *Procul eſte Profani*, magno lapidi inciſa ibi cerneretur. Gryphem enim eſſe, non Pegaſum; epigramma autem recentius ſeculum olere, candide fatetur. *Narbo* ab antiquis autoribus modo Narbo Martius, aut Civitas Atacinorum, modo Colonia aut Narbona Decumanorum, ſive etiam Colonia Julia Paterna

voca-

Digitized by Google

vocatur. Varias urbs ea experta eſt vices, quandoquidem a Romanis ad Viſigothos, mox ad Oſtrogothos & Francos, ab his rurſus ad Viſigothos, ad Saracenos, & denique ad Carolum Martellum tranſiit. Tandem Gaſtonis Foxii pacto, cum Ludovico XII avunculo ſuo celebrato, A. 1507 Coronæ Gallicæ patrimonium auxit. Podium B. Mariæ (*le Puy*) Anicium ſeu Avitium a monte, cui incumbit, dictum, Velavæ quoque ſeu Velaunorum, quorum caput eſt, Civitatis nomen habet. Epiſcopi cum Rege diviſum dominii jus in hanc urbem exercent, ideoque Comitis axioma uſurpant, privilegio inſuper Leonis IX, A. 1050 conceſſo, a jurisdictione Archi-Epiſcopi Bituricenſis, cujus ſuffraganei erant, exemtionem impetrarunt, ita ut Sedi Romanæ immediate ſubſint. Qua de cauſa Joannes Borbonius, qui A. 1443 vixit, *Eccleſiæ Anicienſis, nullius provinciæ, ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ & nulli alteri in quoquam ſubjectæ*, Epiſcopus dici voluit. Bederenſis Civitas (*Besiers*) quæ & Beterræ, Biterræ & Colonia Septimanorum audit, Orobo flumine adluitur. Templum in honorem Liviæ uxoris Auguſti exſtructum olim oſtentavit, propeque abfuit, quin Julia Auguſta mutato nomine vocaretur. Dura ſuſtinuit fata, tempore belli Albigenſis, in quo Simon Comes Montfortius A. 1209 eam cepit, captam incendit, atque incolarum *millia bis triplicata decem*, ut loquitur Guilielmus Brito in Philippide ſua Lib. VIII. v. 538, interfecit. Poſthinc crudeliter quoque fuit habita A. 1321 a Borbonio locum tenente Regis in Occitania, & civibus tantum non exuta, quæ res Carolum VII impulit, ut ad reducendos incolas, Parlamentum Toloſanum huc migrare juberet. Utica ſeu Uzetia (*Uſez*) nugandi anſam præbuit nonnullis, ut a Catonis Uticenſis filio illam fundatam confidentius affirmarent, cum tamen antiquis Geographis nomen ejus plane ignoretur. Autor vitæ S. Arnulphi urbem Aſtimacenſem vocat, & in Notitia Provinciarum Galliæ Caſtrum Ucetienſe demum occurrit, adeoque ejus primordia non adeo antiqua eſſe apparet. Nam qui illam cum Usceta A. Hirtii, urbe Africæ, confundunt, magis ſe deridendos propinant. Epiſcopus cum Rege & Duce Cruſſolii condominio in hanc urbem gaudet. Cunas eadem præbuit Joanni Mercero viro, quo vix alius peritior claruit linguæ Hebraicæ, quam

Pariſiis maxima cum laude docuit. Hic etiam Canonici munus geſſit Raimundus Jordanus, qui ſub nomine Idiotæ latens ſcripta ſua vulgavit. Albigam (*Alby*) ſeu Civitatem Albigenſium, vetuſtis autoribus minime notam fuiſſe, contra Quercetanum, Albigenſes cum Helviis Jul. Cæſaris miſcentem, contendit. Errorem ejus inde derivat, quod non adverterit, Albam Helviorum, de qua Plinius, civitatem eſſe Vivarienſem, non vero Albigam, quæ nomine Albæ non niſi Matthæo Pariſienſi, & Roderico Archi-Epiſcopo Toletano in Hiſtoria Hiſpanica, memoratur. Hinc nomen acceperunt Albigenſes, Valdenſium poſteri, quorum genuina fidei dogmata in MSto rariſſimo conſignata ſervavit Autor, pro quo Colbertum centum & quinquaginta aureorum Ludovicianorum, ſed fruſtra ſibi obtuliſſe indicat. Archi-Epiſcopalis ſplendor urbi huic A. 1676 demum obtigit. Vivarium (*Viviers*) communiter quidem Alba Helviorum creditur, ſed minus recte, útpote quod in hujus a Croco Alemannorum Rege funditus everſæ locum ab Auxonio Præſule tantum ſurrogatum, & prioris nomine honoratum fuit, donec priſtina & vera appellatione rurſus inclareſcere inciperet. Difficillimum inveſtigatu pronunciat Noſter, quomodo Comitatus Vivarienſis ad Imperium Germanicum pervenerit: certum tamen eſſe, Gilbertum Comitem Provinciæ non modo eundem feudi titulo ab Imperatore Rudolpho tenuiſſe (niſi hic mendum eſt) & Conradum II anno 1146 ejus dominum ſe dixiſſe, ſed etiam Epiſcopos ad donationem urbis ab Imp. Conrado ſequenti anno ſibi factam provocaſſe, atque ab illo tempore Vivarium cum omnibus regalibus ad ipſos ſpectaſſe. Id ipſum largiri quoque Dupuy, acerrimum cæteroquin jurium Regis ſui vindicem, dicendo ſupereſſe Bullam Gregorii X de anno 1275 ad Regem Philippum Audacem, cui alia Clementis IV ſit inſerta, quæ oſtendat Eccleſiam & Epiſcopatum Vivarienſem non ad Regnum Galliæ, ſed ad Imperium pertinere, nulliſque privilegiis a Regibus Galliæ, ſed ab Imperatoribus tantum conceſſis frui. Nihilominus Epiſcopus cum Capitulo A. 1305, vitandæ moleſtiæ ergo, Regem Philippum Pulchrum ſuperiorem agnovit, inſigniumque Imperii vice, Gallicis in ſigillo ſuo ſe inpoſterum uſurum fidem dedit. Mimatum (*Mende*) caput eſt diſtrictus Gabali-

balitani, eaque de cauſa Mimatum Gabalorum nuncupatur. Hic populus, teſte Cæſare, ſub imperio Arvernorum eſſe conſueverat, poſtea autem Romanis, dein peculiari Comiti, & ulterius Epiſcopo ſuo pleno jure ſubjacuit, qui tamen A. 1161 Ludovici VII R. Galliæ clientelæ ſe ſubmiſit, ideoque ſucceſſores ejus ſimultanei cum Rege habentur domini, & in conventu Statuum Gabalitanorum præſident. Caſtrum Albigenſium, ſive Villa Caſtrenſis (*Caſtres*) juxta Autorem, ab Ortelio ejusque ſequacibus male accipitur pro Ceſſerone, quæ potius eſt oppidulum *Saint Ilber* dictum. Natales ſuos debet monaſterio ſub regula S. Benedicti claro, quod a Carolo Magno fundatum eſſe perhibent. Incolæ variis immunitatibus alios regni Gallici ſubditos antecellunt, inter quas hanc referre licet, quod e proximis ſylvis lignorum tantum, quantum ad exſtruendas ædes & calefaciendum ſibi ſufficit, promere poſſint; quodque ob adulterii crimen ad fuſtigationem condemnati, pœnam quinquaginta nummulis (*ſous*) redimere queant. Mirandum certe, in urbe iſta, ubi peccare licet viliſſimo pretio, tantum continentiæ reperiri. Agatha (*Agde*) nomen eſſe contractum ex Ἀγαθῇ Τύχῃ, de qua Stephanus loquitur in Ethnicis, Autor nullus dubitat. Coloniam Maſſilienſium, & Civitatem nigram quoque, ſi modernis nonnullis fides habenda, dictam fuiſſe, meminit. Epiſcopus hujus loci per Bullam Innocentii III A. 1246 promulgatam, a nemine, præterquam a ſede Romana, excommunicationis, ſuspenſionis aut interdicti fulmen metuere habet. Pontiopolis (*Saint Pons de Thomieres*) ortum ſuum refert ad monaſterium Benedictinorum, quod Pontius I Comes Toloſanus, ejusque uxor Garſinda, pietate ſtimulati, *ut poſſent evadere gehennæ incendii flammas* (ceu habet fundationis inſtrumentum) *& pœnas & infernorum clauſtra*, regnante Ludovico Ultramarino, Anno 936 hic exſtruxerant. Quantæ illud fuerit dignationis, exinde colligas, quod Sanctius Arragoniæ Rex *calore Spiritus Sancti ſuccenſus* (Regis ipſiſſima verba ſunt) Ramirum filium ſuum tertiogenitum *ea devotione & fide, qua obtulit Abraham filium ſuum Iſaac*, Anno 1093 illuc miſerit, diverſos ſimul reditus & terras ditionis Oſcanæ muneris loco adjungens. Idem tamen Ramirus, poſtquam ultra quadraginta annos inter Religioſos vi-

xiſſet, diſpenſante Papa, A. 1134 ſolium Hiſpanicum occupavit. Mirapicum (*Mirepoix*) ſeu Mirapicis Caſtrum, Albigenſibus olim firmum ſatis receptaculum præbuit, captum autem a Simone Montfortio, Johannis XXII Pontificis benignitate Anno 1318 Epiſcopalis mitræ decus acquiſivit, atque ad gentem Leviam, quæ encomio hereditario Mareſcalli fidei ſuperbit, diviſa cum Rege jurisdictione ſuprema, hodie pertinet. Lutava (*Lodeve*) quæ & Loteba & Lutovium, ſeculo undecimo demum e vico in urbem evaſit. Præſules olim tulit liberrimo Regalium uſu conſpicuos, quorum nunc poteſtas arctioribus limitibus circumſcribitur. Vaurium (*Lavaur*) ſive Caſtrum Vauri, inter principes urbes refertur, quæ a partibus Albigenſium ſteterunt, ideoque Patres Concilii, anno 1212 hic congregati, in literis ſuis ad Innocentium III ſcriptis, eandem ſedem Sathanæ atque erroris hæretici Primatiam vocavere. Epiſcoporum famigeratisſimus fuit Petrus de Alliaco. Papuli fanum (*Saint Papoul*) monaſterio Ordinis S. Benedicti, quod a S. Paulo ſeu Papulo denominatur, originem ſuam adſcribit. Alecta (*Alet*) & Limozum ſeu Limoſus vicus (*Limoux*) uni Epiſcopo obedientiam præſtant, ſicuti & in conventu Statuum Occitaniæ unico ſuffragio gaudent. Montalba (*Montauban*) recentioribus urbibus annumeranda venit, ſeculo quippe duodecimo ab incolis Villæ Theodardi ſive Montis Aureoli ædificata. Urbs Guiennæ finibus continetur; Epiſcopus autem, quia ſuburbium & diœceſis inferior Occitania includitur, ejus quoque Ordinibus & Suffraganeis Archi-Epiſcopatus Toloſani accenſetur. Rivi, Rivenæ, ſeu Villa de Rivis (*Rieux*) Epiſcopum aluit Joannem Pinum, Latini ſermonis callentisſimum, cujus laudes celebrat Eraſmus in Ciceroniano ſuo. Scripſit vitam Catharinæ Senenſis, & Philippi Beroaldi præceptoris ſui, magnamque præterea Epiſtolarum farraginem adhuc ineditam. Convenæ, vel Civitas Convenarum (*Cominges*) nomen mutuata eſt a Conventu latronum ex Hiſpania elapſorum, quos Pompejus Magnus Pyrenæis montibus, quorſum ſe abdiderant, deturbavit. Jus Coloniæ & Latii ſortita duravit usque ad A. 585, quo a Guntramo Rege, ob ſusceptum Gundebaldum, filium Clotarii ſe venditantem, funditus exſciſa fuit, ita ut milites nihil præter vacuam humum ibi relinquerent.

Quin-

Quingentos & viginti annos ſic devaſtata jacuerat, cum S. Bertrandus Epiſcopus ex cineribus eam ſuſcitaret. Sub obſequio Comitum Toloſæ diu perſtitit, & poſt varias mutationes, quas recenſere prolixum foret, ſub Franciſco I domanialia locupletavit. Huc usque Graveroli diſcurſus. Aleſtum (*Alez*) vero, quia poſt mortem ejus A. 1692 Præſulem accepit, adeoque nunc vigeſimum tertium Epiſcopatum conſtituit, ad ejus lucubrationes non ſpectat; itaque ex Catello depromenda fuit notitia urbis, de qua breviter monendum, quod diœceſeos Nemauſenſis & in patrimonio gentis Pelettiæ quondam fuerit, & noſtra demum ætate Comitatus axiomate dignoſci cœperit.

INDEX AUCTORUM,

quorum Libri aut Inventa hoc volumine recenſentur.

I. Libri Theologici & ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſpectantes.

AKersloot (*Th.*) *Epiſtola Pauli ad Galatas explicata.* 71
Anonymi Joannes Dallæus de vero uſu Patrum in Epitome exhibitus. 192
Anonymi Hiſtoria Conciliorum univerſalium. 342
Anonymi Cogitationes novæ de primo & ſecundo Adamo. 483
Anquetini *Diſſertatio de Maria Magdalena, a Maria Marthæ ſorore, & a Peccatrice magna diverſa.* 340
Baxteri (*Richardi*) *recenſus memorabilium vitæ ſuæ, rerumque ejus tempore geſtarum.* 269
Chaponelli (*Raimundi*) *Hiſtoria Canonicorum, vel Indagationes Hiſtorico-Criticæ de Ordine Canonico.* 355
Crenii (*Thomæ*) *notæ ad Jo. Sauberti Miſcellanea de Sacrificiis veterum.* 507
Eduardi (*Johannis*) *Diſſertationes, quibus auctoritas, ſtylus atque perfectio Veteris Novique Teſtamenti expenditur.* 135
- - - *Demonſtratio exiſtentiæ atque providentiæ Dei.* 416

R. Eli-

R. Eliſa *Miſna, ſive Lex oralis ſecundaria, cum brevi Commentario.* 238

A Felde (*Alberti*) *Epiſtola de Dialogo Juſtini Martyris cum Tryphone Judæo.* 415

Goodman (*Jo.*) *Colloquia Brumalia veſpertina.* 48

Gouſſetii (*Jacobi*) *Conſiderationes Theologicæ Ideæ, quam de nova verſione Gallica Scripturæ S. dedit Carolus Le Cene.* 517

Hale (*Matthæi*) *Magnetiſmus magnus, ſive Contemplationes Metaphyſicæ & Divinæ e conſideratione Magnetis.* 56

Henſchenii (*Godefredi*) *aliorumque e Soc. Jeſu Presbyterorum Acta Sanctorum Junii.*

- - - *Tomus I.* 289

- - - *Tomus II.* 347

Hermantii *Hiſtoria Inſtitutionis Ordinum Religioſorum.* 531

S. Hilarii *Opera, aliquot aucta opuſculis, illuſtrata ſtudio Monachorum Ordinis S. Benedicti e Congregatione S. Mauri.* 49

Hody (*Humphredi*) *Reſurrectio ejuſdem Corporis aſſerta.* 37

Van den Honnert (*Taco Hajo*) *Via Dei veraces, quas cum hominibus ſolet inire.* 70

Koch (*Chriſtiani Gottlieb*) *Juſtini Martyris cum Tryphone Judæo Dialogus νοθέυσεως convictus.* 443

Lundii (*Danielis*) *Codex Talmudicus de Jejunio, commentariis illuſtratus.* 19

Marckii (*Joannis*) *Commentarius in Hoſeam* 323

- - - *in Joelem, Hamoſum, Hobbadiam & Jonam.* 325

Nicholls (*Guilielmi*) *Collationis cum Deiſta pars III.* 273

Pezron (*Pauli*) *Hiſtoria Evangelica confirmata per Judaicam & Romanam.* 200

De la Placette (*Joannis*) *Tractatus varii ad materiam de Conſcientia ſpectantes.* 326

Prideaux (*Humphridi*) *vera fraudis indoles in vita Mahometis demonſtrata.* 214

- - - *Epiſtola ad Deiſtas.* 217

Robothami (*Caroli*) *Diſquiſitio in Hypotheſin Baxterianam de Fœdere Gratiæ.* 62

Sau-

Sauberti (*Jo.*) *de Sacrificiis veterum Miſcellanea: item de Sacerdotibus & ſacris Hebræorum perſonis.* 507

Sibersma (*Heronis*) *Fons ſalutis in Catechiſmo Heidelbergenſi monſtratus.* 69

Simonis, *Epiſcopi Elienſis, Commentarius in Leviticum.* 376

Swartte (*Joannis*) *Vetus & orthodoxa veritas in doctrina de temporum Oeconomia & peccatorum remiſſione.* 129

Tillemontii *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*

Tomus II. - - 88

Tomus III. - - 241

Tomus IV. - - 294

Tomus V. - - 433

Tomus V. - - 473

A S. Ubaldo (*Euſtachii*) *de Dei Benedictione Commentariolus, & Diſquiſitiones de Hymni,* Te Deum laudamus, *auctoribus &c.* 162

Whitby (*Danielis*) *Commentarius & Paraphraſis in omnes Novi Teſtamenti Epiſtolas.* 412

II. Libri Juridici.

AGeta (*Nicolai Cajetani*) *Annotationes ad Hannibalis Moles Deciſiones Rem Fiſcalem concernentes.* 253

Van Bynkershoek (*Cornelii*) *ad L. Lecta 40. ff. de R. C. Liber ſingularis &c.* 219

Fontanini (*Juſti*) *de Maſnadis aliisque ſervis, qui apud Longobardos fuerunt, diſcurſus.* 282

Matthæi (*Antonii*) *Manuductio ad Jus Canonicum.* 212

Nood (*Gerhardi*) *de Fænore & Uſuris Libri tres.* 234

Pigantii (*Herculis*) *Commentarii ad Statuta Ferrariæ.* 170

Rodulfini (*Angeli*) *Allegationes, in quibus fere omnes ardua Fideicommiſſorum Quæſtiones tractantur.* 26

Schilteri (*Johannis*) *Inſtitutiones Juris Publici Romano-Germanici.* 209

Textoris (*Jo. Wolfgang*) *Jus Publicum Cæſareum.* 351

III. Libri Medici & Phyſici.

ACademiæ *Regiæ Scientiarum Pariſienſis Commentarii Phyſici.* 76
Andrilli (*Mich. Angeli*) *Conciliorum veterum & neotericorum de conſervanda valetudine.* 81
Anonymi Praxeos Mayernianæ Syntagma alterum. 177
Berolinenſis Collegii Medici Diſpenſatorium Brandenburgicum. 334
Bocconis (*Sylvii*) *Muſeum Phyſicum & Experimentale.* 193
- - - *Muſeum plantarum rariorum Siciliæ, Maltæ, Corſicæ &c.* 198
Buiſſiere *Epiſtola de Ovo in Tuba Fallopiana cadaveris fœminini diſſecti reperto.* 45
Colbath (*Joannis*) *Novum Lumen Chirurgicum vindicatum.* 113
Coles (*Eduardi*) *Experimentum ex mixtione Spiritus Sulphurei cum Alcali volatili producendi Liquidum coloris rubri.* 233
Coward (*Guilielmi*) *de Fermento volatili nutritio Conjecturæ rationales.* 225
Hale (*Matthæi*) *Magnetiſmus magnus.* 56
Helvetii (*Adriani*) *Tractatus de Hæmorrhagiis unà cum Remedio earum ſpecifico.* 310
Kockburn (*Guilielmi*) *Oeconomia Corporis Animalis.* 22
Lafage *Extraordinarium Arteriæ Aortæ Aneuriſma detectum.* 401
Liſter (*Martini*) *Exercitatio de Buccinis fluviatilibus & marinis: item de Variolis.* 85
- - - *ſex Exercitationes Medicinales de quibusdam Morbis chronicis.* 102
Paulini (*Chriſtiani Franciſci*) *de Jalapa liber ſingularis.* 430
Piccoli (*Stephani*) *Examen Medicum Venæſectionis & Purgationis.* 83
Sinapii (*M. A.*) *Tractatus de Remedio doloris, ſive materia Anodynorum.* 500
Slare (*Fr.*) *Experimentum, in quo mutatio coloris ex pallido in cæruleum fuit exhibita &c.* 74

- - *de-*

- - *de productione ignis & flamma a commiſſione duorum liquorum actu frigidorum.* 227
Stiſſeri (*Jo. Andreæ*) *Acta Laboratorii Chymici in Academia Julia.* 332
Tauvry (*Danielis*) *Praxis nova Morborum acutorum.* 320
- - - *Tractatus de Medicamentis & Methodus ea adhibendi.* 464
Teſti (*Ludovici*) *de ſalubritate Aëris Veneti.* 165
Tretwey (*Roberti*) *Conjectura nova de Ambra griſeæ productione.* 233
Tyſon (*Eduardi*) *Continuatio Anatomiæ Marſupialis Americani.* 149
Vallerii (*Nicolai*) *Tentamina Phyſico-Chymica circa Aquas Thermales Aquisgranenſes.* 396
Wedelii (*Georgii Wolfgangi*) *Exercitationum Medico Philologicarum Decas nona.* 422
Woodward (*Joannis*) *Tentamen circa naturalem Hiſtoriam Telluris, corporumque terreſtrium.* 7

IV. Libri Mathematici.

ACademiæ *Regiæ Scientiarum Pariſienſis Commentarii Mathematici.* 76
Anonymi Artifex Horologiopœus. 168
Cevæ (*Joannis*) *Geometria Motus.* 164
Cevæ (*Thomæ*) *Opuſcula Mathematica.* 368
Halley (*Edmundi*) *Methodus inveniendi verum momentum ingreſſus Solis in ſigna Tropica.* 228
- - - *de Iride, ſive de Arcu cœleſti, Diſſertatio Geometrica* 403
De La Hire *Tractatus de Mechanica.* 97
Walliſii (*Joannis*) *Nova Methodus inveniendi paralaxin ſtellarum fixarum reſpectu orbis terræ annui.* 73

V. Libri Hiſtorici & Geographici.

ANonymi *Cabala, ſive Myſteria ad Rempublicam Anglicam ſpectantia.* 143

Anonymi Hiſtoria Ferdinandi Alvareſii Toletani, Ducis Albani. 431

Anonymi Curioſa & nova de Moſcovia Relatio. 524

Bacchini (*Benedicti*) *Hiſtoria Monaſterii S. Benedicti intra Padum & Larionem.* 131

Bakeri (*Richardi*) *Chronicon Regum Angliæ.* 318

Benthem (*Henr. Ludolfi*) *Eccleſiarum & Scholarum Anglicarum ſtatus.* 190

Le Blanc *Tractatus Hiſtoricus de Nummis Francorum ab initio Monarchiæ usque ad hæc tempora,* 153

Bœcleri (*Jo. Henrici*) *Liber Memorialis de Rebus Seculi XVI.* 335

Cochlæi (*Joannis*) *vita Theoderici Regis Oſtrogothorum & Italiæ.* 503

Coke (*Rogerii*) *Aula & ſtatus Angliæ, qualis fuit ſub poſtremis quatuor Regibus & Interregno.* 380

De Cruce (*Irenæi*) *Hiſtoria antiqua & recentior urbis Tergeſti.* 307

Gandulphi (*Dominici Antonii*) *Faſciculus Hiſtoricus, curioſus & eruditus.* 300

Giannettaſii (*Nicolai Parthenii*) *Elementa univerſalis Geographiæ.* 336

Graveroli (*Franciſci*) *Notitia viginti & duarum urbium Occitaniæ.* 536

Hermantii *Hiſtoria Ordinum Militarium Equeſtrium.* 534

Kennet (*Juſti*) *Hiſtoria Ambroſduni, Birini Caſtri, aliorumque locorum in Comitatu Oxonienſi & Buckinhamenſi.* 223

A Kochow Kochowski (*Veſpaſiani*) *Annalium Poloniæ Climacter III.* 528

La-

Lani (*Georgii*) *Mauſoleum Saxonicum.* 142
Magni (*Cornelii*) *Itineris Turcici Biennium ſecundum.* 286
Maji (*Jo. Burckardi*) *Supplementa libri memorialis J. H. Bœcleri de rebus Seculi XVI.* 335
Martinelli (*Florovanti*) *Carbonianum illuſtratum.* 240
De Maſſeville *Hiſtoria Normanniæ compendiaria.* 117
Mezger (*Joſephi*) *Hiſtoria Salisburgenſis.* 1
Nicholſon (*Guilielmi*) *Bibliotheca Hiſtorica Anglicana Pars II.* 257
Ovingtoni (*Joannis*) *Iter Surattam A. 1689 ſuſceptum.* 447
Paulini (*Chriſtiani Franciſci*) *Geographia Curioſa, ſeu de Pagis antiquæ Germaniæ Commentarius.* 471
Peringskioldi (*Joannis*) *Additamenta & Annotationes ad Jo Cochlei Vitam Theoderici Regis Oſtrogothorum & Italiæ.* 505
Prideaux (*Humphridi*) *Vita Mahometis.* 214
Schilteri (*Jo.*) Ἐπινίκιον *rhythmo Teutonico Ludovico Regi acclamatum, cum verſione Latina & commentatione Hiſtorica.* 114
Selleri (*Abrahami*) *Antiquitates Palmyrenæ.* 89
Sylveſtri (*Matthæi*) *Vita Richardi Baxteri ex ipſiusmet ſchedis collecta.* 269
Tanneri (*Thomæ*) *Hiſtoria Monaſteriorum Angliæ & Walliæ.* 71
De la Thaumasſiere (*Caſp. Thomæ*) *Hiſtoria provinciæ Bituricenſis in Gallia.* 33
Thorfæi (*Thormodi*) *Rerum Orcadenſium Hiſtoria.* 337
Vigneul-Marville *Miſcellanea Hiſtorica & Literaria.* 385
De Zarate (*Auguſtini*) *Hiſtoria detectæ & occupatæ ab Hiſpanis Peruviæ.* 505

VI. Libri Philoſophici & Philologici Miſcellanei.

BOs (*Lamberti*) *Animadverſiones ad Thomæ Magiſtri Eclogas.* 314

V. Libri Hiſtorici & Geographici.

ANonymi Cabala, ſive Myſteria ad Rempublicam Anglicam ſpectantia. 143
Anonymi Hiſtoria Ferdinandi Alvareſii Toletani, Ducis Albani. 431
Anonymi Curioſa & nova de Moſcovia Relatio. 524
Bacchini (*Benedicti*) *Hiſtoria Monaſterii S. Benedicti intra Padum & Larionem.* 131
Bakeri (*Richardi*) *Chronicon Regum Angliæ.* 318
Benthem (*Henr. Ludolfi*) *Eccleſiarum & Scholarum Anglicarum ſtatus.* 190
Le Blanc *Tractatus Hiſtoricus de Nummis Francorum ab initio Monarchiæ usque ad hæc tempora,* 153
Boecleri (*Jo. Henrici*) *Liber Memorialis de Rebus Seculi XVI.* 335
Cochlæi (*Joannis*) *vita Theoderici Regis Oſtrogothorum & Italiæ.* 503
Coke (*Rogerii*) *Aula & ſtatus Angliæ, qualis fuit ſub poſtremis quatuor Regibus & Interregno.* 380
De Cruce (*Irenæi*) *Hiſtoria antiqua & recentior urbis Tergeſti.* 307
Gandulphi (*Dominici Antonii*) *Faſciculus Hiſtoricus, curioſus & eruditus.* 300
Giannettaſii (*Nicolai Parthenii*) *Elementa univerſalis Geographiæ.* 330
Graveroli (*Franciſci*) *Notitia viginti & duarum urbium Occitaniæ.* 536
Hermantii *Hiſtoria Ordinum Militarium Equeſtrium.* 534
Kennet (*Juſti*) *Hiſtoria Ambroſduni, Birini Caſtri, aliorumque locorum in Comitatu Oxonienſi & Buckinhamenſi.* 223
A Kochow Kochowski (*Veſpaſiani*) *Annalium Poloniæ Climacter III.* 528

La-

Lani (*Georgii*) *Mauſoleum Saxonicum.* 142
Magni (*Cornelii*) *Itineris Turcici Biennium ſecundum.* 286
Maji (*Jo. Burckardi*) *Supplementa libri memorialis J. H. Bœcleri de rebus Seculi XVI.* 335
Martinelli (*Florovanti*) *Carbonianum illuſtratum.* 240
De Maſſeville *Hiſtoria Normanniæ compendiaria.* 117
Mezger (*Joſephi*) *Hiſtoria Salisburgenſis.* 1
Nicholſon (*Guilielmi*) *Bibliotheca Hiſtorica Anglicana Pars II.* 257
Ovingtoni (*Joannis*) *Iter Surattam A. 1689 ſuſceptum.* 447
Paulini (*Chriſtiani Franciſci*) *Geographia Curioſa, ſeu de Pagis antiquæ Germaniæ Commentarius.* 471
Peringskioldi (*Joannis*) *Additamenta & Annotationes ad Jo Cochlæi Vitam Theoderici Regis Oſtrogothorum & Italiæ.* 505
Prideaux (*Humphridi*) *Vita Mahometis.* 214
Schilteri (*Jo.*) Ἐπινίκιον *rhythmo Teutonico Ludovico Regi acclamatum, cum verſione Latina & commentatione Hiſtorica.* 114
Selleri (*Abrahami*) *Antiquitates Palmyrenæ.* 89
Sylveſtri (*Matthæi*) *Vita Richardi Baxteri ex ipſiusmet ſchediis collecta.* 269
Tanneri (*Thomæ*) *Hiſtoria Monaſteriorum Angliæ & Walliæ.* 71
De la Thaumaſſiere (*Caſp. Thomæ*) *Hiſtoria provinciæ Bituricenſis in Gallia.* 33
Thorfæi (*Thormodi*) *Rerum Orcadenſium Hiſtoria.* 337
Vigneul-Marville *Miſcellanea Hiſtorica & Literaria.* 385
De Zarate (*Auguſtini*) *Hiſtoria detectæ & occupatæ ab Hiſpanis Peruviæ.* 505

VI. Libri Philoſophici & Philologici Miſcellanei.

BOs (*Lamberti*) *Animadverſiones ad Thomæ Magiſtri Eclogas.* 314

Cevæ (*Thomæ*) *Jeſus Puer. Poema.* 423
- - - *Sylvæ.* 428
De Creſcimbenis (*Joannis Marii*) *Elegantiæ vernaculæ Poeſeos.* 459
Dryden (*Joannis*) *Juvenalis & Perſii Satiræ Anglicis verſibus redditæ.* 513
Fardellæ (*Michaëlis Angeli*) *Animæ humanæ natura ab Auguſtino detecta.* 302
Giannettaſii (*Nicolai Parthenii*) *Æſtates Surrentinæ.* 145
Grævii (*Jo. Georgii*) *Theſaurus Antiquitatum Romanarum. Tomus IX.* 450
Tomus X. 455
Tomus XI. 490
Tomus XII. 498
Gronovii (*Laurentii Theodori*) *Marmorea Baſis Coloſſi Tiberio Cæſari erecti illuſtrata.* 218
Jenſii (*Joannis*) *Lectiones Lucianeæ, & Epiſtola ſuper aliquot Diodori Siculi locis.* 521
Juvenalis (*Decimi Junii*) *Satiræ verſibus Anglicis a Drydenio traditæ.* 513
Magiſtri (*Thomæ*) *Eclogæ a Nicolao Blancardo emendatæ, cum notis Lamberti Bos.* 314
Malagonellii (*Antonii*) *Orationes.* 43
Auli Perſii *Flacci Satiræ Anglicis verſibus redditæ a Jo. Dryden.* 513
De la Placette (*Joannis*) *Tractatus varii ad materiam de Conſcientia ſpectantes.* 326
Du Porti (*Jacobi*) *Muſæ ſubſecivæ, ſeu Poetica Stromata.* 384
Salomonii (*Jacobi*) *Agri Patavini Inſcriptiones ſacræ & profanæ.* 174
Sanct-Evremontii (*Caroli*) *Opuſcula nova miſcellanea.* 527
Sancti Bartoli (*Petri*) *Sepulcra antiqua ſeu Mauſolea Romana & Etruſca.* 382
Sauberti (*Joannis*) *de Sacrificiis veterum Miſcellanea.* 507
Schilteri (*Jo.*) Επινίκιον *rhythmo Teutonico Ludovico Regi acclamatum.* 114
Schudt (*Jo. Jac.*) *Trifolium Hebræo-Philologicum.* 336

Schurtz-

Schurtzfleiſchii (*Conr. Samuelis*) *Diſſertationes Academicæ varii generis.* 425
- - - *Epiſtolæ nunc primum editæ.* 508
Seravalli (*Angeli*) *Orbis Humanus retectus & delineatus a Lucio Agathone Priſco.* 359
Wedelii (*Georgii Wolfgangi*) *Exercitationum Medico-Philologicarum Decas nona.* 422

INDEX RERUM

NOTABILIORUM

in hoc Volumine obviarum.

Ex Abyſſo *aſcendentis continuo vaporis effectus.* 14
Abyſſus *Moſaica explicata.* 13. *ſeqq.*
Academiæ *Arcadum in Italia origo, incrementum, politia, coloniæ, ſtatuta.* 460. *ſqq.*
Academiarum *Angliæ origo.* 267
Aceti *varia genera.* 500
Acidularum *vim explorandi ratio.* 397. *ſqq.*
- - - *deſtillatio quale Sal relinquat?* 398
Acoluthia *Officii Canonici in Eccleſia Græca.* 350
Adamantis *ortus & natura.* 147
- - - *vis refractiva.* 411
De Adamo *primo & ſecundo Cogitationes Paradoxæ.* 483. *ſqq.*
Adiciales *cœnæ quæ?* 499
Ænigma *Sibyllinum ad Chymiam tractum.* 423
Æquilibrii *demonſtrationes.* 368 *ſq.*
Æquinoctiorum *obſervatio difficilior, quam Solſtitiorum.* 228
Æquivocationum *moralitas.* 331
Aer *num per poros corpus noſtrum ingrediatur?* 25
- - *non Nitro, ſed Salibus volatilibus turgidus.* - 75
Ab Aëre *quomodo adjuvetur ſanguinis circulatio?* 77
- - *num in pulmonibus aliqua lymphæ pars ſecernatur?* 168
Aëris *Veneti ſalubritas aſſerta.* 165
- - *naturalis ratio ad aerem in machina pneumatica rarefactum.* 79

- - un-

- - *undarum velocitas & ratio ad undas aqueas æqualis rationi gravitatis aëris ad aquæ gravitatem.* 76

Æſchylus *emendatus.* 522

Agapetus *Synnadienſis inter Martyres relatus, Arianus fuit.* 441. ſq.

Agathenſis *Epiſcopi privilegium.* 541

Alba *Helviorum quæ urbs?* 540

Albani *Ducis Hiſtoria.* 431

Albigenſes *unde dicti?* 540

Ex Alcali *volatilis cum Spiritu Sulphureo mixtione quomodo liquidum coloris rubri producatur?* 233

Aldii *ſeu Aldiones qui?* 285

Alexander (*Natalis*) *notatus.* 91

- - - *refutatus* 249. 340. ſqq.

Alterantium *medicamentorum operandi modus.* 468

Amali *gens Gothica.* 504

Ambræ *griſeæ productio.* 234

Ambrosduni *in Anglia Hiſtoria.* 224

Ambroſius & *Auguſtinus hymni, Te Deum laudamus, auctores.* 163

- - - *num cantum in Mediolanenſem Eccleſiam induxerit?* 163

Amuletum *Anti-Peſtilentiale.* 178

Per Analyſin *corporum chymicam principia eorum valide deteguntur.* 465

Anatome *cochlearum marinarum & fluviatilium.* 85

- - *Marſupii Americani.* 149

Aneuryſma *arteriæ aortæ extraordinarium.* 401

Angliæ *Hiſtoria Monaſtica.* 71. ſqq.

- - *Hiſtoria editis clarorum virorum epiſtolis illuſtrata.* 143

- - *Eccleſiarum & Scholarum ſtatus.* 190

- - *Hiſtoricorum recenſus.* 257. ſqq.

- - *Reformationis Eccleſiaſticæ Hiſtoriam qui condiderint?* 263

- - *Præſulum vitas qui compoſuerint?* 264

- - *Monaſteriorum Hiſtoria.* 266

- - *Academiarum origo.* 267

- - *Regum Chronicon.* 318

- - *Regum Jacobi I. Caroli I & II Jacobi II Hiſtoria.* 380

- - *Fontes medicati.* 105

Anguli *rectilinei in quotvis partes æquales tum organicæ, tum per lineas curvas diviſio.* 371

Anhaltini *Principatus Pagorum & Comitatuum Antiquitates.* 472

In Ani *pruritu remedium ſpecificum.* 180

Anicenſis *Epiſcopus ſedi Romanæ immediate ſubjectus.* 539
Animæ *immortalitas num ab Irenæo agnita?* 243
- - *natura explicata.* 302 *ſqq.*
- - *immortalitas aſſerta.* 305.
Animales *functiones absque fermentis explicandæ.* 23
Animalium *calor unde?* 86
- - - *nonnullorum effluvia prodigioſa.* 196
Anodynis *num infuſio Theæ & Caffé annumeranda?* 502
Aortæ *Arteriæ Aneurysma extraordinarium.* 401
Anti-hypochondriacorum *medicamentorum operandi modus.* 469
Antimonii *Diaphoretici præparandi modus noxius.* 333
Antimonio *affuſæ aquæ pluvialis Phænomena tempore hyberno.* 78
Antiquitates *Romanorum Sepulcrales illuſtratæ.* 382. *ſqq.*
Antiquitatum *Romanarum Theſaurus.* 450. 455. 490. 498
Antiſcorbuticorum & *Anti-Venerebrum medicamentorum operandi modus.* 469
S. Antonii *de Padua Hiſtoria.* 349
Antonini *Conſtitutio, qua omnes in orbe Romano cives ſunt effecti, a quo Antonino & cur ſancita?* 492. *ſq.*
Apoſtolinorum *Ordinis origo.* 292
Apoſtolorum *ſinceritas vindicata.* 277
Aqua *ſalſa num ſemper halitus expiret noxios?* 166
Aquæ *undulatio experimento examinata.* 76
- - *pluvialis Antimonio affuſa phænomena tempore hyberno.* 78
Aquarum *Thermalium Aquisgranenſium exploratio.* 396. *ſqq.*
Arabicos *libros empturis cautela opus.* 386
Arbores *ſubterraneæ, ſeu lignum foſſile unde?* 13
Arcadum *in Italia Academiæ origo ac incrementum.* 460
- - - *Politia.* 461
- - - *Colonia.* 462
- - - *Statuta.* 462. *ſq.*
Archiducis *titulum quando uſurpare cœperint Auſtriaci?* 512
De Arenacio *Lapide obſervata.* 8
Arius *ipſemet, an Sectatores tantum ejus, a Concilio Hieroſolymitano fuerint recepti?* 481
Armanni *qui?* 286
Armiluſtrum *quid Romanis?* 452
Armoniaci *Salis varii uſus.* 338
Arteriarum *pulſus unde?* 23

Arteriæ *Aorta Aneuryſma extra-* [illegible] 401
Ab Arteriis *potius, quam a nervis ſuccus nutritius.* 226
Arthritidis *cauſæ, prognoſticon, remedia.* 112. 113. 180
Aſcites *hydrops cur tam frequens in Anglia?* 103
Aſiæ *urbes poſt terræmotum collapſæ, a Tiberio reſtitutæ.* 218
Aſſeral *potus præparatio.* 502
Aſtroites *quid?* 198
- - *punctatus niger.* 199
Atheiſmus *viſibilium rerum contemplatione deſtructus.* 417. *ſq.*
Attenuantium *medicamentorum operandi modus.* 468
Avaricum *quænam urbs?* 34
Aventinus *notatus.* 2
Auguſtæ *ſeu Imperatricis Romanæ jura.* 353
Auguſtales *qui fuerint apud Romanos?* 495
Auguſtini *Collegium Clericorum Hipponenſium fueritne Monachorum?* 356
Auguſtinus (*Antonius*) *notatus.* 492
S. Auguſtinus *Hipponenſis illuſtratus.* 302. *ſqq.* 475
Auguſtinus *Monachus num res eccleſiaſticas Britanniæ literis conſignarit?* 259
In Aurium *tinnitu e lue Gallica inveterata quid proſit?* 183
Auri *diſſoluti & miſti variis ſalibus, tandemque fuſcum ferro & ſmiride phænomenon.* 80
Aurum *fulminans in febribus intermittentibus paulo ante paroxyſmum commendatur.* 178
Auſtriæ *vox apud veteres Hiſtoricos ambigua.* 284
Automatopoetica *ars deperdita, a Germanis denuo inventa.* 196
BAnjanenſium *mirus erga inſecta affectus.* 448
Balneorum *Aquiſgranenſium exploratio.* 400
De Baptiſmo *Hæreticorum controverſia quonam in Concilio fuerit definita?* 298
quæ fuerit Stephani Romani Pontificis ſententia? 296
Barbararum *gentium perverſæ conſuetudinis & morum exempla.* 447. *ſeqq.*
Barbari *unde dicti?* 504
Baronius *notatus.* 90. 91. 94. 250. 294. 295. 435. 439. 478. 483
Baſileenſis *Concilii Hiſtoria.* 345
Báſilii *M. Hiſtoria.* 348
Bavariæ *Hiſtoria paſſim illuſtrata.* 1. *ſqq.*
Baxteri (*Richardi*) *de Fœdere Gratiæ ſententia refutata.* 62
- - - *vita, fata, ſcripta, mors.* 269. *ſqq.*
De Bedæ *Hiſtoria Eccleſiaſtica gentis Anglorum judicium.* 260
Bentivoghi *Cardinalis paupertas.* 389

Ber-

Bergierii (*Nicolai*) *de publicis & militaribus Imperii Romani Viis libri V in Latinam linguam translati.* 454
Ex Beſtiolæ *venenatæ morſu origo Variolarum.* 86
A Bile *orti dolores colici quomodo mitigandi?* 179
Biragus (*Franc. Mediobarbus*) *emendatus.* 92.
Biterrarum, *urbis Occitaniæ, triſtia fata.* 539
Bituricenſis *in Gallia provinciæ Hiſtoria.* 33.
- - - *Urbis antiquitas.* 33. *ſq.*
- - - - *inſignia* 35
Blondellus *notatus.* 96
Boccalinus (*Trajanus*) *autor Lapidis Lydii* 384
Borghinus (*Vincentius*) *notatus.* 286
Boyle (*Robertus*) *refutatus.* 42
Brandeburgicum *Diſpenſatorium.* 334
Britanniæ *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſcriptores.* 259
Bruta *remedia ſibimet invenientia.* 195
Bryonia *alba commendata in Hydrope.* 104
Bubones *peſtilentiales quo remedio maturandi?* 178
Buchananus *notatus.* 339
Buckhurſtii (*Thomæ*) *in Belgio geſta accuſata & defenſa.* 144
Bufonites *quid?* 10
Bulengerus *notatus.* 499
Burggraviorum *in Germania dignitas.* 510
Burnetius (*Thomas*) *notatus.* 139. 418
CÆſaris *jus ſupremum aſſertum ac declaratum.* 351. *ſeqq.*
Calculo *medetur gummi ceraſorum.* 200
Calor *thermarum fontiumque calidorum unde?* 14
- - *ſanguinis unde?* 23
- - *febrilis unde?* 84
- - *animalium unde?* 86
Caldaria *quæ?* 500
Cancri *non exulcerati natura & curatio.* 312
- - *exulcerati curatio.* 313
mammarum exulcerati remedium. 179
Canones *Eccleſiæ Anglicanæ editi.* 262
Canonicorum *Hiſtoria.* 355. *ſqq.*
Regularium antiquitas. 356
a monachis diſcrimen. 358
Secularium origo. 357
mortuorum bona cui cedant? 359
Cantabrigienſem *inter & Oxonienſem Academiam æmulatio.* 267
Carbonianum *illuſtratum.* 240
Carcaſſonæ *origo & varii domini.* 538

Carmina *varii generis Jacobi Du Porti.* 384
Caroli II *in Anglia regnum reſtitutio.* 320
Caroli *M. numiſmata illuſtrata.* 188
De Carolo *I & II Angliæ Regibus judicium.* 380
Carteſius *notatus.* 404
Caſanova *notatus.* 538
Caſtri *Albigenſium privilegia.* 541
Catechiſmus *Heidelbergenſis explicatus.* 69
Le Cene (*Caroli*) *idea de nova verſione Gallica Scripturæ S. ſub examen vocata.* 517. *ſqq.*
Cephalalgiæ *in febri maligna remedium.* 178
Ceraſorum *gummi calculo renum medetur.* 200
Cerebrum *num ex tenuiſſimis tantum vaſculis conſtetur absque glandulis?* 86
Cereviſiæ *Anglicanæ vitium.* 103
Cerinthi *hæreſis.* 89
Chiliaſmus *craſſus oppugnatus.* 416
Chiliaſtas *veteres & recentiores inter quantum interſit?* 415
Chyli *a fecibus alvinis ſecretio.* 23
– – *motus.* 23
Chylificatio *quomodo peragatur?* 23
Chorepiſcoporum *origo.* 343
Chriſti *Servatoris actiones & miracula vindicata.* 274
paſſio quo tempore contigerit? 202. *ſq.*
corona ſpinea unde? 422
Chriſtianæ *religionis veritas aſſerta.* 217. 275
Chriſto *quoad carnem quo ſenſu infirmitates tribui poſſint?* 53
In Chriſtum *fides num neceſſaria omnibus, qui ſalvari cupiunt?* 66. *ſqq.*
Chriſtus & *Apoſtoli cur Græcam V. T. verſionem potius, quam textum Hebraicum allegarint?* 142
bis unctus, primum a magna Peccatrice, deinde a Maria Marthæ ſorore. 341
quo die Paſcha poſtremum celebraverit? 205
Cinnabaris *vulgaris tuta uſurpatio.* 181
Circi *apud Romanos facies.* 452
Circulatio *ſanguinis quomodo ab aere adjuvetur?* 77
Civitatis *Romanæ jus a jure Latii diverſum.* 491
Clemens *num in Epiſcopatu Romano immediate Petro ſucceſſerit?* 92
Clemens Alexandrinus *num autor ſit libri de ſalute divitum?* 245

quot

Digitized by Google

quot Stromatum libros compoſuerit? 245
Clericorum cœlibatus quando ſtabilitus? 346
veteris Eccleſiæ qualis conditio? 356
Clinopodii minoris odor unde? 199
Clodovæi Francorum Regis numiſmata. 186
Clypei in prælio jactura turpis. 137
Cobras lapis artificialis. 194
Cochlearum marinarum & fluviatilium Anatome. 85
Cœnæ adiciales quæ? 499
Coloniarum Romanarum diverſæ conditio. 490
Coloris ex pallido in cœruleum mutatio. 74
- - rubri productio a mixtione ſpiritus ſulphurei cum ſale volatili. 233
Colorum Iridis theoria. 404
Commendæ Ordinis Teutonici quando cœperint? 512
Conceptio fœtus in utero quomodo fiat? 24
Conchæ num in terra, ubi reperiuntur, natæ? 9. ſqq.
Concilio Niceno num Oſius tanquam legatus Romani Pontificis interfuerit? 483
Conciliorum univerſalium Hiſtoria. 342
Concilium Sinueſſanum confictum. 438
Conductor in re conducta: jus protimiſeos apud Ferrarienſes obtinet. 172
De Confucio judicium. 391
Convenarum, civitatis Occitaniæ, nomen & fata. 542
Convivium tempeſtivum quodnam? 500
Cooke (Robertus) Pythagoreus. 382
Coralliorum natura & formatio prima. 197
A Corde motus ſanguinis arterioſi. 23
Cornu Ammonis quid? 10
Corona Chriſti ſpinea unde? 422
Corporis ejusdem aſſerta reſurrectio. 38
reſurrectio non impoſſibilis. 41. ſq.
Creatio mundi ex revelatione Moſis explicata. 138. ſq.
De Cromwello judicium Baxteri. 271
Cromwelli in Anglia laudabiliter geſta. 381
Cryſtallos e Vitriolo Cyprino parandi modus. 333
In Cryſtallos diverſa diverſorum ſalium concretio. 399
Cujacii prudentia. 385
De Cunha (Rodericus) notatus. 292
S. Cyprianus unde quibusdam creditus magicis artibus operam

ram dediſſe? 294

D*Alamincia Slavorum illuſtrata.* 472

P. Danielis (*Gabrielis*) *de Paſchate ſententia examinata.* 244

Deciorum, *patris & filii, edictum contra Chriſtianos, quod Toloſæ A. 1664 prodiit, num genuinum?* 248

Dei *Exiſtentia a Magnetiſmo demonſtrata.* 57

- *& providentia demonſtrata.* 416. *ſeqq.*

Dei gratia *Imperatorem quis primus ſe dixerit?* 189

Diabetis *pars affecta primaria ventriculus & inteſtina.* 105

- - *ſymptomatum ætiologia.* 106

- - *remedia.* 106

Ad Digitum *pugnare, quid?* 454

Diluvii *effectus.* 10. 12. 15

Diocletiani *perſecutio Chriſtianorum quo anno cœperit?* 434

Diodorus *Siculus illuſtratus.* 379

- *emendatus.* 523

Dio *explicatus.* 453

Divinatio *ex hoſtiis humanis.* 379

Diureticorum *operandi modus.* 467

Dodwellus *refutatus.* 242

Dohannarum *jus in Regno Neapolitano.* 254

Doloris *natura, ſpecies & remedia.* 501

Donatiani *ſchiſmatis occaſio & initium.* 473. *ſqq.*

Donatiſtæ *num a Donato de Caſis nigris, an a Donato alio nomen conſecuti?* 475

Dotis *quæ ratio apud Ferrarienſes.* 173

Dupinius *refutatus.* 243

E*Ccleſiaſtica Hiſtoria a variis erroribus repurgata.* 88 *ſqq.*

Eccleſiaſticorum *Hiſtoricorum Angliæ recenſus.* 258

Eclipſis *a Phlegonte annotata num tempore mortis Chriſti contigerit?* 204

Electuarii *Orvietani non omnis compoſitio genuina.* 195

In Elephantiaſi *commendatum vinum Viperinum.* 180

Emetica *quomodo vomitum excitent?* 466

Epicarpia *antifebrilia.* 178

Ἐπινίκιον *antiquum Teutonicum illuſtratum.* 114

Epiphanius *emendatus.* 90

Epiſcoporum *Orcadenſium Hiſtoria.* 338

- *in Gallia electio ambigua.* 345

Equites *tabulæ rotundæ.* 55

Equitum *varii Ordines.* 534

Eſſoniare *quid?* 213

Evangelica *Hiſtoria per Judaicam & Romanam confirmata.* 200. *ſqq.*

Eu-

Digitized by Google

Eunuchus *Candaces miniſter quis fuerit?* 90
Euphorbii *uſus in re medica.* 104
Euſebius *explicatus.* 243. 436. 438
Excalceatorum *Ordinis Eremitarum Auguſtini vocalis Dei cultus.* 162
Expectatione *quinam morbi curandi.* 422
FAbulæ *precepta ſapientiæ inculcantis exemplum.* 602 *ſqq.*
De Fagdito *judicium.* 391
In Fallopiana *Tuba cadaveris fœminini disſecti repertum ovum.* 45
- - - - - - - *reperiundi liquoris origo.* 46
In Febribus *uſus auri fulminantis* 178
- - - - *malignis num purgantia adhibenda?* 321
Febrium *malignarum natura & curatio.* 84
Febrifugorum *operandi ratio.* 469
Febrilis *calor unde?* 84
- - - - *cephalalgiæ remedium.* 178
Felicisſimus *ſchismatis Carthaginienſis auctor num Presbyter fuerit?* 295
Felis *Franciſci Petrarchæ epitaphium.* 176
Fermentatio *humorum adſtructa.* 322
Fermentum *Ventriculi quale?* 225
- - *ex Oeconomia Animali proſcriptum.* 22
Ferrarienſia *ſtatuta illuſtrata.* 170
Ferrarius (*Octavius*) *notatus.* 458
Feudorum *conditio in Regno Neapolitano.* 256
Fideicommiſſa *quando exſpirent?* 27
Fideicommisſorum *natura explicata.* 26. *ſqq.*
Fides *in Chriſtum num neceſſaria omnibus, qui ſalvari cupiunt?* 66. *ſqq.*
Filiarum *apud Ferrarienſes dura conditio.* 173
Fixarum *Parallaxin inveniendi methodus.* 73. *ſq.*
Flammæ *productio a commixtione duorum liquorum actu frigidorum.* 237
Flaviæ *cur dici urbes Longobardicæ amaverint?* 189
Flexilineum *quid in Geometria?* 375
Fluidorum *vis refractiva varia, ejusque cauſa arcana.* 409
Fluoris *albi remedium.* 182
Fluviorum *in terra ſtatus naturalis.* 13
Fluxus *& Refluxus maris unde?* 14
Fœdus *gratiæ ex mente Baxteri, ſub examen vocatum.* 62. *ſqq.*
Fœnus *& uſuram num quid interſit?* 234
Fœtus *delineatio in ovulo.* 24
Fons *prope Cambrium alternis fluens*

fluens & refluens. 197
Fontium *origo.* 14
- - *calor unde?* 14
Angliæ medicatorum indoles. 105. *ſq.*
Fori *qui in Circenſibus ludis?* 452
Fortuna *Redux inter Deas Viales.* 458
Foſſilium *natura explicata.* 9. *ſqq.* 13
Foxi (*Johannis*) *Liber de ſchiſmate Anglicano.* 264
Frigus *morbificum.* 423
Fulminantis *Auri uſus in febribus.* 178
Fungorum *origo.* 198
Fungus *typhoides tuberoſus Melitenſis.* 194
GAliſchinii, *primarii in Moſcovia Miniſtri fata.* 524. *ſq.*
Gallicam *inter & Romanam Eccleſiam diſſenſiones.* 343
Gallieni *nummi explicati.* 92.
Gallorum *moneta antiqua qualis?* 138. *ſqq.*
Gamaliel *num Chriſtianus factus?* 89
Ganglii *remedium.* 182
Ad Gangrænam *aquæ deſcriptio.* 179
Gentiles *num dici poſſint ſub fœdere gratiæ fuiſſe?* 64. *ſqq.*
num ſine fide in Chriſtum ſalvari poſſint? 66. *ſqq.*
Gentilium *fides de futura corporum reſurrectione.* 58. *ſqq.*
Geodes *lapis quis?* 197
Geographiæ *univerſalis Elementa.* 336
Geometria *motus.* 164
Geometrico-*Harmonica linearum ſectio.* 370. *ſqq.*
Geometricorum *quorundam Problematum ſolutiones* 374
De Germaniæ *Antiqua Pagis Commentarius.* 470
Germanicæ *linguæ uſus quando in actis publicis in Germania invaluerit?* 509
Germanorum *elogium.* 391
- - *in reducenda Automato-poëtica ſolertia.* 166
Globo *terraqueo quæ alterationes per diluvium acciderint?* 18
Gloſſarium *linguæ Teutonicæ veteris a Jo. Schiltero edendum.* 116
Gloſſopetræ *quid?* 10
- - *animalium partes petrefactæ.* 197
Golnitius *notatus.* 538
Gonorrhœæ *remedium.* 182
Gothorum *ſtirpes duæ.* 504
Græcæ & *Latinæ Linguæ convenientia exemplis declarata.* 522
Græcæ *voces & dictiones explicatæ.* 315. *ſqq.*
Gratiæ *fœdus, quale Baxterus* ſta-

Digitized by Google

ſtatuit, ſub examen vocatum. 62. *ſqq.*
Divina univerſalitas qualis? 63. *ſqq.*
Gratiani *Decretum, opus hominis privati.* 213
Graviores *cur melancholici, quam læti?* 25
Gregorii *Nazianzeni error duos Cyprianos confundentis.* 294
Gregorius *Turonenſis notatus.* 186
Groſſi *Turonenſes qui?* 189. *ſq.*
Gothici *nummi.* 423
Gruterus *emendatus.* 454
Ad HÆmorrhagias *ſpecificum.* 312
Hæredum *ſubſtitutorum conditio.* 26. *ſqq.*
De Hæreticorum *Baptiſmo quæ fuerit Stephani Rom. Pont. ſententia?* 296
Halæ (*Matthæi*) *elogium.* 56
Harduinus *notatus.* 95. 100. 492
Harmonico-*Geometrica Linearum Sectio.* 370. *ſq.*
Helmontius *refutatus.* 83
Helvetiani *Tenaculi deſcriptio.* 313
Helviorum *Alba quæ urbs?* 540
Hercules *inter Deos Viales.* 458
Hermæ *Paſtor, liber genuinus.* 91
Herodis Antipæ *itineris Romam ſuſcepti deſcriptio.* 202
Hierocles, *qui Chriſtum cum Apollonio Thyanæo comparavit, quis?* 436. *ſq.*
Hieronymi *patria quæ?* 310
Hieronymus *emendatus.* 95.
ubi baptizatus? 310
S. Hilarii *Operum editiones variæ.* 49. *ſqq.*
ſcripta genuina & ſuppoſititia. 49. *ſqq.*
Doctrina vindicata. 52
Hiſtoria *Salisburgenſis.* 1. *ſqq.*
naturalis Telluris. 7. *ſqq.*
provinciæ Bituricenſis in Gallia. 33
Eccleſiaſtica a variis erroribus repurgata. 88. *ſqq.*
Ducis Albani. 431
urbis Palmyræ. 89. *ſqq.*
Normanniæ. 117
Monaſterii S. Benedicti intra Padum & Larionem. 131. *ſqq.*
Mathildis. 132. *ſqq.*
Evangelica per Judaicam & Romanam confirmata. 200. *ſqq.*
Ambrosduni. 223
urbis Tergeſti. 307
Seculi XVI. 335
rerum Orcadenſium. 337
Conciliorum Univerſalium. 342

Baſilii Magni. 348
S. Antonii de Padua. 349
Canonicorum. 355. *ſqq.*
Regum Angliæ, Jacobi I, Caroli I & II, Jacobi II. 380
Visbeccenſis Virginum Collegii. 472
Peruviæ ab Hiſpanis occupatæ. 505
Moſcoviæ ab A. 1682 ad A. 1689. 524. *ſq.*
Poloniæ ab A. 1662. ad A. 1669. 529. *ſqq.*
Ordinum Religioſorum. 532
Militarium. 534
Urbium Occitaniæ. 536
Hiſtoricorum *Anglicorum Eccleſiaſticorum recenſus.* 257. *ſqq.*
Hookii *inventa circa Pendula Horologiorum.* 170
Horologiis *aptatorum pendulorum inventor quis?* 170
Horologiopœia. 168. *ſq.*
Horatius, *Juvenalis*, *Perſius inter ſe comparati.* 515
In Hoſeam *Commentarius.* 323
Hugenii *circa pendula Horologiorum inventa.* 170
Humorum *in corpore noſtro fermentatio adſtructa.* 322
Hydrophobia *non tantum a morſu canis, ſed & hominis.* 107
- *cur inſanabilis?* 108
In Hydrophobia *maxime afficitur ſaliva.* 107
Hydrophobiæ *remedia.* 107
Hydropis *frequentia in Angliæ unde?* 103
- - *remedia.* 103. 104
- - *remedia inter locum non habet vinum emeticum.* 104
Hymni, Te Deum laudamus, *auctores.* 162
Hyſtericæ *affectionis remedia.* 181
- - *fœminæ cur graveolentia magis ferre poſſint, quam ſuaveolentia?* 466
De JAcobo *I Angliæ Rege judicium.* 380
Jaribolus *quodnam Syris nomen?* 102
Jejunii *ad Ebræos ritus expoſitio.* 20
Per Ignem *tranſitio liberorum Levit. XVIII, quid?* 378
Ignis *ſubterranei effectus.* 14
Judæorum perpetui cum perpetuo Romanorum igne comparatio. 377
- - *productio a commixtione duorum liquorum actu frigidorum.* 227
De Imaginum *cultu diverſorum Conciliorum decreta conciliata.* 344
Imperatricis *Romanæ jura.* 353
Imperatorum *Romanorum jus ſupremum aſſertum.* 351. *ſqq*
Imperii Rom. Germ. *quæ forma?* 212
Indorum *Rex quotannis ponderatus.* 448. *ſq.*

Digitized by Google

Regis mores 448. *ſq.*
Infernalis *pœna aſſerta.* 281
Innocentii *XI & XII Pontificum elogium.* 44. 45
Incraſſantium *medicamentorum operandi modus.* 468
Inſcriptio *Syriaca.* 97
Inſcriptiones *explicatæ.* 36
illuſtratæ. 496
Palmyrenorum explicatæ. 101
in agro Patavino obviæ illuſtrata. 172
inedita illuſtrata. 457
Erga Inſecta *mirus quorundam populorum affectus.* 448
Inſectorum *utilitas.* 419
Inſectum *muſcarum.* 80
Inteſtinorum *ſtructura in animalibus diverſa.* 152
S. Joannæ *inſulæ incolarum mores.* 447
Joannes Baptiſta *quo tempore prædicare cœperit?* 202
Joannis Caſimiri *Poloniæ Regis Hiſtoria.* 529. *ſq.*
Joſaphat, *vallis Joël. III. 4. ubi?* 325
Irenæus *num ſuo tempore unicus fuerit per Galliam Epiſcopus?* 243
num immortalitatem animarum negaverit? 243
num Latine ſcripſerit? 393
Iridis *rationes, phænomena, dimenſiones & colores.* 78. 403.
Iter *Surattam A. 1689 ſuſceptum.* 446. *ſq.*
Jubilæus *apud Judæos annus num quadrageſimus nonus, an quinquageſimus?* 379
Judæi *ſeptuaginta-viralem V. T. verſionem corruperunt.* 141
num ad Chriſtianam fidem adhuc convertendi? 414
Judæorum *de Reſurrectione doctrina.* 39
Julapæ *præſtantia & uſus.* 430
Juniperi *oleum geminum oleo ſuccini.* 196
Jurare *manu tertia, quarta &c. quid?* 214
Jus *Publicum Germaniæ explicatum.* 209
Cæſareum. 351. *ſqq.*
Juſtiniani *Novellæ emendatæ.* 493
Juſtini *Martyris cum Tryphone Judæo dialogus ſitne genuinus an ſuppoſititius?* 443. *ſqq.*
Juſtinus *Martyr quis fuerit?* 95. *Sect. II.*
fueritne Chiliaſta? 443
Juvenalis *cum Horatio & Perſio comparatus.* 515

L

LActantii *vita.* 476
ſcripta. 477
Lactantius *ex Africane an Ita-*

lia fuerit oriundus? 476
Lactis *Secretio.* 25
Læti *cur minus graves quam melancholici?* 25
Lami (*Bernardus*) *refutatus.* 96. 340. *ſqq.*
Lapides *jam exiſtentes num orti in creatione mundi?* 13
Lapis *di Cobras, artificialis.* 194
- - *Geodes.* 197
Latii *jus a jure civitatis Romanæ diverſum.* 491
Italico diverſum. 493
Latinæ *Græcæque linguæ convenientia exemplis declarata.* 522
Latinitatis *corruptæ exempla.* 428
Lepræ *remedium, vinum viperinum.* 180
In Leviticum *commentarius.* 376
Lex Lecta *40. ff. de R. C. illuſtrata.* 219. *ſqq.* 237
Libellatici *proprie qui fuerint?* 249
Lienis *uſus.* 24
Lignum *foſſile unde?* 13
Lineæ *phantaſticæ & Flexilineæ quæ*
Linearum *Sectio Geometrico-Harmonica.* 370. *ſq.*
Per Lineas *Curvas Sectio Anguli rectilinei in quotvis partes æquales.* 371
Lionnii (*Hugonis*) *ſupremi in Galliæ ſtatus adminiſtri vita.* 528
Lipſius *notatus.* 499
Liquidum *quomodo nonnulli potatores æque fere celeriter, ac biberunt, excernant?* 24
Ex Liquorum *duorum actu frigidorum commixtione productio ignis & flammæ.* 227
De Litania *Anglicana contentiones.* 271
De Livii *ſtylo judicium.* 429
Lubomirskii (*Georgii*) *fata.* 530. *ſq.*
Lucas *Evangeliſta quis fuerit?* 92
Lucianus *emendatus.* 521. *ſqq.*
Lucianus *Presbyter Antiochenus & Martyr, fueritne Arianus?* 442
Lucilla *Donatiani fœtus obſtetrix.* 473. *ſq.*
Ludovici *Sancti Galliæ Regis nummi illuſtrati.* 189. *ſq.*
De Ludovico *Saltatore fabula.* 512
Ludovicus *cur olim Hludovicus?* 187
Ludovicus *XIV Rex Galliæ cum Philippo Auguſto G. R. comparatus.* 117
Luis *Venereæ remedia.* 181
- - - *origo, cauſæ, ſymptomata & curatio.* 109
Lymphæ *pars aliqua an in pulmonibus ab aëre ſecernatur?* 168

Ma-

MAbillonii *Acta quædam in Tomo III Analectorum ſuppoſititia.* 440
Magliabechii (*Antonii*) *elogium.* 367. 424
Magnes *ut ad Dei cognitionem nos deducat?* 57. ſqq.
Mahometis *libido.* 216
Mahometis *fraudes, quibus in ſtabilienda nova religione uſus eſt.* 215. ſq.
Malembenſium *Afrorum inſtituta & mores.* 447
Manaſſes Ben Iſrael *refutatus.* 39
Mammarum *cancri exulcerati remedium.* 179
Manna *medicinalis nihil aliud quam lacbryma Orni.* 194
Manſus *quid?* 282
Manumiſſionis *modi varii.* 285
Marcellinus *Romanus Epiſcopus num idolis ſacrificaverit?* 438
Marcionis *hæreſis quo tempore exorta?* 444. ſq.
Marcus *Evangeliſta quis?* 90
Maria Magdalena *a Maria ſorore Martha, & peccatrice magna diverſa.* 340. ſqq.
Marina *corpora quomodo in viſceribus terræ fuerint recondita?* 9 ſqq.
- - - - *in terra recondita pro veris foſſilibus num habenda?* 10
Maris *fluxus & refluxus unde?* 14
- - *ſalſedo.* 14
Marmor *antiquum illuſtratum.* 218
Marſupialis *Americani Anatome.* 149
- - - *cauda inſigne medicamentum.* 159
Martialis *illuſtratus.* 454
Maſnadæ *unde dicti, & qui?* 282 ſqq.
Maſticatio *quomodo fiat?* 23
Maſticatoriorum *operandi ratio.* 467
Mathildis *conjugia & res geſta.* 132. ſq.
Matthæus *Pariſienſis notatus.* 118
Mauſolea *Romana & Etruſca.* 382
Maximus *num in depoſitionem Athanaſii conſenſerit?* 481
Mechanicæ *ſyſtema.* 97. ſqq.
Medicamentorum *operandi ratio.* 464
- - - *rite adhibendorum modus.* 465
Medici *ab Atheiſmi infamia vindicati.* 420. ſq.
Melancholici *& triſtes cur graviores lætis?* 25
Mendacium *num aliquando licitum?* 327
in quo maxime juri Naturæ repugnet? 329
Menſes *multorum a plethora.* 25

 - *for-*

- - *fortuitas habent periodos.* 25
Mercatorii *libri ut probent apud Ferrarienſes?* 172
Mercurius *Philoſophorum.* 422
Merovingicæ *ſtirpis Galliæ Regum nummi.* 186
Meſenterium *in Marſupiali Americano duplex.* 141
Metallorum *origo.* 15. 17
- - *transmutatio impoſſibilis.* 17
Methodus *inveniendi momenti ingreſſus Solis in ſigna Tropica.* 228
- - *Parallaxin Fixarum.* 73. *ſqq.*
Meurſius *notatus.* 218
Microcoſmus *fictione a Macrocosmo deſumta illuſtratus.* 602 *ſqq.*
Militarium *Ordinum Hiſtoria.* 534
Millennium *Apol. XX quale?* 414. *ſq.*
Minerales *ſucci quid?* 17
Mineralia *conchyliorum ſpeciem exhibentia unde?* 9
Mineralium *origo.* 15. 17
Miracula *Chriſti vindicata.* 276
Mirpa *quid in inſcriptione quadam apud Gruterum?* 496. *ſq.*
Miſnæ *nova editio.* 238
varia verſiones. 239
Molecho *liberos per ignem traducere, & ſacrificare, diverſa ſunt.* 378
Monachatum *profeſſi cur nomen mutaverint?* 213
Monachi *ut curata officia Canonicis propria occupaverint?* 358
Monaſterii *S. Benedicti inter Padum & Larionem Hiſtoria.* 131. *ſqq.*
Monaſteriorum *Angliæ Hiſtoria.* 266
Monaſtici *Anglicani cenſura.* 72
Monetæ *quæ olim in Francia ratio?* 183. *ſqq.*
Monogrammate *quando inſigniri apud Francos nummi cœperint?* 189
Montaniſtæ *cur Phrygii dicti?* 96. *ſect.* 2
Montispeſſulanenſis *urbis origo.* 537
- - - *Epiſcopatus origo.* 537
- - *Academiæ origo.* 538
Montium *origo.* 12. *ſq.*
Morborum *cauſa procatharctica.* 82
Moratores *qui apud Romanos?* 453
Morinus *refutatus.* 250. *ſq.*
Mortuos *damnare num liceat?* 346
Moſcoviæ *Hiſtoria ab A. 1682 ad A. 1689.* 524
Moſis *de creatione mundi hiſtoria* ex-

explicata. 138. *ſq.*
- *peritia Chymica.* 422
Motus *Geometria.* 164
Mundi *creatio ex revelatione Moſis explicata.* 138. *ſq.*
Muſcarum *inſectum.* 80
Musculi *vox quo ſenſu in Botanica locum habeat?* 79
Musculorum *motus unde?* 24
Muſivum *pavimentum Romæ e piſcina publica nuper erutum.* 383. *ſq.*
NAput, *radix Norvegica.* 195
Narcotianorum *operandi ratio.* 468. 502
Neapolitani *Regni Ærarium & vectigalia.* 256
Nebula *v ſtis ſervilis ſpecies.* 284
Nemauſi *urbis origo & antiquitates.* 538
Neomeniæ *Judæis bina.* 205
Neptunus *Redux.* 458
A Nervis, *an ab Arteriis ſuccus nutritius?* 226
Nervoſus *ſuccus experimento probatus.* 24
Nicæno *Concilio num Oſius tanquam legatus Romani Pontificis interfuerit?* 483
Nicephorus *notatus.* 93. *Sect.* 3.
Nicotianæ *decoctum aliquando noxium.* 334
Nitro *num turgidus aer?* 75
S. Norberti *vita & translationes.* 291
Normanniæ *Hiſtoria.* 117
Norvagiæ *Regum jus in Orcadenſes inſulas.* 338. *ſq.*
Novatianorum *Epiſcopi num iterum fuerint ordinandi, poſtquam ad Eccleſiam Catholicam reverſi eſſent?* 250
Novatianum *ſchisma quando cœperit?* 249
Novilunia *Judæis duo.* 205
Numi *Gallieni explicati.* 92. *ſect. III.*
- - *Vaballathi illuſtrati.* 100
- - *Gothici.* 423 *ſq.*
- - *apud Gallos quales olim?* 183. *ſq.*
Nummus *explicatus.* 538
OCcitaniæ *urbium deſcriptio.* 536. *ſqq.*
Pro Oculis *remedium ſingulare.* 179
Odenathi *Auguſti Hiſtoria illuſtrata.* 92. *Sect. III.*
Odenathus *idem qui Ignatius.* 98
Odoacer *Rex Herulorum, Gothus origine.* 505
Officii *Canonici in Eccleſia Orientali Græcorum deſcriptio.* 350
Olei *Terebinthinæ vis refractiva.* 411
Oleum *juniperi geminum oleo ſuccini.* 196
Opii *operandi ratio.* 502
- *non omnis præparatio in quolibet morbo apta.* 503
cor-

- - *correctores.* 333
Ex Opio *nullæ Panacea.* 502
Ophir, *quo claſſis Salomonis navigavit, ubi?* 137
Optati *Milevitani error excuſatus.* 475
Orbis *ficta perluſtratio hominis notitiam virtutumque præcepta exhibens.* 602 *ſqq.*
Orcadum *Hiſtoria.* 337
Ordinum *Militarium Hiſtoria.* 532
- - - *Religioſorum Hiſtoria.* 532
Origenes *num auctor ſit libri de Salute Divitum, qui Clementi Alexandrino ſolet tribui?* 245
- - *num auctor ſit dialogorum contra Marcionem.* 251
- - - *num aliquando idolis ſacrificaverit?* 252
Ortelius *notatus.* 541
Oſius *num tanquam legatus Romani Pontificis concilio Nicæno interfuerit?* 481
Ovidius *illuſtratus.* 454
In Ovulo *delineatio fœtus.* 24
Ovum *in Tuba Fallopiana fœminini cadaveris diſſecti repertum.* 45
Oxonienſem *&* *Cantabrigienſem Academias inter æmulatio.* 267

PActorum *juris ſtricti contractibus in continenti adjectorum quæ vis?* 223. 238
Pagani *quomodo dici gentiles cœperint?* 441
De Pagis *Germaniæ Antiquæ Commentarius.* 470
Palatinatus *Saxoniæ origo.* 510
Palatinorum *in Germania origo & munus.* 510
Palmerius *refutatus.* 523
Palmyra *unde dicta?* 95
- - *quando facta a Romanis colonia?* 96.
Palmyræ *urbis Hiſtoria & Antiquitates.* p. 89. *ſqq.*
Panaceæ *ex Opio non expectandæ.* 502
Paludes *num ſemper halitus emittant humano corpori noxios?* 166
Panvinius *notatus.* 452. 454
Papillarum *ulceratarum remedium.* 180
Parallaxin *Fixarum inveniendi methodus.* 73. *ſq.*
Paſcha *poſtremum quo die a Chriſto celebratum?* 205
Paſchatis *apud Chriſtianos feſtum num tempore paſſionis an reſurrectionis Dominicæ, an utroque fuerit celebratum?* 244 *ſq.*
Paſtellus *quid?* 213
Patavini *agri inſcriptiones.* 172
De Patino (*Guidone*) *judicium.* 385
Patricii (*Franciſci*) *Res militaris Romana in Latinam linguam tra-*

Digitized by Google

traducta. 456
Pauli *JCti Lex Lecta 40. ff. de R.C. illuſtrata.* 220. 237
Pauli *Samoſateni doctrina quæ fuerit?* 298
Paulus *Apoſtolus unde civis Romanus?* 492
Peccatrix *magna Lucæ VII quænam fuerit?* 342
De Peirerio (*Iſaaco*) *Judicium.* 388
Pelicanus *quomodo cutim aere repleat, ſeque leviorem reddat?* 81
Pendulorum *Horologiis aptatorum inventor quis?* 170
Perſius *cum Juvenali & Horatio comparatus.* 515
Petavius *refutatus.* 435
Petrarchæ (*Franciſci*) *ſepulcrum, ejusque inſcriptio.* 173
Peruviæ *ab Hiſpanis occupatæ Hiſtoria.* 505
Peruviani *Corticis exhibendi modus & tempus.* 108
In Peſte *veneſectioni locus.* 84
Peſtilentiales *bubones quomodo maturandi?* 178
Peucerus (*Caſparus*) *notatus.* 511
Petronius *refutatus.* 340. *ſqq.*
Phantaſticæ *lineæ quæ?* 375
Philippus Auguſtus *Rex Galliæ comparatus cum Ludovico XIV.* 117
Philippus, *qui Samariæ docuit, non fuit Apoſtolus.* 90
Phoſphori *novi præparatio.* 81
Phyſici *qui Montaniſtis?* 247
Piſtacii *maris vires.* 198
Plantarum *vires ex earum ſignatura cognoſcendæ.* 195
- - *nonnullarum effectus ſingulares.* 196
- - - *effluvia prodigioſa.* 196
- - *marinarum imperfectarum origo.* 198
A Plethora *menſes mulierum.* 25
Poëmata *Thomæ Cevæ.* 423. *ſqq.*
Poëſeos *utilitas aſſerta.* 426
Poëticus *ſtylus proſæ orationi parum conveniens.* 428
Pœnitentiæ *apud Ebræos ritus.* 21
Politianus *defenſus.* 394
Poloniæ *Hiſtoria ab A. 1662. ad A. 1669.* 529. *ſq.*
Polycarpus *quando martyrio affectus?* 95. *Sect. II.*
Polygamia *num licita?* 280
Pontiopolitani *monaſterii origo & dignatio.* 541
Præcentores *in Synagoga qui?* 19 *ſq.*
Præmonſtratentes *num veri Canonici?* 358
Preces *ad Deum vindicatæ.* 279
Principes *Imperii R. G. num in teſtamentis condendis teneantur legum Romanarum decretis?* 24
Proceſſus *forenſis apud Ferrarienſes.* 172
Procopius *notatus.* 186
Prophetarum *vaticinia de genti-*

tilium vocatione impleta. 274
Pruritus *ani, teſticulorum &c. remedium.* 180
Ptolemæus *notatus.* 231
Pufendorſius *refutatus.* 327
In Pulmonibus *num pars aliqua lymphæ ab aere ſecernatur?* 168
Pumices *lapides num omnes a Vulcano eructati?* 197
Purgantia *num in malignis febribus adhibenda?* 321
Purgantium *operandi ratio.* 467
QUercetanus *notatus.* 540
Quesnellius *refutatus.* 243
Quintilius Varus *Syriæ ſuperioris, cum Chriſtus naſceretur, Præſes.* 201
RAchitidi *veronica mas medetur.* 179
Radix *Norvegica Naput quæ?* 195
Refractiva *vis fluidorum varia, ejusque cauſa arcana.* 409
- - *vis Adamantis.* 411
- - *vis olei Terebinthinæ.* 411
Reineſius *notatus.* 496. *ſq.*
Religio *Mahometana quibus fraudibus fuerit ſtabilita?* 215. *ſq.*
Religionis *falſæ indicia.* 217
Chriſtianæ veritas aſſerta. 217. 273. *ſqq.*
Religioſorum *Ordinum Hiſtoria.* 532
Reſervata *Imperatoris ac Regis Romanorum explicata.* 535
Reſervationum *mentalium moralitas.* 330
Sine Reſpiratione *cur teſtudo diu vivere poſſit?* 76
Reſpirationis *cauſa.* 25
Reſurrectio *corporum aſſerta.* 37. *ſqq.*
Romanarum *Antiquitatum Theſaurus.* 450. 455. 490. 488
Romano-Germanici *Imperii Jus Publicum.* 209
Romano-Germanicum *Imperium quando ſacrum dici cœperit?* 210
Romanorum *viæ publicæ illuſtratæ.* 455. 457
civium diverſa conditio. 490
Rubigus *quodnam Numen?* 284
Ruffinus *defenſus.* 479. *ſq.*
S. Ruperti *ætas & vita.* 2. *ſq.*
Ruſticorum *apud Ferrarienſes privilegium.* 172
SAbbathicus *apud Judæos annus a Jubilæo diverſus.* 379
Sacrificia *Gentilium cum ſacrificiis a Moſe inſtitutis comparata.* 377
Sal *Armoniacum varii uſus.* 333
- - *ex deſtillatione Acidularum quale?* 398
- - *Nitroſum Armoniacum a Sale Salſo-Muriatico diverſum.* 399
Salibus *volatilibus, non nitro, turgidus aer.* 75
Salium *diverſorum concretio in*

cry-

Digitized by Google

cryſtallos diverſa. 399
Salisburgenſis *Hiſtoria.* 1. *ſqq.*
Salivatio *in oculi procidentia cum ſucceſſu inſtituta.* 181
Salmaſius *notatus.* 454
emendatus. 496
Salomon *Tadmoris ſeu Palmyræ conditor aut reſtaurator.* 90
Salomonis *claſſis quorſum navigaverit?* 136
Salus *æterna num cuiquam ſine fide in Chriſtum obtingere poſſit?* 66. *ſqq.*
Sanctorum *Vitæ.* 290. 348
Sanderi (*Nicolai*) *liber de Schiſmate Anglicano.* 264
Sandius *notatus.* 296
Sanguineæ *maſſæ principia conſtitutiva.* 24
Sanguinis *arterioſi motus a corde.* 23
- - *calor unde?* 23
- - *circulatio quomodo ab aere adjuvetur?* 77
Sanguis, *an ſerum, nutriat?* 113
Saporum *harmonia & ab aſtris dependentia.* 148
Sarcoceles *ſpecificum.* 179
Satiræ *origo ac progreſſus.* 514. *ſq.*
genuina indoles. 517
Saxoniæ *Palatinatus origo.* 510
Scabiei *humidæ remedium.* 180
Schefferus *notatus.* 317
Schelii (*Radbodi Hermanni*) *elogium.* 459
Scorbuti *cauſa.* 110
- - *remedium.* 111
Scotiæ *Regno quando & quo jure Orcades acceſſerint?* 339
Scripturæ *S. loca illuſtrata.*
Gen. I. 138. ſq.
III. 15. 63
Levit. I. 9. 377
VI. 13. 377
IX. 14. 377
XVII. 21. 378
XX. 2. 378
Deuter. VIII. 4 235
I. Sam. XX. 5. 25. 27. 206
Pſalm. II. 7. 518
Joël. III. 4. 325
Amos III. 6. 326
Obad. v. 20. 326
Jon. I. 3. 326
Luc. II. 2. 201
VII. 34. 89
- 37. 341
Act. II. 23. 518
X. 35. 66
Rom. XI. 414
I. Cor. V. 9. 140
Jac. IV. 5. 140
Apoc. XX. 414
Scripturæ *S. perfectio aſſerta.* 135. *ſqq.*
Veteris Teſtamenti verſio ſeptuaginta-viralis cur a textu Hebraico ſubinde diſſentiat? 141
veritas aſſerta. 273 *ſqq.*
Scultetus *adverſus Benedictinos defenſus* 52
Secretionis *in animalibus mechanica.* 24
Sectio *Anguli rectilinei in quot-*

vis partes æquales, organica & per lineas curvas. 371
- - *Geometrico-Harmonica Linearum.* 370. *ſq.*
Seldenus *notatus.* 538
Semperfreye, *qualis vox?* 210
Senectus *etiam quandoque addiſcendis artibus idonea.* 386
Sepulcra *antiqua Romana & Etruſca illuſtrata.* 382. *ſqq.*
Servitus *quam diu etiam inter Chriſtianos locum habuerit?* 283
Serum, *non ſanguis, nutrit.* 113
Siamenſium *inſana perſuaſio.* 449
Siccans *potentiſſimum.* 180
Simonis *Magonum ſtatua Romæ poſita?* 89
Sinueſſanum *Concilium confictum.* 438
Sol *in faſtigio montis Pici inſtar ſtellæ majoris apparet.* 386
Solarium *Achazi antiquiſſimum inſtrumentum Chronometricum.* 169
Solis *ingreſſus in ſigna Tropica momenti inveniendi methodus.* 228
Solidi, *qualis olim apud Francos moneta?* 183
Solſtitiorum *inveniendorum methodus & cautiones.* 228
- - - *obſervatio facilior quam Æquinoctiorum.* 228
Sophiæ *Moſcovitica indoles, machinationes, fata.* 524. *ſqq.*
Sozomenus *erroris convictus.* 480
Spanhemii (*Ezechielis*) *Orbis Romanus, ſeu ad Conſtitutionem Antonini Imperatoris Exercitationes.* 490
Specificorum *in re medica operandi ratio.* 470
De Spelmanno (*Henrico*) *judicium.* 261
Spiritus *vini quam noxius?* 103
- - *Sulphurei cum Alcali volatili mixtura colorem rubrum producens.* 233
Spongiæ *roſæ ſylveſtris vires.* 199
Stephani *Protomartyris Hiſtoria.* 89
Stephanus *Pontifex Romanus num omnium hæreticorum baptiſmum in nomine Jeſu Chriſti factum habuerit pro legitimo?* 296
Sternutariorum *operandi ratio.* 467
Stomachicum *medicamentum.* 226
Strata *terræ explicata.* 8. *ſqq.*
Sturmii (*Chr.*) *Thaumantiadis Thaumaſia commendata.* 412
Stylus *Novi Teſtamenti qualis?* 426
- - *Poeticus proſæ orationi parum conveniens.* 429
Stypticorum *& adſtringentium operandi ratio.* 469
Subſtitutionum *a teſtatore factarum expoſitio.* 26. *ſqq.*
Succi *minerales quid?* 17
Succinum, *foſſile quoddam naturale.* 17

- - *Petro-*

Digitized by Google

- - *Petroleum concretum.* 194
Succi *nervoſi probatio experimento facta.* 24
Succus *nutritius non a nervis, ſed ab arteriis.* 226
Sudoriferorū *operandi ratio.* 467
Suetonius *explicatus.* 491
Suidas *emendatus.* 442
Surrentini *agri elogium.* 145
Symbolica *ex magnetis conſideratione Theologia.* 58. *ſqq.*
Synedrium *quo tempore Hieroſolymis Jamnium migraverit?* 204
Syriæ *præſes quis fuerit tempore nativitatis Chriſti?* 201
TAdmoris *urbis Hiſtoria & Antiquitates.* 89. *ſq. Sect. III.*
Talmudicus *codex de Jejunio illuſtratus.* 19. *ſqq.*
Tarſenſes *num civitate Romana fuerint donati?* 492
Tarſiſch *Jonæ I. 3. quid?* 326
Telluris *Hiſtoria naturalis.* 7. *ſqq.*
Terebinthinæ *olei vis refractiva.* 411
Tergeſti *urbis Hiſtoria & ſtatus.* 307. 309
Terra *noſtra num eadem cum antediluviana?* 418
- - *antediluviana fertilior quam noſtra.* 12
Terræ *interiora explicata.* 8. *ſq.*
- - *per diluvium immutata conſtitutio.* 12. 18
- - *antediluvianæ conditio.* 18
- - - *fertilitas cum ejusdem maledictione conciliata.* 12
- - *ſtructura ſumma Numinis ſapientiæ teſtis.* 14
Terræ motuum *cauſa.* 14. 147
Terroris *ſubitanei effectus.* 195
Terraqueus *globus num notabiles ſubierit mutationes?* 11
Tertullianus *emendatus.* 94. *Sect. II.*
- - - *quo tempore librum ad uxorem ſcripſerit?* 246
- - - *an ab Eccleſia Catholica diſceſſerit, cum Montaniſtarum ſententiam amplexus eſſet?* 247
Teſtamenti *Novi ſtylus qualis?* 426
Teſticulorum *pruritus remedium* 180
Teſtudo *cur ſine reſpiratione diu vivere poſſit?* 76
426
Teſtudinum *marinarum vis adverſus morbos.* 450
Theoderici *Regis Oſtrogothorum vita.* 503
Theodotus *Arianæ ſectæ addictus.* 478
Theophilus *Antiochenus num auctor ſit commentarii in IV Evangeliſtas, qui ejus nomen præfert?* 241
- - - - *auctor certus librorum ad Autolycum.* 242
Therapeutæ *Philonis qui?* 91
Thermarum *origo.* 16. *ſqq.*

Ther-

Thermæ *Aquisgranenſes explorata.* 396. *ſqq.*
Thomas Magiſter *illuſtratus, emendatus & refutatus.* 315 *ſqq.*
Thomaſſinus *refutatus.* 356. *ſq.*
Thuanus *emendatus.* 507
Tillemontius *notatus.* 284
In Tinea *quæ adbibenda?* 180
Toloſæ *urbis antiquitas & magnitudo.* 536. *ſqq.*
Tormenta *bellica a quibus primum inventa?* 147
Tridentini *Concilii Hiſtoria.* 6
Turcoides *quid?* 198
VAballathus *in numis & inſcriptionibus Palmyrenorum quis?* 99
Valeſius *notatus.* 474. 479
- - *refutatus.* 481. *ſqq.*
A Vaporibus *aquæ dulcis corpora citius corrumpuntur, quam ſalſa.* 167
Vaporis *ex Abyſſo continuo aſcendentis effectus.* 14
Variolæ *ex beſtiolæ venenatæ morſu.* 86
- - *contagioſæ.* 87
Variolarum *remedia.* 87
Venereæ *luis cauſa, ſymptomata, remedia.* 109. 181
Venerei *nodi quibus remediis diſſolvendi?* 182
Venæſectionis *utilitas contra Helmontium defenſa.* 83
- - - *etiam in Peſte.* 84
Veneti *aeris ſalubritas aſſerta.* 165
Ventriculi *fermentum quale?* 125
- - *in cadaveribus obſervata perforatio unde?* 140
Verbum *num a Chriſto moriente ſeparatum fuerit?* 54
Ad Veritatem *ſemper dicendam obligatio unde?* 329
Veronica *mas Rachitidi medetur.* 179
Veſuvius *mons altior olim quam hodie.* 148
Viæ *Romanorum publica illuſtrata.* 455. *ſqq.*
Victimæ *a Gentilibus Diis ſuis oblatæ cum victimis vero Deo offerendis comparatæ.* 377
Victimarum *humanarum Molecho oblatarum ratio.* 378
Visbeccenſis *Virginum Collegii Hiſtoria.* 472
Vitale *principium unde?* 86
E Vitriolo *Cyprino Cryſtallos parando modus.* 333
Vivarienſis *Comitatus Imperio Germanico olim ſubjectus.* 540
Unctiones *Chriſti binæ, altera a magna peccatrice, altera a Maria Marthæ ſorore peracta.* 341
Undarum *aerearum velocitas & ratio ad undas aqueas, æquales rationi gravitatis aeris ad aquæ gravitatem.* 76
Undulatio *aquæ experimento probata.* 76
Vomitus *quomodo ab emeticis excitetur?* 456
Vopiſcus *emendatus.* 99
Urinæ *ſedimenta, nubecula &c. unde?* 24
Urſatus (*Sertorius*) *notatus.* 494
Uſuræ *ex quibus cauſis naſcantur?* 236
quibus modis tollantur? 237
Uſurarum *intricata ratio explicata.* 220. *ſq.*
quæ ratio ſecundum Jus Romanum? 236
Uticæ, *urbis Occitaniæ deſcriptio.* 539
Vulnerum *cura & remedia.* 113
WIlliſius *notatus.* 105
ZEnobiæ *Palmyrenæ hiſtoria.* 51. 93
Zoophytorum *origo.* 198

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google